

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

เครือข่ายและการส่งเงินข้ามชาติ : ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทย

ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)

NETWORK AND TRANS - REMITTANCE : THAI TRANSNATIONAL MIGRANTS
IN THE NORTH OF VIETNAM

โดย

พิมเสน บัวระภาและคณะ

30 กันยายน 2555

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

เครือข่ายและการส่งเงินข้ามชาติ : ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทย
ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)

NETWORK AND TRANS - REMITTANCE : THAI TRANSNATIONAL MIGRANTS
IN THE NORTH OF VIETNAM

คณะผู้วิจัย

1) นายพิมเสน บัวระภา

2) นางหนึ่งฤทัย พาช้อ

สังกัด

สาขาภาษาเวียดนาม
ภาควิชาภาษาไทยและภาษาวันออก,
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สาขาภาษาเวียดนาม
ภาควิชาภาษาไทยและภาษาวันออก,
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ชุดโครงการ ฝ่าย 1 นโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ
สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ (ฝ่าย 1) จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณ ร.ศ. ดร. ปัทมาวดี ชูชุกิ (PD) ผู้อำนวยการ ฝ่าย 1 และคุณปิยดา จูตะวิริยะ (PO) ที่ให้การสนับสนุนด้านแนวคิดและคอยติดตามดูแลตลอดมา ขอขอบคุณ ดร. โสภี ชุ่มทะยา ผู้ประสานงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่และเมืองชายแดน และคุณ พิมพ์กร ภูครองเพชร เลขานุการโครงการ และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร. เดชา ตั้งสีฟ้า อาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นมากกว่าอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างแท้จริง ที่ทนอดและกล่อมเกลายช่วยเหลือให้คณะผู้วิจัยมือใหม่ได้สามารถเข้ามาทดลองออกเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนทางองค์ความรู้จากมุมมองทางด้านมนุษยศาสตร์ เข้าไปเรียนรู้และตีความกับองค์ความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ ทางด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอย่างหลงใหลและมั่นใจ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ได้อนุมัติให้ผู้วิจัยได้ใช้เวลาราชการส่วนหนึ่งเดินทางเข้าไปเรียนรู้และเก็บรวบรวมข้อมูลในสนามวิจัย ณ จังหวัด ห่า โน้ย จังหวัด ห่า เดีย จังหวัด ห่าย เชียง และจังหวัด ห่าย ฟ่อง ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ภาคเหนือ) และขอบคุณผู้ช่วยนักวิจัยทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวเวียดนามที่ไม่สามารถกล่าวชื่อได้หมดในที่นี้ได้ ที่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือให้งานวิจัยนี้สำเร็จดังประสงค์ ที่สำคัญที่สุด ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นที่สุด คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ “ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)” จำนวน 88 คน ใน 19 กิจการ/ครอบครัว ที่ได้อนุญาตให้ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในกิจการ/ครอบครัวด้วยอัธยาศัยและน้ำใจไมตรีตลอดช่วงระยะเวลาการดำเนินการวิจัย

ขอขอบคุณ ครอบครัวตระกูล “เล” ณ เมืองห่า โน้ย ที่ได้ใส่ใจดูแลในเรื่องอาหารการกิน การเดินทาง และสุขภาพของผู้วิจัยตลอดระยะเวลา 1 ปีในการทำวิจัยในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และครอบครัว “บัวระภา” ในเมืองไทยที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนงานวิจัยนี้

คุณค่าและความดีที่ปรากฏจากผลงานวิจัยนี้ ขออุทิศแด่ “ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)” ที่ได้ดำเนินชีวิตมาด้วยความกล้าหาญและเด็ดเดี่ยวมายาวนาน ที่สำคัญอย่างยิ่งเสียงเล่าและภาพวิถีชีวิตในเรื่อง “เครือข่ายและการส่งเงินกลับบ้าน” ที่มีชีวิตชีวาในสร้างตัวตนและอาชีพในพื้นที่ใหม่ของเขาเหล่านี้ คือ เสียงและภาพที่เป็นไปตามสถานการณ์ที่ปรากฏในชีวิตประจำวันของเขาเหล่านั้น ที่หวังให้รัฐชาติไทยได้ยิน ได้ฟัง และได้นำไปพิจารณาประกอบข้อมูลในการดำเนินการจัดทำแนวนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ “ผู้อพยพข้ามชาติ” อันจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อรัฐชาติและประชากรไทยในอนาคตอันใกล้อย่างเหมาะสม

คณะผู้วิจัย

30 กันยายน 2555

บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างเครือข่ายของ ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ), บาทของเครือข่ายและการส่งเงินกลับบ้านข้ามชาติ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและการบันทึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ใน 19 กิจการ และผู้คน จำนวน 88 คน ในบริเวณพื้นที่สำคัญที่เป็นเขตอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมบริเวณภาคเหนือของประเทศเวียดนาม จำนวน 4 จังหวัด คือ จังหวัดท่า ไน๋, จังหวัดท่า เตีย, จังหวัด หาย เซียง และจังหวัด หาย ผ่อง โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในเรื่องการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory), แนวคิดเรื่องการอพยพข้ามชาติ (Transnational Migration), แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) และแนวคิดเรื่องการส่งเงินข้ามชาติ (Trans – Remittance) และนำเสนอโดยการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เลือกใช้วิธีการสร้าง “เครือข่าย” ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างตัวตนและอาชีพในพื้นที่ใหม่ ผ่านทางมิติการสร้างพรมแดนชาติพันธุ์ : พรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยการนำเสนออัตลักษณ์ไทยเพื่อช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นได้แสดงตัวตนในความเป็นไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรอง ต่อสู้และแข่งเพื่อนำไปสู่การมีตัวตนที่เหมือนหรือแตกต่างกับเจ้าของพื้นที่เดิม ส่วนการสร้างพรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรมนั้น พวกเขาเหล่านั้นได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างชุมชนในจินตนาการในพื้นที่ใหม่ เพื่อช่วยให้พวกเขารู้สึกคุ้นเคย ผูกพัน และรู้สึกถึงความมั่นคงและปลอดภัยในพื้นที่ใหม่ท่ามกลางความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของพื้นที่เดิม จนช่วยให้พวกเขาสามารถสร้างพรมแดนทางด้านธุรกิจที่มีสายสัมพันธ์กับบรรดาเจ้าของกิจการและนักธุรกิจในพื้นที่ใหม่ โดยมีภรรยาและเพื่อนสนิทเป็นผู้ให้การสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงสานสัมพันธ์ทางการค้าไปยังเจ้าหน่วยงานราชการ นักการเมือง ของกิจการ และนักธุรกิจเวียดนามจนกิจการค้าของเขาเหล่านั้นมีความมั่นคง ที่สำคัญที่สุด คือ องค์กรของรัฐบาลไทย คือ สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุงท่า ไน๋ (ประกอบด้วย สำนักงานสถานทูตใหญ่, สำนักงานการทูตพาณิชย์, สำนักงานการทูตทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ : การทูตทหารบก, การทูตทหารเรือ และการทูตทหารอากาศ) ยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดและสนับสนุนกิจกรรม ต่าง ๆ ร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ในการสร้าง “เครือข่ายที่เป็นทางการ” คือ สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม - TBA (ภาคเหนือ) ที่ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลาง – Hub/Centrality ในการสร้างสายสัมพันธ์ภายใน “เครือข่ายของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)” ได้มีโอกาสเข้ามาร่วมกิจกรรมในการสร้างพรมแดนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทย และพรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรม ในรูปแบบกิจกรรมที่สำคัญของรัฐบาลไทยและวัฒนธรรมไทย เช่น งานวันชาติไทย 5 ธันวาคม, งานวันไทยแลนด์เดีย, และงานวันแสดงสินค้าไทย ที่พวกเขาได้ร่วมกันจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

นอกเหนือไปกว่านั้น พวกเขาเหล่านั้นยังได้มีการสร้าง “เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ” ทั้งที่เป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติเองด้วยกัน หรือ เครือข่ายระหว่างผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกับกลุ่มคนเจ้าของพื้นที่เดิมชาวเวียดนามในการสร้างสายสัมพันธ์ทางเครือข่าย (Networking Relation) เพื่อช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างสมดุล โดยอาศัยวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร, การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ลงตัว, การช่วยเหลือกันในฐานะคนบ้านเดียวกัน, การตอบแทนบุญคุณ และการ

อาศัยความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมเป็นเครื่องช่วยในการสร้างรายได้ ซึ่งผลจากการสร้างเครือข่ายที่ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการนี้ได้ส่งผลและมีบทบาททั้งในด้านบวกและด้านลบต่อพวกเขาเหล่านั้นมาโดยตลอด

ส่วนผลของการวิจัยในด้าน “การส่งเงินข้ามชาตินั้น” เปิดเผยว่า สายสัมพันธ์ทางเครือข่ายระหว่างผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยและญาติพี่น้อง, เพื่อน หรือองค์กรที่มีพันธะสัญญา (Commitment) ซึ่งกันและกันนั้นมีบทบาทโดยตรงต่อการส่งเงินกลับบ้านข้ามชาติที่มีช่องทาง, จำนวนเงินส่งกลับบ้านและวัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้านข้ามชาติที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในกลุ่มที่ทำงานในกิจการของคนไทย, กิจการของชาวเวียดนาม หรือชาวต่างชาติอื่นใดที่พวกเขาไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามนั้น เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด คือ จำนวน 62 คน (คิดเป็นร้อยละ 70.45 ของจำนวนผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยทั้งหมด 88 คน) ที่สามารถส่งเงินกลับบ้านข้ามชาติได้มากที่สุด คือ จำนวน 2,925,000.67 บาท/เดือน (คิดเป็นร้อยละ 88.00 ของจำนวนเงินส่งกลับบ้านข้ามชาติทั้งหมด จากจำนวน 3,323,950 บาท/เดือน) โดยพวกเขาเหล่านั้นเลือกช่องทางการส่งเงินกลับเป็นบ้านข้ามชาติแบบ “ภายในประเทศ” และแบบ “ภายนอกประเทศ” โดยการส่งเงินกลับบ้านแบบภายนอกประเทศนั้น พวกเขาเลือกใช้วิธีการส่งเงินกลับบ้านแบบนำกลับมาด้วยเงินสดมากที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 81.47 ส่วนวัตถุประสงค์ของการส่งเงินข้ามชาติกลับบ้านของพวกเขาเหล่านั้น คือ การส่งเงินข้ามชาติกลับบ้านเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 39.79 และเพื่อเก็บไว้เพื่อการศึกษาของบุตรหรือคนรอบข้างเป็นลำดับที่ 2 คือ ร้อยละ 31.09 และลำดับที่ 3 คือ เก็บไว้เพื่อเป็นทรัพย์สินส่วนตัว ร้อยละ 18.32

จากรายละเอียดของผลการวิจัยฉบับนี้ จึงสามารถสังเคราะห์และอนุมานมาให้เห็นได้ว่า เขาทั้งหลายเหล่านี้ ล้วนเป็นทรัพยากรทางบุคคลของประเทศที่มีคุณภาพและมีคุณค่ายิ่งในฐานะประชากรในสถานะผู้อพยพข้ามชาติ (Transnational Migrants) ด้วยพวกเขาเหล่านั้นนับเป็นคลื่นกระแสแรก และกระแสหลักของประเทศไทยที่ได้ก้าวเดินทางไปล่วงหน้าในกระแสยุคโลกาภิวัตน์ที่พรมแดนทางรัฐชาติ และวัฒนธรรมเริ่มเลือนราง ที่ถูกเชื่อมโยงภาวะความเป็นชนบท ความเป็นเมือง และความเป็นโลกที่ได้ขยับเคลื่อนพรมแดนให้เริ่มเลื่อนไปตามกระแส โดยเฉพาะการเคลื่อนย้ายที่ตัดโยงข้ามกันไปมากับประเทศเพื่อนบ้านในแถบอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง และในสถานะที่กระแสประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน (ASEAN) นี้กำลังจะเคลื่อนเข้ามาหาในระยะเวลาอันใกล้นี้ หากประเทศไทยได้กำหนดนโยบายผ่านกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหมและกระทรวงพาณิชย์ให้ได้ตระหนักถึง ความจำเป็นและความสำคัญของนวัตกรรมใหม่ เรื่อง “เครือข่าย” ที่ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันในรูปแบบแนวกว้าง (Horizontal) ที่ให้ความสำคัญกับ “ความร่วมมือ” ของปัจเจกบุคคล การหรือองค์กรเอกชนที่มีประสบการณ์ในภาคปฏิบัติที่ได้ให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของงานมากกว่า การให้ความสำคัญของกระบวนการ ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญของลำดับขั้น และยึดขั้นตอนที่ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับที่วางไว้อย่างเคร่งครัด ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของรัฐบาลที่ต่างมีอิสระในการทำงานและตัดสินใจ แต่พึ่งพากันในเชิงแลกเปลี่ยนทรัพยากร ปรึกษาหารือและมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบความสำเร็จของงานของชาติที่ร่วมกันรับผิดชอบเพื่อการ “รักษาผลประโยชน์ของชาติ และดำเนินงานเพิ่มผลประโยชน์ของชาติ” มากกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน และด้วยสภาพปัจจุบันนี้ที่ปรากฏในสนามงานวิจัยนั้น องค์กรของรัฐบาลเป็นส่วนมากมักจะใช้วิธีการบริหารงานและการจัดการในรูปแบบการสั่งการจากข้างบนลงมาสู่ด้านล่าง (Hierarchy) ที่มีลำดับขั้นหลายช่วงชั้น ทำให้เกิดการผูกขาดการตัดสินใจในการดำเนินการของคนส่วนน้อย การดำเนินการต่าง ๆ เต็มไปด้วยความล่าช้าเพราะ

ต้องปฏิบัติการตามระเบียบที่วางไว้อย่างเคร่งครัดเพื่อให้ได้ถูกกล่าวถึงว่า เป็นการทำงานที่ได้มาตรฐานเป็นไปตามที่ระเบียบกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

หากประเทศไทยได้กำหนดแนวนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานของประเทศไทยในต่างประเทศได้เลือกใช้นวัตกรรมแนวคิด เรื่อง “เครือข่าย” มาเสริมสร้างและก่อให้เกิดสร้างพรมแดนทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เพื่อใช้ในการนำเสนอตัวตนในการจำแนก ต่อบรรจุ ต่อสู้และแข่งขันการดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจ, ส่งเสริมก่อให้เกิดการสร้างพรมแดนทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้รู้สึกผูกพัน คั่นเคย มั่นคงและปลอดภัยในพื้นที่ใหม่ทางจินตนาการ จึงจะได้ส่งผลต่อการสร้างพรมแดนทางด้านธุรกิจได้ก่อให้เกิดความสามารถสร้างสายสัมพันธ์ทางการค้ากับประชากรเจ้าของประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่าวิธีการสร้างพรมแดนชาติพันธุ์เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่มีลักษณะสำคัญในการสร้างสายสัมพันธ์ทาง “เครือข่าย” อันเป็นยุทธวิธีในการปรับตัวในพื้นที่ใหม่ที่ถูกร่างผ่านปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น วันสำคัญของชาติ วันสำคัญทางวัฒนธรรม รวมทั้งการจัดกิจกรรมการนำเสนอสินค้าในรูปแบบที่หลากหลายร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐชาติไทย บัณฑิตและองค์กรต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้น

จากของผลการศึกษาที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ใน “ยุทธวิธีการสร้างเครือข่าย, บทบาทของเครือข่ายและการส่งเงินกลับบ้านข้ามชาติ” โดยพิจารณาศึกษาผ่านมุมมองทางด้านการสร้างพรมแดนชาติพันธุ์ : พรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ พรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรมและพรมแดนทางด้านธุรกิจ ที่มีองค์กรของประเทศไทยและองค์กรภาคเอกชน (สมาคม) และพลังอำนาจส่วนตัวของปัจเจกชนที่เดินทางเข้ามาทำอยู่ทำกินในประเทศเวียดนามมาก่อนในลักษณะข้ามชาตินิยมนั้น น่าจะสามารถอนุมานผลของการศึกษาขึ้นไปสู่แนวนโยบายของชาติต่อพื้นที่ชายแดนและสถานะคนข้ามชาติที่พึงขึ้นและมีเหตุผล ในประเด็น 1) รัฐชาติไทยต้องเร่งกระตุ้น เตือน หน่วยงานของรัฐ (กระทรวงการต่างประเทศ – [สถานเอกอัครราชทูต], กระทรวงพาณิชย์ – [สำนักงานผู้ช่วยทูตพาณิชย์]) ได้เร่งปรับยุทธวิธีในการ “รักษาผลประโยชน์ของชาติ และเร่งดำเนินการเพิ่มผลประโยชน์ของชาติ” ในเรื่ององค์ความรู้ภาคปฏิบัติให้เป็นที่พึงพาแก่ผู้ประกอบการ พร้อมประยุกต์เอาแนวคิดในเรื่อง “เครือข่าย” จากองค์กรเอกชนเข้าไปประสานช่วยเหลือในระบบการทำงาน, 2) รัฐชาติไทยต้องเร่งกระตุ้น (กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงพาณิชย์) สร้างศูนย์กลางหมายและการค้าในแต่ละต่างประเทศให้มีความเหมาะสมและยืดหยุ่นกับประเทศนั้น เพื่อสนองตอบต่อการเดินทางเข้าไปลงทุนในแต่ละประเทศ (อย่างเช่น ประเทศสิงคโปร์ และญี่ปุ่น ได้กระทำมาก่อนแล้ว), 3) รัฐชาติไทยต้องเร่งกระตุ้นสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างกระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงพาณิชย์ ให้ประสานงานกับกระทรวงวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย หรือ องค์กรเอกชนทางด้านสื่อการแสดง ภาพยนตร์ แฟชั่น นักร้อง นักแสดง เพื่อใช้เป็นสื่อทางวัฒนธรรม ในการเผยแพร่โฆษณาประชาสัมพันธ์ อัตลักษณ์ไทย วัฒนธรรมไทย และสร้างสัญลักษณ์ทางสินค้าไทยไปพร้อม ๆ กัน (เช่น ประเทศเกาหลีใต้ ได้ดำเนินการไปก่อนแล้ว), 4) รัฐชาติไทย (กระทรวงการต่างประเทศ – สถานเอกอัครราชทูต) ควรเร่งส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิด “เครือข่ายเอกชน” โดยเฉพาะ บัณฑิตบุคคล หรือองค์กรเอกชนที่กำลังทำหน้าที่เป็นผู้กระทำศูนย์กลาง (Centrality/Hub) เพื่อการทำงานร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกันอย่างสมดุล และ ชาติไทยควรเร่งดำเนินนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมให้สถาบันทางด้านการเงิน – โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ไทยที่เป็นของรัฐบาล หรือเอกชนไทยเข้าไปดำเนินการทำธุรกิจในประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียน (ASEAN) อย่างกว้างขวาง เพื่อส่งเสริมการทำนิติกรรมทางและธุรกรรมทางการเงินกับกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ หรือนักลงทุนข้ามชาติชาวไทยในประเทศปลายทาง, 5) รัฐชาติไทยควรได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยได้มีโอกาสเข้าถึงสถาบันทางการเงินจากสถาบันทางด้านการเงินของไทยทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะสถาบันการเงินประเภท SME เพื่อส่งเสริมความมั่นคงสำหรับนักธุรกิจตัวเล็กตัวน้อยในประเทศปลายทางอย่างสะดวกและ

เหมาะสม เพราะอย่างน้อย พวกเขาเหล่านั้นก็ยังมีเงินส่งกลับบ้าน (ประเทศไทย) ในจำนวนที่ไม่มากนัก, 6) รัฐบาลไทยควรได้จัดกิจการ “การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมและธุรกิจ” ในประเทศเวียดนามให้กับผู้เตรียมการ หรือผู้สร้างหลักปัฏฐานในประเทศเวียดนามแล้ว เพื่อทราบตำแหน่งแห่งที่ของกิจการตนเอง ว่าเป็นเครือข่ายอะไร ? มีจุดแข็งหรือจุดอ่อนอะไร? และจะสามารถใช้ประโยชน์อะไรได้จากเครือข่าย ?

Title : Network and Trans - Remittance: Thai Transnational People in the North of Vietnam

Author : Pimsen Buarapha

Office : Vietnamese Section – Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

YEAR : 2011

ABSTRACT

This research aims to study how to create a network of the Thai Transnational migrants in the North of Vietnam by using ethnographic research methods. Data were collected by means of structural observation, un-structural observation and took participation. In-depth interviews and recordings were used. There are 19 companies and 88 key informants of 4 provinces were notes on Ha Noi, Ha Tay, Hai Duong and Hai Phong in the North of Viet Nam. 3 conceptual frames are Exchange Theory, Transnational Migrants, Ethnic Identity and Trans – Remittance were applied. Research result will be presented by Descriptive Analysis.

The results showed that the Thai transnational migrants in the north of Vietnam have created a "network" as a tool to create a new identity and a professional in their new areas through the dimension of ethnic boundaries: the borders of ethnic identity by expressing themselves as a "Thais" for negotiation tangible to be the same or different to the original owners. The building of the boundary of the social culture can be used as a tool to build a community of imagination and in new areas to help them feel comfortable and feel safe and secure in the new area of social and cultural differences among the owners of the original space. It can help them to build border business with strong ties to the business owner and the business in new areas. Through the linkage of their wives and close friends are the links to reestablish trade links to the Government's political and business affairs until Vietnam trade their stability. Most importantly, the government of Thailand is the Embassy of Thailand (with the office of the Royal Thai Embassy, the office of Commerce and the Bureau of Diplomatic Corps and 3rd Army: Diplomacy military, diplomatic military vessels and Diplomatic of military aircraft) plays a pivotal role in establishing and supporting activities with other organizations to create a "Official network" is an association of businessmen Thailand in Vietnam - TBA (North) as a "Hub - Hub / Centrality in building their relationships within "Transnational networks of migrants in Thailand in Vietnam (North)" in the opportunity to participate in the Thailand border ethnic identities such as a Thai National's Day on the 5th December, Thailand Day and the Thai Exhibition day, which have jointly held annually.

In addition, they also built "Un – official network" as a network among the Thai Transnational immigrants or networking among themselves with the owners of the original Vietnamese people to build rapport their networking relation to help them to have a balanced life and career by the way of exchange of information, the sharing of benefits that work, as well as

helping neighbor, pay their gratitude and took the differences of language and culture as an aid in creating revenue. Which resulted in the creation of networks, both formal and informal roles and this has resulted in both positive and negative effects on them at all times.

The results of the research in the aspect of "Trans – Remittance" is revealed that the relationship network between the Thai transnational immigrants with their relatives, friends or organizations that have a commitment which has a direct role to send their trans – remittance back home as "Transferred money crossing the state" in the dimension of sending channel, the amount of money, and the purpose of sending money home. By the Thai transnational migrants working with Thai transnational traders or the Vietnamese traders or any other foreigner traders which they did not built their families in Vietnam is the highest number group of 62 people (representing 70.45 of the number of Thai transnational migrants from 88 of them). They sent money back home in the most number is 2,925,000.67 baht / month (equivalent to 88.00% of amount of money sent home by migrant total number of 3,323,950 Baht / month). By sending money back home from "outside the country", they mostly brought them a cash in the highest option is 81.47%. And for the purposes of sending money back home, they also sent their money back home 39.79% for the household expenses firstly. Secondly, the 31.09 % for their children's education or his peers and the third purpose of sending money back home is 18.32% is for the private property.

Nation state government of Thailand is the organization that has the power and authority in providing support the Thai transnational migrants in the north of Vietnam both directly to functions "Safeguard the country" and that "Any action to benefit the national Thailand through the Thai Transnational migrants" through the process of creating a "network" is used as an important tool in the practice routine and support collaboration among government agencies. Only private individuals and organizations have limitations may be a factor and conditional on the number of personnel. And knowledge in terms of concepts and new ways to manage through the stirring action of the "network" with a limit on the amount of the budget to be able to work in collaboration with NGOs or un – official network in a proactive flows among ASEAN Community and current borderless world are arriving.

ชื่อเรื่อง : เครือข่ายและการส่งเงินข้ามชาติ : ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)

ชื่อนักวิจัย : นายพิมเสน บัวระภา

สถานที่ทำงาน : สาขาวิชาภาษาเวียดนาม – ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ทำการวิจัย : 2554

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างเครือข่ายของ ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ), บทบาทของเครือข่าย และการส่งเงินกลับบ้านข้ามชาติ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและการบันทึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ใน 19 กิจการ และผู้คน จำนวน 88 คน ในบริเวณพื้นที่สำคัญที่เป็นเขตอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมบริเวณภาคเหนือของประเทศเวียดนาม จำนวน 4 จังหวัด คือ จังหวัดท่า ไน๋, จังหวัดท่า เตีย, จังหวัด หาย เขื่อง และจังหวัด หาย ผ่อง โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในเรื่องการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory), แนวคิดเรื่องการอพยพข้ามชาติ (Transnational Migration), แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) และแนวคิดเรื่องการส่งเงินข้ามชาติ (Trans – Remittance) และนำเสนอโดยการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เลือกใช้วิธีการสร้าง “เครือข่าย” ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างตัวตนและอาชีพในพื้นที่ใหม่ ผ่านทางมิติการสร้างพรมแดนชาติพันธุ์ : พรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยการนำเสนออัตลักษณ์ไทยเพื่อช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นได้แสดงตัวตนในความเป็นไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรอง ต่อสู้และแข่งขันไปสู่การมีตัวตนที่เหมือนหรือแตกต่างกับเจ้าของพื้นที่เดิม ส่วนการสร้างพรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรมนั้น พวกเขาเหล่านั้นได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างชุมชนในจินตนาการในพื้นที่ใหม่ เพื่อช่วยให้พวกเขาเข้าสู่สังคมคนเคย ผูกพัน และรู้สึกถึงความมั่นคงและปลอดภัยในพื้นที่ใหม่ท่ามกลางความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของพื้นที่เดิม จนช่วยให้พวกเขาสามารถสร้างพรมแดนทางด้านธุรกิจที่มีสายสัมพันธ์กับบรรดาเจ้าของกิจการและนักธุรกิจในพื้นที่ใหม่ โดยมีภรรยาและเพื่อนสนิทเป็นผู้ให้การสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงสานสัมพันธ์ทางการค้าไปยังเจ้าหน่วยงานราชการ นักการเมือง ของกิจการ และนักธุรกิจเวียดนามจนกิจการค้าของเขาเหล่านั้นมีความมั่นคง ที่สำคัญที่สุด คือ องค์การของประเทศไทย คือ สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ท่า ไน๋ (ประกอบด้วย สำนักงานสถานทูตใหญ่, สำนักงานการทูตพาณิชย์, สำนักงานการทูตทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ : การทูตทหารบก, การทูตทหารเรือ และการทูตทหารอากาศ) ยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดและสนับสนุนกิจกรรม ต่าง ๆ ร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ในการสร้าง “เครือข่ายที่เป็นทางการ” คือ สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม - TBA (ภาคเหนือ) ที่ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลาง – Hub/Centrality ในการสร้างสายสัมพันธ์ภายใน “เครือข่ายของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)” ได้มีโอกาสเข้ามาร่วมกิจกรรมในการสร้างพรมแดนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทย และพรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรม ในรูปแบบ

กิจกรรมที่สำคัญของประเทศไทยและวัฒนธรรมไทย เช่น งานวันชาติไทย 5 ธันวาคม, งานวันไทยแลนด์ เดย์, และงานวันแสดงสินค้าไทย ที่พวกเขาได้ร่วมกันจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

นอกเหนือไปกว่านั้น พวกเขาเหล่านั้นยังได้มีการสร้าง “เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ” ทั้งที่เป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติเองด้วยกัน หรือ เครือข่ายระหว่างผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกับกลุ่มคนเจ้าของพื้นที่เดิมชาวเวียดนามในการสร้างสายสัมพันธ์ทางเครือข่าย (Networking Relation) เพื่อช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างสมดุล โดยอาศัยวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร, การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ลงตัว, การช่วยเหลือกันในฐานะคนบ้านเดียวกัน, การตอบแทนบุญคุณ และการอาศัยความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมเป็นเครื่องช่วยในการสร้างรายได้ ซึ่งผลจากการสร้างเครือข่ายที่ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการนี้ได้ส่งผลและมีบทบาททั้งในด้านบวกและด้านลบต่อพวกเขาเหล่านั้นมาโดยตลอด

ส่วนผลของการวิจัยในด้าน “การส่งเงินข้ามชาตินั้น” เปิดเผยว่า สายสัมพันธ์ทางเครือข่ายระหว่างผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยและญาติพี่น้อง, เพื่อน หรือองค์กรที่มีพันธะสัญญา (Commitment) ซึ่งกันและกันนั้นมีบทบาทโดยตรงต่อการส่งเงินกลับบ้านข้ามชาติที่มีช่องทาง, จำนวนเงินส่งกลับบ้านและวัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้านข้ามชาติที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในกลุ่มที่ทำงานในกิจการของคนไทย, กิจการของชาวเวียดนาม หรือชาวต่างชาติอื่นใดที่พวกเขาไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามนั้น เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด คือ จำนวน 62 คน (คิดเป็นร้อยละ 70.45 ของจำนวนผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยทั้งหมด 88 คน) ที่สามารถส่งเงินกลับบ้านข้ามชาติได้มากที่สุด คือ จำนวน 2,925,000.67 บาท/เดือน (คิดเป็นร้อยละ 88.00 ของจำนวนเงินส่งกลับบ้านข้ามชาติทั้งหมด จากจำนวน 3,323,950 บาท/เดือน) โดยพวกเขาเหล่านั้นเลือกช่องทางการส่งเงินกลับเป็นบ้านข้ามชาติแบบ “ภายในประเทศ” และแบบ “ภายนอกประเทศ” โดยการส่งเงินกลับบ้านแบบภายนอกประเทศนั้น พวกเขาเลือกใช้วิธีการส่งเงินกลับบ้านแบบนำกลับมาด้วยเงินสดมากที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 81.47 ส่วนวัตถุประสงค์ของการส่งเงินข้ามชาติกลับบ้านของพวกเขาเหล่านั้น คือ การส่งเงินข้ามชาติกลับบ้านเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 39.79 และเพื่อเก็บไว้เพื่อการศึกษาของบุตรหรือคนรอบข้างเป็นลำดับที่ 2 คือ ร้อยละ 31.09 และลำดับที่ 3 คือ เก็บไว้เพื่อเป็นทรัพย์สินส่วนตัว ร้อยละ 18.32

หน่วยงานราชการของประเทศไทย นับเป็นองค์กรที่มีพลังและอำนาจสำคัญในการให้การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยทั้งโดยตรงเพื่อหน้าที่ “รักษาผลประโยชน์ของชาติ” และ “ดำเนินการใด ๆ เพื่อสร้างผลประชาติของชาติไทยผ่านทางผู้อพยพข้ามชาติชาวไทย” โดยผ่านกระบวนการสร้าง “เครือข่าย” มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติงานประจำ และงานสนับสนุนกิจกรรมความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานราชการ บัณฑิตบุคคลและองค์กรทางเอกชนเท่านั้นยังมีข้อจำกัดอยู่ อาจจะด้วยปัจจัยและเงื่อนไขทางด้านจำนวนบุคลากร และองค์ความรู้เฉพาะในเรื่องแนวคิดและวิธีการจัดการใหม่ ๆ ผ่านกระบวนการทาง “เครือข่าย” พร้อมกับมีข้อจำกัดเรื่องจำนวนงบประมาณที่จะสามารถทำงานในเชิงความร่วมมือกับองค์กรเอกชน หรือเครือข่ายนอกระบบในรูปแบบเชิงรุกในท่ามกลางในกระแสประชาคมอาเซียน และกระแสโลกไร้พรมแดนที่กำลังจะเดินทางมาถึง

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ

Executive Summary

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

บทคัดย่อภาษาไทย

สารบัญตาราง

สารบัญภาพ

บทที่ 1 บทนำ	หน้า
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	11
1.3 คำถามการวิจัย	12
1.4 ขอบเขตและวิธีการวิจัย	12
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย	14
1.6 กรอบแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
1.6.1 แนวคิดที่ว่าด้วยทฤษฎีการแลกเปลี่ยน	17
1.6.2 แนวคิดเรื่องการอพยพข้ามชาติ	19
1.6.3 แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์	21
1.6.4 แนวคิดเรื่องการส่งเงินกลับบ้าน	21
1.7 เนื้อหาของงานวิจัยโดยสังเขป	22
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายข้ามชาติ	24
2.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์เครือข่าย	35
2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม	45
2.4 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเงินข้ามชาติกลับบ้านภูมิลำเนา	55
2.5 ข้อมูลเบื้องต้นทางสังคม – วัฒนธรรมและเศรษฐกิจเบื้องต้นของ ประเทศเวียดนาม	61
2.5 ข้อมูลทางสังคม – วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ 2 จังหวัดสำคัญพื้นที่วิจัย	77
บทที่ 3 การสร้างเครือข่ายของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)	
3.1 ปรัชญาการค้นคว้าความสัมพันธ์องค์กรสนับสนุนและปรากฏการณ์เครือข่าย	118
3.1.1 องค์กรภาครัฐไทย : สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ฮา โน้ย	119

3.1.2 องค์การสนับสนุนภาคเอกชน : สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม ภาคเหนือ	126
3.2 การสร้างเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับ พรมแดนทางอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทยภายในกลุ่ม ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทย	136
3.2.1 วันชาติไทย : สายสัมพันธ์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยในเครือข่าย ปรีชาหาเรือ	140
3.2.2 วันไทยแลนด์ เดย์ : ความสัมพันธ์ทางอัตลักษณ์ไทยในเครือข่าย ร่วมปฏิบัติการ	156
3.3 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจที่สัมพันธ์กับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทย ภายในกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ และกับกลุ่มเจ้าของพื้นที่เดิม	178
3.3.1 วันแสดงสินค้าไทย : การสร้างเครือข่ายสินค้าไทยแบบจ้างเหมา ที่ เชื่อมโยงกับจุดศูนย์กลางอำนาจรัฐ	178
3.3.2 พรมแดนทางด้านเศรษฐกิจ : การสร้างเครือข่ายข้ามชาติทางการค้าที่ เชื่อมโยงกันกับการลบและการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทย และอัตลักษณ์กลุ่มในพื้นที่ใหม่	198
1) กาแฟ มีอก เลขที่ 29 ถนน เถ ชาว : ชุมชนเครือข่ายแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารอัญมณี	198
2) เครือข่ายคนนอกที่เป็นคนไทย (The Other Within) : “กินน้อย ๆ และแบ่งกันกิน”	211
3) เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน : “มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน”	228
4) เครือข่าย “เราพวกเดียวกัน” : “การทำมาหากินแบบ บัฟเฟ้”	237
5) เครือข่าย “น้ำใจอารีและบุญคุณที่ต้องทดแทน”	243
3.4 บทบาทของเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่มีต่อการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ	
3.4.1 บทบาทในเชิงบวกของเครือข่ายข้ามชาติ	250
3.4.2 บทบาทในเชิงลบของเครือข่ายข้ามชาติ	277

บทที่ 4 การส่งเงินกลับบ้านข้ามชาติ

4.1 สถานภาพของความรับผิดชอบและวิธีการรับเงินเดือน	289
4.2 จำนวนเงินส่งกลับบ้านข้ามชาติ	297
4.3 ช่องทางการส่งเงินกลับบ้าน	307
4.4 วัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้าน และสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ	326

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป	332
5.2 ข้อค้นพบของงานวิจัย	334
5.2.1 การสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยด้วยตนเอง	334
5.2.2 การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยกับ ชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่ หรือกับชาวต่างชาติอื่น	337
5.2.3 บทบาทของเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่มีต่อ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ	340
5.2.4 เครือข่ายข้ามชาติและการส่งเงินกลับบ้าน	346
5.3 อภิปรายผล	352
5.4 ข้อเสนอแนะการวิจัย	356
5.5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	356
บรรณานุกรม	358

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กลองสัมฤทธิ์ที่ถูกคนพบในแหล่งอารยธรรม ด่ง เซิน	62
ภาพที่ 2 รัฐสภาใหม่ของประเทศเวียดนาม	66
ภาพที่ 3 ท้องทุ่งนาเขียวขจีบนพื้นที่ราบลุ่มดินอุดมในเวียดนาม	68
ภาพที่ 4 ธนบัตรชนิดใบละ 500,000 เวียดนาม ด่ง	68
ภาพที่ 5 อ่าวที่สวยงามของมหานคร โฮ จี มิงห์ เมืองเศรษฐกิจสำคัญของเวียดนามทางภาคใต้	69
ภาพที่ 6 ชุดยวประจําชาติเวียดนาม	75
ภาพที่ 8 หอแดงสัญลักษณ์ของเมือง ห่า โน้ย	77
ภาพที่ 9 ตำแหน่งพื้นที่จังหวัดห่า โน้ย เมืองหลวงของประเทศเวียดนามปัจจุบัน	77
ภาพที่ 10 ภาพถ่ายทางอากาศ ของจังหวัด ห่า โน้ย ที่มองเห็นแม่น้ำแดง/สีกุหลาบ	79
ภาพที่ 11 รูปปั้นอนุสาวรีย์ของ กษัตริย์ ลี กง อวัน เมือง ห่า โน้ย	83
ภาพที่ 12 แผนที่เมืองห่า โน้ย ในยุคสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1920	85
ภาพที่ 13 บ้านเมืองของ เมืองห่า โน้ย ในปัจจุบัน	88
ภาพที่ 14 เสาหินประตูเข้า วัน เมียว กว๊าก ตื่อ ซ้าม มหาวิทยาลัยแห่งแรกของเวียดนาม	90
ภาพที่ 15 อาคารเรียนและหอเคอพสมัยโบราณ ใน วัน เมียว กว๊าก ตื่อ ซ้าม มหาวิทยาลัยแห่งแรกของเวียดนาม	90
ภาพที่ 16 สัญลักษณ์ของเมืองห่า โน้ย	91
ภาพที่ 17 ตลาดสด ด่ง ชวน, ศูนย์กลางการค้าส่งและปลีกที่มีมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	92
ภาพที่ 18 บ้านเรือนแถวที่แออัดยัดเยียดปรากฏอย่างแพร่หลายในเมือง ห่า โน้ย	94
ภาพที่ 19 มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ หนึ่งในมหาวิทยาลัยยุคเริ่มต้นทางการศึกษาของเวียดนาม	96
ภาพที่ 20 มอเตอร์ไซด์ คือ พาหนะที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในเมือง ห่า โน้ย	97
ภาพที่ 21 สนามกีฬาแห่งชาติ หมี่ ดิงห์	99
ภาพที่ 22 พื้นที่ตั้งของ จังหวัด หาย ฟ่อง	93
ภาพที่ 23 แผนที่แบ่งเขตการปกครองของ จังหวัดหาย ฟ่อง	102
ภาพที่ 24 ชายหาดอาบน้ำทะเล ก๊าด ก่อ 2 บนเกาะ ก๊าด บ่า เมืองหาย ฟ่อง	103
ภาพที่ 25 เขตนิคมอุตสาหกรรม อาน เซือง เมืองเศรษฐกิจใหม่ ของจังหวัด หาย ฟ่อง	105
ภาพที่ 26 ดอกหางนกยูงฝรั่ง สัญลักษณ์ของจังหวัด หาย ฟ่อง	109
ภาพที่ 27 สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย ประเทศเวียดนาม	124
ภาพที่ 28, 29, 30 เขตพื้นที่เมืองใหม่ “Ciputra – International Town”	
สำนักงานการทูตทหารบกและทหารอากาศ	125

ภาพที่ 31 สำนักงานการทูตทหารเรือ	125
ภาพที่ 32 สำนักงานผู้ช่วยการทูตพาณิชย์	126
ภาพที่ 33 คุณยุทธพงษ์ วงศ์วัฒน์ (เต๋า ไตโร) และลูกสาวผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ ยุค ค.ศ. 1993	128
ภาพที่ 34 คุณน้อยและคุณแก้ว หัวเรือใหญ่ผู้ประสานงานวันลอยกระทง	130
ภาพที่ 35 วิจิตร เหล็กขุมปูน (กลาง เจ้าของร้าน “วิจิตรไทย เรสทัวรองท์ เจ้าของสถานที่จัดงานวันลอยกระทง 2003	130
ภาพที่ 36 คุณเสาวคนธ์ กิตติสมพันธ์ (อ้อย) General Director – S.A.A. CTAMAD Co., Ltd. นายกสมาคมนักธุรกิจชาวไทย ในเวียดนาม (ภาคเหนือ) – (กลาง)	132
ภาพที่ 37 คุณกิ่งกึ่ง (เลขานุการ สมาคมฯ รักษาการนายกสมาคม – ซ้ายมือ) และคุณใหญ่ สมาชิกสมาคม	133
ภาพที่ 38 สัญลักษณ์องค์กรของบริษัทเอกชนต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก สมาคมนักธุรกิจชาวไทย ในเวียดนาม (ภาคเหนือ)	134
ภาพที่ 39 สมาชิก TBA “คนไทยข้ามชาติ” ที่เข้าร่วมอบรมสัมมนาในโครงการ ณ Tan Da Resort	134
ภาพที่ 40 เอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า ไน่ย และตัวแทนสมาคมนักธุรกิจไทย ในเวียดนาม(ภาคเหนือ)มอบเงินรายได้จากการจัดงานวัน “ไทยแลนด์ เดย์” จำนวน 50 ล้านเวียดนามโด่ง กับโรงเรียนคนตาบอด	135
ภาพที่ 41 ผู้รับบริจาคช่วยเหลือน้ำท่วมกรุงเทพมหานครในงานวัน “ไทยแลนด์ เดย์” ปี 2011	135
ภาพที่ 42 คุณอ้อย (ซ้าย) อดีตนายกสมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) ยุคที่สมาคมฯ รุ่งเรือง	143
ภาพที่ 43 โรงแรม มีเลีย – 44B Ly Thuong Kiet St.. Hanoi,สถานที่จัดกิจกรรม วันชาติไทย 5 ธันวาคม 2012	143
ภาพที่ 44 นิทรรศการผลงานความสำเร็จตามโครงการดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	144
ภาพที่ 45 เอกอัครราชทูตและคณะผู้แทนประเทศไทยไทย ต้อนรับแขก ณ ประตูทางเข้างานพิธี	146
ภาพที่ 46 แขกผู้แทนคณะทูตานุทูต หน่วยงานราชการ	146
ภาพที่ 47 หน่วยงานองค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไปเข้าร่วมงาน	146
ภาพที่ 48 คณะนักศึกษาไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เข้าร่วมงาน ถวายความจงรักภักดี	146
ภาพที่ 49 อัครราชทูตไทยผู้แทนประเทศไทยกล่าวถึงความเป็นมาของงาน กล่าวต้อนรับต่อผู้แทนประเทศเวียดนาม – รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการ ต่างประเทศและนำดื่มถวายพระพร	147

ภาพที่ 50 คณะทูตานุทูต ชาวไทยข้ามชาติผู้เข้าร่วมงานพิธี	147
ภาพที่ 51 คณะวงดนตรีทหารเรือ “หัสดนตรี” บรรเลงเพลงพระราชนิพนธ์ประกอบงาน	148
ภาพที่ 52 อาหารไทยที่บรรจุปรุงและแต่งอย่างวิจิตรโดยพ่อครัวชาวไทยเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศ ความเป็นไทยและเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมงานพิธีชาวต่างชาติไทยลองลิ้มชิมรส	148
ภาพที่ 53 เหล่าบรรดาภรรยานักการทูตและหน่วยงานเอกชนร่วมแต่งกายชุดผ้าไหมไทย	149
ภาพที่ 54 คณะการแสดงนาฏลีลาประยุกต์ที่สนับสนุนโดยสมาคมนักธุรกิจไทยฯ (TBA)	150
ภาพที่ 55 ประจิตและภรรยา เจ้าของกิจการไบมิดิต์ครองเท้าขนาดเล็กแถบถนน Nguyen Trai – Dong Da	151
ภาพที่ 56 อรุณ และภรรยา เจ้าของกิจการร้านขายวัสดุการ	152
ภาพที่ 57 นิดและจุฑามาศหัวหน้าพนักงานการผลิตรองเท้าเพื่อส่งออก บริเวณหน้าโรงงาน	152
ภาพที่ 58 พื้นที่นั้นหนาแน่นการในบริเวณห้องโถงด้านล่างของหอพัก ใช้เป็นจุดเทียนทวยเทียนชัยในวันที่ 5 ธันวาคม ของทุก ๆ ปี	153
ภาพที่ 59 ไพบุลย์และภรรยา เจ้าของกิจการร้านอาหารจานด่วนและโรงงานผลิตขนมหวาน	153
ภาพที่ 60 ตารางการวางแผนการจัดพื้นที่งาน และของรางวัลที่แต่ละผู้รับผิดชอบ จะนำมาสมทบรางวัลสำหรับผู้เข้าร่วมงาน	158
ภาพที่ 61 แผ่นโฆษณาประชาสัมพันธ์งานวัน “ไทยแลนด์ เดย์”	161
ภาพที่ 62 บริเวณหน้างาน คลาคลั่งไปด้วยมอเตอร์ไซด์พาหนะของผู้มาร่วมงาน	161
ภาพที่ 63 ท่านเอกอัครราชทูตฯ ท่าน อนุสรณ์ สุวัฒน์ และคณะผู้บริหารกลุ่ม Summit Auto Seat Co., Ltd. (ซ้าย) และคุณอ้อย นายกสสมาคมฯ (ขวา)	161
ภาพที่ 64 ชาวเวียดนามและชาวตะวันตกที่ต่างก็มาร่วมงาน	153
ภาพที่ 65 คณะนิสิตฝึกงาน วิชาเอกภาษาเวียดนาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่กำลังฝึกงานอยู่กับ องค์กรเอกชน และราชการไทยก็มาร่วมงานร่วมกับเจ้าของกิจการ	162
ภาพที่ 66 คุณดนัย ผู้จัดการฝ่ายขายผลิตภัณฑ์ บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (ภาคเหนือ)	163
ภาพที่ 67 กล้องบริจาคเงินช่วยเหลือทุกภัยน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร ในปลาย ปี ค.ศ. 2011	165
ภาพที่ 68 สิ่งของที่เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าไทย เช่น ตู้เย็น จักรยาน พัดลม หรือหมวกกันน็อก	165
ภาพที่ 69 หมู่มแต่งกายแบบไทย ๆ สาธิตการทำขนมและอาหารไทยพร้อมผู้รับบริจาค ค่าอาหารและขนมไทย	166
ภาพที่ 70 เจ้าหน้าที่เตรียมการทำงานทำบุญตักบาตรการกุศล	167
ภาพที่ 71 ปี ค.ศ. 2010 เกมส์สอยดาว - กระทั่งแดง ก็ได้รับความสนใจอย่างล้นหลาม	167
ภาพที่ 72 การเล่นเกมส์พัตกอล์ฟ ของบริษัทการบินไทยและคณะ	168
ภาพที่ 73 ราสามัคคีชนเผ่าไทยและเวียดนาม (ซ้าย) และราแคนอีสาน (ขวา)	169
ภาพที่ 74 ฟอนเงี้ยวภาคเหนือ (ซ้าย) และเซ็งบับไฟภาคอีสานไทย	169
ภาพที่ 75 การมอบรางวัลตัวเครื่องบินไป – กลับ กรุงเทพฯ – ห่า โน่นย (ซ้าย) และ เด็กไทย เวียดนามและตะวันตกจัดจ้องการแสดงทางวัฒนธรรมไทยบนเวที (ขวา)	169

ภาพที่ 76 มอเตอร์ไซด์ยอนดำน ดรีม 2 ราคาเกือบ 1 แสนบาท (3,000 \$ USD) นำเข้าจากประเทศ ไทย	171
ภาพที่ 77 เครื่องดื่มชูกำลัง 2 ยี่ห้อของเมืองไทย เครื่องดื่มสุดยอดฮิตในเวียดนาม	171
ภาพที่ 78 บั๊ทอาหารไทย “ต้มยำไก่” สำนักงานสถานทูตไทย	172
ภาพที่ 79 บั๊ทอาหารไทยประเภททอดและยำรสเด็ด	172
ภาพที่ 80 โรงแรมมีเลีย เปิดบั๊ทจำหน่ายก๋วยเตี๋ยวต้มยำไทย	173
ภาพที่ 81 บั๊ท บริษัท SCG and Oriental Sport Co., Ltd. จำหน่ายขนมไทย ๆ	173
ภาพที่ 82 อาหารไทยรสเด็ดจากร้าน วิจิตไทย เรสตัวรองท์	173
ภาพที่ 83 ก๋วยมไทยและเส้นสำเร็จรูปทำในประเทศไทยแท้ ๆ หลายแบบและยี่ห้อ	174
ภาพที่ 84 บริษัท วี – รับเบอร์ จำหน่ายยางรมอเตอร์ไซด์ (ซ่าย) และ ร้านโอทอป จำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภค (ชาว)	174
ภาพที่ 85 สินค้าของบริษัทกระทิงแดง (เวียดนาม) และบริษัทในเครือ ซี พี จำกัด (เวียดนาม)	174
ภาพที่ 86 อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายการพาณิชย์ คุณ นุชบา บุตรรัตน์	179
ภาพที่ 87 การจัดงานวันแสดง (จริง ๆ) สินค้าไทย ครั้งที่ 4 ปี ค.ศ. 2004 ณ ทำเนียบ สันติภาพทางวัฒนธรรม ห่า โน่นย	180
ภาพที่ 88 ก่อนหน้านั้น ในช่วง ค.ศ. 2009 การแสดงวันสินค้าไทยในรูปแบบการขายปลีก	181
ภาพที่ 89 การแถลงข่าวงานวันนิทรรศการสินค้าไทย ครั้งที่ 12 ณ โรงแรม มี เลีย	182
ภาพที่ 90 ผู้อำนวยการสำนักงานการทูตพาณิชย์ นุชบา บุตรรัตน์ และคณะ ผู้บริหาร บริษัท F & B Dairies (Thailand) เข้าพบ	183
ภาพที่ 91 หนังสือ “คู่มือการค้าและการลงทุนในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	183
ภาพที่ 92 ห้องแถลงข่าว คณะเตรียมการและผู้ช่วยทูตพาณิชย์	185
ภาพที่ 93 (ภาพขวา) ผู้มีส่วนร่วมในงานวันแถลงข่าว งานวันสินค้าไทย ครั้งที่ 12	185
ภาพที่ 94 สินค้านำเข้าจากประเทศไทยต้องมีตัวอักษรไทย	187
ภาพที่ 95 คุณเจริญรัฐ เจริญวิศิษฐ์ รักษาการเลขาธิการสมาคมฯ	187
ภาพที่ 96 คุณกิตติชัย แซ่ห่อง เจ้าของกิจการน้ำมันหม่องตรา แซ่ กิม อี้ว	189
ภาพที่ 97 บริเวณประตูเข้าด้านหน้าบริเวณงาน	191
ภาพที่ 98 ท่านอุปทูต ประธานงาน และ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฯ เวียดนาม	191
ภาพที่ 99 แขกผู้มีเกียรติของงานหลายฝ่าย	191
ภาพที่ 100 กิจกรรมศิลปวัฒนธรรมไทยทั้ง 4 ภาค บนเวที	192
ภาพที่ 101 ที่คณะกรรมการผู้จัดงาน (ฝ่ายเวียดนาม) และสาวงามประจำชาติเวียดนาม	192
ภาพที่ 102 อาหารไทย และสินค้าไทยจากร้านอาหารไทยต่าง ๆ ในภาคเหนือ	192
ภาพที่ 103 การรื้อและการแกะสลักผลไม้ จาก ม. ราชภัฏสวนดุสิต	193
ภาพที่ 104 คุณภาณ ชันแก้ว พาณิชย์จังหวัด น่าน และคุณ ณิชภาฯ	194
ภาพที่ 105 นิรมล ตาก้า – ผู้ช่วยผู้จัดการ บริษัทส่งออกสินค้าไทย จ. ลำพูน	194

ภาพที่ 106	พ่อค้ามือใหม่ชาวไทย	195
ภาพที่ 107	กระเป๋าน้ำหนัง แหวนและกรอบแว่นตา สินค้าย้อนยุค มือทำ	196
ภาพที่ 108	คุณเล แทงห์ หาย - ผู้เข้าชมนิทรรศการ ชาวเวียดนาม	197
ภาพที่ 109	ศูนย์การค้าอัญมณี “Ruby Plaza” ถนน เก ชาว	198
ภาพที่ 110	สมเพชร ยะหา กับกิจการเจียรนัยและจำหน่ายพลอยหลายหลาย	199
ภาพที่ 111	แผ่นโฆษณาประชาสัมพันธ์อัญมณีไทย	202
ภาพที่ 112	พระพุทธรูป ความเชื่อและศรัทธาของคนไทย	202
ภาพที่ 113	ลูกค้าประจำชาวเวียดนามของสมเพชร ยะหา	202
ภาพที่ 114	Ruby Plaza และชาวเครือข่ายกาแฟ เก ชาว	204
ภาพที่ 115	ร้านกาแฟ ม็อก และ อัญมณี	204
ภาพที่ 116	การแลกเปลี่ยนและนำเสนอสินค้าในเครือข่าย	205
ภาพที่ 117	ร้านอาหาร และร้านอัญมณี ADONGEMS	207
ภาพที่ 118	พลอยล้ำค่าตระกูลต่าง ๆ ในร้าน ADONGEMS	207
ภาพที่ 119	สลัดบัลกาเรีย และเนื้อพะงูเขานึ่ง	208
ภาพที่ 120	สมาชิกเครือข่ายอัญมณี	208
ภาพที่ 121	โทปาน อัญมณีล้ำค่า ของ คุณ วิ สมชิกเครือข่าย	209
ภาพที่ 122	สมเพชร คุณวิ และสมาชิกเครือข่ายอัญมณี	210
ภาพที่ 123	ไก่ และรงค์ 2 หนุ่มไทยตัวแทนจำหน่ายจากบริษัท ทีโอเอ ประเทศไทย จำกัด	215
ภาพที่ 124	คุณไพฑูรย์ เจ้าของธุรกิจร้านอาหาร เครื่องดื่ม Akiko Bakery Hot Rock Cafe	
ภาพที่ 125	โรงแรม ฮว่าง หาย บนเลขที่ 109 ถนน เกว เด็ก ที่ผู้วิจัยพักอยู่ และอยู่ตรงกันข้าม ร้าน อา คิ โกะ ของคุณไพฑูรย์	221
ภาพที่ 126	คุณ ฮว่าง วิศกรโยธาจังหวัดหัวหนานำทีมในนามตัวแทนของผู้ว่าราชการจังหวัด ไปร่วมนั่งกินดื่ม เพื่อเจรจาความที่ไม่ต้องกล่าวอะไรเลย	223
ภาพที่ 127	ร้านค้าของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอ วังห์ เป่า ที่ด้านซ้ายมือของร้านกำลังตกแต่ง เพื่อเป็นเฮย์นัต พักและจำหน่ายดี ทีโอเอ	224
ภาพที่ 128	ภาพประวัติศาสตร์ของพิธีกรรมการตกลงซื้อขายสินค้าของคนไทยข้ามชาติชาวไทยใน เวียดนามกับข้าราชการชาวเวียดนาม	224
ภาพที่ 129	ทางด้านขวามือของผู้วิจัย (เสื้อยืดสีขาว – ผู้วิจัย) คือ รองนายอำเภอ และ ซ้ายมือผู้วิจัย คือ หัวหน้าฝ่ายวิศวกรรมโยธาของอำเภอ	224
ภาพที่ 130	ภาพคนสำคัญ ด้าน คือ คุณไพฑูรย์ และทางด้านขวามือ เลขาฯ ประจำตัวนายอำเภอ	225
ภาพที่ 131	เหล้ายาดองงูเห่าแดง น้ำอมฤตที่ช่วยทำให้การเจรจาขายราบรื่นสมบูรณ์แบบ	225
ภาพที่ 132	คุณพิจิต พิทยานุ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ สายงานธุรกิจต่างประเทศ บริษัทพฤษภา เรียวเอสเตท จำกัด (มหาชน) และผู้ช่วยฯ ที่ เป็นเครือข่ายงานธุรกิจของ ไพฑูรย์	229

ภาพที่ 133	คุณ จารุวัฒน์ ทรงสาย และคุณไพฑูรย์ อรรถมัยภาวะ เครือข่ายช่วยเหลือคนไทย	230
ภาพที่ 134	ตึก Harbour View Building และธีรพล ชาัญญธัญ ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายบริหาร (ขวา)	230
ภาพที่ 135	คุณอิทธิวัฒน์ อัมพันธ์ ผู้จัดการใหญ่เจ้าของ กิจการอัมพันธ์ยุทธ์ กรุ๊ป เครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” ของ คุณไพฑูรย์	232
ภาพที่ 136	คุณประเวท หัตถก้อง ผู้จัดการใหญ่ สาขา หาย ฝ่อง ของ บริษัท คังเซน เคนโก อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (อัมพันธ์วัฒน์ กรุ๊ป)	233
ภาพที่ 137	เครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” ของ ไพฑูรย์ สี ที โอ เอ, จ่านงค์ เจ้าของร้านอาหารไทย บี เค เค เรสทอรองท์ และ คุณสัจจะ เจ้าของบริษัทตกแต่งภายในและวิศวกรรมแบบแปลน	234
ภาพที่ 138	บ้านและบริษัทฯ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสื่อสาร ของ องค์ เทวี่ ที่เป็นเครือข่าย ธุรกิจของไพฑูรย์ ในเมืองหาย ฝ่อง ที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปสัมภาษณ์	236
ภาพที่ 139	ผู้วิจัยได้มีโอกาสกระทบไหล่ องค์ เทวี่ มหาเศรษฐีเมืองหาย ฝ่อง ซึ่งเป็นเครือข่ายทางธุรกิจสำคัญของไพฑูรย์	236
ภาพที่ 140	ผู้วิจัยกับรถยนต์ โรลส์ รอยส์ (ROLLS ROYCE) ราคาเกิน 50 ล้านบาทของ องค์ เทวี่	236
ภาพที่ 141	จำเนียร หนู่มไทยผู้อพยพข้ามชาติที่ขาดทั้งโอกาสและทุนทรัพย์ ในการตามหาฝันของตนเอง	238
ภาพที่ 142	ด้านหน้าของร้านอาหารไทย “bkk Trendy Thai Restaurant” ผับที่เขาสร้างมาด้วยน้ำพักน้ำแรง	238
ภาพที่ 143	ใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสของพนักงานบริการที่กำลังเป็นนักศึกษา ในวิทยาลัยการโรงแรมของเมือง หาย ฝ่อง	239
ภาพที่ 144	นายตำรวจนอกราชการ 1 ใน 5 คนของเครือข่าย “เราพวกเดียวกัน” ของจ่านงค์ ดงตะเคียน	241
ภาพที่ 145	คณะผู้ไทน์ไทย (นำโดยเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โหน่งฯ)	252
ภาพที่ 146	พิธีถวายความจงรักภักดีและถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ	253
ภาพที่ 147	อัตลักษณ์ไทยที่ถูกนำเสนอผ่านสัญลักษณ์ไทย	253
ภาพที่ 148	ธนกฤต ศิริวัฒนาธร – ผู้เชี่ยวชาญการจัดพื้นที่สนามกอล์ฟผู้โยยหาบ้านเกิด	253
ภาพที่ 149	ประตูทางเข้า อเมริกัน คลับ สถานที่จัดงานวัน ไทยแลนด์ เดย์ ประจำปี 2012	255
ภาพที่ 150	สินค้าอุปโภคและบริโภคของไทยที่เป็นที่ยอมรับของชาวเวียดนาม	255
ภาพที่ 151	เวทีแสดงกลางแจ้งของงานวัน ไทยแลนด์ เดย์	256
ภาพที่ 152	การสาธิตทำขนมไทยและการแต่งกายแบบไทย ๆ	256
ภาพที่ 153	สินค้าไทย	256
ภาพที่ 154	การละเล่นพื้นเมืองไทย	257

ภาพที่ 155	ร้านขนมและอาหารจานด่วนของ คุณ ไพฑูรย์ อัมภาวศุทธิ์	259
ภาพที่ 156	อาคารสำนักงาน 8 ชั้น ของบริษัท Hoang Uye Financial Group	260
ภาพที่ 157	การพบปะปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของสมาชิก	261
ภาพที่ 158	อิทธิศักดิ์ อำพันยุทธ์ และพนักงาน	262
ภาพที่ 159	คุณจารุพัฒน์ ทรางสยสกุล ผู้จัดการใหญ่ (ฝ่ายควบคุมการก่อสร้าง) และคณะ	263
ภาพที่ 160	สินค้าไทยที่นำเสนอในงานวันนิทรรศการสินค้าไทย ต้องได้รับมาตรฐาน มอก.	265
ภาพที่ 161	พิธีแถลงข่าวงานวันนิทรรศการสินค้าไทย	266
ภาพที่ 162	บรรยากาศงานวันนิทรรศการสินค้าไทย	267
ภาพที่ 163	คณะกรรมการจัดการ	267
ภาพที่ 164	ผู้แทนหน่วยงานเอกชนในเวียดนามและฝ่ายไทย	268
ภาพที่ 165	คณะตัวแทนนักธุรกิจไทยจากประเทศไทยที่เข้าร่วมงาน	269
ภาพที่ 166	ผู้อพยพเข้ามาชาติชาวไทยรุ่นแรก ๆ	271
ภาพที่ 167	การค้าขายแบบวัฒนธรรมเวียดนาม	272
ภาพที่ 168	สำนักงานจำหน่ายสี	272
ภาพที่ 169	โก้ และวุฒิ ผู้ย้ายที่ทำงานไปสู่บริษัทใหม่ที่ดีขึ้น	273
ภาพที่ 170	ร้านอาหารไทย bkk Trendy Thai Restaurant	275
ภาพที่ 171	จำเนียรและเครือข่าย	275
ภาพที่ 172	ร้านอาหารไทย “Wijit Thai Restaurant” ซึ่งเป็นตำนาน	278
ภาพที่ 173 - 174	มอด และเครือข่าย	278
ภาพที่ 175	เหลียว และ กุ่ย อดีตพนักงานของ มอด ห่า โน่น	281

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	สถานภาพทางภาระหน้าที่ความรับผิดชอบงานและวิธีการรับเงินเดือนของ ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ตาม ลักษณะของประเภทกิจการและคุณลักษณะประจำตำแหน่งของงาน	292
ตารางที่ 2	จำนวนเงินส่งเงินกลับบ้านของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติใน ประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ตามลักษณะของประเภทกิจการ และ คุณลักษณะประจำตำแหน่งของงาน	300
ตารางที่ 3	ช่องทางการส่งเงินกลับบ้านของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ตามลักษณะของประเภทกิจการ และคุณลักษณะประจำตำแหน่งของงาน	311
ตารางที่ 4	วัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้านของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติใน ประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ตามลักษณะของประเภทกิจการ และคุณลักษณะประจำตำแหน่งของงาน	329

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

สภาพของภูมิอากาศโลก กระแสเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ โรคเอดส์หรือภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่อง และอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกนับเป็นความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงที่ได้ส่งผลกระทบต่อระบบองค์ความรู้และนวัตกรรมแบบดั้งเดิมที่เคยมีอยู่จนไม่สามารถสร้างความสมดุลของกระแสความเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ของโลกใบนี้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนในหลาย ๆ พื้นที่ องค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยเฉพาะในพื้นที่ทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ในประเด็นพื้นที่ชายแดน (Border Land) และสถานะข้ามชาตินิยม (Transnationalism) ในมิติความหมายทางด้านภูมิรัฐศาสตร์รัฐชาติ และวัฒนธรรมที่กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายผู้คน สินค้า การเงิน การเมืองการปกครอง และวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์แปลกใหม่ และปัญหาที่หลากหลายในแต่ละรัฐชาติจึงจำเป็นที่จะต้องแสดงหาองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในการจัดการ และในขณะเดียวกันในทางตรงกันข้าม ในมิติมุมมองทางด้านปัจเจกบุคคล กลุ่ม สมาคม หรือหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ต่างก็เริ่มประสบปัญหากับระบบการบริหาร และการจัดการกับปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ที่ปัญหาแปลก ๆ ที่เกิดขึ้นจากวิธีปฏิบัติแบบดั้งเดิม (Traditional/hierarchy) ที่เคยใช้มาเริ่มปรากฏผลให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น ความล้มเหลวของบริษัท โซนี่ จำกัด ที่ได้สะท้อนให้เห็นภาวะปัญหาที่ยังลึกซึ้งของบริษัท ฯ ที่เคยร่ำรวยด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีล้ำสมัยมาตลอด ทว่าบัดนี้ บริษัทฯ กลับกลายเป็นการขาดแคลนแนวคิดใหม่ ๆ เมื่อบวกกับเงินเยนที่แข็งค่าจนกระทบการส่งออกจนไม่สามารถแข่งขันเรื่องต้นทุนการผลิตในราคาถูกได้ สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศญี่ปุ่นได้สูญเสียความเป็นผู้นำในหลายๆ ด้าน ทั้งที่เมื่อ 10 ปีก่อน บริษัทเหล่านี้เป็นผู้กำหนดแนวโน้มของผลิตภัณฑ์ อย่างเช่น โทรศัพท์มือถือ กล้องถ่ายภาพดิจิทัล เครื่องเล่นเพลงพกพา และคอนโซลเกม ซึ่งติดกับต่อนี้ที่บทบาทลดลงมาก เมื่อเทียบกับคู่แข่งใหม่ ๆ ทางสินค้าและนวัตกรรม เช่น สินค้าในเครื่องหมายการค้าของเครื่อง “แอปเปิล” และ “เครื่องเซมิซุง” เป็นต้น ซึ่งปัญหาหลักสำคัญนั้นอยู่ที่วัฒนธรรมองค์กรของโซนี่เองที่ไม่ค่อยพัฒนาและยอมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยโลกาภิวัตน์ โดยบริษัท โซนี่นั้นมีแต่วิศวกรและผู้บริหารที่มั่นใจในตัวเองมาก ๆ ทำงานแบบเชิงเดี่ยวที่คอยสั่งการจากเบื้องบนลงมาล่าง (Hierarchy) เท่านั้น จึงไม่ก่อให้เกิดความร่วมมือกันเองภายในองค์กร และขณะเดียวกัน บริษัท โซนี่ จำกัด ก็มีแนวความคิดว่า การลดต้นทุนเป็นศัตรูของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งแม้ในอดีตความเป็นอิสระตรงนี้มีมีความสำคัญ แต่สถานการณ์ตอนนี้แตกต่างไปมากแล้ว และนอกจากนี้ สินค้าในเครื่องของ “โซนี่” ยังมีมากเกินไป และบางทีก็แข่งกันเอง เช่น โทรศัพท์ที่มีมากกว่า 30 รุ่น ซึ่งสร้างความสับสนให้ผู้บริโภค เทียบกับค่าย “แอปเปิล” ที่ผลิตมือถือเพียงแค่ 2 สีเท่านั้น ซึ่งล้วนเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดีที่สุดในบรรดาโทรศัพท์มือถือที่บูรณาการแพลตฟอร์มเพลง หนังสือ และเกม ให้สอดคล้องกับภาวะความเร่งด่วนในโลกสมัยใหม่ (กรุงเทพธุรกิจ : <http://www.technolomo.com>

com/?p=3257) ซึ่งลักษณะเช่นนี้ แสดงให้เห็นได้ค่อนข้างชัดในมิติหนึ่งแล้วว่า ความต้องการของผู้บริโภค เป็นกระแสที่มีความสำคัญที่องค์กรต่าง ๆ จะมองข้ามไปไม่ได้ และต้องแสวงหานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ เหมาะสมที่ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ต่างก็ต้องเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งกันและกันที่จะดำรงชีพและ ประกอบธุรกิจให้อยู่ได้ในสังคมแห่งยุคสมัย (Allen et al. 1983; Douthwaite 2002) หรือในกรณีของธุรกิจ อีกประเภทหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จ โดนการเลือกใช้ระบบเครือข่าย (Network) มาเป็นเครื่องมือสำคัญใน การพัฒนาระบบการขายจากการขายตรง (Direct sell) มาเป็นการขายตรงแบบเครือข่าย (Networking Marketing) คือ บริษัท แอม เวย์ จำกัด ที่อาศัยผู้กระทำการศูนย์กลาง (Centrality Actors) คือ นักธุรกิจ อิสระเข้ามาแทนที่พ่อค้าผู้ขายส่งและขายปลีก แล้วก็นำเอาวิธีการทางเครือข่ายเข้ามาาร่วมด้วย คือ ใน ผู้บริโภค หรือนักธุรกิจที่เป็นตัวแทน หรือผู้สนับสนุน (ผู้ชักจูง หรือศูนย์กลางเครือข่าย) สามารถส่งสินค้า จากผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการได้โดยตรง โดยทุกครั้งที่ผู้สนับสนุนสั่งซื้อสินค้าให้เครือข่าย หรือผู้ที่ผู้สนับสนุน ชักจูงให้มาเป็นเครือข่ายก็จะได้รับส่วนแบ่งคิดเป็นร้อยละเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามจำนวนอัตราการสั่งซื้อ นี่คือ ข้อได้เปรียบของการทำงานที่มีเครือข่าย ที่ผลประโยชน์จะตกอยู่กับผู้อยู่ในเครือข่ายโดยไม่ต้องไปเสีย ประโยชน์ให้คนนอกสังกัดนั่นเอง หากผู้ซื้อหรือนักธุรกิจอิสระมองเห็นพลังของเครือข่ายนี้ ก็จะสามารถ ดำเนินธุรกิจไปได้อย่างสมดุลและเต็มเม็ดเต็มหน่วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่ เชื่อมโยงใยกัน (Linkage) ระหว่างผู้กระทำการ (Actors) ต่าง ๆ (ผู้ผลิตและผู้บริโภค) ในแต่ละสังคมที่ต่าง ก็พึ่งพาอาศัยและให้ความสำคัญซึ่งกันและกันนั่นเอง (Conway and Steward, 1998) ปัจจุบันนี้ องค์ ความรู้ในเรื่องโครงสร้างของเครือข่ายอันมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชน ปริมาณ ความสัมพันธ์ บทบาทของผู้กระทำการและระดับความหนาแน่นของการรวมกลุ่มกันนั้น นับเป็นตัวบ่งชี้ตัว สำคัญตัวหนึ่งที่จะตัดสินว่าเครือข่ายการทำงานรูปแบบนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จในการดำเนินการใด ๆ ได้ สำเร็จจนนับว่าเป็นนวัตกรรมทางองค์ความรู้ใหม่ได้เช่นเดียวกัน (Krebs and Holley 2004; Castells, 2004) ดังนั้น ในสถานการณ์หลังสมัยใหม่นี้ทั้งหน่วยงานเอกชน และหน่วยงานราชการหลาย ๆ แห่งจึง ได้หันมาให้ความสนใจใช้วิธีการวิเคราะห์เครือข่าย (Social Network Analysis) เข้าไปเป็นส่วนสำคัญใน การวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะเครือข่ายทางสังคม เครือข่ายทางนวัตกรรม และเครือข่ายในการ ติดต่อสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนทรัพยากร อันนับเป็นเครื่องมือและวิธีการเบื้องต้นในการวัดความสำเร็จ ในการพัฒนาองค์การเช่นเดียวกัน (Cross and Parker, 2002)

ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Social Republic of Vietnam - SRV) หรือที่เรียก กันสั้น ๆ โดยทั่วไปว่า “ประเทศเวียดนาม” นั้นเป็นประเทศพื้นที่ชายแดนของประเทศไทยใน ความหมายทางด้านวัฒนธรรม กล่าวคือ ประเทศเวียดนามนั้นถึงแม้ว่าจะไม่ใช่เป็นเมืองชายแดนที่มี อาณาเขตสับสนกับอาณาเขตของประเทศไทยในแง่ความหมายด้านภูมิศาสตร์และการเมือง (Political and geographical borders) แต่ประเทศเวียดนามก็นับได้ว่าเป็นเมืองชายแดนของประเทศไทยใน ความหมายทางด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social and cultural borders) สืบเนื่องด้วยประชากรของ ทั้งสองประเทศได้มีการอพยพเคลื่อนย้ายไปมาหาสู่กัน และมีการติดต่อสื่อสารกันไปมาระหว่างพื้นที่ ทั้งสองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ผลผลิตทางด้านเกษตรกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

วัฒนธรรม การศึกษา การทำศึกสงคราม และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาเป็นระยะเวลายาวนานเป็นหลายทศวรรษมาแล้วนับตั้งแต่ยุคกรุงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น - จนกระทั่งถึงปัจจุบัน และประกอบกับในสถานการณ์ในโลกแห่งยุคเปิดพรมแดนของประเทศเวียดนามตามแนวนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามแบบ “เปลี่ยนแปลงใหม่” (โด้ย मैं – *Đổi mới*) ที่รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติของประเทศเวียดนามได้เปิดรับเอาบางส่วนของวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจตามแบบทุนนิยมโลกเสรี และสังคมข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดนเข้าไปใช้เป็นแนวคิดนำสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมของประเทศที่ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดของรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ จึงส่งผลให้ประเทศเวียดนามถูกจับตามองว่าเป็นประเทศที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วประเทศหนึ่งของกลุ่มประเทศในแถบภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างยิ่ง

นโยบาย “โด้ย मैं” เป็นนโยบายการเปลี่ยนแปลงและพัฒนากระบวนเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีสมัยใหม่ที่รัฐบาลพรรคสังคมนิยมเวียดนามได้เปิดโอกาสในบรรดานักลงทุนข้ามชาติเข้าไปดำเนินธุรกิจในประเทศเวียดนามได้อย่างต่อเนื่องและสะดวกเพิ่มมากขึ้น ภายหลังการประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ครั้งที่ 6 ในปลายปี ค.ศ. 1986 รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้ตัดสินใจประกาศใช้แนวนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจแผนใหม่โดยนำแนวคิด “ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีนำการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางสังคมนิยม” (ธัญญาทิพย์, 1998: 61) โดยเน้นให้มีการเปิดรับเอาแนวคิดทางด้านการตลาดและการจัดการตามแนวทางทุนนิยมเสรีเข้ามาประยุกต์เป็นนำแนวทางในการพัฒนาประเทศระบบเศรษฐกิจของประเทศ และแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงในช่วงระยะเวลา ระหว่างปี ค.ศ. 1989 – 1990 โดยรัฐบาลได้เปิดโอกาสให้ปัจเจกบุคคลได้มีสิทธิถือครองในทรัพย์สิน – ที่ดิน และการลงทุนได้ตามสิทธิและหน้าที่อันพึงมี จึงนับเป็นการเปิดศักราชใหม่ของการเปิดประตูประเทศที่รัฐบาลได้ผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีของประเทศอย่างมีทิศทางภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์อย่างใกล้ชิดที่เรียกว่า “ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงใหม่ – โด้ย मैं” (*Đổi Mới*, 1995: 21 – 22) รัฐบาลของประเทศเวียดนามได้มุ่งปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เป็นปัญหาและเป็นอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจตามแนวทุนนิยมเสรี ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงกฎหมายกฎหมายการลงทุนภายในประเทศ กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ กฎหมายแรงงาน การอนุญาตให้ชาวเวียดนามและชาวต่างชาติได้มีโอกาสถือครองทรัพย์สิน กฎหมายอสังหาริมทรัพย์และกฎหมายการเงินระหว่างประเทศให้เอื้ออำนวยต่อการเข้ามาลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ นับเป็นการสร้างความสะดวก และภาวะความเชื่อมั่นให้กับบรรดานักลงทุนทั้งชาวเวียดนามจากต่างประเทศ รวมทั้งผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติจำนวนหนึ่งด้วย และนักลงทุนชาวต่างชาติได้หันมาให้ความสนใจในการเข้ามาร่วมทุนหรือลงทุนในประเทศเวียดนามเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และประจวบกับประเทศเวียดนามมีคุณลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการทำมาค้าขาย การท่องเที่ยว การลงทุนทางด้านโรงงานผลิตสินค้าอุปโภคและบริโภค มีทรัพยากรธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์ และที่สำคัญที่สุด คือ ประเทศเวียดนามยังมีการใช้อัตรากำลังแรงงานขั้นต่ำยังอยู่ใน

อัตราค่าเช่าต่ำ คือ ระหว่าง 1,400,000 – 2,000,000 VND/เดือน (<http://www.Amchamvietnam.com/?id=4773-5> เมษายน 2012) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้เคียงกันที่กำลังพัฒนา และประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งซีกโลกทางตะวันออกและตะวันตก จึงส่งผลให้นักลงทุนชาวต่างชาติ รวมทั้งนักลงทุนข้ามชาติชาวไทยส่วนหนึ่งเป็นจำนวนมาก ได้เริ่มเคลื่อนย้ายการลงทุนและฐานการผลิตทั้งที่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ อสังหาริมทรัพย์และสถาบันทางการเงิน รวมทั้งการอพยพเคลื่อนย้ายเข้าไปทำงานเพื่อแสวงหาวิถีชีวิตที่ดีกว่าในประเทศเวียดนามเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณทั้งทางภาคเหนือของประเทศเวียดนาม อันเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงปัจจุบันของเวียดนาม คือ เมืองฮา โน่ย และเมืองสำคัญอื่นใกล้เคียง ซึ่งยังคงมีความเคร่งครัดในเรื่องระบอบและการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ภายใต้การควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดของรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม

ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เป็นจำนวนมากที่ประสบผลสำเร็จ หรือบางส่วนก็ประสบความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพในบริเวณภาคเหนือของประเทศเวียดนาม กลุ่มคนไทยข้ามชาติในเวียดนามนั้นมีหลากหลายกลุ่มคนที่เข้าไปพักอาศัยและประกอบอาชีพหน้าที่การงานหลากหลายกลุ่มระดับทางสังคม และการงานซึ่งได้เดินทางท่องเที่ยวติดกันไปมาระหว่างทั้งสองประเทศเป็นระยะเวลาหลายทศวรรษแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังช่วงสมัยที่มีการเปิดประเทศตามนโยบายพัฒนาประเทศแบบใหม่ของเวียดนาม (ประมาณ ค.ศ. 1989 เป็นต้นมาซึ่งร่วมยุคสมัยกับนโยบายการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้าของอดีตนายกรัฐมนตรี ฯพณฯ พล. ต. ชชาติชาย ชุณหะวัณ [พ.ศ. 2532 – 2534]) และ ณ เวลาปัจจุบันนี้ จากข้อมูลการมาลงทะเบียนการเข้าไปพักอาศัยอยู่ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ของชาวไทยข้ามชาติ ณ สถานทูตไทยประจำ ณ กรุง ฮา โน่ย (ภาคเหนือ) ได้แสดงให้เห็นว่า ได้มีผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยเข้าไปพำนักอาศัยและประกอบอาชีพอยู่ในประเทศเวียดนาม เฉพาะบริเวณภาคเหนือของประเทศมีจำนวนรวมกันทั้งสิ้นถึง 236 คน (อัครราชทูตที่ปรึกษา ดุสิต, สัมภาษณ์ 4 พฤษภาคม 2011) และน่าจะมีชาวไทยข้ามชาติอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้มาลงทะเบียนไว้กับทางสถานทูต และคนไทยเหล่านี้ มีจำนวนถึง 300 คน และนับรวมเป็นสถานประกอบการต่าง ๆ มีจำนวนถึง 32 กิจการ/ห้างร้าน/บริษัท (แบบสำรวจและลงทะเบียนการเข้ามาพักอาศัยในประเทศเวียดนาม – ภาคเหนือ สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮา โน่ย, 2011) โดยเขาเหล่านี้ส่วนมากอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ 4 จังหวัดสำคัญในภาคเหนือของประเทศเวียดนาม คือจังหวัด ฮา โน่ย (เมืองหลวงของประเทศ และเป็นที่ตั้งของเขตเทศบาลนคร ฮา โน่ย), จังหวัด ห่า เตย (ปัจจุบันนี้ บางพื้นที่ได้ถูกยุบรวมเข้ากับจังหวัด ฮา โน่ย), จังหวัด หาย เซือง (เมืองเขตอุตสาหกรรมใหม่) และ จังหวัด หาย ฟอง (เมืองท่าเรือสำคัญที่สุดของเวียดนาม และเป็นเขตที่ตั้งของ เขตเทศบาลนคร หาย ฟอง) โดยกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยหรือคนไทยข้ามชาติเหล่านี้ได้ดำรงชีวิต ประกอบอาชีพส่วนตัว หรือร่วมทำงานอยู่กับกิจการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เป็นทั้งกิจการของนักลงทุนข้ามชาติชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนาม ซึ่งสามารถจัดจำแนกออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ตามสถานภาพทางธุรกิจ และสถานภาพทางครอบครัว

ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) กลุ่มที่เดินทางเข้ามาทำงานร่วมกับกลุ่มนักลงทุนข้ามชาติชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่นใด หรือชาวเวียดนาม ทั้งที่ไม่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม หรือสร้างหลักปักฐานโดยวิธีการแต่งงานกับชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่แล้ว และ 2) กลุ่มที่มีกิจการเป็นของตนเอง ทั้งที่เป็นกลุ่มผู้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม และกลุ่มที่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามตามวาระและโอกาสในกิจการต่าง ๆ กลุ่มบริษัทลงทุนข้ามชาติต่าง ๆ จากต่างประเทศ เช่น กลุ่มอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กลุ่มนำเข้าสินค้า หรือกลุ่มที่มีการขายลงทุนร่วมกันกับประเทศเวียดนาม เป็นต้น หรือกลุ่มที่พวกเขาเหล่านั้นมีกิจการเป็นของตนเอง เช่น กิจการร้านอาหาร กิจการเกี่ยวกับอัญมณี กิจการเกี่ยวกับกาต้มน้ำและกาต้มน้ำร้อน, กิจการเกี่ยวกับการทำใบมีดตัดแบบรองเท้า, กิจการโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสินค้าอุปโภคและบริโภค เป็นต้น

ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ได้เลือกใช้วิธีการสร้างต้นแบบเครือข่ายคนข้ามชาติ (Transnational Network) ที่หลากหลายให้มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจผ่านวิธีการสร้างและนำเสนอพรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic boundary) พรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรม (Socio – cultural boundary) และพรมแดนทางด้านการประกอบธุรกิจ (Business boundary) โดยมีองค์กรของรัฐบาล และสมาคมเอกชนให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง เขาเหล่านั้นได้เลือกสร้างสายสัมพันธ์ภายในเครือข่ายข้ามชาติให้มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการสร้างสังคมทางจินตนาการเพื่อให้คุ้นเคยและผูกพันกับพื้นที่ใหม่ อันส่งผลต่อการดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจได้อย่างมีความสมดุลและเหมาะสม โดยประเด็นการใช้แนวคิดเรื่อง “เครือข่าย - Network” นี้ได้ถูกนำมาใช้อธิบายและสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์การปรับตัวและการสร้างพื้นที่ใหม่ให้กับตนเองของกลุ่มชนที่มีการอพยพเคลื่อนย้ายไปยังพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจแหล่งใหม่ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ปลายทางสุดท้ายก็คือ เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีพหรือประกอบธุรกิจได้อย่างมีความมั่นคงนั่นเอง โดยเขาเหล่านั้นได้มีวิธีการเลือกสร้างปฏิสัมพันธ์ทางเครือข่ายให้เกิดขึ้นระหว่างองค์กร และปัจเจกชนทั้งภายในและนอกองค์กรทั้งที่เป็นในระหว่างภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน หรือกับเจ้าของพื้นที่ที่รอบข้าง ซึ่งพฤติกรรมของเขาเหล่านั้นนั้นล้วนต่างก็มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายเหล่านั้นทั้งภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน หรือต่างชาติพันธุ์ต่างก็ยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน (Burke, 1999) ดังเช่น กิจกรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร – ผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมในความสำเร็จของกิจกรรม หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และนอกเหนือไปกว่านั้น แนวคิดเรื่อง “เครือข่าย” นี้ยังได้ถูกพิจารณาความหมายรวมถึง “วัฒนธรรมองค์กร” ซึ่งนับเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ โดยเฉพาะกับวงการภาคธุรกิจที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นวิธีคิด การปฏิบัติภายในองค์กรตั้งแต่ ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา โดยภาคธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงแนวคิดในการจัดการความสัมพันธ์ภายในองค์กร หรือระหว่างองค์กรจากแบบการจัดการแบบลำดับชั้น (Hierarchy) ไปสู่รูปแบบการดำเนินงานแบบสร้างเครือข่าย (Networking) ที่ไม่เน้นการใช้อำนาจในการบริหารจัดการ แต่เน้นการจัดความสัมพันธ์ใหม่ โดย

การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี สร้างแรงบันดาลใจให้ทุกคนอยากทำงาน และทลายกำแพงกันระหว่างกอง ฝ่าย โครงการต่าง ๆ ในองค์กรนั้นออก เพื่อให้เกิดความร่วมมืออันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ที่อาศัยหลักการประสานพลัง (Synergy) เป็นสำคัญ (เสรี พงศ์พิศ, 2005 : 8) ในส่วนของชาวไทยข้ามชาติรุ่นแรก ๆ นั้นได้อพยพเดินทางเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ในประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะทางภาคเหนือของประเทศ ที่อยู่ในช่วงระยะ ปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมานั้น เขาเหล่านั้นได้เดินทางเข้าไปทั้งในฐานะผู้ร่วมเซ็นสัญญาร่วมทุนกับรัฐบาลเวียดนาม กลุ่มผู้มีทักษะเชี่ยวชาญพิเศษ กลุ่มนายทุนข้ามชาติ และกลุ่มลงทุนอิสระ จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ได้มีการเปลี่ยนผ่านวิถีการดำรงชีวิตและหน้าที่การงานไปในทิศทางที่หลากหลาย บ้างประสบผลสำเร็จในการดำรงชีวิตและกิจการอยู่ได้อย่างสมดุล และบ้างประสบความล้มเหลวเดินทางกลับประเทศด้วยปัจจัยที่แตกต่างกัน และจากประสบการณ์การดำเนินโครงการวิจัย ใน Phase 1: “ตัวตนคนข้ามแดน : แรงงานอพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) โดยได้เน้นให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานหรือพนักงานในองค์กรมากกว่ากลุ่มผู้เป็นเจ้าของกิจการโดยตรง โดยผลการศึกษาวิจัยค้นพบว่า แรงงานอพยพชาวไทยข้ามชาติเหล่านั้นสามารถดำรงชีพอยู่ในประเทศเวียดนามอันเป็นพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมใหม่โดยอาศัยหลักการต่อสู้และต่อรอง (Negotiation) ผ่านกระบวนการผลิตและนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม โดยได้เลือกใช้วิธีการกลมกลืนตนเอง (Assimilation) ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง พร้อมทั้งมีการสร้างวัฒนธรรมลูกผสม (Hybridity) เพื่อให้สามารถดำรงตนเองและประกอบอาชีพอยู่ได้ (พิมเสน บัวระภาและคณะ, 2009) อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะ 1 ปี ที่ผู้วิจัยได้กำลังดำเนินการวิจัยอยู่นั้น ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตและพิจารณาเห็นว่า กลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยทั้งที่เป็นปัจเจกชนและหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ที่กำลังดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจอยู่ในประเทศเวียดนามภาคเหนือได้นั้น นอกจากที่พวกเขาเหล่านั้นได้พยายามเลือกใช้วิธีการต่อสู้และต่อรองทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรมเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีพร่วมกันอยู่ได้กับสังคมใหม่รอบข้างอย่างเหมาะสมและประกอบธุรกิจโดยมุ่งให้ความสำคัญในเรื่องทักษะทางเทคนิคต่าง ๆ (Technical Skills) ในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และมีการนำเสนอสินค้าที่มีคุณลักษณะทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ใน “ความเป็นไทย” ร่วมอยู่ด้วยแล้วนั้น ผู้วิจัยยังมีความรู้สึกทางด้านวิชาการอยู่เสมอว่า “โลกแห่งการดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจได้เปลี่ยนไปถึงรากแก้วแล้ว ความสำเร็จของผู้กระทำการนั้นขึ้นอยู่กับว่า คุณสมารถจัดการเรื่องความสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้ดีเพียงใด” (เสรี พงศ์พิศ, 2005 : 37) ดังนั้น การอธิบายปรากฏการณ์ของคนข้ามชาติในเวียดนามเหล่านี้ด้วยวิธีการและแนวคิดที่ผู้วิจัยได้เลือกใช้ในโครงการวิจัย Phase 1 เป็นการตอบโจทยวิจัยได้ในระดับหนึ่งในมิติทางด้าน การต่อสู้และต่อรองทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เพื่อการดำรงชีวิตในพื้นที่ใหม่ได้อย่างเหมาะสมเท่านั้น งานวิจัยยังไม่สามารถได้อธิบายและตอบโจทยที่แสดงให้เห็นถึงนวัตกรรม (Innovation) ใหม่ ๆ ที่เขาเหล่านั้นได้เลือกใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบธุรกิจอันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เขาเหล่านั้นสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างอย่างรอบด้าน และครอบคลุมในทุกกลุ่มผู้คนและองค์กรของชาวไทยข้ามชาติทั้งหมดได้ และผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า

แนวความคิดเรื่อง “เครือข่าย - Network” น่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีบทบาทในการช่วยส่งเสริมให้เขาเหล่านั้นมีการดำรงชีพและพัฒนาธุรกิจให้มั่นคงก้าวหน้าแบบยั่งยืนที่ปรากฏให้เห็นอยู่ได้เช่นสภาพปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะสมาชิกในเครือข่ายของเขาเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในเครือข่ายที่เป็นชาวไทยด้วยกันเอง หรือระหว่างชาวไทยและชาวเวียดนาม หรือคนต่างชาติอื่นใดต่างก็มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แลกเปลี่ยนสินค้าและประสานพลังกันอย่างเหนียวแน่นและยืนยงอยู่ได้ในประเทศเวียดนามยุคที่บ้านเมืองกำลังพัฒนาแบบก้าวกระโดดไปในทุก ๆ ทิศทางในยุคเปลี่ยนแปลงใหม่ (โด้ย แม้ย – Đới Mới) ในประเทศเวียดนามอย่างแท้จริง

ได้ปรากฏมีนักเดินทางข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนามหลายคนที่ได้สังเกตเห็นและให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายทั้งทางสังคมและทางธุรกิจในการส่งเสริมการประกอบอาชีพได้อย่างสมดุลและเหมาะสม โดยในช่วงปลายเดือน ธันวาคม ค.ศ. 2009 ผู้วิจัยได้เดินทางไปนิเทศนิสิตวิชาเอกภาษาเวียดนาม ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ได้ไปฝึกประสบการณ์การทำงานอยู่กับ บริษัท ฮว่าง แองห์ จำกัด ในบริเวณภาคเหนือของประเทศเวียดนาม ซึ่งเจ้าของกิจการเป็นนักธุรกิจใหญ่ชาวไทยที่ค่อนข้างประสบความสำเร็จในการดำรงชีพและประกอบธุรกิจในประเทศเวียดนาม คุณไพฑูรย์ (นามสมมติ) ที่ได้เลือกแต่งงานกับภรรยาชาวเวียดนาม ซึ่งประกอบธุรกิจเกี่ยวกับกับนำเข้า – ส่งออกเครื่องอุปโภคและบริโภคระหว่างประเทศไทย – เวียดนาม และธุรกิจร้านอาหารจานด่วน “Akiko Bakery Ltd.” ในจังหวัด ห่าย ฟอง และในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ นั้นเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยได้พบและพูดคุยกับ วุฒกิต (วุฒิ) และ ฮีรดร (โก้) ตัวแทนบริษัทสี่ ในเครือ ที.โอ.อา. ที่ได้ไปเปิดตลาดที่บริเวณภาคเหนือของประเทศเวียดนาม และได้เล่าถึงยุทธวิธีในการสร้างเครือข่ายโดยการเดินทางไปขอความร่วมมือกับ คุณไพฑูรย์ เพื่อขอความร่วมมือและช่วยเหลือในเรื่องการข้อมูลข่าวสารและการเข้าหาเครือข่ายใหม่และแนะนำ - ขายสินค้ากับร้านค้าและหน่วยงานราชการที่ คุณไพฑูรย์ มีเครือข่ายค้าขายเดิมอยู่แล้ว สองหนุ่มตัวแทนฯ ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า ...

“... บริษัทในเครือสี่ ที.โอ.อา. จำกัด ได้ย้ายฐานผลิตเข้ามาตั้งอยู่ที่เวียดนามได้อย่างมั่นคงอยู่นานแล้ว ตั้งแต่ราวปี ค.ศ. 1993 และพวกเรามีลูกค้าที่เพียงพอลอยู่แล้วในเวียดนามภาคใต้ ทางบริษัทฯ อยากขึ้นมายขายสาขา ที่ภาคเหนือ จึงได้ส่งพวกผมขึ้นมาเปิด สาขา โดยมีสำนักงานย่อยอยู่ในเมือง ห่า โห่ญ่ ครับ อาจารย์ ... พวกผมใช้ความสามารถที่มีอยู่ตามรูปแบบเดิมที่เราเคยมีประสบการณ์ในการขายที่เวียดนามได้มาก่อน คือ เข้าไปพบกับลูกค้าโดยตรง เพื่ออธิบายคุณภาพสินค้าและชักจูงให้ซื้อสินค้า พวกเราตระเวนไปเกือบทั่วภาคเหนือและใช้เวลามาแล้วมากกว่า 6 เดือนแล้ว แต่แทบขายไม่ได้เลย พวกเรามานั่งตรึกตรองและมองเห็นตรงกันว่า คนทางเหนือต่างจากคนทางใต้ครับ ... พวกเราเข้าหาเขาและทำให้เขาเชื่อถือและยอมรับสินค้าเรามากครับอาจารย์

บางครั้งไม่ให้พบ บางครั้งพบแล้วพูดคุยไม่เข้าใจกัน ตอนนั้น มีผู้แนะนำให้พวกเราไปปรึกษา พี่ไพฑูรย์ครับ และพวกเราเลยตัดสินใจมาขอความช่วยเหลือ จากคุณไพฑูรย์ ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้จักกันมาก่อน คุณไพฑูรย์ พาพวกเราไปพบกับลูกค้าเก่า ๆ เขา และหน่วยงานราชการ ผ่านภรรยา คุณไพฑูรย์ อีกที ดีใจครับอาจารย์ เราเพิ่งขายสีให้กับ หน่วยงานทางสาธารณสุขได้ชุดใหญ่เลยครับ ...” วุฒิและโก้เล่าด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม

(สัมภาษณ์, 2011 – หาย ฟ่อง)

วิธีการที่ “วุฒิและโก้” ได้เลือกใช้เพื่อให้เข้าถึงและมีปฏิสัมพันธ์ทางเครือข่ายกับสมาชิกภายในเครือข่ายเพื่อให้สามารถจำหน่ายสินค้านั้น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายกับชาวไทยด้วยกันที่มีเครือข่ายกว้างขวางอยู่แล้วในพื้นที่ (Hub – Degree Centrality) และผ่านความสัมพันธ์นั้นไปสู่เครือข่ายที่เป็นนักธุรกิจชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่ใหม่ (Betweenness Centrality) อีกทอดหนึ่ง ปัจจุบันนี้ วุฒิและโก้ ยังคงทำงานอยู่ที่ประเทศเวียดนามกับเครือข่ายทั้งกับชาวไทยเองและนักธุรกิจชาวเวียดนาม และมีรายได้ที่ค่อนข้างมั่นคง จนสามารถส่งเงินกลับบ้านให้คุณพ่อคุณแม่เก็บสะสมไว้ใช้จ่ายและเป็นเงินทุนในอนาคตที่ดี อย่างไรก็ตาม ยุทธวิธีที่วุฒิและโก้เลือกใช้นั้น ค่อนข้างแตกต่างกันออกไปจากวิธีการที่ ราม หงสวัสดิ์ นักเดินทางข้ามชาติชาวไทยอีสานที่ร่วมทำงานอยู่กับภักดาการที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งที่เจ้าเจ้าของกิจการเป็นนักธุรกิจใหญ่รายรายชาวเวียดนาม เขาทำงานในตำแหน่งผู้จัดการ ที่ต้องดูแลกิจการร้านอาหารแบบเวียดนามแท้ ๆ ด้วยตนเองทั้งหมด และเขาเคยได้ให้บริการและดูแล อดีตนายกรัฐมนตรืประเทศญี่ปุ่น ที่เคยมารับประทานอาหารเย็นที่ร้าน “นาม เฟื่อง – Nam Phuong” ในย่านใจกลางเมือง ห่า โหน่ย ของเขาที่เป็นประสบการณ์แห่งความภาคภูมิใจที่เขาบันทึกไว้ในความทรงจำตลอดมา รามได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังถึงความยากลำบากในการสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมทั้งกับนายจ้างและเพื่อนร่วมงานที่ล้วนเป็นชาวเวียดนามในพื้นที่ใหม่ของเขาว่า ...

“... ช่วงแรก ๆ ผมก็เกือบเอาตัวเองไม่รอดเหมือนกันแหละพี่ มาทำงานครั้งแรกด้วยการแนะนำของเพื่อนต่อเพื่อนที่เป็นชาวออสเตรเลีย เพราะผมกำลังจะหมดสัญญากับร้านอาหารไทย ที่ประเทศนิวซีแลนด์อยู่พอดี มาแรก ๆ ผมคิดว่า ผมก็อยู่ของผมได้ด้วยการใช้ภาษาอังกฤษ และมีชีวิตเป็นส่วนตัวที่เราคุ้นเคย ก็ผมเป็นผู้จัดการ ไม่เห็นต้องไปมีความสัมพันธ์อะไรกับเพื่อนร่วมงานให้มาก แต่พออยู่นาน ๆ เข้า เพื่อนร่วมงานที่ล้วนเป็นชาวเวียดนามที่พูดคนละภาษาและวัฒนธรรมกับเราก็มเริ่มไม่เข้าใจเรา และกลายเป็นไม่ให้ความร่วมมือในงานของร้าน ของหายบ้าง ทะเลาะกันเองบ้าง และ เจ้านายก็เริ่มไม่พอใจในความไม่กลมเกลียวของพนักงานในร้าน สุดท้ายก็ต้องมาลงที่ผม เพราะผมเป็นผู้จัดการ ผมนั่งก้มใจอยู่เป็นนานและเจ้าของกิจการก็ดูเหมือนจะปลดผมออก เขาก็จะเชื่อข้อมูลที่เขาได้รับจากพนักงานในร้านซึ่ง

เป็นชาติเดียวกันมากกว่าผม ... ผมนั่งตริตรองอยู่นาน จนในที่สุดจึงลองเปลี่ยนแนวความคิดผมเองโดยเปลี่ยนจากการบริหารงานจากแบบสั่งอย่างเดียวเป็นภาษาอังกฤษ มาเป็นหัดพูดภาษาเวียดนาม และสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับน้องผมว่า จริง ๆ แล้วเขาเหล่านี้ล้วนน่ารักและขยันขันแข็ง เดียวนี้แหละ ปีใหม่เอ๋ย วันเกิดใครเอ๋ย เราจะฉลองกันอย่างสนุกสนาน ผมคิดว่า พวกเรามีความสุขท่ามกลางเพื่อน ๆ พี่น้อง ๆ ในร้าน ผมพบพวกเขา และผมก็มีพวกพ้องชาวเวียดนามเยอะครับ ...”

(ราม, สัมภาษณ์ ปลายเดือนธันวาคม 2011)

ราม ได้เลือกใช้วิธีการสร้างเครือข่ายของคนข้ามชาติกับคนเจ้าของพื้นที่ โดยใช้วิธีการกลมกลืนตนเองให้เข้าร่วมทำงานกับสมาชิกในองค์กรโดยเน้นที่กระบวนการสร้างพรมแดนทางวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันแบบใกล้ชิดมากกว่าเน้นการใช้โครงสร้าง โดยแรกเริ่มนั้นรามมักทำงานและส่งงานผ่านผู้ใต้บังคับบัญชาลงไปตามลำดับชั้น (Hierarchy) แต่ต่อมา เขาได้เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานโดยเน้นที่กระบวนการในการทำงานร่วมกันมากกว่า ลดรูปแบบการสั่งการมาเป็นการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยและร่วมมือกันทำงานกับมวลสมาชิกดังกลุ่มเครือญาติเดียวกัน (Closeness Centrality) มากกว่าความเป็นเจ้านาย ปัจจุบันนี้ ราม มีครอบครัวแล้วที่เมืองไทย จึงได้เดินทางไปมาระหว่างประเทศไทย และประเทศเวียดนาม ได้สร้างบ้านเรือนและดูแลบิดามารดาตามาพอสมควร และคาดว่า ในอนาคตอันใกล้นี้อาจจะมีธุรกิจร้านอาหารเล็กในประเทศเวียดนามเป็นของตนเอง และกำลังมองหาทำเลพื้นที่ที่เหมาะสม ๆ และเพื่อนร่วมหุ้นที่เข้าใจกัน

ดังนั้น โจทย์สำคัญของโครงการวิจัยนี้จึงมีอยู่ว่า บรรดากลุ่มชาวไทยผู้อพยพข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เขาดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจอย่างมีความสุขได้อย่างไร ในท่ามกลางสถานการณ์ที่ประเทศเวียดนามกำลังพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยในยุคแห่งสังคมโลกไร้พรมแดนเช่นนี้ ? ซึ่งคำตอบโจทย์วิจัยนี้ ผู้วิจัยมีสมมติฐานในการหาคำตอบบนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัยที่ว่า เขาเหล่านั้นสามารถดำรงชีพและประกอบธุรกิจอยู่ได้อย่างมีความสุข ด้วยมีรูปแบบและลักษณะทางการสร้าง “เครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติ – Transnational Migration Networks” ทั้งที่เป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มของพวกเขาเหล่านั้นเอง หรือเครือข่ายที่ถูกสร้างขึ้นระหว่างพวกเขาเหล่านั้นกับเจ้าของพื้นที่เดิม หรือชาวต่างชาติอื่นโดยมีองค์กรของประเทศไทย (สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮา ไน่) และองค์กรหน่วยงานเอกชน (สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในประเทศเวียดนาม - ภาคเหนือ) หรือองค์กรนอกแบบอื่นที่มีกิจกรรมต่าง ๆ โยงใยอยู่เบื้องหลัง ผ่านมิติของพื้นที่กิจกรรมวันสำคัญของรัฐชาติ และวัฒนธรรม อันเป็นพื้นที่สำคัญในการสร้างสายสัมพันธ์ (Linkage) ทางพรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ พรมแดนสังคม – วัฒนธรรม และพรมแดนทางด้านการประกอบธุรกิจ เป็นปัจจัยหลักสำคัญที่มีบทบาทในการสร้างความสมดุลให้กับชีวิตและการประกอบธุรกิจของพวกเขาเหล่านั้น จนความสำเร็จประการหนึ่งที่พอมองเห็นความมั่นคงแห่ง

ชีวิตของเขาเหล่านั้นได้ คือ การส่งเงินกลับบ้าน (Remittance) ที่มีจำนวนค่อนข้างดีและสม่ำเสมอ ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสำเร็จในกระบวนการในการสร้างเครือข่ายของเขาเหล่านั้น

คำตอบของผลการวิจัยนี้จะเป็นคุณประโยชน์โดยตรงกับผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนามเองที่กำลังดำรงชีพและประกอบธุรกิจอยู่ในขณะนี้ และสำหรับกลุ่มนักเดินทางข้ามชาติที่มีความสนใจและต้องการไปลงทุนทางธุรกิจในประเทศเวียดนามในอนาคตอันใกล้ รวมทั้งจะเป็นประโยชน์โดยตรงสำหรับการจัดทำแนวนโยบายการต่างประเทศสำหรับรัฐบาลไทย ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้สามารถปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน คือ **ประการแรก** ผลของการศึกษาวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์โดยตรงกับกลุ่มนักเดินทางข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนามที่กำลังดำรงชีพและประกอบอาชีพอยู่ในประเทศเวียดนาม ที่จะสามารถพิจารณาได้ว่า ณ ปัจจุบันนี้เขาเหล่านั้นได้สร้างเครือข่ายที่ครอบคลุมและเหมาะสมที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพและประกอบธุรกิจของเขาเหล่านั้นหรือไม่? เพียงใด? **ประการต่อมา** คือ ผลของการวิจัยนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและรูปแบบจำลองให้กับบรรดานักลงทุนข้ามชาติหรือนักเดินทางข้ามชาติชาวไทยที่ในใจและมุ่งที่จะเดินทางไปลงทุนในประเทศเวียดนาม หรือนักเดินทางข้ามชาติที่มุ่งจะไปแสวงหาหนทางที่ดีขึ้นในการประกอบอาชีพใหม่จะได้นำผลของการวิจัยนี้ไปพิจารณาใคร่ครวญ และประยุกต์นำเอาบางส่วนไปทดลองปฏิบัติ **และเหตุผลสำคัญลำดับต่อมา** คือ ผลของการศึกษาวิจัยนี้จะสามารถนำไปอนุมานใช้เป็นข้อมูลสำคัญเบื้องต้นสำหรับการสร้างแนวนโยบายชาติในการจัดการทางด้านนโยบายต่างประเทศในประเทศในพื้นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชายแดนทั้งในด้านการทูต การเมือง การค้าขายและเทคโนโลยีของประเทศไทยในประชาคมประชาคมอาเซียน (ASEAN) ในมิติเสาหลักทางด้านเศรษฐกิจ ภาษาและวัฒนธรรม กับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ถ้าหากว่าประเทศไทยได้ให้ความสนใจมีการเตรียมความพร้อมที่ดีทั้งในด้านองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่ถูกนำเสนอมาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีตัวตนอยู่จริงในพื้นที่สนามการวิจัยที่อาจจะสามารถอุปนัย (Inductive) องค์ความรู้ที่ได้รับมาเป็นแนวคิดในการจัดทำแนวนโยบายชาติได้อย่างเข้าใจถ่องแท้ และที่สำคัญอย่างยิ่งการได้รับและใช้ข้อมูลที่ได้มาจากการใช้กรณีศึกษาของกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่หลากหลายที่ทั้งเคยดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจในประเทศเวียดนามอย่างมีความสมดุล หรือเขาเหล่านั้นประสบปัญหาและความล้มเหลวจนต้องล้มเลิกกิจการในประเทศเวียดนามไปอย่างไม่ยอมหวนกลับ **และเหตุผลประการสุดท้าย** คือ ผลของการศึกษาวิจัยนี้ จะสามารถใช้เป็นข้อมูลหลักสำคัญในการย้อนกลับไปตอบคำถามความเพียงพอและเหมาะสมของแนวทางการดำเนินนโยบายที่ได้ดำเนินไปแล้วทั้งในด้านการดำเนินนโยบายทางการทูต การดำเนินนโยบายทางการค้า การสนับสนุนนักเดินทางข้ามชาติทั้งหลายของชาติของไทยเราเอง ตลอดจนทั้งความเพียงพอในการให้บริการข้อมูลข่าวสารให้กับนักลงทุนชาวไทยข้ามชาติที่กำลังและได้เดินทางเข้าไปดำรงชีพและประกอบธุรกิจในประเทศเวียดนามในตระหนักถึงอย่างรอบด้าน **ที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งก็คือ** โครงการวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทย ทั้งที่ดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของผู้ประกอบการค่อนข้างรอบด้าน ทั้งที่เป็นองค์กรของประเทศไทย องค์กรภาคประชาชน และ

ปัจเจกชนคนตัวเล็กตัวน้อย ว่าเขาเหล่านี้ว่า พวกเขาเหล่านั้นได้ใช้กลยุทธ์นวัตกรรมใหม่อย่างไรในการสร้างเครือข่ายทางสังคมและเครือข่ายทางธุรกิจเพื่อต่อสู้และต่อรองให้ตนเองให้สามารถดำรงชีพและประกอบธุรกิจอย่างสมดุลได้ จนสามารถส่งเงินกลับบ้านเกิดภูมิลำเนาใช้จ่ายในครอบครัวและลงทุนในธุรกิจอื่นใด และที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งก็คือ พวกเขาเหล่านั้น ยังคงต้องการการได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างไรจากรัฐชาติไทย เราเชื่อมั่นว่านโยบายที่ดีของรัฐบาลไทยนั้นควรได้รับการตระหนัก การดูแลและฟังเสียงของประชากรทั้งในกลุ่มคนส่วนใหญ่ ส่วนน้อยอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นโครงการวิจัยกรณีศึกษานี้ จึงน่าจะเป็นคำตอบที่จะสามารถจะอุปนัยให้ความกระจ่างทั้งในเรื่องมิติทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจการค้า และความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน กับการจัดการและการพัฒนาพื้นที่และเมืองชายแดน : กรณีพื้นที่และเมืองชายแดนด้านตะวันออก (ลาว เขมรและเวียดนาม) ที่ให้ความสำคัญและความสนใจเกี่ยวเสียงทุกเสียงที่ต่างก็มีความสำคัญแม้ว่าเสียงเหล่านั้นจะเป็นเสียงของคนข้ามชาติซึ่งล้วนเป็นประชากรของประเทศไทยเช่นเดียวกัน

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งที่ศึกษาและทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางเครือข่ายข้ามชาติ (Transnational Network) ของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยม (ภาคเหนือ) โดยให้ความสำคัญกับมิติในการสร้างพื้นที่ทางพรมแดนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ พรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรม และพรมแดนทางเศรษฐกิจ อันมีองค์กรของรัฐบาลไทย (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงห่า ไน่) และองค์ภาคเอกชน (สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม - ภาคเหนือ) สนับสนุน ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการการสร้างเครือข่ายข้ามชาติในมิติทางด้านการสร้างและนำเสนอพรมแดนทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ การสร้างพรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรม และพรมแดนทางด้านธุรกิจ
- 2) เพื่อศึกษาบทบาทของเครือข่ายข้ามชาติที่มีต่อกระบวนการดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจของเขาเหล่านั้นทั้งในด้านบวกและด้านลบ
- 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการส่งเงินข้ามชาติกลับภูมิลำเนาที่สัมพันธ์กับเครือข่ายข้ามชาติของเขาเหล่านั้น
- 4) เพื่อนำเสนอข้อคิดเห็นทางนโยบายในเรื่อง ปรากฏการณ์ของวิธีการสร้าง บทบาทของเครือข่ายข้ามชาติ ตลอดจนรูปแบบและพฤติกรรมการส่งเงินข้ามชาติกลับภูมิลำเนาของเขาเหล่านั้นต่อรัฐบาลไทยเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดทิศทางการจัดการพื้นที่ชายแดน และลักษณะการลงทุนข้ามชาติกับประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน (ASEAN)

1.3 คำถามการวิจัย

1) รูปแบบวิธีการสร้างเครือข่ายข้ามชาติผ่านการสร้างและนำเสนอพรมแดนทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์, พรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรม และ พรมแดนทางด้านการประกอบธุรกิจของเขาเหล่านั้นเป็นอย่างไร ?

2) บทบาทของเครือข่ายข้ามชาติส่งผลต่อกระบวนการดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจของเขาทั้งในเชิงบวกและลบเหล่านั้นเป็นอย่างไร ?

3) พฤติกรรมการส่งเงินข้ามชาติกลับบ้านของเขาเหล่านั้นมีลักษณะ และความสัมพันธ์กับเครือข่ายข้ามผู้อพยพข้ามชาติอย่างไร ?

4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ของวิธีการสร้างเครือข่ายข้ามชาติ บทบาทของเครือข่ายข้ามชาติที่มีบทบาทต่อการดำรงชีวิต การประกอบธุรกิจ ที่สัมพันธ์กับรูปแบบและพฤติกรรมการส่งเงินกลับท้องถิ่นของเขาเหล่านั้นเป็นอย่างไร ?

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้เป็นหน่วยสำหรับการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ บริเวณพื้นที่ 4 จังหวัดสำคัญในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย คือ จังหวัด ห่า โน้ย (เมืองหลวงของประเทศเวียดนามปัจจุบัน และเป็นที่ตั้งของเขตเทศบาลนคร ห่า โน้ย) จังหวัด ห่า เตีย (เป็นจังหวัดที่มีเขตพื้นที่ติดต่อกับทางทิศเหนือของจังหวัด ห่า โน้ย และปัจจุบันได้รับการเปิดพื้นที่บางส่วนให้ผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัด ห่า โน้ย แล้ว) จังหวัด หาย เซือง (ทางทิศตะวันออกของ ห่า โน้ย ที่อยู่ระหว่าง ห่า โน้ย กับ จังหวัด หาย ฟอง ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้า และสุสานที่มีคนไทยข้ามชาติกำลังทำงานอยู่) และ จังหวัด หาย ฟอง (เมืองท่าเรือสำคัญที่สุดของเวียดนาม และเป็นเขตที่ตั้งของ เขตเทศบาลนคร หาย ฟอง) โดยพื้นที่ทั้ง 4 จังหวัด เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวตามแนวทางการพัฒนาแบบ “เปลี่ยนแปลงใหม่” ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติเวียดนาม ปัจจุบัน โดยเมืองสำคัญทั้ง 4 เมืองนี้ กำลังเป็นเมืองที่มีการขยายพื้นที่ในการก่อสร้างถนนขนาดใหญ่เพื่อขนถ่ายสินค้าทางการเกษตรและอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมที่เป็นเขตการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาและวัฒนธรรม และในเขตพื้นที่ทั้ง 4 จังหวัดนี้ ก็ได้มีชาวไทยผู้เดินทางข้ามชาติได้เดินทางเข้าไปสร้างหลักปักฐานดำรงชีพและประกอบธุรกิจทั้งที่เป็นแบบเจ้าของกิจการเอง พนักงานในเครือบริษัทกิจการของคนไทยเอง พนักงานในเครือบริษัทร่วมลงทุนระหว่างชาวไทย ชาวเวียดนามและชาวต่างชาติอื่น พนักงานในกิจการของชาวเวียดนาม และครอบครัวชาวไทยที่แต่งงานกับชาวเวียดนาม มาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน มีจำนวนทั้งสิ้น 37 บริษัท/ห้างหุ้นส่วน/กิจการ และมีจำนวนคนไทยผู้เดินทางข้ามชาติเข้าร่วมทำงานอยู่ จำนวนทั้งสิ้น มากกว่า 254 คน (ข้อมูล เอกสารการลงทะเบียนคนไทย ปี ค.ศ. 2012) โดยบริษัท/กิจการ และคนไทยเหล่านี้ กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ในบริเวณในภาคเหนือของประเทศไทย (ภาคเหนือ) แต่ในโครงการวิจัยนี้ จะเน้นให้ความสำคัญลงไปในพื้นที่ 4 จังหวัด ที่เป็นเขตเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรม โดยมี ปัจจัย

บุคคล บริษัท/ห้างหุ้นส่วน/กิจการ ที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ทั้งสิ้น จำนวน 19 กิจการ และมีจำนวนคนไทยทั้งสิ้น จำนวน 88 คน ซึ่งจัดแบ่งหน่วยการวิจัย (Unit of Research Analysis) เป็นไปตามประเภทคุณลักษณะการถือครองของกิจการ เป็นดังนี้

- 1) กิจการของชาวไทย โดยเจ้าของกิจการได้ส่งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เข้าไปเป็นผู้ดูแลกิจการ จำนวน 8 กิจการ คือ 1) บริษัทในเครือกลุ่มโมคภักดิ์ (เครือ ซี.พี.) (5 คน – General Managers), 2) บริษัทยางสยามไทย จำกัด (3 คน – ผู้จัดการและผู้ช่วยผู้จัดการ), 3) SUMMIT AUTO SEATS INDUSTRY (HANOI) CO., LTD. - (SASH) (1 คน – Operations Directors), 4) EASON URAI PAINT CO., LTD. (EUP)- (1 คน - General Manger), 5) บริษัท พุกษา เรียลเอสเตท จำกัด (6 คน – ผู้จัดการและ พนักงาน), 6) บริษัท คังเซน – เคนโก อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (3 คน – ผู้จัดการ และพนักงาน), 7) บริษัท NORTHMAN จำกัด (3 คน – ผู้จัดการ และพนักงาน), 8) บริษัท Vet Products (Vietnam) Co., Ltd. (3 คน ผู้จัดการและพนักงาน) มีผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ ทั้งสิ้น จำนวน 35 คน
- 2) กิจการของชาวไทยที่ร่วมทุนกับชาวเวียดนาม หรือชาวต่างชาติอื่น จำนวน 5 กิจการ ประกอบด้วย 1) โรงแรม Melia Hotel (1 คน), 2) ร้านอาหารไทย b k k Trendy Thai Restaurant จำกัด (2 คน), 3) ร้านอาหาร ThaVi Restaurant จำกัด (1 คน), 4) ร้านอาหาร Wichit Thai Restaurant (2 คน) 5) 5, บริษัท Oriental Sports Vietnam Co., Ltd. (22 คน) มีผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ จำนวน 27 คน
- 3) กิจการชาวไทยที่สมรสกับชาวเวียดนาม และมีกิจการร่วมกับภรรยา หรือเครือญาติ จำนวน 6 กิจการ คือ 1) บริษัท อาคิโกะ จำกัด (ไพบูลย์ อัมภาวุธศิริ) 2) ร้านจำหน่าย กาวเอนกประสงค์ (อรุณ เมืองพะเยา), 3) ร้าน AAA Jamestone Jewelly (สมเพชร ยะหา), 4) โรงงานผลิตใบมีดตัดชิ้นส่วนรองเท้า (ประจิต เมืองยะโฮ), 5) ร้านเครื่องใช้ เบ็ดเตล็ด (ประจักษ์ แก้วไทย) 6) Baan Thai Restaurant & Travel Co., Ltd. (เกียรติ เปาลานนท์) มีผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ จำนวน 6 คน
- 4) กิจการของชาวเวียดนามหรือชาวต่างชาติอื่น มีจำนวน 6 กิจการ คือ 1) ร้านอาหาร ไทย VinCom (1 คน – พนักงาน), 2) สนามกอร์ฟ Van Tri Ltd. (1 คน – พนักงาน), 3) ร้านอาหาร Sea Food Restaurant (1 คน – พนักงาน), 4) ร้านจำหน่ายอุปกรณ์ปั้มน้ำ (1 คน – พนักงาน) 5) Vietnam Association of Elderly (1 คน – พนักงาน), สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติเวียดนาม (1 คน – พนักงาน) มีผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ จำนวน 14 คน

- 5) กิจการของชาวไทย มีจำนวน 2 กิจการ คือ 1) บริษัทตัวแทนจำหน่ายเครื่องดื่มกระetingแดง และผลิตภัณฑ์อาหารไทย จำกัด (2 คน – ผู้จัดการสาขาและผู้ช่วย), 2) ร้านอาหารไทย ช้างไทย (1 คน – ผู้จัดการและเจ้าของ) มีผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ จำนวน 3 คน

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology)

1.5.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นการลงพื้นที่ทางมานุษยวิทยา (Anthropological fieldworks) คือ ผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นนักศึกษาชาวเวียดนามที่กำลังเรียนวิชาโทภาษาไทย ณ ศูนย์ไทยศึกษา มหาวิทยาลัย ห่า โห่ย ประเทศเวียดนาม ได้เข้าสัมภาษณ์ สังเกต ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมวัฒนธรรม จำนวน 1 รอบปีวัฒนธรรม ในปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนชาวไทยคนข้ามชาติได้ร่วมกันจัดขึ้น คือ วันชาติไทย วันไทยแลนด์ เดย์ วันแสดงสินค้าไทย และวันอบรมสัมนาของสมาคมพ่อค้าไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) รวมทั้งวันกิจกรรมทางวัฒนธรรมของเวียดนาม ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นจะใช้ทั้งวิธีการจดบันทึก การอัดบันทึกเสียงของการสัมภาษณ์ การถ่ายภาพเคลื่อนไหวในกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ และการใช้แบบสอบถาม และโดยส่วนตัวของผู้วิจัยเองนั้นทำหน้าที่ในฐานะคนนอกที่เป็น “คนใน” ด้วยได้เคยเข้าไปพักอาศัยและศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ณ สถาบันภาษาศาสตร์ เมืองฮานอย ประเทศเวียดนาม และได้มีปฏิสัมพันธ์ที่คุ้นเคยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และถึงแม้ว่า ผู้วิจัยจะไม่ได้ถูกฝึกให้มาเป็นนักมานุษยวิทยาโดยตรง แต่ก็มีประสบการณ์หรือรู้ใคร่ที่จะเรียนรู้ ทุ่มบทความสนใจและ โดยส่วนตัวผู้วิจัยเองได้สะสมการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทยข้ามชาติในเวียดนามมายาวนานทั้งโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ถูกจัดขึ้นโดยหน่วยงานราชการ และองค์กรเอกชน (สมาคมนักนักธุรกิจไทยในเวียดนาม – ภาคเหนือ) ที่ได้จัดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน คือ ตั้งแต่ต้นปี ปี ค.ศ. 2002 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน จึงน่าจะมีเข้าใจและซึมซับเอาวิถีชีวิตในวงรอบปีวัฒนธรรมได้มากพอสมควร เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการตีความ อ่านปรากฏการณ์ และตอบคำถามการวิจัยได้ครบถ้วนและสมบูรณ์ และนอกจากนี้ ผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยนักวิจัยยังได้เฝ้าสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มลูกค้า และคนรอบข้างที่เป็นภรรยา บุตรและญาติมิตรของกลุ่มวัดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานราชการทั้งของไทยและเวียดนาม และจากห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็นับเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับคนไทยผู้ข้ามชาติในประเทศเวียดนามในภาคเหนือ โดยงานวิจัยนี้เป็นวิจัยที่ประยุกต์ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ต้องอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อใช้ในการสร้างภาพกราฟคุณลักษณะของตัวผู้กระทำการ (Nodes/Actors) และเส้นแสดงถึงปฏิสัมพันธ์ (Ties/Lines) ระหว่างความสัมพันธ์ทางเครือข่ายของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเหล่านั้น ร่วมกับ

รูปแบบการวิจัยทางมานุษยวิทยาเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) โดยมองผ่านกระบวนการเล่าเรื่องราว และเรื่องเล่าในประสบการณ์ที่จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลชั้นเอกสาร (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปทางสังคม - วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในเรื่องการพัฒนาและภาวะการลงทุนของชาวต่างชาติในประเทศเวียดนาม จากห้องสมุดประจำ ณ สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุงห่า โหน่ย ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ – มหาวิทยาลัยแห่งชาติ ห่า โหน่ย และห้องสมุดแห่งชาติ โหน่ย ตลอดจนเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีในประเทศเวียดนาม และประเทศไทย

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต (Observation) แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบที่ทีมผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมและปฏิบัติการประจำวันต่าง ๆ ของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติไปอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ศึกษา คือ จังหวัด ห่า โหน่ย จังหวัด ห่า เตีย จังหวัด หาย เขื่องและจังหวัด ห่าย ฟอง โดย ผู้วิจัยได้ลงสำรวจพื้นที่สนามในช่วงแรกมาแล้ว ในช่วงปลายเดือน มกราคม 2010 (Anthropological fieldworks) และได้ศึกษาเบื้องต้นในเรื่อง ลักษณะเครือข่ายและปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทั้งในส่วนที่เป็นปัจเจกชน และระหว่างองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน

2.2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) นั้น เป็นการเก็บและรวบรวมข้อมูลเมื่อครั้งที่ผู้วิจัยเริ่มต้นเข้าไปอาศัยอยู่ในประเทศเวียดนามในฐานะนักศึกษาภาษา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1996 เป็นต้นมา เป็นสังเกตและสำรวจสภาพต่าง ๆ ของประเทศเวียดนามและพื้นที่ศึกษาโดยทั่วไปเพื่อที่บันทึกข้อมูลแบบใช้ความทรงจำที่ซึมซับเอาวิถีชีวิตของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเหล่านั้นอย่างเป็นกลางและความสำนึกในจรรยาบรรณของนักวิจัย

3) การสัมภาษณ์ (Interview)

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นั้น คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างทั้งมีโครงสร้าง (Structured Interview) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยในขั้นแรกนั้นเป็นการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสภาพทั่วไป ทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ และเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) หลังจากนั้นเมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพอมองเห็นทิศทางการเลือกประเด็นศึกษาที่เด่นชัดและน่าสนใจแล้ว จึงได้วางประเด็นการศึกษาเพื่อสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงและใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indept Interviews) เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัย

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaires) แบบสอบถามเป็นส่วนข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้ในการทำความเข้าใจและค้นหากลุ่มผู้กระทำการที่รู้จักและมีส่วนเกี่ยวข้อง

สัมพันธ์กันทั้งในด้านการดำรงชีพและการประกอบธุรกิจอย่างละเอียดและนำไปบันทึกข้อมูลลงในฐานข้อมูล (Data Base) และนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ตามแนวการวิเคราะห์ “เครือข่ายทางสังคม – Social Network Analysis” แล้วนำแปรเป็นภาพแสดงทางสถิติกราฟ เพื่อให้สามารถแสดงภาพของรูปร่างของ “เครือข่าย” ของการดำรงชีพและการประกอบธุรกิจของพวกเขาเหล่านั้น โดยในแบบสอบถามนั้นมีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ เป็นส่วนคำถามที่จะสัมภาษณ์หรือเอาไปทำเป็นแบบสอบถาม ก็มักจะถามในประเด็น เช่น ใครรู้จักใครบ้าง และ รู้จักดีขนาดไหน (จะให้เป็นการคาดคะเน 1-5) เขารู้ได้อย่างไรว่าใครมีความรู้ หรือ มีทักษะเรื่องอะไร? ใคร? หรือ อะไร? (เช่น Internet, หนังสือ, วงสัมมนา) เป็นผู้ให้ข้อมูล/ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง? แหล่งข้อมูลใดที่ถูกใช้เพื่อการสืบค้นข้อมูล / ความคิดเห็น / ความคิด / คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เป็นต้น

5) การบันทึกข้อมูล เป็นการบันทึกข้อมูลทั้งที่เป็นแบบบันทึก การอัดเทปบทสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล การบันทึกภาพและบันทึกวีดิทัศน์โดยมีการขออนุญาตทั้งเป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการตามแต่สถานการณ์จะเอื้ออำนวย

1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ในขั้นตอนของการวิเคราะห์เครือข่ายเพื่อให้สามารถมองเห็นปรากฏการณ์ให้เป็นรูปธรรมนั้น จะต้องใช้วิธีการวิเคราะห์เครือข่าย (Social network analysis – SNA) เข้ามาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สายสัมพันธ์ (Linkage) ระหว่างผู้กระทำการ (Actors) แล้วจึงมาอธิบายความหมายด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามกระบวนการขั้นตอน ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษา คือ ปัจเจกชน (Individual) คือ ผู้พวยพวยชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) จำนวน 88 คน (จาก 19 กิจการ) ที่มีสายสัมพันธ์กับองค์กรของประเทศไทย (สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ฮ่า ไน่) สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)

2) ประเภทความสัมพันธ์ (Relations) ที่ต้องการศึกษา คือ สายสัมพันธ์ (Linkage) ของผู้กระทำการในประเด็น การไหลของข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร ความเชื่อถือ และการมีส่วนร่วมในความสำเร็จของกิจกรรมผ่านกิจกรรมในวันสำคัญทางรัฐชาติไทยและวัฒนธรรม

3) ศึกษากลุ่มเป้าหมายและความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยใช้วิธีการทำแบบสำรวจ การสังเกตการณ์ การเข้าร่วมกิจกรรมและการสัมภาษณ์ทั้งที่แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

4) นำข้อมูลที่ได้มาบันทึกเป็นรูปแบบที่โปรแกรมสร้างแผนภาพเครือข่ายทางสังคมเข้าใจได้ คือ โปรแกรม MsExcel หากข้อมูลนั้นมีความซับซ้อนทางสายสัมพันธ์

5) นำข้อมูลที่บันทึกแล้วมาเปิดในโปรแกรมสร้างแผนภาพเครือข่าย โดยใช้โปรแกรม Ucinet และ NetDRAW เพื่อให้โปรแกรมสร้างแผนภาพออกมาเป็นรูปธรรม (ในกรณีที่เกิดการวิเคราะห์ที่มีความซับซ้อนและต้องการรายละเอียด)

6) นำแผนภาพที่ได้มาพรรณนาวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบปัญหาที่ถาม โดยอาจใช้

โปรแกรมช่วยวิเคราะห์ก็ได้ หากข้อมูลมีความซับซ้อนมาก

7) นำผลลัพธ์เรื่องเครือข่ายที่ได้มาไปหาความสัมพันธ์กับเรื่องการเงินข้ามชาติกลับ
ภูมิลำเนา

8) นำผลการศึกษาที่ได้ไปอนุมาน (Inductive) ให้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในเรื่อง
เครือข่ายและการส่งเงินกลับบ้านต่อ สำนักงานกองทุนส่งเสริมการวิจัย (สกว.)

1.6 กรอบแนวคิดทฤษฎี

เครือข่ายเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำในโครงสร้างทางสังคมนั้น ๆ ซึ่ง
อาจจะเป็นปัจเจกชน องค์เอกชน หรือองค์กรรัฐชาติ ซึ่งแต่ละผู้กระทำก็จะมีลักษณะ บทบาทและ
หน้าที่แตกต่างกันออกไป และลักษณะทางความสัมพันธ์ (Relation) ที่เกิดขึ้นในเครือข่ายนั้น มักจะ
เป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่เกิดขึ้นจากการสร้างและนำเสนอพรหมแดนทางอัตลักษณ์ชาติ
พันธุ์, การสร้างและนำเสนอพรหมแดนทางสังคม – วัฒนธรรม และการสร้างและนำเสนอพรหมแดนการ
ประกอบธุรกิจผ่านมิติทางด้านการแลกเปลี่ยน (Exchange) ซึ่งกันและกัน ดังนั้น ลักษณะของ
ความสัมพันธ์ (Relations) ที่เกิดมาจากปฏิสัมพันธ์ (Interaction) จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการ
กำหนดการกระทำของผู้กระทำ (Actors) นั้น ๆ ให้นำเสนอออกมา ในโครงการวิจัยนี้ จึงได้เลือก
กรอบแนวคิดทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้ในการอธิบายถึงลักษณะวิธีการสร้างเครือข่าย และบทบาทของ
เครือข่ายซึ่งประกอบไปด้วย 4 กลุ่มแนวคิดทฤษฎีสำคัญ ดังนี้

1.6.1 แนวคิดด้วยทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) แนวคิดนี้ใช้ได้ใน
การศึกษาระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ตั้งแต่ระดับจุลภาค/ปัจเจกบุคคล (Micro Level - Individual)
ไปจนถึงระดับมหัพภาค/สังคม (Macro Level - Society) โดยมีแหล่งกำเนิดของทฤษฎีจาก 3 แหล่ง
คือ เศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian Economics) มานุษยวิทยาเชิงหน้าที่
(Functional Anthropology) และจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology) ทฤษฎีการ
แลกเปลี่ยนนี้จัดแบ่งกลุ่มแนวคิดออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 2 กลุ่มแนวคิดตามคุณลักษณะของผู้กระทำ
คือ

1) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระดับบุคคล (Individualistic Exchange Theory) เรียกอีก
ชื่อหนึ่งว่า ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเชิงพฤติกรรม (Behavioral Exchange Theory) ซึ่งพัฒนามาจาก
ทฤษฎีจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology) ของ B.F. Skinner โดยแนวคิดนี้ได้นำเสนอ
แนวคิดสำคัญ คือ กระบวนการของการเสริมแรง (Process of Reinforcement) ในการอธิบาย
ปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยที่ พฤติกรรมของมนุษย์เป็นเรื่องของการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction)
ระหว่างกัน การที่บุคคลคนหนึ่งจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร ย่อมมีเหตุผลมาจากรางวัล (Reward) หรือ
การลงโทษ (Punish) ซึ่งเป็นการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) และทางลบ (Negative
Reinforcement) ตามลำดับ โดยสิ่งที่ใช้เป็นตัวชี้วัดเพื่อสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว คือ ปริมาณของการ
กระทำ (Quantity of Activity) และระดับของคุณค่าของการกระทำ (Value of Activity) ที่บุคคลจะ

เลือกกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในเชิงปริมาณนั้น ต้องใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์ (Principle of Economics) มาอธิบายว่า มนุษย์จะเลือกหนทางที่ให้ผลกำไร (Benefit) สูงสุด ในขณะที่ระดับคุณค่า นั้น มนุษย์จะเลือกให้หลักอุปสงค์ - อุปทาน (Principle of Demand and Supply) มาเชื่อมโยงกับ แนวคิดทางจิตวิทยาพฤติกรรม คือ ความพอใจ (Satisfaction) และความขาดแคลน (Deprivation) และบนพื้นฐานตามแนวคิดของ B.F. Skinner นั้น ปัจจัยที่มีส่วนกระตุ้นให้ผู้กระทำการได้ตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันนั้น มีส่วนประกอบอย่างน้อย จำนวน 5 ข้อเสนอ (http://www.sociosite.net/topics/texts/homans.php) คือ 1) ข้อเสนอด้านความสำเร็จ (Success Proposition) คือ ทำแล้วจะได้รับอะไรเป็นการตอบแทน (ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ), 2) ข้อเสนอด้านตัวกระตุ้น (Stimulus Proposition) คือ แรงยุยงส่งเสริมให้กล้าทำและกล้าตัดสินใจ (เช่น เสนอให้เครื่องมือเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในข้อ 1, 3) ข้อเสนอด้านคุณค่า (Value Proposition) คือ การมองเห็นประโยชน์ หรือการได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น (พอใจ หรือขาดแคลน), 4) ข้อเสนอด้านการสูญเสียความพึงพอใจ (Deprivation-Satiation Proposition) คือ ถ้าไม่กระทำแล้วจะเสียหายอย่างไร ? และ 5) ข้อเสนอด้านการก้าวร้าว - ยอมรับ (Aggression-Approval Proposition) คือ ใช้วิธีการรุนแรง บังคับ ชูเชิญแล้วจะได้รับการยอมรับ หรืออยู่ได้บังคับบัญชา

2) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเชิงบูรณาการ (Integration Exchange Theory) ทฤษฎีนี้มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เป็นทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง (Exchange Structuralism Theory) ซึ่งพัฒนาโดย Peter M. Blau ที่ให้ความสำคัญต่อการอธิบายพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในแง่มุมของสังคม ในเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (Face to Face Interaction) โดยการผสมผสานทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคม (Social Behavioral Theory) เข้ากับทฤษฎีข้อเท็จจริงทางสังคม (Social Fact Theory) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างสังคมบนพื้นฐานของการวิเคราะห์กระบวนการทางสังคม (Social Process Analysis) ที่ควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลและกลุ่มต่างๆ จุดสนใจของ Blau อยู่ที่กระบวนการแลกเปลี่ยน (Process of Exchange) ซึ่งเป็นสิ่งชี้้นำพฤติกรรมของมนุษย์และเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ต่างๆ ระหว่างปัจเจกบุคคลและกลุ่ม (George Ritzer, 1992 : 300)

ทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคมไม่สามารถวิเคราะห์สังคมที่มีความซับซ้อนได้ จึงต้องผสมผสานข้อเท็จจริงทางสังคมเข้าไปร่วมด้วย โดยกลไกที่เป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างโครงสร้าง คือ ปทัสถาน (Norms) และค่านิยม (Values) ที่มีอยู่ในสังคมนั้นเอง (สุเทพ สุนทรเกสัช, 1997 : 270) ในประเด็นของปทัสถาน (Norms) ชี้ให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำให้การแลกเปลี่ยนทางอ้อม (Indirect Exchange) เข้าไปแทนที่การแลกเปลี่ยนโดยตรง (Direct Exchange) ต่อมา อีเมอร์สัน (Emerson, 1976) ได้เสนอสามปัจจัยพื้นฐานในการวิเคราะห์สายสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย อำนาจและการพึ่งพา (Power and Dependence) พฤติกรรมนิยม (Behaviorism) และความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relation) ซึ่งเขาถือว่าปัจจัยตัวสุดท้ายนี้ เป็นหน่วยการวิเคราะห์ (Social Relations as Units of Analysis) (http://www.annualreviews.org/aronline) สำหรับบรรดาผู้กระทำการ (Actors)

ในทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระดับมหัพภาค (Macro Level Exchange Theory) ของ Emerson อาจเป็นได้ทั้งปัจเจกบุคคล (Individuals) หรือหมู่คณะ (Collectivities) ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนามาสู่ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนและเครือข่าย (Exchange Relationships and Networks) ซึ่งปัจเจกบุคคลหรือหมู่คณะจะมีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะของการแลกเปลี่ยนกันภายในเครือข่ายของตนเอง

ในประเด็นของการใช้อำนาจ และความสมดุลเชิงอำนาจ Emerson ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบพึ่งพา (Power-Dependency Relations) ที่สะท้อนจากแบบแผนการพึ่งพาอาศัยระหว่างผู้คน อันเป็นพื้นฐานในการก่อกำเนิดโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสาน การรวมหมู่ผู้คน หรือการจำแนกแยกแยะผู้คนเป็นกลุ่มหรือประเภท ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาอาศัยระหว่างกันของคนในกลุ่มจะช่วยบ่มเพาะให้สมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ดังกล่าวให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้อำนาจของสมาชิกในกลุ่มไม่เท่าเทียมกัน โดยหากฝ่ายหนึ่งพึ่งพาอีกฝ่ายหนึ่งมากเกินไป (Over Dependency) อำนาจก็จะไม่สมดุล (Unbalance Power) และฝ่ายที่เป็นที่พึ่งก็จะได้เปรียบเชิงอำนาจต่ออีกฝ่ายหนึ่ง แต่ถ้าหากต่างคนต่างพึ่งพาอาศัยกันอย่างทัดเทียมกันแล้ว อำนาจนั้นก็จะมีสมดุล (จิราลักษณ์ จงสถิตมัน, 2006 : 111-112)

ในขณะเดียวกัน แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยการแลกเปลี่ยนทางสังคมนั้น ยังต้องให้ความสำคัญของความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ของแต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นมีได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคม บางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังในสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้าน (Peter P. Ekeh, 1974) ด้วย

1.6.2 แนวคิดเรื่องการอพยพข้ามชาติ (Transnational Migrations)

ปรากฏการณ์ข้ามแดน (Transborder) หรือลักษณะข้ามชาตินิยม (Transnationalism) เป็นเรื่องของการสร้างพื้นที่ใหม่ทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจใหม่ของผู้อพยพข้ามแดน (ในกรณีพื้นที่สับสนทางกายภาพ) หรือผู้อพยพข้ามชาติ (ในกรณีพื้นที่ที่มีความห่างไกลกันทางกายภาพ) (ปฤษฎา รัตนพฤษ, 1998: 11-22) โดยอาจกล่าวได้ว่า ในโลกยุคสมัยปัจจุบันนี้นั้น ได้มีการเดินทางเคลื่อนที่ของผู้คน สินค้า เงินตรา และข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วดุจดังเขตแดนพื้นที่ทางรัฐชาติได้กำลังเลือนหายไปนั้น ได้ส่งผลให้จินตนาการ ความคิด และการรับรู้ของผู้คนที่อยู่ข้ามแดน ข้ามพื้นที่เป็นไปอย่างฉับไว ท้นต่อเหตุการณ์มากขึ้น และยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนไม่ได้ถูกจำกัดไว้เฉพาะในพื้นที่ใดพื้นที่

หนึ่งเท่านั้น หรือบ้านเกิดเมืองนอนของตัวเองเท่านั้น แต่มีการเชื่อมโยงข้ามพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปสู่การติดต่อสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น พื้นที่พรมแดนทางอันลัทธิชาตินิยม พื้นที่ทางพรมแดนทางสังคม – วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของคนข้ามแดนจึงมีลักษณะขยายตัว สร้างเพิ่มขึ้นใหม่และครอบคลุมไปไกลเท่าไกลตราบที่ความสัมพันธ์ของเขาเหล่านั้นในสังคมจะโยงใยไปถึง (Steven Vetovec, S. และ Cohen. R., 1999) อย่างไรก็ตาม ในส่วนของวัฒนธรรมข้ามแดนและข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับมิติทางด้านการเคลื่อนย้ายเงินทุน ทรัพย์สินและสิ่งของนั้น ปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะเป็นบริษัทเงินทุนข้ามชาติ หรือ หน่วยลงทุนระดับปัจเจกชนล้วนมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนย้ายเงินทุนข้ามแดนทั้งในรูปแบบการลงทุนข้ามชาติ การผลิตสินค้า การกระจายสินค้าให้กระจายมากขึ้น รวมทั้งในส่วนปัจเจกชนก็ได้มีการช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจครัวเรือนของปัจเจกชนที่ไปทำงานต่างแดน (Remittances) หรือการแต่งงานกับชาวต่างชาติแล้วกลับเข้ามาช่วยเหลือครอบครัวในท้องถิ่นหรือช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่บ้านเกิด จึงอาจกล่าวได้ว่า การข้ามพรมแดนทางรัฐชาตินั้น เป็นกระบวนการที่ผู้อพยพข้ามพรมแดนหรือข้ามชาติสามารถสร้างและรักษาสายใยความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่เชื่อมโยงบุคคลในพื้นที่ใหม่เข้าด้วยกัน และเชื่อมโยงสังคมในพื้นที่ใหม่ที่เขากำลังปักกิ่งเข้ากับสังคมที่คนเหล่านี้ถือกำเนิด โดยที่ผู้อพยพข้ามแดนและข้ามชาติเหล่านั้นได้สร้างพรมแดนทางชาติพันธุ์ พรมแดนทางสังคม – วัฒนธรรม และพรมแดนทางเศรษฐกิจในพื้นที่ต่าง ๆ ให้ตัดข้ามกันไปมา อยู่ตลอดเวลา (Nina Glick Schiller and Thomas Faist, 2010: 2 - 3) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยหลักสำคัญที่ก่อให้เกิดอพยพเคลื่อนย้ายข้ามแดน หรือข้ามชาตินั้นล้วนเกิดมาจากเหตุปัจจัยที่หลากหลายที่แตกต่างกันออกไป โดยมีแนวคิดทฤษฎีที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์การอพยพย้ายถิ่นข้ามพรมแดน หรือข้ามชาติได้ 3 แนวคิดสำคัญ คือ

1) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่ (Neo – classical Economy) ที่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ในระดับมหัพภาค (Macro level) ที่ให้ความสำคัญกับดุลยภาพทางเศรษฐกิจ โดยมีปัจจัยผลักดัน คือ ความยากจน การขาดแคลนที่ดิน การมีประชากรเพิ่มมากขึ้นในประเทศต้นทาง (Origin country) และปัจจัยดึงดูด ได้แก่ โอกาสในการมีงานทำ ค่าจ้างแรงงาน ความทันสมัยของประเทศปลายทาง (Destination country) โดยเมื่อปรากฏปรากฏการณ์ความไม่สมดุลกันในเรื่องเงื่อนไขการจ้างและค่าจ้างระหว่างประเทศ ผลของความไม่เท่าเทียมกันของค่าจ้างส่วนเกินระหว่างประเทศทั้งสอง แรงงานในประเทศต้นทางก็จะเคลื่อนย้ายไปยังประเทศปลายทางที่มีค่าจ้างสูงและแรงงานไม่เพียงพอ

2) ทฤษฎีกลุ่มเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ (New economic) ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ในระดับจุลภาค คือ แนวคิดนี้พิจารณาว่า กระบวนการในการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นนั้นมีความซับซ้อนมากกว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยนำเอาปัจจัยทางสังคมในระดับครัวเรือนมีส่วนสำคัญ

กระจายรายได้เพื่อลดปัจจัยความเสี่ยง นั้นหมายความว่า ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการส่งให้สมาชิกในครอบครัวไปทำงานในต่างถิ่นเพื่อนำรายได้มาช่วยในการพัฒนาความเป็นอยู่ในดีขึ้น

3) แนวคิดที่ว่าด้วยเครือข่ายการย้ายถิ่น (Migrant network) เป็นการวิเคราะห์ปรากฏการณ์การย้ายถิ่นในระดับกลาง (Meso level) คือ ถึงแม้ว่าปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการอพยพเคลื่อนย้ายไปทำงานระหว่างประเทศ แต่ปัจจัยที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การอพยพเคลื่อนย้ายนั้นเป็นไปด้วยความต่อเนื่องไม่ขาดสาย คือ เครือข่ายของการอพยพย้ายถิ่นของประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง

1.6.3 แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity)

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์จะถูกนำเสนอผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมในหลายลักษณะ เพื่อสร้างพื้นที่ใหม่ทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ เช่น นิยายปรัมปรา ความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ประวัติศาสตร์พื้นที่ คติธรรม ศิลปะ เป็นต้น (Keys, 1979 และ 1992) การแสดงออกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ นับเป็นการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และมีความหมายต่อปัจเจกชน การแสดงออกทางวัฒนธรรมยังทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งสมาชิกกลุ่มหนึ่ง ๆ อาจจะแสดงอัตลักษณ์ออกมาที่แตกต่างกันแตกต่างกันก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเงื่อนไขที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะเมื่อต้องการแข่งขัน ต่อรองและต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการผลิต ดังนั้น อัตลักษณ์ชาติพันธุ์จึงทำหน้าที่เสมือนยุทธวิธีการปรับตัว สำหรับคนที่ต้องเผชิญกับประสบการณ์ทางสังคมจำเพาะเจาะจงบางอย่าง เมื่อเงื่อนไขทางสังคมเปลี่ยนไป ในบางครั้งการยึดโยงอยู่กับอัตลักษณ์บางอย่างอย่างมั่นคงอาจจะส่งผลต่อการต่อรองที่ลดลง จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ ยิ่งอัตลักษณ์ของชนบางกลุ่มไปขัดแย้งกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจ ก็เป็นไปได้ที่จะเกิดการแพร่กระจายและการผสมกลมกลืน ซึ่งความแตกต่างทางวัฒนธรรมก็อาจจะค่อย ๆ หายไปเช่นเดียวกัน

1.6.4 แนวคิดเรื่องการส่งเงินข้ามชาติ

การส่งเงินกลับท้องถิ่นเป็นกระบวนการหนึ่งของเคลื่อนย้ายทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นเงินค่าจ้าง รายได้ กำไร หรือทุนสะสมแห่งความมั่งคั่งส่วนตัวของชาวอพยพข้ามชาติกลับไปสู่ภูมิลำเนาบ้านเกิดเมืองนอนหรือมาตุภูมิ การเคลื่อนย้ายทรัพยากรนี้เป็นเสมือนพันธะสัญญาความผูกพันที่เกิดขึ้นระหว่างผู้อพยพและครอบครัวหรือองค์กรอื่นที่ใดเกี่ยวข้อง ทรัพยากรเหล่านี้ได้ถูกส่งไปด้วยวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น เพื่อการสนับสนุนหรือช่วยเหลือญาติพี่น้องที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ จ่ายค่าน้ำกิน เพื่อการลงทุนหรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ ด้วยเหตุผลนี้ ทรัพยากรที่ถูกส่งไปนั้นอาจจะถูกกำกับให้นำไปใช้ในวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงหรือหลากหลาย ซึ่งยากที่กำหนดหรือระบุให้ชัดเจนลงไปได้ว่าเป็นการโอนกระแสเงินตรา (Transaction) ทรัพยากร หรือเป็นจำนวนเงินสดเป็นจำนวนเท่าใด (Samuel, W., 1990)

1.7 เนื้อหาของงานวิจัยโดยสังเขป

งานวิจัยฉบับนี้ประกอบด้วยเนื้อหา จำนวน 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 เนื้อหาในบทนี้จะนำเสนอถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามการวิจัย แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนขอบเขตและวิธีการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และเนื้อหางานวิจัยโดยสังเขป

บทที่ 2 เนื้อหาในบทนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ **ส่วนที่ 1** เป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิดทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการอธิบายปรากฏการณ์ของเครือข่ายทางสังคม และการส่งเงินข้ามชาติ **ส่วนที่ 2** เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเทศเวียดนามโดยภาพรวมทั่วไปทางด้านสังคม – วัฒนธรรม และทางด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลสถานการณ์ลงทุนของนักธุรกิจชาวต่างชาติในบริเวณเขตทางลงทุนและเติบโตทางเศรษฐกิจสำคัญทางภาคเหนือใน 2 จังหวัดสำคัญ คือ จังหวัด ห่า ไน๋ และจังหวัด หาย ฟ็อง

บทที่ 3 – 4 การพรรณนาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางเครือข่ายข้ามชาติในประเด็น ต้นแบบวิธีการสร้างเครือข่ายข้ามชาติ บทบาทของเครือข่ายข้ามชาติของผู้พยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่มีองค์กรของรัฐบาล (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุง ห่า ไน๋) และองค์กรเอกชน (สมาคมนักลงทุนชาวไทยในประเทศเวียดนาม – ภาคเหนือ) สนับสนุนในการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างพวกเขาเหล่านั้น และระหว่างพวกเขาเหล่านั้นกับเจ้าของพื้นที่เดิม หรือชาวต่างชาติอื่นใด ในมิติการสร้างพรมแดนทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ พรมแดนทางด้านด้านสังคม – วัฒนธรรม และพรมแดนทางการประกอบธุรกิจ

บทที่ 5 การวิเคราะห์รูปแบบและพฤติกรรมการส่งเงินกลับบ้านของปัจเจกชนภายในองค์กรต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายของผู้พยพชาวไทยข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)

บทที่ 6 เป็นเนื้อหาของการสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ **ส่วนแรก** เป็นข้อค้นพบในการศึกษาวิจัย ในประเด็น ปรากฏการณ์ รูปแบบการสร้างเครือข่ายข้ามชาติ และบทบาทของเครือข่ายข้ามชาติที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของเขาเหล่านั้น ตลอดจนรูปแบบและพฤติกรรมการส่งเงินกลับบ้าน เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายของรัฐบาลไทยในการจัดการให้การส่งเสริม ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนให้คนไทยข้ามชาติเหล่านี้สามารถสร้างความสมดุล และลดความเสี่ยงในการประกอบธุรกิจในต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในการเป็นรูปแบบจำลองสำหรับนักเดินทาง และนักลงทุนชาวไทยที่ต้องการจะไปลงทุนในประเทศเวียดนามในสภาวะบรรยากาศของการก้าวเข้าไปสู่กลุ่มประเทศประชาคมอาเซียน (ASEAN) ต่อไป **ในส่วนที่ 2** จะนำเสนอในประเด็นข้อถกเถียงในเชิงทฤษฎีในประเด็นระบบเครือข่ายที่มีองค์กรของรัฐเป็นแกนหลัก และระบบเครือข่ายทางสังคมของปัจเจกชน และความสัมพันธ์ทางเครือข่ายกับการส่งเงินกลับบ้าน

และ **ส่วนที่สาม** จะนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่าย 1 ในบาชติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ ในประเด็นที่รัฐชาติไทยควรได้ให้ความสนในกรณีของแรงงานไทยอพยพข้ามชาติอยากจะบอก

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ในการอธิบายปรากฏการณ์ วิธีการสร้างและบทบาทของเครือข่ายข้ามชาติของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ในมิติของการสร้างและนำเสนอพรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ พรมแดนทางสังคม – วัฒนธรรม และพรมแดนทางด้านธุรกิจ พร้อมกรอบแนวคิดทฤษฎีในการอธิบายปรากฏการณ์การส่งเงินข้ามชาติกลับภูมิลำเนา (Trans – remittance) ของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) โดยจะนำเสนอใน 6 ประเด็นหลักสำคัญ ดังนี้

- 1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายข้ามชาติ
- 2) เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายข้ามชาติ
- 3) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis)
- 4) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิดทฤษฎีของการส่งเงินข้ามชาติกลับภูมิลำเนา
- 5) ข้อมูลเบื้องต้นทางสังคม – วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของประเทศเวียดนาม
- 6) ข้อมูลทางสังคม – วัฒนธรรมและเศรษฐกิจใน 2 จังหวัดสำคัญในเขตพื้นที่วิจัย คือ จังหวัด ห่า ไน๋ และจังหวัด หาย ผ่อง

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายข้ามชาติ (Transnational Migration Networks)

โจทย์สำคัญของโครงการวิจัยนี้ คือ ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) มีรูปแบบวิธีการในการสร้างความสมดุลในการดำรงชีพและประกอบธุรกิจให้เกิดความเหมาะสมในพื้นที่ใหม่ ในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามอย่างไร ? ในสถานะที่ประเทศเวียดนามกำลังเป็นประเทศเปิดรับเอาแนวคิดเรื่องทุนนิยมเสรีเข้าไปเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายใต้การกำกับและดูแลโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติเวียดนาม โดยโครงการวิจัยนี้มีแนวคิดหลักสำคัญอันเป็นสมมติฐานเพื่อจะหาคำตอบให้กับคำถามการวิจัย คือ พวกเขาเหล่านั้นใช้รูปแบบวิธีการการสร้างเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติ (Transnational Migration Networks) ในประเทศพื้นที่ใหม่ปลายทางที่มีพรมแดนไม่สับสนผ่านมิติทางด้านการสร้างและนำเสนอพรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Boundary) และพรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรม (Social and Cultural Boundary) อันนับเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอ การต่อรอง การต่อสู้และ

การแข่งขันในการสร้างพื้นที่ใหม่ทางจินตนาการในสังคมใหม่เพื่อสร้างความคุ้นเคยและผูกพันกับพื้นที่ใหม่ นอกเหนือไปกว่านั้น งานวิจัยนี้ยังจะมุ่งหาคำตอบในมิติทางด้านการสร้างพรมแดนทางเศรษฐกิจ (Business Boundary) ที่เขาเหล่านั้นเลือกใช้แนวคิดทางด้านการสร้างเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติเข้าไปมีบทบาทในด้านด้านการแลกเปลี่ยนต่าง ๆ และแนวคิดความสัมพันธ์ทั้งระหว่างปัจเจกบุคคลและองค์กรในการสร้างเครือข่ายทางด้านการค้า เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินการทางด้านธุรกิจจนช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นมีอยู่มีกิน สร้างฐานะให้กับครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างสมควรตามแต่ลักษณะสายสัมพันธ์ที่พวกเขาเหล่านั้นมีอยู่ ยิ่งไปกว่านั้น ความสัมพันธ์ของการสร้างเครือข่ายข้ามชาติที่ปรากฏในมิติการสร้างพรมแดนทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ พรมแดนทางสังคม – วัฒนธรรม และพรมแดนเครือข่ายทางด้านธุรกิจนั้น ต่างก็เป็นเหรียญ 2 ด้านที่ไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้ ด้วยเหตุที่พรมแดนทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และพรมแดนทางด้านเครือข่ายทางสังคม – วัฒนธรรม นั้นจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้นักเดินทางข้ามชาติเหล่านี้คุ้นเคยและผูกพันกับพื้นที่ใหม่ได้ โดยการร่วมกันสร้างชุมชนในจินตนาการร่วมกัน และในขณะเดียวกันการแสดงออกซึ่งลักษณะร่วมทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และการแสดงออกทางด้านพรมแดนทางสังคม – วัฒนธรรมก็นับเป็นองค์ประกอบและปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ประชากรเจ้าของประเทศ หรือชาวต่างชาติอื่น ที่เป็นเครือข่ายทางธุรกิจของเขาเหล่านั้นเกิดมั่นใจและไว้วางใจกัน (Trust) และเกิดการสร้างพันธะผูกพัน (Commitment) กันในด้านการแลกเปลี่ยน การไหลเวียนของทรัพยากรและข้อมูลข่าวสารที่ช่วยเอื้อประโยชน์ให้กับองค์การทางธุรกิจเป็นไปด้วยการพึ่งพา ร่วมมือกันและไว้วางใจกัน (Richer, 1999) จนส่งผลให้การดำรงชีวิตและธุรกิจของเขาเหล่านั้นเกิดความสมดุลและเจริญก้าวหน้า และเป็นผลให้บางส่วนของเขาเหล่านั้นสามารถส่งเงินกลับบ้านเกิดภูมิลำเนา (Remittance) ได้

2.1.1 แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับเครือข่าย (Introduction to Network)

แนวคิดเรื่อง“เครือข่าย” นี้ เสรี พงศ์พิศ (2005: 12) กล่าวว่า เป็นขบวนการหนึ่งทางสังคมที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของ ผู้คน กลุ่ม องค์กร ฯลฯ โดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยที่เขาเหล่านั้นก็ยังคงเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายความหมายและรูปแบบของ พอล สตาร์คีย์ (Paul Starkey, 1997) ที่กล่าวไว้ว่า เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหนึ่งของกลุ่มคน หรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน ดังนั้น การสร้างเครือข่ายจึงเป็นการทำให้บุคคลและองค์กรที่กระจัดกระจายกันอยู่ได้ติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ อีกทั้งให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง อย่างไรก็ตาม เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะ

มองเห็นและมองไม่เห็นเป็นรูปธรรมก็ได้ แต่สาระของการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะช่วยให้มองเห็นรูปธรรมผ่านทางปรากฏการณ์หรือกิจกรรมของเครือข่ายมี 3 ลักษณะ (<http://www.onec.go.th/cms/categoryview.php?categoryID-CAT0000668/>) ดังนี้

- 1) เป็นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนโดยตรง ทั้งที่เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือผลิตภัณฑ์
- 2) เป็นกิจกรรมการติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่ใช้อำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนหรือสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
- 3) เป็นกิจกรรมความสัมพันธ์ทางสังคม – วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในการอยู่ร่วมกัน

เครือข่ายไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคน/กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคน/กลุ่มองค์กรต่างก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอ ๆ กัน ดังนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนกว่ากลุ่ม/องค์กรมาก (ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์ อ้างใน Boissevain and Mitchell, 1973) ซึ่งหมายความว่า เครือข่ายอาจจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการจากหน่วยราชการหรือหน่วยงานพัฒนาเอกชน หรืออาจเกิดขึ้นแบบไม่เป็นทางการ ด้วยการวางแผนและการทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลหรือองค์กรที่สมัครใจ โดยโครงสร้างของเครือข่ายมีได้หลายรูปแบบ โดยสมาชิกภายในเครือข่ายต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน ส่วนช่องทางหรือวิธีการในการแลกเปลี่ยนและร่วมมือกันภายในเครือข่ายนั้นสามารถจัดขึ้นในลักษณะการประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการหรือการทดลอง การสัมมนา การเผยแพร่เอกสาร และการทำกิจกรรมร่วมกัน

2.1.2 คุณลักษณะที่สำคัญของเครือข่าย

เครือข่ายดำรงอยู่ได้ก็ด้วยเหตุผลหลักสำคัญ คือ เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นศูนย์กลางของการสนับสนุน เพื่อให้เกิดประโยชน์จากการมีประสบการณ์แตกต่างกัน หรือเพื่อเป็นช่องทางสำหรับแหล่งทุน และนอกเหนือไปจากนั้น เครือข่ายยังเป็นเวทีในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ดังนั้น เครือข่ายจึงจำเป็นต้องคุณลักษณะทางกระบวนการสำคัญที่จะช่วยในการเกี่ยวโยงกัน (Links) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายให้เป็นไปอย่างเป็นระบบและมีทิศทางอย่างชัดเจน อย่างน้อย 6 ส่วน (Adam Burke, 1999: 76-79) คือ

- 1) ส่วนที่เป็นแกนที่มีความเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมประสานสูง (Hub)
- 2) ส่วนที่เป็นอาณาบริเวณที่มีการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ติดต่อเข้าไปสู่แกนกลางทิศทางเดียวเท่านั้น แต่ในส่วนที่เป็นแกนไม่สามารถเดินทางออกไปได้ หรือมีความสามารถที่จะออกไปหาอาณาบริเวณนั้นน้อย (In-continent) หรือเรียกว่าง่าย ๆ คือ เป็นการติดต่อสื่อสารในทางเดียว คือ เดินทางเข้าหาศูนย์กลาง

3) ส่วนที่เป็นอาณาบริเวณที่มีการเชื่อมโยงติดต่อกับแกนกลางโดยแกนกลาง **เดินทางออกไปได้ทิศทางเดียวเท่านั้น** หรือมีการติดต่อไหลเวียนกลับเข้าได้ยากหรือน้อยมาก (Out-continent) หรือ ที่เรียกว่า เป็นการรับสารคำสั่งหรือการประสานงานจากส่วนกลางเท่านั้น

4) ส่วนที่เป็นกิ่งหรือเป็นกิ่งปฏิสัมพันธ์ที่แยกออกจากอาณาบริเวณใหญ่มี 2 อาณาบริเวณ (Tendril) คือ ต่อกิ่งออกไปจาก ข้อ 1 หรือ 2 ที่ไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับแกนกลางโดยตรงนั่นเอง

5) ส่วนที่เป็นเกาะแยกอยู่โดดเดี่ยวแยกออกจากอาณาบริเวณพื้นที่เครือข่ายใหญ่ (ทั้งหมด) แต่มีการติดต่อสัมพันธ์ภายในสมาชิกภายในเกาะสูง แต่ไม่มีหรือมีการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกน้อย (Isolated)

6) ส่วนที่เป็นท่อหรือทางเชื่อม (Tube) ระหว่างอาณาบริเวณใหญ่ (ในกรณีที่มีแกนสำคัญหลายแกน)

2.1.3 ผู้กระทำการ

ผู้กระทำการ (Actors/Nodes) เป็นตัวการสำคัญภายในเครือข่ายจุดเชื่อมที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันเป็นโครงข่าย ซึ่งสามารถจำแนกบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้กระทำการได้ 3 ประเภท คือ

1) Hub คือ บุคคลหรือองค์กร หรือสถาบันที่เป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ Hub ที่อยู่บนเครือข่าย ที่เหมือนกับเป็นศูนย์กลางของกลุ่มดาว บางครั้งก็มีการเชื่อมโยงจากศูนย์กลางถึง 10 หรือ 12 สาย ผู้ที่เป็น Hub คือ ผู้เชื่อมโยงมีลักษณะเป็นแกนกลาง เป็นเสมือนผู้จัดการกิจการ

2) Pulse Taker คือ บุคคลผู้ห่วงหาอาวความสัมพันธ์กับคนในองค์กร หรือในชุมชน หรือในระดับชาติ ไขว่คว้าจนทำให้สามารถตรวจสอบสภาวะ หรือทิศทางของกลุ่มคน องค์กร ชุมชน ชาติได้ ผู้นี้มีลักษณะเป็น “หมอแมะ” หรือ “ผู้จับชีพจร” มักซ่อนตัวอยู่ ไม่เปิดเผยตัวเหมือนกับผู้ที่ Hub กลุ่มบุคคลเหล่านี้มักจะเป็นผู้ทรงอิทธิพลที่ไม่เป็นทางการ หรือเป็นชมรม สมาคมของกลุ่มบุคคลที่สนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกันเพื่อนำไปสู่กิจกรรมงานอื่น ๆ ที่กว้างขวางออกไป เปรียบเสมือนผู้มีอำนาจและส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้น

3) Gate keeper คือผู้ควบคุมข้อมูลข่าวสาร กำกับควบคุมการไหลเวียน การติดต่อสัมพันธ์กัน ณ บางจุด โดยเฉพาะจุดยุทธศาสตร์ขององค์กรหรือชุมชน เปรียบเสมือนเลขานุการกิจการ

จะเห็นได้ว่า ทั้ง Hub, Pulse taker และ Gate keeper ต่างก็เป็น Node ประเภทหนึ่งเหมือนกัน แต่เป็น Node ที่มีสายใยเชื่อมโยงมากแตกต่างกันออกไปที่ต่างก็เป็นชุมสายแห่งการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่มของเครือข่าย

2.1.4 รูปแบบของเครือข่าย

ปฏิสัมพันธ์ของเครือข่ายจะมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับปัจจัยและเงื่อนไขของเวลา และสถานการณ์ในแต่ละชุมชนที่อาจปรากฏรูปแบบต่าง ๆ เป็นดังนี้

1) แบบดาว (Star) เป็นการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ของสมาชิกต่าง ๆ เข้ามาต่อรวมกันกับแกนกลาง (Hub) ดังนั้น การติดต่อสื่อสารระหว่างแต่ละสมาชิกหรือสถานีย่อยก็จะกระทำได้ด้วยการติดต่อผ่านทางการทำงานของแกนกลาง การทำงานของหน่วยแกนกลางจึงคล้ายกับศูนย์กลางของการติดต่อของวงจรเชื่อมโยงระหว่างมวลสมาชิกหรือสถานีต่าง ๆ ที่ต้องการติดต่อกัน นั่นก็หมายความว่าทุกสมาชิกหรือสถานีย่อยมีโอกาสที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับแกนกลางทุกสมาชิกเข้าด้วยกัน

2) แบบวงแหวน (Ring) เป็นรูปแบบของเครือข่ายที่บรรดาสมาชิกแต่ละบุคคล/องค์กรได้มีปฏิสัมพันธ์กันไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือสินค้ากันโดยตรง โดยเครือข่ายจะเป็นเครื่องมือหรือช่องทางที่ช่วยให้การติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือกระจายข้อมูลข่าวสารกันได้เป็นระลอก ๆ ต่อ ๆ กันไป หากข้อมูลใดเป็นประโยชน์กับตนเองก็รับไว้ แต่ถ้าหากข้อมูลใดไม่เกี่ยวข้องกับตนเองก็จะถูกส่งผ่านไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ ต่อไปจนกลายเป็นห่วงโซ่ไหลเวียนกันไปคล้าย “วงแหวน” เกิดเรียงลำดับ หรือซ้อน ๆ กันไปแล้วระดับของการห่างออกไปจากแกนกลาง ในกรณีเดียวกัน ถ้าหากเครือข่ายนั้นเป็น “เครือข่ายทางสังคม – วัฒนธรรม” การติดต่อสารกันแบบนี้ก็จะช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มที่ใช้สัญลักษณ์ที่เป็นทั้งรูปธรรมหรือนามธรรมเป็นสิ่งที่สิ่งยึดเหนี่ยวกันจนเกิดเป็นกิจกรรมต่าง ๆ รูปแบบต่าง ๆ ที่ช่วยให้มวลสมาชิกได้มีโอกาสมาพบปะสังสรรค์กันได้อย่างมีอัตลักษณ์ร่วมกัน ซึ่งสัญลักษณ์ร่วมที่เป็นตัวแทนนี้ ทำหน้าที่แทนมวลสมาชิกที่เป็นเสมือน “หมอมะ – Pulse taker” ที่ไม่มีตัวตน แต่สามารถเป็นโซ่คล้องมวลสมาชิกที่นิยมชมชอบในสิ่งเดียวกัน หรือหวังในสิ่งเดียวกันได้มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อรักษาความสมดุลกันในเรื่องข้อมูลข่าวสาร หรือสินค้า หรือการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ตัวอย่างเช่น “ชมรม ทูเปอร์ ไทยแลนด์” บรรดาผู้สนใจในรถยนต์ อีซูซุ – ทูเปอร์ ก็ใช้ “ความเป็นทูเปอร์ – ที่ไม่ปรากฏตัวตน” มาเป็นศูนย์กลางในเกาะเกี่ยวและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับรถยนต์ชนิดนี้ และขณะเดียวกัน มวลสมาชิกก็ได้เพิ่มเสริมกิจกรรมอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น ร่วมกันบริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เป็นต้น โดยในกรณีเช่นนี้ นอกจากมวลสมาชิกมีความชื่นชอบใน “ความเป็นทูเปอร์” ที่ไม่เหมือนรถชนิดอื่นแล้ว มวลสมาชิกยังสามารถติดต่อและประสานไปโดยตรงหา ประธานชมรม หรือผ่านไปยังมวลสมาชิกอื่นที่ใช้รถชนิดนี้อยู่ด้วยความมั่นใจเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ในสิ่งอื่นตามมา คล้ายวงแหวนของผู้ใช้รถยนต์ ทูเปอร์ ที่ซ้อน ๆ กันอยู่ ห่างกันออกไปจาก ประธานชมรม ที่เป็นแกนกลาง รูปแบบเครือข่ายแบบนี้ มักจะเป็นเครือข่ายของปัจเจกชนหรือองค์กร สมาคมหรือชมรมต่าง ๆ

3) แบบบัสและต้นไม้ (Bus and Tree) เป็นรูปแบบที่มีผู้นิยมใช้มากแบบหนึ่ง เพราะมีโครงสร้างไม่ยุ่งยากและไม่ต้องใช้ช่องทางในการสื่อสารที่สลับซับซ้อน แกนกลางหรือสถานีต่างๆ จะเชื่อมต่อเข้าหาบัสหรือแกนหลักโดยผ่านทางอุปกรณ์เชื่อมต่อช่องทางที่เป็นฮาร์ดแวร์ เช่น โทรศัพท์ ฯลฯ การจัดส่งข้อมูลบนบัสจึงสามารถทำให้การส่งข้อมูลไปถึงทุกสถานีได้ การจัดส่งวิธีนี้จึงต้องกำหนดวิธีการที่จะไม่ให้ทุกสถานีส่งข้อมูลพร้อมกันเพราะจะทำให้ข้อมูลชนกัน โดยวิธีการที่ใช้ อาจเป็นการแบ่งช่วงเวลา หรือให้แต่ละสถานีใช้ความถี่สัญญาณที่แตกต่างกัน รูปแบบเครือข่ายแบบนี้ มักจะเป็นระบบปฏิสัมพันธ์ที่มีรูปแบบชัดเจน โดยกำหนดไปจากเบื้องบนให้ชัดเจนว่า ใครตำแหน่งอะไร? และทำหน้าที่อะไร? หากทุกสมาชิกปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้กำหนดมาก็จะทำให้องค์กรหรือเครือข่ายนั้นประสบความสำเร็จในการทำงาน และที่สำคัญสมาชิกในองค์กรต้องรักองค์กร และเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ข้อปัญหาของเครือข่ายลักษณะนี้ คือ สมาชิกขาดความอิสระในการทำงาน และการปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นธรรมชาติ สมาชิกขาดความกระตือรือร้น ดังเช่น หน่วยงานราชการ หรือ กิจกรรมที่หน่วยงานราชการเป็นผู้รับผิดชอบ หรือ องค์กรเอกชนที่มีลำดับชั้นที่ชัดเจนจากบนลงล่าง รูปแบบของเครือข่ายแบบนี้จะเป็นลักษณะของเครือข่ายที่เป็นทางการ หรือเป็นเครือข่ายหน่วยงานราชการ

2.1.5 ประเภทของเครือข่าย (Type of Network)

ในการจำแนกประเภทของเครือข่ายนั้น สามารถที่จะแบ่งออกได้ในหลายรูปแบบ โดยมีนักวิชาการหลายคนที่ได้จำแนกประเภทของเครือข่าย ซึ่งในงายวิจัยนี้ ขอเสนอแนวคิดโดยสังเขป ดังเช่น แนวคิดของ นฤมล นิราทร (2000 : 18-21) ได้จำแนกประเภทของเครือข่ายทางสังคมออก เป็น 4 มิติ คือ

- 1) จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ
- 2) จำแนกตามกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม
- 3) จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายด้านแรงงาน เครือข่ายกลุ่มพระสงฆ์ เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก เครือข่ายสาววัดนักรเรียน
- 4) จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ ทำให้เกิดเครือข่ายใน 2 ลักษณะ คือ

4.1) เครือข่ายตามแนวดิ่ง คือ เครือข่ายที่มีโครงสร้างเป็นช่วงชั้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน

4.2) เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายเท่าเทียมกัน

มีแนวคิดอื่นที่น่าสนใจซึ่งได้จัดประเภทของเครือข่ายทางสังคมตามประเภทตามระดับของการวิเคราะห์เครือข่ายโดย Martin Kilduff และ Wenpin Tsai (2003 : 4-8) โดยได้จัดแบ่งออกได้ 4 ประเภท คือ

- 1) เครือข่ายระดับปัจเจกบุคคล (Individual Level Network)
- 2) เครือข่ายระดับหน่วยธุรกิจ (Business Unit Level Network)
- 3) เครือข่ายระดับองค์กร (Organization Level Network)
- 4) เครือข่ายระดับอื่นๆ (Other Level Network) หรือระดับระหว่างองค์กร

อย่างไรก็ตาม แม้มติของการจำแนกประเภทของเครือข่ายทางสังคมดังกล่าว จะค่อนข้างชัดเจน สามารถจำแนกประเภทได้ แต่หากพิจารณาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่า บางเครือข่ายอาจมีลักษณะทับซ้อนกันอยู่ในแต่ละมิติ เช่น เครือข่ายแรงงาน มีลักษณะเป็นทั้งเครือข่ายด้านปัจเจกชน เครือข่ายทางองค์กร และขณะเดียวกันก็เป็นเครือข่ายในระดับพื้นที่ด้วยเช่นเดียวกัน และในโครงการวิจัยนี้ กลุ่มผู้กระทำการที่เป็นผู้แสดงปรากฏการณ์ในฐานะเครือข่ายระดับพื้นที่ คือ เป็นแรงงานไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนามในภาคเหนือที่แยกย้ายกันไปดำรงชีพทำมาหากินในหลากหลายพื้นที่ และในขณะเดียวกัน ผู้พวยพชาวไทยข้ามชาติเหล่านี้ก็ยังเป็นเครือข่ายในลักษณะแรงงานไทยข้ามชาติตามระดับการวิเคราะห์ใน 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจกชน ระดับหน่วยงานธุรกิจ และองค์กร ที่ทับซ้อนกันอยู่ และที่นอกเหนือเป็นพิเศษที่เป็นที่น่าสนใจในการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง คือ เครือข่ายที่เขา/เธอเหล่านั้นได้สร้างขึ้นมานั้น ถือเป็นปฏิสัมพันธ์ในฐานะผู้กระทำการและมีความสัมพันธ์ทางสังคม – วัฒนธรรม และเครือข่ายธุรกิจกับชาวไทยด้วยกันเอง ชาวเวียดนาม และชาวต่างชาติอื่นใดที่มีปฏิบัติการอยู่ในประเทศเวียดนามด้วย

2.1.6 วิธีการสร้างเครือข่าย (Networking)

การสร้างเครือข่าย (Networking) หมายถึง กิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่ม ซึ่งอาจเป็นกลุ่มหน่วยงาน กลุ่มองค์กร หรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรม หรือการผลิตระหว่างองค์กรสมาชิก ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนหน้าที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย (นฤมล นิราทร, 2543 : 8 - 12) สำหรับเหตุผลในการสร้างเครือข่ายทางสังคมนั้น กล่าวว่าเป็นเพราะด้วยเหตุผล คือ

- 1) ต้องการมีเพื่อนในการทำงาน ต้องการมีหมู่ มีพวก
- 2) ต้องการทรัพยากรในการทำงาน
- 3) ต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน
- 4) ต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา
- 5) ต้องการประหยัด
- 6) ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงมีปัจจัยเสริมที่

เป็นเงื่อนไขสำคัญ คือ ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

ส่วนพระมหาสุทิตย์ อาภากร (2547 : 55-58) ได้ให้เหตุผลว่าการสร้างเครือข่ายทางสังคมนั้นมีสาเหตุประกอบไปด้วย

- 1) สถานการณ์ปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน หลากหลาย และขยายตัว จนเกินความสามารถของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่ม ที่จะดำเนินการแก้ไข
- 2) เครือข่ายเป็นเครื่องมือหรือยุทธศาสตร์ในการสร้างพื้นที่ทางสังคม
- 3) เพื่อให้การประสานผลประโยชน์เป็นไปอย่างเท่าเทียม

จะเห็นได้ว่า เหตุผลสำคัญของการสร้างเครือข่ายทางสังคม คือ การมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมายของปัจเจกบุคคล ซึ่งไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองโดยลำพัง แต่ต้องอาศัยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร อันจะส่งผลให้สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย อันเป็นการประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยผลประโยชน์ที่ได้รับมานั้นอาจจะเป็นทั้งส่วนของผลประโยชน์ทางด้านรูปธรรมและนามธรรมก็ได้

2.1.7 องค์ประกอบของเครือข่าย (Network Components)

มีนักวิชาการหลายท่านได้พิจารณากำหนดองค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคม ไว้หลากหลายแนวทาง แต่หากพิจารณาโดยภาพกว้าง ๆ แล้ว ก็พอสรุปได้ว่า เครือข่ายนั้น ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2004 : 48-49 และ Waner – อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์, 2003 : 9) เป็นดังนี้

- 1) สมาชิกของเครือข่าย
- 2) มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน
- 3) การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย
- 4) การสื่อสารภายในเครือข่าย
- 5) การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

2.1.8 เครือข่ายทางธุรกิจ (Business Network)

โจทย์สำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันกับเครือข่ายทางสังคม คือ ระบบเครือข่ายทางธุรกิจที่สัมพันธ์กับ ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนามในส่วนนี้ คือ เขามียุทธวิธีในการนำแนวคิดเรื่อง เครือข่ายทางสังคม ไปสร้างความสัมพันธ์สัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอย่างไร ? ทั้งในด้าน 1) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและผลผลิต 2) ช่องทางต่าง ๆ ในการติดต่อสื่อสาร และ 3) การสร้างความสัมพันธ์ทางการประกอบธุรกิจการค้า เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินธุรกิจร่วมกันอย่างมีสันติสุขทั้งระหว่างชาวไทยอพยพข้ามชาติด้วย หรือชาวไทยข้ามชาติกับชาวเวียดนาม หรือชาวต่างชาติอื่นใดทั้งภายในองค์กรและระหว่างองค์กร

แนวคิดเรื่องเครือข่ายเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ที่มีวิธิติด วิถีปฏิบัติและวิธีให้คุณค่าที่ให้ ความสำคัญกับการจัดลำดับความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งในในและภายนอกองค์กร โดยแนวคิดเรื่อง “เครือข่าย” เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญและเป็นที่นิยมแพร่หลายต่อวงการธุรกิจเมื่อประมาณทศวรรษ ที่ 1970 นี้เอง ด้วยเหตุผลหลัก 3 ประการ (เสรี พงศ์พิศ, 1999 : 33 - 34) คือ

1) การแข่งขันใหม่ (New competition) ด้วยเหตุผล คือ การใช้หลักการบริหารองค์ แบบเดิม คือ การใช้อำนาจแบบลำดับชั้น (Hierarchical) อันเป็นการจัดการแบบแนวดิ่งจากบนลงไป ล่างนั้น หลายองค์กรและบริษัทขนาดใหญ่เริ่มมีปัญหา เพราะถึงแม้ว่าระบบโครงสร้างจะสมบูรณ์แต่ ทางปัจเจกชนที่ไม่ได้รับความสนใจและให้ความสำคัญแล้ว องค์กรนั้นก็อยู่ไม่ได้ ด้วยการแข่งขันที่เน้น คุณภาพนั้น บุคคลในองค์กรนับว่าเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งทั้งในด้านการผลิตและ การจัดการ องค์กรต่าง ๆ จึงต้องหันมาให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่อง “เครือข่าย” ที่ยึดหลัก “ความสัมพันธ์” ของบุคคลในองค์กรเป็นหัวใจหลัก

2) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข่าวสาร (ไอที) ทำให้บริษัทสามารถปรับตนเองและมี ปฏิสัมพันธ์กับบริษัทอื่น ๆ ที่ร่วมเป็นเครือข่ายเพื่อหาความได้เปรียบทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร ความ ร่วมมือและแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์

3) ความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยงานทางวิชาการได้ค้นพบวิธีการวิเคราะห์ โครงสร้างทางสังคมและองค์กรทางธุรกิจที่มีลักษณะเป็นเครือข่าย และองค์กรต่าง ๆ ก็ล้วนมีลักษณะ เป็นเครือข่ายทั้งภายในตัวมันเองและในความสัมพันธ์กับภายนอกองค์กรและเครือข่ายที่มีระบบการ จัดการ เป็นเครือข่ายที่ขยายความไปถึงทั่วทุก ๆ คน ทุกฝ่าย ทุกเรื่องซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของ ผู้บริหารเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น องค์ความรู้ปัจจุบันนี้ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงในกลุ่มคนใดคนหนึ่ง เช่นแต่ก่อนมา

ดังนั้น เครือข่ายในแวดวงธุรกิจจึงมีความหมายหลัก ๆ คือ มันเป็นเครื่องมือในการผูกมัดทาง สังคมระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกันทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับองค์กร ซึ่งในส่วนของระดับปัจเจก ชนนั้น เครือข่ายทางสังคมในองค์กรธุรกิจ ก็หมายถึง ปัจเจกบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีการแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์กันตามกฎหมายที่ได้ตั้งไว้ร่วมกันที่ช่วยให้กันและกันสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร หรือ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ และหากปัจเจกชนเหล่านั้น สังกัดอยู่ภายในองค์กรใด เครือข่ายทางสังคมที่มีอยู่ภายในตัวปัจเจกชนที่สังกัดในองค์กรนั้น ๆ ก็จะช่วยให้องค์กรนั้น ๆ ได้เปรียบคนอื่น เพราะ ความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายในระดับองค์กรสามารถเป็นปัจจัยช่วยให้องค์กรได้ มีการแลกเปลี่ยนและการไหลเวียนของทรัพยากร ข้อมูลข่าวสารและทำให้ช่วยเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและ กันได้เป็นอย่างดี

แต่อย่างไรก็ตาม เครือข่ายทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกชนและในระดับองค์กรในเรื่องธุรกิจล้วนมีมากมายหลายรูปแบบ แต่เครือข่ายเหล่านี้จะดำรงอยู่ได้นานมากน้อยเท่าใดก็ขึ้นอยู่กับพันธะผูกพันของเครือข่ายเหล่านั้นที่เกี่ยวข้องไปไปถึงปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคมและการเมืองด้วย เพราะหากสมาชิกของเครือข่ายมีพื้นฐานทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันก็จะส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการสื่อสารสัมพันธ์กันด้วยสาเหตุของความแตกต่างในประเด็น ดังนี้

- 1) ค่านิยมทางวัฒนธรรม
- 2) ความไว้วางใจกัน (Trust) โดยความไว้วางใจกันนั้นนับเป็นทุนทางสังคมที่จะผูกมัดเชื่อมโยงสมาชิกในเครือข่ายให้ก้าวไปข้างหน้าร่วมกันได้ความมั่นคง
- 3) พันธะผูกพัน (Commitment) ของสมาชิกในเครือข่ายก็มีความสำคัญ แต่ความผูกพันก็จะเกิดมาจากความไว้วางใจของมวลสมาชิก แต่หากความไว้วางใจหดย หาย พันธะผูกพันก็จะค่อย ๆ ลางเลือนตามไปด้วย

นอกเหนือไปกว่านั้น แนวคิดเรื่องเครือข่ายทางธุรกิจได้พัฒนาก้าวหน้าไปอีก คือ เมื่อสมัยก่อนนั้น ทักษะทางด้านเทคนิคต่าง ๆ (Technical skills) ในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพสูงสุดที่ดีที่สุดก็จะประสบผลสำเร็จในการสร้างความมั่งคั่งให้กับองค์กร สมาชิกในองค์กรต้องทำงานตามโครงสร้างหน้าที่ที่ได้สร้างขึ้นไว้อย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันความผิดพลาดและความไม่แน่นอนของคุณภาพ ดังนั้น หากสมาชิกคนใดในเครือข่ายปฏิบัติงานไม่ถูกต้องตามกระบวนการและขั้นตอนก็จะได้รับการตำหนิตყเตียน หรือถึงขั้นลงโทษ สร้างแรงกดดันและความเบื่อหน่ายให้เกิดขึ้นภายในองค์กร และทุกคนก็มุ่งและคาดหวังที่จะพัฒนาขึ้นไปสู่ตำแหน่งผู้บริหารเพื่อหาโอกาสที่ดีให้กับตนเอง มากกว่าการจะปฏิบัติงานด้วยความรักและห่วงใยในองค์กรอย่างแท้จริง แต่ทุกวันนี้ไม่ใช่แล้ว Wayne E. (1994) กล่าวว่า กระบวนการในการสร้างเครือข่าย (Networking – ซึ่งหมายถึง การพยายามที่ผดุงรักษาไว้หรือการทำให้เกิดให้คงไว้) มีความสำคัญมากกว่าตัว (Network – คือ โครงสร้างขององค์กรที่มีอยู่เดิม) เสียอีก เป็นด้วยเพราะ “เครือข่าย คือ หัวใจของธุรกิจ โลกของธุรกิจได้เปลี่ยนแปลงไปถึงรากฐานทุกส่วนของธุรกิจแล้ว ความสำเร็จของธุรกิจจึงขึ้นอยู่กับว่า องค์กรนั้นสามารถจัดการความสัมพันธ์ภายในองค์กรให้ดีและยั่งยืนงอยู่ได้อย่างไร ?” ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Baker (1994 : 4) ที่ว่า นักธุรกิจที่ดีและมีประสิทธิภาพ คือ ผู้สร้างแรงบันดาลใจและเสริมสร้างศักยภาพให้เกิดความเข้มแข็ง (Empowerment) ให้กับเครือข่าย โดยผู้นำนั้นควรมุ่งสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและบริบทการทำงานที่สร้างเสริมความเข้มแข็งของทุกคนที่เกี่ยวข้องให้ได้พัฒนาและแสดงศักยภาพที่แท้จริงของตนออกมา อันเป็นสาระที่สำคัญที่สุดของการบริหารจัดการแบบเครือข่าย ซึ่งหมายถึง “การสร้างเครือข่ายคน ก็คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของคน – Human networking is self –

empowering) นั่นเอง เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว กระบวนการในการบริหารการจัดการเครือข่ายนั้นมีองค์ประกอบอยู่ 4 ประการ คือ

1) ภารกิจภายใน (Work – out) หมายถึง การสร้างความไว้วางใจ เสริมสร้างศักยภาพการทำงานของบุคคลในองค์กร และพยายามทลายกำแพงขวางกั้นระหว่างกอง ฝ่าย กลุ่มงานต่าง ๆ ให้มากที่สุด

2) ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ (Best practices) คือ กระบวนการเรียนรู้กรณีศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในทั่วโลกปัจจุบันทั้งที่มีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ซึ่งปัจจุบันนี้ การบริหารจัดการที่ดีที่สุดในโลก คือ กระบวนการบริหารความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร มากกว่าที่จะมาบริหารจัดการคน หน้าที่ งาน ชิ้นส่วน (ซึ่งปกติก็ต้องทำอยู่แล้วตามบทบาทและหน้าที่ที่ทุกคนจะต้องตระหนัก หากบุคคลเหล่านั้นได้รับการประสานสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กรและรักองค์กร)

3) การจัดการกระบวนการ (Process managing) คือ องค์กรและผู้บริหารต้องพยายามวิเคราะห์ห้องค์กรว่า กระบวนการอะไรที่ซับซ้อน ด้วยขาดการประสานสัมพันธ์กันหรือหน่วยงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ก็ทำให้หายเข้าข้าง ทำให้ง่ายลง จัดการขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและสิ่งที่ไม่มีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปก็คือ การจัดการทางกระบวนการภายในองค์กร ทำให้เกิดเครือข่ายที่เสริมสร้างศักยภาพใหม่ ๆ หลาย ๆ ทาง โดยทางหนึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกรับรู้เป็นเจ้าของงานที่แต่ละคนทำอยู่ คนที่ทำงานอยู่ก็ได้เรียนรู้และปรับปรุงการทำงานของตนเองพร้อมไปกับการเรียนรู้ในการทำงานกับคนอื่น นั่นก็หมายถึงการทำงานเป็นทีมซึ่งที่แท้จริงก็คือ การสร้างเครือข่ายร่วมกันภายในองค์กรนั่นเอง ทุกคนสามารถทำงานแทนกันได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับรูปแบบการทำงานที่แยกส่วนเป็นกลไกหรือตัวจักรแยกส่วนการทำงาน หากขาดจักรกลตัวใดไป งานทั้งหมดก็จะต้องหยุดไปในทันที และส่งผลให้ทั้งระบบไม่สามารถที่จะดำเนินงานต่อไปได้ทั้งในด้านการแลกเปลี่ยน การติดต่อสื่อสาร หรือการสร้างผลประโยชน์เพื่อการอยู่ร่วมกันต่อไป

โจทย์สำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางด้าน “เครือข่าย” ที่สัมพันธ์กับชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนามในส่วนนี้ คือ เขาเหล่านั้น มีวิธีอย่างไรในการนำแนวคิดของเรื่องการสร้าง “เครือข่าย” เข้าไปเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสายสัมพันธ์ในพื้นที่ใหม่ปลายทางที่เรียกว่า “เครือข่ายข้ามชาติ – Transnational Network” ผ่านมิติการสร้างและนำเสนอพรมแดนทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity Boundary) การสร้างพรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรม (Social – Cultural Boundary) และ พรมแดนทางด้านธุรกิจ (Business Boundary) ที่ปรากฏในรูปปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน หรือ กิจกรรมต่าง ๆ ใน 1 รอบปีวัฒนธรรม รวมทั้งที่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในกลุ่มย่อย ๆ ของชาวไทยผู้อพยพข้ามชาติด้วยตนเอง หรือกับกลุ่มชาวเวียดนาม หรือชาวต่างชาติอื่น เข้ามาเป็นเครื่องมือที่มีพลังสำคัญและส่งบทบาทโดยตรงต่อการสร้างสายสัมพันธ์

ทางเครือข่ายเข้ามาชาติ ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มสร้างสายสัมพันธ์กันภายในกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรม การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในพื้นที่ทางสังคมใหม่ และสร้างเครือข่ายทางธุรกิจให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงในพื้นที่ใหม่ ในงานวิจัยนี้ได้ประยุกต์เอาแนวคิดและทฤษฎีหลักสำคัญมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์การสร้างเครือข่ายเหล่านี้

2.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์เครือข่าย

2.2.1 แนวคิดทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory)

รากฐานของแนวคิด เรื่อง เครือข่ายทางสังคม (Social Network) นั้น มีที่มาจากทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) อันถือเป็นทฤษฎีมหัพภาค (Macro Theory) ที่เก่าแก่ทฤษฎีหนึ่งของสังคมวิทยา ซึ่งนำไปใช้ได้ในการศึกษาระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ตั้งแต่ระดับจุลภาค/ปัจเจกบุคคล (Micro Level - Individual) ไปจนถึงระดับมหัพภาค/สังคม (Macro Level - Society) โดยมีแหล่งกำเนิดของทฤษฎีจาก 3 แหล่ง คือ เศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian Economics) มานุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (Functional Anthropology) และจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2007: 115-116)

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) นั้น อาจเรียกได้ในเชิงการศึกษานโยบาย (Policy Approach) ว่าเป็นทฤษฎีทางเลือกที่มีเหตุผล (Rational Choice Theory) ประกอบขึ้นด้วยความพยายามที่จะประยุกต์หลักการตามแนวพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมวิทยา (สุเทพ สุนทรภัสสข, 1997 : 250) โดยมีฐานคติ (Assumption) ที่ว่าการกระทำระหว่างกันของบุคคลจะกระทำโดยอาศัยการได้ตอบ ซึ่งพิจารณาจากรางวัล (Reward) กับการลงโทษ (Punishment) หรือความพึงพอใจ (Satisfactory) กับความไม่พึงพอใจ (Unsatisfactory) ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนการกระทำระหว่างกัน ตลอดจนการพิจารณาจากการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด (กำไร) เมื่อได้ลงมือกระทำไปแล้ว (ลงทุน) และคิดว่าการกระทำหรือการตอบแทนจากผู้อื่น ทำให้ผู้กระทำมีความพอใจเป็นอย่างมาก ซึ่ง สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (อ้างแล้ว 2007 : 128) ได้แบ่งประเภทของทฤษฎีแลกเปลี่ยนเป็น 2 ประเภท คือ

1) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระดับบุคคล (Individualistic Exchange Theory)

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระดับบุคคลนี้นั้น เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเชิงพฤติกรรม (Behavioral Exchange Theory) ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology) ซึ่งแนวคิดทฤษฎีนี้ได้ถูกพัฒนามาโดย นักคิดที่ชื่อว่า George C. Homans (1967 อ้างถึงใน George Ritzer, 1992 : 291-294) ซึ่งถือเป็นปฐมคติของทฤษฎีการแลกเปลี่ยนที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากทฤษฎีจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology)

ของ B.F. Skinner โดยแนวคิดนี้ได้นำเสนอแนวคิดสำคัญ คือ กระบวนการของการเสริมแรง (Process of Reinforcement) ในการอธิบายปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยที่ พฤติกรรมของมนุษย์เป็น เรื่องของการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างกัน การที่บุคคลคนหนึ่งจะแสดงพฤติกรรมอย่างใด ย่อมมีเหตุผลมาจากรางวัล (Reward) หรือ การลงโทษ (Punish) ซึ่งเป็นการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) และทางลบ (Negative Reinforcement) ตามลำดับ โดยสิ่งที่ใช้เป็น ตัวชี้วัดเพื่อสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว คือ ปริมาณของการกระทำ (Quantity of Activity) และระดับ ของคุณค่าของการกระทำ (Value of Activity) การที่บุคคลจะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งใน เชิงปริมาณนั้น ต้องใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์ (Principle of Economics) มาอธิบายว่า มนุษย์จะ เลือกหนทางที่ให้ผลกำไร (Benefit) สูงสุด ในขณะที่ระดับคุณค่านั้น มนุษย์จะเลือกใช้หลักอุปสงค์ - อุปทาน (Principle of Demand and Supply) มาเชื่อมโยงกับแนวคิดทางจิตวิทยาพฤติกรรม คือ ความพอใจ (Satisfaction) และความขาดแคลน (Deprivation) และบนพื้นฐานตามแนวคิดของ B.F. Skinner นั้น ปัจจัยที่มีส่วนกระตุ้นให้บุคคลทำการได้ตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันนั้น มีส่วนประกอบอย่างน้อย จำนวน 5 ข้อเสนอ (<http://www.sociosite.net/topics/texts/homans.php>) คือ

- 1) ข้อเสนอด้านความสำเร็จ (Success Proposition) คือ ทำแล้วจะได้รับ อะไรเป็นการตอบแทน (ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ)
- 2) ข้อเสนอด้านตัวกระตุ้น (Stimulus Proposition) คือ แรงยุยงส่งเสริมให้ กล้าทำและกล้าตัดสินใจ (เช่น เสนอให้เครื่องมือเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในข้อ 1 นั้น)
- 3) ข้อเสนอด้านคุณค่า (Value Proposition) คือ การมองเห็นประโยชน์ หรือ การได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น (พอใจ หรือขาดแคลน)
- 4) ข้อเสนอด้านการสูญเสียความพึงพอใจ (Deprivation-Satiation Proposition) คือ ถ้าไม่กระทำแล้วจะเสียหายอย่างไร ?
- 5) ข้อเสนอด้านการก้าวร้าว - ยอมรับ (Aggression-Approval Proposition) คือ ใช้วิธีการรุนแรง บังคับ ชูเชิญแล้วจะได้รับการยอมรับ หรืออยู่ได้บังคับบัญชา

2) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเชิงบูรณาการ (Integration Exchange Theory)

ทฤษฎีนี้มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เป็นทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง (Exchange Structuralism Theory) ซึ่งพัฒนาจากทฤษฎีมานุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (Functional Anthropology) อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวนั้น ถูกมองเป็นเพียงการแลกเปลี่ยนระดับบุคคลเพียง สองคน (Dyadic Exchange) ที่ยังไม่ได้พิจารณาเอาปทัสถาน (Norms) และค่านิยม (Values) ในการหล่อหลอมเชิงสัญลักษณ์ให้เกิดความสัมพันธ์ทางด้านการแลกเปลี่ยนต่างๆ (Peter P. Ekeh, 1974 อ้างถึงใน สุเทพ สุนทรภัสส์, 2540 : 266) จากข้อด้อยทางทฤษฎีดังกล่าว จึงมีนักคิดที่นำ

แนวคิดของ Homans มาพัฒนาสู่การวิเคราะห์โครงสร้างที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น โครงสร้างของกลุ่ม หรือสังคม ในรูปแบบของการบูรณาการ (Integration) ซึ่งนำโดยนักคิดคนสำคัญอย่าง Peter M. Blau (อ้างใน George Ritzer, 1992 : 299-300) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีแลกเปลี่ยนอีกคนหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญต่อการอธิบายพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในแง่ของสังคม ในเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (Face to Face Interaction) แต่เขาได้พัฒนาต่อยอดทฤษฎีของ Homans โดยขยายขอบเขตให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยการผสมผสานทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคม (Social Behavioral Theory) เข้ากับทฤษฎีข้อเท็จจริงทางสังคม (Social Fact Theory) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างสังคมบนพื้นฐานของการวิเคราะห์กระบวนการทางสังคม (Social Process Analysis) ที่ควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลและกลุ่มต่างๆ จุดสนใจของ Blau อยู่ที่กระบวนการแลกเปลี่ยน (Process of Exchange) ซึ่งเป็นสิ่งซึ่งนำพฤติกรรมของมนุษย์และเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ต่างๆ ระหว่างปัจเจกบุคคลและกลุ่มต่างๆ Blau ได้เสนอ 4 ขั้นตอน จากการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลไปสู่โครงสร้างสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (อ้างแล้วใน George Ritzer, 1992 : 300) ได้แก่

ขั้นที่ 1 การแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลก่อให้เกิด...

ขั้นที่ 2 ความแตกต่างระหว่างสถานภาพและอำนาจซึ่งก่อให้เกิด...

ขั้นที่ 3 ความชอบธรรมและองค์กรซึ่งเป็นการหว่านเมล็ดพืชของ...

ขั้นที่ 4 ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการแลกเปลี่ยนทางสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของปัจเจกบุคคลที่ถูกจูงใจ (Motivation) ด้วยผลกำไรหรือรางวัลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากผู้อื่น ซึ่งต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างกัน การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จึงเป็นกลไกหนึ่งการสร้างความสัมพันธ์เป็นการพึ่งพาอาศัยก่อให้เกิดความผูกพันที่ดีต่อกันเมื่อได้ขยายขอบเขตของทฤษฎีจากพื้นฐานทางพฤติกรรมไปสู่โครงสร้างที่มีความซับซ้อน ดังได้กล่าวมาในข้างต้นแล้ว Blau ได้ชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคมไม่สามารถวิเคราะห์สังคมที่มีความซับซ้อนได้ แต่ต้องผสมผสานข้อเท็จจริงทางสังคมเข้าไปรวมด้วย โดยกลไกที่เป็นตัวเชื่อมประสาน (Link) ระหว่างโครงสร้าง คือ ปทัสถาน (Norms) และค่านิยม (Values) ที่มีอยู่ในสังคมนั้นเอง (สุเทพ สุนทรเกสัช, 1997 : 270) ในประเด็นของปทัสถาน (Norms) ชี้ให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำให้การแลกเปลี่ยนทางอ้อม (Indirect Exchange) เข้าไปแทนที่การแลกเปลี่ยนโดยตรง (Direct Exchange) เช่น การที่สมาชิกของกลุ่มคนหนึ่ง (ปัจเจกบุคคล) ได้ปฏิบัติตามปทัสถานของกลุ่ม (สังคม) จึงได้รับการยอมรับจากกลุ่มส่วนรวมในพฤติกรรมนั้น นับเป็นการขยายขอบเขตจากการแลกเปลี่ยนระดับบุคคลไปสู่ระดับกลุ่มหรือสังคมโดยมีปทัสถานเป็นกลไกสำคัญ ขณะเดียวกันการแสดงพฤติกรรมตามปทัสถานของสังคมดังกล่าวยังเป็นการรักษาเสถียรภาพของสังคมนั้นเอง ในประเด็นของค่านิยม (Values) นั้น Blau ได้

ขยายขอบเขตความคิดสู่ระดับสังคมที่กว้างขวางเป็นอย่างมาก โดยนำไปสู่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่มต่างๆ ในทฤษฎีของเขาแล้ว คานิยม สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท (George Ritzer, 1992 : 303-304) ได้แก่

- 1) คานิยมเฉพาะ (Particular Values)
- 2) คานิยมสากล (Universal Values)
- 3) คานิยมที่สร้างความชอบธรรมแก่ผู้มีอำนาจ (Values of Legitimate Authority)
- 4) คานิยมการเป็นฝ่ายตรงข้าม (Particular Values)

จากการขยายขอบเขตของทฤษฎีจากพื้นฐานการแลกเปลี่ยนเชิงพฤติกรรมตามแนวคิดของ Homans ไปสู่การทำความเข้าใจโครงสร้างที่มีความซับซ้อนของ Blau ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นความพยายามในการปรับเปลี่ยนรูปร่างของทฤษฎีเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาด้านข้อเท็จจริงทางสังคม (Social Fact) ที่จำเป็นต้องได้รับการเสริมแรง (Reinforcement) ด้วยทฤษฎีระดับมหัพภาค (Macro Theory) และผู้ที่ก้าวเข้ามาทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล (จุลภาค) กับโครงสร้างสังคม (มหัพภาค) ในรูปแบบของการบูรณาการในระดับที่สูงขึ้น และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีนี้ให้มีนัยเชิงโครงสร้างมากยิ่งขึ้น นั่นคือ Richard Emerson

ในขณะที่ George C. Homans พยายามพัฒนาความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนในระดับจุลภาค (Micro Level Exchange Theory) ส่วน Peter M. Blau ได้ขยายขอบเขตความคิดสู่ระดับมหัพภาค (Macro Level) ที่ซับซ้อนและหลากหลาย (Complex and Variety) พร้อมทั้งผสมผสานข้อเท็จจริงทางสังคมเข้าไปด้วย Richard Emerson กลับมองหานทางที่จะสร้างทฤษฎีการแลกเปลี่ยนในลักษณะการบูรณาการที่มากขึ้น โดยเขาได้ใช้แนวคิดเรื่องอำนาจ (Power) การใช้อำนาจ และความสมดุลเชิงอำนาจมาขยายขอบเขตของทฤษฎีการแลกเปลี่ยนให้มีนัยเชิงโครงสร้าง

ในปี 1972 Emerson ได้ตีพิมพ์เรียงความ (Essay) สำคัญ 2 เรื่อง ซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน โดยพัฒนาทฤษฎีในรูปแบบบูรณาการ ในเรียงความเรื่องแรก เขาได้ให้ความสำคัญกับพื้นฐานทางจิตวิทยาสำหรับการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange) ในผู้แสดงเดี่ยว (Single Actor) แต่ละคน รวมถึงความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนกับสภาพแวดล้อมของเขาด้วย ส่วนในเรียงความเรื่องที่สอง เขาได้ขยับความสนใจมาสู่การวิเคราะห์ระดับมหัพภาค (Macro Level) และความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนในโครงสร้างเครือข่าย (Network Structure) ในผลงานดังกล่าว Emerson ได้เสนอสามปัจจัยพื้นฐานในงานของเขา ประกอบด้วย อำนาจและการพึ่งพา (Power and Dependence) พฤติกรรมนิยม (Behaviorism) และความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relation) ซึ่ง

เขาถือว่าปัจจัยตัวสุดท้ายนี้ เป็นหน่วยการวิเคราะห์ (Social Relations as Units of Analysis) (<http://www.annualreviews.org/aronline>) สำหรับบรรดาตัวแสดง (Actors) ในทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระดับมหัพภาค (Macro Level Exchange Theory) ของ Emerson อาจเป็นได้ทั้งปัจเจกบุคคล (Individuals) หรือหมู่คณะ (Collectivities) ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนามาสู่ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนและเครือข่าย (Exchange Relationships and Networks) ซึ่งปัจเจกบุคคลหรือหมู่คณะจะมีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะของการแลกเปลี่ยนกันภายในเครือข่ายของตนเอง โดย Emerson เสนอว่าในเครือข่ายการแลกเปลี่ยนใด ๆ จะประกอบไปด้วย (อ้างใน George Ritzer, 2003 : 180) สิ่งต่อไปนี้

- 1) โครงข่ายของความสัมพันธ์ทางสังคม (Web of Social Relation)
- 2) ตัวแสดงที่หลากหลาย (Various Actors) ซึ่งมีโอกาสในการแลกเปลี่ยน (Exchange Opportunities) รวมถึงมีความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยน (Exchange Relations) ซึ่งกันและกัน
- 3) การแลกเปลี่ยนระดับบุคคลจะเป็นการสร้างโครงสร้างเครือข่ายเดี่ยว (Single Network Structure)

ในประเด็นของการใช้อำนาจ และความสมดุลเชิงอำนาจ Emerson ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบพึ่งพา (Power-Dependency Relations) ที่สะท้อนจากแบบแผนการพึ่งพาอาศัยระหว่างผู้คน อันเป็นพื้นฐานในการก่อกำเนิดโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสาน การรวมหมู่ผู้คน หรือการจำแนกแยกแยะผู้คนเป็นกลุ่มหรือประเภท ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาอาศัยระหว่างกันของคนในกลุ่มจะช่วยบ่มเพาะให้สมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ดังกล่าวให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้อำนาจของสมาชิกในกลุ่มไม่เท่าเทียมกัน โดยหากฝ่ายหนึ่งพึ่งพาอีกฝ่ายหนึ่งมากเกินไป (Over Dependency) อำนาจก็จะไม่สมดุล (Unbalance Power) และฝ่ายที่เป็นที่พึ่งก็จะได้เปรียบเชิงอำนาจต่ออีกฝ่ายหนึ่ง แต่ถ้าหากต่างคนต่างพึ่งพาอาศัยกันอย่างทัดเทียมกันแล้ว อำนาจนั้นก็จะมีสมดุล ในทฤษฎีของ Emerson อำนาจเป็นศักยภาพในเชิงโครงสร้างที่มาจากความสัมพันธ์ที่พึ่งพาระหว่างผู้กระทำด้วยกัน ส่วนการใช้อำนาจหมายถึง พฤติกรรมที่ใช้อำนาจดังกล่าว ในขณะที่โครงสร้างอำนาจก็จะเป็นสิ่งที่กำหนดแบบแผนและลักษณะของการแลกเปลี่ยน (Exchange Patterns and Characteristics) ระหว่างผู้กระทำการ (Agency) ที่มีอำนาจไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบไม่เสมอภาค (Unbalance Power Relations) ซึ่งในที่สุดแล้วความไม่เท่าเทียมเสมอภาคดังกล่าว มักจะนำไปสู่กระบวนการที่ทำให้อำนาจมีความสมดุลมากขึ้นกว่าเดิม (จิราลักษณ์ จงสถิตมัน, 2006 : 111-112)

คุณูปการตามแนวคิดของ Emerson คือ การเชื่อมโยง (Link) จุดภาคกับมหัพภาค จากแนวคิดทฤษฎีการแลกเปลี่ยน ซึ่งเกี่ยวพันไปถึงทฤษฎีเครือข่าย (Network Theory) คือ โครงสร้าง

เครือข่ายการแลกเปลี่ยน (Exchange Network Structure) นั่นคือศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยจุลภาคกับมหัพภาค ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงให้ปัจเจกบุคคลให้กลายเป็นกลุ่มและพัฒนาสู่การเป็นหมู่คณะที่ใหญ่ขึ้น เช่น องค์การ หรือ พรรคการเมือง (Cook, ม.ป.ป. อ้างถึงใน George Ritzer, 2003 : 179) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวของ Emerson ได้มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้วงการสังคมวิทยาในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดขึ้นของแนวคิด “เครือข่ายทางสังคม” (Social Network) ที่ปรากฏในระบบความสัมพันธ์ทางสังคม – วัฒนธรรม และระบบเศรษฐกิจ

2.2.2 แนวคิดทฤษฎีทางด้านความสัมพันธ์ (Relation Theroy)

เครือข่ายทางสังคม (Social Network) เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ทางสังคม (Pattern of Social Relationship : Knit and ties) ของผู้กระทำการ (Actor) ซึ่งอาจจะประกอบไปด้วยปัจเจกบุคคล (Individual) กลุ่ม (Group) หรือองค์การ (Organization) ผ่านรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยน หรือการเรียนรู้ ซึ่งนับเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกัน ในกรณีเดียวกัน หากบุคคลใดเป็นผู้ที่มีคนรู้จักมากหรือมีความสัมพันธ์กับคนจำนวนมากแสดงว่าบุคคลนั้นมีเครือข่ายของความเกี่ยวพันมาก (Density knit) ซึ่งตรงกันข้ามกับบุคคลที่รู้จักกับคนอื่น ๆ น้อย แสดงว่าบุคคลนั้นมี เครือข่ายของความเกี่ยวพันน้อย (Loosely knit) ในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นก็อาจจะมียกระดับของความผูกพัน (Ties) ที่แตกต่างกันออกไป เช่น บางครั้งคนที่มีเพื่อนมากอาจมีความผูกพัน กับเพื่อน ๆ อย่างผิวเผิน (Weak ties) แต่บางคนอาจจะมีเพื่อนน้อยแต่มีความผูกพันกับเพื่อนอย่างมั่นคง (Strong ties) ก็เป็นไปได้ ปฏิสัมพันธ์ที่กระทำร่วมกันทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สังคมเกิดการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลง การกระทำระหว่างกันทางสังคมจึงมีทั้งด้านบวกและด้านลบ หากการกระทำระหว่างกันทางสังคมทำให้เกิดผลเสียต่อสังคม องค์ประกอบของสังคมส่วนอื่น ๆ ก็จะต้องได้รับผลกระทบอย่างเป็นลูกโซ่ และหากการกระทำระหว่างกันทางสังคมดังกล่าวทำให้เกิดผลกระทบในระดับรุนแรง ความไม่มั่นคงและความไม่เสถียรภาพของสังคมก็เกิดขึ้นตามมา ดังนั้น แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network Concept) เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว จึงมีส่วนหนึ่งที่มีแนวคิดพื้นฐานที่พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีทางบทบาท (Boissevain, J., 1974 : 35-39 และ Brass, D.J., 1992) และทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) โดยมีหลักการที่ว่า (Ekeh, Peter P., 1974) ในเครือข่ายสังคมนั้น จะประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง (Actor) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ที่แต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นมีได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคม บางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังในสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุประสงค์และทางด้านจิตใจ

ในปัจจุบันสถานภาพองค์ความรู้ของแนวคิดนี้ได้ถูกใช้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis) ในหลาย ๆ ปรากฏการณ์เพื่อให้ทราบถึงวิธีการสร้างตัวตนของเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเชิงบูรณาการ

2.2.3 แนวคิดทฤษฎีทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity)

ความเป็นชาติพันธุ์หรืออัตลักษณ์สัมพันธ์ (Ethnicity) เป็นสิ่งที่เลื่อนไหล ยืดหยุ่น และมีการปรับเปลี่ยนได้เสมอ ที่สำคัญ ความเป็นชาติพันธุ์นี้ทำหน้าที่และบทบาทสำคัญเป็นเครื่องกำหนดทิศทางในการดำเนินชีวิตอันเป็นประโยชน์สุขให้กับกลุ่มชนนั้น ๆ ความเป็นชาติพันธุ์หรือชาติพันธุ์สัมพันธ์นั้นเป็นที่เข้าใจโดยกว้าง ๆ คือ เป็นเรื่องความรู้สึกร่วมหรือจิตสำนึกร่วมของกลุ่มชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่เกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์บรรดาสมาชิกภายในสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ ผู้ซึ่งมีความผูกพันกันในด้านต้นกำเนิด ซึ่งนับเป็นความผูกพันทางด้านคุณลักษณะหรือจิตใจที่มีพลังแน่นแฟ้นและมั่นคง (Hutchison & Smith 1966:8) ความผูกพันกันในด้านชาติพันธุ์กำเนิดนั้นในที่นี้เน้นเฉพาะเจาะจงลงไปเป็นความผูกพันในด้านสายเลือด ความผูกพันในด้านเชื้อชาติ พื้นที่ ศาสนาและธรรมเนียมประเพณี (Geertz 1963:112-113) จิตสำนึกร่วมเหล่านี้จะต้องได้รับการยอมรับและทรงจำร่วมกันระหว่างบรรดาสมาชิกในกลุ่มชนนั้น ๆ และกลุ่มชนอื่นเพื่อให้สามารถจำแนกความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ กันได้จนกลายเป็นลักษณะเด่นเฉพาะ ของกลุ่มชน (Ethnic Identity) นั้น และที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คุณลักษณะเฉพาะของอัตลักษณ์นี้จะต้องสามารถการยอมรับของรัฐบาลด้วย (Nakamura, 1999: 25) นอกเหนือไปกว่านี้แล้ว อัตลักษณ์ชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าเราเป็นใครบนพื้นฐานของความสัมพันธ์กับคนอื่นรอบข้าง โดยความเป็นตัวตนหรือความ “เหมือนกัน” ของเรานั้นย่อมมีนัยของความ “แตกต่าง” จากคนอื่นที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วย อันเป็นพื้นฐานของการขีดเส้นแบ่งความเป็นคนในหรือคนนอก และความเป็นเรา กับความเป็นเขาในสังคม และประการสำคัญที่สุด คือ อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นหรือก่อปรูปร่างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม ซึ่งมีทั้งการถูกสร้างขึ้นจากคนภายนอกและจากคนภายใน เมื่อตกผลึกแล้วอาจคงความเป็นลักษณะเฉพาะ เลื่อนไหล หรือเปลี่ยนรูปไป บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นกับคนอื่นและบริบทอื่น ๆ ที่แตกต่างกันออกไป (Woodward, 1997: 2; Berger and Luckmann, 1966: 173) อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของแต่ละกลุ่มชนนั้นก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมีการสืบทอดและยึดถืออย่างมั่นคงเสมอไป ความรู้สึกเหล่านี้อาจจะได้รับการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคมซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณลักษณะเด่นพิเศษทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มชนนั้น ๆ (Kunstadter 1979: 120)

หลังจากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ปรากฏการณ์ความทันสมัยและการพัฒนาประเทศให้เข้าใกล้กระแสประชาคมโลกาภิวัตน์นับเป็นปัจจัยและเงื่อนไขสำคัญที่เข้าไปผลักดันภาวะเศรษฐกิจและเทคโนโลยีโลกให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างยิ่ง ปรากฏการณ์เช่นนี้

เราสามารถพิจารณายืนยันได้จากภาวการณ์กลายเป็นเมืองของชุมชนชนบท การเกิดมีอาชีพใหม่ ๆ และการถ่ายโอนข้อมูลข่าวสารทั้งที่เป็นข้อมูลข่าวสารโดยทั่ว ๆ ไปและข้อมูลข่าวสารเฉพาะสาขาวิชาที่แพร่ขยายอย่างกว้างขวาง รวดเร็วผ่านทางระบบการศึกษาสาธารณะและสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เหล่านี้ คือ หนึ่งในหลายๆ เงื่อนไขและปัจจัยที่นำไปสู่การสูญหายไปหรือ ภาวการณ์ปรับตัวของคุณลักษณะทางทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่มีมาแต่ดั้งเดิม ที่สำคัญไปกว่านั้นยังมีความสามารถเหตุและเงื่อนไขอีกหลายประการที่ส่งผลต่อภาวการณ์ปรากฏอยู่และการเปลี่ยนแปลงไปทางเอกลักษณ์ชาติพันธุ์กลุ่มที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตกลุ่มชน คือ สถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ (Sollors, 1996) ในขณะเดียวกัน อัตลักษณ์ของชุมชน และอัตลักษณ์สัมพันธ์มักจะมีเกี่ยวข้องโดยตรงกับความขัดแย้งหรือการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมนั้น หรือในรัฐชาตินั้น ๆ (Hutchison, 1996: 3) นอกเหนือไปกว่านั้น บุคคลใดบุคคลหนึ่งอาจจะแสดงให้เห็นของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มากกว่าหนึ่งชาติพันธุ์ ทั้งนี้ก็แล้วแต่ว่า ในสถานการณ์นั้น ๆ เขาเหล่านั้นได้เลือกใช้หรือแสดงให้เห็นปรากฏอัตลักษณ์ชาตินั้น ๆ ในบริบทที่แตกต่างกันออกไปที่ขึ้นอยู่กับเป้าประสงค์ของผู้แสดงออก อัตลักษณ์ชาติพันธุ์จึงนับเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้บุคคลหรือชาติพันธุ์นั้น ๆ นำไปเป็นเครื่องมือหรือกลยุทธ์สำคัญในการปรับตัวเองให้สามารถควบคุมตัวเองให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมและพื้นที่ใหม่ นั้น ๆ อย่างเหมาะสม (Keyes, 1996: 36) ดังนั้น ความหมายของคำว่า “ชาติพันธุ์สัมพันธ์” ในที่นี้จึงเสมือนถือว่เป็นปฏิสัมพันธ์ทางจิตสำนึกร่วมของมวลสมาชิกในกลุ่มเดียวกันของมวลสมาชิกในกลุ่มเพื่อนบ้านเรือนเคียง มวลสมาชิกในรัฐชาติหนึ่งชาติใด และระหว่างสถาบันหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ทั่วทุกหนแห่งในโลกนี้ มวลสมาชิกในกลุ่มชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ได้ร่วมมือกันจัดสร้างโครงสร้างทางความสัมพันธ์กันภายในสังคมผ่านการยอมรับในความแตกต่าง ๆ กันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสังคม แนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการทำความเข้าใจในเรื่องนี้ คือ อัตลักษณ์สัมพันธ์นั้นมีปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญอย่างยิ่งกับสถาบันทางการเมือง จากผลการศึกษาของ Leach (1954: 17, 281) ได้แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวพม่าบนที่ราบสูงซึ่งประกอบไปด้วยชนชาวพม่าที่พูดภาษาที่แตกต่างกันอย่างหลากหลายภาษา และถือครองวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่สำคัญที่สุดนั้น กลายเป็นว่า การยอมรับความเป็นตัวตนของตัวเองว่าเป็นชาวพม่าเหมือนกัน คือ เขาเหล่านั้นมีชีวิตและอาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนในรัฐชาติเดียวกัน ส่วนแนวคิดเรื่องศาสนาและภาษานั้นเป็นปัจจัยรอง ดังนั้น ด้วยพื้นฐานการจำแนกความแตกต่างทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ขึ้น ๆ เราสามารถจำแนกความเหมือนและแตกต่างของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้ทั้งคุณลักษณะทางวัฒนธรรมและขอบเขตทางรัฐชาติที่มีพื้นที่และพรมแดนที่ชัดเจน (Naroll 1964: 306-307) นอกเหนือไปกว่านั้น Bath (1954, 1969: 14) ได้พยายามนำเสนอถึงแนวคิดเรื่อง อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และพรมแดนว่า อัตลักษณ์ชาติพันธุ์กลุ่มนั้นสามารถสามารถที่ถูกสร้างให้เกิดขึ้นมาได้ด้วยปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกัน การจะแสดงให้เห็นได้ว่า เขา

เหล่านั้นเป็นคนในด้วยกันได้นั้น การมีส่วนร่วมและแสดงออกในเรื่องวัฒนธรรมเดียวกันไม่ใช่เครื่องตัดสินว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนกลุ่มเดียวกัน แต่พฤติกรรมการแสดงออกของตัวผู้กระทำเองต่างหากที่จะเป็นเครื่องตัดสินความเป็นคนในได้ชัดเจนที่สุด ดังนั้น การที่เราจะตัดสินใจได้ว่า เขาเหล่านั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันหรือไม่ สภาพแวดล้อมทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเครื่องกระตุ้นหรือก่อให้เกิดมาเป็นสมาชิกร่วมในชาติพันธุ์เดียวกัน การแสดงออกทางคุณลักษณะเดียวกันก็เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดความเป็น กลุ่มชนที่ร่วมพรมแดนในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic identity) เดียวกัน

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic identity) เป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงก็สามารถที่จะมีการยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้อย่างสบายตามสถานการณ์และเวลาที่เหมาะสม แต่การแสดงตัวในความเป็นไทยของเขาเหล่านั้นดูเหมือนจะถูกจำกัดไว้มากกว่า เหตุที่เป็นเช่นนั้นนั้น อาจจะด้วยเหตุผลของนโยบายการสร้างการพยายามกลืนให้เป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างความเป็นกะเหรี่ยงและเป็นคนไทย เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะ มันเป็นกระบวนการที่ไม่ได้เป็นไปโดยธรรมชาตินัก จึงมีการแสเส้งที่จะสับเปลี่ยนความเป็นไทยและกะเหรี่ยงตามวัตถุประสงค์อื่นแฝงอยู่เท่านั้น แต่เขาเหล่านั้นก็ได้พยายามทำ ด้วยการพยายามในการพัฒนาและปรับปรุงประเทศไทยให้เป็นทันสมัยได้เริ่มพัฒนาไปแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง จึงยากในการที่ปรับเปลี่ยนความเป็นกะเหรี่ยงให้เป็นไทยได้อย่างใกล้เคียงที่สุด (Keye, 1972: 23) ผลการศึกษานี้ ก็คล้องกับแนวคิดและการศึกษาของ อิจิม่า (Ijima, 1965) ที่เขาได้พยายามอธิบายว่า วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงอีกก็อาจได้ถูกทำทลายและถูกกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมที่หลากหลายนี้ก็ได้ส่งผลถึงวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงเช่นเดียวกัน แต่ผลการเปลี่ยนแปลงนี้ก็ได้ครอบคลุมไปถึงทุกคนที่เป็นชาวกะเหรี่ยง ในกรณีเดียวกันเพื่อยืนยันถึงอิทธิพลจากสังคมภายนอกที่ส่งผลต่อการปรับตัวเองให้เข้ากับกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาของ วันโน (1987) ได้สำรวจและอธิบายจิตสำนึกในความเป็นไทยของชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติเป็นไทยแล้ว ในกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง เพศ อายุและระดับการศึกษา ผลการศึกษารูปให้เห็นว่า กลุ่มชาวภูเขาชาวเย้า ที่ได้ทำการค้ากับชาวไทยในพื้นที่ที่ราบลุ่มมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้วสามารถปรับเปลี่ยนคุณลักษณะทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ได้ดีกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ

ดังนั้น ชาติพันธุ์ชาติพันธุ์จึงเป็นสิ่งที่เลื่อนไหล เปลี่ยนแปลงและมีการสร้างซ้ำได้อยู่ตลอดเวลา ความเป็นชาติพันธุ์จึงสามารถที่จะแสดงออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจนโดยตัวตนของชาติพันธุ์หรือกลุ่มชนนั่นเองจากการคุณลักษณะการร่วมกันเผ่าพันธุ์ ประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม ดังนั้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุและเงื่อนไขสำคัญในการสร้างสรรค์สัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และ

วัฒนธรรมร่วมกัน ดังนั้น การศึกษายุทธวิธีในการสร้างและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวไทยผู้ข้ามแดน ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ในครั้งนี้ จึงสามารถที่จะประยุกต์และปรับปรุงเอาแนวคิดในเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของ Iijima (1979) ใน “Karen Sgaw: Socio – Cultural Changes and Ethnic Identity” และ Nakamura (1999) ใน “Cham in Vietnam: Dynamics of Ethnicity” มาเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาวิจัย ซึ่งอาจกล่าวได้โดยสรุป คือ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ว่า มีแหล่งกำเนิดมาจากคุณลักษณะทางสังคมเฉพาะที่ ดังที่ อิจิมา ได้นำเสนอแนวคิดในการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะทาง อัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงอิก้อสูงและต่ำในภาคเหนือของประเทศไทยและได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เกี่ยวกับอิทธิพลของบริบททางสังคมที่ส่งผลถึงการผลิตอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ที่สำคัญสำหรับชนเผ่ากะเหรี่ยงอิก้อ คือ กระแสทุนนิยม การขยายอำนาจรัฐชาติของรัฐบาลไทย และการขยายตัวของศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ด้วยอิทธิพลของปัจจัยเหล่านี้ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงอิก้อเป็นอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ผลของอิทธิพลและการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก็ไม่ได้เกิดขึ้นและส่งอิทธิต่อชนชาวกะเหรี่ยงในทุก ๆ คน และทุกด้าน มันขึ้นอยู่กับแต่ละเฉพาะพื้นที่ ดังนั้น บุคลิกลักษณะทางชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยงอิก้อในแต่ละพื้นที่จึงค่อนข้างที่จะถูกแสดงออกอย่างแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ความเชื่อมั่นและศรัทธาทางศาสนานับเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้กะเหรี่ยงอิก้อยังคงรักษาคุณลักษณะทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ส่วนแนวคิดของ Nakamura (1999) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ การกำหนดความหมายของอัตลักษณ์สัมพันธ์ของแต่ละชาติพันธุ์ของคนนั้นเป็นผลอันเกิดเนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์ทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนแต่ละชาติพันธุ์ งานศึกษาวิจัยของเขายพบว่า คุณลักษณะทางการเมืองและประวัติศาสตร์ของประเทศเวียดนาม (ภายใต้ระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมและประเทศภายใต้อาณานิคมมาก่อน) ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวจามในสองพื้นที่ (ชาวจามในที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง และชาวจามในพื้นที่ตอนกลางของประเทศเวียดนาม) ให้แตกต่างกันออกไปในบริบทที่เป็นประชากรของรัฐชาติเวียดนาม แต่อย่างไรก็ตาม ชาวจามในที่ราบลุ่มตอนใต้ของเวียดนามดูเหมือนจะมีสับสนและขัดแย้งในการแสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเองเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น ในพื้นที่ของตนเอง และในพื้นที่สาธารณะของประเทศเวียดนาม อย่างไรก็ตาม ทั้งตามผลการศึกษาของผู้ศึกษาทั้งสองนั้น (Iijima, 1979 และ Nakamura, 1999) ดูสอดคล้องกันเป็นอย่างยิ่ง คือ กระบวนการในการผลิตคุณลักษณะทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์นั้นสัมพันธ์กันอย่างยิ่งกับเวลาและสถานที่ที่เฉพาะเจาะจงลงไป ดังนั้น แนวคิดและผลการศึกษาของผู้ศึกษาทั้งสองท่าน จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษา การผลิตซ้ำ วิธีการนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวไทยข้ามชาติที่กำลังดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมใหม่ท่ามกลางทางความสัมพันธ์ระหว่างเขาเหล่านั้นเอง หรือกับเพื่อนบ้านชาวเวียดนาม กับรัฐชาติ

เวียดนาม และท่ามกลางองค์กรการผลิตทางวัฒนธรรม เช่น ระบบความเชื่อทางศาสนา โครงสร้างทางเครือญาติ การใช้ภาษา รูปแบบการประกอบอาชีพ และสถาบันทางการเมือง

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis)

นักสังคมวิทยาเชื่อว่า ปัจเจกชนล้วนมีความเชื่อมั่นในปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเขาเองที่มีต่อบุคคลอื่น ๆ ในสังคมรอบข้าง รวมทั้งมีการติดรนต่อผู้และต่อรองเพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างเหมาะสมในสังคมนั้น ๆ จากผลการวิจัยและประดิษฐ์กรรมของนัก Jacob Moreno ในปี ค.ศ. 1934 (อ้างใน Cory L. Kutcher, <http://www.orgnet.com/sna.html>) ในการศึกษาค้นคว้าถึงความสัมพันธ์ของผู้กระทำต่าง ๆ ในเครือข่ายทางสังคมและได้พบว่า จากผลการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ด้วยวิธีการที่เคยใช้ในอดีตนั้นยังไม่สามารถให้รายละเอียดและเปิดเผยถึงข้อมูลที่สำคัญบางประการในการอธิบายถึงคุณลักษณะและการทำงานของเครือข่ายทางสังคมได้อย่างชัดเจนและเพียงพอ ดังนั้น Jacob จึงได้นำเสนอผลงานและแนวคิดของเขาที่ชื่อว่า “Sociometry” โดยภายในประดิษฐ์กรรมนี้ จะประยุกต์ใช้เครื่องมือที่ชื่อว่า “Sociograms” เพื่อใช้ค้นหาผู้กระทำหลัก (Social Leaders) และ แผนผังความสัมพันธ์ทางอ้อม (Ties) ของเขาเหล่านั้น ซึ่งแนวคิดที่สำคัญนี้ ต่อมาได้กลายมาเป็นแนวคิดหลักพื้นฐานสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้ในการ “วิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม - Social Network Analysis (SNA)” ซึ่งการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมนี้ นับเป็นการสร้างแผนผังความสัมพันธ์ และการประเมินถึงความสัมพันธ์และการเคลื่อนไหวไปมาของปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชน หน่วยงาน องค์กร ผังสัตว์ คอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลข่าวสาร/กระบวนการจัดการองค์ความรู้ใด ๆ (Scott, J., 1991)

แนวความคิดในเรื่องเครือข่ายทางสังคมนั้น จะให้ความสำคัญในเรื่องการดำรงอยู่ของสายใยความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relation Web : Knits and Ties) ระหว่างบุคคล Nodes/Actor) ที่ขยายครอบคลุมไปทั่วทั้งสังคม เมื่อสังคมเราเข้าสู่ยุคสังคมเครือข่ายขนาดใหญ่ดังเช่นเครือข่ายแบบอินเทอร์เน็ตที่ประกอบด้วยเครือข่ายย่อยจำนวนมากต่อเชื่อมกัน ซึ่งค่อนข้างสลับซับซ้อน ยากที่จะอธิบาย แนวคิดในเรื่อง เครือข่ายทางสังคมนี้จึงได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจเจกชน หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ และผลของการศึกษาวิเคราะห์ได้แสดงให้เห็นถึงพลังในการอธิบายเรื่องเครือข่ายต่าง ๆ ในสังคมได้ค่อนข้างสูง ถึงขนาดที่ว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยตลาดระดับโลกอย่างบริษัท การ์ตเนอร์ (Gartner) ได้ทำการวิเคราะห์ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2006 (นฤมล นิราทร, 2000 : 25 -26) ว่า เทคโนโลยีที่เชื่อว่าจะสร้างผลกระทบอย่างมากแก่ภาคธุรกิจ ในช่วง 10 ปีต่อจากนี้หนึ่งในนั้น ได้แก่ การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ (Relation : Knits and Ties) หรือ ความเชื่อมโยง (Linkage) ต่างๆของผู้กระทำทางสังคมทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นบุคคล

กลุ่ม หรือองค์กร โดยทั่วไปแล้ว การวิเคราะห์แบบนี้จะเลือกศึกษากระบวนการ (Process) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม เน้นถึงกระบวนการปรับตัวและความสามารถในการปรับตัวของมนุษย์ เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมจึงไม่ได้ถูกกำหนดให้มีลักษณะตายตัวตามแบบแผนทางวัฒนธรรมหรือตามลักษณะองค์กรทางสังคม แต่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ บทบาทของบุคคลและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา นอกจากนี้การวิเคราะห์เครือข่ายยังให้ความสนใจกับความสัมพันธ์ต่างๆระหว่างผู้กระทำการหรือกลุ่มทั้งหลายมากกว่าจะเน้นที่คุณลักษณะต่างๆ (Attributes) ของผู้กระทำการหรือลักษณะของสมาชิกในกลุ่มของผู้กระทำการเหล่านั้น ลักษณะเด่นของการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมคือเป็นความพยายามที่จะศึกษาอธิบายโครงสร้างทางสังคม โดยพิจารณาลักษณะการกระทำความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกหรือกลุ่มที่นำไปสู่ โครงสร้างสังคมและลักษณะที่โครงสร้างสังคมก่อให้เกิดหรือจำกัด (Constrain) การกระทำและความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกหรือกลุ่ม รวมทั้งลักษณะที่ทัศนคติและพฤติกรรมต่างๆของผู้กระทำทั้งหลายที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันถูกกำหนดภายในบริบททางสังคมที่การกระทำนั้นๆเกิดขึ้น

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมจะช่วยเผยให้เห็น แบบแผนหรือเส้นทางของปฏิสัมพันธ์ของคนในองค์กร ผ่านมิติของการติดต่อสื่อสาร การพูดคุยสนทนา ซึ่งก็เป็นเส้นทางเดียวกับการไหลของข้อมูลข่าวสารและความรู้ภายในองค์กร เช่น การรู้ว่า นาย ก. เวลามีปัญหา เขาหาข้อมูลหรือความรู้จากใครบ้างในองค์กรบ้าง? หรือ เวลาที่นาย ข. เขาจะเล่าหรือแบ่งปันข้อมูลหรือความรู้ของเขานั้น เขาเลือกที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับใครบ้างในองค์กร? แบบแผนหรือเส้นทางนี้ แตกต่างอย่างชัดเจนกับแบบแผนโครงสร้างองค์กร ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นทางการ และเป็นเรื่องของอำนาจ ที่บอกว่า ใครเป็นลูกน้องหรือลูกพี่ใคร ใครต้องรายงานให้ใครรู้ เพราะแบบแผนหรือเส้นทางทางการไหลเวียนของข้อมูลและความรู้ในองค์กร เป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เป็นทางการล้วนๆ และสำหรับผู้สนใจในเรื่องการจัดการความรู้แล้ว นั้นหมายถึง การได้เห็นภาพและเข้าใจ เครือข่ายอันสลับซับซ้อนที่หนุนเสริม หรืออาจจะขัดขวางการสร้างสรรค์และแบ่งปันความรู้ภายในองค์กร ซึ่งตามปกติเป็นความสัมพันธ์ที่มองไม่เห็น ทั่วๆ ที่มันเป็นโครงสร้างที่แท้จริง ที่ทำให้องค์กรเติบโตและก้าวหน้าหาใช้โครงสร้างที่เป็นทางการไม่ (<http://wwisartsakul.wordpress.com/2006/>) เมื่อเครือข่ายสามารถถูกทำให้สามารถเห็นได้แล้ว นั้นย่อมหมายถึง การที่เราจะสามารถ ประเมินหรือประมาณการ เพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง และผลจากการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมจะทำได้ทำให้เข้าใจว่า มีใครบ้าง ทีมงานใดบ้าง ที่แสดงบทบาทเป็นตัวหลัก ผ่านการเป็นผู้นำทางความคิด เป็นด่านหน้าในความรู้ที่สำคัญ ผู้เชี่ยวชาญ หรือ ตรวจสอบหาจุดที่เป็นคอขวด ในการไหลเวียนของข้อมูล หรือ

สนับสนุนให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลและความรู้มากขึ้น หรือ พัฒนาช่องทางการสื่อสารให้มีคุณภาพมากขึ้น หรือ อาจจะมีโอกาสที่จะทำให้ การไหลเวียนของความรู้ มีผลกระทบมากที่สุด

นอกเหนือไปกว่านี้ ยังมีการใช้หลักการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาความสัมพันธ์ด้านข้อมูลในเครือข่ายขององค์กร เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ในองค์กรร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนหรือการวางแผนผังสมัยใหม่ที่คำนึงถึงบทบาทขององค์กรด้านสังคมที่หลากหลาย ผู้มีส่วนได้เสียที่มากมาย จากเดิมที่นักวางแผนเป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่เสมือนต้องรู้ทุกเรื่องราวในการวางแผนแบบองค์รวม (Comprehensive planning) มาเป็นการวางแผนแบบประสานร่วมมือกัน (Collaborative planning) ที่ต้องอาศัยความร่วมมือด้านข้อมูลจากภาคีต่างๆ เป็นจำนวนมาก โดยการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมสามารถตอบปัญหาสำคัญๆ เช่น ใครมีบทบาทสำคัญในองค์กรในด้านต่างๆ? แต่ละหน่วยงานทั้งในและนอกองค์กรมีความสัมพันธ์กันอย่างไร? ข้อมูลในองค์กรและระหว่างองค์กรถูกส่งจากใคร ไปหาใคร? ข้อมูลไปกระจุกตัวอยู่ที่ไหน? เกิดปัญหาคอขวดของข้อมูลหรือไม่? ทำไมข้อมูลไปไม่ถึงผู้ต้องการรับ? ใครหรือหน่วยงานไหน มีศักยภาพแต่ถูกละเลย? เป็นต้น

ความร่วมมืออย่างกว้างขวางระหว่างองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ภารกิจสามารถบรรลุวัตถุประสงค์โดยเฉพาะงานขนาด เพราะแต่ละกลุ่มและแต่ละองค์กรก็มีความรู้ความถนัดที่ต่างกัน และความรู้เหล่านั้นจะเกิดประโยชน์ก็ต่อเมื่อเกิดสะพานเชื่อมความรู้ทั้งหมดเข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย แต่ความพยายามในการเชื่อมโยงความรู้ของเครือข่ายเข้าด้วยกัน มักประสบอุปสรรคหลากหลาย เช่นการที่ผู้มีอำนาจ ตัดสินใจไม่ทราบว่าจะส่งความรู้ที่ต้องการอยู่ที่หน่วยงานไหน ใครควรส่งข้อมูลให้ใคร ทำไมข้อมูลที่ดูเหมือนจะมีพร้อมไม่สามารถถูกรวบรวมและส่งเคราะห์ เมื่อรวบรวมปัญหาดังกล่าวเข้าด้วยกัน จะเห็นว่า เกิดจากการที่องค์กรมองไม่เห็นโครงสร้างที่แท้จริงของเครือข่ายของตน ทำให้ไม่เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานๆ ในเครือข่าย การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมสามารถตอบปัญหาสำคัญๆ ดังกล่าว ได้โดยการแปลงข้อมูลเป็นแผนภาพที่ผู้อ่าน สามารถทำความเข้าใจคุณลักษณะต่างๆ ของความสัมพันธ์ทั้งในและนอกองค์กรได้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม สามารถเปิดเผยให้เห็นถึง

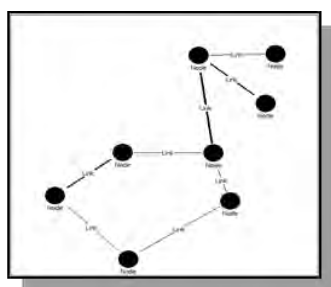
- 1) การติดขัดของข้อมูล หรือการที่ข้อมูลไปกระจุกตัวอยู่ในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง
- 2) จำนวนเส้นทางความสัมพันธ์ ซึ่งหากแต่ละหน่วยงานมีจำนวนเส้นทางความสัมพันธ์กันน้อยย่อมหมายถึง ความว่าข้อมูลไม่เชื่อมถึงกัน
- 3) ระยะห่างระหว่างหน่วยงาน หากหน่วยงานอยู่ห่างกันมาก ย่อมต้องใช้เวลาในการส่งข้อมูลถึงกัน และ

4) หน่วยงานที่หลุดออกจากเครือข่าย บ่งบอกถึงการเป็นหน่วยงานที่ไม่เชื่อมข้อมูลกับใครเลย เป็นการสูญเสียทรัพยากรในระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากหน่วยงานนั้นมีความสามารถมาก

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว การวิเคราะห์โครงสร้างเครือข่ายทางสังคมนั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาโครงสร้างความร่วมมือและประสานงานของผู้กระทำการ หน่วยงาน องค์การต่าง ๆ อันเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจของสังคมที่หลากหลายรูปแบบ อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาโครงสร้างทางเครือข่ายทางสังคมที่สำคัญนั้นจะต้องพิจารณาถึงรายละเอียดของผู้กระทำการ (Nodes/Actors) และความสัมพันธ์ (Relations) ดังต่อไปนี้

3.3.1 ผู้กระทำการ (Nodes/Actors)

องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม คือ ระบบการเชื่อมโยงและตัวมนุษย์หรือตัวผู้กระทำการ โดยระบบการเชื่อมโยงนั้น หมายถึง ความสัมพันธ์หรือความผูกพันระหว่างปัจเจกชน หรือกลุ่มบุคคล ส่วนผู้กระทำการนั้นเป็นอาจทั้งปัจเจกชน หรือ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกันภายในเครือข่าย ผู้กระทำการที่สำคัญหรือผู้กระทำการหลักในเครือข่ายทางสังคมนั้น นับเป็นเสมือนจุดศูนย์กลางของปฏิสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงต่อกันภายในเครือข่าย ผู้กระทำการศูนย์กลางหรือผู้กระทำการหลักนับเป็นผู้ที่อิทธิพลเหนือผู้กระทำการที่ไม่ใช่ผู้กระทำการหลัก เครือข่ายที่มีผู้กระทำการเพียงเล็กน้อย หรืออาจจะมีเพียง 1 ผู้กระทำการหลักก็นับเป็น 1 เครือข่ายศูนย์กลางได้ ดังนั้น เครือข่ายทางสังคมแบบนี้ ทุกผู้กระทำการจึงมีสายสัมพันธ์ที่เชื่อมหากันได้โดยตรง (Giovanni Andrea Cornia, Vladimir Popov . (2001) หากเป็นเช่นนี้ เมื่อผู้กระทำการต้องการเชื่อมเครือข่ายไปยังเครือข่ายอื่น ๆ ก็เพียงแค่ส่งหรือไหลข้อมูลข่าวสารไปยังเครือข่ายศูนย์กลาง แล้วเครือข่ายศูนย์กลางก็จะกระจายข้อมูลต่อไปยังผู้กระทำการอื่น ๆ ได้เช่นเดียวกันนอกเหนือไปกว่านั้น ถ้าเครือข่ายหลักมีความไม่มั่นคงหรือสูญหายไปก็จะส่งผลโดยตรงไปยังเครือข่ายอื่น ๆ ในเครือข่ายนั้น ๆ

เครือข่ายทางสังคมของผู้กระทำการ (Nodes/Actors)

(ปรับปรุงจาก Cory L. Kutcher, 2005 : 3)

เครือข่ายอำนาจไม่รวมศูนย์นั้น หมายถึง เครือข่ายที่ไม่รวมรวมศูนย์องไว้เพียงแห่งเดียว แต่เป็นการครอบครองหรือรวบรวมศูนย์รองต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก ๆ และหลาย ๆ แห่ง แต่ละผู้กระทำ

การมีความสัมพันธ์ในทางอ้อมกับผู้กระทำกรอื่น ๆ ดังนั้น เครือข่ายลักษณะแบบนี้จึงเป็นเครือข่ายที่มีลักษณะความยืดหยุ่นสูง ดังนั้น ลักษณะเครือข่ายแบบนี้หากมันประสบปัญหาใด ๆ หรือล้มละลายไป จึงไม่ส่งผลทางด้านลบต่อผู้กระทำกรในเครือข่ายอื่น ๆ

ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกันและกันของบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในเครือข่ายสังคมนั้น เป็นความสัมพันธ์ในทุก ๆ ด้านที่บุคคลทั้งหมดในเครือข่ายสังคมมีต่อกัน ทั้งระบบเศรษฐกิจ การแต่งงาน เครือญาติ การเมือง และอื่น ๆ ส่วนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมขึ้นได้แก่การไปมาหาสู่ การเยี่ยมเยียน การปรึกษาหารือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เครือข่ายสังคมของบุคคล หนึ่ง ๆ จึงเปรียบเสมือนสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ขณะเดียวกันบุคคลนั้น ๆ ก็เปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมทางสังคมของบุคคลอื่น ๆ ในเครือข่ายสังคม ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้อื่นด้วยเช่นกัน

ความสัมพันธ์ทางสังคมที่บุคคลมีต่อกันและกันภายในเครือข่าย เมื่อเริ่มจากบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลาง ก็จะขยายวงกว้างออกไปได้หลายปริมาตรตามขั้นตอนของวงจรชีวิต สถานภาพและบทบาทของบุคคลผู้นั้น เกิดเป็นเครือข่ายรวม และเครือข่ายย่อย เครือข่ายย่อยก็คือความสัมพันธ์ส่วนหนึ่งในหลาย ๆ ส่วนของเครือข่ายรวม ตั้งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ เครือญาติ การเมือง หรือระบบย่อยอื่น ๆ ของสังคม เครือข่ายรวมเปรียบเสมือนระบบสังคมใหญ่ และเครือข่ายย่อยเปรียบเสมือนระบบสังคมย่อย ในการค้นหาหรือแม้แต่ส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายเราอาจเริ่มจากเครือข่ายย่อยได้

โครงสร้างของเครือข่ายทางสังคมที่ซับซ้อนขึ้นไปอีก เราเรียกว่า โครงข่าย (Net) โครงข่ายประกอบด้วย เครือข่ายหลายเครือข่าย (Network) การทำงานของเครือข่ายต่าง ๆ ในโครงข่ายหนึ่งหรือหลายโครงข่าย เป็นการทำงานแบบจัดการตนเอง จัดระเบียบกันเอง เครือข่ายในโครงข่ายจะสลับซับซ้อนเพียงใด มีกี่ประเภท และสัมพันธ์กันอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับความเป็นมาของสังคมแต่ละแห่ง ซึ่งโครงข่ายมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่รัฐยอมรับ มีสถานภาพตามกฎหมายและที่อยู่นอกกฎหมาย

ภายในโครงข่ายมีแนวความคิดสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างหน่วยและเครือข่ายที่อยู่ในโครงข่ายนั้น แนวความคิดดังกล่าวคือ แนวความคิดที่ว่าด้วยอำนาจและศูนย์กลาง (Power and centrality) คนที่มีตำแหน่งเป็นศูนย์กลางเป็นตำแหน่งที่มีเอกสิทธิ์เหนือคนที่ยอมลดชั้นในวงนั้น คนศูนย์กลางนี้ เราเรียกว่า Hub ซึ่งสามารถหวังได้ว่าจะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษกับเรื่องของอำนาจ งานวิจัยจำนวนมากได้ข้อสรุปว่า คนศูนย์กลางได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีอำนาจ ทั้งในองค์กรและในเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ อีกทั้งยังพบอีกว่า ความสัมพันธ์ไม่เป็นไปอย่างตรงไปตรงมาและไม่เป็นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันด้วย และแม้ว่าเรื่องของคนศูนย์กลางเป็นคุณลักษณะทางโครงสร้างที่สำคัญ แต่ก็เป็นเรื่องลำบากที่จะค้นหาคุณสมบัติให้ชัดเจน คนศูนย์กลางในเครือข่ายดำเนินการบางอย่างที่ไม่เท่าเทียมในการจัดแบ่งชั้นทางสังคม Linton Freeman (1979)

จำแนกรูปแบบของคนศูนย์กลางออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1) ระดับของการเป็นศูนย์กลาง (Degree Centrality) การวัดความเป็นศูนย์กลางของ"บุคคล" สามารถวัดได้จากจำนวนของการติดต่อกับคนอื่น คนที่เป็นศูนย์กลางจะมีการติดต่ออย่างแข็งขันกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในเครือข่าย ในขณะที่คนที่อยู่ขอบ ๆ เครือข่ายจะไม่มีติดต่อกับคนอื่นบ่อยครั้งนัก การวัดสามารถวัดจากการติดต่อทั้งทางอ้อมผ่านคนที่เป็สื่อและการติดต่อโดยตรง

2) ระดับความใกล้ชิดของการเป็นศูนย์กลาง (Closeness centrality) วัดจากผลรวมของระยะทางระหว่างคนศูนย์กลางกับคนที่ติดต่อด้วยทั้งหมด การวิจัยของนักวิชาการหลายท่านชี้ว่าความใกล้ชิดของบุคคลที่มีต่อคนอื่นที่เพิ่มขึ้น ทำให้เขาสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อำนาจ เกียรติอิทธิพล และมีสถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น

3) การคั่นกลางของคนที่เป็นศูนย์กลาง (Betweenness centrality) การคั่นกลางแสดงถึงความสำคัญของคนศูนย์กลาง ยังมีศักยภาพในการเป็นคนกลางได้มากเท่าไร ก็สามารถควบคุมการไหล (Flow) ของการติดต่อสื่อสารและความเป็นอิสระของคนในเครือข่ายที่จะติดต่อสื่อสารกับคนอื่น ๆ ได้มากเท่านั้น

เมื่อกล่าวโดยรวมแล้ว การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมนั้นมีความจำเป็นในการใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้หลากหลายพื้นที่และหน่วยของการวิเคราะห์ โดยการฉายภาพเหมือนจริงให้เห็นโครงสร้างขององค์กรต่าง ๆ ได้ผ่านทางการใช้สถิติแผนภูมิภาพที่แสดงให้เห็นทั้งจุดเด่นและจุดด้อยที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ขององค์กร และที่สำคัญไปกว่านั้น วิธีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมนี้ จะเป็นเครื่องมือชี้วัดและประเมินให้นักวิจัยได้เลือกใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ตัดสินใจความหมายและความเป็นของชุดหน่วยปรากฏการณ์ของ Centrality: Degree, Betweenness, และ Closeness ของแต่ละผู้กระทำการ

3.3.2 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Relations Theroy)

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมในทางสังคมวิทยานั้น จะเน้นที่ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลที่อยู่ในเครือข่ายสังคมว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมซึ่งกันและกันอย่างไร ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยเรื่องรูปแบบและลักษณะของเครือข่ายสังคมมาอธิบายพฤติกรรมของบุคคลด้วย ในเรื่องนี้ Boissevain, J., (1974 : 35-39) ได้เสนอถึงลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมที่สามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์เครือข่ายสังคมไว้ 4 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้

1) ความสัมพันธ์อันหลากหลายด้วยบทบาทที่มีในสังคม : ความสัมพันธ์เชิงซ้อน (Diversity of Linkage : Multiplexcity) โดยลักษณะของความสัมพันธ์แบบนี้ สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เนื่องจากในเครือข่ายทางสังคมนั้น จะประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ ที่แต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ โดยที่บุคคลแต่ละคนนั้นมิได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน เช่น บทบาท

ของแม่ บทบาทลูก บทบาทอาจารย์ บทบาทนักศึกษา บทบาทของเพื่อน เป็นต้น ดังนั้น บุคคลสองคน อาจมีความสัมพันธ์กันได้ ทั้งในบทบาทเดียว (Single Role) หรือหลายบทบาทประกอบกัน (Multiple Roles) เรียกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงเดี่ยว (Uniplex or Single-Relation) และความสัมพันธ์เชิงซ้อน (Multiplex or Multi-Relation) ตามลำดับ ซึ่งบทบาทแต่ละบทบาทจะมีปทัสถาน (Norms) และความคาดหวัง (Expectation) เป็นตัวชี้แนะทางพฤติกรรมที่จะปฏิบัติต่อกันและกัน

2) ความสัมพันธ์ทางสังคมบนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยน (Transactional Contact) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายทางสังคม บางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) เนื่องจากบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวัง (Expect Role/Functions) ในสังคม หรือตามปทัสถาน (Norms) ที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ เช่น เงินทอง สิ่งของ หรือความช่วยเหลือที่ก่อให้เกิดบุญคุณที่ต้องมีการตอบแทนกันในภายภาคหน้า โดยที่ตัวบุคคลเป็นผู้ตัดสินใจเองในการที่จะเลือก หรือมีพฤติกรรมอย่างไร หรือแลกเปลี่ยนอะไรกับอีกบุคคลหนึ่ง เช่น ความเป็นเพื่อนระหว่างคนสองคน อาจเป็นไปได้ทั้งในเรื่องของความรัก ความซื่อสัตย์ ความสนิทสนม การให้ของกำนัล การให้ยืมเงินทอง แต่ทั้งคู่ก็อาจเลือกที่จะแลกเปลี่ยนในเพียงบางสิ่งบางอย่างซึ่งกันและกันเท่านั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมหรือความพอใจที่จะได้จากการแลกเปลี่ยนนั้นๆ ด้วย

3) ความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เท่าเทียมกันและไม่เท่าเทียมกัน (Directional Flow) ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนนั้น สามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะร่วมมือกัน (Cooperative) หรือแข่งขันกัน (Competitive) ซึ่งอาจก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่สมดุล (Balance Reciprocity) และไม่สมดุลกัน (Negative Reciprocity) ขึ้น ในที่นี้หมายถึงการได้รับผลประโยชน์จากกันและกัน ทั้งในลักษณะที่เท่าเทียมกันและไม่เท่าเทียมกัน โดยฝ่ายหนึ่งอาจได้รับมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง

4) ความถี่และระยะเวลาของความสัมพันธ์ (Frequency and Duration of Relationship) ความถี่ของความสัมพันธ์ (Frequency of Relationship) ถือเป็นปัจจัยที่นำไปสู่คุณภาพของความสัมพันธ์ในลักษณะการเกิดความสัมพันธ์เชิงซ้อน และในทำนองเดียวกันความถี่ของความสัมพันธ์ ก็เป็นผลเนื่องมาจากความสัมพันธ์เชิงซ้อน ความผูกพันและความมีอิทธิพลต่อกันและกันในด้านพฤติกรรมนั้น จึงขึ้นอยู่กับความถี่และความบ่อยครั้งของการพบปะสัมพันธ์กัน ประกอบขึ้นอยู่ที่ช่วงระยะเวลาของความสัมพันธ์ด้วย ยิ่งบุคคลมีความสัมพันธ์กับอีกบุคคลหนึ่งบ่อยครั้งและมีระยะเวลาของการรู้จักกันนานเพียงใด ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคน จะมีอิทธิพลกำหนดพฤติกรรมของกันและกันมากขึ้นเท่านั้น เนื่องจากว่ามีความผูกพันมาก แต่ความถี่ของความสัมพันธ์อย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะทำนายอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือพฤติกรรมของบุคคลได้ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าระยะเวลาของการมีความสัมพันธ์กัน อาจใช้เป็นตัวชี้วัด (Indicator) ในการทำนายอิทธิพลที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลมากกว่าความถี่ของการพบปะกัน

นอกจากลักษณะของความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายทางสังคมทั้ง 4 ด้านข้างต้นแล้ว Boissevain ยังได้เสนอต่อไปอีกว่า สิ่งที่จะต้องคำนึงและวิเคราะห์ร่วมไปด้วย คือ ลักษณะของโครงสร้างของเครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วย

- 1) ขนาดของเครือข่าย
- 2) ความหนาแน่นภายในเครือข่าย
- 3) ความเกี่ยวพันกันภายในเครือข่าย
- 4) ตำแหน่งของบุคคลภายในเครือข่าย
- 5) กลุ่มของความสัมพันธ์ของบุคคลในเครือข่าย

3.3.3 วิธีดำเนินการวิเคราะห์เครือข่าย

กระบวนการวิเคราะห์เครือข่ายจะเริ่มจากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม หรือการสัมภาษณ์ และก็จะนำข้อมูลที่ได้มาบันทึก หากเป็นเครือข่ายทางสังคมในวงแคบๆ จำนวนคนไม่มาก ก็คงพอใช้ การวาดรูปความสัมพันธ์ได้ไม่ยากนัก แต่หากเรากำลังวิเคราะห์เครือข่ายที่มีคนเกี่ยวข้องจำนวนมาก คงจำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์ช่วย ซึ่งปัจจุบันมีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้เพื่อการนี้โดยเฉพาะอยู่หลายโปรแกรม เช่น NetMiner หรือ Agna เป็นต้น ส่วนคำถามที่จะสัมภาษณ์หรือเอาไปทำเป็นแบบสอบถาม ก็มักจะถามในประเด็น เช่น ใครรู้จักใครบ้าง และ รู้จักดีขนาดไหน (อันนี้ก็อาจจะให้เป็นค่าคะแนน 1-5 ก็ได้) เขารู้ได้อย่างไรว่า ใครมีความรู้ หรือ มีทักษะเรื่องอะไร? ใคร? หรือ อะไร? (Internet หนังสือ วงสัมมนา) เป็นผู้ให้ข้อมูล/ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง? แหล่งข้อมูลใดที่ถูกใช้เพื่อการสืบค้นข้อมูล / ความคิดเห็น / ความคิด / คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องนั้น

๗

เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้ว หลักการสำคัญที่ผู้วิจัยต้องตระหนักรู้อยู่เสมอ คือ การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมไม่ใช่การวิเคราะห์โครงสร้างขององค์กร และที่สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งก็คือ จะต้องมีความรู้ทางด้านหลักสถิติเป็นองค์ประกอบสำคัญอยู่เสมอ (Cory L. Kutcher, 2005 :76) ซึ่งวิธีการและขั้นตอนในการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมนั้น มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้ศึกษาจะต้องกำหนดเป้าหมายของหน่วยการวิจัยให้ชัดเจน เช่น ศึกษาความสัมพันธ์ของเครือข่ายทางสังคมของแรงงานไทยอพยพในวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดเล็กและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือนในประเทศเวียดนาม

ขั้นตอนที่ 2 เลือกประเภทความสัมพันธ์ที่ต้องการศึกษา เช่น การไหลของวัตถุดิบ การสื่อสาร ความเชื่อถือ หรือการไหลของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษากลุ่มเป้าหมายและความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น ทำแบบสำรวจ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยผู้ศึกษาจะต้องพยายามรู้ให้ได้อย่างรอบด้านทั้งหมดของหน่วยการวิจัยหรือผู้กระทำการ โดยผู้วิจัยจะต้องสำรวจว่า ผู้กระทำการรู้จักหรือมีความสัมพันธ์กับผู้กระทำการอื่น ๆ ครอบคลุมด้านเพียงใด ? และเขาเหล่านั้นรู้จักกันได้อย่างไร? และ

จำต้องรู้ว่า ผู้กระทำการแต่ละหน่วยผู้กระทำการมีการไหลหรือเคลื่อนย้ายข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร องค์ความรู้ภายในเครือข่ายอย่างไร ? สิ่งเหล่านี้หรือข้อมูลหลักสำคัญเบื้องต้นในการศึกษาวิจัยในระดับต่อไป

	A	B	C
A	0	1	1
B	0	0	0
C	1	0	0

ขั้นตอนที่ 4 ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมดนั้นจะต้องถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูล โดยปกติทั่วไปแล้วนั้น ในการเก็บรักษาข้อมูลไว้ในฐานข้อมูลนั้นมักจะเก็บไว้ในฐานกำเนิดทางโครงสร้าง (Matrix) ที่เป็นตารางบ่งกำเนิดเรียงลำดับแต่ละผู้กระทำการไป ทั้งที่เป็นแถวและคอลัมน์เท่าจำนวนกับผู้กระทำการในเครือข่าย วิธีการบันทึกข้อมูลในฐานข้อมูลนั้น โดยการกรอก 0's or 1's ในตารางที่ได้สร้างขึ้นไว้ ซึ่ง 0's หมายถึง ผู้กระทำการไม่มีความสัมพันธ์กัน ส่วน 1's หมายถึง ผู้กระทำการมีความสัมพันธ์กัน รูปแบบการบันทึกข้อมูลแบบนี้ เป็นการบันทึกฐานความสัมพันธ์คู่ แต่สามารถบันทึกไว้ในรูปแบบอื่นอีกได้ เช่น การบันทึกความสัมพันธ์ทางด้านบวกและลบ ดังเช่น +1 หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน -1 หมายถึง ความสัมพันธ์ในทางที่ไม่ดี และ 0 หมายถึง การไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน หรือหากต้องการเพิ่มเติมมุมมองที่ละเอียดและแตกต่างกันออกไป เพื่อแสวงหาคำตอบตามคำถามการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ก็สามารถออกเป็นฐานข้อมูลให้สอดคล้องกันเพิ่มเติมขึ้นอีกได้

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยควรได้มีความเข้าใจและฝึกฝนการใช้โปรแกรม “การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม” ให้เข้าใจและใช้ได้อย่างชำนาญก่อนที่จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาอย่างถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้มาบันทึกเป็นรูปแบบที่โปรแกรมสร้างแผนภาพเครือข่ายทางสังคมเข้าใจได้ เช่น ใน MsExcel และนำข้อมูลที่บันทึกแล้วมาเปิดในโปรแกรมสร้างแผนภาพเครือข่าย เช่น Ucinet, NetDraw ฯลฯ เพื่อให้โปรแกรมสร้างแผนภาพออกมา

ขั้นตอนที่ 6 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างแผนผังเครือข่ายทางสังคมของหน่วยวิจัยที่ได้เลือกไว้แล้ว ก็เป็นการนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อตอบคำถามการวิจัยต่อไป

3.3.4 กรอบแนวคิดเรื่องทฤษฎีกราฟ (Graph theory)

ทฤษฎีกราฟเป็นทฤษฎีที่ถูกยืมจากศาสตร์สาขาคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานในการศึกษาเครือข่ายทางสังคม จุด (Point) หรือเรียกว่าโนด (Node) และเส้น (Lines) ที่ปรากฏในกราฟถูกใช้เป็นตัวแทนของผู้แสดง (Actors) และความผูกพัน (Ties) (Harary, F., 1959, 387-403

และ Krackhardt, D., 1993) ในการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมตามลำดับเส้นกราฟที่มีหัวลูกศรทั้งทางเดียวและสองทาง ถูกใช้เป็นตัวแทน ระดับ (Degree) ของปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างตัวแสดง (Actors) ในเครือข่าย ตัวอย่างของการศึกษาที่ใช้แนวทางทฤษฎีกราฟ 4 แนวทางในการวิเคราะห์องค์กร (http://www.edtechno. com/th/files/social/0004.pdf/) คือ

1) ระดับของการเชื่อมต่อ (Degree of connectedness) ซึ่งหมายถึงขอบเขตที่ผู้แสดงสามารถที่จะเชื่อมต่อกับบุคคลอื่น ๆ ในเครือข่าย ถ้าไม่มีเส้นเชื่อมจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง ก็แสดงว่า ผู้แสดงทั้งสองนั้นไม่มีการเชื่อมต่อกัน และการไม่มีการติดต่อสื่อสารในระบบองค์กร ย่อมหมายถึง การทำลายความสามารถขององค์กรในการที่จะร้องขอคำปรึกษาต่าง ๆ จากสมาชิกองค์กรนั้น ๆ ในขณะเดียวกันการเพิ่มระดับการเชื่อมต่อในระบบองค์กรจะเท่ากับเป็นการแบ่งปันทรัพยากรและความร่วมมือกันภายในองค์กร

2) กราฟลำดับชั้น (Graph hierarchy) หมายถึง องค์กรไม่เป็นทางการที่มีการจัดรูปองค์กรแบบมีลำดับชั้น โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ของอำนาจในทิศทางเดียว จากเบื้องบนซึ่งมีสถานภาพสูงกว่าไปสู่ผู้มีสถานภาพต่ำกว่าเบื้องล่าง

3) กราฟแห่งประสิทธิภาพ (Graph efficiency) ซึ่งจะวัดจำนวนของการเชื่อมโยง (Link) ที่จำเป็นในเครือข่ายในขั้นต่ำที่สุดที่จะป้องกันการแยกตัวของเครือข่ายออกเป็นส่วน ๆ เหตุที่ต้องทำการลดจำนวนของการเชื่อมโยงในเครือข่าย เพราะจำนวนเชื่อมโยงที่มากจะทำให้เสียเวลา และสูญเสียทรัพยากรในการดูแลรักษาด้วย

4) กราฟเชิงทฤษฎี (Graph-theoretic) ซึ่งจะบอกถึงการที่แต่ละคู่ของผู้กระทำจะเข้าถึงและขึ้นตรงกับบุคคลที่สาม (ซึ่งอยู่ระดับบน) ในองค์กร เป็นไปตามลักษณะของเครือข่ายองค์กรที่จะทำหน้าที่ของมันได้ดี คือมีผู้บังคับบัญชาระดับบนน้อย (Least upper boundary) ในทางกลับกันถ้าคนระดับล่างคนเดียวมีเจ้านาย 2 คน จะมีปัญหามาก

ทฤษฎีกราฟทั้ง 4 ที่แสดง มุ่งอธิบายให้เห็นโครงสร้างขององค์กรในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในองค์กรว่าควรเป็นอย่างไร โดยอาศัยจุด (Point) หรือเรียกว่าโนด (Node) เส้น (Lines) และหัวลูกศร (Arrow) เป็นตัวแทนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกต่าง ๆ ในองค์กร

กล่าวโดยสรุปแล้ว เครือข่ายทางสังคมเป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์ (Relation) ของผู้กระทำ (Actors) อันอาจจะเป็นปัจเจกชน องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ หรือความสัมพันธ์ของโครงการของสังคมในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่มีกิจกรรม หรือวัตถุประสงค์ในการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันที่ไม่มีการผูกมัด เครือข่ายทางสังคมนี้สามารถปรากฏให้เห็นในระบบความสัมพันธ์ทางสังคม – วัฒนธรรม หรือระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หากจะพิจารณาประเภทหรือคุณลักษณะของเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งนั้น อาจสามารถนำแนวคิดเรื่องการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) ทั้งในมิติด้านจิตวิทยาพฤติกรรม (Behavioral Exchange Theory) จิตวิทยาทางสังคม (Exchange Structuralism Theory และความสัมพันธ์ (Relation

Theory) มาอธิบายให้เห็นรูปร่างของเครือข่ายนั้น ๆ ในแต่ละพื้นที่ว่ามีจุดเด่นและจุดด้อยอย่างไร อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและการเรียนรู้เรื่องเครือข่ายที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละเวลาและพื้นที่

2.4. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเงินข้ามชาติกลับภูมิลำเนา (Trans - Remittance)

คำถามสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางด้าน “การส่งเงินข้ามชาติกลับท้องถิ่น” ของชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม คือ เขาเหล่านั้นมี รูปแบบและพฤติกรรมการส่งเงินข้ามชาติกลับท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับแนวคิดในเรื่อง “เครือข่าย” อย่างไร ?

2.4.1 ความหมายและประเภทของการส่งเงินข้ามชาติกลับภูมิลำเนา

การส่งเงินกลับท้องถิ่นเป็นกระบวนการหนึ่งของเคลื่อนย้ายทรัพยากรไม่ว่าจะเป็น เงินค่าจ้าง รายได้ กำไร หรือทุนสะสมแห่งความมั่งคั่งส่วนตัวของชาวอพยพข้ามชาติกลับไปสู่ ภูมิลำเนาบ้านเกิดเมืองนอนหรือมาตุภูมิ การเคลื่อนย้ายทรัพยากรนี้เป็นเสมือนพันธะสัญญาความผูกพันที่เกิดขึ้นระหว่างผู้อพยพและครอบครัวหรือองค์กรอื่นที่ใดเกี่ยวข้อง ทรัพยากรเหล่านี้ได้ถูกส่งไปด้วยวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น เพื่อการสนับสนุนหรือช่วยเหลือญาติพี่น้องที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ จ่ายค่าน้ำกิน เพื่อการลงทุนหรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ ด้วยเหตุผลนี้ ทรัพยากรที่ถูกส่งไปนั้นอาจจะถูกกำกับให้นำไปใช้ในวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงหรือหลากหลาย ซึ่งยากที่กำหนดหรือระบุให้ชัดเจนลงไปได้ว่าเป็นการโอนกระแสเงินตรา (Transaction) หรือเป็นจำนวนเงินสดเป็นจำนวนเท่าใด (Samuel, W., 1990) อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือเงินทุนเหล่านี้สามารถที่จัดแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ตามแนวคิดของ วาห์บา (Wahba, 1991) เป็นดังนี้

1) Potential Remittance - เป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือส่งเงินข้ามชาติกลับบ้านเกิดเมืองนอนยังภูมิลำเนาเพียงครั้งเดียวในช่วงระยะเวลาชีวิตที่ไปทำงานหรือดำรงชีวิตอยู่ในประเทศปลายทางนั้น ๆ ซึ่งจะกระทำเมื่อใดก็ได้

2) Fixed Remittance - เป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือส่งเงินกลับภูมิลำเนาเป็นประจำในจำนวนตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ครอบครัวที่บ้านเกิดจำเป็นต้องใช้ หรือตามพันธะสัญญาที่ได้ก่อไว้กับบุคคลหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ซึ่งทั้งนี้จำนวนหรือปริมาณในการเคลื่อนย้ายนั้นจะมีส่วนสัมพันธ์กับจำนวนรายได้หรือขนาดของครอบครัวในประเทศภูมิลำเนาเดิม

3) Discretionary Remittance - เป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือส่งเงินกลับบ้านเกิดในจำนวนที่เกิดมากกว่าที่ได้ส่งให้เป็นประจำอยู่แล้ว ซึ่งจำนวนเงินในการเคลื่อนย้ายนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าได้ส่งให้เป็นประจำอยู่แล้วเป็นจำนวนเท่าใด แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งในการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือส่งเงินกลับบ้านประเภทนี้ก็ขึ้นอยู่กับพิจารณาของผู้อพยพที่จะเล็งเห็นประโยชน์ที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น อัตราความแตกต่างของการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างทั้งประเทศ

เจ้าของงานและประเทศบ้านเกิดเมืองนอน หรือรูปแบบการให้บริการการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินขององค์กรองค์กรหนึ่งในเรื่องการเคลื่อนย้ายทรัพยากรเหล่านี้

4) Saved Remittances (or retained savings) - การเคลื่อนย้ายทรัพย์สินหรือส่งเงินกลับบ้านรูปแบบนี้ เป็นการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินเพื่อไปลงทุนหรือสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศบ้านเกิดเมืองนอนในรูปแบบการลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคมบ้านเกิดในภายภาคหน้า ซึ่งกระบวนการนี้นับเป็นประโยชน์ในมุมตรงกันข้ามของกระบวนการเคลื่อนย้ายทรัพยากรในรูปแบบที่ 3 คือ Discretionary Remittance ที่สามารถสร้างประโยชน์ในต่อเนื่องกันไประยะยาวในอนาคตได้

2.4.2 ความสัมพันธ์ของการอพยพและการส่งเงินกลับภูมิลำเนา (Relation of Migration and Remittance)

การศึกษา เรื่อง การอพยพเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือการส่งเงินข้ามชาติกลับบ้านเกิดของกลุ่มผู้อพยพนั้นต้องให้ความสำคัญกับเรื่องปัจจัยกระตุ้นทางอารมณ์ความรู้สึก (Motivation) ให้ผู้อพยพได้ตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน ในการศึกษาครั้งนี้ว่าเรื่องเหล่านี้ นอกจากการศึกษาจะให้ความสำคัญในเรื่อง **ตัวตนของผู้อพยพและทรัพยากรที่ถูกเคลื่อนย้ายและการจัดการแล้ว** งานศึกษาควรได้ให้ความสำคัญกับ **ปัจจัยกระตุ้น** ที่ส่งอิทธิพลให้ผู้อพยพได้ตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายทรัพยากรกลับคืนท้องถิ่นครอบครัวที่อยู่ประเทศต้นทางด้วย ได้มีงานศึกษาเกี่ยวกับผู้อพยพและความสำคัญของการเคลื่อนย้ายทรัพยากรกลับคืนสู่ท้องถิ่นในประเทศที่กำลังพัฒนามีจำนวนค่อนข้างมาก แต่อย่างไรก็ตาม ผลงานศึกษาค้นคว้านั้นก็ยังไม่ปรากฏมีงานศึกษาค้นคว้าใดที่มีความสมบูรณ์ในเรื่องแนวคิดทฤษฎีในการศึกษาที่เป็นแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานสำคัญ (Grounded Theory) ได้อย่างเพียงพอ แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีนักการศึกษาที่ได้พยายามอธิบายถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายทรัพยากรกลับสู่ท้องถิ่นเดิมของ Lucas and Stark (1985) and Stark (1991) ว่ามีเหตุปัจจัยกระตุ้นทางอารมณ์ความรู้สึกที่ทำให้เกิดการตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายทรัพยากรเหล่านี้ ออกได้เป็น 3 กลุ่มแนวคิดใหญ่ ๆ คือ

1) Pure Altruism

ปัจจัยกระตุ้นการเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น นับเป็นปัจจัยกระตุ้นเกิดจากการที่ผู้อพยพได้ให้ความสำคัญกับภาวะความรับผิดชอบและการใช้จ่ายของครอบครัวที่อยู่ในประเทศบ้านเกิดเมืองนอนมีความสำคัญเป็นอันดับแรก และในส่วนตัวของแรงงานอพยพจะใช้จ่ายทรัพย์สินเหล่านั้นในส่วนที่เหลือจากการเคลื่อนย้ายทรัพยากรเงินทองกลับประเทศภูมิลำเนาไปแล้ว โดยแรงงานอพยพจะเลือกการเคลื่อนย้ายและจัดส่งทรัพย์สินเหล่านี้กลับภูมิลำเนาให้ “มากที่สุด” เท่าที่จะทำได้เพียงพอกับข้อผูกพันที่ได้กระทำไว้กับญาติพี่น้องและองค์กรที่เกี่ยวข้องที่ได้กระทำสัญญาผูกมัดกันไว้ รูปแบบและปัจจัยกระตุ้นแบบนี้ก่อตัวให้เกิดการเคลื่อนย้ายให้มากขึ้นได้จากปัจจัย

สมมติฐาน 2 ประการใหญ่ ๆ คือ

1.1) ภาวะการณ์ของอัตราค่าจ้างแรงงานที่ได้รับตามปกติเพิ่มขึ้น

1.2) ภาวะคุณค่าของเงินหรือทรัพย์สินที่ส่งกลับภูมิลำเนาลดลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภาวะความไม่มั่นคงของภาวะเศรษฐกิจในประเทศบ้านเกิดเมืองนอน ดังเช่น ภาวะเงินเฟ้อ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ภาวะเครื่องอุปโภคบริโภคขึ้นราคา หรือแม้แต่ภาวะที่แรงงานอพยพกำหนดให้คุณค่าตนเองเป็นเพียงสมาชิกส่วนย่อยของภารกิจหลักของครอบครัว

2) Pure Self-interest

ปัจจัยภาวะความเป็นประโยชน์ส่วนตน นับเป็นรูปแบบปัจจัยกระตุ้นที่ก่อกำเนิดมาจากแรงกระตุ้นต่อทางภาวะทางจิตในการตัดสินใจเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือส่งเงินกลับภูมิลำเนาที่สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.1) ภาวะแรงขับในสิทธิการเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินของครอบครัว ภาวะการณ์นี้จะสามารถเกิดขึ้นในกรณีที่แรงงานงานอพยพมีความเชื่อมั่นว่า ถ้าหากเขาเองสามารถที่จะเคลื่อนย้ายทรัพย์สินหรือส่งเงินกลับบ้านได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ผลสุดท้ายเขาน่าจะเป็นผู้ถือครองหรือมีสิทธิในการครอบครองทรัพย์สินของครอบครัวในที่สุด ซึ่งภาวะแรงกระตุ้นเช่นนี้จะส่งผลในแรงงานอพยพพยายามที่จะเคลื่อนย้ายทรัพย์สินกลับสู่ภูมิลำเนาให้มากที่สุดเท่าที่ความสามารถจะกระทำได้

2.2) ภาวะแรงขับในการเพิ่มจำนวนและปริมาณของทรัพย์สินในครอบครัว ภูมิลำเนาให้มีมากขึ้น เช่น การซื้อที่ดิน การซื้อและสร้างบ้าน และการซื้อและสร้างการปศุสัตว์โดยอาศัยญาติพี่น้องในครอบครัวเป็นผู้ดำเนินการและดูแลรักษาไว้เป็นอย่างดี

2.3) ภาวะแรงขับในการเพิ่มคุณค่าของทรัพย์สินในจำนวนที่มีอยู่ให้เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐานในการเพิ่มคุณค่าที่สามารถแสดงให้เห็นถึงความสามารถส่วนบุคคลเมื่อแรงงานอพยพเดินทางกลับประเทศและใช้เป็นพื้นฐานในการแสวงหาธุรกิจหรือเกี่ยวข้องกับการเมืองในท้องถิ่นสังคมอย่างมีนัยสำคัญ แรงขับประเภทนี้จึงต่อเนื่องและสัมพันธ์กับแรงกระตุ้นในประเภท altruistic and self-interest motives.

2.3) Tempered Altruism or Enlightened Self-interest

อย่างไรก็ตาม แนวคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วทั้ง 2 แนวคิดข้างบนต่างก็ไม่สามารถที่จะอธิบายขอบเขตและความแปรผันของการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือการส่งเงินกลับบ้านของกลุ่มแรงงานอพยพข้ามชาติได้อย่างหมดจด ดังนั้น Lucas and Stark (1985) จึงได้พัฒนาแนวคิดซึ่งมองว่า การเคลื่อนย้ายทรัพยากรเป็นเหมือนส่วนหนึ่งของพันธะผูกพันระหว่างแรงงานอพยพและครอบครัวในประเทศภูมิลำเนาที่มีพันธะผูกพันต่อกันตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อในเรื่องการ

ลงทุนและความเสี่ยงในการลงทุน โดยในเรื่องของการลงทุนร่วมกันนั้นภายในครอบครัวนั้นเป็นเสมือนการลงทุนทางการเรียนรู้ที่จะได้รับผลตอบแทนมาในรูปของการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือการส่งเงินกลับมายังครอบครัวในประเทศบ้านเกิด แรงขับในเรื่องนี้นั้นไม่เป็นเพียงเรื่องที่จะสามารถที่จะทำนายให้เห็นได้ว่าการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือการถ่ายโอนเงินกลับประเทศบ้านเกิดนั้นมีคุณค่ายิ่งกว่าการได้เรียนรู้สำหรับแรงงานอพยพในรูปแบบทรัพย์สินแล้ว มันยังเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนในเรื่องการให้โอกาสทางการศึกษากับลูกหลานในครอบครัวมากกว่าองค์กรผู้มีพันธะสัญญาและคู่ครองอีกด้วย

การศึกษาภาวะแรงขับในเรื่องความเสี่ยงในการลงทุนจากเงินส่งกลับบ้านสามารถช่วยให้แนวคิดในการวิเคราะห์ทางการลงทุนและการพัฒนามีองค์ความรู้ในครอบครัวชาวแรงงานอพยพกว้างขวางยิ่งขึ้น ในประเทศที่กำลังพัฒนานั้น ภาวะตลาดการลงทุนและตลาดการประกันภัย ภาวะความเสี่ยงในการลงทุนธุรกิจยังพัฒนาไปได้ยังไม่ดีเท่าที่ควร ที่สำคัญไปกว่านั้น รายได้จากการลงทุนภาคการเกษตรยังไม่มีควมมั่นคงและเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลาที่ขึ้นอยู่กับภาวะความหายนะทางธรรมชาติ พายุร้ายแรงและความยากจนขาดแคลนทุนทรัพย์ ด้วยภาวะการณ์เช่นนี้ จึงส่งผลในกลุ่มแรงงานอพยพได้ตัดสินใจเลือกเคลื่อนย้ายตนเองเข้าสู่ตลาดแรงงานในลักษณะงานในพื้นที่งานแบบอื่น ๆ ที่หลากหลายออกไปอย่างมีเหตุผลเพียงพอเพื่อลดภาวะความเสี่ยงที่บุคคลในแต่ละครอบครัวกำลังเผชิญอยู่ ภาวะเช่นนี้ โดยภาพรวมจึงไม่ส่งผลในทางที่ดีนักกับประเทศเจ้าของงานและประเทศภูมิลำเนาของแรงงานอพยพ แต่มันก็ส่งผลดีในทางอ้อมทางด้านแรงงานพันธะสัญญาของตัวแรงงานอพยพเอง และองค์พันธะสัญญาและญาติพี่น้องของแรงงานอพยพเองได้ ด้วยมันส่งผลให้กลุ่มแรงงานอพยพจึงสามารถที่จะเคลื่อนย้ายตนเองไปหางานทำและเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือรายได้ส่งกลับมายังครอบครัวจึงเป็นเสมือนการประกันความเสี่ยงให้กับครอบครัวตัวเองหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องที่กำลังถูกรุมเร้าและกระทบโดยภาวะความไม่มั่นคงและแน่นอนของธรรมชาติและความอดอยากอันเป็นตัวแปรที่ควบคุมได้ยาก และในขณะเดียวกัน ครอบครัวของแรงงานอพยพยังสามารถที่จะจัดการดูแลและส่งคืนเงินกู้ตามพันธะผูกพันที่มีร่วมกันในทรัพยากรและก้อนเงินเหล่านั้นในคราวที่กลุ่มผู้ใช้แรงงานกลายเป็นผู้ว่างงานในอนาคตเมื่อเดินทางกลับประเทศท้องถิ่นภูมิลำเนาได้อีกด้วย

พันธะสัญญาที่มีร่วมกันระหว่างญาติพี่น้องและองค์กรนั้นต่างก็เป็นเพียงพันธะสัญญาที่เกิดขึ้นโดยเจตนาอิสระที่ต้องการการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด กลไกความร่วมมือกันปฏิบัติตามพันธะสัญญานี้ก็นับเป็นความร่วมมือกันในเรื่องของประโยชน์ร่วมซึ่งต้องการความร่วมมือประสานกันเป็นอย่างดี แต่บางครั้งก็มีความคิดเห็นและการจัดการที่ไม่สอดคล้องกันของสมาชิกภายในครอบครัว แต่อย่างไรก็ตาม ความมุ่งมาดปรารถนาเหล่านั้นต่างก็ต้องการความร่วมมือและประสานงานกันเป็นอย่างดีในการสร้างสมและรักษาทรัพย์สินที่อกเงยขึ้นมาเหล่านี้ให้อยู่ได้ด้วย ความยึดมั่นและมั่นคงในแรงปรารถนาแรกเริ่มอย่างจริงจัง ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ได้ถูกนำเอามาไตร่ตรองและศึกษาวิเคราะห์จนกลายเป็นแนวคิดทฤษฎีที่สามารถช่วยอธิบายปรากฏการณ์การอพยพ

เคลื่อนย้ายแรงงานและการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือการถ่ายโอนเงินค่าจ้างตอบแทนแรงงานกลับประเทศภูมิลำเนาได้ ดังตามแนวคิด เรื่อง Enlightened Altruism ซึ่งมีโครงสร้างและปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจสัมพันธ์กัน เป็นดังนี้

1) ส่วนประกอบและปรากฏการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ (The Structure and Performance of the Economy)

1.1) อัตราส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมทางการเกษตรที่สูงขึ้นมีส่วนสัมพันธ์กันกับอัตราส่วนที่สูงขึ้นของแรงงานอพยพเข้า ดังนั้น เมื่อรายได้ผลิตผลทางการเกษตรยังมีความผันผวนมากขึ้นเท่าใด รายได้ผลิตผลทางการเกษตรก็ยิ่งมีความต้องการการรับประกันความเสี่ยงจากหลาย ๆ หน่วยงาน

1.2) ภาวะถดถอยของระบบอุตสาหกรรมชักนำไปสู่ภาวะการณ์เพิ่มขึ้นของแรงงานอพยพ อันเนื่องมาจากภาวะถดถอยของรายได้ภายในประเทศและประชาชนต้องการหนทางเลือกที่หลากหลาย

1.3) ภาวะเศรษฐกิจที่ฝกผันในประเทศเจ้าของแรงงานว่าจ้างย่อมส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายทรัพยากรและส่งเงินกลับบ้าน (คือ ภาวะความไม่มั่นคงของรายได้ค่าจ้างแรงงาน) แต่ปรากฏการณ์นี้สามารถทำให้บรรเทาลงได้ด้วยการลดปริมาณการสะสมความมั่งคั่งให้กับตนเอง ประเทศแรงงานผู้ว่าจ้าง

1.4) ภาวะภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศเจ้าแรงงานจะนำไปสู่กระแสการส่งเงินกลับประเทศภูมิลำเนาของแรงงานอพยพอย่างมาก จากปรากฏการณ์แลแนวคิดนี้สามารถทำนายได้จากมุมมองทางด้านจากภาวะการณ์มองเห็นแก่ประโยชน์ส่วนบุคคลคนอื่น และในขณะเดียวกันก็สามารถอธิบายและทำนายได้ด้วยแนวคิด ภาวะรู้แจ้งทางผลประโยชน์ส่วนตนว่า จะเกิดการเคลื่อนย้ายและส่งเงินกลับบ้านไปยังครอบครัวในประเทศบ้านเกิดมีจำนวนที่สูงมากขึ้นเช่นเดียวกัน คือ รับเข้ามามาก็จ่ายออกไปมาก

2) ปรากฏการณ์ทางการศึกษา (Education)

2.1) กลุ่มแรงงานผู้อพยพมีแนวโน้มจะเป็นผู้ได้รับการศึกษาสูงภายในครอบครัว ซึ่งไม่เพียงแต่การจะเป็นผู้มีโอกาสดีในการทำงาน หากยังเป็นโอกาสอันดีสำหรับค่าจ้างแรงงานที่จะได้รับสูงขึ้นด้วย เพราะเขาเหล่านั้นได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีต้นทุนทางสังคมที่ดี ซึ่งสนองตอบต่อแนวโน้มบายแห่งความหลากหลายของผู้คนที่มีความสามารถ

2.2) ระดับการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือการส่งเงินกลับท้องถิ่นของแรงงานที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นนั้นไม่เป็นเพียงชี้ให้เห็นถึงการมีโอกาสมิรายรับที่สูงขึ้น หากยังเป็นเพราะว่า

การเคลื่อนย้ายทรัพยากรและส่งเงินกลับบ้านในจำนวนที่สูงขึ้นสามารถที่จะทำนายให้เห็นได้ว่าเขาเหล่านั้นจะนำคืนรายจ่ายให้กับครอบครัวที่ได้นำไปใช้ในการลงทุนทางการศึกษาที่ผ่านมา

3) ปრაกฏการณ์อื่น ๆ (Other)

3.1) การเคลื่อนย้ายทรัพยากรและการส่งเงินกลับประเทศภูมิลำเนา มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีกับขนาดของครอบครัวแรงงานอพยพ

3.2) ภาวการณ์เคลื่อนย้ายทรัพยากรและการส่งเงินกลับบ้านที่สูงขึ้นในระหว่างกลุ่มแรงงานอพยพหนุ่มสาว เป็นเพราะโอกาสทางรายได้ของเขาเหล่านั้นมีสูง และเขาเหล่านั้นย่อมได้รับการตอบแทนตามคุณวุฒิทางการศึกษาที่สูงตามไปด้วย

3.3) การเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือการส่งเงินกลับไปสู่ประเทศภูมิลำเนาจะลดลงตามระยะเวลาที่เขาเหล่านั้นกลับไปใช้ชีวิตร่วมกันกับครอบครัวในประเทศบ้านเกิด แต่ปრაกฏการณ์เหล่านั้นจะไม่มีผลสิ้นสุดลงได้ หากเขาเหล่านั้นคงมีแรงกระตุ้นในการที่จะเป็นผู้สืบทอดมรดกและปรารถนาที่จะกลับไปอยู่ในบ้านเกิดเมืองนอนตลอดไป

3.4) แรงงานอพยพสตรีมีแนวโน้มในการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินและส่งเงินกลับบ้านเพื่อใช้จ่ายในการดูแลครอบครัวตัวเองมากกว่าเพศอื่น แต่แรงงานอพยพชายที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะมักจะมีแนวโน้มในการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือส่งเงินกลับบ้านเพื่อรักษาไว้ซึ่งสถานภาพของการเป็นผู้รับสืบทอดมรดกของครอบครัว

กล่าวโดยสรุปแล้ว “เครือข่าย” โดยเฉพาะในมิติทางด้านเครือข่ายทางสังคม และเครือข่ายทางเศรษฐกิจนั้น นับเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผู้อพยพข้ามชาติได้ปรับตัวให้เข้ากับบุคคล วัฒนธรรม และระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ใหม่ให้มีความมั่นคง แต่ทั้งนี้ รูปแบบ ลักษณะและยุทธวิธีในการสร้างเครือข่าวยังก็แตกต่างกันออกไปในแต่ละบริบทที่แตกต่างกันออกไป โดยที่การสร้างเครือข่ายทางสังคมนั้นไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้จากการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจ เมื่อใดที่การสร้างเครือข่ายทางสังคมและวัฒนธรรมมั่นคงแล้ว ความมั่นคงในเรื่องการประกอบอาชีพก็จะตามมา และส่งผลต่อจิตสำนึกในการส่งเงินข้ามชาติกลับภูมิลำเนาตามพันธะสัญญาที่เกิดขึ้นกับบุคคล ญาติพี่น้อง หรือองค์กรหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีข้อผูกพันกัน

2.5 ข้อมูลทางสังคม – วัฒนธรรมและเศรษฐกิจเบื้องต้นของประเทศเวียดนาม

2.5.1 ประวัติศาสตร์และการปกครองทั่วไป

ประวัติศาสตร์ของดินแดนประเทศเวียดนามในปัจจุบันมีอดีที่ย้อนไปถึงยุคก่อนยุคประวัติศาสตร์อันนับตั้งแต่ยุคหิน ยุคโลหะและมีวิวัฒนาการเรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ชาวเผ่าเกิงห์ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของเวียดนามในปัจจุบันนี้นั้นได้อพยพมาจากตอนใต้ของจีนตอนกลาง และอพยพได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในลุ่มน้ำสำคัญในประเทศเวียดนามปัจจุบันตั้งแต่สมัยยุคหิน โดยส่วนมากได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามลุ่มแม่น้ำสำคัญ คือ แม่น้ำแดงและแม่น้ำดำ ตั้งแต่ตอนต้นสมัยคริสต์กาลในเขตต่งเกีย (ตอนเหนือ) และอันนา (ตอนกลาง) ก่อนที่ต่อมาจะยึดเอาอาณาจักรจามปาได้ในศตวรรษที่ 15 คือส่วนที่เป็นเวียดนามตอนกลางในปัจจุบัน และหลังจากนั้นมา พวกเขาก็ได้อพยพลงไปทางตอนใต้ คือเขต โคชินจีน ในศตวรรษที่ 17 สำหรับเชื้อชาติเดิมของชาวเวียดนามนั้น มีลักษณะของการผสมผสานกันทางเชื้อชาติภาษาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะภาษาเวียดนามมีร่องรอยของการผสมผสานทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น มีคำยืมเป็นจำนวนมากจากภาษามอญ – เขมร เสียงวรรณยุกต์จากภาษาไต ไวยากรณ์บางอย่างจากภาษามอญ – เขมรและไต ในปัจจุบันประกอบไปด้วย 54 กลุ่มชาติพันธุ์ (ศรศักดิ์ ชูสวัสดิ์ : http://www.crma.ac.th/histdept/e_texts/articles/viethist.pdf)

ในยุคก่อนประวัติศาสตร์นั้น หลักฐานทางโบราณคดีแสดงให้เห็นว่า ประเทศเวียดนามมีผู้คนอยู่อาศัยอย่างหนาแน่นมาตั้งแต่ยุคหินถึงยุคโลหะ แต่ละยุคก็มีลักษณะทางวัฒนธรรมและชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป ยุคหิน เริ่มหินเก่า (Paleolithic Age, 20,000-12,000 ก่อนคริสตกาล) มีวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ วัฒนธรรมเซินวี (Son vi) , สมัยหินกลาง (Mesolithic Age, 12,000-10,000 ก่อนคริสตกาล) มีวัฒนธรรม หว่า บิงห์ (Hòa Bình) และสมัยหินใหม่ (Neolithic Age, 10,000-8,000 ก่อนคริสตกาล) มีวัฒนธรรม บัก เซิน (Bắc sơn) 10,000-8,000 ก่อนคริสตกาล) และมีวัฒนธรรม กู หยุน วัน (QuYun Van) (8,000-6,000 ก่อนคริสตกาล) และวัฒนธรรม Da But (6,000-5,000 ก่อนคริสตกาล) ยุคโลหะได้แก่สมัยสัมฤทธิ์ (Bronze Age) มีวัฒนธรรม ฟุง เหงวียน (Phung Nguyễn) (5,000-4,000 ก่อนคริสตกาล) วัฒนธรรม Dong Dau (4,000-2,500 ก่อนคริสตกาล) และวัฒนธรรม ก่อ มูน (Gò Mun) (2,500- 2,000 ก่อนคริสตกาล) สมัยเหล็ก (Iron Age) มีวัฒนธรรม โด่ง เซิน - Đống Sơn, 2,000 ก่อน คริสตกาล – ค.ศ. 200) วัฒนธรรม Sa HuYnh (1,000 ก่อนคริสตกาล- ค.ศ. 200) และ อ็อก แอว (Óc eo, ค.ศ. 1-630) (<http://www.mofa.gov.vn/vi/tt-vietnam/>) ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นและนำไปสู่การพัฒนาการของแหล่งอารยธรรมของเวียดนาม ที่ปรากฏให้เห็นถึงความลุ่มลึกและละเอียดอ่อนของอารยธรรมนี้ได้จากกลองสัมฤทธิ์ที่ปรากฏในเวียดนาม

ภาพที่ 1 กลองสัมฤทธิ์ที่ถูกคนพบในแหล่งอารยธรรม ด่ง เซิน

นอกเหนือไปกว่านี้ อารยธรรมต่าง ๆ เครื่องมือเครื่องใช้และกลองสัมฤทธิ์ของอารยธรรม “โด่ง เซิน” นั้นได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลและความเก่าแก่อารยธรรมของเทคโนโลยีการหลอมละลายทองสัมฤทธิ์ของผู้คนในบริเวณพื้นที่เอเชียอาคเนย์นี้ด้วย ที่สำคัญนั้น นักโบราณคดีได้ขุดค้นพบเหมืองแร่ทองแดงในบริเวณภาคเหนือของประเทศเวียดนาม บรรดาเครื่องมือเครื่องใช้และก็มีมีความคล้ายคลึงกับอารยธรรม ด่ง เซิน และแหล่งอารยธรรมอื่น ๆ ในที่มีการขุดค้นพบพวกเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกฝังไว้ในโลกศตวรรษที่ 1 เช่น หม้อ ไห เครื่องมือทางการเกษตร และบรรดาเครื่องใช้ทางวัฒนธรรมของการกินหมากและวัฒนธรรมการข้อมพันให้เป็นสีดำด้วย (Nguyễn Lân C- ông, 1996: 70 – 84)

ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม หรือที่เป็นที่รู้จักโดยเรียกกันสั้น ๆ ว่า “ประเทศเวียดนาม” นั้นในภาษาอังกฤษเขียนด้วยคำว่า “Vietnam/Viet Nam” หรือ “Socialist Republic of Vietnam” (SRV) แต่สำหรับชาวเวียดนามเองแล้วเรียกชื่อประเทศของตนเองเป็นภาษาเวียดนามว่า “Việt Nam – [viət nam] หรือเรียกชื่อประเทศเป็นภาษาเวียดนามว่า “Cộng hoà Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam” หรือหากจะออกเสียงเป็นภาษาไทยให้ใกล้เคียงกับสำเนียงของภาษามาตรฐาน คือ สำเนียงเมืองหลวง ฮ่า โน้ย (Hà Nội) คือ ประเทศ “เวียด นาม” หรือเรียกชื่อเต็มแบบภาษา เวียดนาม คือ ประเทศ “ก่ง ฮว่า สา ไห้ย จู เหงีย เวียด นาม” ซึ่งชื่อนี้กษัตริย์ ซา ลอง (Gia Long) ได้เป็นผู้ประทานตั้งขึ้น ในปี ค.ศ. 1804 (Do Duc Hung and et all, 2001: 9 -11) และชื่อของประเทศเวียดนามนี้มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงมาหลายครั้ง โดยครั้งแรกในสมัยโบราณนั้น ประเทศเวียดนามเป็นที่รู้จักในนามของประเทศ “นาม เวียด” (Nam Việt - 南越) ซึ่งหมายถึง ชาวใต้หรือผู้ที่อาศัยอยู่ทางภาคใต้ และต่อมากษัตริย์ มิงห์ ม่าง (Minh Mạng) ได้เปลี่ยนชื่อเก่าแก่มาเป็น “ไต้ นาม” (Đai Nam) ซึ่งหมายถึง ผู้ยิ่งใหญ่ทางใต้ และต่อมาประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เมื่อบรรดาประเทศเจ้าประเทศอาณานิคมตะวันตกได้เริ่มแผ่ขยายอำนาจทางการเมืองและการปกครองเข้ามาสู่ประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียเพื่อแสวงหาแหล่งทรัพยากร และแหล่งการค้าขาย และในประมาณ ปี ค.ศ. 1886 ฝรั่งเศสได้เริ่มเข้ามายึดครองประเทศเวียดนาม แต่ยังคงให้มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชภายใต้การสนับสนุนและดูแลโดยคณะตัวแทนของเจ้าอาณานิคม ขบวนการผู้รักชาติทั้งหลายได้เริ่มเกิดขึ้นเมื่อไม่สามารถทนอยู่กับความทุกข์ยากลำบากจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากประเทศเจ้าอาณานิคม แต่ก็ถูกปราบปรามเรื่อยมาจากผู้เป็นเจ้าอาณานิคม จนกระทั่ง ในปี ค.ศ. 1945 เมื่อสงคราม

เดียน เปียน ฟู่ ลี้นสุดลง เจ้าอาณานิคมแพ้อย่างราบคาบ รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ประกาศตนเองเป็นอิสรภาพภายใต้การปกครองแบบอาณานิคม รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ประชาชนจึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่มาเป็น ประเทศ “เวียดนาม- Vietnam” ในปี ค.ศ. 1945 แต่กระบวนการต่อสู้ระหว่างแนวคิดทางสังคมนิยม และประชาธิปไตยที่อาศัยพื้นที่ประเทศเวียดนามก็ยังไม่สิ้นสุดลง เมื่อรัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกาได้กระโดดลงสนามรบแทนประเทศพันธมิตรฝรั่งเศส ด้วยข้ออ้างของการต่อต้านการแผ่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์แบบ “โด มิ โน” ของอดีตประธานาธิบดีดไวท์ ดี. ไอเซนฮาวร์ จึงส่งผลให้ประเทศเวียดนามได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามสนธิสัญญาสงบศึก เจนีวา ค.ศ. 1954 โดยภาคเหนือของประเทศอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติ เวียดนาม ส่วนภาคใต้อยู่ภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มี โง ดิงห์ เสียม เป็นประธานาธิบดีฝ่ายใต้ได้รับการสนับสนุนของรัฐบาลอเมริกัน

ในเดือน กรกฎาคม ค.ศ. 1955 ประธานาธิบดีเวียดนามใต้ โง ดิงห์ เสียม ได้ปฏิเสธการเลือกตั้งทั่วประเทศตามข้อตกลงที่ได้กระทำไว้กับประเทศฝรั่งเศสและประเทศเวียดนามเหนือในการประชุมข้อตกลงเจนีวา ในปี ค.ศ. 1954 (Trần Quỳnh C- và những ng- òi khác, 2002: 148 – 155) ดังนั้น กองกำลังทหารเวียด กง - (เวียดนามเหนือ) ได้เริ่มเคลื่อนไหวกองกำลังเพื่อสนับสนุนการโค่นล้มรัฐบาล โง ดิงห์ เสียม - (เวียดนามใต้) ตั้งแต่ช่วงระยะเวลาตอนปลาย ของทศวรรษ ที่ 1950 ซึ่งกองกำลังเจ้าหน้าที่ของทหารเวียดกง เป็นจำนวนมากได้เริ่มแฝงตนเข้าไปปลอมปนกับการทำงานของฝ่ายเจ้าอาณานิคม

ในปี ค.ศ. 1963 เกิดการประท้วงขนาดใหญ่ของชาวพุทธในเวียดนามใต้ด้วยเหตุที่ประธานาธิบดี โง ดิงห์ เสียม ผู้ซึ่งนิยมและให้การสนับสนุนคริสต์ศาสนา นิกาย คาทอลิกและกีดกันการตั้งธงประจำศาสนาพุทธและการห้ามการจัดเทศกาลวันวิสาขบูชาในเมือง เฮว ด้วยสาเหตุแห่งความไม่พอใจของเหล่าชาวพุทธและพระภิกษุที่เลื่อมใสและปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา จึงได้เกิดการประท้วงและต่อต้านการกระทำของประธานาธิบดี แต่ โง ดิงห์ เสียม ไม่ยอมอ่อนข้อเจรจาตาม มีการเผาตนเองของพระภิกษุเพื่อก่อการประท้วงและเกิดเหตุการณ์จลาจลลุกลาม กองกำลังของน้องชายประธานาธิบดี - โว ดิงห์ ญู ได้นำส่งกองกำลังเข้าโจมตีเหล่าผู้ประท้วง ณ วัด ซา เลย์ มีชาวพุทธหลายคนบาดเจ็บและล้มตาย เป็นสาเหตุก่อให้เกิดการตัดความสัมพันธ์ระหว่างประธานาธิบดี โง ดิงห์ เสียมและสหรัฐอเมริกา สุดท้าย เสียมถูกรุม

ประธานาธิบดี โง ดิงห์ เสียม ถูกปองร้ายจากกองกำลังฝ่ายตรงกันข้ามอย่างหนักก่อนที่จะถูกโค่นอำนาจในเวลาต่อมา ด้วยสภาวะความไม่มั่นคงของระบอบการปกครองที่ เสียม ดำเนินอยู่ จึงทำให้กองกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียด กง เริ่มรายล้อมเข้ามาใกล้เขตพื้นที่เมืองหลักสำคัญ นคร สาย โก่น (Sài Gòn) มีการเปลี่ยนตัวผู้นำหลายคนในต่อเนื่องกันมาหลังจากยุคสมัยของ เสียม แต่ก็ไม่ได้ช่วยให้สถานการณ์ของบ้านเมืองอะไรดีขึ้น หลังจากนั้นก็ได้มีการทำการรัฐประหารและการขึ้นครองอำนาจใหม่ของสองสหาย นายทหารคนสนิทของ เสียม คือ เหงวียน เกว กี และ เหงวียน วัน เทียว ในกลางปี ค.ศ. 1956 หลังจากมีการเลือกตั้งในเวียดนามใต้ แต่ เทียว ได้ใช้เล่ห์เหลี่ยมโกงการเลือกตั้ง จึงได้รับชัยชนะ และได้รับแต่งตั้งเป็นประธานาธิบดีภายใต้การช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา

ในการสนับสนุนรัฐบาลเวียดนามใต้ให้ต่อต้านการรุกรานและการก่อการจลาจลของกองกำลังคอมมิวนิสต์ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มเพิ่มจำนวนกองกำลัง อาวุธและที่ปรึกษาในการทำสงครามเป็นจำนวนมาก และก่อให้เกิดความยุ่งยากในการควบคุมดูแลด้วยจำนวนทหารราบมีจำนวนมากกว่า 500,000 คน (http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/nr040810154926/) กองกำลังทหารฝ่ายคอมมิวนิสต์เริ่มโจมตีเมืองเป้าหมายใหญ่ หลาย ๆ เมืองได้ประสบผลสำเร็จตามแผนเผด็จการวันเทศกาลปีใหม่ “เตี๊” เผด็จศึก ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1968 ถึงแม้ว่าหลายครั้งที่การโจมตีสั้นไม่ประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม สาเหตุเหล่านี้ทำให้กองกำลังทหารอเมริกันได้คิดว่า ทหาร เวียดนาม คงไม่สามารถรบชนะได้ ด้วยมีกองกำลังทหารที่ไม่มาก อาวุธยุทโธปกรณ์ก็น้อย ไม่ทันสมัยและกองกำลังสนับสนุนจากภาคเหนือก็อยู่ห่างไกลออกไปหลายพันกิโลเมตร นับเป็นการประเมินสถานการณ์ทหาร เวียดนาม ต่ำเกินไป กองกำลังทหารเวียดนาม เริ่มระดมพล ขนส่งอาวุธยุทโธปกรณ์จากการช่วยเหลือของประเทศไทยและประเทศจีน ผ่านไปยังถนนสายยุทธศาสตร์สำคัญผ่านประเทศลาว และเขมร อ้อมเข้าบุกโจมตีทางด้านตะวันตกของเมือง สาย โก่น

ด้วยปัญหาการบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมากของทหารอเมริกันและเกิดการประท้วงจากประชาชนชาวอเมริกันที่ไม่เห็นด้วยกับการก่อสงครามภายนอกประเทศ ตามนโยบายการดำเนินงานต่างประเทศของประธานาธิบดี นิกสัน ของสหรัฐอเมริกาได้เริ่มให้มีการถอนกองกำลังทหารราบกลับประเทศ และรัฐบาลอเมริกาเห็นควรให้รัฐบาลเวียดนามใต้ควรได้ป้องกันตนเองให้ได้ด้วยตนเอง และในขณะเดียวกันก็ได้เรียกร้องให้มีการเจรจาให้มีการสงบศึกและสันติภาพ ตามสัญญาสันติภาพปารีส ในวันที่ 27 มกราคม 1973 ตามแนวสนธิสัญญา เจนีวา 1954 ดังนั้น จึงมีข้อสรุปให้ สหรัฐอเมริกาต้องถอนกำลังทหารออกจากประเทศเวียดนามทั้งหมด ก่อนวันที่ 29 มีนาคม 1973 (Trần Quỳnh C- và những ng- òi khác, 2002: 480- 507) ในที่สุดความสามารถในการต่อสู้และต่อต้านการเข้ายึดของทหารเวียดนาม เริ่มอ่อนแอลง เพราะไม่มีกองกำลังสนับสนุนจากสหรัฐ กองกำลังทหารเวียดนาม เข้ายึดเอาจังหวัด พุก ล่อง ได้ ในเดือนธันวาคม 1974 และต่อมากองกำลังทหารเวียดนาม ก็เริ่มคืบคลานมุ่งหน้าเข้ายึดเอาเมืองสำคัญทางภาคใต้ลงไปเรื่อยๆ และในที่สุด กองกำลังทหารคอมมิวนิสต์เวียดนาม ก็สามารถบุกเข้ายึดเอาทำเนียบรัฐบาล ณ ใจกลางกรุงสาย โก่น ในวันที่ 30 เมษายน 1975 และในที่สุดประเทศเวียดนามใต้ก็อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลชั่วคราวของกองกำลังปฏิวัติแห่งชาติเวียดนาม ประเทศเวียดนามเหนือ และ ในวันที่ 2 กรกฎาคม 1976 ประเทศเวียดนามเหนือและประเทศเวียดนามใต้ก็ได้รวมกันเข้ามาเป็น ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ต่อมานั้นมาจนถึงปัจจุบัน

หลังจากรัฐบาลเวียดนาม โดยพรรคคอมมิวนิสต์ได้พยายามเข้าไปดูแลและจัดการพื้นที่ที่เคยถูกใช้เป็นสนามในการสู้รบที่ถูกทำลายล้างอย่างหนักจากระเบิดทำลายล้างของฝ่ายทหารอเมริกัน ให้ปลอดภัยสำหรับประชาชนได้เข้าไปอยู่อาศัยและทำมาหากินแล้ว รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ก็ได้ประกาศห้ามไม่ให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองหรือองค์กรทางการเมืองอื่นขึ้นมา และได้เร่งจัดการให้

บรรดาข้าราชการ และหน่วยงานทางการทหารได้เข้ารับการเรียนรู้เกี่ยวกับการปกครองตามแบบระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมอย่างทั่วถึง และรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามก็ได้เร่งรณรงค์ในการนำระบบสหกรณ์หรือผลประโยชน์ร่วมขององค์กรเข้ามาใช้ในการจัดการในการเกษตรและโรงงาน (สุด จอนเจดลิน, 2001: 292 - 293) แต่อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูประเทศให้รอดพ้นจากภาวะความอดอยากและความท้อโทรมภายหลังจากภาวะการถูกทำลายล้างทั้งผู้คน บ้านเรือนที่พังกาศัย พื้นที่ทางการเกษตรและอุตสาหกรรมนั้นเป็นไปได้อย่างเชื่องช้าและไม่ค่อยประสิทธิผล ปัญหาร้ายแรงในเรื่องกสิกรรมมนุษยชนและปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศโถมกระหน่ำเข้าสู่รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ของเวียดนามอย่างหนักหน่วง ด้วยในอดีตที่ผ่านมาบ้านเมืองและผู้ลี้ภัยคุ้นเคยกับการสู้รบเพื่อนำมาซึ่งอิสรภาพของตนเองและประเทศ แต่รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์และประชาชนยังไม่คุ้นเคยและรับรู้และเรียนรู้การดำเนินการบริหารประเทศตามแนวคิดสังคมนิยม ภาวะความขาดแคลน การแบ่งพรรคแบ่งพวก การใช้อำนาจอย่างเกินความจำเป็นของบรรดาข้าราชการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์มาชดเชยความอดอยากขาดแคลนที่เคยประสบ ประชาชนบางส่วนที่เคยฝึกฝนและนิยมกับการทำงานร่วมกับเจ้าลัทธิอาณานิคมฝรั่งเศสก็ถูกเฝ้าจ้องมองอย่างจับผิด ด้วยสาเหตุเหล่านี้ ต่อมาจึงได้ก่อให้เกิดการอพยพเคลื่อนย้ายของประชาชนในรูปแบบ “เรือมนุษย์” ขนานใหญ่ออกจากประเทศเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าและปลอดภัยกว่าอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการอพยพลี้ภัยทั้งทางเท้าและทางเรือเข้าสู่ทั้งประเทศในกลุ่มประเทศแหลมอินโดจีน เช่น ประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์หรืออินโดนีเซีย หรือประเทศในเขตทวีปทางตะวันตก เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เป็นต้น และในช่วงต่อมา (Lê Mậu Hãn, Trần Bá Đệ và Nguyễn Văn Th-, 2003: 288 – 295) ในปี ค.ศ. 1978 รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ก็ได้เคลื่อนกองทัพเข้าไปยึดครองเอาบางพื้นที่ประเทศกัมพูชาจึงก่อให้เกิดสงครามเวียดนาม – กัมพูชา โดยมีข้ออ้างว่า เพื่อช่วยรัฐบาลของประเทศกัมพูชาขับไล่ “เขมรแดง” (ภายใต้การนำของ นายพอลพต ที่มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศจีนอยู่) ออกนอกประเทศ ในสถานการณ์นี้จึงทำให้รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ของประเทศเวียดนามถูกตัดสัมพันธ์ทางการทูตจากประเทศจีนที่เคยให้ความช่วยเหลือทางอาวุธยุทธโปกรณ์ในการทำสงครามกับประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นเหตุให้รัฐบาลประเทศจีนได้ส่งกองกำลังทหารเข้าจู่โจมอย่างรวดเร็วทางด้านภาคเหนือของประเทศเวียดนามที่เรียกว่า สงคราม “จีน – เวียดนาม” ในปี ค.ศ. 1979 (http://vi.wikipedia.org/wiki/%C4%90%E1%BB%8Ba_l%C3%BD_Vi%E1%BB%87t_Nam) และด้วยสาเหตุของสงครามสองด้านที่เวียดนามกำลังประสบอยู่ รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ประเทศเวียดนามจึงได้หันไปขอความร่วมมือและความช่วยเหลือทางด้านทหารและเศรษฐกิจจากรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ของประเทศสหภาพโซเวียตรัสเซีย

2.5.2 นโยบายการเปลี่ยนแปลงใหม่ : โด้ย แม้ย

ภาพที่ 2 รัฐสภาใหม่ของประเทศเวียดนาม

(http://en.wikipedia.org/wiki/File:Vietnam_nationl_convention_center.jpg)

ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเป็นรัฐบาลที่มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้รับการรับรอง ในเดือน เมษายน ค.ศ. 1992 แทนรัฐธรรมนูญฉบับเก่าที่เคยประกาศใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดว่า (http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/) อำนาจสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ คือ การได้สงวนสิทธิ์ในการเข้าไปเป็นส่วนร่วมในทุกกลไกของรัฐบาล การเมืองและสังคม องค์การทางการเมืองหรือบุคคลอื่นใด ธรรมดา ผู้นำชุมชนหรือบุคคลที่สังกัดในองค์การทางธุรกิจที่ได้รับการรับรองจากพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเท่านั้น จึงจะมีสิทธิ์เข้ารับการแข่งขันในการรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนของราษฎร แต่อย่างไรก็ตาม แนวความคิดอันเข้มงวดในการเข้ารับการเลือกตั้งทำงานเกี่ยวกับการเมืองนี้ก็ค่อย ๆ ลดความเข้มข้นลงไปบ้างในช่วงระยะปีทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา บุคคลที่สามารถที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นประธานาธิบดีนั้นได้แก่ ผู้นำรัฐ ผู้นำทางการเมืองทั้ง 3 เหล่าทัพ และผู้นำทางกองกำลังรักษาความมั่นคงแห่งชาติ ปัจจุบันนี้ หัวหน้าคณะรัฐบาลนายกรัฐมนตรีของประเทศเวียดนาม คือ นาย เหงวียน เติน ซุง (Nguyễn Tân Dũng) ซึ่งดูแลงานการบริหารประเทศที่มีรองนายกรัฐมนตรี 3 ฝ่าย และรัฐมนตรีอีก 26 กระทรวง และ 1 สำนักงาน

สภาแห่งชาติเวียดนามเป็นสภาสูงสุดซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนประชาชน จำนวน 495 คน ที่ทำหน้าที่บัญญัติกฎหมาย และขณะเดียวกันก็มีอำนาจเหนือฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ คณะรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งจากสภาแห่งชาติ ศาลประชาชนสูงสุดซึ่งในขณะเดียวกันก็เป็นศาลอุทธรณ์แห่งชาติก็มีหน้าที่เสนอความเห็นต่อสภาแห่งชาติเวียดนามด้วย

ภายใต้ศาลศาลประชาชนสูงสุดนั้นยังประกอบไปด้วยศาลจังหวัดและศาลท้องถิ่น (เขต/อำเภอ) ศาลทหารก็นับเป็นศาลสถิตยุติธรรมส่วนหนึ่งการพิจารณาตัดสินคดีพิเศษที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ ทุกส่วนของหน่วยงานรัฐบาลเวียดนามอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลโดยพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ทุก ๆ ตำแหน่งของอำนาจบริหารและฝ่ายปกครองจะต้องเป็นผู้ที่สังกัดในพรรคคอมมิวนิสต์

เวียดนาม เลขานุการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติทำหน้าที่เป็นเสมือนผู้นำทางการเมืองสูงสุดในรัฐชาติที่ทำหน้าที่ควบคุมองค์ทางการเมืองแห่งชาติและการแต่งตั้งบุคคลในระดับรัฐและนโยบายของรัฐชาติ

กองทัพประชาชนเวียดนาม (VPA) เป็นชื่อทางการที่ทำหน้าที่ร่วมกันระหว่างกองทัพต่อประชาชนเวียดนาม ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นตามแบบอย่างของกองกำลังทหารประชาชนปลดปล่อยแห่งชาติ ซึ่งแบ่งออกเป็นกองกำลังทหารบก (กองกำลังทางยุทธศาสตร์และกองกำลังทหารป้องกันประเทศ) กองกำลังทหารเรือและกองกำลังทหารอากาศและกองกำลังทหารลาดตระเวนชายฝั่งทะเล และที่สำคัญไปกว่านั้น คือ กองทัพประชาชนแห่งชาติเวียดนามนี้ ยังทำหน้าที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของเวียดนามในรูปแบบการประสานงานร่วมกันในการรักษาความปลอดภัยของชาติและเศรษฐกิจ รวมทั้งดูแลพื้นที่ทางอุตสาหกรรม การเกษตร ป่าไม้ การประมงและเทคโนโลยีสารสนเทศ กำลังพลทั้งสิ้นของกองทัพประชาชนเวียดนามมีจำนวนเกือบ 500,000 ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่และทหารเกณฑ์ นอกเหนือไปกว่านี้ รัฐบาลยังให้การจัดตั้งและสนับสนุนกองกำลังทหารกองหนุนและตำรวจอาสาเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม บทบาทของกองกำลังทหารที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณะก็ค่อย ๆ ลดบทบาทลงเรื่อย ๆ นับตั้งแต่ ปี ทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา (Lê Mậu Hãn, Trần Bá Đệ và Nguyễn Văn Th-, 2003: 304 – 307)

นโยบายด้านการต่างประเทศเวียดนามในปัจจุบันนี้ คือ รัฐบาลจะเร่งดำเนินการให้เกิดการปฏิบัติอย่างประสบผลสำเร็จและสอดคล้องกันในเรื่องของการมีเสถียรภาพ ความน่าเชื่อถือ ความมีสันติภาพ การร่วมมือกันและการพัฒนา นโยบายในด้านความซื่อสัตย์ ความหลากหลาย และความรอบด้านในด้านความสัมพันธ์ระหว่างชาติ การมีส่วนร่วมและความกระตือรือร้นในความร่วมมืออย่างหลากหลายในภาวะเศรษฐกิจระหว่างชาติ และในขณะเดียวกันก็เร่งขยายความร่วมมือในความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ดังนั้น เวียดนามจึงเป็นประเทศพันธมิตรที่มีความน่าเชื่อถือกับประเทศผู้ร่วมมือระหว่างต่างชาติ ในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคม ความกระตือรือร้นในเรื่องกระบวนการของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นอย่างดีในหลายกรณี เช่น ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2007 เวียดนามก็ได้รับการยอมรับในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศทั่วโลกถึง 172 ประเทศที่หลากหลายรูปแบบ และได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรระหว่างประเทศถึง 63 องค์กรโลก เช่น องค์กรการ United Nations, ASEAN, NAM, La Francophonie, WTO และร่วมมือกับองค์กรอิสระไม่สังกัดรัฐบาลเป็นจำนวนถึง 650 องค์กร (http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/nr_040810155159/)

2.5.3 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ประเทศเวียดนามมีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 331,688 ตารางกิโลเมตร ที่ยังไม่นับรวมหมู่เกาะ ระหว่าง สะ และหมู่เกาะ เจื่อง สะ ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าเนื้อที่ของประเทศไทยเพียงเล็กน้อย เส้นรอบวงของพื้นประเทศเวียดนามมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 4,639 กิโลเมตร พื้นที่ของประเทศส่วนมาก

ประกอบด้วยที่ราบสูงและเชิงเขาที่หนาแน่นไปด้วยป่าไม้ ประเทศเวียดนามมีพื้นที่ราบประมาณ ร้อยละ 20 เป็นพื้นที่เชิงเขาเล็ก ๆ ประมาณ ร้อยละ 40 และเป็นพื้นที่ป่ามรสุม จำนวนประมาณ ร้อยละ 40 บริเวณพื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ราบสูง พื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำแดง (http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/geo/) บริเวณพื้นที่ ฟาน ซี ปัง (Phan Xi Păng) นับเป็นพื้นที่ที่สูงที่สุด อยู่ในบริเวณจังหวัด หล่าว กาย (Lào Cai) ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 3,143 ตารางกิโลเมตร ส่วนพื้นที่ทางภาคใต้นั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ บริเวณด้านทางทิศตะวันตกจะเป็นพื้นที่ภูเขาสูงล้วนเป็นพื้นที่ป่า ดินและหินภูเขาไฟและอากาศเย็นในบางพื้นที่จึงเหมาะแก่การปลูกกาแฟและไม้ดอก

ภาพที่ 3 ท้องทุ่งนาเขียวขจีบนพื้นที่ราบลุ่มดินอุดมในเวียดนาม

2.5.3 เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ต่างประเทศ

ภาพที่ 4 ธนบัตรชนิดไล่ละ 500,000 เวียดนามด่ง
(<http://en.wikipedia.org/wiki/File:500,000tjpg>)

ภาพที่ 5 อ่าวที่สวยงามของมหานคร โฮ่ จี มิงห์ เมืองเศรษฐกิจสำคัญ
ของเวียดนามทางภาคใต้

ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา นั้น ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรืองและมีอารยธรรมทางด้านเกษตรกรรมที่มีการทำนาถ่ม แต่ภาวะสงครามเวียดนามได้ทำลายแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและระบบเศรษฐกิจลงไปยังย่อยยับ ประชาชนอดอยาก ขาดแคลน ไร้ที่พักพิง และภาวะทุพภิกขภัย ดังนั้นรัฐบาลจึงได้วางแผนในการพัฒนานาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างเคร่งครัด ระบบการสหกรณ์ทางด้านเกษตรกรรม ระบบการรวมศูนย์กลางทางด้านการอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจได้ถูกนำเอาประยุกต์ใช้นามระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม ประชากรทั้งประเทศได้ร่วมมือแรงงานกับรัฐบาลในการแก้ปัญหาของประเทศด้วยความกระตือรือร้นเป็นระยะเวลากว่าทศวรรษ แต่เป็นที่โชคร้ายของประเทศ ระบบเศรษฐกิจรวมศูนย์ของเวียดนามนำมาซึ่งความสูญเสียเปล่าและเต็มไปด้วยการคอร์รัปชันในระบบการทำงานของรัฐบาล คุณภาพชีวิตและผลผลิตทางการเกษตรไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ภาวะคุมเข้มด้านเศรษฐกิจและการค้ามากเกินความจำเป็นนำมาซึ่งความเหนื่อยหน่ายและเมื่อยล้าของประชากร

นอกจากนี้ภาวะการห้ามเข้าออกของเรือสินค้าจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรปนำมาซึ่งความขาดแคลนและการทำการค้ากับประเทศในการปกครองระบอบสังคมนิยมเริ่มประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ ดังนั้นในปี ค.ศ. 1986 ที่ประชุมสภาสูงสุดเวียดนามได้เสนอแนะให้รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยควรได้บางส่วนระบบ “เศรษฐกิจการค้าทุนนิยมเสรี” เข้ามาประยุกต์และปรับปรุงใช้ในบางส่วนของ การปฏิรูประบบเศรษฐกิจที่เรียกว่า “การเปลี่ยนแปลงใหม่” เพื่อเป็นทิศทางในพัฒนาทางการค้าตามแนวสังคมนิยม โดยส่งเสริมให้องค์กรเอกชนได้เข้ามาทำการลงทุนในระบบอุตสาหกรรม การค้าและการเกษตร นับตั้งแต่นั้นมา ประเทศเวียดนามมีอัตราการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ (GDP) ในระดับที่น่าพอใจ คือ ร้อยละ 8 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 – 1997 และก็ยังคงต่อเนื่องกันมาใน ร้อยละ 7 ในปี ค.ศ. 2000 – 2005 และยังคงเป็นอัตราร้อยละ 7.8 ในระหว่างปี ค.ศ. 2006 – 2008

(<http://www.baomoi.com/Home/KinhTe/>) และ (www.atpvietnam.com/2006-2008-Nen-kinh-te-dat-toc-do-tang-truong-cao/2159297.epi) ซึ่งนับว่าเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นของ GDP ที่มาก มั่นคงและสม่ำเสมอ และในขณะเดียวกันนั้น การลงทุนจากนักลงทุนชาวต่างประเทศก็เติบโต

ขึ้นเป็น 3 เท่า และอัตราภาวะเงินออมภายในประเทศก็เพิ่มขึ้นเป็นถึง 5 เท่า ส่วนในด้านอุตสาหกรรม การผลิตนั้น ระบบเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและระบบอุตสาหกรรมทันสมัยได้ก่อให้เกิดภาวะความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจของประเทศโดยภาพรวมเป็นอย่างยิ่ง

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศลงทุนทางเศรษฐกิจใหม่ในด้านอุตสาหกรรมน้ำมันแต่ปัจจุบันนี้ ประเทศเวียดนามเป็นผู้ผลิตรายใหญ่เป็นลำดับที่ 3 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยอัตราการผลิตถึงวันละ 4000,000 บาร์เรล ต่อวัน จากผลของแนวนโยบายของการปฏิรูปที่ดิน ประเทศเวียดนามในปัจจุบันนี้เป็นผู้ผลิตเมล็ดมะม่วงหิมพานต์เป็นอัตราส่วน 1 ใน 3 ของโลก, เป็นผู้ผลิตพริกไทยดำมากที่สุดในโลก โดยมีอัตราส่วนเป็น 1 ใน 3 ของส่วนแบ่งโลก และผลิตข้าวส่งออกเป็นลำดับที่ 2 ของโลกรองจากประเทศไทย (<http://dantri.com.vn/c76/s76-303924/kinh-te-viet-nam-2009-tin-tuong-trong-hy-vong.htm>) เวียดนามเป็นประเทศที่มีอัตราการใช้พื้นที่ในการเกษตรแบบถาวรในอัตราส่วนร้อยละ 6.93 ในประเทศแถบอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง นอกเหนือไปจากการผลิตข้าวแล้ว ก็ยังมีการผลิตกาแฟ ชาและยางพารา และการประมงอีกด้วย อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนการแบ่งปันทางผลผลิตการเกษตรก็ได้ลดลง จาก ร้อยละ 42 ในปี ค.ศ. 1989 ไปเป็นร้อยละ 20 ในปี ค.ศ. 2006 เนื่องจากภาวะทางผลผลิตทางธุรกิจอื่นได้เพิ่มขึ้น จากผลของการศึกษาของ CIA World Fact Book อัตราภาวะการว่างงานในประเทศเวียดนามเป็น ร้อยละ 4.3 (<http://khongdau.tinmoi.vn/index.php/kinhdoanh/du-b-o-trien-vong-kinh-te-viet-nam-2009/77384.sn>) ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจการค้า ประเทศเวียดนามได้พัฒนาระบบสิทธิทางปัญญาตามกฎหมายบัตรของ TRIPS และเวียดนามได้รับการยอมรับให้เข้าเป็นสมาชิก WTO ในวันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ. 2006 และประเทศเวียดนามมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำร่วมสำคัญของสมาชิกทางการค้าร่วมกับประเทศจีน ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ประเทศในอาเซียน สหรัฐอเมริกา และประเทศในยุโรปตะวันตก

2.5.4 การคมนาคม

1) การคมนาคมขนส่งทางบก

การใช้จักรยาน รถจักรยานยนต์สกู๊ตเตอร์และจักรยานยนต์ยังคงเป็นยานพาหนะที่ได้รับความนิยมสูงสุดในประเทศเวียดนามในเมือง ชุมชนและหมู่บ้าน และในขณะเดียวกันอัตราการเป็นเจ้าของรถยนต์ก็มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกันในระดับเมือง รถโดยสารประจำทางที่ดำเนินการโดยบริษัทเอกชนก็นับเป็นยานพาหนะสำหรับประชาชนที่ใช้ในการเดินทางในระยะทางที่ไกล ๆ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ขณะนี้ปัญหาการจราจรในประเทศเวียดนามก็กำลังเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงในเทศบาลนครท่า ไน่ และเทศบาลนครโฮ่ จี มิงห์ โดยเฉพาะการจราจรติดขัดที่เกิดจากการใช้รถจักรยานยนต์ที่กำลังมีอัตราการการใช้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/geo/)

2) การคมนาคมขนส่งทางน้ำ

ประเทศเวียดนามได้ในการส่งเสริมการขนส่งทางน้ำในการพัฒนาท่าเรือและอ่าวน้ำลึก จำนวน 7 แห่ง คือ อ่าวคัม แวงห์, ท่าเรือน้ำลึก ด่า นัง อ่าวน้ำลึกหาย ฟ่อง ท่าเรือไห่ จิ้ง มิงห์ ท่าเรือห่ง กาย ท่าเรือ กวิ ญอน และท่าเรือ ญา จาง และนอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมและการใช้การขนส่งทางน้ำตามลำน้ำและแม่น้ำที่สำคัญในประเทศมากกว่า 17,000 กิโลเมตร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขยายการคมนาคมขนส่งในประเทศอีกด้วย

3) การคมนาคมขนส่งทางรถไฟ

ในปี ค.ศ. 2009 นี้ ประเทศเวียดนามโดยความร่วมมือของรัฐบาลญี่ปุ่นได้เห็นสัญญาความร่วมมือกันก่อนสร้างระบบรางรถไฟไฟฟ้าความเร็วสูงโดยใช้เทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่น วิศวกรรถไฟความเร็วสูงชาวเวียดนามได้ถูกส่งให้ไปรับการอบรมในประเทศญี่ปุ่นเพื่อรับเอาเทคโนโลยีการจัดการกับรถไฟความเร็วสูงนี้ตั้งแต่เดือนมีนาคมเป็นต้นมา ถึงเดือนพฤศจิกายน 2009 นี้ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2006 เป็นต้นมา ทางกรมเวียดนามได้ส่งช่างผู้ควบคุมรถไฟความเร็วสูง จำนวน 100 คนได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการควบคุมระบบรถไฟความเร็วสูงเพื่อให้เขาเหล่านั้นมีความสามารถในการควบคุมดูแลงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ รางรถไฟด่วนจะมีความยาวของรางด่วน 1,630 กิโลเมตร และมีสถานีรถไฟอยู่ทั้งสิ้น จำนวน 26 สถานี โดยเริ่มต้นและสิ้นสุดที่สถานีรถไฟท่า ไน่ (เมืองหลวง) และสถานี ทือ เทียม ในเทศบาลนครโฮ จี มิงห์ ซึ่งมันจะสามารถลดระยะเวลาในการเดินทางระหว่างเมืองทั้งสองให้เหลือเพียง 10 ชั่วโมง จากเดิมที่ต้องใช้เวลาในการเดินทางโดยรถไฟปกติ จำนวน 30 ชั่วโมง โดยการใช้เทคโนโลยีรถไฟเร็วเช่นเดียวกันกับระบบเทคโนโลยีรถไฟเร็ว “ชินคันเซ็น” ของญี่ปุ่น โดยระบบรางรถไฟนี้จะสามารถรองรับรถที่มีความเร็วได้ถึง 360 กิโลเมตรต่อชั่วโมง สถานีรถไฟจะเริ่มมีเส้นทางที่สถานีรถไฟท่า ไน่ – สถานีวังห์ ในภาคกลาง และจากสถานีญา จาง ในภาคกลาง – ไปยังสถานี ไห่ จี มิงห์ ในภาคใต้จะเริ่มก่อสร้างช่วงระยะปี ค.ศ. 2010 – 2015 และ จาก ปี ค.ศ. 2015 – 2020 จะก่อสร้างระหว่างสถานี วังห์ ไปยังสถานี ญา จาง และระหว่างสถานี ท่า ไน่ ไปยังสถานีในบริเวณเซิงเซา ในจังหวัด หลาว กายและ หล่าง เซิน

2.5.5 ประชากร

ปัจจุบันนี้ (ค.ศ. 2009) ประเทศเวียดนามมีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 84 ล้านคน (http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/nr040810154926/) ชาวเวียดนาม หรือบางทีก็ถูกเรียกว่าชาว “กิงห์ หรือ เวียด” มีจำนวนร้อยละ 86.2 ของจำนวนประชากรทั่วประเทศ ประชากรเป็นส่วนมากอาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณพื้นที่ที่เกิดจากการตะกอนของแม่น้ำและที่ราบริมชายฝั่งทะเลของประเทศ สังคมของชาว “กิงห์” อันเป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศจะมีบทบาททั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจมากกว่าชนชาวส่วนน้อยเผ่าอื่น ๆ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 54 ชนเผ่าทั่วประเทศ และวัฒนธรรมชนชาว กิงห์ ก็จะมีอิทธิพลต่อชนชาวเวียดนามเป็นส่วนมาก ชนเผ่าส่วนน้อย เช่น เมือง จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทั้ง

ทางเชื้อชาติ สังคมและวัฒนธรรมของชนเผ่า กิงห์ มากที่สุด และชนเผ่ากิงห์ก็จะกระจายอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ประมาณ 2 ใน 3 ของประเทศ ในช่วงก่อนสงครามเวียดนามจะเกิดขึ้นนั้น ประชาชนของบริเวณพื้นที่ราบสูงในภาคกลางของประเทศนั้นส่วนมากเป็นชนกลุ่มน้อยมากกว่า 40 ชนเผ่า จนกระทั่งในรัฐบาลของประธานาธิบดีของเวียดนามได้ได้จัดพื้นที่ให้ชนเผ่า กิงห์ ในรวมกันอยู่เป็นพื้นที่ที่เป็นเอกเทศ นอกจากนี้ยังมีชนเผ่ากลุ่มน้อยที่มีจำนวนพลเมืองค่อนข้างมากอื่น ๆ อีกเช่น ชนเผ่า เขมร กรอม มัง ชาว ไต ไท้ และนุง และในช่วงระยะสงครามเวียดนาม - อเมริกาก็ได้มีชนกลุ่มน้อยชาวเวียดนามเชื้อสายอพยพออกนอกประเทศไปเป็นจำนวน ประมาณ 450,000 คน ในช่วงระยะปี ค.ศ. 1978 - 1979

2.5.9 สังคมและวัฒนธรรม

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีพื้นฐานมาจากการยอมรับการเกษตรกรรมที่เรียกว่า ทำการทำการกลุ่มตามหลักฐานที่เห็นสืบทอดได้จากแหล่งวัฒนธรรม ดัง เช่น แรงกระตุ้นสำคัญของวัฒนธรรมเวียดนามนั้นพัฒนามาจากวัฒนธรรมพื้นเมืองที่หลากหลาย เช่น อิทธิพลของวัฒนธรรมจีน และอินเดียอันรุ่งเรือง ในประวัติศาสตร์สั้น วัฒนธรรมของจาม และวัฒนธรรมของบรรดาชนกลุ่มน้อยในเวียดนามได้มีการผสมผสานกันกับวัฒนธรรมพื้นเมืองดั้งเดิมของเวียดนามอย่างสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

1) ภาษา

อย่างไรก็ตาม ภาษาชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ก็ยังมีภาษาที่เป็นของตนเอง ภาษาชนกลุ่มน้อยหลายชนเผ่าต่างก็ยังคงมีภาษาพูดเป็นของตนเอง เช่น ชนเผ่าไต เมือง ขแมร์ จีน นุงและมัง ภาษาฝรั่งเศสอันเป็นมรดกตกทอดของระบอบอาณานิคมก็ยังคงใช้ติดต่อสื่อสารกันอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุเหมือนดังเป็นภาษาที่สอง แต่ก็กำลังเป็นที่นิยมน้อยลง แต่ภาษาต่างประเทศบางภาษาก็ยังเป็นที่นิยมใช้อยู่ในบางกลุ่มชนที่เคยมีความสัมพันธ์ทางการเมืองและการศึกษากับประเทศในกลุ่มสังคมนิยมในสมัยก่อน เช่น ภาษารัสเซีย ภาษาเยอรมัน ภาษาเช็ก ภาษาโปแลนด์ แต่ในปัจจุบันนี้ภาษาอังกฤษนับว่าเป็นภาษาที่กำลังเป็นที่นิยมในการใช้และศึกษาเหมือนดังเป็นภาษาที่สอง และภาษาอังกฤษก็ได้ถูกบังคับให้มีการสอนในโรงเรียนและสถานศึกษาอื่น ๆ และสุดท้ายภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่นก็กำลังจะเริ่มเป็นที่นิยม ส่วนภาษาไทยนั้น ปัจจุบันนี้ก็มีบางสถานอุดมศึกษาได้เปิดทำการสอนในระดับปริญญาตรีทั้งที่วิชาเอก วิชาโท และวิชาเลือก เช่น ในมหาวิทยาลัยแห่งชาติห่า น้อย มหาวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ เกว ไช้ มหาวิทยาลัยเฮว และมหาวิทยาลัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โห่ จี้ มิงห์ เป็นต้น

2) ศาสนาและความเชื่อ

ในสมัยประวัติศาสตร์โบราณนานมาแล้ว ศาสนาพุทธ นิกายมหายาน ลัทธิเต๋า และลัทธิขงจื้อ มีอิทธิพลสูงสุดต่อความเชื่อและวัฒนธรรมของประชาชน ประมาณ ร้อยละ 85 ของ

ชาวเวียดนามเรียกตนเองว่า ชาวพุทธ ถึงแม้ว่าในวิถีปฏิบัตินั้นจะไม่ได้ปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาพุทธอย่างทั้งหมด ประมาณร้อยละ 8 ของชาวเวียดนามเป็นชาวคริสต์เถียน (ประมาณ 6 ล้านคนเป็นชาวโรมัน คาทอลิก และประมาณน้อยกว่า 1 ล้านคน เป็นชาวโปรเตสแตนต์ (การสำรวจ ปี ค.ศ. 2007 – http://www.vesakday2008.com/tranghoithao/tieng_viet/nhom_3/ phat_giao_voi_xa_hoi_viet_nam.html) ศาสนาคริสต์ได้ถูกนำเข้ามาโดยพ่อค้าชาวโปรตุเกสและชาวดัตช์ ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 16 – 17 และได้ถูกนำมาทำให้แพร่หลายโดยบาทหลวงชาวฝรั่งเศส ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 19 -20 แต่อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนมากของประเทศเวียดนามก็ยังคงมีความเคารพนับถือและถือปฏิบัติในพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษอยู่เช่นเดียวกัน

4) ระบบการศึกษา

ระบบการศึกษาในประเทศเวียดนามนั้น รัฐบาลยังคงดูแลและกำกับอยู่ทั้งในระดับโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย แต่รัฐบาลก็ยังเปิดโอกาสให้เอกชนได้ดำเนินการให้บริการทางการศึกษาและกำลังได้รับความนิยม โดยทั่วไปแล้วระบบการจัดการศึกษาของเวียดนามนั้น แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับวิทยาลัย/มหาวิทยาลัย โดยส่วนมากแล้วใช้ภาษาเวียดนามอันเป็นภาษาพื้นถิ่นในการเรียนการสอน รัฐบาลได้พยายามกระจายโรงเรียนของรัฐบาลออกไปให้ทั่วทุกเขต จังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้านเพื่อลดปัญหาการขาดโรงเรียน ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ได้มีโรงเรียนและสถานศึกษาหลายรูปแบบที่รัฐมุ่งส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนผู้มีความสามารถพิเศษหรือมีพรสวรรค์ให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถ จึงไม่เป็นที่แปลกใจที่เห็นเยาวชนของประเทศเวียดนามได้ไปแสดงความสามารถให้ไปปรากฏในเวทีโลก อยู่อย่างสม่ำเสมอ ในประเทศเวียดนามนั้น การให้การศึกษาสำหรับผู้เรียนในระดับอายุ 6 – 11 ปี เป็นการศึกษาให้เปล่าอันเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องจัดให้ การแข่งขันเข้าไปเรียนในสถานศึกษาของรัฐในระดับอุดมศึกษานั้นค่อนข้างสูง จึงได้เกิดมีโรงเรียนกวดวิชาเกิดขึ้นอย่างมากมาย ด้วยจำนวนมหาวิทยาลัยนั้นมีจำนวนที่จำกัดอยู่ อย่างไรก็ตามในช่วงระยะปีการศึกษา 2000 – 2005 นั้น มหาวิทยาลัยก็ได้เพิ่มจำนวนขึ้น จากจำนวน 178 แห่ง เป็น 299 แห่ง (Ministry of Education and Training Socialist Republic of Vietnam, 1995: 14)

5) อาหารเวียดนาม

โดยทั่วไปแล้วอาหารพื้นเมืองของชาวเวียดนามแท้ๆ นั้นมีวิธีการปรุงที่ใช้ น้ำมันเป็นส่วนประกอบในการปรุงน้อยมาก และมีส่วนประกอบที่เป็นพืชผักอย่างหลากหลาย อาหารหลักของชาวพื้นเมือง คือ ข้าว ซอสปรุงรสถั่วเหลือง น้ำปลาและเกลือ ชาวเวียดนามจะไม่นิยมรับประทานอาหารมีรสจัด เช่น หวานจัด เค็มจัดหรือเปรี้ยวจัด และการปรุงกลิ่นนั้นก็มักจะนิยมใช้ผักหอม เช่น สะระแหน่ โหระพาหรือผักชีหอม เป็นต้น อาหารที่ขึ้นชื่อและเป็นที่แสวงหารับประทานเมื่อ

นักท่องเที่ยวเดินทางไปถึงประเทศเวียดนามแล้ว คือ เพ่อ ที่หลากหลายชนิด แนม ก๊วน, แนม เนื่อง, บุ้น บ่อ เฮ่ว, เอม เนว เป็นต้น

6) ท้องถิ่นชนบทเวียดนาม

จำนวนประชากรในเขตพื้นที่ในเมืองของเวียดนามนั้นมีจำนวนประชากร ประมาณร้อยละ 26.9 ของประชากรประเทศ และจำนวนประชากรนี้ก็มีอัตราเฉลี่ยของประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ถึงร้อยละ 3.4 แต่ในขณะที่จำนวนประชากรในท้องถิ่นชนบทกลับมีอัตราเพิ่มเพียงร้อยละ 0.4 ต่อปี ประชากรในชนบทมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ ร้อยละ 70.4 และถึงแม้ว่าอิทธิพลของการเปิดประเทศ รับเอาระบบเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมตะวันตกมาเป็นช่วงระยะเวลาหลายสิบปีแล้ว แต่ชนบทธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมในพื้นที่ชนบทก็ยังคงมีความเข้มแข็งอยู่ ชาวเวียดนามในท้องถิ่นชนบทก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์ที่หลากหลายไว้อย่างมั่นคงอย่างเป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

7) ระบบเครือญาติ

ในพื้นที่ชนบทเวียดนามนั้น ระบบเครือญาติมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินวิถีชีวิตของชาวชนบท อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเวียดนามนั้นต่างก็มีคุณค่าในตัวเองและในกรณีเดียวกัน วัฒนธรรมตะวันตกก็มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของครอบครัวและระบบวงศาเครือญาติเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามหากจะเปรียบเทียบกันระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมตะวันออกแล้ว วัฒนธรรมจีนนั้นยังมีอิทธิพลสำคัญเหนือกว่าวัฒนธรรมตะวันตกไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับวงศาเครือญาติ

ชุมชนในแต่ละท้องถิ่นนั้นส่วนมากล้วนมีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิต ในประเทศเวียดนามนั้น การสืบสกุลทางสายโลหิตนั้นสามารถแสดงออกให้เห็นได้ผ่านนามสกุลและที่อยู่อาศัย โดยตระกูลไหนมีการตั้งชื่อก็จะยังคงเริ่มต้นด้วยชื่อตระกูลเสียก่อน ต่อมาก็เป็นชื่อกลางและชื่อสุดท้ายก็เป็นชื่อตนเอง และนอกเหนือจากนั้นการสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชนบทก็มักจะเป็นการอยู่อาศัยเป็นใกล้ชิดในพื้นที่เดียวกัน เช่น ในปัจจุบันในหนึ่งครอบครัวหรือพื้นที่บริเวณเดียวกันนั้นจะยังมีผู้อยู่อาศัยได้อาศัยอยู่ร่วมกันถึง 4 รุ่น (Đinh Văn Khánh, 1993: 37 -39) และด้วยเหตุที่ระบบเครือญาติยังปรากฏแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในสังคมชนบทเช่นนี้ ซึ่งโดยหลักแล้ว การจัดลำดับชั้นของตระกูลในการสืบสายโลหิตนั้นจะให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีเชื้อสายใกล้ชิดกับบรรพบุรุษมากที่สุดจะได้รับการเคารพนับถือ เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็ด้วยอิทธิมา จากทั้งวัฒนธรรมความเชื่อตามแนวคิดขงจื้อและค่านิยมทางสังคมที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษดังจะเห็นได้จากการใช้นามสกุลนามในภาษาเวียดนามนั้นมีความละเอียดอ่อนที่แสดงให้เห็นถึงระดับของบุคคลนั้นจะมีบทบาทและตำแหน่งที่แตกต่างกันออกไปตามสถานภาพอันซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการให้ความสำคัญเคารพบรรพบุรุษหรือบุคคลสำคัญ

8) การแต่งงาน

ในอดีตนั้น ทั้งชายหนุ่มและหญิงสาวมักจะถูกคาดหวังให้เข้าพิธีแต่งงานเมื่อมีอายุค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับปัจจุบัน พิธีแต่งงานโดยปกติจะถูกจัดการโดยผู้ปกครองของทั้งสองฝ่ายใน

ครอบครัวแบบขยาย สำหรับลูก ๆ แล้วแทบไม่มีสิทธิ์เสียงที่จะรับรู้และกล่าวแสดงความคิดเห็นใด ๆ ได้แต่อย่างไรก็ตาม ในยุคสมัยใหม่นี้ ประเพณีนี้ได้รับการเปลี่ยนแปลงแล้วค่อนข้างมาก (http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/nr040810154926/) ชาวเวียดนามโดยทั่วไป โดยเฉพาะในชุมชนเมืองมักจะมีสิทธิ์ในการเลือกแต่งงานกับคนที่เขารักและพอใจด้วยตนเอง

1) พิธีสู่ขอหมั้นหมาย บางครั้งก่อนที่จะมีพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวและญาติฝ่ายครอบครัวก็จะไปเยี่ยมเจ้าสาวและครอบครัวด้วยกลองไม้ขัดเงาซึ่งในนั้นบรรจุไปด้วยสัญลักษณ์ของการหมั้นหมาย เช่น หมาก พลุ ชา ขนม ผลไม้ ไวน์ และห่อคลุมด้วยผ้าแดงละเลียดนุ่มที่ถือไปโดยหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน หรือเด็กหญิงหรือเด็กชายก็ได้ แล้วหลังจากนั้นทั้งสองฝ่ายครอบครัวก็จะนัดหมายวันจัดพิธีแต่งงานที่แน่นอน

2) พิธีแต่งงาน แยกหรือต่าง ๆ จะได้รับเชิญให้ไปร่วมพิธีฉลองสมรสแห่งความสุขร่วมกับคู่บ่าวสาว และคู่บ่าวสาวจะทำพิธีให้ขออนุญาตบรรพบุรุษและขอพรให้บรรดาบรรพบุรุษได้คุ้มครองคู่บ่าวสาว เสร็จแล้วก็มีพิธีฉลองสมรส 9) การแต่งกาย

ภาพที่ 6 ชุดยาวประจำชาติเวียดนาม

ในสมัยศักดินาโบราณนั้น การแต่งกายเป็นหนึ่งในสิ่งที่สำคัญที่สุดทางสถานะทางสังคมและเป็นสัญลักษณ์และเอกลักษณ์สำคัญของความเป็นเวียดนามเป็นอย่างยิ่ง โดยคนธรรมดาสามัญนั้นจะมีโอกาสน้อยในการที่จะเลือกการแต่งกายให้ดูสวยงามสดใส ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นเสื้อผ้าที่สีพื้น ๆ และง่าย ๆ และมักไม่อนุญาตให้ใช้สีฉูดฉาด และโดยปกติคนธรรมดาสามัญจะไม่ได้รับอนุญาตให้ย้อมสีเสื้อผ้าฉูดฉาด นอกจากสีดำ น้ำตาลหรือขาวเท่านั้น ยกเว้นแต่ในงานเทศกาลที่สำคัญต่าง ๆ เท่านั้น (<http://www.ninhbinhtourism.com.vn/modules.php?name=News&op=viewst&sid=869>) แต่อย่างไรก็ตามกฎเกณฑ์นี้อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ขึ้นอยู่กับการยอมรับของแต่ละกลุ่มชนในท้องถิ่นต่าง ๆ

10) วันหยุดและวันนักขัตฤกษ์ที่สำคัญ

ประเทศเวียดนามมีเทศกาลงานวันเฉลิมฉลองที่สำคัญหลายวัน เช่น หยุดตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญซึ่งได้ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณมาแล้ว และรวมทั้งวันหยุดที่

ได้รับอิทธิพลตามแนวตะวันตกสมัยใหม่หลายวันสำคัญ วันหยุดที่สำคัญตามประเพณีดั้งเดิมที่มีความสำคัญอย่างแพร่หลาย คือ เทศกาลวันขึ้นปีใหม่ “วันตรุษเต๊ต” ซึ่งเป็นวันหยุดตามประเพณีเวียดนามที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ซึ่งตรงกับ 3 วันแรกของเดือนแรกตามปฏิทินทางจันทรคติ ซึ่งมักจะเป็นประมาณปลายเดือนมกราคม หรือต้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุก ๆ ปีแตกต่างกันออกไปตามปฏิทินทางจันทรคติ ในพิธีกรรมการปฏิบัตินั้น การเฉลิมฉลองจะถูกจัดขึ้นในระหว่างก่อนและหลังวันตรุษนี้อย่างน้อย 3 วัน และนับเป็นการพบกันโดยพร้อมหน้าพร้อมตา เพื่อเช่นไหว้บรรพบุรุษ พบปะสังสรรค์และเป็นวันหยุดใหญ่ประจำปีเช่นเดียวกัน และนอกจากนี้ยังมีหยุดที่เรียกว่าวัน “เต๊ต จุง ทุ” ซึ่งก็คือ วันไหว้พระจันทร์ มักจะเป็นการวันหยุดที่จัดพิธีการไหว้พระจันทร์ จะมีการใช้ผัก ผลไม้มาประดับประดาตกแต่งให้ดูสวยงามเพื่อเป็นเครื่องเซ่นไหว้พระจันทร์นั่นเอง และนอกจากนี้ก็ยังมียังมีวันวิสาขบูชา วันไหว้ผีครัวเรือน และวันพระประจำแต่ละเดือน

ส่วนวันหยุดตามแนวแบบตะวันตกมีปรากฏในประเทศเวียดนามก็มีหลายวันสำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่ ที่ 1 มกราคม วันปลดปล่อยอิสระของเวียดนามใต้ - 30 เมษายน วันแรงงานแห่งชาติ - 1 พฤษภาคม วันชาติเวียดนาม - 2 กันยายน ซึ่งเป็นวันที่อดีตประธานาธิบดี โห่ จี๋ มิงห์ ได้ประกาศอิสรภาพจากการเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส วันที่ 8 มีนาคม - วันสตรีสากล วันที่ 20 พฤศจิกายน - วันครู วันที่ 25 ธันวาคม - วันคริสต์มาส เป็นต้น

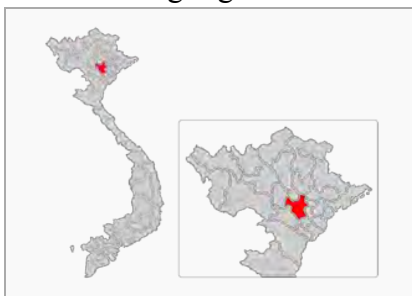
2.6 ข้อมูลทางสังคม – วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของ 2 จังหวัดสำคัญพื้นที่วิจัย

นโยบาย “เปลี่ยนแปลงใหม่ – โดย เมื่อย” ได้ส่งผลโดยตรงทั้งทางตรงและทางอ้อมในด้านสังคม – วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือของประเทศเวียดนามที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบสังคมนิยมอย่างเคร่งครัดมาก่อน จังหวัด ห่า ไน๋ และ หาย ผ่อง อันเป็น 4 จังหวัดสำคัญในเขตพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ที่กำลังเร่งพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติต่างก็ได้เดินทางมาดำรงชีวิตและสร้างหลักปักฐานอยู่ในบริเวณเขตพื้นที่เหล่านี้มานานพอสมควร ซึ่งเขาเหล่านี้ได้อาศัยหลักในการสร้างเครือข่ายทางสังคมมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพื้นที่ใหม่ให้กับตนเอง พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจเกี่ยวข้อกันไปมาระหว่างคนไทยด้วยกันเอง หรือกับชาวเวียดนาม หรือชาวต่างชาติอื่นใด ในที่นี้ จึงจะกล่าวถึงสภาพทั่วไปทั้งทางด้าน สังคม – วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของ 4 จังหวัดสำคัญนี้ เพื่อใช้เป็นฐานแนวคิดสำคัญในการสร้างความเข้าใจพวกเขาเหล่านั้น ดังนี้

2.6.1 จังหวัด ห่า ไน๋ (Hà Nội)

ภาพที่ 8 หอแดง (Khuê Văn Các) สัญลักษณ์ของเมืองห่า ไน๋
ตั้งอยู่ใน Văn Miếu Quốc Tử Giám มหาวิทยาลัยแห่งแรกของเวียดนาม
(<http://www.travelblog.org/Photos/2046930.html>)

ภาพที่ 9 ตำแหน่งพื้นที่จังหวัดห่า ไน๋ เมืองหลวงของประเทศเวียดนามปัจจุบัน
([http:// www.hanoi.gov.vn](http://www.hanoi.gov.vn))

1) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และการปกครอง

ท่า ไหน่ย (Hà Nội) เป็นเมืองหลวงของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามปัจจุบัน และในขณะเดียวกันก็เป็นที่ตั้งของเมืองเทศบาลนครท่า ไหน่ย อันเป็นเทศบาลนครที่เป็นลำดับที่ 2 ในประเทศเวียดนาม มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น จำนวน 6,233,000 คน (สำรวจเมื่อปี ค.ศ. 2010 - http://vi.wikipedia.org/wiki/H%C3%A0_N%E1%BB%99i) เมืองท่า ไหน่ย ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มสันทอนริมฝั่งแม่น้ำ โห่ง (แม่น้ำสีกลาป/แม่น้ำแดง) ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการเมืองและศาสนาในยุคแรกๆ ของประเทศเวียดนามเมื่อได้รับเอกราชจากประเทศจีน ในปี ค.ศ. 1010 กษัตริย์ ลี กง อว๋าน (Lý Công Uẩn) ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์แรกของราชวงศ์ ลี ได้ตัดสินใจสร้างเมืองหลวงขึ้นที่บริเวณพื้นที่นี้และให้ชื่อว่า “ทังลอง - Thăng Long” และในช่วงตลอดระยะเวลาการปกครองบ้านเมืองของราชวงศ์ ลี (Lý), ราชวงศ์ เจิน (Trần) และราชวงศ์ เล (Lê) เมืองหลวง ทัง ลอง เป็นที่ยังคงศูนย์กลางทางการเมือง การศึกษาของบริเวณภาคเหนือของประเทศ เมื่อหลังจากที่ราชวงศ์ เตีย เซิน (Tây Sơn) ได้ล้มล้างราชวงศ์ เหงวียน (Nguyễn) แล้ว จึงได้สถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์ครองราชย์และเมืองหลวงของประเทศก็ได้ถูกย้ายไปตั้งใหม่ที่เมือง เฮว้ (Huế) ณ บริเวณภาคกลางของประเทศเวียดนามในปัจจุบัน และต่อมาเมือง ทัง ลอง ก็ได้เปลี่ยนชื่อไปเป็น เมือง ท่า ไหน่ย ดังเช่นปัจจุบันนี้ ตั้งแต่ในราวปี ค.ศ. 1831 ในช่วงสมัยกษัตริย์ มิงห์ ม่าง (Minh Mạng) และต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1902 เมือง ท่า ไหน่ย ก็ได้กลับมาเป็นเมืองหลวงของประเทศเวียดนามอีกครั้งหนึ่งในช่วงยุคสมัยของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสในบริเวณคาบสมุทรอินโดจีน (Liên bang Đông Dương) และได้มีการสร้างและปรับปรุงผังเมืองตามแบบอย่างของวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมฝรั่งเศส และเมื่อผ่านยุคสงครามฝรั่งเศสและสงครามอเมริกาแล้ว เมือง ท่า ไหน่ย ก็กลายเป็นเมืองหลวงของประเทศโดยถาวรหลังจากที่ได้มีการรวบรวมประเทศเวียดนามให้เป็นหนึ่งมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

เมื่อครั้งที่มีการประกาศขยายอาณาเขตเมืองหลวงของเวียดนามอย่างเป็นทางการในเดือน กันยายน ปี ค.ศ. 2008 นั้น ทำให้เมืองหลวงท่า ไหน่ย ในปัจจุบันมีพื้นที่ทั้งสิ้น จำนวน 3,324,920 ตารางกิโลเมตร จังหวัด ท่า ไหน่ย ประกอบด้วยพื้นที่นอกเขตเทศบาลนคร ประกอบไปด้วย 1 เทศบาลอำเภอ 18 อำเภอ และพื้นที่อันเป็นเขตเทศบาลนครท่า ไหน่ย มีจำนวน 10 เขต โดยในประเทศเวียดนามนั้นมีเขตเทศบาลนครให้ จี๋ มิงห์ (ในภาคใต้) และเทศบาลนคร ท่า ไหน่ย (ในภาคเหนือ) ที่นับเป็นศูนย์เขตศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ ในปี ค.ศ. 2007 มูลค่าผลิตภัณฑ์รวม (จีดีพี) ของประเทศเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 12.1 มูลค่ารวมการส่งออกสูงกว่า 4 พันล้านล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา การเก็บภาษีเงินได้ของประเทศรวม 45.7 แสนล้านล้านเหรียญ (Le Thong, 2001: 557 , 563) และเมืองท่า ไหน่ย ปัจจุบันนี้นับเป็นเมืองศูนย์กลางทางวัฒนธรรม การศึกษาที่ประกอบด้วย โรงเรียนครแห่งชาติขนาดใหญ่ พิพิธภัณฑ์ หมู่บ้านวัฒนธรรม หน่วยงานราชการที่เป็นสถาปัตยกรรมเก่าแก่ของประเทศ และมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่หลายแห่งของประเทศ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้ เทศบาลนครท่า ไหน่ย กำลังประสบปัญหาเรื่องความหนาแน่นของประชากรและการคมนาคมที่กำลังทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นที่ยากแก่การจัดการในเรื่องความแออัดยัดเยียด การจราจรติดขัด และมลพิษภาวะเป็นพิษ นอกเหนือจากการจราจรติดขัด โดยเฉพาะในช่วงโมงเร่งด่วนในช่วงเช้าและตอนเย็นที่บนท้องถนนหาทางในเมือง ท่า ไหน่ย จะเต็มและแออัดไปด้วยรถมอเตอร์ไซด์ที่กำลังเพิ่ม

ปริมาณอย่างยากแก่การควบคุม ส่งผลเสียบีบแตรและติดขัดปั่นป่วนไปทั่วในแต่ละวันแล้ว โครงสร้างทางสิ่งก่อสร้างและถนนทางในเมืองท่าโหน่ย กำลังอยู่ในระยะการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุง บริเวณพื้นที่ที่พักอาศัยนอกเขตเทศบาลนครกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างขาดการจัดการและควบคุม ทำให้เกือบทุกแห่งหนเต็มไปด้วยการก่อสร้างและขยับขยายพื้นที่อาศัย การซ่อมและขุดท่อระบายน้ำ การสร้างสะพานลอย ถนนลอดใต้ดินเป็นส่วนที่ก่อให้เกิดความสับสนและปัญหาการก่อสร้างที่นับ เป็นปัญหาสำคัญที่รัฐบาลและผู้นำของเทศบาลนครกำลังเร่งควบคุมดูแลและทำการแก้ไขอย่างยากยิ่ง

2) ลักษณะพื้นที่ทางกายภาพ

ภาพที่ 10 ภาพถ่ายทางอากาศ ของจังหวัด ท่า โหน่ย ที่มองเห็นแม่น้ำแดง/สีกุหลาบ - Hông

ไหลผ่านเมืองได้อย่างชัดเจน

(http://vi.wikipedia.org/wiki/H%C3%A0_N%E1%BB%99i)

จังหวัด ท่า โหน่ย ตั้งอยู่ทางบริเวณทางตะวันตกของดินดอนสามเหลี่ยมราบลุ่มแม่น้ำ “ห่ง – แม่น้ำแดง/สีดอกกุหลาบ” ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเส้นละติจูดที่ $20^{\circ} 53'$ ถึง $21^{\circ} 23'$ และระหว่างเส้นลองจิจูดที่ $105^{\circ} 44'$ ถึง $106^{\circ} 02'$ ตะวันออก ทางทิศเหนือติดกับจังหวัด ไ้ เหวียน (Thái Nguyên) และจังหวัด วังพู๊ก (Vĩnh Phúc) ส่วนทางใต้ติดกับเขตจังหวัด ท่า นาม (Hà Nam) จังหวัด หว่า บิ่งห์ (Hòa Bình) ส่วนทางทิศตะวันออกติดกับเขตพื้นที่ของจังหวัด บัก ซาง (Bắc Giang) จังหวัด บัก นิงห์ (Bắc Ninh) และจังหวัด ฮึงเยียน (Hưng Yên) ส่วนทางทิศตะวันตกนั้นมีอาณาเขตติดต่อกันกับจังหวัด พูเถาะ (Phù thọ) และ ฮว่า บิ่งห์ (Hòa Bình) หลังจากนั้น จังหวัด ท่า โหน่ย ก็ได้รับการขยายอาณาเขตพื้นที่โดยการประกาศรวมเอา จังหวัด ท่า เตย (Hà Tây) ซึ่งมีอาณาเขตซึ่งอยู่ทางด้านทิศเหนือและตะวันตกเข้าเป็นเขตจังหวัดท่า โหน่ย เข้าด้วยกัน ในเดือน 8 ปี ค.ศ. 2008 จึงทำให้จังหวัดท่า โหน่ย มีเนื้อที่เพิ่มขึ้นเป็นถึง 3,324,920 ตารางกิโลเมตร ที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำ ห่ง แต่พื้นที่ส่วนมากก็ยังอยู่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำ ห่ง (<http://tintuc.timnhanh.com/xa-hoi/chinh-tri/20090525/35A936C5/Ha-Noi-lap-quy-hoach-tong-the-phet-trien-kinh-texa-hoi.html>)

ลักษณะพื้นที่และภูมิประเทศของเมือง ท่า โหน่ย นั้นลาดลุ่มไปตามบริเวณริมฝั่งแม่น้ำกุหลาบจากทางตะวันตกไปยังทิศตะวันออกที่มีระดับสูงกว่าน้ำทะเลประมาณ 5 - 20 เมตร เนื่องจากบริเวณพื้นที่การเกิดดินตกตะกอนจากแม่น้ำห่ง บริเวณพื้นที่ประมาณ 3 ใน 4 ของพื้นที่เป็นบริเวณดินอุดมริมฝั่งแม่น้ำห่งและ

แม่น้ำดำ ส่วนพื้นที่สูงบริเวณพื้นที่อื่นมักจะเป็นที่ราบสูงริมภูเขาที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอ ซ็อก เจิน (Sóc Sơn) อำเภอ บา หวี (Ba Vì) อำเภอ กว๊วก อวาย (Quốc Oai) และอำเภอ มี ดีก (Mỹ Đức) ซึ่งเขตพื้นที่สูงเหล่านี้จะสูงกว่าระดับน้ำทะเลแตกต่างกันออกไปในระดับหลายร้อยเมตร

3) การคมนาคม

จังหวัด ห่า โหน่ย ตั้งอยู่ระหว่างบริเวณริมฝั่งแม่น้ำห่ง (Hồng) และแม่น้ำดำ (Đà) ซึ่งเป็นแม่น้ำที่กว้างใหญ่และสำคัญทางภาคเหนือของเวียดนาม แม่น้ำห่ง มีความยาวถึง ประมาณ 1,183 กิโลเมตร กำเนิดที่บริเวณพื้นที่เขต เวิน นาม (Vân Nam) ของประเทศจีน ไหลผ่านเข้าไปสู่ตัวเมือง ห่า โหน่ย ในเขตอำเภอ บา หวี และออกจากเขตเมืองห่า โหน่ย ที่อำเภอ ฟู่ เซวียน ติดกับจังหวัด ฮึง เอียน ซึ่งส่วนของแม่น้ำที่ไหลผ่านเมือง ห่า โหน่ยนั้น มีความยาวถึง 163 กิโลเมตร ซึ่งกินอาณาเขตพื้นที่ 1 ใน 3 ของอาณาเขตพื้นที่ที่แม่น้ำนี้ไหลผ่านประเทศเวียดนาม ส่วนแม่น้ำดำ นั้นเป็นพื้นที่ชายแดนระหว่างเมือง ห่า โหน่ย กับเมือง ฟู่ เถาะ และไหลไปในทิศทางร่วมกันกับแม่น้ำห่ง ทางด้านทิศเหนือของเมืองห่า โหน่ย ในบริเวณอำเภอ บา หวี และนอกเหนือจากแม่น้ำทั้งสองสายนี้แล้ว ก็ยังมีแม่น้ำสายอื่นเล็ก ๆ สั้น ๆ ที่ไหลพาดผ่านบริเวณเมือง ห่า โหน่ย อีก เช่น แม่น้ำ ด่าย แม่น้ำ เตื่อง แม่น้ำ เกว (Cầu) แม่น้ำ ก่า โหล (Cà Lò) เป็นต้น และบรรดาแม่น้ำสายเล็ก ๆ เหล่านี้ก็ไหลผ่านบริเวณในเขตตัวเมืองห่า โหน่ย เช่น แม่น้ำ โต ลัก แม่น้ำ กิม จิว (Kim Nguru) ซึ่งกลายเป็นแม่น้ำที่ใช้ในการระบายน้ำออกเสียต่าง ๆ จากเมืองห่า โหน่ยไปสู่ท้องทะเล ดังนั้น เมือง ห่า โหน่ย จึงได้มีโอกาสในการเลือกใช้แม่น้ำเป็นเส้นทางการคมนาคมที่สำคัญ โดยเฉพาะการคมนาคมขนส่งทางเรือ

เมืองห่า โหน่ย นับเป็นเมืองที่มีบึงสำคัญหลายแห่งในใจกลางเมืองซึ่งอดีตเคยเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของแม่น้ำ ในเขตพื้นที่เมืองห่า โหน่ย นั้น บึง เตีย (Tõy) นับเป็นบึงหรือทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดในเวียดนาม ที่มีพื้นที่ประมาณ 500 เฮกตาร์ ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่ที่มีความสำคัญในเขตเมืองห่า โหน่ย ซึ่งในปัจจุบันนี้เป็นพื้นที่สำคัญในการสร้างโรงแรมและที่พักขนาดใหญ่ที่ทันสมัยหลายแห่ง ส่วนบึง เกียม (Guom) หรือ บึง โห ฮว่าน เกียม ซึ่งเป็นบึงขนาดเล็กที่มีความสำคัญทางด้านพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในเขตบริเวณพื้นที่เมืองและถนนเก่าที่เขียวขจีไปด้วยพันธุ์ไม้หลากหลาย และนอกจากนี้ก็ยังมีบึงที่มีชื่อเสียงและสวยงามอีกหลายแห่งในเขตพื้นที่ในเมืองที่เหมาะสมแก่การไปเที่ยวชมและนั่งดื่มกาแฟชมทิวทัศน์ เช่น บึง จุก แบ็ก (Trúc Bạch) บึง เทียน กวาง (Thiên Quang) บึง ฑู เละ (Thủ Lệ) นอกจากนี้ ก็ยังมีบึงอื่น ๆ ที่อยู่นอกเขตเทศบาลเมืองห่า โหน่ย เช่น บึงกิม เลียน (Kim Liên) บึงเลียน ด้าม (Liên Đàm) บึง หงาย เชน (Ngài Sơn) - ด่ง โม (Đòng Mô) บึงซ่าย ฮาย (Suối Hai) บึงเม่ว ภู (Mèo Gù) บึงชวาน แก้งห์ (Xuân Khanh) บึงตวิ ลาย (Tuy Lai) บึงกวาน เชน (Quan Sơn) (Tran Quoc Vuong, 2000: 48 - 53) เป็นต้น

ด้วยอิทธิพลของการพัฒนาความเป็นเมืองที่ค่อนข้างรวดเร็วและมั่นคงในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1990 – 2000 ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ของเมืองห่า โหน่ย ประสบปัญหาในเรื่องมลพิษภาวะเป็นอย่างมาก ในบริเวณพื้นที่แม่น้ำ โต ลัก อันเป็นสายน้ำหลักในการระบายน้ำเสียของพื้นที่ในเมืองห่า โหน่ย ซึ่งในแต่ละวันนั้นจะต้องรับภาระการระบายน้ำเสียมากกว่า จำนวน 150,000 ลูกบาศก์เมตร ([http:// www.hanoi.gov.vn](http://www.hanoi.gov.vn)) และใน

ขณะเดียวกัน แม่น้ำ กิม จิว ก็รับภาระในการระบายน้ำเสียจากบริเวณพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำถึงจำนวนมากกว่า 110,000 ลูกบาศก์ลิตร โดยเฉพาะที่สำคัญเป็นการรับการระบายน้ำเสียจากบ้านเรือนและโรงงานอุตสาหกรรมที่มีมลพิษเป็นอันตรายต่อสุขภาพประชาชน และนอกเหนือจากนั้นในบริเวณพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำอื่น ๆ ก็ยังเป็นที่ระบายขยะมูลฝอยจากชุมชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำอันนับเป็นการสร้างมลพิษภาวะให้แก่เมืองท่า ไหน่ย

4) ลักษณะภูมิอากาศ

บริเวณพื้นที่ของเมืองท่า ไหน่ย เป็นพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมจากอ่าว ตัง เกีย ที่พัดนำความอบอุ่นจากประเทศจีนเข้ามาสู่ประเทศเวียดนาม จึงทำให้อากาศในฤดูร้อนร้อนจัด มีฝนตกชุกและฤดูหนาวอากาศหนาวเย็นมากและมีฝนตกน้อยแต่ตกปรอย ๆ เป็นพื้นที่ที่ได้รับแสงอาทิตย์ตรงในฤดูร้อนจึงทำให้อุณหภูมิสูงมาก และประกอบกับมีพื้นที่ใกล้บริเวณริมฝั่งทะเล เมืองท่า ไหน่ย จึงเป็นเมืองที่มีความชื้นมากและฝนตกชุก ประมาณอย่างน้อยถึง 114 วันต่อปี และที่สำคัญเมือง ท่า ไหน่ย มีสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงได้เร็วแตกต่างกันได้ชัดเจนในฤดูร้อนและฤดูหนาว คือ ฤดูร้อนเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนานคือ จากประมาณเดือน พฤษภาคม – เดือน กันยายน ที่มีฝนตกชุก อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 29.2 องศาเซลเซียส และจากเดือน พฤศจิกายน เป็นต้นไปถึงเดือน มีนาคม เป็นฤดูหนาว มีมีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 15.2 องศาเซลเซียส และในขณะเดียวกัน จริง ๆ แล้ว ในบริเวณทางภาคเหนือของประเทศเวียดนามนั้น มีครบทั้ง 4 ฤดู คือ ฤดูใบไม้ร่วง ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วงและฤดูหนาว

5) ชาวพื้นถิ่นจังหวัด ท่า ไหน่ย

ใน ปี ค.ศ. 1954 เมืองท่า ไหน่ย มีประชากรทั้งสิ้น ประมาณ 53,000 คน ต่อพื้นที่ประมาณ 152 ตารางกิโลเมตร จะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรในเมืองท่า ไหน่ย นั้นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปีปัจจุบัน ซึ่งล้วนแต่เป็นประชากรที่ไม่ได้เป็นคนพื้นถิ่นแต่ประการใด ประวัติศาสตร์ของประชากรในเมืองท่า ไหน่ย นั้นมีการพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและมีคนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยจากหลากหลายพื้นที่ ประชากรโดยพื้นถิ่นของเมืองท่า ไหน่ย นั้นหากเป็นคนนอกพื้นที่ในเมืองแล้วยังคงเป็นคนกลุ่มเดิมซึ่งมีอาชีพหลัก คือ การเกษตรกรรมและการใช้แรงงานซึ่งยังคงไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากไปนักจาก คริสต์ศตวรรษที่ 15 – 16 แต่ว่าประชากรในเขตเมืองนั้น วิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก บางกลุ่มก็พยายามปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับการประกอบอาชีพและวัฒนธรรมตะวันตกที่เริ่มไหลบ่าเข้ามาทั้งในการการค้าขายและการท่องเที่ยว หากประชาชนบางกลุ่มที่ชื่นชอบอยู่กับวิถีชีวิตการเกษตรกรรมก็ย้ายถิ่นฐานห่างไกลออกไปจากตัวเมือง หรือบางกลุ่มคนก็เข้ารับการศึกษาตามระบบการจัดการศึกษาแบบใหม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปทำงานราชการหรือกับบริษัทห้างร้านเอกชนโดยดั้งเดิมนั้น เมืองท่า ไหน่ย ประกอบไปด้วยประชากรที่หลากหลายกลุ่มและเผ่าพันธุ์ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 มีการอพยพของประชากรจากหลายแหล่งเข้ามาอาศัยอยู่ในเมือง ทั้ง ลอง และ กษัตริย์ เล แท่งห์ ตง จะบังคับให้ผู้อพยพเหล่านั้นกลับไปยังพื้นถิ่นเดิม แต่กลุ่มคนที่อพยพเข้ามานี้ส่วนมากก็จะเป็นกรรมกรและชาวไร่ชาวนาที่ต้องการหาที่ทำกินใหม่ รวมทั้งชนเผ่า ฮวา และชนเผ่า จาม ที่เข้ามาร่วมอยู่อาศัยตลอดช่วงราชวงศ์จีน ราชวงศ์ลี และพักอาศัยอยู่ในเมืองท่า ไหน่ย มาจนกระทั่งปัจจุบัน และที่สำคัญนั้น ในช่วง ปี ค.ศ. 1954 เมื่อกองทัพประชาชนเวียด มิงห์ บุกรุกเข้ายึดเอาเมืองท่า ไหน่ย คืนมาจากเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสได้แล้วนั้น ทำให้บ้านเมืองได้พัฒนาขึ้นทั้งพื้นที่และประชากร

จนถึงปี ค.ศ. 1961 เมือง ห่า โน้ย ได้ขยายพื้นที่เป็น 584 ตารางกิโลเมตร และประชากรก็เพิ่มขึ้นเป็นถึง 91,000 คน ภายใต้อำนาจปี ค.ศ. 1978 รัฐสภาได้ตัดสินใจขยายพื้นที่เมืองหลวงออกไปอีกเป็น 2,136 ตารางกิโลเมตร และประชากรก็เพิ่มจำนวนขึ้นไปอีก เป็น จำนวน 2.5 ล้านคน หลังจากนั้นต่อมาอีกในปี ค.ศ. 2008 เมืองห่า โน้ย ก็ได้มีการประกาศขยายพื้นที่เมืองหลวงออกไปอีก โดยรวมเอาจังหวัด ห่า เตีย เข้ามาเป็นพื้นที่เมืองหลวง จึงทำให้ประชากรของเมืองห่า โน้ย เพิ่มขึ้นเป็น 6.233 ล้านคน และปัจจุบัน เมืองห่า โน้ย นับว่าเป็นเมืองหลวงที่มีบริเวณพื้นที่มากเป็นลำดับที่ 17 ของโลก (http://vi.wikipedia.org/wiki/H%C3%A0_N%E1%BB%99i) จำนวนประชากร ต่อพื้นที่ของเมืองห่า โน้ย นับตั้งแต่ขยายเขตพื้นที่ให้กว้างออกไปแล้วก็ยังคงไม่แตกต่างจากเมื่อครั้งยังไม่ได้ขยายเขตพื้นที่ที่ออกไป คือ อัตราโดยเฉลี่ยแล้วปัจจุบันในเขตเมืองห่า โน้ย มีประชากรเฉลี่ย จำนวน 35,341 คน ต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร (Lê Thông Nguyễn Văn Phú và Nguyễn Minh Thu, 2001: 411 – 419) ซึ่งในขณะเดียวกัน บริเวณพื้นที่อำเภอรอบนอกของจังหวัดห่า โน้ย เช่น ซ้อก เซิน, บา วี, หมี่ ดัก ก็มีจำนวนประชากรเฉลี่ยไม่ถึง 1,000 คน ต่อ พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร และปัญหาความแตกต่างระหว่างเขตพื้นที่ในเมืองและเขตพื้นที่ต่างอำเภอด้านนอกนั้นไม่ใช่มีความแตกต่างเพียงเฉพาะจำนวนประชากรต่อพื้นที่เท่านั้น ยังมีความแตกต่างในเรื่องระดับความเป็นอยู่ การศึกษา การสาธารณสุข และอื่น ๆ อีกด้วย ส่วนอัตราจำนวนประชากรแยกตามชาติพันธุ์ในเขตเมืองหลวงห่า โน้ย ในช่วงการสำรวจในวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 1999 (http://www.giaothongvantai.com.vn/Desktop.aspx/News/kinh-te-xa-hoi/Ha_Noi_van_thac_thom_so_mua/) ในเขตเมืองห่า โน้ย และห่า เตีย มีโครงสร้างของประชากรประกอบด้วย เชื้อสาย กิงห์ ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศเวียดนาม จำนวน ร้อยละ 99.1, ที่เหลือเป็นชนเผ่าหรือเชื้อสายอื่น เช่น ชาว, เมือง, ไต๋ ทั้งสิ้นประมาณ ร้อยละ 0.9 และประการทั้งหมดนี้ คิดเป็นผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ประมาณ ร้อยละ 41.1 ที่เหลือ คือ ร้อยละ 58.1 เป็นประชากรที่อาศัยอยู่นอกเขตเมือง และร้อยละ 50.7 เป็นผู้หญิง ส่วนผู้ชายมีเพียง ร้อยละ 49.3 และจำนวนประชากรในเขตเมืองทั้งหมดนั้น จำนวนประมาณ 2.5 ล้าน คนเป็นเกษตรกร

6) ประวัติศาสตร์ของเมือง ห่า โน้ย

6.1) สมัยก่อนอาณาจักร ทั้ง ลอง

จากผลการสำรวจทางโบราณคดีที่เมืองหลวงเก่า โก ลัว (Cổ Loa) แสดงให้เห็นว่า ได้มีกลุ่มชนพื้นเมืองปรากฏอาศัยอยู่ในบริเวณเมือง ห่า โน้ย มาประมาณ 2 หมื่นปีมาแล้ว ร่วมสมัยกับอารยธรรม เซิน วี (Son Vi) แต่เมื่อล่วงเลยมาถึงศตวรรษแห่งความมืดมน เกิดแผ่นดินไหวเลื่อน ชุมชนในบริเวณนี้ถูกผลักดันให้เคลื่อนย้ายไปอยู่ยังบริเวณภูเขาสูง และต่อมา ประมาณ 4 – 5 พันปีก่อนคริสต์ศักราช กลุ่มคนเหล่านี้จึงได้กลับเคลื่อนย้ายลงมาอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เดิมอีกครั้ง จากหลักฐานทางโบราณคดีในช่วงต่อมาได้แสดงให้เห็นว่า จากช่วงต้นยุคอารยธรรมทองแดงมาจนถึงช่วงอารยธรรมยุคเหล็ก ก็ปรากฏหลักฐานให้เห็นว่า ได้มีผู้คนอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เมือง ห่า โน้ย นี้แล้ว ในพื้นที่แหล่งอารยธรรมทั้ง 4 แห่ง ของเวียดนาม คือ แหล่งอารยธรรม ฟุง เหวียน (Phùng Nguyên), ด่ง เดว (Đông Đậu), ก่อ มูน (Gò Mun) และ ดง เซิน (Đông Sơn) (Mai lí Quảng, 2007: 557 - 558) แต่ว่าชนพื้นเมืองชาวห่า โน้ย ในยุคนั้นดำรงชีพโดยการเกษตร เลี้ยงสัตว์และการประมง ในช่วงระยะเวลานี้ก็นับเป็นช่วงระยะเวลา

ร่วมสมัยกับกษัตริย์ หุ่ง (Hùng) ในตำนานชาวเวียดนามโบราณนั่นเอง ประมาณ 3 ร้อยปี ก่อนคริสต์ ในการสงครามระหว่าง ขุนนาง เติน จากทางด้านทิศเหนือของเวียดนาม กษัตริย์ตัดสินใจสร้างเมืองหลวงขึ้นที่ เมือง โก่ ลว ซึ่งปัจจุบันนี้อยู่ที่ อำเภอ ดง แองห์ ห่างจากเมืองฮา โน่ย ปัจจุบันไปประมาณ 15 กิโลเมตร จึงนับได้ว่า เมือง โก่ ลว คือ เมือง ห่า โน่ย ในยุคแรกเริ่มซึ่งต่อมาก็ได้กลายเป็นทั้งศูนย์กลางทางการเมืองและสังคม

ด้วยความล้มเหลวของกษัตริย์ ถุก ฟาน (Thục Phán) ประมาณ 200 ปี ก่อนกษัตริย์ กง เหวียน ก็นับเป็นการสิ้นสุดของอาณาจักร เอิว หลาก ก็นับเป็นยุคเริ่มต้นของการเข้ามาครอบครองอาณาจักร เวียดนามโดยชาวจีน ในช่วงยุคสมัย ราชวงศ์ ฮั่น (Hán) อาณาจักร เอิว หลาก ก็ถูกแบ่งแยกออกเป็น 3 ส่วน คือ ชาว จี (Giao Chi) กิว เจิน (Cửu Chân) และ ญี่ปุ่น (Nhật Nam) และในยุคนั้น เมือง ห่า โน่ย นั้น อยู่ภายใต้การปกครองของเมือง ชาว จี แต่ก็ไม่ปรากฏว่าเมืองห่า โน่ย ในยุคนั้นมีความโดดเด่นหรือได้รับการบันทึกไว้ในช่วงต้น ๆ ศตวรรษ จนกระทั่งถึง ประมาณ ปี ค.ศ. 454 – 456 เมือง ห่า โน่ย จึงได้ถูกบันทึกไว้ว่า เป็นศูนย์กลางของเมือง ตั้ง บิ่งห์ (Tống Bình) ในปี ค.ศ. 544 ขุนนาง ลี ปี ซับไล่ชิงบัลลังก์ของราชวงศ์ เลื่อง และสถาปนาตัวเองเป็นกษัตริย์ นามว่า วาน ขวัน (Vạn Xuân) หลานของกษัตริย์ ลี ปี ที่ชื่อว่า ลี ผัด ตือ จึงได้สร้างเมืองขึ้นที่ โก่ ลว แต่ช่วงระยะเวลาการเป็นเอกราชของเวียดนามนี้มีได้เพียงช่วงระยะเวลาอันสั้นเท่านั้น คือ ถึงประมาณ ปี ค.ศ. 602 ครั้งเมื่อมาถึงสมัยราชวงศ์ เชื่อง (Đường) อาณาจักร อาน นาม ก็ถูกแบ่งออกเป็น 12 เขตการปกครอง รวม 50 อำเภอ เมือง ตั้ง บิ่งห์ (Tống Bình) นับเป็นศูนย์กลางภายใต้การปกครองของอาณาจักร อาน นาม (Tr-ong Hữu Quỳnh, Phan Đại Doãn và Nguyễn Cảnh Minh, 1997: 91 – 93)

6.2) อาณาจักร ทั้ง ลอง, ดง ไโด และ ดง กิงห์

ภาพที่ 11 รูปปั้นอนุสาวรีย์ของ กษัตริย์ ลี กง อวัน (Lý Công Uẩn) ในเมือง ห่า โน่ย

(<http://www.hanoi.gov.vn>)

ภายหลังการเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติของกษัตริย์ ลี กง อวัน (Lý Công Uẩn) ในปี ค.ศ. 1009 ณ เมือง ฮวา ลือ (Hoa Lu) พระองค์ก็ได้ตัดสินใจย้ายเมืองหลวงกลับมายังเมือง ไต่ ลา และเมื่อมาครองราชย์อยู่ที่เมือง ไต่ ลา ได้ระยะหนึ่งแล้ว มีเรื่องเล่าว่า กษัตริย์ ลี กง อวัน ได้มองเห็นมังกรตนหนึ่งบินผ่านหน้าเมือง

ไป จึงได้ตั้งเมือง ไต ลา ใหม่ให้เป็นเมือง ทัง ลอง (Thăng Long) และที่สำคัญ เมือง ทัง ลอง นั้น ตั้งและถูกล้อมรอบไว้ด้วยแม่น้ำถึง 3 สาย คือ แม่น้ำห่ง (Hòng - กุหลาบ) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมือง แม่น้ำ โต (Tô) อยู่ทางทิศเหนือ และแม่น้ำ กิม งิว (Kim Ngưu) อยู่ทางทิศใต้ของเมือง ป้อมปราการเมืองได้ถูกสร้างขึ้นใหม่ ๆ กันขึ้นเรื่อย ๆ พระราชวังก็ได้รับการสร้างขึ้นพร้อมกันกับที่ทำการทางการปกครอง ส่วนพื้นที่ที่เหลืออยู่ก็สร้างเป็นที่พักอาศัยของประชาชน ที่สำหรับการเกษตร การผลิตสิ่งของและย่านการค้าขาย และในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 10 สถานที่เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาาก็ได้เริ่มก่อสร้างขึ้นอย่างรวดเร็วตามมา เช่น เจียน หิว (Diên Hựu) ทางด้านทิศตะวันตกของบึง เตย ซึ่งได้เริ่มก่อสร้างในปี ค.ศ. 1049 วัด บ๊าว เทียน (Báo Thiên) สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1057, วัดวัฒนธรรม วัน เมี่ยว (Văn Miếu) ได้สร้างขึ้น ในปี ค.ศ. 1070 และ กวัก ตือ ซ้าม (Quốc Tử Giám) ก็สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1076 (Tr-ong Hữu Quỳnh, Phan Đại Doãn và Nguyễn Cảnh Minh, 1997: 165 – 167) และหลังจากนั้นมาเพียงประมาณ 100 กว่าปี เมือง ทัง ลอง ก็ได้กลายเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา การค้า การเมืองและเศรษฐกิจของประเทศเวียดนาม

ราชวงศ์ เจิ่น ได้มีอำนาจเหนือ ราชวงศ์ ลี เข้าปกครองอาณาจักร ไต เวียด ปกครองเมือง ทัง ลอง สืบต่อมา และราชวงศ์ ต่อมาก็ได้ถูกสร้างและต่อเติมขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่ง ปี ค.ศ. 1230 เมือง ทัง ลอง ก็ได้ถูกแบ่งเขตการปกครองออกใหม่ให้เป็น 61 เขตการปกครอง อาณาเขตพื้นที่บ้านเมืองและพระราชวังเกิดความแออัด ยัดเยียด ด้วยมีการอพยพของผู้คนเข้ามาจากต่างชาติมาอาศัยอยู่ในบริเวณเมืองเพิ่มขึ้น เช่น ชนเผ่า ฮวา (Hoa) ชวา (Java) อินเดียน (Án Độ) ด้วยเหตุที่เมือง ทัง ลอง กลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าขาย จึงก่อให้เกิดนักวิชาการ นักการค้า นักปรัชญาเข้ามาารวมกันอยู่ เช่น ห่าน เทวียน (Hàn Thuyên), เล วัน ฮิว (Lê Văn Hưu), จู วัน อาน (Chu Văn An) เป็นต้น ในช่วงระยะเวลาสงครามกับ ราชวงศ์ เหวียน นั้น เมือง ทัง ลอง อันรุ่งโรจน์ ได้ถูกทำลายและยึดครองเอาไปรวมกันเข้ากับ อาณาจักร ไต เวียด จนในช่วงท้ายคริสต์ศตวรรษที่ 14 ในสมัยราชวงศ์ เจิ่น ได้มีชาวเผ่านอกเมือง คือ โห่ กวี ลี เข้ามายึดเอาเมืองและบังคับให้ กษัตริย์ในราชวงศ์ เจิ่น ย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่ เมือง เทงห์ ฮัว และต่อมาเมื่อ โห่ กวี ลี ขึ้นครองอำนาจ จึงได้สถาปนาอาณาจักร ไต จื่อ ขึ้นมาในปี ค.ศ. 1400 และตั้งเมืองหลวงใหม่ขึ้นมาแทนเมืองหลวงเดิม ชื่อว่า เมือง ดง โด (Đông Đô) แต่อย่างไรก็ตาม ราชวงศ์ โห่ ก็เรืองอำนาจอยู่ได้ในระยะสั้นเท่านั้น ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1406 ราชวงศ์ มิงห์ จึงได้บุกเข้ายึดเอกราชอาณาจักร ไต จู และยึดเอาเมืองทัง ลอง ไปและเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น ดง กวัน (Đông Quan) (Mai Lí Quảng, 2007: 559 - 563) และหลังจากนั้นมา อาณาจักรทางทิศเหนือของเวียดนามก็ได้ตกไปเป็นของจีนในครั้งที่ 4 นับตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1407 เป็นต้นมา จนกระทั่งถึง ปี ค.ศ. 1428

หลังจากมีชัยชนะต่อกบฏ ลาม เชน (Lam Sơn) แล้ว กษัตริย์ เล เลย์ (Lê Lợi) ก็ได้สถาปนา ราชวงศ์ เล (Lê) และเมือง ดง โด ก็ได้กลับมามาเป็นอาณาจักรอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง ในราวปี ค.ศ. 1430 ชื่อเมืองก็ได้เปลี่ยนไปเป็น เมือง ดง กิงห์ (Đông Kinh) จนกระทั่งถึง ปี ค.ศ. 1466 เมืองนี้ก็ได้ถูกเรียกว่า จังหวัด จุง โด (Trung Đô) ส่วนป้อมปราการ ทัง ลอง ในสมัยการปกครองของราชวงศ์ เล ก็ได้รับการขยายให้ใหญ่โตขึ้น และพื้นที่การปกครองก็ได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เขตอำเภอ วังห์ เซียง (Vĩnh Xương) และ กว่าง ดึก (Quảng Đức) และในแต่ละอำเภอก็ประกอบไปด้วย 18 หน่วยการปกครอง ในช่วงศตวรรษนี้นั้น ศูนย์กลางทางการเมืองและการเมืองที่สำคัญ คือ ผู้ว่าการที่เมืองศูนย์กลางนั้นตั้งอยู่ในช่วง

ระยะเวลานี้ เมืองก็ยังคงเป็นศูนย์กลางทางการค้าขายอยู่ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากราชวงศ์ เล และในช่วงระยะเวลาการปกครองโดยราชวงศ์ เล, จั๊ว และราชวงศ์ หมาก เมือง หัง ลอง ก็ยังคงเป็นเมืองแห่งความรุ่งเรืองตลอดมา อย่างไรก็ตาม ด้วยความสับสนวุ่นวายของเมืองในศตวรรษนี้ พร้อม ๆ ไปด้วยความรุ่งเรืองของเมือง หัง ลอง ภายใต้การปกครองของราชวงศ์ เล นั้น ขุนนางคนหนึ่งที่มีอำนาจเหนือกว่าที่แท้จริง ชื่อ จั๊ว จั๊ว (Chúa Trịnh) จึงทำให้เมืองกลายเป็นเมืองที่มีอำนาจมากทั้งทางการค้าและการเมืองที่แท้จริง เพราะความเข้มแข็งทางด้านการผลิตสินค้า และการพัฒนาทางการค้าขาย และในขณะเดียวกันภายในเมือง หัง ลอง เองก็เกิดมีการอพยพเข้ามาอยู่อาศัยจากคนภายนอกเป็นจำนวนมาก ยากแก่การปกครองและควบคุม ในยุคนั้นเมือง หัง ลอง มีประชากรเพิ่มขึ้นประมาณ 1 ล้านกว่าคน

ในฤดูร้อน ปี ค.ศ. 1786 ขุนนาง เตย เซิน ได้ยกกองทัพบุกขึ้นมาจากภาคเหนือ และเข้ายึดครองอำนาจสามารถปกครองเมือง จั๊ว จั๊ว ได้ และได้รวบรวมเมืองภายนอกและภายในเข้าด้วยกัน หลังจากที่ เหงวียน เฮวะ ขุนนางร่วมสมัยกับ เตย เซิน แยกตัวยกพลลงสู่ภาคใต้ไปแล้ว ในปี ค.ศ. 1788 ราชวงศ์ เทงห์ ก็ยกพลสมัครพรรคพวกยึดเอา ไต้ เวียด ไปจากราชวงศ์ เตย เซิน และหลังจากที่ เหงวียน เฮวะ ได้ขึ้นครองราชย์ที่ภาคใต้แล้ว ก็ยกพลกลับคืนมาช่วยเตย เซิน รอบอีกครั้งและรบชนะราชวงศ์ เทงห์ ได้สำเร็จ ที่เนินสนามรบ จ็อกไห่ – เซต ไตง ดา และราชวงศ์ เตย เซิน ได้กลับเข้ามาปกครอง อาณาจักร ไต้ เวียด อีกครั้ง หลังจากนั้นมา ราชวงศ์เตย เซิน ได้ย้ายเมืองหลวงลงไปสร้างพระราชวังใหม่ที่ เมือง เฮว และหลังจากนั้นมา เมือง หัง ลอง ก็กลายเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือ ซึ่งก็คือ เมือง ห่า ไน่ย ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศเวียดนามในปัจจุบันนั่นเอง

6.3) ยุคราชวงศ์ เหงวียน และอาณานิคมฝรั่งเศส

ภาพที่ 12 แผนที่เมืองห่า ไน่ย ในยุคสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1920

(http://vi.wikipedia.org/wiki/H%C3%A0_N%E1%BB%99i)

ราชวงศ์ เตย เซิน ล่มสลายลงในช่วงระยะเวลาไม่นานต่อมา เมื่อครั้งกษัตริย์ ซา ลอง ขึ้นปกครองบ้านเมืองในปี ค.ศ. 1802 โดยได้เลือกสร้างเมืองหลวงอยู่ที่ เมือง ฟู ชวน (Đỗ Đức Hùng, Nguyễn Đức Nhuê, Trần Thị Vinh và Tr-ờng Thị Yến, 2001: 383 – 385) และเป็นยุคเริ่มต้นของราชวงศ์ เหงวียน ต่อมา ในปี ค.ศ. 1805 กษัตริย์ ซา ลอง ได้สั่งให้ทุบทำลายเมือง หัง ลอง และให้สร้างเมืองใหม่เป็นดังเช่นที่

เห็นในปัจจุบันโดยเมืองใหม่มีอาณาเขตล้อมรอบด้วยถนนสาย ฟาน ดิงห์ ฟุง (Phan Đình Phùng) ถนนหุ่งเวือง (Hùng Vương) ถนน เจิ่น ฟู (Trần Phú) และถนน ฟุง ฮึง (Phùng Hưng) และต่อมาในปี ค.ศ. 1831 ในช่วงสมัยการปกครองของ กษัตริย์ มิงห์ หมาง ประเทศเวียดนามได้ถูกแบ่งออกเป็น 29 จังหวัด และเมืองทั้ง สอง ได้เข้าไปรวมอยู่กับ จังหวัด ห่า โน้ย (Hà Nội) ซึ่งมีความหมายว่า เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในบริเวณแม่น้ำหรือต่ำกว่าน้ำ จังหวัดห่า โน้ย ในสมัยนั้นประกอบด้วยเขตการปกครอง 4 เขต และ 15 อำเภอ ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างแม่น้ำ ห่ง (Hồng - มีสีน้ำแดงดังสีกุหลาบ) และแม่น้ำ ดัย (Đáy) ความรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจของเมืองห่า โน้ย ในช่วงแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้น แตกต่างไปจากเมือง ทั้ง สอง เมื่อสมัยก่อน คือ บรรดาเขตการปกครองทางด้านตะวันตกนั้นล้วนประกอบอาชีพทางการเกษตร ส่วนประชาชนทางด้านทิศตะวันออกนั้นล้วนแต่ประกอบอาชีพทางการค้าขาย จึงสร้างความมั่นคงให้กับเมืองห่า โน้ย เป็นอย่างยิ่ง และช่วงระยะเวลานี้ เมืองห่า โน้ย ก็เริ่มปรากฏแนวความเชื่อและนับถือทางด้านศาสนาและการก่อสร้างศาสนสถานหลายแห่งปรากฏขึ้น เช่น ศาสนสถาน ง็อก เซิน หรือวัด บ้าว ดิน เป็นต้น

ในปี ค.ศ. 1858 เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสเริ่มเข้ายึดครองคาบสมุทรอินโดจีน เมื่อกองกำลังฝรั่งเศสได้เข้ายึดเอา 3 จังหวัดในดินแดนทางตอนเหนือของเวียดนาม โดยการนำของ Francis Garnier และเคลื่อนพลเข้ามาถึงเมือง ห่า โน้ย ในเดือน 11 ของปี ค.ศ. 1873 และถึงแม้ว่าราชวงศ์ เหวงวียน จะยอมเซ็นสัญญาสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศฝรั่งเศสแล้ว แต่ประชาชนส่วนมากของเมืองห่า โน้ย นั้นก็ยังคงทำการต่อต้านและต่อสู้กับทหารฝรั่งเศสภายใต้การนำของผู้นำรักชาติ ชื่อ เหวงวียน จี เฟื่อง (Nguyễn Tri Ph- png) และฮว่าง เสียว (Hoàng Diêu) และต่อมา ในปี ค.ศ. 1884 กษัตริย์ ดี ดี๊ก ของเวียดนาม ก็ได้เซ็นสัญญาสันติภาพสงบศึกกับการคุ้มครองจากประเทศฝรั่งเศสตลอดทั่วทั้งประเทศ (สุด, 2001: 21 - 23) และเมืองห่า โน้ย ก็เริ่มต้นเข้าสู่ยุคเมืองอาณานิคมฝรั่งเศสโดยสมบูรณ์

วันที่ 19 เดือน กรกฎาคม ค.ศ. 1888 ประธานาธิบดีฝรั่งเศส นาย Sadi Carnot ได้ลงนามออกกฎปฏิบัติการรับเมืองห่า โน้ย เป็นเมืองศูนย์การปกครอง และต่อมาในปี ค.ศ. 1902 เมือง ห่า โน้ย ได้รับการประกาศให้เป็นเมืองหลวงภายใต้การปกครองของอาณานิคมฝรั่งเศส และฝรั่งเศสก็เริ่มรื้อและปรับปรุงเมืองห่า โน้ย ให้มีแปลนเมืองและการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนตามรูปแบบของฝรั่งเศส แต่ก็ยังคงเห็นสถาปัตยกรรมที่เป็นแบบเวียดนามแท้ ๆ ในยุคสมัยราชวงศ์ เหวงวียน ที่สร้างตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1873 ไว้อยู่ เช่น หอ ธง, ประตูเมืองทางด้านเหนือ และลานหินพร้อมระเบียบกำแพงเมืองเก่า เป็นต้น ในปี ค.ศ. 1901 ได้เริ่มก่อสร้างที่พักอาศัยสำหรับคณะผู้บริหารระดับสูงสำหรับชาวฝรั่งเศส ไพรชณีย์ ทองพระคลัง บ้านพักผู้สำเร็จราชการ เป็นต้น และนอกจากนั้น ในเมืองห่า โน้ย ก็ได้เริ่มก่อสร้างสนามม้า โบสถ์ กอร์ ดิก โรงงานผลิตเบียร์ โรงงานไม้ขีดไฟและโรงงานถักทอผ้า เป็นต้น และเมื่อนักลงทุนเอกชนชาวฝรั่งเศสเข้ามาถึงเมืองห่า โน้ย เพิ่มจำนวนมากขึ้น ก็เริ่มมีโรงฉายภาพยนตร์ โรงละคร โรงแรม ค่อย ๆ เกิดขึ้นมาตามลำดับ และถนนหนทางก็เริ่มปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงไปตามผู้อยู่อาศัยที่เคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ๆ เมื่อช่วงเข้าปี ค.ศ. 1921 ทั้งเมืองห่า โน้ย ก็มีชาวต่างชาติอพยพเข้ามาพักอาศัยที่เป็นชาวตะวันตก ประมาณ 4 พันคน และเป็นชาวเวียดนาม ประมาณ 1 แสนคน

การเกิดมีชนชั้นกลางมากขึ้นในเวียดนามส่งผลให้เมืองท่า ไหน่ย เกิดการเปลี่ยนแปลงไปมาก วัฒนธรรมตะวันตกที่นำเข้ามาโดยชาวฝรั่งเศสทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านรุ่งเรืองและตกต่ำในสังคม เมืองท่า ไหน่ย จึงแทบจะไม่หลงเหลืออยู่ของวัฒนธรรมแบบศักดินานิยม แต่กลับกลายเป็นท่า ไหน่ย คือเมืองที่กำลังรุ่งเรืองและเต็มไปด้วยเมืองของคนตะวันตก เมืองก็ยังคงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ศิลปกรรมของประเทศ เป็นศูนย์รวมของบรรดานักเขียนกวีใหม่ ๆ รวมทั้งบรรดาคีตกวีและนักดนตรีและนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงมารวมกัน

6.4) ช่วงระยะเวลาสงครามโลก ครั้งที่ 2 และสงครามอินโดจีน

ช่วงระยะตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 เมืองหลวงท่า ไหน่ย เป็นช่วงระยะเวลาที่มีประวัติศาสตร์ที่สลับซับซ้อนเป็นอย่างมาก ในสมัยยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1940 กองกำลังทหารญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกและเข้ายึดเอาเวียดนามให้เข้าไปอยู่ภายใต้การปกครองของทั้งญี่ปุ่นและฝรั่งเศสในขณะเดียวกัน ในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1945 เมืองท่า ไหน่ย โดยกองกำลังทหารญี่ปุ่นได้ทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองเวียดนามจากฝรั่งเศส แต่ก็เป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้นเพียง 6 เดือนเท่านั้น หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง โดยกองกำลังของทหาร เวียดนามก็ ก็สามารถเข้ายึดเอาเมือง ท่า ไหน่ย คืนจากประเทศฝรั่งเศส และประกาศอิสรภาพจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ในวันที่ 2 เดือนกันยายน ค.ศ. 1945 โดยมี อดีตประธานาธิบดี โฮ จี มิงห์ ได้อ่านคำประกาศอิสรภาพ ณ ลานอิสรภาพ บา ดิงห์ ให้ประเทศเวียดนาม เป็น ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยมี เมือง ท่า ไหน่ย เป็นเมืองหลวงของประเทศ

ปลายปี ค.ศ. 1945 กองกำลังทหารฝรั่งเศสหวนกลับคืนมาเพื่อครอบครองประเทศแถบคาบสมุทรอินโดจีนอีกครั้ง รวมทั้งเวียดนามด้วย หลังจากนั้นการสู้รบกันระหว่างกองกำลังทหารเวียดนาม มิงห์ ของเวียดนาม กับกองกำลังทหารของประเทศฝรั่งเศสก็เริ่มต้นขึ้นอีกครั้งในบริเวณเขตพื้นที่เมืองท่า ไหน่ย กองกำลังทหารเวียดนามก็โอบล้อมทหารฝรั่งเศสอยู่รอบนอกเมืองท่า ไหน่ย และในปลายปี ค.ศ. 1945 กองกำลังทหารเวียดนามก็รบเอาชนะกองกำลังทหารฝรั่งเศส ที่เมือง เดียน เบียน ฟุ อย่างสิ้นเชิงและทหารเวียดนาม ก็จึงเอาเมือง ท่า ไหน่ย คืนมาและได้กลับกลายเป็นเมืองหลวงของประเทศเวียดนามโดยสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

ส่วนทางภาคใต้ของประเทศเวียดนามนั้น กองกำลังทหารของอเมริกาได้เคลื่อนย้ายกองทัพเข้ามาช่วยเหลือประธานาธิบดี โง ดิงห์ เสียม ด้วยข้ออ้างต้องการป้องกันการรุกรานของระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมไม่ให้รุกรานและขยายเข้าไปยังประเทศอื่น ๆ ที่เป็นพันธมิตรของกลุ่มประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย และโง ดิงห์ เสียม ประการไม่ยอมรับการเลือกตั้งทั่วประเทศที่จะมีขึ้นตามข้อตกลงในสนธิสัญญาเจนีวา ที่ให้มีการแบ่งประเทศเวียดนามออกเป็น 2 ส่วน

6.5) เมือง ห่า โน้ย ยุคสมัยปัจจุบัน

ภาพที่ 13 บ้านเมืองของ เมืองห่า โน้ย ในปัจจุบัน

บนถนนสาย Liễu Giai เขต Đống Cẩn

หลังยุคสงครามทั้ง 2 สมัยสิ้นสุดลง ในปี ค.ศ. 1975, เมืองห่า โน้ย ยังคงมีบทบาทเป็นเมืองหลวงของประเทศเวียดนามหลังการรวมกันเป็นหนึ่งเดียวแล้ว โดยในวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 1978 ในคราวประชุมรัฐสภาแห่งชาติอนุมัติให้ขยายพื้นที่เมืองห่า โน้ยออกไปโดยรวมเอา เขตพื้นที่อำเภอ บา หวี, แทก เท็ต, ฟุกเถาะ, ดาน เฟื่อง, หว่าย ดึกและเทศบาล เซิน เตีย ของจังหวัด ห่า เซิน บิ่งห์

หลังสงครามอเมริกา เมืองห่า โน้ย ยังคงทำหน้าที่เป็นเมืองหลวงของประเทศเวียดนามเพียงเมืองเดียวเท่านั้น ในวันที่ 21 เดือน ธันวาคม ค.ศ.1978 กรรมการสมัชชาแห่งชาติเวียดนาม เห็นชอบให้ขยายพื้นที่เมืองห่า โน้ย ออกไปโดยรวมเอา อำเภอ บา วิ (Ba Vi) , แทกจ์ เท็ต (Thạch Thát), ฟุกเถาะ (Phúc Thọ) และ ดาน เฟื่อง (Đan Phượng) และ อำเภอหว่าย ดึก (Hoài Đức) และสุขาภิบาล เซิน เตีย (Sơn Tây) ของจังหวัด ห่า เซิน บิ่งห์ (Hà Sơn Bình), วังห์ ฟู้ (Vĩnh Phú), เม ลิงห์ (Mê Linh) และ ซ็อก เซิน (Sóc Sơn) จึงทำให้ประชากรของเมืองห่า โน้ย เพิ่มขึ้นเป็น 2.5 ล้านคน และในขณะเดียวกัน แต่ละจังหวัดก็เริ่มมีการพัฒนาเมืองและระบบของการจัดการเรื่องการจัดบ้านเรือนเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ พลเมืองของห่า โน้ย ได้ถูกเคลื่อนย้ายให้ไปสมทบกับเมือง เลิม ด่ง (Lâm Đồng) เกินหนึ่งพันครอบครัว และต่อมา เมืองห่า โน้ย ก็ได้ขยายเขตพื้นที่อีกครั้งใน ปี ค.ศ. 1991 มีการขยายหลายอำเภอ เทศบาล และสุขาภิบาลเข้าด้วยกันให้เหมาะสม หลังจากนั้นมา บริเวณชานเมืองห่า โน้ย มีการพัฒนาทั้งทางด้านการเกษตร การค้าและอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้เกิดการขยายพื้นที่อีกครั้ง เกิดการพัฒนาพื้นที่ใหม่ให้เป็นเขตที่อยู่อาศัย การค้า จนกระทั่งในปี ค.ศ. 2003 ตามสถิติการสำรวจในเขตเมืองห่า โน้ย นั้นมีอัตราเฉลี่ยพื้นที่อาศัย 3 ตารางเมตรต่อประชากร 1 คน

ในวันที่ 29 เดือน พฤษภาคม ค.ศ. 2008 สมัชชาแห่งชาติมีมติให้มีการขยายพื้นที่เทศบาลมหานครห่า โน้ย อีกครั้ง โดยการรวมเอาจังหวัด ห่า เตย ทั้งหมดเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเมืองห่า โน้ย และรวมเอาอำเภอ เม ลิงห์ ของจังหวัด วังห์ ฟูก และ รวมทั้งสุขาภิบาลจำนวน 4 แห่ง ของอำเภอ เลื่อง เซิน จังหวัด หว้า บิ่งห์ เข้ามาเป็นพื้นที่ของเมือง ห่า โน้ย ดังนั้นจึงทำให้เมืองห่า โน้ย ปัจจุบันมีพื้นที่รวมทั้งสิ้นเป็น 3,324,920 ตารางกิโลเมตร และประชากรทั้งสิ้นรวมเป็น 6,232,940 คน (สถิติ ปี ค.ศ. 2008) และเมือง ห่า ดง เดิมของจังหวัด ห่า เตย ก็ได้ขยับฐานะขึ้นเป็น เขตห่า ดง ของเทศบาลนครห่า โน้ย และเมือง เซิน เตย เดิมของ

จังหวัด ห่า เซิน บิงห์ ก็ได้ขยับฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมือง เซิน เตย สังกัดเทศบาลนคร ห่า ไน่ย (http://vi.wikipedia.org/wiki/H%C3%A0_N%E1%BB%99i)

7) สถาปัตยกรรมและการพัฒนาเมือง

ด้วยการมีประวัติศาสตร์อันยาวนานที่เกี่ยวข้องและสัมผัสกับวัฒนธรรมที่หลากหลายกับประเทศอื่น ๆ จึงทำให้ประเทศเวียดนามมีสถาปัตยกรรมที่หลากหลายเป็นของตนเอง แต่หลังจากประเทศเข้าสู่การพัฒนาที่ยังไม่ค่อยมีระบบการควบคุมดูแลที่ชัดเจนนัก จึงทำให้เกิดสถาปัตยกรรมการก่อสร้างที่หลากหลายรูปแบบและพื้นที่ปนเปกันไปมากมายนานหลายแบบไม่ว่าจะเป็นรูปแบบบ้านเรือน วัด แต่อย่างไรก็ตามก็ยังสามารถจำแนกบรรดาสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ออกได้ตามแนวกว้างที่เป็นดังนี้ คือ พื้นที่ถนนเก่าแก่, พื้นที่เมืองเก่า, พื้นที่ถนนฝรั่งเศสและพื้นที่ปรับปรุงใหม่

7.1) เขตพื้นที่ถนนเก่า

เขตพื้นที่ถนนเก่า นับเป็นศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ของเขตเมือง ปัจจุบันนี้ก็ยังนับว่าเป็นเขตพื้นที่ที่มีความสำคัญที่มีอาณาเขตหลายพื้นที่ถนน เช่น ถนนห้าง ทาน ซึ่งด้านทิศตะวันออกก็จะเป็นแม่น้ำแดง และทางด้านตะวันตกก็จะเป็นถนน ห้าง ก๊อด, ห้าง เซียว, ห้าง ซา และก็ยังมีถนนห้าง บง, ห้าง กาย และถนนเกว โก ซึ่งถนนเก่าแก่เหล่านี้ เมื่อเวลาล่วงเลยผ่านไปก็กลายเป็นถนนที่ประชาชนประกอบอาชีพที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับฝีมือแรงงานชนิดพิเศษหลายอย่าง กลายเป็นแหล่งทำมาค้าขายอันเป็นที่น่าสนใจทั้งในเรื่องการจับจ่ายใช้สอย การท่องเที่ยวทั้งเชิงนิเวศวิทยา และวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน เช่น มีตลาดสด ขายนานาพิกา เครื่องเงิน เครื่องทอง ไข่มุก ของที่ระลึก งานศิลปหัตถกรรม รองเท้า เครื่องหนัง กระเป๋า อาหารพื้นเมือง อาหารตะวันตก อาหารจีน ร้านน้ำชากาแฟ เครื่องดื่มที่หลากหลาย ฟังเพลงพื้นเมือง คลับบาร์ ผลไม้ รองเท้า ฯลฯ

นอกเหนือไปกว่านั้น บรรดาบ้านเรือนริมสองฟากฝั่งถนนในบริเวณถนนเก่าแก่มักจะเป็นบ้านห้องแถวที่มีคุณลักษณะพิเศษ คือ เป็นแนวแถวแบบห้องแคบ ๆ ยาวลึกเข้าไปด้านหลังบ้านแต่ก็ไม่ไปทะลุถนนด้านตรงกันข้ามได้ ภายในบริเวณบ้านก็มักจะคล้ายคลึงกัน คือ เป็นทั้งที่อยู่อาศัยด้านในและด้านนอก ส่วนหน้าบ้านก็เป็นทั้งค้าขาย หลังคาทำให้โปร่งรับแสง มีการประดับประดาบ้านด้วยมุขไม้ตักแต่ง ปลูกต้นไม้ประดับและไม่ร่มเงา ในระยะหลังต่อมารัฐบาลได้วางนโยบายให้พื้นที่นี้รักษาความดั้งเดิมเอาไว้ไม่อนุญาตให้มีการก่อสร้างหรือตกแต่งเพิ่มเติมอะไรมากมายนัก และห้ามคนย้ายเข้าไปพักอาศัยมากเกินไปจนความจำเป็น จัดการระเบียบการจอดรถยนต์ มอเตอร์ไซด์ ดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

7.2) เขตพื้นที่เมืองเก่า

เขตเมืองเก่าหรือเขตพื้นที่ปูชนียสถานเมืองหลวงเก่ายุคสมัย “ถัง ลอง” ตั้งอยู่บริเวณระหว่างบึง “เตีย” และบึง “ฮ่วน เกียม” ก่อสร้างร่วมสมัยกับอดีตเมืองหลวงทั้งหลง ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้ได้ถูกทุบทำลายเพื่อก่อสร้างอาคารที่ใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ไปบ้างแล้ว แต่ปัจจุบันก็ยังเหลือชุดอาคารบ้านเรือนต่าง ๆ อยู่บ้าง บนถนน ฟาน ดิงห์ ฟุง ก็ยังปรากฏประตูเมืองทางด้านทิศเหนือเหลืออยู่ ซึ่งก่อสร้างด้วยหินและอิฐที่เก่าแก่ และยังปรากฏมีเสาหลักเมืองห่า ไน่ย ซึ่งสร้างเมื่อปี ค.ศ. 1812 อยู่บนบริเวณพื้นที่

ถนน เตียน เปียน ฟู่ โดยประตูเข้าบริเวณพื้นที่เสาหลักเมืองนั้นสูงประมาณ 40 เมตร ประกอบด้วยเสาหลักใหญ่ 3 หลักวางเป็นระยะ และมีตึกทรงเตี้ยเก่าแก่ที่มีรูปร่างทรงปิรามิด ภายในบริเวณอาหารมีบันไดเวียนขึ้นไปบนหลังคาสูงขึ้นไปบริเวณชานดาดฟ้าด้านบน ส่วนทางด้านตะวันตกก็ยังคงมีอาคารเก่าแก่ที่ทรงคุณค่ามีเป็นศิลปกรรมเก่าแก่ คือ “วัน เมี่ยว กว๊าก ตื่อ ซ้าม” ซึ่งก่อสร้างมาตั้งแต่ช่วงปี คริสต์ศตวรรษที่ 11 ซึ่งประกอบไปด้วยโบราณสถานหลัก 2 แห่ง คือ “วัน เมี่ยว” สถานที่สักการบูชา ขง จื้อ และบรรดานักปราชญ์สำคัญของลัทธิขงจื้อ, จอหงวนและนักศึกษาที่เป็นวงศานวงศ์ระดับสูงของเวียดนามในอดีต และนับเป็นโบราณสถานที่สำคัญทางการท่องเที่ยวและทางการแสดงทางศิลปวัฒนธรรมเวียดนาม

ภาพที่ 14 เสาหินประตูเข้า วัน เมี่ยว กว๊าก ตื่อ ซ้าม มหาวิทยาลัยแห่งแรกของเวียดนาม

ภาพที่ 15 อาคารเรียนและหอเคารพสมัยโบราณ ใน วัน เมี่ยว กว๊าก ตื่อ ซ้าม
มหาวิทยาลัยแห่งแรกของเวียดนาม

6.3) เขตพื้นที่เก่าฝรั่งเศส

ในปี ค.ศ. 1883 ประเทศฝรั่งเศสได้เริ่มต้นวางแผนสร้างบ้านเมืองโดยปรับปรุงตามตามรูปแบบแผนการก่อสร้างบ้านเมืองเดิมที่เวียดนามมีอยู่แล้ว ชาวฝรั่งเศสได้วางแผนเปลี่ยนแปลงในการสร้างต่อเติมบ้านเมืองขึ้นมาโดยมีการประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรมพื้นเมืองเดิมให้เข้ากับรูปแบบสถานที่ทำงานใหม่ของชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาทำงานในเวียดนามหรือชาวเวียดนามที่ทำงานร่วมกับชาวฝรั่งเศสดังที่เรียกว่า สถาปัตยกรรมอาณานิคม ซึ่งเขตพื้นที่ในการก่อสร้างนี้ประกอบไปด้วย 3 พื้นที่ใหญ่ ๆ (D-ong Kinh Quóc, 2002: 120 - 132) คือ **ส่วนแรก** เป็นเขตพื้นที่ปกครองพิเศษของชาวฝรั่งเศส ณ บริเวณเขตพื้นที่เมืองเก่ารอบบึง ฮว๋าน เกียม ซึ่งปัจจุบันที่เรียกว่า บริเวณพื้นที่ถนนเก่า หรือ พื้นที่ถนนฝรั่งเศส และ **ส่วนที่ 2** คือ บริเวณเขตรอบนอกของเขตการปกครองพิเศษของฝรั่งเศส ซึ่งรวมกันเป็นถนนหลักสองสี่ด้านที่เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าล้อมรอบ คือ ถนน แบ็ก ดาง, จ่าง เตียน, เล แทงห์ ตง, เจิ่น เปียน ตง และถนน เหงวียน ฮุย ดี ในปัจจุบัน บริเวณพื้นที่เหล่านี้นับว่าเป็นเขตพื้นที่หน่วยงานราชการหลักของเมืองท่า โหน่ย ตั้งแต่ในสมัยอดีต

ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. 1875 รัฐบาลเวียดนามได้อนุญาตให้กองทัพฝรั่งเศสได้สร้างปรับปรุงเพิ่มเติมขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่พักอาศัยของบรรดาข้าราชการและทหารของฝรั่งเศส เช่น อาคารห้องแถวที่พักอาศัย โรงพยาบาล ซึ่งบรรดาสถาปัตยกรรมแบบหลุยส์เหล่านี้จะมุ่งหลังคาด้วยกระเบื้องหินสีดำ มีระเบียงล้อมรอบ และยอดหลังคาแหลมมนสูง ดังเช่น อาคารชุดที่พักอาศัยของข้าราชการชั้นสูงของฝรั่งเศส ซึ่งปัจจุบันได้ปรับปรุงมาให้เป็นบ้านพักรับรองแขกบุคคลสำคัญของประเทศ ซึ่งก่อสร้างประมาณ ปี ค.ศ. 1874 -1877 โรงพยาบาลเรเนสซองส์ ก็เป็นหนึ่งในสถาปัตยกรรมหลุยส์ ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นสถานพยาบาลมิตรภาพในความร่วมมือกันและให้บริการกับประชาชนทั่วไป สร้างเมื่อปี ค.ศ. 1893 โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่เมืองเก่าบนบริเวณพื้นที่ถนนฟานดิงห์ ฟุง, ถนนหุ่ง เวือง, ถนนหว่าง ซิเยว, ถนนเดียน เบียน ฟุ, เล โห่ง ฟอง, ถนนจู วัน อาน, และถนนเจิ่น ฟู่ ซึ่งบรรดาถนนเหล่านี้จะกว้างขวาง ยาวและริมถนนเต็มไปด้วยต้นไม้เขียวขจีสูงใหญ่ บรรดาบ้านพักอาศัยบริเวณเหล่านี้เป็นแนวรูปแบบสถาปัตยกรรมทางเหนือของประเทศฝรั่งเศสที่มีความละเอียดอ่อน อ่อนช้อย และสถาปัตยกรรมเก่าแก่ของฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียงและน่าสนใจอีกแห่งหนึ่งก็คือ บ้านรับรองผู้สำเร็จราชการเมืองอังกฤษ ซึ่งปัจจุบัน คือ บ้านพักของประธานาธิบดีเวียดนาม ซึ่งได้ก่อสร้างตั้งแต่ ประมาณ ปี ค.ศ. 1900 – 1902 ส่วน **บริเวณพื้นที่ที่ 3** คือ ทางด้านใต้ของบึง ฮว่าน เกี่ยม ก็เป็นเขตบริเวณบ้านพักห้องแถวยาวที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งของบริเวณสองฝั่งถนน จ่าง เตียน, ถนนจ่าง ที, ถนน เจิ่น ฮุง ต่าว, ถนนฟาน โบ้ย เจิว และถนนฟาน จู จิงห์ เป็นต้น ส่วนสถาปัตยกรรมที่สวยงามและสำคัญอีกที่หนึ่ง คือ โรงละครแห่งชาติท่าไหนย ที่ตั้งอยู่บริเวณถนนจ่าง เตียน สร้างเมื่อปี ค.ศ. 1902 – 1911 ตามแบบโรงละคร การ์เนียร์ ของกรุงปารีส

สถาปัตยกรรมของฝรั่งเศสนั้นเป็นเสมือนสถาปัตยกรรมสำคัญส่วนหนึ่งในเมืองท่า ไหนย แต่ว่าปัจจุบันนี้กำลังประสบกับความเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญขึ้น บรรดาโครงการก่อสร้างอาคารชุดหลายชั้นสูง ๆ ในเมืองท่า ไหนย กำลังเข้าไปคุกคามการดำรงอยู่ของสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่และสวยงามของฝรั่งเศสเป็นอย่างมาก อาหารเก่าแก่หลายแห่งถูกรื้อถอนทำลายไป ถึงแม้ว่ารัฐบาลเวียดนามได้พยายามรักษาสถาปัตยกรรมเหล่านี้ไว้อย่างสุดความสามารถ แต่กระแสโลกาภิวัตน์ไหลป่าเข้าสู่ประเทศเวียดนามอย่างรวดเร็วและรุนแรง บ้านเมืองเกือบทุกถ้วนทั่วบริเวณพื้นที่กำลังเปลี่ยนแปลงสีสนให้เป็นที่หลากหลายสวยงามแทนสีพื้น ๆ แบบเหลืองทองและเขียวขจีของต้นไม้สองริมฝั่งถนน

8) ระบบการปกครอง

ภาพที่ 16 สัญลักษณ์ของเมืองท่า ไหนย

(<http://www.hanoi.gov.vn>)

เมืองท่า ไหนย เป็น 1 ใน 5 ของเทศบาลมหานคร ที่มีการบริหารราชการขึ้นตรงต่ออำนาจบริหารส่วนกลางของเวียดนาม ร่วมกับอีก 4 เทศบาลมหานคร คือ เทศบาลมหานคร เมืองโฮ่ จี มิงห์, เมืองหาย ฟอง, เมืองด่า นัง และเมือง เกิน เทอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วเมืองท่า ไหนยและเมืองโฮ่ จี มิงห์ ได้จัดเป็นเทศบาล

มหานครชนิดพิเศษที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานต่างจากเมืองเทศบาลมหานครอื่น เช่น มีอัตราส่วนจำนวนประชากรที่ไม่ใช่เกษตรกรเกินกว่า ร้อยละ 90 จำนวนประชากรมีมากกว่า 1.5 ล้านคน อัตราเฉลี่ยจำนวนประชากรมากกว่า 15,000 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร และมาตรฐานชีวิตของประชากรค่อนข้างมั่นคง และนอกเหนือไปกว่านั้น เทศบาลมหานครเมืองท่า ไหน่ย ก็มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น คือ มีคณะกรรมการเทศบาลมหานคร ที่เรียกว่า ผู้ว่าราชการเทศบาลมหานคร ที่มีผู้บริหารและคณะกรรมการมาจากการเลือกตั้งจากคนในท้องถิ่นโดยตรง โดยคณะกรรมการบริหารเทศบาลชุดปัจจุบัน คือ ระหว่างปี ค.ศ. 2004 -2009 ประกอบด้วยสมาชิกผู้แทนประชาชน จำนวน 95 คน ซึ่งในคณะกรรมการชุดนี้ เป็นผู้แทนสมาชิกที่เป็นสตรี จำนวน ร้อยละ 37.76 เป็นสมาชิกที่ไม่สังกัดพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม จำนวน ร้อยละ 23.07 และจำนวนที่เหลือร้อยละ 0.6 เป็นชาวชนกลุ่มน้อยในเวียดนาม (<http://viet.vietnamembassy.us/tintuc/story.php?d=20031113112521>) คณะกรรมการประชาชนเทศบาลมหานครท่า ไหน่ย คือ หน่วยงานที่อำนาจเต็มตามกฎหมายในการดูแลและบริหารเทศบาลมหานคร ทั้งในเรื่องกฎระเบียบ กฎหมายที่รัฐบาลได้มอบหมาย และตามแนวที่คณะกรรมการเทศมานครได้มีมติเห็นชอบ และมีเช่นเดียวกันกับอำนาจบริหารเทศบาลมหานครอื่น เทศบาลมหานครท่า ไหน่ย ยังมีสื่อมวลชนของประชาชนสัมพันธ์กิจการของเทศบาล คือ มีหนังสือพิมพ์ท่า ไหน่ย ใหม่, หนังสือพิมพ์เศรษฐกิจและชุมชนเมือง, สถานีวิทยุแห่งชาติท่า ไหน่ย, คณะกรรมการที่ปรึกษา 1,000 ปี เมืองทั้ง ลง, คณะกรรมการบริหารพื้นที่ถนนเก่า, คณะกรรมการหอการค้าบริษัทเอกชนของเทศบาล เป็นต้น

หลังจากมีการปรับเปลี่ยนขยายเขตพื้นที่เมืองท่า ไหน่ย และระบบการบริหารเทศบาลมหานครในปี ค.ศ. 2008 แล้ว เมืองท่า ไหน่ย ปัจจุบันจึงประกอบไปด้วย หน่วยการบริหารการปกครองระดับอำเภอ ซึ่งประกอบไปด้วยเขตการปกครอง จำนวน 10 เขต และ 18 อำเภอ, 1 เทศบาลตำบล, 577 หน่วยการปกครองในระดับตำบล ซึ่งประกอบด้วย 401 ตำบล 154 ชุมชน และ 22 สุขาภิบาลตำบล

9) ระบบเศรษฐกิจในเมืองท่า ไหน่ย

ภาพที่ 17 ตลาดสด ด่ง ชวน, ศูนย์กลางการค้าส่งและปลีกที่มีมานานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

เมืองท่า ไหน่ย นับเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนานในอดีตประวัติศาสตร์แล้ว ชื่อของถนนต่าง ๆ ในเมืองท่า ไหน่ย นั้นนับเป็นเครื่องยืนยันได้เป็นอย่างดีถึงความเป็น

เมืองทางเศรษฐกิจและการค้า เช่น ถนน ห้าง บาก (ย่านการค้าเงิน), ถนนห้าง เตื่อง (ย่านการค้าน้ำตาล), ถนนห้าง ทาน (ย่านการค้าถ่าน) เป็นต้น และในช่วงระยะคริสต์ศตวรรษที่ผ่านมาในช่วงระยะเวลาหลังสงครามอเมริกาเป็นต้นมา การพัฒนาทางการค้าและเศรษฐกิจได้เจริญรุ่งเรืองในทางภาคใต้ของประเทศ โดยเฉพาะในเมืองโฮ่จื๋มิงห์ แต่อย่างไรก็ตาม เมืองท่า โหน่ย ก็ยังนับว่าเป็นเมืองย่านการค้าและเศรษฐกิจของประเทศในลำดับที่ 2 อยู่

หลังจากช่วงระยะเวลาในการเร่งพัฒนาฟื้นฟูทางด้านเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วนในคริสต์ศตวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา ระบบเศรษฐกิจของเมืองท่า โหน่ย ก็เริ่มพัฒนาอย่างมั่นคงเป็นลำดับ ดังจะเห็นได้จาก ระดับของความเจริญเติบโตทางด้านการเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยของเมืองในช่วงระยะปี ค.ศ. 1991 – 1995 เป็นร้อยละ 12.52 ส่วนในช่วงระยะปี ค.ศ. 1996 – 2000 เป็นร้อยละ 10.38 ในช่วงระยะปี ค.ศ. 1991 – 1999 ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายหัวของประชาชนในเมืองท่า โหน่ย เพิ่มขึ้นจาก 450 เหรียญสหรัฐอเมริกาเป็น 915 เหรียญสหรัฐอเมริกา ซึ่งนับว่าเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนถึง ร้อยละ 2.07 เมื่อเทียบกับรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยของประเทศเวียดนาม และตามข้อมูลการสำรวจของรัฐบาล ในปี ค.ศ. 2000 จีดีพี ของเมือง ท่า โหน่ย อยู่ที่ระดับร้อยละ 7.22 ของประเทศ และประมาณ ร้อยละ 41 ของบริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง (<http://viet.vietnamembassy.us/tintuc/story.php?d=20031113112521>)

ในช่วงระยะเวลาบ้านเมืองพัฒนาในทศวรรษที่ 1990 นั้น เมืองท่า โหน่ย เป็นเมืองหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก จากช่วงระยะปี ค.ศ. 1990 – 2000 เป็นช่วงระยะเวลาที่ระบบอุตสาหกรรมของประเทศเวียดนามพัฒนาไปอย่างมั่นคงและเข้มแข็งจากร้อยละ 29.10 เป็นร้อยละ 38 แต่ผลิตผลทางด้านการเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหารทะเล ลดลงไปจากร้อยละ 9 เป็นร้อยละ 3.8 แต่ขณะเดียวกันความเข้มแข็งในด้านอาชีพบริการก็ลดระดับลงจากร้อยละ 61.9 เป็นร้อยละ 58.2 โครงสร้างทางด้านอุตสาหกรรมนั้นยังคงพัฒนาไปอย่างเป็นลำดับ จำนวนถึงร้อยละ 75.5 โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหลักที่สำคัญใน 5 ผลิตภัณฑ์ คือ ผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนอะไหล่ยนต์ ผลิตภัณฑ์เครื่องไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์รองเท้า ผลิตภัณฑ์เครื่องปรุงอาหารและของใช้เบ็ดเตล็ด และนอกเหนือจากนั้นผลิตภัณฑ์จากสินค้าพื้นเมืองเช่น ผลิตภัณฑ์เซรามิก เสื้อผ้าพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เหล่านี้กำลังได้รับการรื้อฟื้นและพัฒนาขึ้นมาใหม่

ในปี ค.ศ. 2007 มูลค่าผลิตภัณฑ์รวมรายหัว (จีดีพี) ของเมืองท่า โหน่ย เพิ่มขึ้นถึง 31.8 ล้านเวียดนามดอง (ประมาณ 63,600 บาท/หัว/ปี) เมื่อเทียบกับจีดีพี ของประเทศ คือ 13.4 ล้านเวียดนามดอง ในปัจจุบันนี้ เมืองท่า โหน่ยเป็นหนึ่งในจำนวนพื้นที่ที่มีการลงทุนจากนักลงทุนชาวต่างประเทศมากที่สุด จำนวนทั้งสิ้นเป็นยอดเงินลงทุนสูงถึง 1,681.2 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ใน 290 โครงการ (Mai Lí Quảng, 20163 - 164) ที่มีหน่วยงานตัวแทนจากต่างประเทศมากกว่า 1,600 บริษัท มีเขตนิคมอุตสาหกรรมถึง 16 แห่ง และถึงแม้เวียดนามจะกำลังประสบปัญหาในเรื่องมลภาวะเป็นพิษจากวัตถุของเสียและมีพิษแต่ทั้งหน่วยงานเอกชนและราชการก็กำลังเร่งแก้ไขปัญหานี้อย่างเร่งด่วน นับตั้งแต่ต้นปี ค.ศ. 2003 เป็นต้นมานั้น กลุ่มแรงงานกรรมกรในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานเอกชนมากกว่า 3000,000 คนได้เร่งช่วยกันเพิ่มคุณค่าทางการผลิตต่อเทศบาลเมืองมหานครท่า โหน่ย ได้มากกว่า ร้อยละ 77 ซึ่งโดยภาพรวมแล้วบริษัทธุรกิจ

เอกชนได้มีส่วนร่วมในการลงทุนผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์รวมของเศรษฐกิจรวมได้ถึงร้อยละ 22 ของประเทศ และถือครองค่า จีดีพี ได้ถึง ร้อยละ 20 ของประเทศ นำเป็นร้อยละ 22 ของงบประมาณลงทุนของเมือง และคิดเป็นอัตราการส่งออกของเมืองท่า โน๋น ขยายตัวถึงร้อยละ

หลังจากมีการขยายพื้นที่เมืองหลวงท่า โน๋น ออกไปแล้วจึงทำให้ประชากรของเมืองเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนถึง 6 ล้านคน ถึงแม้ว่าในเขตพื้นที่เมืองหลวงท่า โน๋น จะได้รับการขยายพื้นที่ให้กว้างขวางออกไป แต่ก็ยังขาดแคลนแรงงานที่มีประสิทธิภาพสูงอยู่ นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้วก็ยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการศึกษาอบรมเพิ่มเติมเพราะว่าโครงสร้างพื้นฐานและสภาพของแรงงานเหล่านี้ยังไม่สามารถพัฒนาให้เท่าทันภาวะความต้องการการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจของเมือง เมืองท่า โน๋น นอกเหนือไปกว่านั้น เมืองท่า โน๋น ก็ยังประสบกับปัญหาอีกหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาความสามารถในแข่งขันทางคุณภาพของบรรดาผลิตภัณฑ์และอาชีพการบริการต่าง ๆ ของเมืองยังด้อยคุณภาพอยู่ การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจก็ยังต่ำอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางวิชาชีพการผลิตทางอุตสาหกรรมพื้นฐานในการดำรงชีพและการให้บริการหลังการขายจึงไม่ได้มาตรฐานสากล นอกเหนือไปกว่านั้น คุณภาพของการจัดการระบบและการดำเนินการจัดการในเรื่องเศรษฐกิจของเมืองที่เป็นระบบมาตรฐานสากลก็ยังไม่ได้ขยายกว้างลงไปถึงกลุ่มประชาชนรากหญ้าได้อย่างแท้จริง

10) สภาพสังคม

10.1) ที่พักอาศัย

ภาพที่ 18 บ้านเรือนแถวที่แออัดยังปรากฏให้เห็นอยู่อย่างแพร่หลาย
ในเมือง ท่า โน๋น

ถึงแม้ว่าเมืองท่า โน๋น จะเป็นเมืองหลวงของประเทศแต่อัตราการรายได้เฉลี่ยของประชากรก็ยังคงต่ำ แต่เมืองท่า โน๋น กลับเป็นเมืองที่มีราคาที่ดินแพงมากติดอันดับโลกและมูลค่าของอสังหาริมทรัพย์ก็ไม่แตกต่างไปมากนักจากบรรดาประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยเงื่อนไขเช่นนี้จึงส่งผลกระทบต่อกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำ จากสถิติการสำรวจในปี ค.ศ. 2003 ประชากรในเขตพื้นที่เมืองท่า โน๋น ดำรงชีวิตในพื้นที่น้อยกว่า 3 ตารางเมตรต่อคน (<http://giadinh.net.vn/home/20090508090629874p0c1000/ha-noi-mot-so-quan-huyen-trang-quy-hoach.html>) ในเขตบริเวณพื้นที่ใจกลางเมืองนั้นสถานการณ์ยิ่งหนาแน่นมากกว่านี้ รัฐบาลก็ยังคงไม่สามารถที่จะจัดการแก้ปัญหาและช่วยเหลือประชากรเหล่านี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม มีเพียง

ประมาณ ร้อยละ 30 ของข้าราชการ กรรมกรและพนักงานในหน่วยงานเอกชนเท่านั้นที่ได้รับการจัดสรรเรื่องที่อยู่อาศัย ซึ่งความขาดแคลนในเรื่องที่พักอาศัยของประชากรที่ผ่านมาแล้วถึง 2 -3 รุ่นส่งผลให้การใช้ชีวิตแบบครอบครัวเดี่ยวอย่างแพร่หลาย ในแต่ละปีนั้น เทศบาลนครได้เร่งสร้างที่พักอาศัยขนาดใหญ่หลายโครงการแต่ราคานั้นยังอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับอัตรารายขั้นต่ำของประชากรส่วนมาก ดูเหมือนว่าจำนวนเกือบ ร้อยละ 100 ของครอบครัวเริ่มต้นหรือผู้เริ่มสร้างครอบครัวใหม่ยังไม่สามารถมีบ้านเป็นของตนเองได้ก็ต้องอาศัยอยู่กับพ่อแม่หรือเช่าบ้านพักอาศัยเป็นการชั่วคราว ด้วยราคาบ้านบ้านพักอาศัยที่เป็นแบบอาคารห้องชุด (อพาร์ทเมนต์) นั้นมีราคาหน่วยละอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 200 ล้านดองเวียดนาม (ประมาณ 3 -4 ล้านบาท) (<http://www.viencanh.com/ha-noi-khoi-cong-300-nha-xa-hoi-gia-200-trieu-dong-n5379.php>) ดังนั้น ถ้าหากเป็นชาวเวียดนามที่มีรายได้ปานกลางก็ต้องเก็บรวบรวมเงินเป็นเวลาหลายปีกว่า จะซื้อบ้านพักอาศัยแบบอาคารชุดได้สัก 1 หน่วย

10.2) การสาธารณสุข

ตามสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ประจำปี ค.ศ. 2007 ได้สรุปว่า เทศบาลเมืองมหานครท่า ไน่ย์ ก่อนที่จะมีการขยายพื้นที่ออกไปนั้นมีสถานบริการสาธารณสุข จำนวน 232 แห่ง มีสถาบันตรวจโรค จำนวน 26 แห่ง และมีโรงพยาบาล จำนวน 19 แห่ง ซึ่งรวมเป็นจำนวนเตียงรักษา 4,448 เตียง มีหมอจำนวน 1,705 คน ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัด ท่า ไน่ย์ ซึ่งภายหลังต่อมาได้รวมกันเข้าเป็นเขตเมืองหง่า ไน่ย์ ก็มีสถานอนามัย จำนวน 322 แห่ง, สถาบันตรวจโรค จำนวน 17 แห่ง และโรงพยาบาล จำนวน 16 แห่ง รวมเป็นจำนวนเตียงในการรักษาทั้งสิ้น จำนวน 4,560 เตียง และหมอประจำทั้งสิ้น จำนวน 986 คน (http://vi.wikipedia.org/wiki/H%C3%A0_N%E1_%BB%99i) เนื่องจากการพัฒนาของระบบการสาธารณสุขในประเทศเวียดนามยังไม่ค่อยดำเนินไปอย่างมีระบบที่แน่นอนนัก บรรดาโรงพยาบาลใหญ่ที่เป็นมาตรฐานนั้นส่วนมากจะอยู่ในบริเวณเขตเทศบาลเมืองท่า ไน่ย์ เท่านั้น เช่น โรงพยาบาลเยอร์มัน โรงพยาบาล แบ็ก มาย, โรงพยาบาลญี ญูย เตียน และโรงพยาบาลฟุ ซาน ท่า ไน่ย์ ต่างก็อยู่ในสถานการณ์ที่มีผู้ป่วยเข้าไปใช้บริการอย่างเกินกำลังความสามารถในการรักษาทั้งสิ้น (Le Thòng, Nguyễn Văn Phú và Nguyễn Minh Thuệ, 2001: 379 - 380) ซึ่งในขณะเดียวกัน ระบบการสาธารณสุขของเทศบาลเมืองท่า ไน่ย์ และของประเทศก็กำลังได้รับการพัฒนา ในปี ค.ศ. 2007 ในแต่ละเทศบาลมหานคร มีโรงพยาบาลทั้งที่เป็นของเอกชนและรัฐบาล จำนวน 8 แห่ง และมีเตียงรองรับผู้ป่วยได้ประมาณ 300 เตียง ตามแนวนโยบายของรัฐบาล คาดกันว่า ในปี ค.ศ. 2010 นี้ ในเขตเทศบาลเมืองท่า ไน่ย์ จะมีโรงพยาบาลเอกชนเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวน ประมาณ 8 - 10 แห่ง และเตียงรองรับผู้ป่วยมีไม่น้อยกว่า 2,500 เตียง อย่างไรก็ตาม ภาวะสุขภาพระหว่างในเขตตัวเมืองและชานเมืองนั้นมีอัตราที่ค่อนข้างแตกต่างกัน เช่น ในเขตเทศบาลเมืองท่า ไน่ย์ นั้น ในวัยเด็กและทารกยังมีภาวะทางโภชนาการต่ำถึงร้อยละ 9.7 ส่วนในชานนอกเมืองนั้นภาวะโภชนาการสูงขึ้นไปถึง ร้อยละ 17 ส่วนผู้ใหญ่วัยสูงอายุ นั้น ปัจจุบันนี้มีอายุอัตราโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 75.6 ปี ที่สำคัญอีกประการหนึ่งนั้น โดยเฉพาะในบริเวณชานเมืองออกไปนั้น ประชาชนยังภาวะทาง

สุขลักษณะค่อนข้างต่ำและยังไม่มีแหล่งน้ำบริโภคที่ถูกสุขลักษณะและสะอาดเพียงพอในการอุปโภคและบริโภค และยังคงใช้น้ำบึงและน้ำบ่ออยู่

10.3) การจัดการศึกษา

ภาพที่ 19 มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ หนึ่งในมหาวิทยาลัยยุคเริ่มต้น
ทางการศึกษาของเวียดนาม

หลายคริสต์ศตวรรษมาแล้วที่เขตพื้นที่ของเมืองทั้ง ลอง – ห่า โหน่ย ได้กลายมาเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา นับตั้งแต่ช่วงกลางศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมาถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมือง ห่า โหน่ย เป็นหนึ่งในเมืองสำคัญที่มีการจัดให้สอบเพื่อคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถพิเศษเพื่อให้เข้ารับราชการในราชสำนักและหน่วยงานราชการ ถึงอย่างไรก็ตาม จำนวนที่ที่สอบคัดเลือกได้เป็นจำนวนมากกว่ากลับมักจะเป็นบุคคลที่มาจากจังหวัดอื่น เช่น จังหวัดบั๊ก นิงห์, หาย เซือง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ในยุคสมัยอาณานิคมอินโดจีน ฝรั่งเศสได้เลือกเอาเมือง ห่า โหน่ย อันเป็นเมืองหลวงของประเทศในการจัดตั้งสถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยที่สำคัญในการให้การศึกษาและฝึกอบรมชาวเวียดนามให้มีความสามารถตามแนวทางการศึกษาของตะวันตก ทั้งที่เป็นมหาวิทยาลัยทางด้านอาชีพและอุดมศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยอินโดไชน่า, มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ซึ่งภายหลังต่อมา มหาวิทยาลัยเหล่านี้ก็ล้วนกลายมาเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและสำคัญของประเทศ

ปัจจุบันนี้ เมืองห่า โหน่ย ก็ยังคงเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ในปี ค.ศ. 2007 เมืองห่า โหน่ย มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 280 โรง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 103 โรง และโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 103 โรง นับเป็นจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น จำนวน 495,456 คน ส่วนจังหวัดห่า เตีย นั้นมีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 361 โรง โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 337 โรง และโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 67 โรง รวมนักเรียนทั้งสิ้น จำนวน 475,264 คน (Ministry of Education and Training Socialist Republic of Vietnam, 1995:14 - 15) ระบบโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเมืองห่า โหน่ย นั้นเป็นโรงเรียนรัฐบาล จำนวน 40 โรง และโรงเรียนจำนวนหนึ่งเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและชื่อเสียงด้วยระบบการเรียนการสอนที่ทันสมัย พร้อมทั้งเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงนานมาแล้ว ดังเช่น โรงเรียนมัธยมศึกษาปัญญาเลิศ ห่า โหน่ย – อัมสเตอร์ดัม, โรงเรียนปัญญาเลิศจู่ วัน อาน, โรงเรียนปัญญาเลิศ เจิ่น ฟู นอกเหนือไปกว่านั้น ในเมืองห่า โหน่ย ยังมีโรงเรียนเอกชนในกำกับของรัฐบาลอีกจำนวนถึง 65 โรงเรียนที่

ให้บริการการศึกษากับลูกหลานชาวเมืองท่า โน๋น และในเมืองท่า โน๋น ก็ยังมีโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนพิเศษแบบโรงเรียนสาธิตมัธยมศึกษาในเมืองไทยที่สังกัดมหาวิทยาลัย จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาปัญญาเลิศทววิทยาศาสตร์ ท่า โน๋น, โรงเรียนมัธยมศึกษาปัญญาเลิศศึกษาศาสตร์ ท่า โน๋น, โรงเรียนปัญญาเลิศภาษาต่างประเทศแห่งชาติ ท่า โน๋น ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้เป็นโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมนักเรียนที่มีความสนใจพิเศษและเชี่ยวชาญพิเศษในแต่ละสาขาวิชาที่รับนักเรียนทั้งในเขตเมือง ท่า โน๋นและนักเรียนเรียนดีจากจังหวัดอื่น ๆ ทั่วทั้งภาคเหนือ นอกเหนือจากนี้ ก็ยังมีโรงเรียนสอนภาษาพิเศษ การศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาสำหรับคนพิการทางสายตาและการได้ยิน ซึ่งในเฉพาะเขตบริเวณภาคเหนือนั้นมีนักเรียนพิการทางสายตาและการได้ยินสูงถึงจำนวน 235,000 คน จากจำนวนทั้งหมดของนักเรียนพิการทั้งสายตาและหูทั้งประเทศ จำนวน 1.7 ล้านคน (http://www.itaexpress.com.vn/tin_ita/kinh_t/trong_n_c/tinh_hinh_kinh_t_xa_h_i_ha_n_i_nam_2008)

ส่วนการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น เมืองท่า โน๋น นับเป็น 1 ใน 2 ทางการศึกษาที่ใหญ่ที่สุดในประเทศเวียดนาม ที่ประกอบไปด้วยวิทยาลัยทางการอาชีพที่สอนรายวิชาให้ผู้เรียนได้มีทักษะเฉพาะทางจำนวนถึง 50 วิทยาลัย โดยสถิติในปี ค.ศ. 2007 นั้น วิทยาลัยเหล่านี้สามารถรับและสอนผู้เรียนได้เป็นจำนวนถึง 606,207 คน ส่วนจังหวัดท่า เดียว ก็สามารถรับนักศึกษาในระดับวิทยาลัยได้ จำนวนถึง 29,435 คน เช่นเดียวกัน (Ministry of Education and Training Socialist Republic of Vietnam, 1995: 189 - 190) นอกจากนี้ ในเมืองท่า โน๋น ก็ประกอบไปด้วยมหาวิทยาลัยที่ใหญ่โตและมีชื่อเสียงหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติท่า โน๋น (ประกอบไปด้วย มหาวิทยาลัยย่อย 4 แห่ง) มหาวิทยาลัยสหวิทยา, มหาวิทยาลัยวิศวกรรมทางการทหาร, มหาวิทยาลัยการค้าระหว่างประเทศ, มหาวิทยาลัยศิลปกรรม, มหาวิทยาลัยเศรษฐกิจแห่งชาติ, มหาวิทยาลัยศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยวิศวกรรมก่อสร้าง ซึ่งมหาวิทยาลัยเหล่านี้ล้วนแต่เป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในระดับต้น ๆ ของประเทศเวียดนาม

4) ระบบการจราจรขนส่ง

ภาพที่ 20 มอเตอร์ไซด์ คือ พาหนะที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในเมือง ท่า โน๋น

เมืองท่า โน๋น เป็นเมืองเทศบาลนครหลวงและเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคเหนือที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำแดงซึ่งระบบการคมนาคมขนส่งไปยังจังหวัดต่าง ๆ ค่อนข้างสะดวกทั้งที่การคมนาคมทางอากาศทางบก ทางน้ำและทางรถไฟ ในส่วนการคมนาคมทางอากาศนั้น นอกจากสนามบินนานาชาติแล้ว โน๋น บ่าย ซึ่งห่างจากศูนย์กลางของเมืองหลวง ท่า โน๋น ประมาณ 35 กิโลเมตรแล้ว เมืองหลวงท่า โน๋น ยังมี

สนามบิน ซา เลิม ที่อยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองท่า โหน่ย ที่สังกัดอยู่ในพื้นที่อำเภอซา เลิม ซึ่งสนามบินทั้ง 2 แห่งนี้ก็เป็นสนามบินหลักของเมืองท่า โหน่ย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา แต่ปัจจุบันนี้ สนามบิน ซา เลิม ให้เป็นสนามบินที่ให้บริการกับเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ที่ใช้ในกิจการต่าง ๆ และกิจการการท่องเที่ยว เมืองท่า โหน่ย ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการคมนาคมทางรถไฟที่วิ่งไปทั่วทั้งประเทศรวม 5 เส้นทางและยังเชื่อมโยงไปถึงอ่าว ตังเกี๋ย, ประเทศจีน ที่เชื่อมโยงไปประเทศทางตะวันตกได้ ส่วนการเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางนั้น ก็มีสถานีรถยนต์ฝ้าย นาม, ซา เลิม, เลื่อง เยน, เนือก เหม่งและหมี่ ดิงห์ เป็นสถานีรถยนต์ที่ให้บริการขนส่งผู้โดยสารไปตามจังหวัดต่าง ๆ โดยใช้ถนนแผ่นดินสาย 1 เอ โดยตรงจากภาคเหนือไปสู่ภาคใต้ ส่วนทางหลวงแผ่นดิน สาย 2 นั้นเชื่อมไปยังจังหวัด วังห์ พุก, พู่ เกาะ, เทียน กวาง, ท่า ซาง ทางหลวงแผ่นดินสาย 3 ไป จังหวัดไท่ เหวียน, กาว บัง ทางหลวงแผ่นดิน สาย 5 เอ เชื่อมไปยังจังหวัดหาย ฟ่อง, กว่าง นิงห์ ทางหลวงแผ่นดินสาย 6 ไป จังหวัดหว่า บิงห์, เซิน ลา, ลาย เจิว ส่วนทางหลวงแผ่นดินสายที่ 32 เดินทางไปยังจังหวัด พู่ เกาะ เป็นต้น (Đặng Đức Đạm, 1995: 107 - 108) ส่วนการคมนาคมทางน้ำนั้น จังหวัดท่า โหน่ย ก็เป็นเมืองต้นทางของการเดินเรือไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศในหลายท่าเรือ เช่น ท่าเรือ ฟา แคน เดินทางไปยังจังหวัด ฮึง เฮียน, นาม ดิงห์, ไท่ บิงห์และเวียด จี ส่วนท่าเรือ ห่าม ที่นั่นสามารถลงเรือเดินทางไปยังจังหวัด ฟา หลาย ได้

ในเขตเมืองนั้น การจราจรบรรดาถนนหนทางต่าง ๆ ของเมืองท่า โหน่ย นั้นมักจะหนาแน่นและติดขัดมากด้วยสาเหตุมาจากโครงสร้างพื้นฐานของเมืองไม่มีการวางแผนไว้อย่างถูกต้อง การใช้เส้นทางในการจราจรของผู้คนมากเกินไปปริมาณของถนนหนทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางด้วยรถมอเตอร์ไซด์ และจิตสำนึกของการใช้ถนนของประชาชนในเขตเมืองยังขาดวินัยทางการจราจร และที่สำคัญกว่านั้นระบบการจัดการและการวางแผนการจราจรของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ถูกต้องและเหมาะสม จึงก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดและปัญหาคอรัปชั่นตามมามากมาย ผู้ใช้ถนนมักไม่เคารพกฎจราจรจากจิตสำนึกที่แท้จริง ไม่เอื้ออาทรและห่วงใยเพื่อนรอบข้าง ขอให้ผ่านไปได้อย่างวิธิดีก็ตาม พนักงานในหน่วยงานราชการมักใช้อำนาจและหน้าที่ที่ตนมีไปใช้อำนวยความสะดวกให้กับตนเองโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามกฎหมายจราจร เจ้าหน้าที่ก็ฉวยโอกาสใช้อำนาจที่ตนมีสร้างผลประโยชน์ให้กับตนเองแลพวกพ้อง

ตามแผนการดำเนินการการคมนาคมในเมืองท่า โหน่ย นั้น นายกรัฐมนตรี เหวียน เต็ม สูง ได้อนุมัติงบประมาณในการพัฒนาถนนหนทางให้ดีขึ้นและสวยงาม เป็นจำนวนงบประมาณทั้งสิ้นถึง 100,000 ล้าน เวียดนามดอง (ประมาณ 2 หมื่นล้านบาท) ในการก่อสร้างถนนวงแหวน 3 รอบของเมืองท่า โหน่ย รวมทั้งถนนสายหลักสำคัญจะต้องได้รับการซ่อมแซมหรือสร้างเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อการเดินทางของประชาชน นอกเหนือไปกว่านั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมการขนส่ง นาย โห่ เหงีย สูง ได้ประกาศว่า ในปี ค.ศ. 2015 เทศบาลมหานครท่า โหน่ย จะสามารถบรรเทาและแก้ไขปัญหาการจราจรติดขัดได้อย่างแน่นอน

11) การท่องเที่ยว

ในด้านการท่องเที่ยวนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในเวียดนามแล้ว เมืองท่า โหน่ย นับว่าเป็นเมืองที่มีศักยภาพสูงที่จะสามารถพัฒนาไปสู่เมืองศูนย์กลางแห่งการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยภายในเขตบริเวณพื้นที่ในเมืองนั้น นอกจากจะเป็นเมืองเก่าที่ประกอบไปด้วยสถาปัตยกรรมเก่าแก่หลาย

แหล่งแล้ว เมืองท่า ไหน่ย ยังเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์และรุ่งเรืองไปด้วยพิพิธภัณฑ์ที่มีความพิเศษและหลากหลายหลายด้านทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ชนเผ่าต่าง ๆ ทางด้านคติชนวิทยาหรือทางด้านหมู่บ้านวัฒนธรรมเก่าแก่หลายแห่ง ด้วยเหตุผลเหล่านี้เอง เมืองท่า ไหน่ย นั้น นอกเหนือจากเป็นเมืองศูนย์กลางการบริหารประเทศที่มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการประชุมสัมมนาในระดับโลกหลายครั้งแล้ว เมืองท่า ไหน่ย ยังเป็นแหล่งให้บริการทางการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองท่า ไหน่ย ในแต่ละปีเทศกาลมากกว่า 1.1 ล้านคน (ค.ศ. 2007) ซึ่งเป็นจำนวนเกือบเท่ากับ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในเมือง ไซ่ง่อน และในปี ค.ศ. 2008 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองท่า ไหน่ย เพิ่มขึ้นเป็น จำนวน 1.3 ล้านคน ตามสถิติของการสำรวจในปี ค.ศ. 2007 นั้น เมือง ท่า ไหน่ย มีห้องพักสำหรับให้บริการแก่ความต้องการการใช้บริการของนักท่องเที่ยวและผู้เดินทางชาวต่างชาติมีจำนวนถึง 12,000 ห้อง แต่เมืองท่า ไหน่ย สามารถให้บริการได้เพียง 8,424 ห้องเท่านั้น จำนวนโรงแรมที่ได้มาตรฐานที่สามารถให้บริการกับแขกและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติยังมีไม่มากนัก ดังเช่น โรงแรมระดับ 5 ดาว ก็มีเพียงโรงแรม Daewoo, Horison, Hilton Hanoi Opera, Melia, Nikko, Sofitel Metropole, Sheraton, Sofitel Plaza, และ InterContinental ส่วนโรงแรมระดับ 4 ดาว ก็มีเพียง 4 แห่ง และ โรงแรมระดับ 3 ดาว ก็มีจำนวนเพียง 19 แห่งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่คาดหวังว่า ในปี ค.ศ. 2010 เมือง ท่า ไหน่ย สามารถที่จะจัดการบริการห้องพักรับรองให้กับผู้มาเยือนได้ไม่น้อยกว่า จำนวนห้องพักถึง 2,000 ห้อง (<http://www.baodulich.net.vn/Story/vn/camnangdulich/amthucbonphuong/vanhooam huc/2008/3/1147.html>)

อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวในเมืองท่า ไหน่ย นั้นยังคงมีความไม่มีความสะดวกและปลอดภัยเท่าใดนัก เพราะยังปรากฏเหตุการณ์ในเรื่องนักท่องเที่ยวถูกหลอกลวงในเรื่องค่าแท็กซี่ ค่าอาหาร ค่าที่พักและสถานบริการหลายแห่งที่ยังคิดราคาสินค้าและการบริการเกินความเป็นจริง หรือแม้แต่การฉ้อโกงและการขโมยสิ่งของนักท่องเที่ยวก็ยังคงมีปรากฏให้เห็นอยู่

12) วัฒนธรรม

12.1) การกีฬา

ภาพที่ 21 สนามกีฬาแห่งชาติ หนี ดิ่งห์

(http://vi.wikipedia.org/wiki/H%C3%A0_N%E1%BB%99i)

ในฐานะเมืองหลวงของประเทศ เมืองท่า โน่ย นับเป็นศูนย์กลางทางการกีฬาที่มีสโมสรกีฬาที่มีชื่อเสียงสำคัญหลากหลาย โดยในปัจจุบันนี้ เมืองท่า โน่ย มีสโมสรกีฬาฟุตบอลขนาดใหญ่ของประเทศ เวียดนามถึง 4 สโมสร คือ สโมสร T&T Hà Nội, Thể Công, Hà Nội - ACB และ Hòa Phát Hà Nội ในจำนวน 4 สโมสรนี้ สโมสรเถกิง ซึ่งเป็นสโมสรของทหารและสโมสรท่า โน่ย เอ บี ซี ซึ่งเป็นสโมสรของตำรวจนับเป็นสโมสรฟุตบอลที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมสูงสุดของเวียดนาม นอกเหนือไปกว่านี้ ในอดีตนั้น เมืองท่า โน่ยก็ยังคงเคยมีสโมสรฟุตบอลที่มีชื่อเสียงและมีฝีมือในการเล่นหลายสโมสรเช่นเดียวกัน เช่น สโมสรการรถไฟ (Tổng cục Đường sắt) ตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1956 สโมสรการประชณีย์ (ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1957) สโมสรทหารอากาศ, สโมสรเยาวชนเวียดนามท่า โน่ย, สโมสรชาวเมืองหลวง, สโมสรแรงงานก่อสร้างท่า โน่ย, สโมสรเยาวชน เป็นต้น และปัจจุบันนี้ มีนักกีฬาฟุตบอลไทยที่มีชื่อเสียงหลายคนเข้าไปร่วมเล่นในกีฬาฟุตบอลอาชีพแห่งชาติให้กับประเทศเวียดนามหลายคนทีล้วนสร้างชื่อเสียงให้กับคุณภาพวงการกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย เช่น เกียรติศักดิ์ เสนาเมือง ที่เคยเป็นนักกีฬาฟุตบอลที่เป็นที่ชื่นชอบในประเทศเวียดนาม และที่สำคัญประเทศเวียดนาม มีสนามกีฬาหลายแห่งที่มีส่วยช่วยส่งเสริมให้วงการกีฬาในประเทศเวียดนามได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วในวงการกีฬาระดับชาติชาติ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 – 2003 เป็นต้นมา มีนักกีฬาของประเทศเวียดนามหลายคนที่ได้รับเหรียญจากการกีฬาในหลายระดับ เป็นจำนวนถึง 3,414 เหรียญรางวัลในการแข่งขันกีฬาหลายระดับชั้นและประเภท คือ ได้รับเหรียญรางวัล จำนวน 54 เหรียญกีฬาโลก, 95 เหรียญรางวัลกีฬา เอเชียนเกมส์, 647 เหรียญกีฬาซีเกมส์ และ ได้รับเหรียญรางวัลกีฬาระหว่างประเทศเป็นจำนวนถึง 2,591 เหรียญรางวัล

เมืองท่า โน่ย เป็นเมืองที่มีสถิติการออกกำลังกายของประชากรอยู่ในระดับแนวหน้าของประเทศ คือ คิดเป็นร้อยละ 28.5 ([http:// www.hanoi.gov.vn](http://www.hanoi.gov.vn)) แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยจำนวนประชากรของเมืองที่มีความหนาแน่น พื้นที่ในการใช้สอยของเมืองนับวันนับจะคับแคบจึงทำให้พื้นที่ในการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายมีค่อนข้างจำกัดไม่เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน ส่วนมากแล้วแม้ในมหาวิทยาลัย วิทยาลัยในเขตเมืองต่างก็มีพื้นที่จำกัดในการสร้างสนามกีฬา เพราะพื้นที่บางส่วนได้ถูกใช้ในการก่อสร้างอาคาร สถานที่ในการเรียนการสอน ดังนั้นบรรดานิสิตนักศึกษาและผู้สนใจในการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาจึงประสบปัญหาในการหาพื้นที่ในการออกกำลังกายได้อย่างเพียงพอ

นับตั้งแต่อดีตที่เมืองท่า โน่ย ได้สร้างสนามกีฬาแห่งชาติ ห้าง เดีย ในปี ค.ศ. 1958 เพื่อใช้ในการบริหารจัดการแข่งขันกีฬาทั้งในระดับประเทศและระดับชาติแล้ว ปัจจุบัน เมืองท่า โน่ย ได้สร้างสนามกีฬาแห่งชาติที่มีความยิ่งใหญ่และทันสมัยเพื่อใช้ในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ 23 ในปี ค.ศ. 2003 ชื่อว่า สนามกีฬาแห่งชาติ หมี่ ดิงห์ ที่ใช้เป็นทั้งที่พัก ที่แข่งขันของกีฬาหลายประเภท และนอกเหนือไปกว่านั้น ในปี ค.ศ. 2008 ประเทศเวียดนามได้เป็นเจ้าภาพในการจัดแข่งขันกีฬาฟุตบอลแห่งชาติเอเชียนตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศเวียดนามก็ประสบความสำเร็จอย่างงดงามในการเป็นแชมป์กีฬาฟุตบอลนี้ ซึ่งเป็นความหวังที่ชาวเวียดนามเฝ้ารอคอยมาเป็นระยะเวลามากกว่า 49 ปี นับเป็นความสมหวังและแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางการกีฬาของประเทศเวียดนามที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว นอกเหนือไปกว่านี้ ประเทศเวียดนามยังมีสนามกีฬาที่

ใหญ่โตและได้มาตรฐานสากลการกีฬา เช่น สนามกีฬา กว๊าน เจือะ, สนามฝึกกีฬาแห่งชาติ 1, สนามกีฬา กด เกอ เป็นต้น ซึ่งประกอบไปด้วยสนามแข่งขันกีฬาที่หลากหลายชนิด และสนามฝึกกีฬาในร่มอีกหลายแห่ง

12.2) เทศกาลงานประเพณีเก่าแก่

อดีตเมืองทั้ง ลอง หรือเมืองห้า โหน่ย ในปัจจุบันเป็นหนึ่งในเมืองพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีความเก่าแก่ที่มีงานประเพณีวัฒนธรรมที่หลากหลายในทางภาคเหนือของประเทศไทยเวียดนามที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษเช่นเดียวกันกับในเขตพื้นที่เมือง ฟู่ เถาะและ กิงห์ บัก ซึ่งก็คล้ายคลึงกับพื้นที่ทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ในเวียดนาม งานเทศกาลพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ก็ล้วนแสดงให้เห็นถึงบรรพบุรุษศิลปวัฒนธรรมและเรื่องเล่าตำนานต่าง ๆ ที่เก่าแก่ของเวียดนาม เช่น เทศกาลงานรำลึกถึงบรรพบุรุษทางประวัติศาสตร์ เช่น แท่งห์ ซ้อง, สองพี่น้องตระกูลจิง, กษัตริย์อาณ เชียง เวือง หรือประเพณีประจำหมู่บ้านด่าว เหว่งยีน หรือ เทศกาลการการเล่นพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงและเป็นประเพณีนิยม เช่น เทศกาลการแข่งขันการปรุงอาหารหมู่บ้าน ถิ เกิม, เทศกาลลอยบักจับปลาไหลหมู่บ้าน โห้, เทศกาลแย่งธงหมู่บ้าน เดอ ถาว หรือ เทศกาลแข่งว้าว บ่า ซาง เป็นต้น

นับตั้งแต่ วันที่ 9 - 12 เดือน มกราคม ตามปฏิทินจันทรคติ เทศกาลงาน เจี้ยว คู้ก จะถูกจัดขึ้นในหมู่บ้านเจี้ยว คู้ก ตำบล เติน เจี้ยว อำเภอ แท่งห์ จี ซึ่งเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงในการผลิตหมวกพื้นเมืองเวียดนามที่ชื่อว่า “หมวก น้อน” และผลิตเครื่องเช่นไห้บรรพบุรุษ เช่น เสื้อผ้า เครื่องใช้ ยานพาหนะจำลอง ใบเงิน ใบทอง เป็นต้น งานเทศกาลนี้จะเริ่มต้นด้วยการแสดงกายกรรมสรวมชุดยาวพื้นเมืองเวียดนามแห่งจากศาลเจ้า ซัก กลับมายังศาลเจ้า เล็น และเมื่อพิธีกรรมภายในศาลเจ้าเริ่มต้นขึ้น ทางด้านนอกของศาลก็มีการเล่นเพื่อความสนุกสนานสำหรับผู้เข้าร่วมงาน และหนึ่งในกิจกรรมการแสดงพื้นเมืองที่เป็นที่ชื่นชอบของผู้เข้าร่วมงานเทศกาลนี้ คือ การเล่นที่เรียกว่า ดี แด่งห์ บ่ง ซึ่งเป็นการเล่นที่ผู้ชายแต่งตัวเป็นผู้หญิงที่ซ่อนลูกโป่งไว้ในเสื้อผ้าให้ดูเหมือนหญิงนั้นกำลังตั้งท้อง แล้วต่างฝ่ายต่างก็พยายามทุบที่ท้องฝ่ายตรงกันข้ามให้แตกด้วยอวัยวะกันอะไรทำนองนั้น จึงมองดูตลกสนุกสนานมาก ด้วยการที่ผู้ชายแต่งตัวกลายเป็นผู้หญิงในประเทศเวียดนามนั้นเป็นเรื่องแปลกประหลาดผิดปกติมาร และนอกเหนือไปจากนั้นก็มีการเล่นเพื่อความสนุกสนานอีกหลายอย่าง เช่น การฟ้อน เลิน ฮี เกว, ฟ้อนหัวหน้ากากสัตว์, การร้องเพลงพื้นเมืองแจว เตว เฉลิมฉลองไปจนถึงวันที่ 12 ของเดือน และงานเสร็จสิ้นด้วยการแสดงพิธีกรรม ซ่า ด้าม (http://vi.wikipedia.org/wiki/H%C3%A0_N%E1%BB%99i)

หนึ่งในเทศกาลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในบริเวณภาคเหนือของเวียดนามอีกเทศกาลหนึ่ง คือ เทศกาล แท่งห์ ซ้อง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เทศกาลงานฟูด ด่ง ซึ่งเริ่มต้นมาจากประเพณีความเชื่อพื้นบ้านในเรื่องเทพเจ้าแห่งฟ้าดินของเวียดนาม โดยเริ่มต้นในวันที่ 9 เดือน 4 ทางจันทรคติในแต่ละปี ชาวบ้านชาวเมืองทั่วบริเวณใกล้เคียงจะเดินทางเข้าไปร่วมในเทศกาลงานนี้ด้วยความเลื่อมใสและสนุกสนานซึ่งถูกจัดขึ้นในบริเวณ 3 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้าน ซ้อง, ศาลเจ้า เมืว และวัด เกียน เสอ ซึ่งบริเวณพื้นที่ทั้งสามแห่งนี้จะอยู่ใกล้เคียงในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งมีความยาวถึงประมาณ 3 กิโลเมตร งานเทศกาลจะเริ่มต้นด้วยขบวนแห่ทางทิวพื้นเมือง และการฟ้อนรำโดยผู้เข้าร่วมขบวนแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองสีสวยสดใสยาวเหยียดไปยังศาลเจ้าเมืว, วัด เกียน เสอ และแห่แหนไปถึงศาลเจ้า เพื่อ งานวันที่สำคัญที่สุดคือ วันงานเทศกาลการต่อสู้แบบพื้นเมือง การกลับคืนมา

ปราบมารร้ายของเทพเจ้าแห่ง ช้าง หลังจากนั้น จากวันที่ 10 – 12 ก็จะมีพิธีกรรมการบวงสรวงและการแสดงที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละวัน และนอกจากนี้ เทศกาลรูปแบบเดียวกันนี้ก็จะถูกจัดขึ้นอีกในหลาย ๆ ท้องที่ตามความเชื่อเป็นบริเวณกว้างซึ่งจะแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด เช่น ในศาลเจ้าบูชาซือก, ศาลเจ้าชเวนตึ้งห์ ในอำเภอตือ เลียม, ศาลซือก เซิน อำเภอซือก เซิน เป็นต้น

เทศกาลที่สำคัญอีกวันหนึ่งสำหรับชาวเวียดนามทั้งในบริเวณเมืองท่า ไหน่ย นั่นก็คือ เทศกาลงานวันที่ 5 ในวันปีใหม่เตี๊ต เหงวียน ด่าน (Mai Lí Quảng, 2007: 347 -349) คือ เทศกาลกวาง จุง ซึ่งจะจัดขึ้นที่ลานดิน เขตโด่ง ดา ซึ่งบริเวณนี้เคยเป็นสนามต่อสู้แย่งชิงราชสมบัติกันระหว่างราชวงศ์ เตย เซินและขุนนางแพงห์ ยาวนานถึง 4 วัน 4 คืน จนย่างเข้าวันที่ 5 เดือน 1 ของปี ระกา ค.ศ. 1978 งานเทศกาล กวาง จุง นี้ จะมีการละเล่นและการแสดงสนุกสนานมากมาย มีการแสดงของเยาวชนที่แต่งการชุดนักรบสมัยโบราณรำดาบคู่สวยงามหลากหลาย และที่ ตำบล เฮือง เซิน อำเภอ มี ดี้ก จังหวัด ห่า เตย ก็มีเทศกาลงานเฉลิมฉลองวัดหอม ที่มีผู้เดินทางไปร่วมงานอย่างล้นหลาม ในราวกลางเดือน 1 ไปจนถึง เดือน 3 ปีจันทรคติ อันนับเป็นเทศกาลในการสักการบูชา โดยเฉพาะในระหว่างช่วง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 1 ไปจนถึง วันที่ 18 ของเดือน 2 วัดหอม (จั่ว เฮือง) จะตั้งอยู่บริเวณไหล่เขาขนาดเล็ก มีลำน้ำใสสวยไหลผ่านเป็นทั้งแหล่งสักการบูชาวัดที่เงียบสงบและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในแต่ละปีที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปพักผ่อนบนวัดไหล่เขาที่เงียบสงบ ล่องเรือผ่านลำน้ำสวยใน เข้าเยี่ยมชมถ้ำ ผ่านยอดเขาเล็ก ๆ หลายยอดเขาสวยงาม

2.6.2 จังหวัด หาย ฟอง (Hải Phòng)

ภาพที่ 22 พื้นที่ตั้งของ จังหวัด หาย ฟอง

(<http://www.haiphong.gov.vn/>)

ภาพที่ 23 แผนที่แบ่งเขตการปกครองของ จังหวัดหาย ฟ่อง

(<http://canvaco.com/batdongsan/images/stories/quan-huyen/bandohaiphong.jpg>)

จังหวัดหาย ฟ่อง (Hải Phòng) เป็นเมืองท่าเรือสำคัญและเมืองอุตสาหกรรมของภาคเหนือประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งเมืองหาย ฟ่อง นี้เป็น 1 ใน 5 ของเมืองเทศบาลมหานครที่มีการจัดการปกครองขึ้นตรงต่ออำนาจของรัฐบาลกลาง และเป็น 1 ใน 6 ของมหานครประเภทที่ 1 ของเวียดนามและเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งสินค้าทางทะเลที่สำคัญของภาคเหนือของเวียดนามที่เป็นแหล่งพื้นที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สำคัญ นอกเหนือไปกว่านี้ เมืองหาย ฟ่อง ยังนับเป็นเมืองเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นหลักสำคัญ ที่มีการส่งเสริมการก่อสร้างพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมและการค้าขนาดใหญ่ เป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยว การผลิต.

1) ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดหาย ฟ่อง เป็นเมืองที่ล้อมรอบด้วยพื้นที่ทางทะเล ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ทางเหนือท้องทะเลด้านทิศเหนือของประเทศเวียดนาม ห่างจากเมืองหลวงท่า ไน่ ประมาณ 120 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 152,318 เฮกตาร์ คิดเป็นพื้นที่ ร้อย 0.45 ของประเทศ โดยทางด้านทิศเหนือติดกับ จังหวัดกว๋าง นิงห์, ทิศตะวันตกติดกับจังหวัดหาย เซือง, ทิศใต้ติดกับจังหวัด ไ้ บิ่งห์ และทิศตะวันออกติดกับพื้นที่ทะเลตะวันออก เมืองหาย ฟ่อง ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ที่เหมาะสมกับการติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ ได้สะดวกไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมทางบก ทางทะเลและทางอากาศ

2) การจัดการปกครอง

จังหวัดหาย ฟ่อง จัดการปกครองท้องที่แบ่งออกได้เป็น 7 เขต (Quận) ที่เป็นเขตในการปกครองของเทศบาลมหานครหาย ฟ่อง และ 8 ท้องที่อำเภอ (Huyện) ที่เป็นเขตนอกเมืองที่ขึ้นตรงต่อจังหวัดหาย ฟ่อง (<http://www.haiphong.gov.vn/>) คือ

- 1) Quận Dương Kinh
- 2) Quận Đồ Sơn
- 3) Quận Hải An
- 4) Quận Hồng Bàng
- 5) Quận Kiến An
- 6) Quận Lê Chân
- 7) Quận Ngô Quyền

- 8) Huyện An Dương
- 9) Huyện An Lão
- 10) Huyện đảo Bạch Long Vĩ
- 11) Huyện đảo Cát Hải
- 12) Huyện Kiến Thụy
- 13) Huyện Thủy Nguyên
- 14) Huyện Tiên Lãng
- 15) Huyện Vĩnh Bảo

จังหวัดหาย ฟ่อง ประกอบด้วยหน่วยการปกครองย่อย (Phường) 70 หน่วย, 10 หน่วยย่อย (Thị trấn) และ 148 ตำบล (xã) มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,476,450 ตารางกิโลเมตร ประชากร (ค.ศ. 2007) จำนวน 1,769,357 คน โดยเฉลี่ยประชากร 12,501 คน/ตารางกิโลเมตร

3) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

เมืองหาย ฟ่อง เป็นพื้นที่เก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์เป็นที่รู้จักกันมานานแล้วว่า มีผู้นำทัพหญิง ชื่อ เล จัน ได้ลี้ภัยมาพร้อมกับครอบครัวเข้ามาสร้างหลักปักฐานในพื้นที่ว่างเปล่าให้เป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทางเกษตรกรรมในบริเวณพื้นที่ที่ปัจจุบัน เรียกว่า อาน เบียน (An Biên) และถูกตั้งชื่อว่า เป็นพื้นที่เมืองหน้าด่านทางทะเลในการป้องกันการรุกรานของศัตรู ในช่วงการปกครองยุคศักดินานิยมของเวียดนามนั้น พื้นที่นี้เป็นพื้นที่แห่งการต่อสู้เพื่อการปลดปล่อยเอกราชจากประเทศจีน มีการต่อสู้ที่สร้างชัยชนะให้กับเวียดนามหลายครั้งในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ แบก ดั่ง (Bach Đằng) http://www.haiphong.gov.vn/?website_id=39&menu_id=456&parent_menu_id=1&fuseaction=DISPLAY_ALL_ARTICLE_BY_MEN) เช่น ในราชวงศ์ แบก ดั่ง ในปี ค.ศ. 938 ในยุคกษัตริย์ โง เกวียน (Ngô Quyền), ยุคกษัตริย์ เล ฮว่าน (Lê Hoàn) ปี ค.ศ. 981, และในยุคราชวงศ์ แบก อัง ของกษัตริย์ เจิ่น ฮึง ต่าว ในปี ค.ศ. 1288 เป็นต้น

จนกระทั่งถึงยุค ราชวงศ์ เหวื เล (Hậu Lê) ในยุคกษัตริย์ เล เซอ บริเวณพื้นที่นี้เคยสังกัดในจังหวัดหาย เซือง ปัจจุบัน อันนับเป็นพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลที่มีความอุดมสมบูรณ์ เมื่อล่วงมาถึงสมัยราชวงศ์หมาก (Mạc) ซึ่งบริเวณพื้นที่นี้เป็นภูมิลำเนาของกษัตริย์ หมาก จึงได้โปรดให้สร้างเมืองขึ้นเป็นเมืองหลวงแห่งที่ 2 และตั้งชื่อว่า เมือง เซือง กิงห์ และหลังจากนั้นมา ตั้งแต่ราชวงศ์ เล จนกระทั่งถึง ราชวงศ์ เหววียน พื้นที่ในก็ขึ้นอยู่กับการปกครอง หาย เซือง (Hải Dương) ซึ่งปัจจุบันก็คือ จังหวัด หาย เซือง

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1871 – 1873, กษัตริย์ ตี ดีก (Tự Đức) ได้มอบหมายให้ บุย เวียน เสนาบดีฝ่ายการเกษตรได้ไปสร้างท่าเรือในบริเวณริมแม่น้ำ เก็ม (Cám) และตั้งชื่อท่าเรือนี้ว่า นิงห์ หาย (Ninh Hải) และป้อมปราการเพื่อใช้ในการตรวจตราความเรียบร้อยของเรือเข้าออก เรียกว่า ป้อม หาย ฟ่อง ซื่อ และเมื่อครั้งสมัยสมัยสงครามฝรั่งเศสในบริเวณอ่าวตังเกี๋ย ครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ. 1873 – 1874 นั้น ราชวงศ์เหงวียน ได้เห็นสัญญาสงบศึก ซ้าบ ทวด (Giáp Tuất) โดยในสนธิสัญญาได้ระบุว่า ราชวงศ์เหงวียน จะต้องเปิดท่าเรือ นิงห์ หาย (หาย ฟ่อง) ในจังหวัด หาย เซือง และ ท่าเรือ ถิ หนาย จังหวัด บิงห์ ดิงห์ ให้ฝ่ายฝรั่งเศสได้เดินทางเข้ามาทำการเผยแพร่ศาสนาและทำมาค้าขาย เพื่อแลกกับการให้ทหารฝรั่งเศสได้ถอนกำลังทหารออกจากบริเวณพื้นที่อ่าวตังเกี๋ยตอนบน หลังจากนั้นมา ท่าเรือ นิงห์ หาย นี้ ราชวงศ์เหงวียนและฝรั่งเศส ก็ได้ร่วมมือ

กันก่อสร้างสำนักงานเก็บภาษีการค้าในท่าเรือและการค้าขายร่วมกัน และเรียกชื่อท่าเรือนี้ว่า หาย เขื่อง เขื่อง จั๋ง กวัน ฟ่อง (Hải Dương thương chính quan phòng) ดังนั้น ชื่อของจังหวัดหรือเมือง หาย ฟ่อง นี้ จึง น่าจะถือกำเนิดมาจากประวัติศาสตร์ของพื้นที่และความเป็นมา คือ อาจจะมาจากชื่อเรียกแบบสั้น ๆ ของ พื้นที่และสถานที่ในการสร้างบ้านแปงเมืองของ หัวหน้ากองผู้นำทางทหารหญิงได้เป็นผู้นำในการบุกเบิกที่ เรียกชื่อว่า “Hải tàn phòng thủ” หรือ ชื่อเรียกแบบสั้น ๆ ของสำนักงานในสมัยกษัตริย์ ดี ดี๊ก ที่สร้างขึ้นใน บริเวณจังหวัด หาย เขื่อง ปัจจุบัน ที่ชื่อว่า “Hải Dương thương chính quan phòng” หรือจากชื่อเรียก สำนักงาน “Hải phòng sứ” ก็เป็นไปได้ ([http://www.haiphong.gov.vn/ ? website _id=39&menu_id= 456&parent_menu_id=1&fuseaction=DISPLAY_ALL_ARTICLE_BY_MENU](http://www.haiphong.gov.vn/?_id=39&menu_id=456&parent_menu_id=1&fuseaction=DISPLAY_ALL_ARTICLE_BY_MENU))

ในปี ค.ศ. 1887, ฝรั่งเศสได้แบ่งแยกพื้นที่ท่าเรือ นิงห์ หาย (Ninh Hải) ออกไปเป็นอิสระจากจังหวัด หาย เขื่อง เพื่อตั้งเป็นจังหวัด หาย ฟ่อง ในวันที่ 19 เดือน 7 ปี ค.ศ. 1988 และประธานาธิบดีฝรั่งเศส ซาดิ คาร์นอท (Sadi Carnot) ได้อนุมัติเห็นชอบอย่างเป็นทางการให้แยกเมืองสำคัญ จำนวน 3 เมือง คือ เมืองท่า ไหน่ย, เมืองหาย ฟ่อง และเมือง สาย โก้น ขึ้นเป็นเทศบาลมหานคร มีระบบการบริหารราชการขึ้นตรงต่อ ส่วนกลาง และให้ตราเมืองทั้งสามนี้ปรากฏขึ้นในแผนที่ของคาบสมุทรอินโดจีน ดังนั้น ตามอำนาจคำสั่งนี้ จึง ทำให้เมือง หาย ฟ่อง ได้ถูกแยกตัวออกมาเป็นอิสระจากจังหวัดหาย ฟ่อง เข้าไปสังกัดในจังหวัด เกียน อาน (Kiến An) และจนกระทั่งในปี ค.ศ. 1962 จังหวัด เกียน อาน จึงได้ถูกยุบให้เป็นเขตหนึ่งในเทศบาลมหานคร หาย ฟ่อง (<http://www.congdulich.com/? mod=bando&go= content&lg=vn&state=103>)

4) การคมนาคมขนส่ง

จังหวัดหาย ฟ่อง เป็นจังหวัดที่มีท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่และสำคัญที่สุดในบริเวณ ภาคเหนือของประเทศเวียดนามที่เป็นศูนย์กลางรับส่งสินค้าจากทั่วทุกมุมโลกเพื่อถ่ายขึ้นไปสู่ภาคพื้นดินไม่ว่า จะเป็นบริเวณภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ของประเทศเวียดนาม ประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว พื้นที่ ทางตอนใต้ของประเทศจีน และกัมพูชาจากทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะสินค้าทางจากด้านประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลี และประเทศทางฝั่งตะวันออกของสหรัฐอเมริกา ซึ่งการขนส่งทางน้ำนี้จะสามารถเชื่อมต่อไปยังการ ขนส่งทางบกและทางรถไฟอย่างต่อเนื่อง โดยที่เมืองหาย ฟ่อง จะมีเส้นทางเดินรถไฟจากสถานีรถไฟใน เมืองหาย ฟ่อง ตรงไปยังเมืองท่า ไหน่ย และเชื่อมโยงไปยังภาคกลางและภาคใต้ของเวียดนามได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว และนอกเหนือไปกว่านี้ ในเมืองหาย ฟ่อง ยังมีสนามบินภายในประเทศที่เป็นด้านการขนส่ง ผู้โดยสารและสินค้าให้กระจายไปทั่วทุกพื้นที่ของเวียดนาม คือ สนามบิน ก๊าด บ่าย (Cát Bi) และสนามบิน เกียน อาน (Kiến an) ส่วนการคมนาคมทางรถยนต์นั้น เมืองหาย ฟ่อง มีถนนสายหลักสำคัญ 2 สาย ที่ สามารถเชื่อมโยงการขนส่งโดยสารและการขนส่งสินค้าที่สะดวกรวดเร็ว โดยการใช้ทางหลวงแผ่นดิน สาย ที่ 5 จาก เมือง ท่า ไหน่ย – หาย เขื่อง และ หาย ฟ่อง และ ถนนสายที่ 10 จากเมือง อวง บี (Uông bí), หาย ฟ่อง (Hải phòng), ไท่ บิ่งห์ (Thái bình), นาม ดิ่งห์ (Nam định) และ นิงห์ บิ่งห์ (Ninh bình) (Lê ThôngU Nguyễn Văn Phú và Nguyễn Minh Thuệ, 2001: 424 -428)

5) การคมนาคมภายในจังหวัด ห่าย ฟ่อง

จังหวัดหาย ฟ่อง มีถนนที่ใช้ในการคมนาคมขนส่งรวม จำนวน 200 เส้น ภายใน 7 เขตเมือง ถนนที่มีความยาวที่สุด คือ ถนน ฟาม วัน ด่ง (Phạm Văn Đồng) ซึ่งเริ่มต้นจากสะพาน ส่าว (Rào) และไปสิ้นสุดที่พื้นที่การท่องเที่ยว โด่ เซิน (Đồ Sơn) ส่วนถนนที่สั้นที่สุด คือ ถนน ไค่ เกิน (Đội Cấn) ที่เชื่อมระหว่างถนน เล เล้ย (Lê Lợi) และถนน เลื่อง วัน กาน (Lương Văn Can) ในเขตท้องที่ โง่ เกวี่ยน (Ngô Quyền)

6) การเศรษฐกิจ

ภาพที่ 24 ชายหาดอาบน้ำทะเล ก๊าด ก่อ 2 บนเกาะ ก๊าด บ่า เมืองหาย ฟ่อง

(<http://www.haiphong.gov.vn/>)

จังหวัดหาย ฟ่อง เป็นหนึ่งในจำนวนศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศเวียดนามที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณประจำปีมากเป็นลำดับที่ 4 ตามหลังเทศบาลนครโฮจิมินห์, บ่า เลียะ – วู้ง เต่า และเทศบาลนครห่า โหญ่ และในปี ค.ศ. 2008 ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาล จำนวน 12,000 ล้านล้านเวียดนามดอง ส่วนปีงบประมาณ 2007 นั้นก็ได้รับจัดสรรถึง 9,752 ล้านล้านเวียดนามดอง (http://www.haiphong.gov.vn/?website_id=39&menu_id=490

&parent_menu_id=339&fuseaction=DISPLAY_ALL_ARTICLE_BY_MENU)

เมื่อ วันที่ 28 ธันวาคม ค.ศ. 2008 เทศบาลนครหาย ฟ่อง ได้เริ่มต้นสร้างนิคมอุตสาหกรรม อาน เชื่อง (An Duong) ในเขตตำบล ห่ง ฟอง (Hòng Phong) ในเขตอำเภอ อาน เชื่อง ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองหายฟ่องออกไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 20 กิโลเมตร

ภาพที่ 25 เขตนิคมอุตสาหกรรม อาน เชื่อง เมืองเศรษฐกิจใหม่ ของจังหวัด ห่าย ฟ่อง

นิคมอุตสาหกรรม อาน เซียง นี่เป็นความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครหาย ฟอง ร่วมมือกับ เทศบาลนคร เทม เกวียน ของประเทศจีน ภายใต้ความรับผิดชอบของบริษัท TNH H Tem Wee-d (เทม เกวียน) เป็นผู้ลงทุนในการก่อสร้าง ตามรายละเอียดของโครงการนิคมอุตสาหกรรม อาน เซียง นี้ จะสร้างใน บริเวณพื้นที่ถึง 800 เฮกตาร์ เพื่อให้เป็นแหล่งรองรับการผลิตสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการทำความสะอาด, สินค้า เบ็ดเตล็ด, ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและสินค้าเทคโนโลยีขั้นสูง

ในช่วงระยะเวลาดำเนินการช่วงที่ 1 นั้น ผู้ลงทุนจะเริ่มต้นก่อสร้างในบริเวณพื้นที่ จำนวน 200 เฮกตาร์ ด้วยเงินลงทุน จำนวนถึง 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หลังจากการก่อสร้างโครงการนี้สำเร็จลงแล้ว คาดว่าจะสร้าง รายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 4 – 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐจากบรรดาบริษัทต่าง ๆ ที่เข้ามา ร่วมลงทุนในเขตพื้นที่ (<http://www.vcci.com.vn/kinh-te/hai-phong-va-tham-quyen-lien-ket-xay-khu-cong-nghiep>)

ในปี ค.ศ. 2006 นั้น นับเป็นครั้งแรกที่มีสถิติการส่งออกสินค้าที่ตั้งเป้าหมายไว้ถึงมากกว่า 1,024 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ซึ่งนับว่าเป็นอัตราที่สูงเพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 24.8 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา อัตรา การพัฒนานี้ ชี้ให้เห็นว่า เมืองหาย ฟอง สามารถพัฒนาระบบการส่งออกได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของอัตรา การส่งออกสินค้าในปี ค.ศ. 2007 ซึ่งนับว่าสูงขึ้นจากเดิมถึง ร้อยละ 18 เมื่อเทียบกับอัตราการส่งออกในปีที่ ผ่านมา จากสถิติที่เป็นที่ยอมรับเช่นนี้ แสดงให้เห็นได้ว่า เมืองหาย ฟอง ได้พยายามเป็นอย่างยิ่งในการ ดำเนินการรักษาความสม่ำเสมอในด้านการส่งออกสินค้าให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานกับประเทศคู่ค้ามากกว่า 50 ประเทศในโลกภายนอก บริษัทการค้าหลายแห่งต่างก็ได้เริ่มหันมาให้ความสนใจในการสั่งซื้อสินค้าจาก ประเทศเวียดนามเพื่อนำส่งไปยังประเทศที่มีความต้องการสินค้าเพิ่มขึ้น อย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศ อเมริกาเหนือและประเทศในแถบภูมิภาคยุโรปตะวันออก

ในปี ค.ศ. 2006 นั้น จำนวนบริษัทต่าง ๆ ที่เข้ามาติดต่อและสั่งซื้อสินค้านำออกมีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 20 เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้านี้ ตามลักษณะคุณภาพของสินค้าที่มีจุดแข็งและความนิยม แตกต่างกันไป ซึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์ทางทะเล เสื้อผ้าสำเร็จรูป รองเท้า, ชิ้นส่วนประกอบของเรือ, เหล็กโครงสร้างการก่อสร้าง, สารเคมี, วัสดุก่อสร้าง, สินค้าหัตถกรรม, สายไฟฟ้า และสายเคเบิลต่าง ๆ เป็นต้น

นอกเหนือไปกว่านั้น จังหวัดหาย ฟอง ยังได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษในการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ และพัฒนาการอาชีพบริการ เช่น ให้บริการการขนถ่ายสินค้า, อาชีพตัวแทนจำหน่าย, ท่าเรือบริการ, การ ท่องเที่ยว และการขนส่งสินค้าทางทะเล เป็นต้น ซึ่งบรรดาอาชีพที่กล่าวมานี้ในเทศบาลนครต่างก็อยู่ใน ความควบคุมและดูแลของบรรดากรรมการเทศบาลได้ลงทุน เปลี่ยนแปลงระเบียบและระบบการให้ เอื้ออำนวยต่อการส่งออกและนำเข้าของสินค้าให้เป็นไปตามสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคไร้ พรมแดนนี้

จังหวัดหาย ฟอง ได้พยายามปรับสร้างกลไกในการสนับสนุนการลงทุนทางการค้าทั้งจากภายในและ ต่างประเทศ เช่น กระบวนการในการอำนวยความสะดวกกระบวนการขออนุญาตเปิดกิจการ, สร้าง

บรรยากาศทางการค้าให้บรรดาบริษัทหรือบริษัทต่าง ๆ ได้พัฒนาระบบการผลิตสินค้า และถึงแม้ว่า EU ได้พยายามต่อต้านการนำเข้าสินค้าที่มีราคาต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าราคาสินค้าภายในกลุ่มประเทศสมาคมเอง โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับรองเท้าหนังสร้างปัญหาลำบากให้กับเวียดนามมาก แต่ในช่วงปี ค.ศ. 2006 นั้น เมืองหาย ฟอง ก็ยังคงสามารถพลิกผันสถานการณ์ในการส่งออกผลิตภัณฑ์ได้ถึง ร้อยละ 76 (http://www.ngoquyen.gov.vn/front-end/index.asp?website_id=120&menu_id=2908&parent_menu_id=2909&article_id=21339&fuseaction=DISPLAY_SINGLE_ARTICLE) อย่างไรก็ตาม มูลค่าเพิ่มของการผลิตสินค้าส่วนใหญ่ก็ยังไม่นับว่าสูง เพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้แรงงานภายในประเทศ แต่วัสดุในการผลิตยังคงนำเข้าจากต่างประเทศ

ในมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมส่งออกของท้องถิ่นนั้น อัตราการส่งออกสินค้าของบริษัทเอกชนยังคงยืนอยู่ที่ ร้อยละ 73 และยังคงเพิ่มขึ้นได้ถึงร้อยละ 4.2 ส่วนอัตราการส่งออกสินค้าของเทศบาลมานครที่สังกัดรัฐบาลกลางก็ยังคงเป็นสินค้าประเภทชิ้นส่วนประกอบของเรือ

ในรอบหลายปีที่ผ่านมา นั้น อุตสาหกรรมการต่อเรือนับว่าเป็นธุรกิจที่ยังคงทำรายได้ให้กับจังหวัดหาย ฟอง ได้อย่างดี ด้วยเป็นเพราะความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ช่วยให้การเลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพ รวมทั้งเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้เมืองหาย ฟอง สามารถผลิตเรือเดินทะเลที่มีขนาดใหญ่ ตั้งแต่น้ำหนัก 6,500 ตัน ไปจนถึงเรือใหญ่ ขนาด 53,000 ตัน ซึ่งเรือเหล่านี้ล้วนกำหนดให้มีคุณลักษณะและเทคโนโลยีการเดินเรือสูงทั้งสิ้น ซึ่งการผลิตเรือเดินทะเลขนาดใหญ่นี้ล้วนส่งผลให้อัตราการส่งออกสินค้าของเมืองหาย ฟอง สูงกว่าร้อยละ 50 ตลอดระยะ 3 ปีที่ผ่านมา

ความสำเร็จในการส่งออกสินค้าการต่อเรือของบริษัทใหญ่ เช่น บริษัทอุตสาหกรรมเรือเดินทะเล นามเจียว (Nam Triêu), บริษัทต่อเรือ ฝ่า ริ่ง (Phà Rừng), บริษัทต่อเรือ แบ็ก ดั่ง (Bach Đàng) เป็นต้น ต่างก็มิได้จากการต่อเรือถึง 20 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริษัทอุตสาหกรรมต่อเรือทะเล นามเจียว นั้น ในปี ค.ศ. 2006 ประสบผลสำเร็จในการส่งออกเรือเดินทะเลได้ถึงเกือบ 100 ล้านเหรียญสหรัฐ และนอกเหนือจากอุตสาหกรรมการต่อเรือแล้ว ผลิตภัณฑ์โครงเหล็กกล้า หรือเหล็กเส้นตามความต้องการของทั้งภายในและต่างประเทศต่างก็มีอัตราเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเงินหลาย 10 ล้าน ดอลลาร์ อเมริกาต่อปี

อย่างไรก็ตาม, การผลิตเพื่อการส่งออกของจังหวัดหาย ฟอง โดยภาพรวมนั้นจัดเป็นลำดับที่ 5 ในการส่งออกทั้งประเทศ ยังไม่เป็นที่พอใจของเทศบาลมานครหาย ฟอง นัก โดยเฉพาะพื้นที่อาชีพในการบริการการส่งออกและนำเข้า เช่น การบริการด้านการทำเรือชายฝั่ง, การขนส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, การท่องเที่ยว, การบริการการนำเข้า (การรับฝากสินค้าในการส่งออกชั่วคราว, การขนถ่ายสินค้า, การประเมินราคาสินค้า เป็นต้น) ต่างก็ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควรตามศักยภาพที่ควรจะเป็นในฐานะที่เมืองท่าเรือสำคัญในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือของประเทศ ด้วยเหตุผลนี้ จึงทำให้เทศบาลมานครหาย ฟอง จึงได้เร่งดำเนินการหาทางในการเร่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในทุกสาขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการพัฒนาแต่ละพื้นที่สาขาอาชีพ หรือสินค้าหลักสำคัญ เช่น การให้บริการและในขณะเดียวกันก็มุ่งการประชาสัมพันธ์ในเรื่องศักยภาพในการให้บริการผ่านเครือข่ายการให้บริการทางด้านการสื่อสารที่ทันสมัยไปทั้งภายในและภายนอกประเทศทั่วโลก และหวังจะให้การเพิ่มผลผลิต

ทางการส่งออกทั้งที่เป็นการผลิตและการส่งออกภายในปี ค.ศ. 2010 ได้ถึงระดับ 2 พันล้านเหรียญสหรัฐ (<http://vietbao.vn/Kinh-te/Hai-Phong-Lan-dau-tien-kim-ngach-xuat-khau-vuot-1-ty-USD/40176858/87/>)

7) สัญลักษณ์จังหวัด

ภาพที่ 26 ดอกหางนกยูงฝรั่ง สัญลักษณ์ของจังหวัด หาย ฟ่อง

ช่อดอกหางนกยูงฝรั่งมีแดง - ส้ม คือ สัญลักษณ์ของท่าเรือเมืองเทศบาลนครหาย ฟ่อง ซึ่งต้นดอกหางนกยูงฝรั่งนี้ถูกปลูกไว้เป็นจำนวนมากเกือบทุกทั่วบริเวณไหล่ถนนในเขตเทศบาลเมืองหาย ฟ่อง ซึ่งบริเวณที่ต้นหางนกยูงฝรั่งนี้ออกดอกสวยงามมากที่สุดก็จะเป็นบริเวณลานเมือง สี่แยกหน้าโรงละครแห่งเมืองหาย ฟ่อง และบริเวณสวนสาธารณะลานดอกไม้เมืองหาย ฟ่อง ซึ่งติดกับโรงละครประจำเมืองนั่นเอง นอกเหนือจาก ดอกหางนกยูงฝรั่งที่มักจะถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ประจำเมืองหาย ฟ่องแล้ว ยังมีสิ่งอื่นที่ดูเหมือนจะเป็นสัญลักษณ์แห่งเมืองหาย ฟ่อง ได้อีกเช่นเดียวกัน เช่น สวนสาธารณะไม้ดอก โรงละครประจำเมือง และสวนสาธารณะพรรณไม้ (สวนไบโอ) ซึ่งปัจจุบันนี้ได้ปรับปรุงให้เป็น แหล่งการพำนัประจำจังหวัดไปแล้ว คือ แหล่งคาสโน โต เซิน (www.navy34.com/.../index.php?topic=1334.msg13064)

8) การศึกษาและการสาธารณสุข

จังหวัด หาย ฟ่อง เป็นเมืองที่มีแหล่งการศึกษาหลากหลาย ดังเช่น มหาวิทยาลัยการทะเลเวียดนาม (Đại học Hàng hải Việt Nam) ซึ่งตั้งอยู่ที่ถนน หลาก จัย เขต ใจ เกวียน, มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์หาย ฟ่อง (Đại học Y Hải Phòng) ตั้งอยู่ที่ ถนน เหววียน บิงห์ เกียม, เขต ใจ เกวียน, มหาวิทยาลัยหาย ฟ่อง เขต เกียม อาน และมหาวิทยาลัยเอกชนหาย ฟ่อง ถนน เซิน เลิบ เขต เล เจิน (www.navy34.com/.../index.php?topic=1334.msg13064)

นอกเหนือไปกว่านี้ ในเขตเมืองเทศบาลนคร หาย ฟ่อง ยังมีวิทยาลัยเฉพาะทางการอาชีพต่าง ๆ อีก ถึงจำนวน 8 แห่ง คือ วิทยาลัยอาชีพศึกษา หาย ฟ่อง, วิทยาลัยอาชีพศึกษา วินาซิน, วิทยาลัยการอาหารทะเล, วิทยาลัยการฝึกหัดครู หาย ฟ่อง, วิทยาลัยวัฒนธรรมและศิลปกรรม หาย ฟ่อง, วิทยาลัยพยาบาล หาย ฟ่อง, วิทยาลัยการอาชีพชุมชน และวิทยาลัยการทะเล

9) อาหารการกิน

จังหวัด หาย ฟอง เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงในเรื่องอาหารทะเล ร้านอาหารที่มีชื่อเสียงในเรื่องอาหารทะเลนั้น จะตั้งอยู่แถบบริเวณชายทะเล ในพื้นที่ โด่ เซิน ซึ่งเต็มไปด้วยอาหารหลายหลายชนิดที่ปรุงจาก กุ้ง ปู ปลา ปลาหมึกที่ขึ้นมาจากทะเลสด ๆ ด้วยราคาที่ยุติธรรม และอาหารทะเลในพื้นที่นี้มีกลวิธีการปรุงอาหารทะเลที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวพื้นถิ่นที่ให้ความละเอียดและพิถีพิถันในเรื่องเครื่องปรุงและกระบวนการปรุงจนกลายเป็นอาหารพิเศษประจำถิ่นที่เป็นที่ขึ้นชื่อ (www.navy34.com/.../index.php?topic=1334.msg13064) เช่น ก๋วยเตี๋ยว แบ้งห์ ดา กัว จึงปรุงด้วยเส้นก๋วยเตี๋ยวแบบพื้นเมืองของเมือง หาย ฟอง ที่มีเส้นสไล ๆ และสีน้ำตาล ปรุงด้วยน้ำซุบจากเนื้อปลสด ๆ ที่เคี่ยวจนหอมกลิ่นปูทะเล และนอกจากนี้ เมืองหาย ฟอง ยังมีอาหารพื้นเมืองพิเศษ คือ ขนมจีนปลา, ขนมปังสอดไส้ ปาเต ผัดร้อน ที่อร่อยด้วยรสชาติพิเศษประจำพื้นถิ่น

10) การกีฬา

จังหวัด หาย ฟอง เป็นหนึ่งแห่งเมืองศูนย์กลางทางการกีฬาที่ใหญ่ที่สุดในเวียดนาม การกีฬาของเมืองหาย ฟอง นั้นมีกีฬาหลายประเภทที่นับว่ามีความเข้มแข็งและสร้างชื่อเสียงให้กับพื้นที่ เช่น ฟุตบอล, ยิงปืน, ว่ายน้ำ และกรีฑา เป็นต้น ชาวหาย ฟอง เป็นที่มีความคลั่งไคล้ไหลหลง โดยเฉพาะฟุตบอลอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ สนามกีฬาภายใน (อินดอร์ สเตเดียม) แล็กจ์ จัย (Lach Tray) ไม่เคยมีพื้นที่ว่างทุกครั้งที่เมื่อมีการแข่งขันกีฬาฟุตบอลนัดสำคัญ ๆ และไม่เพียงแต่แฟนกีฬาของเมืองหาย ฟอง จะเข้าไปเชียร์นักกีฬาของตัวเองภายในดั่งเมืองจังหวัดเองเท่านั้น แม้แต่การแข่งขันนอกพื้นที่เมือง ชาวเมืองหาย ฟอง ก็ จะติดตามนักกีฬาของเขาเองออกไปเชียร์ทุกท้องที่เป็นที่สนุกสนานและเอาใจจริงเอาใจมาก ปัจจุบันนี้ ทีมนักกีฬาฟุตบอลของเมืองหาย ฟอง คือ สโมสรปูนซีเมนต์ หาย ฟอง ถือว่าเป็นทีมสโมสรที่มีความแข็งแกร่งและมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วประเทศเวียดนาม ในเมืองหาย ฟอง เองมีสนามกีฬากลางแจ้ง ที่ได้มาตรฐานและมีชื่อเสียงหลายแห่ง เช่น สนามกีฬา หลาก จัย, คู แอลฮ๊าท เต (http://www.haiphong.gov.vn/website_id=39&menu_id=199&parent_menu_id=377&fuseaction=DISPLAY_ALL_ARTICLE_BY_MENU)

11) การสื่อสาร

จังหวัด หาย ฟอง มีสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นช่องทางในการสื่อสารเกี่ยวกับกิจการของเมือง คือ หนังสือพิมพ์รายวัน หาย ฟอง และหนังสือพิมพ์รายวัน ฮาน นิงห์ หาย ฟอง (ความมั่นคง หาย ฟอง) และนิตสาร ชายฝั่งทะเล (Cửa biển) ของสมาคม VHNT ของเมืองหาย ฟอง ที่ให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางทะเล นอกจากนี้ เมืองหาย ฟอง ยังมี สถานีโทรทัศน์ที่ออกอากาศเป็นประจำ จำนวน 2 ช่อง คือ สถานีโทรทัศน์ช่อง 28 UHF และ ช่อง 10 VHF และ มีสถานีวิทยุ FM ในคลื่นความถี่ 93.7 Mhz.

12) ประชากร

ชนพื้นเมืองของจังหวัด หาย ฟอง มีคุณลักษณะของชาวทะเลโดยแท้ ตั้งแต่รูปร่าง นิสัย ใจคอ สำเนียงการพูดและพฤติกรรมการแสดงออก รูปร่างของชนชาวพื้นเมืองของเมืองหาย ฟองนั้น ค่อนข้างมีรูปร่างสูงใหญ่กว่าชาวพื้นเมืองในบริเวณอื่นของเวียดนามทั้งที่เป็นชายและหญิง อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงชาว

หาย ฟ่องนั้นค่อนข้างขาวและสูงใหญ่กว่าผู้ชาย อุปนิสัยใจคอของคนในแถบนี้ค่อนข้างใจกว้างขวาง รักอิสระและเรียบง่าย นอกเหนือไปกว่านั้น สำเนียงในการพูดราบเรียบ ไม่มีสำเนียงเสียงพูดสูงต่ำแตกต่างกันมากนักเหมือนภาษาเมืองหลวง ห่า ไหน่ย ซึ่งนับเอาเป็นสำเนียงมาตรฐาน

13) ภูมิอากาศ

จังหวัดหาย ฟ่อง มีสภาพภูมิอากาศแตกต่างจากเทศบาลมหานครห่า ไหน่ย เล็กน้อย ในด้านระดับอุณหภูมิและอากาศ คือ ด้วยสาเหตุที่สภาพภูมิประเทศของเมืองหาย ฟ่อง ติดกับทะเลเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้อุณหภูมิอบอุ่นมากกว่าเมืองห่า ไหน่ย ประมาณ 1 องศาเซลเซียสในฤดูหนาว และเย็นสบายกว่าเมืองห่า ไหน่ย ประมาณ 1 – 2 องศาเซลเซียสในฤดูร้อน (http://www.haiphong.gov.vn/?website_id=3_9_&menu_id=1_9_5_&parent_menu_id=3_7_7_&fuseaction=DISPLAY_ALL_ARTICLE_BY_MENU)

14) สถาปัตยกรรมเมือง

จังหวัดหาย ฟ่อง มีลักษณะโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมตามอาณานิคมฝรั่งเศส คือ มีสถาปัตยกรรมของโครงสร้างพื้นฐานเมืองและสิ่งก่อสร้างคล้ายคลึงกันเมืองห่า ไหน่ย โดยภาพรวม แต่เล็กลงในด้านขนาด ในยุคปัจจุบันนี้ (ค.ศ. 2009) เมืองหาย ฟ่อง ก็ยังคงพยายามรักษาพื้นที่หลายแห่งให้ยังคงมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมยุคอาณานิคมฝรั่งเศสอยู่ ดังเช่น ในบริเวณพื้นที่เขต โห่ง บ่าง (Hồng Bàng) ก็เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีบริเวณพื้นที่สวยงามแบบดั้งเดิมที่บริเวณพื้นที่ถนนและอาคารเก่าแก่ต่าง ๆ ยังไม่ได้ถูกทำลายไป ถนนหนทางยังคงสะอาดหมดจดและไม่แออัดยัดเยียดไปด้วยผู้คนและการค้าขาย และในถนนเดียวกันนี้ ก็มีบริเวณพื้นที่เก่าทางการรถไฟ ติดกับตลาดค้าขายเหล็กที่มีบรรยากาศคล้ายคลึงกับตลาดใหญ่เมือง เทศบาลมหานครโฮ่ จี๋ มิงห์ โดยเฉพาะย่านถนนชาวจีน หรือคือถนน ตาม บาก (Tam Bac) ที่ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำ ตาม บาก ซึ่งเป็นแม่น้ำแห่งสุนทรียศาสตร์ซึ่งปรากฏก่อกำเนิดให้มีกลิ่นพันธ์ุเกี่ยวกับแม่น้ำนี้อย่างหลากหลาย เมื่อมองโดยภาพรวมแล้ว ในด้านสถาปัตยกรรมนั้น เมืองหาย ฟ่อง เป็นเมืองขนาดเล็กแต่สวยงาม ถึงแม้จะไม่มีตึกรามบ้านช่องที่ใหญ่โตเหมือนเมืองห่า ไหน่ย และ โฮ่ จี๋ มิงห์นัก อย่างไรก็ตาม เมืองหาย ฟ่อง ก็มีสถาปัตยกรรมและแหล่งวัฒนธรรมที่น่าสนใจและสวยงามที่บรรดาผู้มาเยือนควรได้ไปเยี่ยมชม เช่น โรงละครเมืองหาย ฟ่อง, ลานดอกไม้, อนุสาวรีย์ เล เจิน, ศูนย์กลางแสดงนิทรรศการ VHNT หาย ฟ่อง, ศาลาเทศบาลเมือง, อาคาร VHLĐ Việt Tiệp, อาคารวัฒนธรรมและเยาวชนหาย ฟ่อง, อาคารยุวชน หาย ฟ่อง และศูนย์กลางการจัดนิทรรศการแห่งชาติ หาย ฟ่อง (http://vi.wikipedia.org/wiki/H%E1%BA%A3i_Ph%C3%B2ng)

เทศบาลมหานครห่า ไหน่ย (จังหวัดห่า ไหน่ย อันเป็นเมืองหลวงของประเทศเวียดนามปัจจุบัน) และเทศบาลมหานครหาย ฟ่อง (จังหวัดหาย ฟ่อง) จังหวัด ห่า เดีย (ปัจจุบันบางส่วนได้ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ จังหวัด ห่า ไหน่ย) และจังหวัด บ้าก นิงห์ นับเป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้าการอุตสาหกรรม การศึกษา การเกษตรกรรม และการท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดเมืองหนึ่งของประเทศเวียดนาม นับตั้งแต่ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้เริ่มประกาศใช้แนวนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาประเทศแบบ “เปลี่ยนแปลงใหม่ – โต ยั่งยืน” ที่มุ่งนำประเทศไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีของประเทศอุตสาหกรรมและทันสมัย

(Industrialization and Modernization) โดยการใช้นโยบายการเมืองนำการเศรษฐกิจ ที่มุ่งประยุกต์เอาวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีภายใต้การดำเนินนโยบายตามแนวทางสังคมนิยม หรือระบบเศรษฐกิจการตลาดตามแนวสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมาด้วยสาเหตุที่ ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบบการปกครองแบบสาธารณรัฐเวียดนามไปสู่การปกครองแบบสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ในปี ค.ศ. 1975 ภายใต้อำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์แต่เพียงพรรคการเมืองเดียว ที่มุ่งสร้างความเสมอภาคและภราดรภาพและใช้ระบบการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทรัพย์สินรวมหรือการสหกรณ์ตามแบบอย่างของประเทศพี่เลี้ยงสหภาพโซเวียต - รัสเซียที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักที่คอยให้ความช่วยเหลือเสมอมา แต่ประเทศเวียดนามกลับได้รับความล้มเหลวด้วยเกิดภาวะการฉ้อโกงตัวของเศรษฐกิจ ภาวะเงินเฟ้อกระหน่ำและภาวะน้ำท่วม เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นปกครองและชนผู้ใช้แรงงาน เกิดการเอารัดเอาเปรียบ การคอร์รัปชันและเกิดภาวะขาดแคลนข้าวยากมากแพ่ง แต่นับจากผลการประกาศใช้นโยบายการพัฒนาแบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงใหม่เป็นต้นมา สภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามก็เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยพิจารณาจากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ GDP (Gross Domestic Products) มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ ในปี ค.ศ. 1986 – 1990 เป็นร้อยละ 3.9, ร้อยละ 8.2 ในปี ค.ศ. 1991 - 1995 เป็น ร้อยละ 8.5 ในปี ค.ศ. 1996 – 2000 เป็นร้อยละ 9.2 ในปี ค.ศ. 2001 – 2005 คิดเป็นร้อยละ 7.5 และ ในปี ค.ศ. 2006 - 2009 เป็นร้อยละ 8.3 ในขณะที่ GDP ของประเทศไทยในช่วงระยะ ปี ค.ศ. 2007 – 2009 เป็นร้อยละ 5.06 (http://vneconomy.vn/2008122309_2159613P0C5/kich-ban-tang-truong-kinh-te-viet-nam-2009.htm) และที่สำคัญนั้น ในด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ในปัจจุบันนี้ประเทศเวียดนามก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรทางการค้าที่สำคัญหลายองค์กร เช่น ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน ในปี ค.ศ. 1995 ในปี ค.ศ. 2006 ประเทศเวียดนามได้เข้าร่วมเขตการค้าเสรี (ASEAN Free Trade Areas or AFTA) และนอกเหนือจากนี้ ประเทศเวียดนามยังได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย – แปซิฟิก (APEC) และ องค์การการค้าโลก (WTO) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นั้นแสดงให้เห็นว่า ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่กำลังมีการพัฒนาทางระบบเศรษฐกิจที่มีความก้าวหน้าและค่อนข้างมั่นคงที่เหล่าประเทศคู่ค้าควรได้ให้ความสนใจและร่วมลงทุนเป็นอย่างยิ่ง และในส่วนของเทศบาลมหานคร ห่า ไหน่ยและเมืองเทศบาลมหานคร หาย ฟอง นั้น เป็น 2 ใน จำนวน 6 เมืองเทศบาลมหานคร (ไห่ จี มิงห์, เกิ่น เทอ, ต่า นัง และเฮว้) อันเป็นเมืองศูนย์กลางทางการเมือง การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึกที่มีความสำคัญที่ได้มีคนไทยได้เริ่มอพยพเข้าไปทำมาค้าขายและดำรงชีพอยู่มาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว ทั้งที่เป็นนักธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความมั่นคงทั้งทางด้านเงินทุนและได้รับการสนับสนุนทางรัฐบาลของทั้งประเทศไทยและเวียดนาม และที่เป็นกลุ่มแรงงานอพยพเข้าไปทำมาค้าขายและพักอาศัยโดยใช้ความสามารถเฉพาะตัวมาตั้งแต่ในช่วงสมัยของรัฐบาล พลเอก ซาดิซาย ชุนหะวัน ที่ได้ประกาศนโยบาย “แปรสนามรบให้เป็นตลาดการค้า” (ค.ศ. 1988 – 1991) และแนวนโยบายนี้ก็ได้รับการนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังในสมัยรัฐบาลของอดีตนายกรัฐมนตรี อานันท์ ปันยารชุน ซึ่งกลุ่มคนไทยเหล่านี้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ อันเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญของโครงการวิจัยนี้ก็เริ่มเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณเมืองศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญเหล่านี้เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

บทที่ 3

การสร้างเครือข่ายของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทย ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)

ลักษณะข้ามชาตินิยม (Transnationalism) เป็นลักษณะของการเคลื่อนย้ายของผู้คน (Migration) เงินทุน สินค้า และวัฒนธรรมข้ามเส้นเขตแดนทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และการเมือง (Political and geographical borders) และสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural borders) จากพื้นที่เดิมใด ๆ ไปยังพื้นที่ใหม่ ซึ่งระหว่างกระบวนการเคลื่อนย้ายนี้จะมีทั้งการเจรจา การต่อสู้และการต่อรองที่ไม่อาจสิ้นสุดได้อย่างแน่นอนตายตัว (ยศ สันตสมบัติ, 2008: 143) นั่นก็หมายความว่า กระบวนการในการเดินทางข้ามพรมแดน หรือกระบวนการเดินทางข้ามชาตินั้นมีปัจจัยจากต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำที่หลากหลาย โดยปัจจัยเริ่มต้นนั้นอาจเกิดมาจากปัจจัยการตัดสินใจที่เกิดจากความไม่สมดุลของเงื่อนไขในการจ้างงาน ค่าจ้างระหว่างประเทศ จะส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของค่าจ้างแรงงานส่วนเกินของประเทศต้นทาง และก็จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปยังประเทศปลายทางที่มีค่าจ้างสูงกว่าและขาดแคลนแรงงาน ผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามแดนหรือผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติก็จะตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายไปในประเทศปลายทางใดก็ขึ้นอยู่กับการประเมินโอกาสทางด้านเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ในตลาดแรงงานที่จะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของค่าจ้างระยะยาว หรืออาจจะด้วยเหตุผลของปัจจัยเศรษฐกิจภายในครัวเรือนที่พยายามลด หรือเป็นการตัดสินใจร่วมกันในการกระจายความเสี่ยงของรายได้ครัวเรือน โดยการส่งคนใดคนหนึ่งในครัวเรือนให้เป็นแหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือน เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของครอบครัว หรืออาจจะด้วยเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่ผู้อพยพเคลื่อนย้ายมีความสัมพันธ์ทางเครือข่าย (Migrant Networks) กับผู้อพยพย้ายถิ่นในประเทศทั้งต้นทางและประเทศปลายทาง (Massey et al., 1998: 42) โดยกระบวนการในการกลายเป็นผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติ (Transnationalization) นี้ นับเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนที่หลากหลายทางด้านพรมแดนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic boundary) นับตั้งแต่การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนทางกายภาพ (Territory) หมายถึงกระบวนการย้ายถิ่นข้ามเส้นเขตแบ่งดินแดนทางภูมิรัฐศาสตร์เข้าไปสู่ประเทศพื้นที่ทางที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านการเมืองและการปกครอง พรมแดนทางด้านสังคม (Social boundary) นั้นหมายถึงกระบวนการในการสร้างพื้นที่ใหม่ทางด้านเครือข่ายความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้อพยพด้วยตนเอง การรวมกลุ่ม การจัดตั้งองค์กรทางสังคม หรือการสร้างสายสัมพันธ์กับประชากรเจ้าของพื้นที่เดิม และพรมแดนทางด้านวัฒนธรรม (Cultural boundary) อันหมายถึงการสร้างเส้นกั้นแบ่งกันระบบสัญลักษณ์และการให้ความหมายทางวัฒนธรรมที่แตกต่างในแต่ละกลุ่ม (ทวิซ จตุรพฤกษ์, 2005: 178) เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตวิถี

ชีวิต และทำมาหากินเกิดความมั่นคงแบบยั่งยืน และสมดุลในพื้นที่ใหม่ท่ามกลางกระแสแห่งโลกแห่งการเคลื่อนย้ายและเปลี่ยนแปลงที่กำลังไหลเชี่ยว

ผลงานทางการศึกษาทางมานุษยวิทยาที่ได้รับการกล่าวถึงและอ้างอิงอยู่เสมอ ที่มองวัฒนธรรมข้ามแดน/ข้ามชาติอันเป็นมโนทัศน์ย่อยของกระบวนการโลกานุวัตร คือ งานการศึกษาของ Appadurai, A., 1996a, 1996b; Clifford, J., 1997; Ong, Aihwa., 1999; Faist 2000 ; Zhang, 2004; Lionnet & Shinh, 2005; Glick Schiller and Blanc, 1994; Susan Koshy, 2005; เดชา ตั้งสีฟ้า, 2006; และ รัตนา โตสกุล, 2007 : 14 ที่ได้นิยามความหมายของลักษณะของคนข้ามชาติ (Transnational people) ไว้ไปในแนวทางสอดคล้องกันว่า “ ... ผู้คนข้ามแดน/ข้ามชาติเป็นคนที่ยังคงมีสายสัมพันธ์เหนียวแน่นกับประเทศที่เป็นบ้านเกิด และประเทศที่เขาอพยพเข้าไปอยู่ หรืออาจจะมีสายสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ๆ นอกเหนือไปจากสองประเทศนี้ได้...” ซึ่งกล่าวโดยรวมแล้ว ลักษณะของคนข้ามแดน/ข้ามชาติ นั้นมีความหมายร่วมที่หลากหลาย แต่สามารถสรุปเป็นลักษณะร่วมที่สำคัญได้เป็น 5 ประการใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1) การมีชีวิตข้ามแดนหรือข้ามชาติ หมายถึง การมีชีวิตอยู่ในการเดินทางและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนข้ามแดนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่ตลอดเวลา
- 2) ตลาดงานที่เปิดโอกาสให้คนไปทำงานข้ามแดนได้นั้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขยายตัวของระบบทุนนิยมโลก ในรูปของบริษัทข้ามชาติที่ต้องการสติปัญญาและแรงงานฝีมือในลักษณะต่าง ๆ กัน ไปประจำยังสาขาของบริษัทข้ามชาติทั่วโลก
- 3) ลักษณะชาตินิยมเป็นเรื่องเกี่ยวกับการช่องทางในการสร้างอัตลักษณ์ของคนข้ามแดนที่มีลักษณะประสมประสานจากแหล่งอ้างอิงทางวัฒนธรรมอย่างน้อยสองแหล่งเข้าด้วยกัน คือ วัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมที่เข้ามาเข้ากับวัฒนธรรมกระแสหลักในที่ที่อพยพเข้าไปอาศัยอยู่
- 4) เมื่อกาลเวลาได้ทอดผ่านออกไปเป็นเวลานานเท่าใด ภาวะชาตินิยมก็จะยิ่งมีความเป็นอิสระจากเงื่อนไขที่เป็นจุดกำเนิดของมัน หรือคือมันมีทิศทางในการพัฒนาไปในทิศทางที่เป็นตัวของมันเอง เนื่องจากผู้อพยพข้ามพรมแดนสามารถสะสมความรู้ ทุนทางวัฒนธรรม และพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมให้ขยายกว้างออกไป
- 5) ภาวะคนข้ามแดนหรือคนข้ามชาติจะทำให้เกิดรูปแบบการปรับตัวแบบใหม่ ๆ ทั้งในรูปแบบของการต่อต้านเพื่อต่อรองเชิงอำนาจกันกับเงื่อนไขในสังคมใหม่

หลังทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา ความหมายของวลี “ลักษณะชาตินิยม” นี้ได้ปรากฏเปลี่ยนแปลงและเบี่ยงเบนไปจากยุคก่อน ๆ ที่มักจะมองลักษณะชาตินิยมไปในด้านมีรัฐเป็นผู้กระทำระหว่างรัฐ หรือหน่วยงานระดับชาติต่อชาติ เช่น ประวัติศาสตร์ระหว่างประเทศ (International History) หรือ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations) มโนทัศน์ใหม่นี้เป็นการนำเอาความหมายของวลีนี้เข้ามาอธิบายปรากฏการณ์ใหม่ของสถานการณ์ผู้อพยพเข้า (Immigrants) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอเมริกา กลางเข้าสู่ตลาดแรงงานและสายใยของสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและยุโรปตะวันตก เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีกว่าและแทนวลีที่กล่าวถึง “เชื้อชาติ - Race” ว่าเป็นเรื่องแบ่งแยกระหว่างขาวกับดำ หรือคำว่า “พัฒนาแล้ว กับกำลังพัฒนา” ดังนั้นคำว่า “Transnational – ลักษณะข้ามชาติ” จึงทำให้คนอพยพเข้าเหล่านี้มีประเภทใหม่ที่ไม่ใช่ “ขาวหรือดำ” (Calvin, 2005: 442 อ้างใน เดชา, 2549: 11) ดังนั้น เนื้อหาที่สำคัญที่สุดของมโนทัศน์ลักษณะข้ามชาตินิยมนี้จึงอยู่ที่ “ผู้คน - People” มากกว่า “รัฐชาติ – Nation State” ในประเด็น ดังนี้

1) พื้นที่ทางสังคมที่รายล้อมผู้คนเหล่านั้นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

2) เครือข่ายที่ถูกผู้คนสร้างขึ้นมานั้นเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ

3) จิตสำนึกทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่เกิดจากการปะทะสังสรรค์กับสิ่งแวดล้อมรอบข้างในพื้นที่สังคมใหม่ และจิตสำนึกในการปรับตัวเองให้สามารถดำรงอยู่ตามจินตนาการที่ปัจเจกชนตั้งมั่นไว้

ลักษณะข้ามชาตินิยมจึงเป็นปรากฏการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดทางด้าน “เครือข่าย” อยู่ตลอดเวลา คือ ผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติจะต้องปฏิสัมพันธ์กับสังคมและเศรษฐกิจรอบข้างอยู่เสมอ และในขณะเดียวกันเขาเหล่านั้นก็มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างและนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่เลื่อนไหลตามบริบทรอบข้างของตนเองอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความเหมือนและความแตกต่างในการสร้างอำนาจในการต่อรอง ต่อสู้กับเงื่อนไขเชิงอำนาจในพื้นที่ใหม่อยู่ตลอดเวลา

จึงอาจกล่าวได้ว่า “ลักษณะข้ามชาตินิยม” นั้น เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นเรื่องของปัจเจกชนที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์นอกเหนืออาณาเขตบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองกับสถานที่ บุคคล การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยไม่ได้มีรัฐชาติมาเป็นศูนย์กลางหรือเป็นตัวแสดงหรือเป็นตัวกำกับมากนัก และเมื่อกาลเวลาได้ทอดผ่านออกไปเป็นเวลานานเท่าใด ภาวะข้ามชาตินิยมก็จะยิ่งมีความเป็นอิสระจากเงื่อนไขที่เป็นจุดกำเนิดของมัน หรือคือมันมีทิศทางในการพัฒนาไปในทิศทางที่เป็นตัวของมันเอง อันเนื่องจากผู้อพยพข้ามพรมแดน/ข้ามชาติสามารถที่จะปรับตัวทั้งทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และสะสมองค์ความรู้ในพื้นที่ใหม่ และพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมให้ขยายกว้างออกไปเพื่อให้เกิดความสมดุลในด้านการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ และใน ขณะเดียวกัน แนวความคิดเรื่อง “ข้ามชาตินิยม” ต่อมาได้ถูกขยายมโนทัศน์ให้กว้างขวางและครอบคลุมถึงชั้น นายทุนข้ามชาติ (Transnational Capital Class – TCC) รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ข้ามเส้นแบ่งเขตแดน เช่น ชุมชนศาสนาข้ามชาติ เครือข่ายการรณรงค์ข้ามชาติ (Transnational Advocacy Network) หรือแม้แต่กิจกรรม อาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

ในส่วนของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยรุ่นแรก ๆ นั้น พวกเขาได้ออกเดินทางเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ในประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะทางภาคเหนือของประเทศ ที่อยู่ในช่วงระยะ ปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมานั้น เขาเหล่านั้นได้เริ่มต้นเดินทางออกจากบ้านเกิดเมืองนอน เพื่อไปแสวงหาโอกาสและรายได้ที่ดีในการสร้างความสมดุลของรายจ่ายในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น และด้วยกระแสภาวะความไม่สมดุลของโครงสร้างเศรษฐกิจระดับประเทศที่กำลังพัฒนาไป อันเนื่องมาจากนโยบายการนำประเทศเข้าไปสู่ความทันสมัย “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ” ของ ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีตนายกรัฐมนตรีไทยในยุค แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ที่ได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสหรัฐอเมริกาและธนาคารโลก (Keyes, 1999: 11 - 12) และด้วยแรงผลักดันของแนวนโยบายการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความทันสมัยนี้เอง เขาเหล่านั้นได้เลือกเดินทางเข้าไปดำรงชีวิตและทำงานอยู่ในประเทศเวียดนามทั้งในฐานะผู้ร่วมเซ็นสัญญา ร่วมทุนกับรัฐบาลเวียดนาม ทั้งในกลุ่มผู้มีทักษะเชี่ยวชาญพิเศษ กลุ่มนายทุนข้ามชาติ และกลุ่มลงทุนอิสระ จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ได้มีการเปลี่ยนผ่านการพัฒนาวิธีการดำรงชีวิตและหน้าที่การงานไปในทิศทางที่หลากหลาย บ้างประสบผลสำเร็จในการดำรงชีวิตและกิจการอยู่ได้อย่างสมดุล และบ้างประสบความล้มเหลวเดินทางกลับประเทศด้วยปัจจัยที่แตกต่างกัน และจากประสบการณ์การดำเนินการวิจัย ใน **Phase 1**: “ตัวตนคนข้ามแดน : แรงงานอพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) โดยได้เน้นให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานหรือพนักงานในองค์กรมากกว่ากลุ่มผู้เป็นเจ้าของกิจการโดยตรง โดยผลการศึกษาวิจัยค้นพบว่า แรงงานอพยพชาวไทยข้ามชาติเหล่านั้นสามารถดำรงชีพอยู่ในประเทศเวียดนามอันเป็นพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมใหม่โดยอาศัยหลักการต่อสู้และต่อรอง (Negotiation) ทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม โดยได้เลือกใช้วิธีการกลมกลืนตนเอง (Assimilation) ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง พร้อมทั้งมีการสร้างวัฒนธรรมลูกผสม (Hybridity) ทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจเพื่อให้สามารถดำรงตนเองและประกอบอาชีพอยู่ได้อย่างสมดุล (พิมเสน บัวระภาและคณะ, 2009) อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะ 1 ปี ที่ผู้วิจัยได้กำลังดำเนินการวิจัยอยู่นั้น ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตและพิจารณาเห็นว่า กลุ่มชาวไทยข้ามชาติทั้งที่เป็นปัจเจกชนและองค์กรที่กำลังดำรงชีพและประกอบธุรกิจอยู่ในประเทศเวียดนามภาคเหนือได้นั้น นอกจากที่พวกเขาเหล่านั้นได้พยายามเลือกใช้วิธีการช่วงชิงทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรมเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีพพร้อมกันอยู่ได้กับสังคมใหม่รอบข้างอย่างเหมาะสมและประกอบธุรกิจโดยมุ่งให้ความสำคัญในเรื่องทักษะทางเทคนิคต่าง ๆ (Technical Skills) ในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพแล้วนั้น ผู้วิจัยยังมีความรู้สึกทางด้านวิชาการอยู่ว่า “โลกแห่งการดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจได้เปลี่ยนไปถึงรากแก้วแล้ว ความสำเร็จของผู้กระทำการนั้นขึ้นอยู่กับว่า คุณสามารถจัดการเรื่องความสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้ดีเพียงใด” (เสรีพงศ์พิศ, 2005 : 37) ดังนั้น การอธิบายปรากฏการณ์ของคนข้ามชาติในเวียดนามเหล่านี้ด้วยวิธีการและแนวคิดที่ผู้วิจัยได้เลือกใช้ในโครงการวิจัย **Phase 1** เป็นการตอบโจทย์วิจัยได้ในระดับหนึ่ง แต่งานวิจัยยังไม่

สามารถได้อธิบายถึงปรากฏการณ์และวิธีการที่เขาเหล่านั้นได้เลือกใช้ในต่อรอง ต่อสู้ และแข่งขันในการเจรจา ในวิถีทางการดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจอยู่ได้อย่างยั่งยืนรอบด้าน และผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า แนวความคิดเรื่อง “การสร้างเครือข่ายข้ามชาติ – Transnational Migrant Networking: ในมิติทางด้านการสร้างและนำเสนอพรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic identity) พรมแดนทางสังคม (Social boundary) และพรมแดนทางด้านวัฒนธรรม (Cultural boundary) และพรมแดนทางด้านเศรษฐกิจ (Business boundary) ที่เขาเหล่านั้นได้เลือกใช้และสร้างขึ้นมาน่าจะเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญอันมี **ประสิทธิภาพ**ที่ช่วยส่งเสริมให้เขาเหล่านั้นมีการดำรงชีพและพัฒนาธุรกิจให้มั่นคงก้าวหน้าแบบยั่งยืนที่ ปรากฏให้เห็นอยู่ได้เช่นสภาพปัจจุบันได้ ทั้งนี้เพราะผู้กระทำการ (Actors/Nodes) เหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในเครือข่ายที่เป็นชาวไทยด้วยกัน หรือระหว่างชาวไทยและชาวเวียดนามต่างก็มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันบนรากฐานของความศรัทธาเชื่อมั่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนสินค้า และการประสานพลังกันอย่างเหนียวแน่น และยืนยงอยู่ได้ในประเทศเวียดนามยุคที่บ้านเมืองกำลังพัฒนาแบบก้าวกระโดดไปในทุก ๆ ทิศทาง โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในยุคเปลี่ยนแปลงใหม่ (โด่ย เมีย – Đổi Mới) ในประเทศเวียดนามอย่างแท้จริง

ดังนั้น เนื้อหาในบทนี้จะได้ทำความเข้าใจในประเด็น 1) **วิธีการสร้างพรมแดนทางสังคม (Social boundary)** ในมิติเครือข่ายทางสังคม (Social Network) อันเป็นสายสัมพันธ์ (Relation) ภายในกลุ่มของพวกเขาเหล่านั้น 2) **วิธีการสร้างและนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยและวิธีการสร้างพรมแดนทางวัฒนธรรม (Cultural boundary)** ในมิติการสร้างอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของสินค้าไทยเพื่อใช้เป็นยุทธวิธีสำคัญในการแข่งขัน ต่อรอง ต่อสู้และโต้ตอบกับกลุ่มเจ้าของพื้นที่เดิมในพื้นที่ปลายทางของการอพยพย้ายถิ่น และ 3) **การทำความเข้าใจในบทบาทของเครือข่ายข้ามชาติที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของ “ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ – Thai Transnational Migrants”** ที่ดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณพื้นที่ 4 จังหวัดสำคัญในภาคเหนือของประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) คือ จังหวัด ห่า โน๋นย (เมืองหลวงของประเทศเวียดนาม, จังหวัด ห่า เตีย (ทางทิศเหนือของเมือง ห่า โน๋นย – ปัจจุบันพื้นที่บางส่วนได้ถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเมืองหลวง จังหวัดห่า โน๋นย) จังหวัด หาย เซื่อง (ทางทิศตะวันออกของเมือง ห่า โน๋นย – เป็นเมืองเขตอุตสาหกรรม) และจังหวัด หาย ฝ่อง (เป็นเมืองท่าเรือน้ำลึกที่ใหญ่ และสำคัญที่สุดทางภาคเหนือ และเป็นเขตเมืองอุตสาหกรรม ผ่านกิจกรรมทางด้านรัฐชาติและวัฒนธรรม เช่น วันไทยแลนด์ เดย์ กิจกรรมวันวันชาติไทย กิจกรรมวันวันสารณะประโยชน์หรือ งานวันแสดงสินค้าไทย ที่มีสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ห่า โน๋นย อันเป็นหน่วยงานองค์กรของรัฐบาลไทย และ สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ – TBA) อันเป็น เป็นองค์กรเครือข่ายทางด้านสาธารณกุศลของบรรดานักธุรกิจ

ไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) สนับสนุนและส่งเสริมการสร้างเครือข่าย ของเขาเหล่านั้น และนอกจากนั้น งานวิจัยยังได้พิจารณาอธิบายยุทธวิธีในการสร้างเครือข่ายทางด้านการประกอบธุรกิจผ่านปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน (Everyday Life Practice) ของเขาเหล่านั้นกับชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่เดิม หรือชาวต่างชาติอื่นใดในมิติทัศนคติเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรมไทยในการพบปะสังสรรค์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเคารพนับถือ และการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ให้มาเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการเชื่อมร้อยสายสัมพันธ์กันอย่างเลื่อนไหลให้ยังคงมีความมั่นคงเหนียวแน่นตลอดระยะเวลาในการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพในชุมชนพรมแดนทางชาติพันธุ์ ดังต่อไปนี้

- 1) ปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ของเครือข่ายข้ามชาติและองค์กรสนับสนุน
- 2) การสร้างเครือข่ายข้ามชาติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กันพรมแดนทางกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทยภายในกลุ่มของผู้อพยพเคลื่อนย้ายชาวไทยข้ามชาติ
- 3) การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจที่สัมพันธ์กันกับพรมแดนทางอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทยระหว่างผู้อพยพเคลื่อนย้ายชาวไทยข้ามชาติด้วยกัน และกับชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่เดิม
- 4) บทบาทของเครือข่ายข้ามชาติภายในกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ และระหว่างผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกับชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่เดิมนั้น

3.1 ปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ของเครือข่ายข้ามชาติและองค์กรสนับสนุน

เครือข่าย เป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่เกิดขึ้นระหว่างปัจเจกชน หน่วยงาน สมาคม หรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นส่วนของราชการหรือเอกชนที่สามารถปรากฏให้สัมผัสได้ในรูปแบบสายสัมพันธ์ (Relation/Linkage) ที่เกิดขึ้นของเขาเหล่านั้นผ่านทางรูปแบบปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน กิจกรรมทางด้านสังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมทางด้านธุรกิจทั้งที่อาจเป็นได้ทั้งสายพันธ์ระหว่างเครือญาติ (Kinship) เพื่อน (Friendship) และจิตวิญญาณของคนถิ่นกำเนิดเดียวกัน (Ethnic Identity) ทั้งในระหว่างพื้นที่ต้นทางกับพื้นที่ปลายทาง หรือภายในพื้นที่ปลายทางด้วยตนเอง (Peter J. Carrington, John Scott and Stanley Wasserman, 2005) โดยรูปแบบที่สำคัญของการเชื่อมโยงนั้นมีได้ 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ ความสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้น (Strong ties) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องในครอบครัวผ่านทางสายโลหิต และความสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Weak ties) ซึ่งมักจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัวทางสายโลหิต (Massey et al., 1998: 42) ทั้งนี้ ปรากฏการณ์การสร้างทางเครือข่าย (Network) ของผู้อพยพย้ายถิ่นชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น มีองค์สำคัญที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน พร้อมทั้งช่วยส่งเสริม สนับสนุนและผลักดันให้เขาเหล่านั้นได้มีพื้นที่ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เพื่อ

ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ (Relation/Linkage tie) ให้เกิดขึ้นระหว่างผู้กระทำการ (Actors) จนเขาเหล่านั้นได้สามารถสร้างพรมแดนทางชาติพันธุ์เพื่อนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ความเป็นไทย และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์สินค้าไทยผ่านทางรูปแบบของกิจกรรมสำคัญทางด้านวัฒนธรรมทางศาสนา กิจกรรมสำคัญของรัฐชาติ และปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน โดยองค์กรหลักที่สำคัญอยู่ 2 องค์กร คือ องค์กรภาครัฐไทย (สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย และสำนักงานการการทูตพาณิชย์ไทย) และองค์กรภาคเอกชนผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติชาวไทยในเวียดนาม (สมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนามภาคเหนือ – Thai Business Association [TBA]) ดังนี้

3.1.1 องค์กรภาครัฐไทย : สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย

แนวคิดเรื่อง “เครือข่าย - Network” นับเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและ ปัจเจกชน สมาคม หรือองค์กรภาคประชาชน เพื่อใช้ในการดำเนินงานและการแก้ปัญหาสาธารณะต่าง ๆ ร่วมกัน ในวิธีการดำเนินนั้น หน่วยงานภาครัฐจะทำหน้าที่เป็นแกนหลักสำคัญในการผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุนและขับเคลื่อนกลไกในการจัดการปัญหาสาธารณะในการดำเนินงานของเครือข่าย (Goldsmith and Eggers, 2004 และ วีรศักดิ์ เครือเทพ, 2550 :35) ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงเหล่านั้น จะต้องเป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกัน และมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการก็ได้ โดยเป้าหมายของความร่วมมือก็เพื่อต้องการดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแก้ปัญหาส่วนรวมบางประการร่วมกัน โดยที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งไม่สามารถที่กระทำได้ด้วยตนเองตามลำพังให้ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งทั้งนี้ ในลักษณะการดำเนินงานดังกล่าว นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลักสำคัญที่ควรใช้เป็นหลักในการพิจารณาประกอบในการทำงาน 6 ประการสำคัญ (Frederickson, 1999 and Carley, k., 1991) ดังนี้

- 1) มีวัตถุประสงค์หลักในการทำงานของเครือข่าย คือ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ หรือแก้ปัญหาสาธารณะร่วมกันในนามของส่วนรวม (Shared objective)
- 2) เป็นการประสานงานร่วมกันระหว่างองค์กรที่แต่ละองค์กรยังคงมีความเป็นอิสระ (Autonomy) และมีเอกลักษณ์ (Identity) เป็นของตนเองอยู่
- 3) องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ต้องอาศัยหลักการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Reciprocal relationship) ตัวแสดงตัวใดตัวหนึ่งโดยลำพังไม่สามารถดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้
- 4) เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ (Voluntary) โดยลักษณะการทำงานอยู่ในสภาวะที่ตัวแสดงตัวใดตัวหนึ่งไม่ได้มีอำนาจควบคุมหรือสั่งการในตัวแสดงตัวอื่น ๆ ปฏิบัติตามความต้องการของตนเอง
- 5) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต้องมีลักษณะทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการประกอบกันซึ่งทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์ว่าความสัมพันธ์แต่ละแบบจะถูกนำมาใช้เมื่อใด

6) เครือข่ายจะยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อต้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม

สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ กรุง ห่า โหน่ย (Thai Royal Embassy) คือ ตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐไทยในต่างประเทศที่มีบทบาทและหน้าที่เสมือนเป็นหน่วยงานระดับกรมที่ปฏิบัติงานในต่างประเทศแทนรัฐบาลในของเรื่องของการทูต (Diplomacy) ซึ่งเป็นวิถีทางปกติที่แต่ละประเทศใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน รูปแบบในทางการทูตนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนวิวัฒนาการตามลักษณะแห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตาม โดยในช่วงระยะเวลาแรก ๆ ที่ประเทศต่าง ๆ ยังคงยังไม่มีการติดต่อกันมากนัก นักการทูตจะทำหน้าที่เป็นผู้เพียงผู้แจ้งข่าว (Herald) หรือผู้เดินสาร (Messenger) ของประมุขซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายหรือทิศทางของการต่างประเทศว่าจะผูกมิตรหรือหาทางแก้ไขปัญหากับประเทศใดอย่างไร ถ้ามีการมอบหมายให้เป็นผู้เจรจาด้วยก็มักจะเรียกกันว่าราชทูต (Envoy) ซึ่งลักษณะของงานการทูตเป็นไปในรูปแบบเฉพาะกิจ โดยทั่วไปแล้วประมุขของรัฐจะคัดเลือกและส่งราชทูตและคณะจากบุคคลอันเป็นที่ไว้วางใจ มีความตระหนักและอุทิศตนให้กับภารกิจ เพราะถือว่าเป็นตัวแทนของประมุขและทำการติดต่อเจรจา (อรุณ ภาณุพงศ์, <http://www2.rta.mi.th/armyweb/13291u/ArticleDisplay.asp?urIID=29=29>) ซึ่งนักการทูตที่ดีนั้น จะต้องมีบุคลิกเป็นที่ประทับใจ มีความฉลาดเฉลียวทั้งมีทักษะในการเจรจา ซึ่งลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็น เพราะต้องออกไปปฏิบัติหน้าที่ในต่างแดน ห่างไกลจากบ้านเมืองและจากผู้กำหนดนโยบาย ไม่มีโอกาสได้รับคำสั่งหรือข้อมูลเพิ่มเติม ความสำเร็จในการปฏิบัติงานจึงขึ้นอยู่กับอย่างมากกับการตัดสินใจที่ถูกต้อง ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและการใช้ไหวพริบ ซึ่งการริเริ่มของตัวราชทูตเองจะมีส่วนสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนั้น นักการทูตก็จะต้องมีความกล้าหาญ กล้ารับผิดชอบ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำในสิ่งที่เป็นการกิจ กล้าในการเผชิญกับอุปสรรคและกับโอกาสที่จะประสบอันตรายต่อ มา เมื่อประเทศต่างๆ มีการสัมพันธ์ในกิจการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ประเทศมีการจัดการผลประโยชน์มากขึ้นในต่างประเทศ และคนในชาติของตนเองก็ไปอยู่ในประเทศอื่นเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจึงได้มีการส่งคณะทูต (Diplomatic mission) ไปประจำในประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน โดยมีหัวหน้าคณะทูตเรียกว่า เอกอัครราชทูต (Ambassador) เป็นหัวหน้าปฏิบัติงานของสถานทูต (Embassy) หรือในประเทศที่มีความสัมพันธ์ระดับรองลงมา หัวหน้าก็อาจจะเป็นทูตระดับรอง ลงมา เรียกว่า อัครราชทูต (Minister) ปฏิบัติงานในสถานกงสุลใหญ่ ประจำในสถานที่ที่เป็นเมืองสำคัญทางการเมืองและเศรษฐกิจในแต่ละประเทศเพิ่มขึ้น

งานในหน้าที่ของสถานเอกอัครราชทูตและนักการทูตในยุคที่มีการส่งคณะทูตไปประจำในต่างประเทศโดยหลักๆ แล้ว มีอยู่ 5 ประการคือ

1) งานการเป็นผู้แทนของประเทศ (Representation)

การเป็นผู้แทนของประเทศนั้นครอบคลุมทั้งในด้านพิธีการ ด้านการเมือง การเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และอื่นๆ เพื่อปฏิบัติงานในด้านนี้นั้น นักการทูตจะต้องวางตนและปรากฏตนอย่างมีเกียรติ เพราะ

ภาพของนักการทูต คือ ภาพตัวอย่างของคนทั้งชาติ ในขณะเดียวกันก็ต้องให้เกียรติผู้อื่น การมีอัธยาศัย (Courtesy) มีความรู้เกี่ยวกับประเทศของตนเอง และเกี่ยวกับประเทศที่ไปประจำ ทั้งในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม นโยบาย ตลอดจนเศรษฐกิจ การเมือง และการทหาร นอกจากนั้น ความสามารถในการที่จะสื่อ (Communicate) และอธิบาย (Articulate) ข้อความ เหตุผล และท่าทีของตนอย่างเหมาะสม ถูกต้องในทางที่จะให้ความมุ่งหมายสัมฤทธิ์ผล

2) งานการเจรจา (Negotiation)

การเจรจาทางการทูตเป็นทักษะ (Skills) ที่ใช้ทั้งเทคนิค (Techniques) และความแนบเนียน (Tacts) ในเรื่องความรู้ที่ถ่องแท้ในเรื่องที่จะทำการเจรจา และ ฐานะในการต่อรอง (Bargaining position) เพื่อเลือกใช้ข้อมูล (Facts) ข้อความการคัดค้าน (Arguments) ตลอดจนเหตุผล และข้อต่อรอง โดยการใช้ภาษาถ้อยคำที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุผลให้มีการตกลงกันได้ ในลักษณะที่สมประสงค์ของฝ่ายตน สำหรับเทคนิคนั้น ได้แก่ การเลือกจังหวะเวลา (Timing) ของการเจรจา การกำหนดระดับ (Level) ที่เหมาะสม การรู้จักขั้นตอนและวิธีการ (Procedure) ของการเจรจา การกำหนดหัวข้อเจรจา (Agenda) ทั้งนี้ โดยให้ได้ผลไปสู่เป้าประสงค์ให้มากที่สุด และเรื่องเทคนิคเหล่านี้ก็มีโอกาสทำให้ได้เปรียบเสียเปรียบกันได้มาก ส่วนความแนบเนียน ได้แก่ ความสามารถในการจูงใจ (Persuasion) การสร้างความเชื่อถือ (Confidence) ความเชื่อถือ (Credibility) หรืออาจจะใช้ความตรงไปตรงมาอย่างสุภาพแต่มั่นคง ตลอดจนการรู้จักบุคลิกภาพและความเข้าใจในท่าทีของคู่เจรจา

3) งานการข่าวสาร (Information)

งานด้านการข่าวสารของนักการทูตมีอยู่ 2 ด้าน คือ ข่าวสารเข้า (Inflow information) กับ ข่าวสารออก (Outflow information) โดยข่าวสารเป็นวัตถุดิบที่จำเป็นในการติดตามสถานการณ์ การกำหนด หรือปรับเปลี่ยนทิศทางของนโยบาย ซึ่งกระบวนการของข่าวสารเข้า ได้แก่ การรวบรวม (Collection) ทั้งที่เป็นข่าวสารที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง (Hard information) และข่าวสารเคลื่อนไหว (Soft information) ผู้ทำหน้าที่ทางการทูตจะต้องรู้จักเชื่อมโยงข่าวสาร (Corroboration) การวิเคราะห์ข่าวสาร (Analysis) การประเมินข่าวสาร (Assessment) และการตีความข่าวสาร (Interpretation) คุณสมบัติอันเป็นที่ต้องการของงานการทูตด้านนี้ ได้แก่ การมีจิตใจที่รัก การสังเกต (Observant mind) ความสม่ำเสมอและต่อเนื่องในการติดตามข่าวสารจากแหล่ง (Sources) ต่างๆ การรู้จักจัดสรรข่าวสาร (Assortment) ซึ่งมีอยู่สารพัดสารพันในแต่ละวัน ว่าข่าวสารใดมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อประเทศในทางตรงหรือทางอ้อม ต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ คือ การแยกแยะที่มาที่ไปที่เป็นเหตุและผลของข่าวสาร การรู้จักประเมินว่าข่าวสารใดมีน้ำหนักที่น่าเชื่อถือและนำมาใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด ทั้งควรต้องมีความสามารถในการตีความว่า ข่าวสารนั้นๆ มีความหมายต่อผลประโยชน์แห่งชาติ (national interest) ในด้านใด อย่างไร ความสามารถในการรายงานข่าวที่เที่ยงตรง กะทัดรัดก็เป็นคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของการปฏิบัติงานด้านนี้ รายงานที่ไม่มีประเด็น

ที่กระพือกระแทกที่ฟังเผื่อ ยืดยาว และที่ไม่มีการประเมินหรือตีความเป็นข่าวสารที่บิดเบือน เป็นข่าวที่มีประโยชน์น้อยและขาดคุณภาพ

กรณีที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารออก ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่ให้เป็นที่ทราบกันในประเทศต่าง ๆ โดยอาจจะเป็นเอกสารหรือสื่ออย่างหนึ่ง หรือโดยการชี้แจง และอาจจะเป็นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และข้อมูลต่างๆ ที่เป็นการสร้างภาพพจน์ (Image) และเกียรติภูมิ (Prestige) ของประเทศ ในงานด้านนี้ นักการทูตทำหน้าที่ด้านประชาสัมพันธ์ (Public relation) ไปด้วย ซึ่งรวมทั้งการเผยแพร่ การตอบ การชี้แจงหรือในกรณีที่จะต้องเป็นการแถลงตอบได้

4) งานการสร้างสัมพันธไมตรีและการแก้ปัญหา

หน้าที่หลักประการหนึ่งของการทูตต่อประเทศที่มีการติดต่อสัมพันธ์ คือการสร้างสัมพันธไมตรี เพราะสัมพันธไมตรีจะเป็นโอกาสของความร่วมมือ (Cooperation) ซึ่งจะก่อประโยชน์ให้ทั้งสองฝ่าย โดยไม่มีฝ่ายใดเสียเปรียบ (Non-zero sum game) ไม่เหมือนกับการพิพาท (Dispute) ซึ่งการได้ของอีกฝ่ายหนึ่งอาจจะหมายถึงการเสียของอีกฝ่ายหนึ่ง (Zero sum game) ไม่มีผลประโยชน์เข้ามา และในกรณีที่ปัญหาขัดแย้งนักการทูตจะต้องใจกว้าง ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดาในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะให้ทุกสิ่งทุกอย่างสอดคล้องกันตลอดไปย่อมเป็นไปได้ยาก ความขัดแย้งในบางเรื่องอาจจะมีได้แม้กับมิตรประเทศ และกับผู้ที่ตนเป็นฝ่ายตรงข้าม อาจจะมีบางเรื่องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน นักการทูตจะต้องมีความสามารถที่จะแยกแยะ ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศ โดยให้มีความกระทบกระเทือนต่อฝ่ายตรงข้ามให้น้อยที่สุด เพราะย่อมเป็นธรรมชาติที่จะไม่มีประเทศใดยอมจำนนผลประโยชน์ต่อประเทศอื่นโดยสิ้นเชิง หรืออย่างไม่มีสิ่งตอบแทนอันเป็นที่รับได้ คุณสมบัติของนักการทูตจึงอาจจะเป็นผู้ที่อ่อนโยน ยืดหยุ่น ผ่อนปรนแต่เหนียวแน่น (Tough) และมุ่งมั่น (Determined) ในขณะเดียวกัน ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการฝึกและประสบการณ์

5) งานการคุ้มครอง (Protection)

ในโลกที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันมากขึ้น ไม่ว่าในยามสงบ หรือในยามที่มีข้อขัดแย้งทุกประเทศจะมีประชากรชาติ (Nationals) ของตนหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่น เช่น ประโยชน์ทางการค้า การประกอบธุรกิจ การลงทุน หรือการตั้งถิ่นฐานไปพำนักอยู่ในประเทศอื่นมากบ้างน้อยบ้างตามแต่กรณี งานการทูตมีหน้าที่โดยตรงในการให้ความคุ้มครองแก่คนของชาติ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นๆ และจะพยายามหาโอกาสให้มีการคุ้มครองดูแลให้ได้รับความเป็นธรรม ความปลอดภัย และความยุติธรรม ซึ่งในกรณีที่จำเป็น อาจจะต้องเข้าแทรกแซงในลักษณะของความคุ้มครองทางการทูต (Diplomatic protection) ในการปฏิบัติงานด้านนี้นักการทูตจะต้องมีความเอาใจใส่ต่อทุกข์สุขของคนร่วมชาติในต่างประเทศ จะต้องมีความรู้ในข้อมูล และความเป็นไปต่างๆ เกี่ยวกับคนชาติและผลประโยชน์ของคนชาติตน จะต้องติดตามดูแลว่าอะไรจะเป็นโอกาสที่จะเพิ่มพูนประโยชน์ของชาติ และอะไรจะกระทบกระเทือนหรือเป็นอุปสรรค ซึ่งจะต้องหาทางแก้ไข

งานหน้าที่หลักของสำนักงานทางการทูต ณ ต่างประเทศในฐานะที่เป็นหน่วยงานย่อยของกระทรวงการต่างประเทศมีหน้าที่หลักประการสำคัญ คือ “รักษาผลประโยชน์ของชาติและดำเนินงานเพื่อเพิ่มผลประโยชน์” ให้กับชาติบ้านเมือง (โครินทร์ เฟื่องเกษม และคณะ, 1999: 11) และในขณะเดียวกัน สำนักงานการทูตเองก็มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงที่เป็นผู้ประสาน หรือเป็นจุดศูนย์กลางในการประสานสร้างความสัมพันธ์ (Relation) ผ่านรูปแบบความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมสำคัญทางศาสนา วัฒนธรรมและกิจกรรมวันสำคัญของชาติระหว่างคนของชาติในประเทศนั้น ๆ เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่คณะที่แสดงออกได้ซึ่ง “ความเป็นไทย ความ มีสำนึกในความเป็นชาติ ความจงรักภักดีในความเป็นชาติ ศาสน์ กษัตริย์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนสินค้า และความเคารพนับถือที่มีต่อกันและกัน” ตลอดจนความรู้สึกมีจิตสาธารณะกุศลและการให้ความร่วมมือกับประชากร รัฐบาลของเจ้าของประเทศ นั้น ๆ และหน่วยงานทางการทูตอื่นที่มีความสัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดความผูกพันฉันมิตรและความรู้สึกที่ดีต่อกัน อันเป็นประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมในการดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจในพื้นที่ใหม่

สำนักงานสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า โน้ย ตั้งอยู่เลขที่ 63 – 65 ถนน Hoàng Diệu, Hà Nội – Việt Nam โดยมีท่านเอกอัครราชทูต นายอนุสนธิ์ ชินวรรโณ ซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2011 – ปัจจุบัน และนอกจากนั้น ยังมีสำนักงานผู้ช่วยทูตการพาณิชย์ สำนักงานการทูตทหารบก สำนักงานการทูตทหารอากาศ และสำนักงานการทูตทหารเรือ ตั้งอยู่ในสถานที่อื่น ๆ ที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ โดยสะดวก สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า โน้ย ได้เปิดทำการและมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศเวียดนาม เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ. 1976 และ เปิดสถานเอกอัครราชทูตที่กรุงฮานอย ในปี ค.ศ. 1979 (พ.ศ. 2522) และเปิดสถานกงสุลใหญ่ไทย ที่ นครโฮจิมินห์ เมื่อปี ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) เป็นต้นมา โดยมีทำเนียบเอกอัครราชทูตไทยประจำเวียดนาม ตั้งแต่อดีต จึ่ง ปัจจุบัน (พัชรพงศ์ กุลวงศ์, สัมภาษณ์และเอกสาร, 2012) เป็นดังนี้

1) นายโกศล สินธวานนท์	1980 – 1981 (พ.ศ. 2522 – 2523)
2) นายคณิต ศรีเจริญ	1982 – 1983
3) นายมนตรี ชาลีจันทร์	1984 – 1985
4) นายอัษฎา ชัยนาม	1986 – 1987
5) นายชูชัย เกษมศานติ์	1988 – 1989
6) นายรังสรรค์ พหุโยธิน	1990 – 1991
7) นายสุรพงษ์ ชัยนาม	1992 – 1993
8) นายบุญทัน ไพรัชวินิจชัย	1994 – 1995
9) นายเฉลิมพล เอกอุรุ	1996 – 1999
10) นายเกรียงศักดิ์ ดีศรีสุข	2000 - 2002
11) นายกฤต ไกรจิตติ	2003 - 2006
12) นายกิตติพงษ์ ณ ระนอง	2007 - 2010

- 13) นายพิษณุ จันทวิทัน 2010 – 2011
 14) นายอนุสนธิ์ ชินวรรณโณ 2011 – ปัจจุบัน

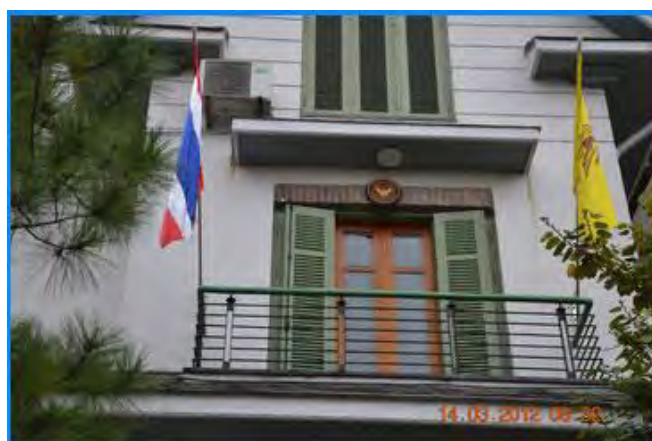
ภาพที่ 27 สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮา ไน๋ ประเทศเวียดนาม
 63 -65 Hoang Dieu St., Hanoi – Socialist Republic of Vietnam

นอกเหนือไปกว่านั้น งานการทูตเป็นลักษณะที่มีความหลากหลายบทบาทและหน้าที่ที่ขึ้นอยู่กับว่า ได้มีประชาชนของประเทศตนเองเคลื่อนย้ายเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่มีจำนวนมากน้อยเท่าใด หากมีภาระงานเพิ่มมากขึ้น ลักษณะงานและโครงสร้างขององค์กรก็มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และแนวโน้มในอนาคตที่ประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะก้าวเข้าไปสู่ความเป็นประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน (ASEAN) ที่มวลประเทศสมาชิกจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทั้งในด้านความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความสัมพันธ์ทางการค้าและ ความสัมพันธ์ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น งานการทูตไทย ณ กรุง ฮา ไน๋ ประเทศเวียดนาม จึงได้มีสำนักงานการทูตรองเพิ่มขึ้นอีก 4 หน่วยงาน (ในพื้นที่ภาคเหนือ) คือ สำนักงานผู้ช่วยการทูตทหารบก สำนักงานผู้ช่วยการทูตทหารอากาศ สำนักงานผู้ช่วยการทูตทหารเรือ และสำนักผู้ช่วยการทูตพาณิชย์ และสำนักงานกงสุลใหญ่ ประจำ ณ กรุง โฮ จี มิงห์ (พื้นที่ภาคใต้)

สำนักงานผู้ช่วยการทูตทหารไทยทั้ง 3 เหล่าทัพ คือ สำนักงานผู้ช่วยการทูตทหารบก ทหารอากาศ และทหารเรือ ทิบทบาทและหน้าที่โดยตรงในงานการทูตที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงปลอดภัยของชาติไทยตามลักษณะงาน โดยสำนักงานผู้ช่วยการทูตทหารบก มีพันเอก ศิราวุฒิ วงศ์ขันตี ดำรงตำแหน่งช่วยทูตฝ่ายทหารบก ปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยทูตทหารบก ส่วนสำนักงานผู้ช่วยทูตทหารอากาศได้เปิดความสัมพันธ์กับประเทศเวียดนามมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2008 เป็นต้นมา และปัจจุบันนี้มี นาวาอากาศเอก ไกรสร จันทรเรือง ดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2011 – ปัจจุบัน ในขณะเดียวกัน สำนักงานผู้ช่วยการทูตทหารเรื่อนั้น ปัจจุบันนี้มี น.อ.เกรียงไกร อนันตศานต์ ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือไทย และสำนักงานผู้ช่วยการทูตพาณิชย์ มี คุณบุษบา บุตรรัตน์ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานการทูตพาณิชย์ ทำหน้าที่ประสานงาน ดูแล และให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับงานการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศเวียดนาม และนักลงทุนไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)

ภาพที่ 28, 29, 30 เขตพื้นที่เมืองใหม่ “Ciputra – International Town”
 สำนักงานการทูตทหารบกและทหารอากาศ เลขที่ D3 – 1 และ D4-20 CIPUTRA,
 LAC LONG QUAN STREET, TAY HO DISTRICT, HANOI, S.R. VIETNAM

ภาพที่ 31 สำนักงานการทูตทหารเรือ ตั้งอยู่ที่ Villa D6B6 Vuon Dao Xuan La,
 Tay Ho, Hanoi, Vietnam

ภาพที่ 32 สำนักงานผู้ช่วยการทูตพาณิชย์

Suite 801, 8th Floor, HCO Building, 44B Ly Thuog Kiet St. Hanoi – Vietnam

สำนักงานการทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า โหน่ย มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงในการทำหน้าที่แทนรัฐบาลไทยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประเทศชาติ การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐบาล และทำหน้าที่โดยทั้งตรง และโดยอ้อมในการดูแลและให้การสนับสนุนและส่งเสริมผลเมืองของประเทศไทยที่พำนักและประกอบอาชีพในประเทศในรูปแบบงานเอกสารราชการต่าง ๆ และงานกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในฐานะผู้ดำเนินการและในฐานะผู้สนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่สำคัญของชาติ กิจกรรมสำคัญทางศาสนา และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่เกี่ยวข้องอื่นใด รวมทั้งการสนับสนุนและส่งเสริมงานเครือข่ายองค์กรเอกชนไทยที่มีขึ้นในประเทศเวียดนามในการจัดกิจกรรมและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนไทยด้วยกันเอง และ คนไทยกับชาวต่างชาติอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและการประกอบธุรกิจ ดังนั้น สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ฮ่า โหน่ย จึงเป็นหน่วยงานราชการศูนย์กลางหลักสำคัญที่จะคอยริเริ่มติดต่อ และประสานสายสัมพันธ์ระหว่างคนไทยข้ามชาติที่มีความสัมพันธ์กันแบบหลวม ๆ ให้มีโอกาสเข้ามาได้สร้างและกระชับสายใยสัมพันธ์ระหว่างกันและกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยอาศัยกิจกรรมสำคัญของชาติ และกิจกรรมสำคัญทางศาสนาเป็นเครื่องสำคัญในการผลิตสร้างและนำเสนออัตลักษณ์และวัฒนธรรมของความเป็นไทยต่อประชากรเจ้าของประเทศ และพันธมิตรประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องคุณค่าและคุณภาพของประชากรและสินค้าไทย

3.1.2 องค์กรสนับสนุนภาคเอกชน : สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนามภาคเหนือ (Thai Business Association in Northern Vietnam - TBA)

1) ความเป็นมา

ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยเคลื่อนย้ายเข้ามาทำมาหากินในประเทศเวียดนามภาคเหนือในยุคเปิดประเทศใหม่ในภาคเหนือ (ปี ค.ศ. 1993) มีจำนวนน้อยและกระจัดกระจายกันอยู่ ตามคำบอกเล่าของคุณเต๋า ไตโร (คุณยุทธพงษ์ วงษ์วัฒน์ – Branch Executive of Jebesen & Jessen Vietnam Co., Ltd. – Hanoi Branch : สัมภาษณ์ 29 กรกฎาคม 2012) ผู้เดินทางเข้าไปประกอบอาชีพในฐานะนายช่างผู้ก่อสร้าง

และนายช่างผู้บำรุงรักษา สนามกอล์ฟ Tay Van Ho ซึ่งเป็นสนามกอล์ฟแห่งแรกในประเทศเวียดนาม ภาคเหนือ และเป็นลำดับที่ 2 ของสนามกอล์ฟในประเทศเวียดนามทั้งประเทศ (แห่งแรกอยู่ จังหวัด ด่า ล่าต – ภาคใต้ของประเทศเวียดนาม) พร้อมกับเพื่อนชาวต่างชาติอีก 1 คน และเจ้านายวิศวกรสนามกอล์ฟสัญชาติอเมริกันอีก 2 คน ในปี ค.ศ. 1993 ยุคนั้น เป็นปีที่ประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ได้เริ่มเปิดโอกาสให้นักลงทุนข้ามชาติเข้ามาลงทุนในประเทศภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลเวียดนามและ การปกครองส่วนจังหวัดในแต่ละพื้นที่ดูแลอย่างใกล้ชิดและเข้มงวด ในอัตราส่วนร้อยละ 70 (นักลงทุนข้ามชาติ) /30 (รัฐบาลเวียดนาม) และในยุคนั้น อัตราความต้องการการมีสนามกอล์ฟในประเทศแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังทวีความ ต้องการเพิ่มมากขึ้นด้วยกลุ่มประเทศในภูมิภาคนี้มีอัตราค่าแรงงานค่อนข้างต่ำ และมีพื้นที่เพียงพอในการเปิดกิจการสนามกอล์ฟ และประเทศเวียดนามก็เป็นหนึ่งในนั้น คุณเต๋า โตโรจึงเดินทางเข้ามาทำงานในฐานะพนักงานของเจ้าของกิจการเป็นนักธุรกิจขนาดใหญ่ชาวไทยที่ว่าจ้างวิศวกรชาวอเมริกันเป็นผู้รับผิดชอบการสร้างสนามกอล์ฟแห่งที่ 2 นี้ในประเทศเวียดนามภาคเหนือ

คนไทยข้ามชาติในยุคนั้นมีน้อยมากและแทบไม่มีโอกาสได้พบปะสังสรรค์กันด้วยเงื่อนไขการเดินทางไปไหนของชาวต่างชาติต้องอยู่ภายใต้การรับรู้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยคุณเต๋า กล่าวว่า

“ ... สมัยก่อนเท่าที่เห็นและจำได้ (ค.ศ. 1993) นอกเหนือจากเจ้าหน้าที่ในสถานทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า โน้ย แล้วก็มีเพียงพวกผม 2 คนเท่านั้นที่พบเห็นหน้า อาจจะมีคนไทยอื่น ๆ อยู่ด้วยแต่ไม่เคยได้พบกัน เพราะการเดินทางออกนอกเขตพื้นที่การทำงานนั้นจะเป็นไปด้วยความยากลำบาก และอีกอย่างพวกเรายังไม่รู้ภาษาเวียดนาม การคมนาคมก็ลำบาก การเดินทางก็มีแต่จักรยานกับมอเตอร์ไซด์เท่านั้น หากจะเข้าเมืองที่ก็ต้องมีรถบริษัท พาไปเที่ยวเปิดหูเปิดตาและซื้อของใช้เท่าที่จำเป็น .. จึงไม่มีโอกาสได้พบคนไทยอื่น ๆ เลย..”

สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า โน้ย สนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้ร่วมกันทำงานแบบเครือข่ายประชาสังคมในรูปแบบองค์กรที่ต่างพึ่งพาอาศัยกันในการทำงาน เรียกว่า สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ – Thai Business Association – TBA) โดยรูปแบบเครือข่ายนี้มีการทำงานที่มุ่งให้ความสำคัญกับระบบการพึ่งพาอาศัยของกลุ่มผู้กระทำการที่อยู่ในพื้นที่กระจายกันออกไป ไม่ใช่รวมศูนย์ในการทำงาน หรือการตัดสินใจไว้ที่ศูนย์กลาง แต่ถ้าหากในกรณีพื้นที่ในการทำงานนั้น ประกอบไปด้วยองค์กรภาคประชาสังคมทำงานร่วมกันองค์กรภาคประชาชน นั่นก็หมายความว่า องค์กรภาครัฐต้องส่งเสริมในภาคประชาชนให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อจัดกิจกรรม หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ด้วยตัวของภาคประชาชนเองเท่าที่จำเป็น (Kanter, 1994) อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการทำกิจกรรม หรือแก้ปัญหานั้น ๆ ส่วนหนึ่งของภาครัฐก็ยังจะต้องมีส่วนรับผิดชอบโดยการทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น สนับสนุน และจูงใจ ให้ภาคประชาชนได้เกิดจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืน มากกว่าจะเป็นฝ่ายรับการช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว เพราะถึงอย่างไร ภาคประชาชนก็ยังคงอยู่ในพื้นที่ของรัฐชาติอยู่นั่นเอง

ข้อเด่นของลักษณะการทำงานแบบเครือข่าย คือ ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับสูง และการกระจายของข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร และความรับผิดชอบต่อความสำเร็จของงานก็อยู่ใน

ระดับสูง ด้วยเหตุผล คือ ขีดความสามารถและการเข้าใจและเข้าถึงกิจกรรม หรือปัญหาลงไปถึงได้ในระดับปัจเจกบุคคล เพราะ ผู้ประกอบการ (Actor) และสายสัมพันธ์ (Linkage) ที่มีระหว่างกันนั้น ก็คือ ตัวแสดงที่มาจากปัจเจกบุคคล หรือองค์กรในพื้นที่ชุมชนนั่นเอง ลักษณะรูปแบบเครือข่ายแบบนี้ จึงเหมาะสมกับกิจกรรมในพื้นที่เชิงกว้างที่องค์กรของรัฐไม่สามารถเข้าถึงปัจจัยหลักที่แท้จริงในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

ปัญหาหลักประการสำคัญที่ปัจเจกชน หรือองค์กรภาคเอกชนที่อยู่โดดเดี่ยวลำพังมักประสบปัญหาอยู่เป็นนิตย คือ การขาดข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบันในประเทศเวียดนาม และประชาคมโลก คุณยุทธพงษ์ วงศ์รัตน์ (สัมภาษณ์ – 26 กรกฎาคม 2012) ผู้จัดการสาขา บริษัท JEBSEN & JESSEN CO., LTD. ซึ่งเป็นผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติชุดแรก ๆ ที่เดินทางเข้ามาทำมาหากินในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) จนปัจจุบัน มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่มั่นคง ได้กล่าวถึง ความเป็นมาของสมาคมธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) สั้น ๆ ถึงเหตุปัจจัยในการเกิดว่า ...

ภาพที่ 33 คุณยุทธพงษ์ วงศ์รัตน์ (เต้า โตโร) และลูกสาว

ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติยุค ค.ศ. 1993

“...ปัญหาหลักสำคัญของพวกเราในการทำงานยุคเริ่มแรกนั้น คือ การไม่ทราบข่าวความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบทางการค้าในประเทศเวียดนาม สภาวะค่าเงินในประเทศเวียดนาม หรือสภาวะการลงทุนในประเทศเวียดนาม ในยุคที่นักลงทุนไทยเริ่มต้นเข้ามาลงทุนในประเทศเวียดนามนั้น แนวทางในการแก้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่ได้อย่างมั่นใจว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องในขณะนั้นสามารถทำได้อยู่ 2 รูปแบบ คือ

- 1) พึ่งพาข้อมูลจากทางสถานทูต อันเป็นข้อมูลเชิงทฤษฎีเท่านั้น และ
- 2) การพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจากคนไทยด้วยกันเองที่ทำงานอยู่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะงาน อันนี้ นับเป็นข้อมูลเชิงทฤษฎีที่ผ่านการนำไปปฏิบัติแล้ว ซึ่งมีความน่าเชื่อถือมากกว่า ...

... ยุคแรก ๆ เราก็พบคุยกันเป็นกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดกัน หรือทำงานในลักษณะที่เกี่ยวข้องกัน ต่อมาทางสถานทูตฯ ก็แนะนำส่งเสริมให้พวกเราก่อตั้งเป็นสมาคมขึ้นมา เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย และมีบทบาทและอำนาจในการทำงานที่ชัดเจนขึ้น โดยทาง

สถานทูตนครเว้ให้ใช้ห้องในสถานทูตเป็นสำนักงานชั่วคราว เหมือนสมาคมนักธุรกิจไทยในภาคใต้ของเวียดนาม .. สมาคมของเราจึงได้เริ่มต้นแต่นั้นมา ...”

ในปี ค.ศ. 1996 เมื่อครั้งที่ ผู้วิจัยได้เดินทางไปเรียนภาษาเวียดนามครั้งแรกที่ เมือง โฮ จี มิงห์ นั้น ผู้วิจัยได้รับเกียรติไปเข้าร่วมการประชุมของสมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนาม (ภาคใต้) เมื่อสมัย ท่านกงสุลใหญ่ สนั่นชาติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ทำหน้าที่ในขณะนั้น และมีนักธุรกิจใหญ่ข้ามชาติในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศเวียดนามเข้าประชุมกันอย่างเข้มแข็งเป็นจำนวนมากเป็นประจำทุกเดือน โดยทางสถานกงสุลกอย กระตุ้น ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในเรื่องการจัดการด้านเอกสาร และสถานที่ให้เป็นอย่างดี และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนไทยในเวียดนาม (ภาคใต้) สมาคมฯ มักจะส่วนสำคัญในการจัดงานเสมอ ๆ เช่น งานวันชาติ งานวันลอยกระทง งานการศึกษา งานเพื่อสาธารณกุศลต่าง ๆ ในนามคนไทยในเวียดนาม

ดังนั้น สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) – Thai Business Association (TBA) จึงได้ถือกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่บัดนั้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่เป็นภารกิจหลัก คือ ร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ทรัพยากร และดำเนินงานทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนโดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ปัจจุบันนี้มีองค์กรภาคประชาชนที่เป็นสมาชิก 37 องค์กร และมีสมาชิกทั้งสิ้น จำนวน 154 คน มีสำนักงานชั่วคราวอยู่ที่ โรงเรียน มีเลีย เลขที่ 44B Ly Thuong Kiet Street, Hanoi - Vietnam

ในต้นปี ค.ศ. 2002 เมื่อผู้วิจัยได้เดินทางเข้าไปศึกษาภาษาและวัฒนธรรมเวียดนาม ณ เมืองท่า โนญ ประเทศเวียดนามในขณะนั้น ได้ทราบข้อมูลจาก อัครราชทูตที่ปรึกษา ลำดับที่ 1 (คุณวิญญู แจ่มขำ: สัมภาษณ์ – 27 เมษายน 2002) ว่าในขณะนั้น มีคนไทยข้ามชาติที่มาพำนักและประกอบอาชีพอยู่ประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ประมาณเกือบ 200 คน แต่ที่มาลงทะเบียนไว้กับสถานทูตไทย ณ กรุง ท่า โนญ ขณะนั้น มีเพียงประมาณ 120 คนเท่านั้น หากอยากจะพบคนไทยก็ต้องให้ไปที่ร้านอาหารไทยแถวถนน ต่ง ชุย เติน (Tong Duy Tan) ถนนคนเดิน ก็จะพบคนไทย และก็ยังไม่มีการรวมตัวกันเป็นรูปร่างชัดเจนนัก แต่ทุกคนส่วนมากจะมารวมตัวกันก็จะเป็นงานสำคัญ คือ งานวันชาติ - 5 ธันวาคม ของทุก ๆ ปี จะมีการจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพล อดุลยเดช ณ โรงแรม มี เลีย (Melia Hotel) โดยสำนักงานสถานทูตไทยประจำ ณ กรุง ท่า โนญ เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินงาน และอาจจะมีหน่วยงานเอกชนอื่นมาร่วมสมทบ

ภาพที่ 34 คุณน้อย (กลาง) และคุณแอ้ว (ขวา)

หัวเรือใหญ่ผู้ประสานงานวันลอยกระทง

ประจำปี 2003

ภาพที่ 35 วิจิตร เหล็กชุมพูน (กลาง)

เจ้าของร้าน “วิจิตรไทย เรสทอเรนท์

เจ้าของสถานที่จัดงานวันลอยกระทง 2003

ในปลายปี ค.ศ. 2003 ได้มีคนไทยข้ามชาติเดินทางเข้าไปพำนักอาศัยอยู่ในภาคเหนือของเวียดนามเพิ่มจำนวนมากขึ้นกว่า 200 คน ช่วงระยะต่อมานับเป็นช่วงเวลาที่ชาวต่างชาติเริ่มเข้ามาดำเนินธุรกิจในประเทศเวียดนามเพิ่มมากขึ้น ด้วยการปรับนโยบายการพัฒนาประเทศแบบ “เปลี่ยนแปลงใหม่ – โต้แย้ง” ระเบียบการพักอาศัยและการค้าผ่านคลาย และมีความคล่องตัวมากขึ้น คนไทยที่พำนักอาศัยอยู่ในบริเวณภาคเหนือของประเทศเวียดนามต่าง จึงมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกันมากขึ้นในฐานะ “คนไทยข้ามชาติ” แต่ก็ยังไม่มี การรวมตัวกันอย่างชัดเจนและเหนียวแน่น แต่เป็นการมาพบกันโดยบังเอิญ หรือไม่ก็เป็นกลุ่มที่เคยได้พบกันแล้วก็นัดกันมารับประทานอาหารร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการ หรือไม่ก็มีนักธุรกิจที่ต้องมามาลงทุนในประเทศเวียดนามเข้ามาขอรับข้อมูลจากสถานทูต และทางสำนักงานสถานทูตก็แนะนำให้ไปพบกลุ่มนักธุรกิจที่เดินทางเข้ามาเวียดนามก่อนแล้ว (ธวัชชัย ทวีศรี, อัครราชทูตที่ปรึกษา 2 – สัมภาษณ์ ธันวาคม 2010) และต่อมา ก็เริ่มทำให้มีกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรมเกิดขึ้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยและมีกิจทางร่วมกัน อันเป็นการผ่านคลายความคิดถึงบ้าน ในช่วงระยะเวลานั้น มีกลุ่มแม่บ้านของหน่วยงานเอกชน ราชการที่แข็งขัน มี “คุณน้อย – ภรรยาเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร – สำนักงาน United Nation - UN, คุณด้อม (ภรรยาอาจารย์สอนภาษาชาวฝรั่งเศส) และคุณแอ้ว (ภรณยานักการทูตชาวอังกฤษ) และเจ้าของกิจการร้านอาหาร (นายวิจิตร เหล็กชุมพูน) ได้เป็นจัดกิจกรรม “วันลอยกระทง – 2003” ขึ้น ในนามกลุ่มคนไทยในต่างประเทศเวียดนาม และมีเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย ทาน เกรียงศักดิ์ ดีศรีสุข เป็นประธานกล่าวเปิดงาน พร้อมพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชนอื่น ๆ ไปร่วมงานด้วย ประมาณ 70 คน นับเป็นการรวมตัวกันในช่วงระยะเวลาแรก ๆ ของผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติคนไทยในภาคเหนือของเวียดนามที่มีกิจกรรมร่วมกันค่อนข้างชัดเจน โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ ต้องการให้คนไทยได้มีกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและร่วมพบปะสังสรรค์กันเป็นประเด็นสำคัญ และได้มีการจัดกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรมร่วมด้วย คือ การลอยกระทงในอ่างน้ำจำลองที่ทางร้านจัดขึ้น การรำฟ้อนเล็บ การจับสลากรางวัลและรับประทานอาหารร่วมกัน

ในปลาย ค.ศ. 2004 ได้มีกลุ่มนักธุรกิจชาวไทยข้ามชาติที่ดำเนินธุรกิจอยู่บริเวณบึง โห่ เตีย ทางด้านทิศเหนือของเมือง ห่า โห่ญ่ ซึ่งเป็นพื้นที่สวนธรรมชาติสำหรับการพักผ่อน ท่องเที่ยว และพื้นที่อาศัยของชาวต่างชาติ ได้ร่วมกันจัดงานประเพณีลอยกระทงขึ้น ในร้านอาหารเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ผู้วิจัยไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นกลุ่มคนไทยกลุ่มไหน แต่มีการจำหน่ายหน่วยตั๋วเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยจึงได้ไปร่วมโดยซื้อตั๋วที่หน้างาน โดยมีอาหารและเครื่องดื่มที่ต้องหาซื้อเองที่ในงาน และมีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอื่นไปร่วมงานจำนวนไม่มากนัก และไม่ค่อยคุ้นเคย ดูเหมือนเป็นการกิจกรรมพิเศษของร้านค้าเองจัดขึ้นเอง และช่วงเวลาดี ๆ ก็ได้มีการจัดพิธีลอยกระทงขึ้นในบึง โห่ เตีย นั้นเองอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก แต่ในครั้งนั้น ไม่ค่อยมีผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติชาวไทยเข้าไปร่วมกิจกรรมมากนัก เพียงแต่เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นตามฤดูกาลที่เป็นสื่อในการเชิญชวนลูกค้าเข้าไปรับประทานอาหารไทย

ต่อมา ในปี ค.ศ. 2008 สมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) – Thai Business Association in Northern of Vietnam (TBA) ได้รับการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายตามแบบอย่าง สมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนาม (ภาคใต้) มีสมาชิกทั้งสิ้น จำนวน 73 คน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ มุ่งเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรมและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับคนไทยในประเทศเวียดนาม และดำเนินกิจกรรมในด้านนี้เรื่อยมาด้วยการประสานงานกับ สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โห่ญ่ ในฐานะที่ปรึกษา และสำนักสถานอัครราชทูตไทยก็อนุเคราะห์สถานที่ให้ใช้ห้องประชุมของสถานทูตเป็นที่ประชุมตลอดมา

ใน ปี ค.ศ. 2009 ผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินงานของสมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) กับนายกสมาคมฯ คุณ เสวคณห์ (คุณอ้อย) กิตติสมพันธ์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่ง ผู้จัดการทั่วไป ของโรงแรม มีเลีย (Melia Hotel) ซึ่งเป็นกิจการของนักการเมืองและนักธุรกิจชื่อดังในเมืองไทย กับอดีตรองนายกรัฐมนตรีเวียดนาม ได้ห้อง ร็อบบี้ ของโรงแรมมีเลียเอง โดยคุณอ้อยได้กล่าวถึงภารกิจของสมาคมด้วยสายตาประกายเจิดจรัสว่า

“... ตอนนี้ สมาคมของเราเข้มแข็งมากค่ะ สมาคมจะมีการประชุมสรุปภาวะการเงินและเศรษฐกิจในประเทศเวียดนามทุก ๆ เดือน โดยอาศัยห้องประชุมโรงแรมที่ดิฉันทำงานอยู่ และมีร้านอาหารไทยไว้บริการ ดังนั้นจึงค่อนข้างสะดวก หากมีกิจกรรมที่สำคัญเกี่ยวกับทางบ้านเมืองไทย หรือวันสำคัญทางศาสนา เราก็จะหารือกันก่อนแล้วค่อยไปปรึกษาหารือกับทางสถานทูตไทย และปีนี้ เราก็จะมีการจัดสัมมนาต่อเนื่อง เพื่อให้มวลสมาชิกได้พบปะคุ้นเคย และปรึกษาหารือเรื่องทำมาหากินกันค่ะ ...”

ภาพที่ 36 คุณเสาวคนธ์ กิตติสมพันธ์ (อ้อย)

General Director – S.A.A. CTAMAD Co., Ltd. (Owner of Melia Hotel)

นายกสมาคมนักธุรกิจชาวไทย ในเวียดนาม (ภาคเหนือ) – (กลาง)

เป็นยุคสมัยที่สมาคมดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเข้มข้น

ลักษณะกิจกรรมหลักที่สำคัญที่ทางสมาคมได้ร่วมมือกันจัดโดยอาศัยสำนักงานสถานเอกอัครราชทูตเป็นหลักในความร่วมมือเป็นประจำทุกปี คือ กิจกรรมวันชาติไทย 5 ธันวาคม (Nation Day), กิจกรรมวันแสดงนิทรรศการสินค้าไทย (Thailand Trade Exhibition) และกิจกรรมวันไทยแลนด์เดย์ (Thailand Day) เป็นประจำเสมอมา

อย่างไรก็ตาม ในต้นปี ค.ศ. 2011 นี้ นายกสมาคมฯ คุณเสาวคนธ์ กิตติสมพันธ์ ได้เดินทางกลับประเทศไทยถาวรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ด้วยหมดวาระการทำงานกับ บริษัทในเครือโรงแรม มีเลีย จึงทำให้ตำแหน่งนายกสมาคมยังว่างอยู่ แต่มีเลขานุการสมาคม คุณเจริญรัตน์ เจริญวิศิษฐ์ (คุณก๊ิงก๊ิง) – General Manager บริษัท EASON URAI PAINT Co., Ltd. ในนิคมอุตสาหกรรม โหน่ย โบ, ซ็อก เติน – ห่า โหน่ย เป็นผู้รักษาการอยู่ โดยมี คุณก๊ิง ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังด้วยน้ำเสียงเศร้า ๆ เหงา ๆ ในการให้สัมภาษณ์ในวันที่มีฝนตกโปรยปรายตลอดวัน ที่นิคมอุตสาหกรรมเซิน เตีย (Son Tay Industrial Zone) และในขณะวันเดียวกันนั้น ผู้วิจัยก็ได้มีโอกาสนั่งคุยอยู่กับ คุณดิษฐ์วงศ์ กัตตะพันธ์ (คุณใหญ่) – ผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านหนึ่งที่ดำรงตำแหน่ง ผู้จัดการฝ่ายบริหาร ของบริษัท TS VIETNAM COMPANY LTD. ได้กล่าวว่าถึงสถานภาพของสมาคมว่า ...

“ ... ปัจจุบันนี้ ยังคงไม่ได้มีการเลือกตั้งนายกสมาคมคนใหม่ขึ้นมาแทนที่อ้อยเลย เพราะยังหาบุคคลที่เหมาะสมในเรื่องคุณวุฒิและวัยวุฒิยังไม่ได้ ที่สำคัญคนนั้น ต้องมีจิตใจ คือ มีทั้งเวลา และสถานที่ด้วย และสามารถประสานงานกับคนไทยกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยงานทางสถานทูตได้ด้วย ... “

ภาพที่ 37 คุณก๊วก๊ (เลขานุการ สมาคมฯ รักษาการนายกสมาคม – ซ้ายมือ)
และคุณใหญ่ สมาชิกสมาคม

2) รูปแบบและลักษณะการดำเนินงานของเครือข่าย

เป็นองค์ที่มุ่งส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของนักธุรกิจชาวไทยเวียดนาม (ภาคเหนือ) เพื่อกิจการสาธารณประโยชน์โดยไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

3) ความสำเร็จและปัญหาการดำเนินงานของเครือข่ายสมาคม

สมาคม TBA เป็นสมาคมที่มีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องและความเข้มแข็งของบรรดานักธุรกิจไทยข้ามชาติในเวียดนาม (ภาคเหนือ) ทั้งที่เป็นผู้ประกอบการ ผู้ทำงานในหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ รวมทั้งผู้ที่สร้างหลักปักฐานอยู่ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) อันนับเป็นองค์กรสำคัญที่ร่วมประสานงานกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรมและธุรกิจกับสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โหน่ย โดยมีองค์กรเอกชนไทยที่เป็นสมาชิกและให้ความร่วมมืออย่างเข้มแข็ง เช่น บริษัท ไทยวอนเดอร์ฟูล จำกัด, บริษัทสยามสตีล จำกัด, บริษัท Thai Crop จำกัด, บริษัทพฤษภา เรียว เอสเตท จำกัด, บริษัท คังเซ็น เคนโก จำกัด, บริษัท เอเชียไนท์ จำกัด, บริษัทเครื่องเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด, บริษัท ธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด, บริษัท EUP จำกัด, บริษัท Eson Urai จำกัด, บริษัท Summit Auto Seat จำกัด สมาคมฯ นับเป็นองค์กรเอกชนที่มีความสำคัญในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐไทย (สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โหน่ย) ในการจัดกิจกรรมทั้งที่เป็นกิจกรรมที่เป็นหน้าที่โดยตรงของหน่วยงานราชการ เช่น กิจกรรมงานวันชาติไทย และกิจกรรมงานวันแสดงสินค้าไทย รวมทั้งกิจกรรมสำคัญทางวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมวันไทยแลนด์ เดย์ หรือกิจกรรมการรวมกลุ่มสาธารณกุศล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การทำเนิงานในรูปของสมาคมจะเข้มแข็งอยู่ได้นั้นก็หมายความว่า จะต้องคณะกรรมการผู้ประสานงาน และผู้นำในฐานะนายกสมาคมที่มีบารมีความสามารถ การได้รับการยอมรับนับถือมีความพร้อมในการเสียสละทั้งในเรื่องเวลาและสถานที่ในการดำเนินงานที่ชัดเจนเหมาะสมและเอื้ออำนวยให้การดำเนินการขององค์กรเป็นไปด้วยความราบรื่น ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้กำลังเป็นปัญหาของสมาคมนักธุรกิจผู้อพยพย้ายถิ่นชาวไทยข้ามชาติในเวียดนาม (ภาคเหนือ)

ภาพที่ 38 สัญลักษณ์องค์กรของบริษัทเอกชนต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก
สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ)

นอกเหนือไปจากนั้น สมาคมได้มีการจัดกิจกรรม “วันสัมมนาและทัศนศึกษาของสมาคม” โดยกิจกรรมนี้จะจัดขึ้นทุก ๆ ปี โดยในปลายปีงบประมาณ โดยในปี ค.ศ. 2011 ที่ผ่านมานั้น ทางคณะกรรมการของสมาคมและสมาชิกได้ร่วมกันจัดงานอบรมสัมมนาและทัศนศึกษาประจำปีขึ้น ในช่วงปลายเดือนกันยายน 2011 ณ Tan Da Resort เป็นระยะเวลา 3 วัน 2 คืน โดยมีคนไทยข้ามชาติและครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรมดังกล่าวทั้งสิ้น จำนวน 72 คน จากจำนวนสมาชิกทั้งหมด จำนวน 154 คน รูปแบบของกิจกรรมนั้น มีทั้งรูปแบบการอบรมสัมมนาองค์ความรู้ทางทฤษฎี การที่คณะกรรมการได้เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเรื่องกฎหมายการค้าขายระหว่างประเทศ และกิจกรรมนันทนาการ ล่องเรือ และรับประทานอาหารร่วมกัน กิจกรรมนี้ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีภายในกันเองระหว่างคนไทยด้วยกัน พร้อมนี้ยังได้ส่งเสริมองค์ความรู้ในเรื่องการประกอบธุรกิจในต่างประเทศในประเด็นข้อระวัง และรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จจากองค์กรที่ประสบผลสำเร็จมาก่อนแล้ว

ภาพที่ 39 สมาชิก TBA "คนไทยข้ามชาติ" ที่เข้าร่วมอบรมสัมมนาในโครงการ ณ Tan Da Resort

กิจกรรมนี้ นับว่าประสบความสำเร็จและได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากจะเป็นกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายของบริษัทเอกชนที่มีขนาดใหญ่เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนสมาชิกหรือกลุ่มคนไทยข้ามชาติที่ไม่ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของชมรมเป็นส่วนมากได้รับทราบและเข้าร่วมกิจกรรมนี้

กิจกรรมที่สำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งของสมาคม คือ กิจกรรมมอบเงินส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียนคนตามบอด โรงเรียน Nguyen Dinh Chieu – Hanoi, Vietnam ซึ่งเงินรายได้จากการจัดงานวัน “ไทยแลนด์ เดย์” นั้น รายได้ที่ได้หักจากค่าใช้จ่าย หักไว้เป็นกองทุนสำหรับสมาคม ร้อย 15 หักสมทบเป็นเงินรายได้ของสถานไทยไทยประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย ร้อยละ 15 ที่เหลือก็จัดแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนหนึ่งนำไปมอบเป็นเงินช่วยเหลือจังหวัดกรุงเทพฯ มหานครถุณน้ำท่วม ปี ค.ศ. 2011 โดยสมทบทุนมอบผ่านสำนักงานสถานทูตฯ อีกส่วนหนึ่งก็นำไปมอบเป็นเงินส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียนคนตามบอด ซึ่งเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 50,000,000 โด่งเวียดนาม (ประมาณ 75,000 บาท) เพื่อเป็นกองทุนสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยมีเอกอัครราชทูตอนุสนธิ์ ชินวรรโณ เป็นผู้มอบกับผู้อำนวยการโรงเรียนคนตามบอด พร้อมคณะกรรมการบริหารสมาคมนักเรียนชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) กิจกรรมสาธารณกุศลเช่นนี้ ได้ส่งผลทางอ้อมให้คนไทยในต่างแดนรู้สึกถึงการกระจายความรับผิดชอบต่อสังคมในถิ่นที่ตนอาศัยอยู่และบ้านเกิดเมืองนอน อันจะนำความรู้สึที่ดีงามจากเจ้าของประเทศที่พำนักอาศัยให้ชื่นชมและศรัทธาในความเสียสละแก่สังคมส่วนรวม

ภาพที่ 40 เอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย และตัวแทนสมาคมนักเรียนชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ)

มอบเงินรายได้จากการจัดงานวัน “ไทยแลนด์ เดย์” จำนวน 50 ล้านเวียดนามโด่ง

กับโรงเรียนคนตามบอด Nguyen Dinh Chieu – Hanoi

ภาพที่ 41 ผู้รับบริจาคช่วยเหลือน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร

ในงานวัน “ไทยแลนด์ เดย์” ปี 2011

นอกเหนือไปกว่านั้น สมาคมยังได้จัดกิจกรรมช่วยเหลือคนไทยที่ได้รับบาดเจ็บจากการถูกประทุษร้าย ในต้นปี ค.ศ. 2010 มีผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ ชื่อ ไพรวลย์ เข้าชัยภูมิ เดินทางเข้าไปทำงานในฐานะหัวหน้าคนครัวกับกิจการร้านอาหารไทย ในประมาณ ปี ค.ศ. 1996 ทำงานอยู่กับทั้งร้านอาหารไทยทั้งที่เจ้าของกิจการ

เป็นคนไทยและคนเวียดนาม และได้แต่งงานกับหญิงชาวเวียดนาม และเลิกกันไป ครึ่งสุดท้ายประจักษ์ย้ายไปทำงานในร้านอาหารไทยของชาวเวียดนามที่ ห้างสรรพสินค้าในจังหวัด หาย เซียง – อยู่ไกลออกไปทางทิศตะวันออกของจังหวัด ห่า โน่ย (เมืองหลวงของประเทศเวียดนาม) ไพรวลย์ เป็นคนชอบเล่นการพนันเกือบทุกชนิดและชอบสังสรรค์กับเพื่อนฝูง แต่ประจักษ์ทำงานอยู่ที่เวียดนาม โดยไม่ได้ไปรายงานตัวที่สำนักงานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน่ย จึงทำให้ไม่ค่อยมีใครทราบข่าวความเคลื่อนไหวของไพรวลย์ ครึ่งสุดท้าย ตำรวจของเขตพื้นที่ในเมือง หาย เซียง ได้ไปแจ้งกับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าของกิจการคนไทยในจังหวัดหาย เซียง ว่ามีคนไทยถูกทำร้ายไม่ได้สติ เพราะมีเหตุทะเลาะวิวาทเรื่องการยืมเงินเล่นการพนัน และไม่ยอมใช้หนี้กัน และเรื่องถูกแจ้งต่อไปยังสถานทูตไทยฯ ในตอนนั้น คนไทยบางส่วนและสมาคมนักธุรกิจไทยได้เรียกรถยนต์กันจำนวนหนึ่ง และจัดส่งตนไปติดตาม และได้ช่วยเหลือคนไทยคนนั้นกลับและติดต่อให้ญาติมารับกลับไปประเทศไทยโดยรถยนต์ผ่านไปยังเวียงจันทน์ เมืองหลวงของประเทศลาว เป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยกลับไปในสภาพสติที่ยังไม่สมบูรณ์ ไม่ทราบว่าป่านี คุณไพรวลย์ มีสภาพเป็นประการใด ครึ่งทางสมาคมและสถานทูตฯ ได้ติดตามเรื่องการทะเลาะวิวาทไป ก็ไม่มีพยานหลักฐานใด ๆ ให้สืบสวนและสอบสวนได้ เรื่องจึงเงียบไป

3.2 การสร้างเครือข่ายผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กันพรมแดนทางกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทยภายในกลุ่มของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทย

ผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติ (Transnational Migrants) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ (Network Relation) กันอย่างเหนียวแน่นกับประเทศที่เป็นบ้านเกิดเมืองนอน และกับประเทศปลายทางที่อพยพเคลื่อนย้ายเข้าไปพักอาศัย หรืออาจมีสายสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ๆ ที่นอกเหนือออกไป (Appadurai, A., 1991; Clifford, J., 1997) และ Ong, A., 1999) นั้นหมายความว่า ผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติเหล่านั้น เมื่อพวกเขาเหล่านั้นได้เคลื่อนย้ายจากพื้นที่แห่งเก่าอาจจะด้วยเหตุปัจจัย และเหตุผลที่แตกต่างกันไปสู่พื้นที่ใหม่ในปลายทางที่หลากหลายแล้วนั้น นอกจากที่พวกเขาจะยังคงมีสายสัมพันธ์กับบ้านเกิดเมืองนอนที่ต้องดำรงรักษาไว้อย่างเหนียวแน่นเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทรัพยากรและทรัพย์สินกลับบ้าน (Remittance) ได้แล้วนั้น การสร้างพรมแดนทางชาติพันธุ์ (Ethnic boundary) ในมิติทางด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social and cultural boundary) เพื่อให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม การรวมกลุ่ม หรือการจัดองค์กรต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกเพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อันเป็นการจัดระยะห่างระหว่างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อให้เกิดความแตกต่างและไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ อันนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการแข่งขัน ต่อรอง การต่อสู้หรือตอบโต้ที่เลื่อนไหลไปมาไม่จบสิ้น (อ้างแล้วใน ทวิช จตุรพรพฤษ, 2008 : 178) นอกเหนือไปกว่านั้น เขาเหล่านั้นยังต้องสร้างความสัมพันธ์ไปกับเพื่อนใหม่ที่หลากหลายรอบข้างด้วยวิธีการสร้างที่ต้องอาศัยสิ่งช่วยผูกพันยึดเหนี่ยวกันในหลายรูปแบบที่เหมาะสมนับเป็นเรื่องสำคัญมาก เพื่อให้ตนเองได้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพให้ได้อย่างสมดุล

สมดุล โดยที่พวกเขาเหล่านั้นจะพยายามนำเสนอภาพของบ้านใหม่ที่เหมือนกับบ้านเกิดเมืองนอนของตนทั้งในด้านของสภาพต่าง ๆ ทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเกษตร นั่นคือ แต่โดยเดิมนั้น พวกเขาเหล่านั้นเป็นผู้ที่ไร้รากและไร้ความเชื่อมโยงกับดินแดนใหม่มาก่อน ดังนั้น การสร้างรากเหง้าของตนเองผ่านจินตนาการของบ้านเกิดที่ตนเองจากมาในพื้นที่ใหม่ที่มีความเหมือนกับบ้านเกิด จะก่อให้เกิดความคุ้นเคยต่อดินแดนใหม่ ซึ่งจินตนาการดังกล่าวช่วยสร้างอัตลักษณ์ใหม่ร่วมและความผูกพันกับดินใหม่ (Leonard, 1997) ซึ่งสอดคล้องกับที่ รัตนา โตสกุล (2008: 14) ได้กล่าวไว้ค่อนข้างชัดเจนว่า ภาวะของผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นเป็นผลพวงมาจากการขยายตัวของระบบทุนนิยมโลก ในรูปของบริบทข้ามชาติที่ต้องการสติปัญญาและแรงงานฝีมือในลักษณะต่าง ๆ กัน ไปประจำยังสาขาของบริษัทข้ามชาติทั่วโลก และเขาเหล่านั้นได้เดินทางไปถึงพื้นที่ใหม่แล้ว ก็จะต้องหาช่องทางทางในการสร้างอัตลักษณ์ของคนข้ามแดนที่มีลักษณะประสมประสานจากแหล่งอ้างอิงทางวัฒนธรรมอย่างน้อยสองแหล่งเข้าด้วยกัน คือ วัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมที่จากมาเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีหลักในที่ที่อพยพเข้าไปอาศัยอยู่เพื่อการปรับตัวเองให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมในพื้นที่ใหม่ และนอกเหนือไปกว่านั้น เมื่อกาลเวลาได้ทอดผ่านออกไปเป็นเวลาอันเนิ่นนาน ภาวะข้ามชาติก็จะมีอีกความเป็นอิสระจากเงื่อนไขที่เป็นจุดกำเนิดของมัน หรือคือมันมีทิศทางในการพัฒนาไปในทิศทางที่เป็นตัวของมันเอง เนื่องจากผู้อพยพข้ามพรมแดนสามารถสะสมความรู้ ทักษะทางวัฒนธรรม และพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจให้ขยายกว้างออกไปเพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่ของการต่อต้านเพื่อต่อรองเชิงกันอำนาจกับเงื่อนไขในสังคมใหม่ให้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างสมดุล โดยที่พวกเขาเหล่านั้น ยังได้นำเลือกนำเสนอมนต์ศรัทธาพรมแดนชาติพันธุ์ในมิติ “เครือข่ายทางสังคม – Social Network” ในการสร้างสายสัมพันธ์ (Relation) ทั้งในระหว่างกลุ่มชาวไทยข้ามชาติด้วยกัน และกับกลุ่มชาวเวียดนาม หรือชาวต่างชาติอื่นได้ด้วยยุทธวิธีอันแยบยลในการสร้างสายสัมพันธ์ให้มั่นคงและยั่งยืน นับเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตในพื้นที่ทางสังคมใหม่ที่สามารถนำไปสู่การพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนสินค้า แลกเปลี่ยนความเคารพนับถือ และการมีส่วนร่วมในผลสำเร็จด้วยปัจจัยช่วยเหลือที่หลากหลายเพื่อความสมดุลและมั่นคงในพื้นที่ใหม่ด้วยวิธีการที่หลากหลายและซับซ้อน

เครือข่ายเป็นสายสัมพันธ์ (Linkage) ที่มีความเข้มข้นในหลายระดับที่ผู้อพยพข้ามชาติได้ถักทอ (Ties) ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพื้นที่ใหม่ให้สามารถยืนหยัดในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ พร้อมกับมีการโยงใยความสัมพันธ์ไปยังพื้นที่บ้านเกิดเมืองนอน ซึ่งสายสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ อาจจะปรากฏรูปแบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองและ/หรือสังคม – วัฒนธรรม แนวความคิดในเรื่องการสร้าง “เครือข่าย” ในพื้นที่ใหม่ที่เกิดจากการเดินทางตัดข้ามทางพรมแดนรัฐชาตินั้นได้เริ่มปรากฏให้เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนในปลายทศวรรษที่ 1980 โดยสายสัมพันธ์ที่ผู้อพยพข้ามชาติได้พยายามสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับตัว ต่อรองและต่อสู้ในพื้นที่ใหม่ เมื่อปรากฏการณ์ลักษณะข้ามชาตินิยม

(Transnationalism) ได้รับความสนใจจนกลายเป็นแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาปรากฏการณ์การอพยพเคลื่อนย้ายของผู้เดินทาง ดังที่ อรุณ อัมบุรย์ ได้กล่าวไว้ว่า ...

“... ในศตวรรษที่ 21 ที่มาถึงแล้วนี้ ความจริงประการหนึ่งที่นักมานุษยวิทยาต้องเผชิญอยู่ คือ ผลผลิตทางสังคม วัฒนธรรม และการสร้างอาณาบริเวณที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอัตลักษณ์ของกลุ่มนั้นได้เปลี่ยนโฉมหน้าไปเสียแล้ว การเดินทางย้ายถิ่นของผู้คนและการสร้างชุมชนใหม่ขึ้นมาในสถานที่ใหม่ได้ทำให้ กระบวนการสร้างประวัติศาสตร์ของกลุ่มและ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่สามารถผูกติดอยู่กับบริเวณใดบริเวณหนึ่งอีกต่อไป ดังนั้น กระบวนการสร้างอัตลักษณ์กลุ่มและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงไม่ใช่สิ่งที่นักมานุษยวิทยารู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีได้อีกต่อไป ด้วยเป็นเพราะกลุ่มคนที่ได้เคลื่อนย้ายเหล่านี้ไม่ได้อาศัยอยู่แต่ในพื้นที่แห่งเดียวที่มีอาณาเขตและอาณาบริเวณแน่นอนชัดเจน และยอมรับประวัติศาสตร์กลุ่มไปโดยปริยาย ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งซึ่งมีผู้คนมากมายหลายตาแตกต่างกันออกไป...”

(Appadurai, 1996: 192)

นั่นก็หมายความว่า ผลผลิตทางสังคม วัฒนธรรมและการสร้างความหมายทางพื้นที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยยึดติดอยู่กับพื้นที่ที่เคยเป็นอยู่แบบเดิม ๆ ให้แตกต่างออกไปซึ่งขึ้นอยู่กับว่า เขาเหล่านั้นได้อพยพเคลื่อนย้ายเข้าไปอาศัยอยู่ ณ บริเวณพื้นที่ใด ๆ และเขาเหล่านั้นก็จะมีวิธีการสร้างผลิตวัฒนธรรม (Culture) อัตลักษณ์ (Identity) และชาติพันธุ์ (Ethnicity) ที่เลื่อนไหล สลับและตัดข้ามกันไปมาผ่านพรมแดนรัฐชาติด้วยปัจจัยและแนวคิดที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป (จิรัฐธิ เสนาคำ, 2004: 197) ต่อมา แนวคิดเรื่อง ลักษณะข้ามชาตินิยมแนวนี้นี้ ได้ถูกนำมาขยายความและทำให้ชัดเจนขึ้นโดย นินา กริก ชิลเลอร์ และ โฟร์รอน (Nina Glick Schiller and Fouron, 1999: 343 – 344) นักมานุษยวิทยาชาวรัสเซีย ได้นำเสนอแนวคิดที่ว่า ลักษณะโลกาภิวัตน์ (Globalization) และลักษณะข้ามชาตินิยมหรือสนามสังคมข้ามพรมแดน (Transnationalism) นั้นต่างก็เป็นกระบวนการไหลของทุน แนวคิด และวัตถุวัฒนธรรมข้ามพรมแดนรัฐชาติด้วยกันทั้งคู่ แต่ต่างกันที่ว่าโลกาภิวัตน์เป็นการไหลระดับโลกแต่สนามสังคมข้ามพรมแดนหรือลักษณะข้ามชาตินิยมเป็นการไหลข้ามพรมแดนรัฐชาติจำนวนที่จำกัดกว่าและตัวแสดงสนามสังคมข้ามพรมแดนนั้นเป็นตัวกระทำที่ไม่ใช่รัฐ (Non – state actors) เพื่อเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างสังคมบ้านเกิดเมืองนอน และสังคมใหม่ที่เขาเหล่านั้นกำลังอาศัยอยู่ ดังคำกล่าวที่ว่า

“... เวนิยามสนามสังคมข้ามพรมแดน (Transnationalism) ในฐานะที่หมายถึง กระบวนการที่ผู้อพยพข้ามพรมแดน สร้างและรักษาสายใยความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่เชื่อมสังคมที่คนเหล่านี้ถือกำเนิดและสังคมที่

พวกเขาพักพิงเข้าด้วยกัน เราเรียกกระบวนการนี้ว่า ชีวิต/สนามทางสังคมข้ามพรมแดน เพื่อ
 ย้ำให้เห็นว่า ผู้อพยพในปัจจุบันได้สร้างสนามทางสังคมที่ตัดข้ามกันไปมา และแทรกผ่าน
 พรมแดนทางด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และการเมือง”

(Glick Schiller, and Blanc 1994:7)

โทมัส เฟรสต์ (Thomas Faist, 2000: 189 - 190) ได้ขยายความเรื่อง ลักษณะข้ามชาตินิยม หรือ
 พื้นที่ทางสังคมข้ามพรมแดนว่าเป็นสายสัมพันธ์ที่มั่นคงและต่อเนื่องของบุคคล ของเครือข่ายและขององค์กร ที่
 ข้ามพรมแดนประเทศหลายประเทศ โดยสายสัมพันธ์นั้นมีตั้งแต่สายสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้นต่ำ ไปจนถึงสาย
 สัมพันธ์ที่มีความเข้มข้นสูงที่ปรากฏในรูปของสถาบัน โดยสายสัมพันธ์นี้ เราได้หมายถึงเพียงการติดต่อชั่วคราว
 คราวระหว่างผู้อพยพในต่างแดน กับญาติมิตรที่อยู่ในประเทศมาตุภูมิเท่านั้น ซึ่ง อาจจำแนกได้ด้วยความเข้มข้น
 ของสายสัมพันธ์ข้ามพรมแดน ทั้งในรูปของสถาบันที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการ” และเฟรสต์ ได้แบ่งสังคม
 หรือสายสัมพันธ์ข้ามพรมแดนเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) พื้นที่ทางสังคมข้ามพรมแดนของกลุ่มเครือญาติ
- 2) พื้นที่ทางสังคมข้ามพรมแดนด้านการแลกเปลี่ยน และ
- 3) ชุมชนข้ามพรมแดน

โดยเฟรสต์ใช้กลไกการผนวกรวม (Mechanism of integration) ทางสังคมเป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่ง
 ดังนี้

- **ประเภทแรก** มีกลไกการผนวกรวมที่สำคัญ คือ ความสัมพันธ์ต่างตอบแทนกันและกัน
 (Reciprocity) ซึ่งเฟรสต์หมายถึงสายสัมพันธ์ที่มั่นคงแน่นแฟ้นภายในครอบครัวและเครือญาติ ที่ถักทอข้าม
 พรมแดนประเทศบ้านเกิดกับประเทศที่รองรับการอพยพ สายสัมพันธ์ที่สำคัญในกรณีนี้ก็คือ สายสัมพันธ์ที่เกิด
 จากผลพวงของเงินส่งกลับ (Remittance) เพื่อให้ครอบครัวและเครือญาติดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนบ้าน
 เกิด นับตั้งแต่การซื้อเครื่องประดับบ้าน สร้างบ้าน ไปจนถึงการลงทุนทางธุรกิจ

- **ประเภทที่สอง** พื้นที่ทางสังคมข้ามพรมแดนประเภทที่สอง มีกลไกการผนวกรวมที่สำคัญคือ กลไก
 การแลกเปลี่ยน (Exchange) เช่น การแลกเปลี่ยนของสินค้า การหมุนเวียนของผู้คนและข้อมูลข่าวสารข้าม
 พรมแดนรัฐ - ชาติ ตัวอย่างที่เด่นชัดก็คือ พื้นที่ทางสังคมข้ามพรมแดนที่สร้างขึ้นโดยนักธุรกิจสัญจรชาวจีน
 (Astronaut Chinese businessmen) ผู้ซึ่งดำรงชีวิตสองชีวิตในเวลาเดียวกัน เฟรสต์ยืมคำนี้มาจาก อลิแวน
 โดโร ปอร์เตส (Alejandro Portes) นักสังคมวิทยาผู้ซึ่งมีบทบาทอย่างสำคัญในการศึกษาสนามสังคมข้าม
 พรมแดน

- *ประการที่สาม* มีกลไกการเชื่อมผนวกรวมที่สำคัญคือ การมีความสมานฉันท์ของชุมชน (Communal solidarity) พื้นที่ทางสังคมข้ามพรมแดนประเภทนี้ เป็นพื้นที่ที่สายสัมพันธ์ถูกทักขึ้นอย่างเข้มข้น และปรากฏในรูปของความสัมพันธ์ในระดับชุมชน ชุมชนข้ามพรมแดนนี้ เฟรสต์เห็นว่าเกิดขึ้นในหลายระดับ แต่รูปแบบที่พื้นฐานที่สุดและพบมากที่สุดคือ ชุมชนระดับหมู่บ้านที่เชื่อมสัมพันธ์กันข้ามพรมแดน ดังจะเห็นได้จากชุมชนข้ามพรมแดนระหว่างสหรัฐอเมริกากับเม็กซิโก และชุมชนที่ถักทอระหว่างชุมชนในต่างแดนกับชุมชนบ้านเกิดของคนพลัดถิ่น (Diasporic communities) อย่างชุมชนพลัดถิ่นของชาวยิว อาเมเนียน อัฟริกัน - อเมริกันและปาเลสไตเนียน เป็นต้น โดยสายสัมพันธ์หรือกิจกรรมที่ถักทอระหว่างชุมชนเหล่านี้ อาจจะปรากฏทั้งในรูปความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรมก็ได้

จากคำกล่าวและแนวคิดของนักการศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันไปในแนวทิศทางเดียวกัน คือ วัฒนธรรมไม่สามารถที่จะถูกกักขังและอธิบายได้เพียงจำกัดอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น ด้วยกระแสของปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ (Globalization) ลักษณะข้ามชาตินิยม (Transnationalism) และคนพลัดถิ่น (Diaspora) ได้ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายผู้คน เงินตรา อุดมการณ์ สื่อ และเทคโนโลยีไปทั่วทุกท้องถิ่นที่ไม่สม่ำเสมอ จนก่อให้เกิดความแตกต่างที่หลากหลายทั้งทางด้านวัฒนธรรม – สังคม และอัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันไปมาทั้งภายในกลุ่มในพื้นที่ใหม่ เจ้าของพื้นที่ถิ่นรอบข้าง และบ้านเกิดเมืองนอนของเขาเหล่านั้น และที่สำคัญไปกว่านั้น การสร้างชุมชนในจินตนาการในพื้นที่ใหม่โดยการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมในบ้านเกิดเมืองนอนเข้ากับการปรับตัวในพื้นที่ใหม่จึงก่อให้เกิดตัวตนทางอัน ลักษณะและความผูกพันกับพื้นที่ใหม่ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำอยู่และทำกินในพื้นที่ใหม่ และกตัญญูต่อท้องถิ่นบ้านเกิดเมืองนอนอย่างมีความสมดุล และผลของการวิจัยในโครงการนี้ ได้พยายามอธิบายและแสดงให้เห็นถึงวิธีการสร้างสายสัมพันธ์ (Linkage) โดยอาศัยมโนทัศน์ในเรื่อง “ความเป็นไทย – Thai – ness” มาเป็นแรงผลักดันให้เขาเหล่านั้นได้ร่วมมือกันถักทอ (Ties) ความสัมพันธ์ (Relation) ระหว่างกันและกันจนเกิดเป็นเครือข่ายข้ามชาติ (Network) ระหว่างพวกเขาเหล่านี้โดยมี องค์การภาครัฐชาติไทย (สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน่ย) และองค์การภาคเอกชน (สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนามภาคเหนือ – TBA) เป็นศูนย์กลางผู้สนับสนุน (Nodes) ในการดำเนินงาน เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นชุมชนชาวไทยในพื้นที่ใหม่ เป็นดังนี้

3.2.1 วันชาติไทย – Thai Nation Day : สายสัมพันธ์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทย (Thai National Identity Relation) ในเครือข่ายข้ามชาติปรึกษาหารือ (Transnational Consultative Model)

“...วันชาติที่ 5 ธันวาคม คือ วันแห่งการอวยยศที่เราจะได้ไปถวายความ
จงรักภักดีในพระมหากรุณาธิคุณต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และจะได้อยู่ใน
บรรยากาศแห่งความเป็นไทยท่ามกลางญาติมิตรคนไทยร่วมชาติ ...”

(ป่าเล็ก, สัมภาษณ์ ณ ร้านอาหารช้างไทย 17 เมษายน 2012)

พรมแดนทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Boundary) เป็นปรากฏการณ์ส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ การรวมกลุ่ม หรือการจัดองค์การทางสังคม (อ้างแล้ว ในทริช จตุวรรพฤกษ์, 2008 : 178) โดยเขาเหล่านั้น มุ่งที่จะใช้พื้นที่ทางสังคมใหม่ในการการนำเสนอ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ของกลุ่มองค์กรและสินค้า โดยการสร้างและนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์นั้นสามารถนำเสนอได้ในรูปแบบทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังเช่น นิยายปรัมปรา ความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ประวัติศาสตร์พื้นบ้าน คติธรรม หรือศิลปะ ซึ่งจะเลื่อนไหลไปตามสภาพเงื่อนไข สถานการณ์และผลประโยชน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง (Keys, 1979, 1992) ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ได้อาศัยการ นำเสนอ ปรับใหม่และรื้อสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นไทย” ในหลายลักษณะเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสายใยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติด้วยกันเอง และเพื่อการปะทะสังสรรค์ การเจรจาต่อรอง การต่อสู้ ด้วยการรื้อรื้อหรือขอบเขตของชาติพันธุ์ (ยศ สันตสมบัติ, 2008 : 38) ซึ่งตนเองสร้างไว้เพื่อแบ่งแยก หรือกลมกลืนกับชนเจ้าของพื้นที่เดิมที่เป็นพื้นที่ทางจินตนาการใหม่ (Social Imagination) ของเขาเอง โดยมีองค์กรที่ช่วยเชื่อมประสานและสนับสนุนที่เป็นผู้กระทำการ (Node) คือ องค์กรของรัฐบาลไทย และองค์กรเอกชนไทยในเวียดนาม กล่าวโดยทั่วไปแล้ว เขาเหล่านั้นมีวิธีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในพื้นที่ใหม่ด้วยวิธีการสร้างสายสัมพันธ์ (Linkage) เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจสำหรับผู้ที่อยู่ไกลบ้านเพื่อให้รู้สึกคุ้นเคยและผูกพันกับพื้นที่ใหม่ให้รู้สึกว่าเขาเหล่านั้นมีสภาพทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเกษตรเกิดขึ้น และนอกเหนือไปกว่านั้น อัตลักษณ์ของความเป็นไทยนี้ ก็ส่งผลในด้านการจำแนกความแตกต่างกับคนในพื้นที่ใหม่เพื่อเพิ่มคุณค่าในตนเองและสินค้า (อ้างแล้ว ใน Leonard, 1997) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ธงชัย วินิจกุล (Winichakul, T., 1994: 7-5) ที่กล่าวว่า “... คนไทยมีคำเตือนเสมอว่า ไม่ให้ทำตามฝรั่ง สำหรับพวกเขา ความเป็นคนไทย คนไทย ไทยศึกษาและอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับไทยเป็นสิ่งที่ฝรั่งสามารถเข้าใจ แต่ไม่สามารถเข้าถึงด้วยการรู้เรื่องราวอย่างลึกซึ้งที่คนไทยสามารถ ...” นั้นหมายความว่า ความเป็นคนไทยที่มีคุณภาพและสินค้าไทยที่มีคุณภาพต้องมาจากคนไทยแท้ ๆ เท่านั้น ดังนั้น คนไทยจึงได้พยายามเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของความเป็นไทยของคนไทยเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดเครือข่ายที่เข้มแข็งภายในกลุ่มกันเอง ผ่านทางกิจกรรมสำคัญของชาติและวัฒนธรรมไทย ซึ่งปรากฏในมโนทัศน์ของความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณการต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชการปัจจุบัน) การใช้ภาษาไทย การแต่งกายไทย อาหารไทย และกิจกรรมสำคัญ

ทางศาสนาพุทธ เป็นต้น ผ่านทางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีองค์กรของรัฐ คือ สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย และ สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในประเทศเวียดนามภาคเหนือ (TBA) เป็นศูนย์กลาง (Centrality) ในการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างกันและกันเองในรูปแบบของการจัดกิจกรรมทางด้านวันสำคัญของชาติและวันสำคัญทางวัฒนธรรม

กิจกรรมงานวันชาติไทย หรือกิจกรรมงานวันพ่อแห่งชาติ คือ พื้นที่เฉพาะในการนำเสนออัตลักษณ์ของชาติไทย (Thai national identity) ที่องค์กรของชาติ (สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย โดยความร่วมมือของสมาคมนักธุรกิจไทยภาคเหนือ – TBA) มุ่งต่อยอดและสร้างให้เกิดความเหนียวแน่นทางสายสัมพันธ์ของกลุ่มผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) โดยเลือกนำเสนอและต่อยอดอัตลักษณ์ความเป็นไทย โดยอาศัยวิธีการเชื่อมโยงแนวคิดในเรื่องความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ไทย และความเป็นไทยเข้าด้วยกัน และขณะเดียวกันก็มุ่งนำเสนออัตลักษณ์ของความเป็นไทยให้โดดเด่นเพื่อการตอรอง ต่อสู้ แข่งขันและสร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมไทยร่วมกันต่อชาวเจ้าของพื้นที่และชาวต่างชาติอื่นใด โดยปกติแล้วกิจกรรมสายสัมพันธ์วันชาติไทย จะถูกจัดขึ้นทุก ๆ ปี ในวันที่ 5 ธันวาคม ณ ห้องบอลรูม โรงแรมมีเลีย – เมือง ห่า โน้ย กิจกรรมวันนี้นับเป็นวันที่ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติเป็นส่วนมากต่างเฝ้ารอคอยและโหยหาบรรยากาศแห่งชุมชนไทยในจินตนาการที่บอวลไปด้วยความรู้สึกจงรักภักดี และบรรยากาศที่บอวลไปด้วยความเป็นไทย เช่น พิธีการถวายความจงรักภักดี การแต่งกายแบบไทย ๆ อาหารไทย เพลงไทย การพูดภาษาไทย และบุคคลรอบข้างส่วนมากเป็นคนไทย กิจกรรมงานวันนี้มี การเตรียมการจัดงานที่เป็นระบบเครือข่ายแบบปรึกษาหารือ (Consultative model) กัน โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการ คือ สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย และสมาคมนักธุรกิจชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) – (TBA) โดยมีหน่วยงานของรัฐแสดงบทบาทสำคัญในการเตรียมการและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยที่องค์กรของรัฐจะเปิดโอกาสในปัจเจกชน หรือองค์กรเอกชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องรูปแบบ การจัดการหรืองบประมาณ แต่อย่างไรก็ดีแล้วแต่ ผลสุดท้ายหน่วยงานของรัฐก็จะเป็นผู้ตัดสินใจ (Goldsmith and Eggers, 2004) ในแต่ละปีนั้น สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย (อันประกอบด้วยสถานเอกอัครราชทูตไทย, สำนักงานผู้ช่วยทูตทหารบก, สำนักงานผู้ช่วยทูตทหารอากาศ, สำนักงานผู้ช่วยทูตทหารเรือ, สำนักงานผู้ช่วยการทูตพาณิชย์ หน่วยงานห้างร้านเอกชน และสมาคมนักธุรกิจในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ตลอดจนบรรดาเหล่าพลชนิกชนไทยที่พักอาศัยอยู่ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ก็จะถือโอกาสนี้ได้มีโอกาสมาร่วมงานถวายพระพรและถวายความจงรักภักดีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชการปัจจุบัน) พร้อมกับตัวแทนของมิตรประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตได้มีโอกาสร่วมถวายพระพร และพบปะสังสรรค์เรียนรู้วัฒนธรรมร่วมกัน ลักษณะงานที่จัดขึ้นนี้ ลักษณะนี้อาจเป็นงานที่แท้จริงจึงเป็นลักษณะงานพิธีที่เป็นทางการ ที่เป็นไปตามระเบียบประเพณีกำหนดของสำนักพระราชวังที่เคยปฏิบัติมาซึ่งต้องมีความเคร่งครัดและเหมาะสม และหน้าที่โดยตรงในการดำเนินงานจึงอยู่ในความรับผิดชอบของสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย

โรงแรม มีเลีย (Melia Hotel) ตั้งอยู่เลขที่ 44A ถนน Ly Thuong Kiet เมือง ฮา โน่ย เป็นโรงแรมระดับห้าดาว ที่มีบริเวณอาคารสถานที่โอเอซิสสวยงามอลังการ และให้บริการชั้นแนวหน้าที่เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีสำหรับแขกชาวต่างชาติระดับพิเศษ และแขกชาวเวียดนามระดับสูง โดยส่วนมากแล้ว คณะนักบริหารหน่วยงานภาคเอกชน ภาครัฐ หรือพระบรมวงศานุวงศ์ และนักการทูตไทยก็มักจะใช้บริการที่โรงแรมนี้ ซึ่งเจ้าของกิจการปัจจุบันเป็นนักธุรกิจใหญ่ชาวไทยที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มีแอลกอฮอล์ชื่อดังในประเทศไทย ได้ร่วมทุนกันกับบุคคลในคณะรัฐบาลของประเทศเวียดนามตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนด ที่สำคัญไปกว่านั้นในทุก ๆ ปี การจัดงาน “วันชาติไทย” ได้มีการจัดงานในโรงแรมนี้เป็นประจำ รวมทั้งกิจกรรมที่สำคัญอย่างอื่น เช่น การจัดงานแถลงข่าวที่สำคัญของประเทศไทย การจัดนิทรรศการต่าง ๆ และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ อดีตผู้จัดการทั่วไป ของโรงแรมนี้เคยดำรงตำแหน่ง นายกสมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) และได้อนุเคราะห์ให้สมาคมใช้สถานที่เป็นสำนักงานของสมาคมฯ อยู่เป็นระยะเวลาถึง 2 สมัย จึงช่วยให้การดำเนินการกิจการประชุมสัมมนา หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวดำเนินไปด้วยความสะดวก รวดเร็วและเหมาะสม

ภาพที่ 42 คุณอ้อย (ซ้าย) อดีตนายกสมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ)
ยุคที่สมาคมฯ รุ่งเรือง

ภาพที่ 43 (ซ้ายและขวา) โรงแรม มีเลีย – 44B Ly Thuong Kiet St.. Hanoi,
สถานที่จัดกิจกรรมวันชาติไทย 5 ธันวาคม 2012

กิจกรรมในวันงานวันนั้น แบ่งออกเป็น 2 ภาคส่วนใหญ่ ๆ คือ

1) ภาคนิทรรศการ : ตามรอยกระแสพระยุคลบาท

ในวันที่ 5 ธันวาคม 2554 กิจกรรม “วันชาติ หรือวันพ่อแห่งชาติ” ได้ถูกจัดขึ้นอย่างสมพระเกียรติ ณ โรงแรมมิเลียม ในประเด็น “ตามรอยพระยุคลบาท” พระราชกรณียะกิจที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ คือ การตามเสด็จและปฏิบัติตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสมอมา จนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่สามารถส่งเสริมให้พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะตามแนวกระแสพระราชดำรัสในเรื่อง “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” และสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ฮา โน่ย ก็ได้นำเสนอโดยนิทรรศการ “ตามรอยพระราชดำริ” นี้ ที่สมเด็จพระเจ้านางสิริกิติ์ ได้ทรงปฏิบัติตามหลายโครงการ และหลายแนวคิด โดยนิทรรศการนี้ได้ถูกนำเสนอไว้ ณ บริเวณทางประตูทางเข้าของงานเป็นต้นไปเรียงตามลำดับระยะเวลาโครงการในพระราชดำรินิทรรศการได้นำเสนอความสำเร็จของผลงานที่ได้ทรงศึกษาค้นคว้าแล้วนำไปปฏิบัติจริงอย่างได้ผลมากมายหลายโครงการที่มีสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์มีส่วนช่วยส่งเสริมและช่วยแบ่งเบาพระราชภาระงาน เช่น โครงการฝนหลวง โครงการกั้นน้ำช่วยพัฒนา หรือโครงการสร้างเขื่อน เหมืองฝายกั้นน้ำ หรือแนวกันแนวแบบแก้มลิงเพื่อป้องกันภาวะน้ำท่วมสมดังพระราชปณิธาน เมื่อครั้งพระองค์ทรงเสด็จขึ้นครองราชย์ ในปี พ.ศ. 9 มิถุนายน 1974 ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” นั้นหมายความว่า พระองค์ทรงเป็นประมุขของประเทศไทยภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่พระมหากษัตริย์จะทรงอุทิศร่างกายและแรงใจในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาราษฎร์ตราប់คู่กันนานตลอดไป

ภาพที่ 44 นิทรรศการผลงานความสำเร็จตามโครงการดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ป่าเล็ก หัวหน้าคนครัว ร้านอาหาร ช้างไทย เลขที่ 78 ถนน Bui Thi Xuan เขต Hai Ba Trung - Hanoi กำลังยื่นขึ้นชมนิทรรศการด้วยใบหน้ายิ้มเอิบอย่างมีความสุข ได้ตอบคำถามผู้วิจัยด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ดวงตาอิมเอิบไปด้วยความสุขว่า ...

“ป้า คิดถึงเมืองไทย คิดในหลวงและราชินีของเรา ทุก ๆ ปีจะเฝ้ารองานวันนี รอว่าทางสถานทูตฯ จะจัดงานเมื่อไร? ป้าจะได้มีโอกาสมาแสดงความจงรักภักดีต่อ พระองค์ท่าน และเมื่อได้มาร่วมงานแล้วก็ให้รู้สึกที่เราอยู่บ้านเรา เพราะมองไปรอบ ๆ ก็ได้ยินเสียงแต่คนไทยและบรรยากาศแบบไทย ๆ และได้พบกันคนไทยที่ทั้งเคยและไม่ เคยรู้จักกัน นาน ๆ มีครั้งค่ะ...”

และป้าเล็กเล่าถึงการได้รับข่าวข้อมูลข่าวสารเรื่องการจัดงานต่อไปว่า ...

“ป้ารู้ข่าวผ่านเจ้าของร้าน คุณรวม ซึ่งทราบข่าวงานจากการไปร่วมประชุม เนื่องจากเป็นสมาชิกของ สมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนามเหนือ ซึ่งเขามีประชุมกันบ่อย ๆ และแจ้งข่าวกันผ่านไปยังสถานทูตค่ะ...”

(ป้าเล็ก, สัมภาษณ์ในงาน : 5 ธันวาคม 2011)

ส่วน “สมเพชร” เจ้าของร้านพลอยแถบถนน Nguyen Quyen – Hanoi กล่าวง่าย ๆ และ สั้น ๆ ว่า “... ผมมาร่วมงานทุกปีครับ เป็นคนไทยต้องมาร่วมงานวันนี้นั้นแน่นอน ขาดไม่ได้ ครับ เพราะพวกเราเป็นพสกนิกรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครับ ...”

(สมเพชร ยะหาม, สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2011)

ป้าเล็ก และสมเพชร เป็นหนึ่งในกลุ่มผู้อพยพเคลื่อนย้ายชาวไทยข้ามชาติในประเทศ เวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่คอยติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวการเตรียมการและการจัดงาน วันชาติไทยกับกลุ่มสมาชิกคนไทยด้วยกัน เพื่อจะได้มีโอกาสเข้าร่วมงานเพื่อที่จะได้มีส่วนร่วม ในการแสดงออกถึงความเป็นคนไทยในความกตัญญูต่อชาติบ้านเมือง พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว และได้มีโอกาสเข้าไปรวมกลุ่มกับคนไทยในบรรยากาศเสมือนบ้านเกิดเมืองนอน ใน สภาวะที่ป้าเล็กไม่ค่อยได้มีโอกาสกลับไปเมืองไทยบ่อยนัก

2) พิธีลงนามถวายพระพรและถวายบังคมความจงรักภักดีในฐานะคนไทย ณ ต่างประเทศ

“การแสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชการปัจจุบัน) โดยการ มาร่วมลงนามและร่วมงานพิธี คือ สายสัมพันธ์ทางอัตลักษณ์ไทยที่โดดเด่นของพสกนิกรชาวไทยในต่างแดน เมื่อกำหนดการตามเวลามาถึง คณะเจ้าภาพผู้แทนฝ่ายประเทศไทยอันประกอบด้วยเอกอัครราชทูต อัคร ราชทูต อัครราชทูต ผู้ช่วยสำนักงานการทูตทั้ง 3 เหล่าทัพ (ผู้ช่วยทูตทหารบก ผู้ช่วยทูตทหารเรือ และผู้ช่วย ทูตทหารอากาศ) พร้อมคณะภรรยานักการทูต ให้การต้อนรับแขกตัวแทนประเทศจากเจ้าของประเทศ หน่วยงานราชการ และทูตานุทูตของประเทศพันธมิตรต่าง ๆ ณ หน้าประตูทางเข้าบริเวณงานพิธี และลงนาม ถวายพระพร

ภาพที่ 45 เอกอัครราชทูตและคณะผู้แทนประเทศไทยไทย ต้อนรับแขก ณ ประตูทางเข้างานพิธี

ภาพที่ 46 แขกผู้แทนคณะทูตานุทูต หน่วยงานราชการและ
ประชาชนไทยข้ามชาติเดินทางมาถึงงาน

ภาพที่ 47 หน่วยงานองค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไปเข้าร่วมงาน

ภาพที่ 48 คนรุ่นใหม่ - คณะนักศึกษาไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เข้าร่วมงานถวายความจงรักภักดี

เวลา 19.00 น. วงดุริยางค์ทหารเรือ “หัดดนตรี กองทัพเรือ” บรรเลงเพลงพระราชนิพนธ์ บรรเลงเพลงไทย และสไลด์มัลติมีเดียชั้นนำเสนอ พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชและพระราชกรณียกิจโครงการพระราชดำริที่ประสบผลสำเร็จ คู่กันการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ หลังจากนั้น เอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮา โน่ย ท่านอนุสรณ์ ชินวัฒน์ ในตามผู้แทนประเทศไทยกล่าวประวัติความเป็นมาต่อคณะผู้แทนประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศเวียดนาม (Mr. Pham Quang Vinh) และกล่าวนำถวายพระพรตีถวายพระพร พสกนิกรและคณะทูตานุทูตชาวต่างชาติร่วมตีถวายพระพร และร่วมร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี และเปล่งเสียงไชโย พร้อมคำกล่าว “ทรงพระเจริญ” ดังก้องกระหึ่มไปทั่วห้องประชุมใหญ่ของโรงแรม ดังเนื้อความโดยย่อ ๆ ของการกล่าวนำถวายพระพรว่า

“.. เราในฐานะประชาชนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ขอถวายความจงรักภักดี และขออำนาจพระสยามเทวาธิราชและสิ่งศักดิ์สิทธิ์บรรดามีได้ทรงโปรดอำนวยการช่วยเหลือให้พระองค์ทรงมีพลานามัยสมบูรณ์ มีพระชนมายุยืนนานเป็นที่พึงพอใจกับพสกนิกรทั้งในและต่างประเทศตลอดไป .. ”

(คำกล่าวนำถวายพระพร เอกอัครราชทูตไทย
ณ กรุง ฮา โน่ย ท่านอนุสรณ์ ชินวัฒน์, 5 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 49 อัครราชทูตไทยผู้แทนประเทศไทยกล่าวถึงความเป็นมาของงาน
กล่าวต้อนรับต่อผู้แทนประเทศเวียดนาม - รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศและนำตีถวายพระพร

ภาพที่ 50 คณะทูตานุทูต ชาวไทยข้ามชาติผู้เข้าร่วมงานพิธี

ภาพที่ 51 คณะวงดนตรีทหารเรือ “หัตถดนตรี” บรรเลงเพลงพระราชนิพนธ์ประกอบงาน

เอ๋ กุ้ง แคตและจุฑามาศ นักศึกษาไทยที่ได้มาเรียนและมาฝึกงานอยู่ ณ มหาวิทยาลัย ห่า โน้ย – เมือง ห่า โน้ย กล่าวได้ใบหน้าอิมเอิบและภูมิใจว่า ..

“ทราบข่าวจากพี่ต้อม เจ้าหน้าที่ข้อมูลข่าวสารของสถานทูตค่ะ ... ดีใจและตื่นเต้นมากค่ะที่ได้มาร่วมงานอันทรงเกียรตินี้ พวกเราเป็นเด็ก ๆ ได้มีโอกาสมาร่วมงานถวายพระพร และลงนามแสดงความจงรักภักดี รู้สึกตื่นเต้น คิดถึงบ้านและเป็นเกียรติอย่างยิ่ง พระองค์เป็นศูนย์รวมใจของพสกนิกร เป็นคนไทยต้องมาร่วมงานนี้ ค่ะ ...”

(เอ๋ กุ้ง แคตและจุฑามาศ, สัมภาษณ์ – 5 ธันวาคม 2011)

เมื่องานพิธีการเสร็จพิธี คนไทยในฐานะคนข้ามชาติทุกคน พร้อมชาวแขกต่างชาติที่มาร่วมงานพิธีก็จะได้มีโอกาสร่วมรับประทานอาหารไทยตามแบบฉบับทั้งที่เป็นอาหารคาวหวานและผลไม้แบบไทย ๆ ที่ประดิษฐ์บรรจงอย่างงดงามตามแบบวัฒนธรรมไทย

ภาพที่ 52 อาหารไทยที่บรรจงปรุงและแต่งอย่างวิจิตรโดยพ่อครัวชาวไทยเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นไทยและเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมงานพิธีชาวต่างชาติไทยลองลิ้มชิมรส

พี่อ้าย – ชาวไทยคืนถิ่น (เวียดนาม เกียว – Viet Kieu) พร้อมภรรยาชาวเวียดนาม กล่าวว่า

“... มาร่วมงานทุกปีครับ คิดถึงเมืองไทยและอาหารไทยแท้ๆ ผมจากเมืองไทยมานานแล้ว ที่สำคัญมาในงานนี้จะได้ทานอาหารไทยแท้ ๆ ที่อร่อยรสชาติดั้งเดิม ไปทานร้านอาหารไทยในเวียดนาม รสชาติมักจะกลายไปแล้วครับ ไม่เข้มข้น...”

(เชิดชาย, สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2555)

ส่วน ภู วัน เหียบ (Vu Van Hiep) หนุ่มข้าราชการกระทรวงข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมของเวียดนาม กล่าวว่า “... มากับเพื่อนคนไทยครับ ชอบอาหารไทยมาก รสชาติกลมกล่อมและมองดูสวยงาม อาหารเวียดนามและอาหารจีนรสชาติออกจืด ๆ ... ผมเคยไปกรุงเทพฯ มาแล้วครับ ชอบมาก บ้านเมืองเป็นระเบียบ สะอาด สวยงาม ... “

(ภู วัน เหียบ, สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2011)

ท่ามกลางกลิ่นอายและบรรยากาศของความจงรักภักดีและความรื่นเริงนั้น สิ่งที่น่าภาคภูมิใจอีกประการหนึ่ง คือ บรรดากลุ่มสตรีแม่บ้านนักการทูต และนักธุรกิจเป็นส่วนมากได้ร่วมกันแต่งกายด้วยชุดผ้าไหมไทยโดยมิได้นัดหมาย รับรู้ได้ด้วยสัญชาตญาณ ผ้าไหมไทยลายพื้นและลายสีสันสดใสด้วยรูปแบบที่แตกต่างกันไป เมื่อมารวมกันร่วมภาพภาพดูเด่นเป็นสง่าอลังการและสวยงามยิ่ง

ภาพที่ 53 เหล่าบรรดาภรรยานักการทูตและหน่วยงานเอกชน
ร่วมแต่งกายชุดผ้าไหมไทย

คุณพรพนา พนักงานการเงินของสถานเอกอัครราชทูตไทยกล่าวว่า ...

“... ทุกครั้งที่มีการงานวันชาติไทย จะสวมชุดผ้าไหมไทยคน มีความรู้สึกว่าเป็นคนไทยที่มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และดูแตกต่างเป็นเอกลักษณ์จากชาติอื่น ๆ ค่ะ ..

(พรพนา, สัมภาษณ์ – 5 ธันวาคม 2011)

ส่วนภาคการแสดงบทเวทีนั้น สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ได้นำคณะนักแสดงนาฏศิลป์ไทย และวงดนตรีทหารอากาศเดินทางโดยตรงจาก ประเทศไทยนำเสนอบทเพลงพระราชนิพนธ์และการแสดงการฟ้อนรำนาฏศิลป์ไทยประยุกต์ที่เต็มไปด้วยความอ่อนช้อยและคล่องแคล่วจนได้รับเสียงปรบมือทางคณะแขกและทูตานุทูตอย่างล้นหลาม

ภาพที่ 54 คณะการแสดงนาฏลีลาประยุกต์
ที่สนับสนุนโดยสมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนาม (TBA)

เก๋ และน้อย นาวายไทยกล่าวด้วยใบหน้าสดใสและยิ้มแย้มว่า ...

“... ตื่นเต้นและเป็นเกียรติมากค่ะ ที่ได้มีโอกาสมาแสดงให้ชาวไทยในต่างชาติดู ในโอกาสดังกล่าวที่ประเทศไทยในต่างชาตินั้น ตอนกลางวันไปไหนได้ยินแต่ภาษาเวียดนาม แต่เย็นนี้บรรยากาศเต็มไปด้วยความเป็นไทยค่ะ..”

(เก๋และน้อย, สัมภาษณ์ – 5 ธันวาคม 2011)

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางบรรยากาศของอัตลักษณ์รัฐชาติไทยที่หน่วยงานของรัฐชาติไทยเป็นผู้ประสานงานและจัดการเพื่อเป็นการตอกย้ำเพื่อการต่อสู้ ต่อรองและแข่งขันให้กับพื้นที่ทางสังคมใหม่ของชาวไทยข้ามนั้น จึงนับเป็นโอกาสที่ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติชุดหนึ่งได้มีโอกาสมาร่วมงานด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และได้ร่วมแสดงนำสร้างและนำเสนออัตลักษณ์ของความเป็นไทยให้ปรากฏแก่เจ้าของพื้นที่และชาวต่างชาติอื่นใดที่ได้มีโอกาสมาร่วมงาน ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า ได้มีผู้อพยพเคลื่อนย้ายชาวไทยข้ามชาติเป็นส่วนมากกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้เข้าร่วมงานกิจกรรมในครั้งนี้ หรือแม้แต่ในกิจกรรมวันนี้อย่างน้อย ๆ ปีที่ผ่านมา คือ กลุ่มผู้สร้างครอบครัวโดยสมรสกับชาวเวียดนาม เช่น ประจิต ชาวจังหวัดยโสธร เจ้าของกิจการในครัวเรือนผลิตใบมีดตัดรอกเท้า อรุณ ชาวจังหวัดพะเยา เจ้าของกิจการจำหน่ายวัสดุการ ทวีช ชาวจังหวัด นครปฐม แต่งงานกับลูกสาวกิจการรับส่งพัสดุไปรษณีย์ และ ไพบุญ เจ้าของกิจการอาหารจานด่วน หรือ นิดกับ จุฑามาศ หัวหน้าฝ่ายผลิตและประกันคุณภาพ บริษัท โอเรียนตอล สปอร์ต จำกัด และเมื่อมีโอกาสได้ออกไปสังเกต สัมภาษณ์และร่วมกิจกรรมในพื้นที่ของเขาเหล่านั้น ผู้วิจัยจึงได้ถามด้วยประโยคคำถามคล้ายกันว่า ...

“ทำไมเขาเหล่านั้น ไม่ค่อยเข้าไปร่วมกิจกรรมวันชาติไทย? “ และก็มีคำตอบที่ค่อนข้างสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน เป็นดังนี้ ...

ประจิต หนู่มใหญ่วัยมากกว่า 40 ปี ชาวจังหวัดยโสธร เดินทางเข้ามาทำงานกับบริษัทกิจการร้องเท้า เมื่อปี ค.ศ. 1990 และแต่งงานกับสาวชาวเวียดนามที่ทำงานด้วยกันในบริษัท เดิมทีเวียดนามใต้ มีลูกสาวและลูกชายวัย 15 ปี และ 14 ปีตามลำดับ ทำกิจการผลิตใบมีดตัดรองเท้าแถบถนน Nguyễn Trãi – เขต Đống Đa กล่าวว่า

“... ผมไม่กล้าไปครับ มีแต่นายใหญ่ ๆ และนักธุรกิจใหญ่ ๆ ผมไม่รู้ว่าจะวางตัว และคุยกับใคร เพราะผมไม่ค่อยได้ติดต่อกับคนไทยด้วยกันครับ ...”

(ประจิต, สัมภาษณ์ – 8 เมษายน 2011)

ภาพที่ 55 ประจิตและภรรยา เจ้าของกิจการใบมีดตัดรองเท้าขนาดเล็ก

แถบถนน Nguyễn Trãi – Đống Đa

ส่วน อรุณ หนู่มใหญ่จาก จังหวัดพะเยา แต่งงานกับลูกสาวพนักงานในโรงงานของรัฐ แถบบนถนน Thủy Khê - Tây Hồ มีลูกสาว 1 คน วัย 16 ปี เป็นเจ้าของกิจการจำหน่ายวัสดุการ และอรุณกล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ค่อยได้มาร่วมกิจกรรมวันชาติไทยว่า ...

“.. ไม่ค่อยได้ทราบข่าวครับ และไปแล้วก็ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับอาชีพเท่าไร เป็นกิจกรรมของคนโต ๆ ครับ พอเข้าไปแล้วคนที่เคยคุ้นเคยสมัยก่อนก็ไม่อยู่แล้ว เลยไม่กล้าไปครับ ... “

(อรุณ – สัมภาษณ์ 18 กรกฎาคม 2012)

ภาพที่ 56 อรุณ และภรรยา เจ้าของกิจการร้านขายวัสดุขาว

ความเห็นที่สอดคล้องกันเช่นนี้ ของ ประจิตและอรุณ นั้น ก็เป็นแนวคิดที่คล้ายคลึงกันกับในกรณีของกลุ่มพนักงานหญิงและชาย จำนวนรวมกัน 21 คน ในบริษัท โอเรียนตอล สปอร์ต จำกัด ในจังหวัด หาย เซียง ที่เจ้าของกิจการเป็นชาวไต้หวัน แต่เคยเปิดโรงงานอยู่ในแถบมหาชัย แล้วย้ายฐานผลิตไปที่ประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) โดยตัวแทนของกลุ่ม คือ นิดและจุฑามาศ ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า ...

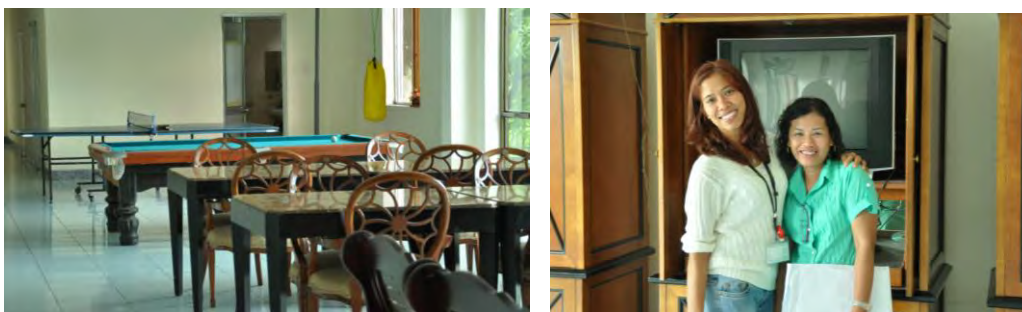
“... พวกเราส่วนมากอยู่แต่ภายในโรงงานค่ะ เพราะในโรงงานที่มีที่พัก อาหารและกิจกรรม นันทนาการให้พร้อม ไม่ค่อยได้ออกไปข้างนอก ห่างจากเมือง ห่า โน่ย เมืองหลวงประมาณ 50 กิโลเมตร และก็มีโรงงาน SCG ในเครือปูนซิเมนต์ไทยอยู่ใกล้กันค่ะ ... ทราบข่าวเรื่องวันชาติไทยจากทางสถานทูตค่ะ แต่ไม่ได้ไปสักที เหตุผลจริง ๆ คือ **เราไม่กล้าไปร่วม** เพราะเราเป็นเพียงพนักงานในโรงงาน เราไม่มีชุดไทยใส่ไป และไปแล้วก็ไม่รู้ว่าจะไปคุยกับใครค่ะ ...”

“... แต่อย่างไรก็ตาม เราก็ร่วมกันจัดพิธีถวายเทียนไขกันภายในบริเวณพื้นที่ นันทนาการภายในบริเวณใต้ถุนที่พักของพวกเราค่ะ เราก็ยังคงรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณเช่นกัน เพียงแต่เราไม่เหมาะกับสถานที่ที่จัดงานวันนี้ค่ะ แต่ถ้าเป็นอยู่ในเมืองไทยเราก็ไปร่วมงานกันที่ศาลากลางจังหวัดแล้วค่ะ ..”

(นิดและจุฑามาศ – สัมภาษณ์ 14 สิงหาคม 2012)

ภาพที่ 57 นิดและจุฑามาศหัวหน้าพนักงานการผลิตรองเท้าเพื่อส่งออก บริเวณหน้าโรงงาน

ภาพที่ 58 พื้นที่นันทนาการในบริเวณห้องโถงด้านล่างของหอพัก
ใช้เป็นจุดเทียนทวยเทียนชัยในวันที่ 5 ธันวาคม ของทุก ๆ ปี

ในส่วนของ ไพบูลย์ เจ้าของกิจการโรงงานผลิตขนม และอาหารจานด่วน หนู่มใหญ่ข้ามชาติ ยุคเวียดนามเปิดประเทศครั้งแรก ๆ ปี ค.ศ. 1993 เข้ามาในฐานะทนายของบริษัทเครือ เบอริ ยุคเกอร์ และแต่งงานกับลูกสาวข้าราชการใหญ่ในจังหวัดหาย ผ่อง กล่าวถึงเหตุผลที่ไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมวันชาติด้วยเหตุผลที่ค่อนข้างตีความออกไปในทางผลของการเข้าร่วมกิจกรรมที่แตกต่างออกไปจากผู้ข้ามชาติ 3 กลุ่ม ข้างต้น คือ

“... เป็นเหมือนพิธีกรรมซ้ำ ๆ เดิม ไปแล้วก็ไม่ค่อยได้มีโอกาสพูดคุยอะไรกันมาก เพราะพิธีการเคร่งครัด ระยะเวลาสั้น ผมเดินทางไปใช้เวลา 3 ชั่วโมง เข้าไปร่วมงาน 2 ชั่วโมง และเดินทางกลับประมาณ 120 กิโลเมตร รู้สึกว่าไม่ค่อยคุ้มตั้งตั้งใจ ผมจึงมักจะไปร่วมงานวันไทยแลนด์ เดย์ มากกว่าครับ เพราะเป็นกันเอง บรรยากาศแบบไทย ๆ ได้พบปะคนไทยด้วยกันครับ”

(ไพบูลย์ – สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 59 ไพบูลย์และภรรยา เจ้าของกิจการร้านอาหารจานด่วน
และโรงงานผลิตขนมหวาน

กลุ่มผู้อพยพเคลื่อนย้ายชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ในกรณีที่เขาเหล่านั้น เลือกร้างหลักประกันการมีครอบครัวในประเทศเวียดนามมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาแล้ว ค่อนข้างห่างเหินและมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาวไทยข้ามชาติด้วยกัน และการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยก็เป็นไปตามแนวภาษณวิธี ดังที่ คายส์ (1981) ได้อธิบายไว้ว่า ปรากฏการณ์เหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้ถ้าหากแบบแผนทางสังคมที่ในพื้นที่เก่าและพื้นที่ใหม่ไม่สอดคล้องกัน และเกิดการเปลี่ยนแปลงไป การรับเอาแบบแผนใหม่ ๆ พร้อม ๆ กับการหวนระลึกถึงแบบแผนเก่า ๆ ก็ยังคงอยู่ การตีความทางวัฒนธรรมใหม่ หรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ใหม่ก็จะถูกสร้างขึ้นใหม่ ซึ่งอาจจะไปด้วยปัจจัยระยะเวลาในการใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ใหม่ และระยะเวลาในการเดินทางเข้าไปร่วมกิจกรรมก็มีส่วน ที่สำคัญไปกว่า การตีความในเรื่องผลของการเข้าไปร่วมกิจกรรมนั้น หากไกลเกินไปจากกิจวัตรประจำวันที่อยู่และเกิดความอึดอัดในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเหตุผลหนึ่งที่เขาเหล่านั้นถอยตัวออกห่างจากสิ่งเหล่านั้น ด้วยจิตสำนึกเป็นเรื่องของการรับรู้เชิงอัตวิสัย (Subjective perception) ที่ปัจเจกชนสามารถที่จะเลือกร้างและแสดงได้ด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างออกไปจากการจัดงานวันชาติในประเทศไทยต้องสนามหลวง หรือตามศาลากลางจังหวัดในแต่ละจังหวัดที่ทุก ๆ คน มีโอกาสและมีสิทธิในการเข้าร่วมโดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ

กล่าวโดยสรุปแล้ว “เครือข่ายทางพรมแดนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทย” ที่รัฐชาติไทยได้พยายามสร้างขึ้นโดยอาศัยกิจกรรมทางด้านวันสำคัญของรัฐชาติ คือ วันชาติไทย เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างปฏิสัมพันธ์ก่อให้เกิดเครือข่ายระหว่างผู้คน ให้หล่อหลอมเป็นจิตสำนึกและภาพแสดงแทนออกมา แล้วนำคุณลักษณะนั้นไปสวมทับลงบนจิตสำนึกของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาตินั้น เมื่อกาลเวลาได้ผ่านไปก็อาจเป็นสิ่งที่มิพลงและอำนาจต่อการต่อรอง ต่อสู้และแข่งขันต่อวิถีชีวิตประจำวันทั้งทางด้านสังคมและธุรกิจของเขาเหล่านั้นก็ได้ กิจกรรมงาน “วันชาติ” หรืองานวันพ่อแห่งชาติที่ถูกจัดขึ้นในทุก ๆ วันที่ 5 ธันวาคม โดยทางสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮานอย สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) และเหล่าบรรดาผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติชาวไทยได้พยายามจัดขึ้นเป็นประจำในทุก ๆ ปี นั้น ภาพแทนความหมายที่ถูกนำเสนอออกให้ประจักษ์ในอัตลักษณ์ไทยที่เด่นชัดและอลังการ คือ เหล่าบรรดาพสกนิกรที่อยู่ไกลบ้านทุกคนได้มีโอกาสแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และองค์พระมหากษัตริย์ไทยแล้ว งานนี้ยังเป็นเส้นทางให้คนไทยมาพบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประเทศ และแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอาชีพที่ผ่านไปในแต่ละปีว่ามีความก้าวหน้าหรือประสบปัญหาเช่นใดบ้าง หน่วยงานราชการ คือ สถานทูตไทยประจำ ณ กรุง ฮานอย และสมาคมนักธุรกิจชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) จึงนับมีบทบาทสำคัญที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยจัดการ (Node) ในการที่ร้อยเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ทางเครือข่ายของคนไทยเข้าด้วยกันในการสร้างพื้นที่ใหม่ทางพรมแดนชาติพันธุ์ (Ethnic boundary) ในมิติทางด้านพรมแดนทางสังคม (Social boundary) และพรมแดนทางด้านวัฒนธรรม (Cultural boundary) เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้มีพื้นที่ในการนำเสนออัตลักษณ์ไทย (Thai-ness) ไม่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์ไทยในด้านการแสดงความจงรักภักดีต่อราชวงศ์จักรี ผ่านการแต่งกายแบบไทย ๆ อาหารไทย เพลงไทยและการแสดงรำไทย อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำเสนอตนเองให้มีความสามารถในการต่อสู้ ต่อรองและแข่งขันในพื้นที่ใหม่อันส่งผลต่อการดำรงชีวิตและเพิ่มคุณค่าทางผลิตภัณฑ์ของสินค้าไทย ดังที่

ฯพณฯ นาย ฝ่าม กวาง วิงห์ (Pham Quang Vinh) ผู้แทนจากประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม - รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศเวียดนาม ได้กล่าวร่วมเปิดงานและแสดงทัศนะต่อบ้านเมืองของไทย เรื่องภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในคุณภาพของประชากรและสินค้าไทยที่มีรากฐานของการดำเนินชีวิตที่มั่นคงตลอดมาไว้ว่า ...

“ ประเทศเวียดนามจะเข้มแข็งได้นั้น เพราะประชากรมั่งคั่งพร้อมเสียภาษีในการพัฒนาประเทศ และประเทศมั่นคงด้วยมีรัฐบาลที่เข้มแข็ง ส่วนประเทศไทยนั้น บ้านเมืองพัฒนาไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืนเพราะนอกจากจะมีรัฐบาลที่ดีแล้วนั้น ประชาชนยังมีศาสนาพุทธและกษัตริย์เป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ ...”

(คำกล่าวร่วมเปิดงาน ฯพณฯ ฝ่าม กวาง วิงห์ –

5 ธันวาคม 2011 ณ โรงแรม มีเลีย, ห่า โหน่ย – เวียดนาม)

อย่างไรก็ตาม มีผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกลุ่มหนึ่งที่ไม่ค่อยได้มีโอกาสเข้ามาร่วมงานวันชาติไทย ที่เครือข่ายชาวไทยข้ามชาติได้จัดขึ้น เป็นด้วยเขาเหล่านั้นเมื่อได้สร้างหลักปักฐานและสร้างครอบครัวอยู่ในประเทศเวียดนามชีวิตของเขาเหล่านั้นส่วนใหญ่ต่อสู้และต่อรองตนเองให้กลืนไปกับปรมแดนทางชาติพันธุ์ในพื้นที่ใหม่ เพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างเหมาะสม โดยมีการปรับสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ใหม่ให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่ใหม่ และขณะเดียวกัน อัตลักษณ์ชาติพันธุ์นั้นก็ยังคงเกิดความไม่ลงหรือหรือสลับกันไปมาระหว่างอัตลักษณ์ชาติดั้งเดิมอย่างเลื่อนไหล (ปิ่นแก้ว เหลืออร่ามศรี, 2007: 206)

3.2.2 วันไทยแลนด์เดีย (Thailand Day) : ความสัมพันธ์ทางอัตลักษณ์ไทยใน เครือข่ายร่วมปฏิบัติการ (Collaborative Model)

“ไปร่วมงานวันชาติ เป็นเหมือนมีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทยที่มีสถาบัน ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวความเป็นชาติไทย แต่มางานวัน ไทยแลนด์ เดีย นี้แล้วหรือรู้สึกเหมือนได้ไปเที่ยวงานวัดหรืองานประจำปีที่อยู่บ้านเรา มีบรรยากาศไทย ๆ มีอาหารไทย ๆ ไว้ให้เลือกทาน และมีสินค้าไทยให้เลือกซื้อ ให้รู้สึกสบาย ๆ และหายคิดถึงบ้านครับ...”

(วุฒิ, สัมภาษณ์ – 3 ธันวาคม 2011)

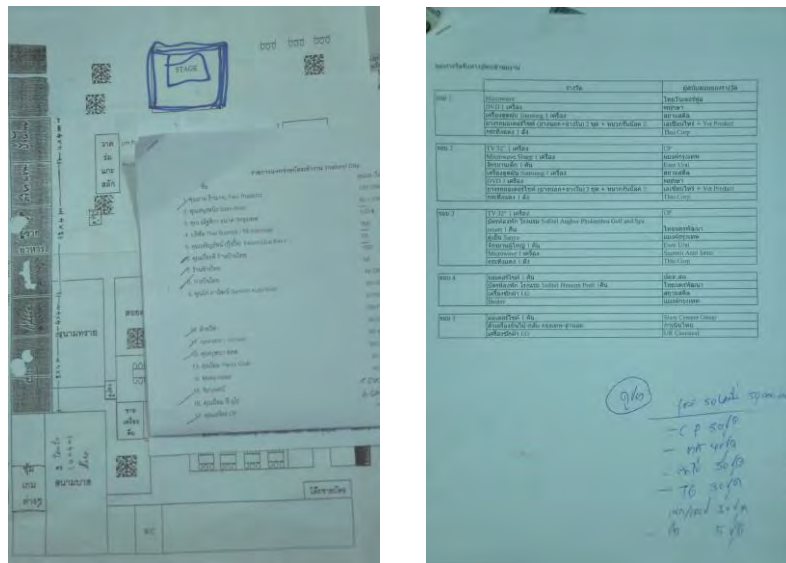
พรมแดนทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เป็น เรื่องของกระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Linkage) กันเองภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความร่วมมือของสมาชิกภายใน เครือข่ายในการสร้างเส้นแบ่งปันระบบสัญลักษณ์ และการให้ความหมายทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปจาก วัฒนธรรมของประเทศเจ้าของพื้นที่ผ่านทางการนำเสนอภาพที่ถูกนำเสนอผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ความสำคัญ กับการสร้างความแตกต่างหรือลักษณะเด่นเฉพาะตัว (ทวิษ จตุรพฤกษ์, 2008 : 178) ในงานแสดงวันทาง วัฒนธรรม “วันไทยแลนด์ เดีย” ที่ถูกจัดขึ้นในทุกครั้งในประเทศเวียดนามนั้น ประกอบไปด้วยกิจกรรมเชิง สัญลักษณ์หลายลักษณะ เช่น การนำเสนอรูปแบบกิจการค้าที่เป็นของคนไทยในเวียดนาม การนำเสนอ ผลิตภัณฑ์ของคนไทยในประเทศเวียดนาม การนำเสนอศิลปะการการเล่นพื้นเมือง กิจกรรมการกุศล และ ศิลปะการแสดงทางวัฒนธรรมไทยเพื่อก่อให้เกิดสัญลักษณ์ทางการแข่งขัน ต่อบรรณและต่อสู้ในคุณค่าในอัตลักษณ์ ไทยของคนไทย และสินค้าไทย

การจัดกิจกรรมวัน “ไทยแลนด์ เดีย” เป็นเสมือนวันรวมเครือข่ายของคนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศ เวียดนาม (ภาคเหนือ) ให้เข้ามาร่วมพบปะสังสรรค์ ทำความรู้จักคุ้นเคยกัน รวมทั้งชาวต่างชาติที่สนใจในกิจกรรม ทางสังคม ศาสนาและการค้าร่วมกัน มุ่งความสนุกสนานและช่วยเหลือสังคมเป็นหลัก ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นลักษณะ การทำงานของเครือข่ายแบบร่วมปฏิบัติการ (Collaborative Model) คือ เป็นลักษณะการทำงานที่อาศัยความ ร่วมมือในการทำงานของผู้กระทำการ (Actors) ต่าง ๆ อย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ ต้องการร่วมกัน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่ายมักจะกระทำขึ้นอย่าง ชัดเจนและมีการระบุถึงระดับของการแลกเปลี่ยนทรัพยากร เทคโนโลยีหรือข้อมูลข่าวสารระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ เพื่อให้สามารถประเมินขีดความสามารถของเครือข่ายในการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ นอกจากนี้ เครือข่ายร่วมปฏิบัติการมักเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของเครือข่ายอย่างเปิด กว้าง เพื่อข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาได้รับการพิจารณาอย่างทั่วถึงและรอบด้าน (วีรศักดิ์ เครือเทพ, 2007: 89) อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของกิจกรรมก็ขึ้นอยู่กับว่า ความร่วมมือระหว่างองค์การที่

เกี่ยวข้องกับแต่ละองค์กรมีความรับผิดชอบและมีความจริงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันได้มากน้อยเพียงไร องค์กรของรัฐที่ให้การสนับสนุนมีบทบาทและฐานะเป็นเพียงผู้ประสานงาน (Integrator) ให้ผู้แสดงในองค์กรต่าง ๆ ได้นำความสามารถและความเข้มแข็งที่แตกต่างกันออกมาประสานงานร่วมมือกันอย่างเหมาะสมเท่านั้นเอง

สถานทูตไทยประจำ ณ กรุงห่านาน (รวมทั้งสำนักงานทูตพาณิชย์และสำนักงานทูตทหารไทยทั้ง 3 แห่ง) เป็นผู้ประสานงานร่วมกันกับองค์กรเอกชน คือ สมาคมนักธุรกิจไทยประเทศเวียดนาม - TBA (ภาคเหนือ) พร้อมด้วยชาวไทยข้ามชาติทุก ๆ คน ได้ทำงานร่วมกัน โดยได้รับงบประมาณจากทั้ง 2 ฝ่าย โดยทั้งนี้ มุ่งหวังให้เกิดการพบปะสังสรรค์ นำเสนอกิจกรรมร่วมกันผ่านรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย หากเกิดผลประโยชน์ใด ก็จะทำเงินรายได้จากงานจะรวบรวมนำไปบริจาคช่วยเหลือทุพภิกขภัยน้ำท่วมที่กรุงเทพมหานคร และสมทบทุนบริจาคให้กับโรงเรียนคนตามบอดในประเทศเวียดนาม ซึ่งในปี ค.ศ. 2011 ที่ผ่านมามีส่วนมากนั้น งานวันนี้นักจะจัดขึ้นที่สโมสรชาวอเมริกัน เลขที่ 19 – 21 ถนน ฮาย บ่า จิ่ง – ห่านาน ด้วยเป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางของเมือง มีพื้นที่ใช้สอยเพียงพอและเหมาะสมแก่การเดินทางเข้าไปถึง ในการจัดงานครั้งล่าสุด คือ ในวันที่ 3 เดือนธันวาคม ค.ศ. 2011 วัตถุประสงค์ของการจัดงานยังคงยึดมั่นเช่นเดิม โดยมีกิจกรรมหลักที่มุ่งนำเสนอภาพลักษณ์ทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยและอัตลักษณ์ทางสินค้าไทย คือ กิจกรรมการจำหน่ายอาหารไทยจากบรรดาร้านร้านอาหารไทยในภาคเหนือของเวียดนาม กลุ่มธุรกิจการผลิตอาหารและสินค้าอุปโภคอื่น ๆ และกลุ่มแม่บ้านสมาคมต่าง ๆ การขายอาหารสำเร็จรูปจานด่วน เครื่องดื่มบำรุงกำลัง การสาธิตการทำอาหารไทย เกมส้งงานวัด หรือเกมส์ชิงโชคต่าง ๆ ที่แต่ละองค์กรเอกชนได้รับผิดชอบไป รวมทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรมบนเวที เช่น การรำจากภาคกลางและภาคอีสาน โดยผู้ที่เข้าไปร่วมงานจะต้องซื้อบัตรเข้าร่วมกิจกรรม และทางบัตรก็สามารถนำไปแลกเครื่องดื่ม และร่วมจับสลากรางวัลได้

ในเรื่องของการเตรียมการจัดกิจกรรมงานวันไทยแลนด์ เดย์ นั้น อัครราชทูตฝ่ายสังคมและวัฒนธรรมของสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ห่านาน ได้เตรียมงาน โดยการเชิญคณะกรรมการของเครือข่ายของสมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) และชาวไทยข้ามชาติที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมประชุมปรึกษาหารือ เพื่อกำหนดรูปแบบและแนวทางของการจัดงาน และกำหนดวัน เวลาและสถานที่ พร้อมแจกแจงงานในส่วนที่ต้องส่วนความรับผิดชอบกับทั้งเป็นงานภาคพิธิบนเวที และกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมงานได้ร่วมกิจกรรมลักษณะการทำงานจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

ภาพที่ 60 ตารางวางแผนการจัดพื้นที่งาน และของรางวัลที่แต่ละผู้รับผิดชอบจะนำมาสมทบรางวัลสำหรับผู้เข้าร่วมงาน

2.2.1 การเตรียมการ

คณะกรรมการจัดงาน อันประกอบด้วย ตัวแทนของสำนักงานการทูตทั้ง 5 แห่ง คือ สถานเอกอัครราชทูตไทย, สำนักงานผู้ช่วยทูตทหารบก – ทหารเรือและทหารอากาศ และสำนักงานการทูตพรณิษฐ์ รวมทั้งตัวแทนของสมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ได้ร่วมประชุมกำหนดวัตถุประสงค์ คือ มุ่งในคนไทยได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยและเผยแพร่อัตลักษณ์ของความเป็นไทย และสินค้าไทยให้ชาวเวียดนามและชาวต่างชาติอื่นที่มีความสนใจ และนอกเหนือจากนั้น รายได้ที่เกิดจากการร่วมลงทุนลงแรงเมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้ว รายได้ส่วนหนึ่งจะได้นำไปช่วยชาวกรุงเทพมหานครที่ประสบภาวะอุทกภัย และอีกส่วนหนึ่งจะได้นำไปทำกิจกรรมสาธารณกุศลในประเทศเวียดนาม ในส่วนวิธีการจัดการและรูปแบบกิจกรรมนั้น ได้มอบหมายกันเป็น ดังนี้

1) การดำเนินการทางด้านเอกสารราชการ การจัดหาสถานที่ และการเชิญแขกมาร่วมกิจกรรม ฝ่ายสำนักงานการทูตเป็นผู้รับผิดชอบ เนื่องด้วยสถานทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮา ไน่ย มีสถานที่ทำงานเป็นศูนย์กลางในการประสานงานที่ชัดเจน สะดวก กว้างขวาง มีพนักงานเพียงพอ และเป็นหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่โดยตรงสนทนสนับสนุน ดังนั้น จึงมีความคล่องตัวในด้านการนัดหมายการประชุม การจัดการเรื่องเอกสารโฆษณาประชาสัมพันธ์ พิธีการต่าง ๆ บนเวที การแจ้งข่าวสารผ่านระบบอีเมลล์ และการขออนุมัติและขออนุญาตสถานที่ การจัดสรรพื้นที่งาน การจำหน่ายตั๋วไปยังหน่วยงานต่าง ๆ การดูแลรักษาความปลอดภัย และตลอดจนการขออนุมัติจัดงานกับหน่วยงานราชการของประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นเรื่องที่ลำบากและมีกระบวนการที่ซับซ้อน

2) กิจกรรมในงานต่าง ๆ นั้นเป็นออกเป็น 3 ส่วน คือ

2.1) กิจกรรมภาคนิทรรศการ เป็นนิทรรศการเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าบรมราชินีนาถ และนิทรรศการภาวะเกิดอุทกภัยในกรุงเทพมหานคร โดยจัดไว้ในบริเวณอาหารรวมทางเข้าด้านหน้าของสโมสร เมื่อผ่านประตูเข้าไปในงาน ผู้สนใจก็สามารถแวะเข้าไปชมนิทรรศการได้ทันที งานในส่วนนี้ สถานเอกอัครราชทูตไทย เป็นผู้รับผิดชอบ โดยเนื้อหาของนิทรรศการจะกล่าวถึงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระมารดาของสมเด็จพระนางเจ้าบรมราชินีนาถ อันเนื่องในวันครบรอบ 80 พรรษาฯ นี้ พร้อมนี้ก็ได้จัดสมุดลงนามถวายพระพรไว้พร้อมด้วย

2.2) กิจกรรมการแสดงการจำหน่ายสินค้าและอาหารไทย โดยขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานราชการในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เช่น สำนักงานการทูตแต่ละฝ่ายออกจำหน่ายอาหารไทย กิจกรรมร้านอาหารไทยต่าง ๆ ออกจำหน่ายอาหาร และกิจกรรมอาหารสำเร็จรูปให้นำอาหารสำเร็จรูปมาจำหน่าย รวมทั้งร้านค้าเบ็ดเตล็ดที่เป็นสินค้า โอท็อป ที่ส่งสินค้านำเข้ามาในประเทศเวียดนาม

2.3) กิจกรรมนันทนาการในพื้นที่งาน เช่น การสาธิตและจำหน่ายอาหารไทย เช่น การทำขนมครกไทย การทำขนมไข่กริมไข่เต่า การทำส้มตำ การจัดเกมส์สอยดาว ตักปลาดาว ปาเป้าลูกโป่ง เป็นต้น

2.4) กิจกรรมนันทนาการบนเวที เช่น การแสดงฟ้อนรำไทยจากคณะนักแสดงไทย การจับสลากรางวัล และการแสดงดนตรีไทยจากคณะนักดนตรีและนาฏศิลป์จากประเทศไทย

2.2.3 การดำเนินกิจกรรม

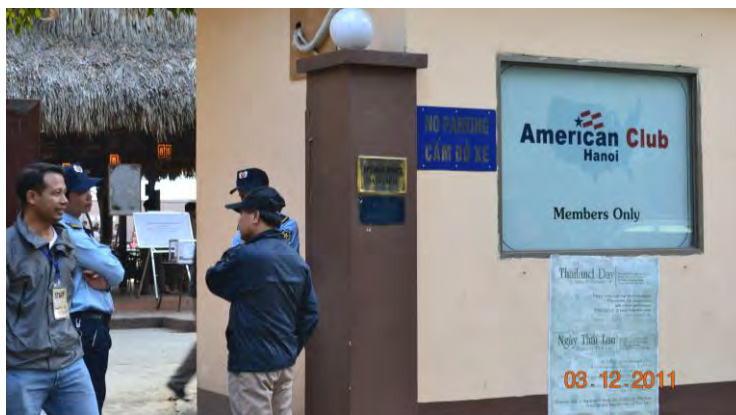
การดำเนินกิจกรรมงานวันไทยแลนด์เดย์ คือ ภาพแสดงออก (Representation) ที่เป็นกระบวนการสร้างและนำพรมแดนทางสังคมที่เป็นความร่วมมือขององค์กรรัฐชาติไทย หน่วยงานองค์กรเอกชน หรือกลุ่มประชาชนชาวไทยข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนออัตลักษณ์และวัฒนธรรมความเป็นไทยอันเกิดจากสำนึกร่วมกันของผู้พหุพยายถินชาวไทยข้ามชาติที่ได้กลับเข้ามาอยู่ในโลกแห่งจินตนาการของความเป็นไทยในต่างถิ่นร่วมกัน สำนึกร่วมในความเป็นไทยมีพื้นที่ในการถูกนำเสนออันเป็นสายในสัมพันธ์ที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความพยายามและการประสานงานร่วมกันในกลุ่มของพวกเขาเหล่านั้นจนทำให้เกิดการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อให้มีบรรยากาศแบบไทย ๆ ที่พวกเขาต่างเฝ้ารอคอยและถวิลหาที่ยาวนานในรอบข้ามปี ความโหยหาและถวิลถึงบ้านเกิดเมืองนอนและบางครั้งก็กลายเป็นปัญหาเรื้อรังเร้าจิตใจที่ต้องหาหนทางในการแสดงออก (อรัญญา ศิริพล, 2011: 2) ดังนั้น งานวันสำคัญนี้เมื่อได้ถูกจัดขึ้นจึงได้รับการตอบรับ ได้รับความร่วมมือและความสนใจจากชาวไทยผู้พหุพยายถินชาติทั้งที่เป็นสมาชิกสมาคมนักธุรกิจชาวไทยในภาคเหนือของประเทศเวียดนาม ชาวไทยข้ามชาติอื่น ๆ ที่ทำอยู่และทำกินในประเทศเวียดนามภาคเหนือ รวมทั้งชาวต่างชาติอื่นที่ให้ความสนใจอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นไทยและสินค้าไทยอย่างล้นหลาม รูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ นั้น นอกจากจะมุ่งให้ความสำคัญกับการนำเสนอความเป็นไทยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้อิ่มเอิบซึมซับเอาความเป็นไทยแล้ว พวกเขาเหล่านั้นยังได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กันระหว่างคนไทย สนุกรื่นเริง เหมือนได้เข้าไปเที่ยวในงานเทศกาลสำคัญประจำฤดูกาล ด้วยเหตุเช่นนี้ บรรยากาศในงานจึงเต็มไปด้วยความสนุกสนานรื่นเริงที่ชาวไทยที่ไม่

เคยพูดคุย หรือรู้จักกันมาก่อนก็ได้เห็นหน้า และเข้าไปทักทายพูดคุยจากปราศรัยกันด้วยไปหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส และได้เข้าไปร่วมในกิจกรรมรื่นเริงต่าง ๆ ที่มี งานจะเริ่มตั้งแต่ประมาณ 16.00 น. เป็นต้นไป จนถึงระยะเวลาประมาณ 22.00 น. แต่ก็จะมีชาวไทยและชาวต่างชาติอื่นที่ให้ความสนใจทยอยมาร่วมงานตั้งแต่บ่ายอ่อน ๆ เป็นต้นไป พอประตูงานเปิด ผู้เข้าชมงานที่มารออยู่แล้วย่างคับคั่งก็เฮโลกันเข้าไปในงาน ทั้งสองฟากฝั่งซ้าย – ขวา ของงานก็เต็มไปด้วยร้านรวงอาหาร เครื่องดื่มและกิจกรรมสนุกสนาน มีแต่เสียงพูดเป็นภาษาไทยแข็งแรงแก่นเต็มไปหมด มีเสียงดนตรีไทยทั้งลูกทุ่งและลูกกรุงทันสมัยดังมาจากเวทีกลางที่การแสดงกำลังจะเริ่มขึ้น

ท้ายที่สุด ความหมายในเชิงสัญลักษณ์ผ่านการนำเสนอในรูปแบบของอัตลักษณ์ไทยและสินค้าไทยที่ถูกสร้างขึ้นให้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสายสัมพันธ์ทางพรมแดนชาติพันธุ์ระหว่างกันเองภายในกลุ่ม และนำเสนอเพื่อการต่อรอง ต่อสู้และแข่งขันกับบุคคลรอบข้างเจ้าของพื้นที่เดิมได้ถูกนำเสนอและตอกย้ำให้ปรากฏเข้มข้น และเด่นชัดขึ้นและจะถูกสร้างและต้องย้ำอีกครั้งในงานจัดกิจกรรมงาน “วันชาติไทย 5 ธันวาคม” ในวันที่ 5 ธันวาคม 2011 ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ถูกนำเสนอ เป็นดังนี้

1) วันไทยแลนด์ เดย์ : ชุมชนเพื่อนพ้องน้องพี่ของสายสัมพันธ์ไทย – ใคร ๆ ก็ต้องมา

สายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากผลความร่วมมือและปฏิบัติสัมพันธ์ของบุคคลที่เป็นสมาชิกทางเครือข่ายของคนข้ามชาตินั้น เกิดขึ้นได้ในพื้นที่ใหม่ “คนไทยด้วยกัน” อันเปรียบเสมือนการนำเสนอภาพของบ้านใหม่ที่เหมือนกับบ้านเกิดทั้งในด้านสภาพทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเกษตร นั้นหมายความว่า ผู้อพยพที่ไร้ราก ไร้การเชื่อมโยงกันดินแดนใหม่ และสร้างรากเหง้าของตนเองผ่านจินตนาการของบ้านเกิดเมืองนอนที่ตนเองต้องจากมา การสร้างจินตนาการแบบนี้จึงก่อให้เกิดความคุ้นเคยต่อพื้นที่ดินแดนใหม่ และที่สำคัญ จินตนาการดังกล่าวในทางอ้อมก็ได้ช่วยสร้างอัตลักษณ์ร่วมและความผูกพันกับพื้นที่ใหม่ (Leonard, 1997) กิจกรรมในวันงานไทยแลนด์ เดย์ นั้น ได้รับความสนใจและความร่วมมือจากทั้งชาวไทยข้ามชาติ ชาวเวียดนาม ตลอดจนชาวต่างชาติอื่นใดเป็นจำนวนมาก ซึ่งวัตถุประสงค์ที่มาก็ล้วนสอดคล้องกัน คือ “คนไทยด้วยกัน” มาร่วมสนุกสนาน และคนเจ้าของพื้นที่และคนต่างชาติที่อยากรู้ อยากเห็น ว่า วัฒนธรรมไทยนั้นเป็นอย่างไร ? โดยด้านหน้าประตูทางเข้าสโมสรอเมริกัน คลับที่จัดงาน ติดป้ายประกาศและเชิญชวนล่วงหน้าเป็นระยะเวลาหลายวัน เมื่อถึงวันงาน ท่านเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮา ไนย์ ท่าน อนุสรณ์ ผู้เป็นแขกสำคัญในนามหัวหน้าคณะฯ การจัดงานและประธานกล่าวเปิดงานก็เดินทางเข้ามาร่วมงาน พร้อมกับตัวแทนหรือหัวหน้าคณะของหน่วยงานเอกชน และสมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) และงานยังได้รับความสนใจจากชาวไทยข้ามชาติ และชาวต่างชาติอื่น ๆ ที่มาร่วมงานเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 61 แผ่นโฆษณาประชาสัมพันธ์งานวัน “ไทยแลนด์ เดย์” ทั้งที่เป็นภาษาเวียดนามและภาษาไทยประกาศติดเต็มไปทั่วในบริเวณใกล้เคียงสถานทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า โน่ย และตามมุมป้ายโฆษณา หรือเสาไฟฟ้าฝากำแพงต่าง ๆ และประตูเข้างานวัน “ไทยแลนด์ เดย์” ณ Ameican Club

ภาพที่ 62 บริเวณหน้างาน คลาดลิ่งไปด้วยมอเตอร์ไซด์พาหนะของผู้มาร่วมงาน (ชาย) และ Ho Thi Qunh Phuong – สาวชาวเวียดนามที่มีเพื่อนเป็นชาวไทยก็มาร่วมงานกำลังซื้อบัตรผ่านเข้าชมงาน (ขวา)

ภาพที่ 63 ท่านเอกอัครราชทูตฯ ท่าน อนุสรณ์ สุวัฒน์ธิน และคณะผู้บริหารกลุ่ม Summit Auto Seat Co., Ltd. (ซ้าย) และคุณอ้อย นายกสมาคมฯ (ขวา)

ภาพที่ 64 ชาวเวียดนามและชาวตะวันตกที่ต่างก็มาร่วมงาน

ภาพที่ 65 คณะนิสิตฝึกงาน วิชาเอกภาษาเวียดนาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่กำลังฝึกงานอยู่กับองค์กรเอกชน และราชการไทยก็มาร่วมงานร่วมกับเจ้าของกิจการ

คุณ Ho Thi Quynh Phuong – สาวชาวเวียดนาม กล่าวถึงสาเหตุและความรู้สึกในการมาร่วมงานวันไทยแลนด์ เดย์ ไว้ที่น่าสนใจว่า

“... แต่ก่อนนั้น มีความรู้สึก ว่า ไม่ค่อยชอบคนไทย เพราะอยู่คนละฝ่ายทางสงคราม ด้วยกัน และต่อมาก็มีโอกาสได้รู้จักคนไทยเพราะเรียนร่วมมหาวิทยาลัยเดียวกันที่เมือง ห่า โน้ย ทำให้รู้สึกว่าคนไทยกับคนเวียดนามก็คล้าย ๆ กันทางนิสัยใจคอ มีเพื่อนเป็นคนไทยจึงได้มาร่วมงาน และสนุกมาก เห็นสินค้า ภาษาและการแสดงบนเวที น่าสนใจมากค่ะ ..”

(Ho Thi Quynh Phuong, สัมภาษณ์ – 3 ธันวาคม 2011)

Robert, F. กล่าวถึงเหตุจูงใจในการมาร่วมงาน คือ เขามีเพื่อนเป็นคนไทย และชอบทานอาหารไทย วันนี้มาร่วมงานก็เพื่อมาชมวัฒนธรรมไทยทั้งที่เป็นอาหาร ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการแสดง เขามาเป็นประจำที่มีการจัดงาน เพราะงานจัดอยู่ในสโมสรอเมริกัน คลับ ...

“..... ชอบมางานครับ เพราะมีอาหารไทยแท้ ๆ มีเบียร์สิงห์ และได้ชมการแสดงทางวัฒนธรรมแท้ ๆ ..”

(Robert Fijie, สัมภาษณ์ – 3 ธันวาคม 2011)

ส่วนกลุ่มนิสิตฝึกงาน จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 7 คนที่กำลังฝึกงานร่วมอยู่กับหน่วยงานราชการไทย หน่วยงานราชการเวียดนามและบริษัทเอกชนไทยในเวียดนามกล่าวว่า ..

“.. ตื่นเต้น รอนานแล้วคะที่จะได้พบคนไทยหลาย ๆ คนในเวียดนาม พี่ ๆ ที่สถานที่ฝึกงานเล่าให้ฟังนานแล้ว ว่านอกจากมีงานวันชาติที่เป็นทางการแล้ว เรายังมีงานวันไทยแลนด์ เดย์ ที่เป็นบรรยากาศไทย ๆ ในต่างแดน แบบงานวัดบ้านเราเลย ได้ช่วยพวกพี่ ๆ ออกร้าน ได้พบกับเจ้าของกิจการไทยหลาย ๆ บริษัท ในเวียดนาม ทำให้รู้จักกัน อาจจะได้มีโอกาสมาร่วมทำงานกับพวกพี่ ๆ ค่ะ ...”

(จุก, ฟาง, ทิพย์, วรรณพรและสรารันต์, สัมภาษณ์ – 3 ธันวาคม 2011)

คุณดนัย ผู้จัดการฝ่ายจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของบริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ กล่าวถึงงานและบรรยากาศของงานว่า ...

“... ทางบริษัทฯ ส่งพนักงานและผลิตภัณฑ์มาออกบูทแบบราคาถูก เพื่อคนไทยได้มาบริโภคสินค้าไทยในต่างแดน ส่วนวิธีมาร่วมงานนั้น พวกเราเป็นสมาชิกนักธุรกิจไทยในเวียดนามภาคเหนือ (TBA) อยู่แล้วครับ ต้องมาร่วมงานกันเพื่อสานงานของสมาคมให้เข้มแข็งเพื่อปรึกษาหารือกัน และช่วยเหลืองานสาธารณกุศลทั้งในเวียดนามและไทยครบ เพราะเราอาศัยเจ้าของประเทศเขาอยู่...”

(ดนัย, สัมภาษณ์ – 3 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 66 คุณดนัย ผู้จัดการฝ่ายขายผลิตภัณฑ์ บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (ภาคเหนือ)

พื้นที่พรมแดนทางวัฒนธรรม เป็นพื้นที่แห่งความร่วมมือและการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่มผู้พยายข้ามชาติด้วยกันในฐานะ “คนไทยด้วยกัน” ที่อยู่ไกลบ้าน โดยอาศัยความร่วมมือของทั้งหน่วยงานรัฐชาติและองค์กรเอกชนทำให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยอาศัยพื้นที่ทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการ อย่างไรก็ตาม การนำเสนอทางอัตลักษณ์ชาตินั้นต่างก็มีความหลากหลายที่สามารถที่จะสามารถใช้เป็นยุทธวิธีในการนำเสนอความเป็นชาติไทยกับพื้นที่รอบข้างทั้งที่เป็นกับเจ้าของพื้นที่ คือ ชาวเวียดนามและชาวต่างชาติอื่นใด

ด้วยวิธีการต่อยอดและย้ำแนกความแตกต่างของความเป็นไทยให้เด่นชัดขึ้น และกิจกรรมเครือข่ายในลักษณะเช่นนี้ เป็นลักษณะการสร้างสายสัมพันธ์ภายในเครือข่ายที่หน่วยงานของรัฐบาลได้เปิดโอกาสและอาศัยองค์กรของสมาคมเข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินกิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่เป็นปฏิสัมพันธ์ที่รัฐชาติไทยจะสามารถควบคุมหรือจัดการได้เพียงผู้เดียว หากเป็นสายสัมพันธ์ที่ปัจเจกชนหรือองค์กรภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการจึงจะสามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นที่มีความแน่นแฟ้น (Ties) และมีความหมายในเชิงพรมแดนทางวัฒนธรรมชัดเจนในพื้นที่ใหม่ของกลุ่มคนข้ามชาติเหล่านั้น

2) วันไทยแลนด์ เดย์ : พื้นที่การนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมไทย

ความโหยหาบ้านเกิดเมืองนอน (Nostalgia) ของคนไกลบ้านเป็นภาวะที่นำเสนอออกมาได้ด้วยการแสวงหาพื้นที่ทางวัฒนธรรมในการแสดงออก ผู้อพยพข้ามชาติเมื่อสามารถสร้างหลักปักฐานในพื้นที่ใหม่นั้น สิ่งหนึ่งที่เขาเหล่านั้นกำลังประสบอยู่ คือ ความไม่คุ้นเคยในวิถีชีวิตในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในพื้นที่ใหม่ หนทางหนึ่งที่เขาเหล่านั้นจะสามารถสร้างความคุ้นเคยให้กับพื้นที่ใหม่ได้ก็คือ การพยายามสร้างชุมชนในจินตนาการให้มีความใกล้ชิดและสอดคล้องกับพื้นที่ใหม่ (Gupta and Ferguson, 1997) ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ได้อาศัยแนวคิดในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางพรมแดนทางวัฒนธรรมในการร่วมกันนำเสนอ อัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยในหลายรูปแบบโดยการประสานงานของหน่วยงานภาครัฐชาติไทย (สถานเอกอัครราชทูตไทย และสมาคมธุรกิจไทยในเวียดนาม - ภาคเหนือ) ผ่านกิจกรรม “วันไทยแลนด์ เดย์” โดยในกิจกรรมนั้นประกอบไปด้วยกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยที่หลากหลายอันเป็นภาพแสดงทางสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงความเป็นไทย เป็นต้น

2.1) วันไทยแลนด์ เดย์ คือ วันร่วมจิตสาธารณะกุล

วัตถุประสงค์หลักที่เกิดจากความร่วมมือในสายสัมพันธ์ของเครือข่ายข้ามชาติของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนามภาคเหนือให้มีความเหนียวแน่น และผูกพันกันยิ่งขึ้นผ่านกิจกรรมการนำเสนอ อัตลักษณ์ไทยในงานวันไทยแลนด์ เดย์ นั้น คือ นอกจากจะเป็นบรรยากาศแห่งการกระชับความสัมพันธ์ในการพบปะสังสรรค์ และร่วมสนุกสนานในกิจกรรมเป็นวัฒนธรรมไทยแล้ว กิจกรรมอีกอย่างหนึ่งของชาวไทยพุทธที่จะละเลยเสียไม่ได้ คือ การร่วมทำบุญในพิธีกรรมทางศาสนา หรือร่วมทำบุญเพื่อการสาธารณกุศล โดยในปลายปี ค.ศ. 2011 นั้น เป็นวันแห่งความโชคร้ายของชาวจังหวัดกรุงเทพมหานครที่ต้องประสบภาวะอุทกภัยเป็นระยะเวลายาวนานมากกว่า 1 เดือน สร้างความเดือนร้อนและเสียหายเป็นอย่างมากต่อทรัพย์สิน และกำลังใจของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง สิ่งหนึ่งที่ชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนามสามารถที่จะช่วยเหลือกันได้ผ่านกิจกรรมของเครือข่าย คือ การเชิญชวนในร่วมทำบุญทั้งที่เป็นการบริจาคโดยตรงผ่านคณะกรรมการจัดงาน โดยการบริจาคเงินสด สิ่งของผ่านกล่องบริจาคเพื่อคณะกรรมการจะได้นำไปมอบให้รัฐบาลได้โดยตรง โดยการตั้งกล่องบริจาคไว้หน้าบริเวณงาน ตรงทางเข้าของการเข้าชมในพื้นที่กิจกรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และนับเป็นการบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลไปด้วยในตัว อันนับเป็นการผ่อนคลาย

ความตั้งใจที่เขาลำเลียงนั้นไม่ค่อยได้มีโอกาสทำบุญทางศาสนา เนื่องจากการไปทำบุญในวัดพุทธแบบไทย ๆ ค่อนข้างหายากในประเทศเวียดนาม

ภาพที่ 67 กล้องบริจาคเงินช่วยอุทกภัยน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร ในปลาย ปี ค.ศ. 2011

นอกเหนือจากนั้น การทำบุญทำทานยังสามารถกระทำผ่านรูปการบริจาคแรงกายและการบริจาคสิ่งของเพื่อการกุศล โดยกิจกรรมรูปแบบการบริจาคอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การบริจาคแรงกายในการสาธิตและจำหน่ายขนมและอาหารไทย ๆ ที่ไม่เพียงแต่ทำบุญด้วยวัตถุสิ่งของ แต่ยังสามารถทำบุญในรูปแบบสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดยตัวแทนบริษัทเอกชนได้จัดพื้นที่การสาธิตการทำขนมไทย เช่น ขนมครก ขนมปลากิมไข่เต่าและขนมเครปไทย และจำหน่ายโดยการหย่อนค่าขนมลงในตู้บริจาค ที่มีพนักงานผู้สาธิตแต่งกายแบบไทย ๆ พื้นเมืองทำหน้าที่ปรุงและสาธิต และขณะเดียวกัน ก็มีบริษัทเอกชนร่วมบริจาคสิ่งของเพื่อจัดเป็นรางวัลบนเวทีเพื่อเป็นการตอบแทนทั้งชาวไทยข้ามชาติและชาวต่างชาติอื่นใดที่มาร่วมงานและซื้อบัตรเข้าชมกิจกรรม

ภาพที่ 68 สิ่งของที่เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าไทย เช่น ตู้เย็น จักรยาน พัดลม หรือหมวกกันน็อก

ภาพที่ 69 หมู่มแต่งกายแบบไทย ๆ สาธิตการทำขนมและอาหารไทยพร้อมผู้รับบริจาคค่าอาหารและขนมไทย

2.2) วันไทยแลนด์ เดย์ คือ สายสัมพันธ์ร่วมใจทางวัฒนธรรมไทยเครือข่ายข้ามชาติ

เครือข่ายเป็นเครื่องของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชน กลุ่ม องค์กร หรือหน่วยงานราชการอื่นใดที่สร้างขึ้นเพื่อดำเนินกิจการหนึ่งใดให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางร่วมกันไว้ วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายข้ามชาติของชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ให้ยังคงอยู่และมีความมั่นคงนั้น ล้วนเกิดจากการประสานร่วมมือกันผ่านการจัดการร่วมกันขององค์กรของรัฐบาลและสมาคมของชาวไทยข้ามชาติเองอย่างเข้มแข็งและเหนียวแน่น อย่างไรก็ตาม ปัจเจกชน หน่วยงาน หรือองค์กรอื่นใดสามารถแสดงพลังในความร่วมมือในภารกิจของเครือข่ายให้สามารถลุล่วงไปได้โดยอาศัยการเคลื่อนไหวทางด้านแนวคิดและการแสดงออกผ่านทางอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมไทยที่เป็นขบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อและวัฒนธรรม (ยศ สันตสมบัติ, 2008: 30) ดังที่ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในเวียดนามได้นำเสนอภาพสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยผ่านทางกิจกรรมวัฒนธรรมไทย ดังนี้

2.1.1) กิจกรรมตักปลาปาโชค เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างเจ้าของกิจการไทยในเวียดนามได้ทำงานร่วมกันเพื่อกิจการสาธารณะ โดยให้ผู้เข้าร่วมงานได้ซื้อคุปองนักปลา ในราคาตักละ 25,000 เวียดนามดอง (ประมาณ 30 บาท) เมื่อได้คุปองแล้ว ผู้ตักก็จะเข้าคิวไปเอาสวิงน้อยตัก ก้อนเหยื่อสมมติเหมือนตักปลาโดยใช้เครื่องมือตักปลา “ยอ” จับผอบรางวัล แล้วนำพาเปิดดูหมายเลขที่ปรากฏในก้อนเหยื่อนั้น กิจกรรมนี้เป็นความร่วมมือและประสานงานของ 4 บริษัทเอกชน ในบริเวณจังหวัด หาย ฝอง ซึ่งประกอบด้วย บริษัทพฤษภา เรียวเอสเตท จำกัด, บริษัทเคมีแมน จำกัด, บริษัท อาคิโกะ ฟาสฟู๊ด จำกัด และร้านอาหารไทย Thai BKK Trend Restaurant จำกัด โดยทั้ง 4 บริษัทนี้ เป็นบริษัทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันในเรื่อง การปรึกษาหารือทางด้านข้อมูลในการดำเนินการทางธุรกิจ และช่วยเหลือกันมาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว โดยบริษัทที่มีความสำคัญคอยให้นําแนะนํายุคแรก ๆ เมื่อประเทศเวียดนามเปิดประเทศใหม่ คือ บริษัท อาคิโกะ ฟาสฟู๊ด จำกัด

ภาพที่ 70 เจ้าหน้าที่เตรียมการทำงานทำบุญตักปลาการกุศล

ส่วนงานวันไทยแลนด์ เดย์ ในปีที่ผ่านมา คือ ปี ค.ศ. 2010 บริษัทในเครือเครื่องตีมกระติงแดง ก็ได้เป็นเจ้าภาพในการสอยดาวจากกระป๋องกระติงแดง ที่ได้รับความสนใจจากผู้เข้าชมมากมายเช่นเดียวกัน และมีของรางวัลที่เป็นผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยหลายอย่างเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 71 ปี ค.ศ. 2010 เกมสสอยดาว - กระติงแดง ก็ได้รับความสนใจอย่างล้นหลาม

บรรยากาศผู้ร่วมตักปลาพาโชคเป็นไปด้วยความอึกทึกและตื่นเต้น มีผู้เข้าแถวรอตักกันเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะชาวเวียดนาม รางวัลที่ได้รับก็มีหลายประเภท ซึ่งส่วนมากล้วนเป็นสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องสำอาง เสื้อผ้า หรือของใช้เบ็ดเตล็ดที่ประทับตรา “Made in Thailand” เป็นสำคัญอันเป็นการนำเสนอและต่อยอดในอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยให้ชัดเจนและโดดเด่นขึ้น ประการสำคัญ คือ เมื่อเกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเอกชนเหล่านั้น ได้ก่อให้เกิดสายสัมพันธ์ระหว่างพนักงานและเจ้าของกิจการในบริษัทต่าง ๆ ได้พบปะ สังสรรค์และร่วมมือกัน ก่อให้เกิดความกลมเกลียวในหมู่คนไทยข้ามชาติด้วยกัน

2.2) เกมสพัดกอล์ฟชิงรางวัล – อยู่ในความรับผิดชอบของความร่วมมือระหว่างบริษัทการบินบินจำกัด (มหาชน) – Smooth as Silk ที่เป็น “สัญลักษณ์แห่งการเดินทาง” ของประเทศไทย, บริษัท ESON Painting Co.Ltd. บริษัทจัดทำสีมอเตอร์ไซด์ ในเวียดนาม และ บริษัท Vee Rubber Com. Ltd. ผู้ผลิตยางมอเตอร์ไซด์ ในประเทศเวียดนามที่กำลังเป็นที่รู้จักของผู้ใช้ จัดจำหน่ายตัวการพัดกอล์ฟ ที่จำหน่ายค่าตัว ครั้งละ 20,000 เวียดนามโด่ง มีรางวัลที่เป็นผลิตภัณฑ์ของทั้ง 3 บริษัท เช่น ร่วมการบินไทย เมาส์คอมพิวเตอร์ ปากกา และผลิตภัณฑ์เบ็ดเตล็ดที่เกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งก็ได้รับความสนใจจากผู้เข้าชมงานหลากหลายเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 72 การเล่นเกมสัฟต์คอร์ฟ ของบริษัทการบินไทยและคณะ

2.3) กิจกรรมแสดงบนเวทีและกิจกรรมจับสลากรางวัลงาน

คายส์ (Keyes, 1994, 1995) เชื่อว่า ความผูกพันขั้นพื้นฐาน (Primordial Attachment) ที่เกี่ยวข้องกับการสืบเชื้อสายเดียวกัน (Descent) เป็นรากเหง้าของของวัฒนธรรมของการหล่อหลอมความเป็นชาติพันธุ์ซึ่งขณะที่ผู้คนดำเนินชีวิตในแนวทางที่ผลิตซ้ำโลกที่พวกเขาอาศัยอยู่ แต่ขณะเดียวกัน อัตลักษณ์ที่เกิดมาจากการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมทั้งในมิติทางด้านอำนาจทางการเมือง หรืออำนาจของปฏิบัติการนี้ก็จะเกิดการตีความและให้ความหมายโดยผู้คนเหล่านั้น (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2004: 207) โดยเฉพาะกลุ่มคนใหม่ที่ข้ามพรมแดน หรือ กลุ่มข้ามชาตินิยมนั้นจะเกิดความไม่ลงรอยกันเสมอระหว่างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ระหว่างกลุ่มชนที่อยู่ทั้งภายนอกพรมแดนและในพรมแดนของประเทศไทย และในกรณีเดียวกัน กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ก็เผชิญเช่นเดียวกัน เมื่อเขาเหล่านั้นได้มาสร้างหลักปักฐานอาจจะโดยระยะเพียงชั่วคราว หรือดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ใหม่แล้วก็ตาม เขาเหล่านั้นก็จะอยู่ในสภาวะการก่อสร้างหรือสร้างใหม่ทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ให้มีความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม เขาเหล่านั้นก็ยังคงเป็นประชากรของประเทศไทยอยู่ ดังนั้น หน่วยงานของประเทศไทย (สถานเอกอัครราชทูตไทย) ก็คงจะตระหนักถึงความเป็นจริงในเรื่องนี้อยู่ ดังนั้น การสร้างและการตอกย้ำในอัตลักษณ์ไทยก็ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาและสร้างให้บุคคลเหล่านั้น มีสำนึกในอัตลักษณ์ของประเทศไทยอย่างเหมาะสมในพื้นที่ใหม่ กิจกรรมทางวัฒนธรรมในแต่ละงานกิจกรรมที่ช่วยสร้างสายสัมพันธ์ของชาวไทยภายในกลุ่มเกิดความสมัครสมานกลมเกลียวกันก็ยังมี ความจำเป็นเพื่อให้เกิดการต่อรอง ต่อสู้และแข่งขันกันในพื้นที่ดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพอย่างสมดุลอันเป็นรักการรักษาและสร้างผลประโยชน์เพิ่มเติมให้กับประเทศไทย กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ถูกนำเสนออันเป็นสัญลักษณ์แห่งอัตลักษณ์ไทยที่สำคัญ คือ กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม และการจับสลากรางวัล

ดนตรีและศิลปะการแสดงไทยเป็นกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์ตอกย้ำความเป็นไทยที่คณะกรรมการเครือข่ายคนไทยข้ามชาตินำมาแสดงในงานนั้น เป็นศิลปะการแสดงทางวัฒนธรรมไทยของทั้ง 4 ภาค คือ จำไทไทย ฟ้อนเล็บ รำโนราห์และเซิ้ง รวมทั้งการนำเสนอเพลงที่เป็นที่นิยมทั้งที่เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ เพลงลูกกรุง เพลงลูกทุ่ง และเพลงแนวสมัยใหม่ สร้างความนิยมชมชอบให้กับชาวไทยข้ามชาติที่

จะได้สัมผัสเอาบรรยากาศแบบไทย ๆ ให้หายโหยหาความเป็นไทย และขณะเดียวกันก็ได้นำเสนอความเป็นไทยให้กับผู้เข้าชมที่เป็นชาวเวียดนาม หรือชาวต่างชาติอื่นใด ส่วนกิจกรรมการจับสลากรางวัลนั้น เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งตอบแทนสมนาคุณในสิ่งที่ไม่คาดหวังที่อาจเกิดขึ้นได้กับความโชคดี และหนทางหนึ่งที่กระตุ้นให้มวลสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมทางด้านความรู้สึก ความตื่นตัวในการลุ้นผลรางวัล ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นกันเองในสถานการณ์เดียวกัน

ภาพที่ 73 จำสามัคคีชนเผ่าไทยและเวียดนาม (ซ้าย) และจำแคนอีสาน (ขวา)

ภาพที่ 74 ฟ้อนเงี้ยวภาคเหนือ (ซ้าย) และเซิ้งบั้งไฟภาคอีสานไทย (ขวา)

ภาพที่ 75 การมอบรางวัลตัวเครื่องบินไป – กลับ กรุงเทพฯ – ห่า ไนย (ซ้าย) และ
เด็กไทย เวียดนามและตะวันตกจัดจ้องการแสดงทางวัฒนธรรมไทยบนเวที (ขวา)

การเข้าร่วมชมกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรมไทยบนเวทีการแสดงนั้น เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่ายของชาวไทยข้ามชาติที่ได้มีโอกาสมาปฏิสัมพันธ์กันร่วมกันทดแทนเวลาปกติที่ต้องทำงานและหน้าที่ที่รับผิดชอบ ได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงความเคารพนับถือ พร้อมสามารถที่จะเกื้อหนุนกันได้ในงานอนาคตที่เกี่ยวข้องกัน และในขณะเดียวกันก็ได้มีโอกาสเข้าร่วมบรรยากาศแห่งความเป็นไทยที่คนไกลบ้านเกิดความโหยหาและครุ่นคำนึงถึงบ้านเกิดเมืองนอนเสมือนได้อยู่ในบ้านเกิดในจินตนาการ นอกเหนือไปกว่านั้น การนำเสนอทางอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยเป็นเสมือนการต่อยอดสำนึกทางวัฒนธรรมกับคนภายในกลุ่มในจดจำและระลึกได้ พร้อมทั้งในขณะเดียวกันก็เป็นการจำแนกความแตกต่างทางพรมแดนวัฒนธรรมกับชาวเจ้าของพื้นที่และคนต่างชาติอื่นใด ที่เข้ามาร่วมงานผ่านทางรูปลักษณ์และคุณภาพของสินค้าต่าง ๆ ที่เจ้าของกิจการได้มอบให้กับกิจกรรมสารณกุศลอันเป็นยุทธวิธีในการประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์ไทยการกระตุ้นผลรางวัล

2.4) กิจกรรมออกร้านจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ไทย : สัญลักษณ์อัตลักษณ์ไทย

กิจกรรมการนำเสนอและจำหน่ายสินค้าเป็นวิธีการหนึ่งในการนำเสนอคุณภาพของสินค้าให้ผู้บริโภคได้ทดลองใช้เพื่อให้เข้าใจในคุณภาพที่ได้นำเสนอ โดยอาจจะใช้วิธีการให้ทดลองใช้/รับประทานหรือสูดดมหรือลดราคาและแจกแถม หรือจำหน่ายในราคาถูกเมื่อเทียบกับสินค้าชนิดเดียวกันในท้องตลาด สินค้าไทยถือเป็นความโชคดีที่สามารถทำตลาดในประเทศเวียดนามอย่างมีชื่อเสียงมาแล้วตั้งแต่ในยุคแรก ๆ ที่เปิดประเทศ เช่น รถมอเตอร์ไซด์ ฮอนด้า รุ่นดรีม ที่เป็นรถสุดยอดเยี่ยมเป็นที่นิยมของผู้มีฐานะ และมีราคาแพงแน่นอนจะเป็นสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เก่าแล้วในปัจจุบันก็ตาม หรือเครื่องดื่มชูกำลังตรา กระทิงแดง หรือไม่กี่บุคคลที่มีคุณภาพ เช่น นักกีฬาฟุตบอล ชิกโก้ – เกียรติศักดิ์ เสนาเมือง, ดุสิต, ลีซอ หรือ คนอื่น ๆ ที่เคยไปเล่นในฟุตบอลลีกระดับชาติของเวียดนาม ในสังกัดของทีมดัง ๆ หลาย ๆ ทีม ในประเทศเวียดนาม และปรากฏการณ์เหล่านี้ล้วนเคยถูกทำให้กลายเป็นอัตลักษณ์ชาติไทยเชิงซ้อนไปแล้ว

ปรากฏการณ์การสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เชิงซ้อนที่เกิดขึ้นทับกันในปริบทพลเรือน คนข้ามแดน ราชอาณาจักรไทยและสินค้าไทยทั้งดงาม และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์นี้ได้โยงข้ามไปมาระหว่าง ความเป็นคนข้ามแดนหรือความเป็นชาติไทยและทุนนิยมสินค้าไทยได้ (อภิญา, 2546 : 88-89) โดยปรากฏผ่านในช่วงการพัฒนาทางศักยภาพฟุตบอลเวียดนาม ที่มีหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนได้ทุ่มทุนอย่างมโหฬารในการฝึกอบรมจ้างนักฟุตบอลต่างชาติ และผู้ฝึกอบรมชาวต่างชาติเป็นจำนวนมากเข้าไปช่วยในการพัฒนาทีมฟุตบอลเวียดนามและหนึ่งในนั้น คือ ทั้งผู้เล่นและฝึกอบรมชาวไทยที่มีความสามารถ นักฟุตบอลชื่อดังของเมืองไทย คือ เกียรติศักดิ์ เสนาเมือง และเครื่องดื่มชูกำลัง กระทิงแดง ได้สร้างวาทกรรมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ “ความเป็นไทย” ให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและทรงพลังเป็นอย่างยิ่งผ่านทางโฆษณาสินค้าเครื่องดื่มชูกำลังกระทิงแดง โดย ในโฆษณานบนโทรทัศน์

เป็นภาพการแข่งขันฟุตบอลลีกภายในของประเทศเวียดนามเอง และมี “ซิกโก – เกียรติศักดิ์ เสนาเมือง” สวมเสื้อหมายเลข 7 ของทีม ฮว่าง แองห์ ซา ลาย (Hoang Anh Gia Lai) เลี้ยงลูกฟุตบอลเข้าไปยิงประตูได้อย่างงดงาม และมีภาพของเกียรติศักดิ์เองติดต่อเนื่องกัน 3 ทรหลบ ด้วยความยินดี พร้อมได้ชูเครื่องดื่ม “กระทิง” แดงในกำมือ พร้อมกล่าวคำพูดออกมาเป็นภาษาเวียดนามแปลความได้ว่า “กระทิงแดงของแท่นั่นนอน – Red bull tha thiet”. การสร้างอัตลักษณ์เชิงซ้อนเช่นนี้ นำมาซึ่งความมีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ถึง 3 ประการซ้อนกันอยู่ ที่แสดงและสร้างความจดจำใน “ความเป็นไทย” ให้กับชาวเวียดนามอย่างชัดเจน คือ ความเป็นคนข้ามแดนของเกียรติศักดิ์ เสนาเมือง ประเทศไทยมีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ และสินค้าไทยมีมาตรฐานเช่นเดียวกับนักกีฬาไทย

ภาพที่ 76 มอเตอร์ไซด์ฮอนด้า ดรีม 2 ราคาเกือบ 1 แสนบาท (3,000 \$ USD) นำเข้าจากประเทศไทย

ภาพที่ 77 เครื่องดื่มชูกำลัง 2 ยี่ห้อของเมืองไทย เครื่องดื่มสุดยอดฮิตในเวียดนาม

ดังนั้น ประเด็นสำคัญ คือ หากพ่อค้าไทยมีสินค้าอะไรที่ยังไม่เป็นที่นิยมและเป็นที่ยอมรับในประเทศเวียดนาม จึงสามารถใช้พื้นที่ทางกิจกรรมนี้แนะนำสินค้าเข้าไปให้ชาวเวียดนามได้คุ้นเคยและรู้จัก และในทางอ้อม ผลิตรัฐทางสินค้าไทยสามารถถูกนับเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมตามความต้องการการบริโภค หรืออุปสงค์ (Demand) อันเป็นระบบเศรษฐกิจและการเมืองของสังคมมนุษย์ ดังนั้น นอกจากความปรารถนาของมนุษย์

ที่ไม่อาจจะระบุที่มาได้แล้ว ความต้องการบริโภคยังเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติการและการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจสังคม เป็นการตอบสนองต่อกลไกในการชี้นำสังคม และทำให้ความต้องการวัตถุดิบไม่จำกัดและไม่เลือก กลายเป็นสิ่งหาซื้อได้ (Appadurai, 1989: 29) เครือข่ายผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติได้ร่วมมือกับคณะกรรมการจัดงานทั้งที่เป็นองค์กรของรัฐบาล และสมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนามได้นำสินค้าเข้ามาเปิดบู๊ทแนะนำและจำหน่ายสินค้าในราคาเหมาะสม และรายได้หักค่าใช้จ่ายแล้ว ส่วนหนึ่งนำไปเป็นเงินบำเพ็ญสาธารณกุศล เป็นที่น่าสนใจ ดังนี้

2.4.1) สำนักงานเอกอัครราชทูตไทย จำหน่ายต้มข้าวไก่ และน้ำดื่มสมุนไพรไทย

ภาพที่ 78 บู๊ทอาหารไทย “ต้มข้าวไก่” สำนักงานสถานทูตไทย

2.4.2) สำนักงานการทูตพาณิชย์ จำหน่ายเนื้อ ไก่ทอดสมุนไพร และยารสเด็ด

ภาพที่ 79 บู๊ทอาหารไทยประเภททอดและยารสเด็ด

2.4.3) โรงแรมมีเลีย จำหน่ายก๋วยเตี๋ยวต้มยำไทย

ภาพที่ 80 โรงแรมมีเลีย เปิดบูทจำหน่ายถ้วยเตี่ยวต้มยำไทย

2.4.4) บริษัท SCG และ Oriental Sport Co., Ltd. จำหน่ายขนมไทย

ภาพที่ 81 บูท บริษัท SCG and Oriental Sport Co., Ltd. จำหน่ายขนมไทย ๆ

2.4.5) ร้านวิจิตไทย เรสตันรนท์ จำหน่ายอาหารไทยรสเด็ดแท้ ๆ หลายชนิด

ภาพที่ 82 อาหารไทยรสเด็ดจากร้าน วิจิตไทย เรสตันรนท์

2.4.6) สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) จำหน่ายกล้วยไม้ไทย และเสื้อผ้าเรีจู้ ปาจากประเทศไทยหลายยี่ห้อ

ภาพที่ 83 ก๊วยมไทยและเสื้อสำเร็จรูปทำในประเทศไทยแท้ ๆ หลายแบบและยี่ห้อ

2.4.7) ร้านยางไทย วี รับเบอร์ และศูนย์โอทอป จำหน่ายยางรถมอเตอร์ไซด์และอุปกรณ์ และร้านโอทอป จำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภค

ภาพที่ 84 บริษัท วี – รับเบอร์ จำหน่ายยางรถมอเตอร์ไซด์ (ซ้าย) และร้านโอทอป จำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภค (ขวา)

ภาพที่ 85 สินค้าของบริษัทกระทิ้งแดง (เวียดนาม) และบริษัทไนเคอ ซี พี จำกัด (เวียดนาม)

กิจกรรมวัน “ไทยแลนด์ เดย์” เป็นกิจกรรมแห่งความร่วมมือของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติผ่านสายสัมพันธ์ทางอัตลักษณ์ไทย โดยมีองค์การรัฐชาติ (สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า ไน่) ร่วมมือกันกับสมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย (Centrality) โดยมีรูปแบบการทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Model) อันเป็นลักษณะการทำงานที่อาศัยความร่วมมือในการทำงานของตัวแสดง (Actors) ต่าง ๆ อย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการร่วมกัน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่ายมักจะกระทำกันอย่างชัดเจนและมีการระบุถึงระดับของการแลกเปลี่ยนทรัพยากร เทคโนโลยีหรือข้อมูลข่าวสารระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ เพื่อให้สามารถประเมินขีดความสามารถของเครือข่ายในการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ นอกจากนี้ เครือข่ายร่วมปฏิบัติการมักเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของเครือข่ายอย่างเปิดกว้าง เพื่อข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาได้รับการพิจารณาอย่างทั่วถึงและรอบด้าน ผลของการดำเนินงานแสดงให้เห็นได้ว่าลักษณะการสร้างความสัมพันธ์ (Relation) ภายในเครือข่ายนั้น นอกผู้ข้ามชาติชาวไทยจะได้มีโอกาสเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กันทั้งในด้านพูดคุย สังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในชุมชนจินตนาการที่พวกเขาสร้างไว้ในพรมแดนพื้นที่ทางสังคมใหม่อันห่างไกลจากบ้านเกิดเมืองนอนแล้ว เขาเหล่านั้นยังได้นำเสนออัตลักษณ์ชาติไทยผ่านการสร้างสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสินค้าไทยในหลากหลายรูปแบบ เช่น การแสดงฟ้อนรำ ดนตรี การร่วมเล่นเกมสปีนเมือง การร่วมทำบุญกุศล การรับประทานอาหารไทยและซื้อสินค้าไทยในราคามิตรภาพ อันเปรียบเสมือนกลยุทธ์ในการต่อสู้ ต่อรองและแข่งขันเพื่อการดำรงอยู่ในพื้นที่ใหม่อย่างสมดุล

กล่าวโดยสรุปแล้ว ลักษณะการสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้นเป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างตัวในพื้นที่ใหม่ปลายทาง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสมดุลนั้น ล้วนมีส่วนสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีกับมิติทางด้านอัตลักษณ์ และการสร้างพรมแดนทางด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในมิติทางด้านอัตลักษณ์นั้น เขาเหล่านั้นได้เลือกใช้วิธีการกระทำซ้ำและเลือกนำเสนออัตลักษณ์ของความเป็นไทยในประเด็นความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย โดยมีหน่วยงานภาครัฐชาติไทย คือ สถานเอกอัครราชทูตไทย และ องค์การภาคประชาคม คือ สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ทำหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุนและส่งเสริมอยู่เบื้องหลังการสร้างสายสัมพันธ์ทางเครือข่ายนั่น ๆ ให้แน่นแฟ้นและยั่งยืน นั้นหมายความว่า สายสัมพันธ์ที่ถูกสร้างขึ้นระหว่างเขาเหล่านั้นนั้น เกิดจากผู้ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง (Centrality) คือ องค์การทั้ง 2 องค์การมีศักยภาพและความเชื่อถือที่ในการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อและประสานงานได้กับสมาชิกทุกคนในเครือข่ายซึ่ง แต่ละปัจเจกบุคคล องค์การ หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายในบริเวณประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ตามบทบาทและหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบให้สามารถมาปฏิสัมพันธ์ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งโดยบทบาทและหน้าที่แล้วองค์การของรัฐชาติ ซึ่งในที่นี้ คือ สถานเอกอัครราชทูตไทยทุกส่วนสำนักงานต่างก็มีหน้าที่หลักโดยตรง คือ การรักษาผลประโยชน์ และเพิ่มผลประโยชน์ให้กับประเทศชาติทั้งโดยตรง และโดยผ่านทางปฏิบัติโดยประชากรของประเทศไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั่นเอง และปัจจัยอันเป็นมโนทัศน์สำคัญที่สามารถโน้มน้าว และ

เชื่อมโยงจิตใจให้พวกเขาเหล่านั้นเข้ามาร่วมกิจกรรมสำคัญทั้งที่เป็นกิจกรรมสำคัญของรัฐชาติ หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย เช่น วันชาติไทย วันไทยแลนด์ เดย์ หรือ วันแสดงสินค้าไทย รวมทั้งกิจกรรมสาธารณกุศลของทางสมาคม TBA เองจัดขึ้น คือ แนวความคิดมโนทัศน์ เรื่อง อัตลักษณ์ไทย ที่ถูกสร้าง กระทำซ้ำและนำเสนอผ่านสัญลักษณ์ทางสินค้า พิธีกรรม ความเชื่อ ศิลปะการแสดง ดนตรี เสื้อผ้าและค่านิยมไทย ส่วนรูปแบบทางเครือข่ายที่ปรากฏและถูกนำมาใช้ในการสร้างสายสัมพันธ์นั้นแตกต่างกันออกไปแล้วตามวัตถุประสงค์ รูปแบบและข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและกำลังบุคคลของแต่ละหน่วยงาน ดังเช่น ในกิจกรรมวันชาติไทยนั้น กลุ่มสมาชิกได้เลือกใช้วิธีการสร้างเครือข่ายแบบปรึกษาหารือ (Consultative Model) โดยการเชื่อมโยงแนวคิด เรื่อง อัตลักษณ์ไทยในเรื่อง ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ภาคนิเทศการพระราชกรณียกิจ การแต่งกายประจำชาติไทย อาหารไทย ดนตรีไทย และการแสดงนาฏยตนตริบนการแสดงบทเวที โดยมีสถานเอกอัครราชทูตไทยเป็นผู้ดำเนินงาน และประสานงานหลัก พร้อมมีสมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ร่วมเสนอความคิดเห็น พร้อมชาวไทยข้ามชาติเป็นผู้เข้ามาร่วมกิจกรรมเป็นหลักสำคัญ ทั้งนี้ รูปแบบสายสัมพันธ์ทางเครือข่ายแบบไม่แน่นแฟ้น (Week ties) เพื่อให้กลายเป็นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น (Strong ties) (Massey et. All, 1998: 42) ที่มีระหว่างสมาชิกในกลุ่มคนไทยข้ามชาติแบบนี้ นั้น นับเป็นกิจกรรมสำคัญที่ต้องจัดขึ้นเป็นประจำของประเทศไทย ซึ่งสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ ประเทศนั้น มีบทบาทและหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการโดยตรง ส่วนสมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) และประชากรของประเทศไทยในบริเวณนั้น คือ พลภคิกรของพระเจ้าแผ่นดินเข้ามาร่วมถวายพระและแสดงความจงรักภักดี และร่วมกิจกรรมอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม มีชาวไทยข้ามชาติกลุ่มที่มีครอบครัว และสร้างหลักปักฐานอยู่ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) มักจะไม่ค่อยเข้ามาร่วมกิจกรรมวันสำคัญนี้ ด้วยมองเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเฉพาะกลุ่มบุคคลคนกลุ่มหนึ่งที่มีตำแหน่งและหน้าที่สำคัญ เขาเหล่านั้นรู้สึกเหมือนถูกกีดกันและเป็นอื่น ทั้งทางด้านสถานภาพในสังคม และตำแหน่งหน้าที่การงาน เมื่อได้เข้ามาร่วมกับกิจกรรม เพราะชีวิตส่วนมากมักจะมีสายสัมพันธ์หลักร่วมอยู่รวมกับครอบครัว หรือบรรดาเครือญาติของภรรยา หรือเพื่อนร่วมงานชาวเวียดนาม และก็ได้ไม่ได้เป็นสมาชิกของสมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) ส่วนความสัมพันธ์กับสถานทูตไทยนั้น ก็นาน ๆ ครั้งที่มีเรื่องเกี่ยวข้องกับเอกสารต่าง ๆ จึงจะได้มีโอกาสเข้ามาเกี่ยวข้อง

ส่วนในมิติการสร้างสายสัมพันธ์ของเครือข่ายของเขาเหล่านั้นระหว่างพื้นที่ใหม่ กับการสร้างพรมแดนทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในลักษณะที่ไม่ติดตึงกับพื้นที่หรือดินแดนเดิมนั้น เขาเหล่านั้นจึงได้การสร้างชุมชนในจินตนาการใหม่ในพื้นที่ปลายทาง โดยการใช้ความทรงจำจากดินแดนเดิมมาสร้างจินตนาการในพื้นที่ใหม่ โดยที่ดินแดนเดิม หรือบ้านเกิดคงเป็นสัญลักษณ์สำคัญในการสร้างบ้านใหม่ของคนเหล่านี้ การสร้างพื้นที่ทางสังคมใหม่จึงมีลักษณะเป็นลูกผสม (Hybridity) ระหว่างบ้านเกิดกับดินแดนใหม่ โดยไม่ยึดติดอยู่กับวัฒนธรรมกันเป็นบ้านเกิดเพียงอย่างเดียว (Gupta and Ferguson, 1997) ซึ่งในขณะเดียวกัน เขาเหล่านั้นก็พยายามสร้างพื้นที่ใหม่ที่ตนเองไม่ได้คุ้นเคยโดยการสร้างรากเหง้าของตนเองผ่านจินตนาการของบ้านเกิดเมืองนอนที่ตนเองจากมา ด้วยการจินตนาการว่าที่อยู่ใหม่เหมือนบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองผ่านการเข้าไปสู่กิจกรรมหรือบรรยากาศทาง

วัฒนธรรมไทย เช่น การแสดงฟ้อนรำ การเล่นเกมส์ การซื้อสินค้าและทานอาหารไทย การได้ร่วมพูดคุยกับคนไทย ในเรื่องบ้านเกิดเมืองนอน จินตนาการดังกล่าวจึงช่วยต่อยอด นำเสนออัตลักษณ์ไทยร่วมกันเพื่อให้เกิดความผูกพันกับแผ่นดินใหม่ (Leonard, 1997) คือ ประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ในรูปแบบของ “กิจกรรมวันไทยแลนด์ เดย์” ซึ่งดำเนินงานโดย สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) และมีสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ กรุง ฮ่า โน่ย (ทั้ง 5 สำนักงาน) ให้การสนับสนุนและร่วมงาน ซึ่งเป็นลักษณะการทำงานแบบเครือข่ายประสานงาน (Collaborative Model) นั่นเอง

3.3 การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจที่สัมพันธ์กันกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทยในกลุ่มผู้อพยพ ข้ามชาติชาวไทยด้วยกันและกับเจ้าของพื้นที่เดิม

สายสัมพันธ์ (Linkage) เป็นเครื่องมือสำคัญที่เกิดมาจากการปฏิบัติการทางความสัมพันธ์ (Relation) ร่วมกันของผู้กระทำการ (Actors) เพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ซึ่งอาจจะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนทรัพยากรอันอาจจะเป็นความนับถือ ความเลื่อมใส ศรัทธา ความเชื่อมั่น หรือผลผลิต รวมทั้งการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในความสำเร็จของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน (Wasserman, S. and Faust, K., 1994) หรือกล่าวโดยสรุป คือ สายสัมพันธ์ คือ ผลผลิตที่เกิดจากการทำงานแบบเครือข่าย (Network) ที่เกิดความร่วมมือของผู้กระทำการในรูปแบบการดำเนินงานแบบแนวกว้าง (Horizontal) ที่อาจจะเป็นการหรือไม่เป็นการก็ได้ โดยแต่ละปัจเจกชน หรือองค์กรยังคงคงความอิสระซึ่งกันและกันอยู่ปัจเจกบุคคล หรือหน่วยงานองค์กรใดองค์กรหนึ่งจะมีวิธีในการเลือกสร้าง (To create) สายสัมพันธ์ที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และบริบทแวดล้อมทั้งทางด้านสังคม – วัฒนธรรม เศรษฐกิจ หรือการเมืองของพื้นที่ที่เขาเหล่านั้นดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่เป็นปัจจัยสำคัญ (Charles Kadushin, 2004) ในโครงการวิจัยนี้ได้ให้ความสำคัญและความสนใจในยุทธวิธีการสร้างเครือข่ายข้ามชาติทางเศรษฐกิจ (Business Network) ของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) อันเป็นปัจเจกบุคคลและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้เลือกเดินทางข้ามชาติไปล่วงหน้าปรากฏการณ์บรรยากาศของความร่วมมือของประเทศประชาคมอาเซียนที่กำลังจะเดินทางมาถึงในปี ค.ศ. 2015 นี้ พร้อมได้มีปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน (Everyday Life Practice) ทางด้านเครือข่ายเพื่อช่วยให้ตนเอง หรือองค์กรสามารถทำอยู่ทำกินได้อย่างสมดุลในพื้นที่ใหม่ที่มีความแตกต่างไปจากประเทศภูมิลำเนา อันสามารถถอดเป็นแบบอย่างในการศึกษาได้อย่างน่าสนใจในประเด็น “รูปแบบและยุทธวิธีในการสร้างเครือข่ายทางสังคม” สำหรับผู้คนที่คิดจะเป็นนักเดินทางข้ามชาติ หรือสนใจศึกษาหาความรู้ได้ เป็นต้น

3.3.1 งานวันแสดงสินค้าไทย(Thai Trade Exhibition 2012) : การสร้างเครือข่ายข้ามชาติ สินค้าไทยแบบจ้างเหมา (Contracted Model) ที่เชื่อมโยงกับจุดศูนย์กลาง (Hub) อำนาจรัฐชาติไทย

เป็นลักษณะและรูปแบบการสร้างสายสัมพันธ์ทางเครือข่ายข้ามชาติอีกประเภทหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ไทยเข้ากับสินค้าไทยเพื่อเพิ่มคุณค่าของคนไทย และเพิ่มมูลค่าทางการค้าให้กับผู้ประกอบการและสินค้าไทยให้สามารถสร้างเครือข่ายทางการค้าข้ามชาติกับผู้ค้าขายชาวเวียดนามโดยตรง และนอกจากนั้น ยังเป็นการเปิดโอกาสให้สำหรับชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่มีกิจการอยู่ ณ ประเทศเวียดนามเป็นที่เรียบร้อยแล้วได้มีโอกาสได้นำเสนอผลิตภัณฑ์ไทยที่ผลิตในประเทศเวียดนาม อันนับเป็นการเปิดโอกาสในการนำเสนอสินค้าและศักยภาพของคนไทยและสินค้าไทยให้เป็นที่รู้จัก และได้รับการยอมรับนับถือได้ในกลุ่มผู้บริโภคใหม่ โดยการเลือกใช้วิธีการสร้างเครือข่ายโดยอาศัยอำนาจรัฐในการสร้างเครือข่ายแบบจ้างเหมา (Contracted Model) โดยอาศัยความเชื่อมโยงวิธีการสร้างเครือข่ายผ่านสายสัมพันธ์ของกิจกรรมงาน “วันแสดงสินค้าไทย” ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำใน ทุก ๆ ปี ที่เมือง ห่า ไน๋ ในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือของประเทศเวียดนาม ร่วมกันระหว่างสำนักงานการทูตพาณิชย์ (ในนามกรมส่งเสริมการ

ส่งออก – กระทรวงพาณิชย์) กับสำนักงานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮา โน้ย และหน่วยงานเอกชน ผู้รับจ้างดำเนินการจัดกิจกรรม (Organizer) เพื่อจัดแสดงแนะนำสินค้าจากประเทศไทยที่ยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของชาวเวียดนาม (ภาคเหนือ) ซึ่งลักษณะการทำงานแบบนี้ คือ เป็นการทำงานที่เป็นเครือข่ายที่มีลักษณะเป็นทางการ ที่เกิดจากการพัฒนามาจากแบบสัญญาจ้างระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public – Private Partnership: PPP) โดยที่ฝ่ายว่าจ้างจะเป็นผู้ตกลงทำสัญญากับผู้รับจ้างในการจัดกิจกรรมหรือแก้ปัญหาใด ๆ ให้กับองค์กรของรัฐ และองค์กรของรัฐจะเป็นผู้มอบบาทหลักในการลงมือปฏิบัติและรับผิดชอบต่อผลสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานที่จะเกิดขึ้น องค์กรของรัฐจึงเป็นเสมือนผู้ว่าจ้าง (Principal) ที่กำกับและดูแลผู้รับเหมา (Contractor) ให้ดำเนินการตามที่ได้ตกลงกันไว้ โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ระหว่างองค์กรของรัฐและผู้รับผิดชอบงานไว้อย่างชัดเจน มีการตรวจสอบ กำกับและดูแลโดยกลไกที่กำหนดขึ้นไว้อย่างเป็นทางการโดยคณะกรรมการประเมินผล ดังนั้น ผลสำเร็จของงานอาจสามารถคาดหวังได้ และสามารถเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานได้ (วีรศักดิ์ เครือเทพ, 2009 : 85 และ Goldsmith and Eggers, 2004)

งานวันแสดงสินค้าไทย ปี 2012 นี้เป็นลักษณะการทำงานในรูปแบบเครือข่ายที่มีความร่วมมือกัน โดยมีการจัดการ ดูแลและรับผิดชอบโดยของ สำนักงานสนับสนุนการส่งออก (Department of Promotion) กระทรวงอุตสาหกรรมและพาณิชย์ ประเทศไทย (Ministry of Commerce - Thailand) และ สถานทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮา โน้ย (โดยสำนักงานที่ปรึกษาฝ่ายการทูตพาณิชย์) ในความร่วมมือของ (in Collaboration with) บริษัท VINEXAD จะถูกจัดขึ้นในระหว่างวันที่ 9 – 12 สิงหาคม ค.ศ. 2012 ณ ทำเนียบความร่วมมือทางวัฒนธรรม ฮา โน้ย เลขที่ 91 ถนน Tran Hung Dao เมือง ฮา โน้ย – เวียดนาม และการจัดงานครั้งนี้ นับเป็นครั้งที่ 12

ภาพที่ 86 อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายการพาณิชย์ บุษบา บุตรรัตน์

Office of Commercial Affairs, Royal Thai Embassy

Suite 801, 8th Floor, HCO Building, 44B Ly Thuog Kiet St. Hanoi – Vietnam

อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายการพาณิชย์ (สัมภาษณ์ – 25 กรกฎาคม 2012) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และรูปแบบในการดำเนินไว้ว่า

“... วัตถุประสงค์หลักของการจัดงาน “วันนิทรรศการสินค้าไทย ปี ค.ศ. 2012 นี้ ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตสินค้าไทยรายใหม่ ทั้งที่เป็นบริษัทใหม่ หรือเป็นสินค้าตัวใหม่ ๆ ได้มีโอกาสเข้ามานำเสนอสินค้าในประเทศเวียดนาม พร้อมเปิดโอกาสให้ตัวแทนผู้ผลิต และผู้ตัวแทนผู้จำหน่ายได้มีโอกาสพบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และตกลงซื้อขายกัน โดยมีหน่วยงานราชการเช่นเรา เป็นตัวกลาง และขณะเดียวกัน รูปแบบก็ได้มีการพัฒนาไปจากแบบเดิม ๆ ที่เคยจัดแยกกันระหว่างงานแสดงสินค้า และจำหน่ายสินค้าปลีกมาเป็นการจัดแสดงและการจำหน่ายร่วมกัน ...”

“... ตั้งแต่เดิมนั้น นโยบายการจัดส่งเสริมและสนับสนุนสินค้าไทยในต่างประเทศของสำนักงานฯ นั้น มี 3 รูปแบบ ใหญ่ คือ 1) ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักภายในประเทศเวียดนาม เราก็จะจัดเป็นประเภทงานนิทรรศการแสดงสินค้า เพื่อเปิดโอกาสในลูกค้าได้รู้จักสินค้าไทยตัวใหม่ ๆ และเพื่อเปิดโอกาสให้ตัวแทนผู้ผลิตและผู้ซื้อได้มีโอกาสได้มาพบและตกลงกันในการแลกเปลี่ยนสินค้า ดังเช่น ในการจัดงานวันแสดงสินค้าไทย ในปี ค.ศ. 2004 ณ สถานที่เดียวกันนี้ รูปแบบเน้นที่การแสดงสินค้า ต่อจากนั้น วันสุดท้าย ค่อยมีการขายสินค้าที่นำมาแสดงและในวันนั้นจะเป็นวันที่ได้รับความสนใจจากผู้ซื้อสินค้าปลีกอย่างล้นหลาม เพราะสินค้าไทยจะเป็นที่ยอมรับในเรื่องคุณภาพ หากเปรียบเทียบกับสินค้าอื่น ๆ ของหลายประเทศในเวียดนาม..”

ภาพที่ 87 การจัดงานวันแสดง (จริง ๆ) สินค้าไทย ครั้งที่ 4 ปี ค.ศ. 2004

ณ ทำเนียบมิตรภาพทางวัฒนธรรม ห่า โน๋นย (สถานที่เดิม)

“ ส่วนอีกรูปแบบที่ 2) นั้น คือ เป็นงานแสดงและจำหน่ายสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยตรง ดังเช่น งานจัดจำหน่ายสินค้าปลีกให้กับผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งเป้าหมายของงานนี้ก็คือ การจัดจำหน่ายสินค้าที่เป็นทั้งสินค้าใหม่และสินค้าที่เป็นที่รู้จักดีและผลิตในประเทศไทย หรือภายใต้ลิขสิทธิ์ของผู้ผลิตสินค้าในประเทศไทย กิจกรรมนี้เป็นที่รู้จักกันกว้างขวาง เพราะสินค้าไทยได้รับการยอมรับและเป็นที่นับถือจากชาวเวียดนามมาก แต่ก็มีปัญหาเล็กน้อยที่ผู้มาซื้อสินค้าได้แจ้งกลับมา คือ สินค้าบางประเภทในงาน เป็นสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าไทยจริง

มีพ่อค้าบางคนนำเข้ามาปลอมปนขายร่วมกับสินค้าไทย ซึ่งเราก็ระมัดระวังในเรื่องนี้อยู่..
รูปแบบการจัดงานแบบนี้ ดังเช่น งานจำหน่ายสินค้าไทย ในปี ค.ศ. 2009 เป็นต้น ...”

ภาพที่ 88 ก่อนหน้าที่ ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2009
งานวันแสดงสินค้าไทยอยู่ในรูปแบบของการขายปลีก

“... ส่วนรูปแบบที่ 3) คือ การนำเอาตัวแทนผู้ผลิตและตัวแทนผู้ซื้อมานั่งเจรจากันนั้น ยังไม่สามารถ
และมีเงื่อนไขที่เหมาะสมในการจัดทำได้ในเวียดนาม ...”

“ ... ในปี ค.ศ. 2012 นี้ สำนักงานฯ ได้ร่วมมือกันทำงานกับบริษัท VINEXAD ให้เป็นผู้จัดการเรื่องงาน
แสดงสินค้าไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เป็นงานแสดงสินค้าที่มุ่งให้ตัวแทนจำหน่าย ตัวแทนผู้ซื้อ
และผู้บริโภคได้มาพบกันโดยตรง สามารถติดตาม ตกลงซื้อขาย และซื้อสินค้าได้โดยตรง โดยสินค้าที่
นำมาแสดงนั้นยังเน้นที่ประเด็นเป็นสินค้าใหม่และผลิตในประเทศไทย หรือผลิตในนามผู้ผลิตสินค้า
ภายใต้ลิขสิทธิ์ของคนไทย โดยมีตัวแทนจากประเทศไทยเข้าร่วมงานประมาณ 200 กว่าบู๊ทสินค้า
และมีสินค้าคุณภาพสูงหลายหมวดหมู่ โดยมีสินค้าพิเศษ คือ หมวดสินค้า OTOP ดังเช่น หมวด
อาหาร และเครื่องดื่ม หมวดผลไม้สด หมวดเครื่องใช้ภายในบ้าน หมวดผ้าและเสื้อผ้า หมวด
อัญมณี หมวดผลิตภัณฑ์สุขภาพและเครื่องสำอาง อะไหล่ หมวดจักรยานและอะไหล่ ของที่ระลึก
และของฝาก หมวดเครื่องไฟฟ้าและอุปกรณ์การบิน เป็นต้น ...”

ในวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 2012 ที่ผ่านมา ทางสำนักงานทูตพาณิชย์ก็ได้มีการจัดงานแถลงข่าวงาน
แสดงสินค้าไทย ครั้งที่ 12 ณ โรงแรม มีเลีย โดยมีคณะผู้แทนไทย คือ ท่านอนุสรณ์ ชินวัฒน์ เอกอัครราชทูต
ไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า โหน่ย, คุณ บุษบา บุตรรัตน์ อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายการพาณิชย์ และตัวแทน
สำนักงานส่งเสริมการค้า กระทรวงพาณิชย์เวียดนาม คุณ NGUYEN KHAC LUAN ผู้จัดการบริษัท
VINEXAD จำกัด ในระหว่างเวลา 14.00 – 15.30 น. และมีตัวแทนของสื่อมวลชนต่าง ๆ เข้าร่วมฟังเป็น
จำนวนมาก

ภาพที่ 89 การแถลงข่าวงานวันนิทรรศการสินค้าไทย ครั้งที่ 12 ณ โรงแรม มีเลีย
โดยเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุงฮ่า โน่ย, อัครราชทูตไทยที่ปรึกษาฝ่ายการพาณิชย์และ
ตัวแทนผู้ร่วมงานของประเทศเวียดนาม

ในส่วนของสำนักงานสถานทูตไทย ประจำ ณ กรุงฮ่า โน่ย จะเข้าไปมีส่วนร่วม คือ การจัดนิทรรศการพระราชกรณียกิจ เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าบรมราชินีนาถที่มีพระชนมายุครบ 80 พรรษา อันเป็นส่วนสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งในงานนี้เช่นเดียวกัน และร่วมงานพิธีเปิดในภาคพิธีการ ส่วนบทบาทและหน้าที่ของสำนักงานทูตการพาณิชย์ในนามกรมส่งเสริมการส่งออก – กระทรวงพาณิชย์ คือ การส่งเสริมและสนับสนุนการส่งออก และจำหน่ายสินค้าของธุรกิจให้กับนักลงทุนชาวไทยข้ามชาติต่าง ๆ ที่จะมาลงทุนในประเทศเวียดนาม ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องสถานการณ์ปัจจุบันทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการค้า กฎหมายที่สำคัญทางการค้า ข้อแนะนำต่าง ๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมและสร้างความเข้าใจให้กับชาวเวียดนามในเรื่องสินค้าไทย ณ ประเทศเวียดนาม

ในวันที่ 25 กรกฎาคม 2012 ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปพบและสัมภาษณ์ อัครราชทูตที่ปรึกษาการพาณิชย์ ท่านผู้อำนวยการ บุษบา บุตรรัตน์ เพื่อข้อมูลบางประการและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง การประกอบธุรกิจและการจัดงานวันแสดงสินค้าไทย ปี ค.ศ. 2012 และได้รับการต้อนรับด้วยไมตรีจิตเป็นอย่างดี โดยสำนักงานฯ ตั้งอยู่ที่ ห้อง Suite 801, 8th Floor, HCO Building, 44B Ly Thuong Kiet Street, Hanoi – D.R. Vietnam โอโง่ง ประตูเข้า – ออก มีระบบป้องกันความปลอดภัยภัยมิดชิด จำนวนบุคลากรภายในสำนักงานฯ นั้น มีเพียงท่านผู้อำนวยการสำนักงานเพียงท่านเดียวเท่านั้นที่เป็นคนไทย ที่ต้องต่อสู้กับงานการทูตทางด้านการค้า การโฆษณา สนับสนุนและส่งเสริมงานการค้าอันเป็นหัวใจหลักของเศรษฐกิจของชาวไทยในเวียดนามแล้ว ก็มีเลขาฯ ผู้ช่วยที่มีความคล่องแคล่วชาวเวียดนาม 1 คน เจ้าหน้าที่หญิงชาวเวียดนามที่พูดภาษาไทยได้เล็กน้อย 1 คน คนขับรถผู้ชาย 1 คน และแม่บ้าน 1 คน

ในขณะเวลาเดียวกันนั้น ผู้วิจัยก็ได้มีโอกาสพบกับทีมของคณะผู้บริหารของ บริษัท F&N Dairies (Thailand) Limited ที่มีสำนักงานอยู่แถบทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 คน มาขอเข้าพบอยู่ก่อนแล้ว โดยบริษัทฯ มีความประสงค์ที่จะมาเปิดตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคที่ยังไม่เป็นที่รู้จักในประเทศเวียดนาม ในอนาคตอันใกล้นี้ ทางสำนักงานทูตพาณิชย์ก็ได้ให้ข้อมูลและคำแนะนำเป็นอย่างดี พร้อมได้มอบเอกสารและหนังสือที่ทางสำนักงานทูตพาณิชย์จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินธุรกิจในประเทศเวียดนาม

ภาพที่ 90 ผู้อำนวยการสำนักงานทูตพาณิชย์ บุษบา บุตรรัตน์และ
คณะผู้บริหาร บริษัท F&N Dairies (Thailand) Limited
(คุณอิทธิฤทธิ์ ทวีพลเจริญ และคุณสมพร อาจเดช)

หนังสือ “คู่มือการค้าการลงทุนในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” โดยความร่วมมือของสำนักงานส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศ ณ กรุงฮานอย และคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เป็นหนังสือหนึ่งในงานสนับสนุนและส่งเสริมการค้าที่สำนักงานฯ ได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมนักธุรกิจหรือชาวไทยที่กำลังคิดจะเดินทางไปลงทุนและกำลังทำการค้าอยู่ในประเทศเวียดนามปัจจุบัน โดยในหนังสือนั้น ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับระบอบการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ ภาษา และวัฒนธรรมโดยย่อไว้ นอกจากนี้หนังสือนั้นยังได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมการค้าและการลงทุนในประเทศเวียดนามของชาวต่างชาติ กฎหมายธุรกิจที่ควรรู้ อุตสาหกรรมในเวียดนาม ลักษณะการลงทุนที่ควรทำให้เวียดนาม ตลอดจนข้อพึงควรระวังในการลงทุนในประเทศเวียดนาม หนังสือนี้นับว่าเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สำคัญที่จะช่วยให้นักลงทุนไทยได้เตรียมการเบื้องต้นในการลงทุนเป็นอย่างดี เพราะเป็นข้อมูลการวิจัยที่ได้มาจากเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์นักธุรกิจไทยที่ได้มาลงทุนในประเทศเวียดนามก่อนหน้านี้แล้ว

ภาพที่ 91 หนังสือ “คู่มือการค้าและการลงทุนในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม”

สำนักงานการทูตพาณิชย์เลือกใช้โดยใช้วิธีการทำงานแบบเครือข่ายจ้างเหมา (Contracted Model) ในการจัดกิจกรรมการส่งเสริม และสนับสนุนการค้าของชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) โดยสำนักงานเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องผลสัมฤทธิ์ของงาน นั้นหมายความว่า ทางสำนักงานได้เลือกใช้วิธีการวิธีการเตรียมงาน การดำเนินงานและการประเมินผลงานได้การจ้างบริษัทผู้จัดกิจกรรม (Organizer) ให้เป็นตัวดำเนินการให้เบ็ดเสร็จเรียบร้อยหมดทุกประการ ตั้งแต่เริ่มต้นประชาสัมพันธ์งาน การดำเนินงาน และประเมินผลงาน (Agranoff and McGuire, 2003) โดยทางสำนักงานให้แนวคิดหลักสำคัญในการจัดงานกับหน่วยรับว่าจ้างไปเท่านั้น น่าจะเป็นวิธีการที่สะดวกและเหมาะสม ในสถานะที่หน่วยงานฯ มีกำลังพนักงานเจ้าหน้าที่เพียงเล็กน้อยกับการจัดกิจกรรมที่มีขอบเขตความรับผิดชอบข้ามชาติระดับประเทศขนาดนี้

อัครราชทูตที่ปรึกษาการพาณิชย์ กล่าวว่า ..

“... สำนักงานได้รับความร่วมมือ (Cooperation with) ในการว่าจ้างกับ บริษัท VINEXAD ให้เป็นผู้ดำเนินการ (Organizer) ให้ทั้งหมด ด้วยเรามีงบประมาณที่ได้การสนับสนุนมาจาก สำนักงานส่งเสริมการลงทุน กระทรวงเศรษฐกิจของประเทศไทยเราเป็นจำอยู่แล้ว โดยเราให้หลักการและแนวคิดสำคัญของลักษณะงานไว้ทั้งหมด แล้วทางบริษัทฯ ผู้รับจ้างก็จะดำเนินการให้ทั้งหมดตั้งแต่ การแถลงข่าว การเตรียมการ การดำเนินการประเมินผล โดยหลักการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้ เราเน้นที่จะให้ผู้ค้าชาวไทยที่มีสินค้าใหม่ ๆ ที่ยังไม่เป็นผู้ที่รู้จักในเวียดนามและต้องการมาทำตลาดในเวียดนามได้มีโอกาสมาพบผู้เป็น เอเยนต์ (ตัวแทนจำหน่าย/พ่อค้าคนกลาง) ทางการค้า และผู้บริโภคสินค้าโดยตรง และในขณะเดียวกันก็ได้ถือโอกาสให้ได้จำหน่ายสินค้าไปพร้อม ๆ กันด้วย เพราะความต้องการสินค้าไทยของชาวเวียดนามนั้นมีสูงมาก รูปแบบงานนี้ได้พัฒนามาจากอดีต ซึ่งแต่เดิมเราจะจัดให้ผู้ผลิตได้มาแสดงสินค้าและมีโอกาสได้พบเอเยนต์ผู้ซื้อโดยตรง เพื่อตกลงซื้อและนำไปจำหน่ายต่อ และวันสุดท้ายก็ถือโอกาสจำหน่ายสินค้าที่นำมาแสดงนั้นอีกที ...”

ผู้วิจัยได้เรียนถามคำถามต่อไปว่า ...

“... แล้วทางสมาคมธุรกิจไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) ได้มีส่วนร่วมและส่วนช่วยเหลืออย่างไรในงานนี้ไหมครับ?”

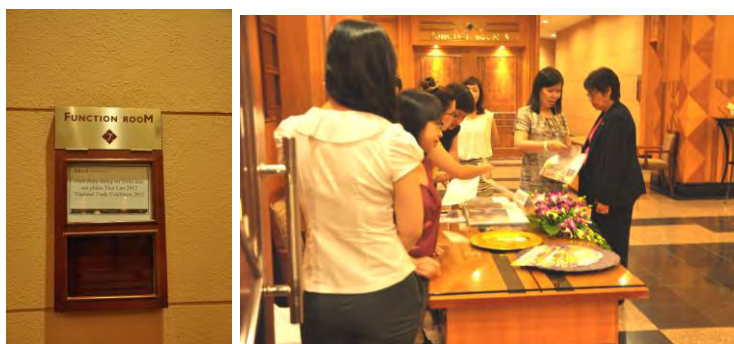
ผู้อำนวยการสำนักงานการทูตพาณิชย์ อธิบายต่อว่า ..

“... เราได้แจ้งข่าวไปยังสมาคมฯ ให้มาร่วมงานทราบแล้ว ส่วนการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ นั้น ทาง Organizer จะเป็นผู้ดำเนินการแทนทั้งหมดค่ะ”

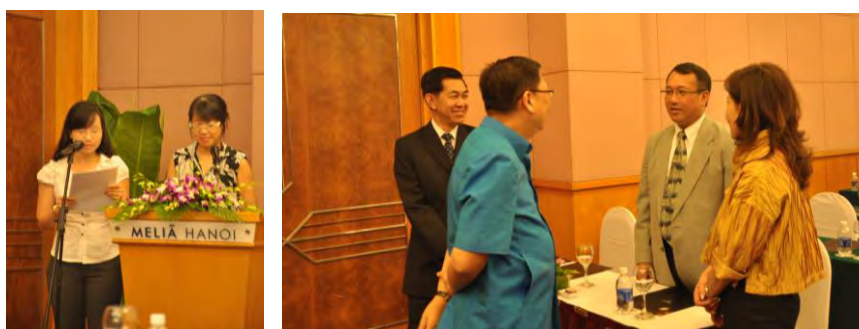
ผู้วิจัยจึงได้เรียนถามคำถามต่อถึงความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสมาคมฯ กับสำนักงานการทูตพาณิชย์ และก็ได้รับคำอธิบายว่า ...

“... ทางสำนักงานการทูตพาณิชย์ก็ได้แจ้งความประสงค์ในความช่วยเหลือและร่วมมือไปยังทางสมาคมอยู่ว่า หากทางสำนักงานการทูตพาณิชย์มีอะไรช่วยได้ก็ยินดี แต่ก็เห็นเงียบ ๆ อยู่ อาจจะเป็นเพราะขาดผู้นำก็เป็นได้ในช่วงนี้ ...”

ในวันต่อมา คือ วันที่ 26 กรกฎาคม 2012 ผู้วิจัยจึงได้ไปเข้าร่วมงานแถลงข่าว ณ ห้อง Function Room 7 โรงแรม มีเลีย ระหว่างเวลา 14.00 – 15.30 น. โดยผู้วิจัยได้เดินทางไปถึงสถานที่ก่อนเวลากำหนด และได้สังเกตเห็นว่า คณะเตรียมการงานแถลงข่าวล่วงหน้า คือ Organizer ทั้งหมดเดินทางมาล่วงหน้า และสักครู่ก็มีเจ้าหน้าที่ชาวเวียดนามใน สำนักงานการทูตพาณิชย์ จำนวน 2 คน ตามมา และเมื่อใกล้เวลาแถลงข่าวประมาณก่อน 15 นาที อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายการพาณิชย์ก็เดินทางมาถึง

ภาพที่ 92 ห้องแถลงข่าว คณะเตรียมการและผู้ช่วยทูตการพาณิชย์

ภาพที่ 93 (ภาพขวา) ผู้มีส่วนร่วมในการแถลงข่าวฝั่งไทย คือ ท่านเอกอัครราชทูตฯ (เสื้อน้ำเงินฟ้า) – ผู้อ่านแถลงข่าวเป็นภาษาไทย, ผู้ช่วยทูตทหารบก (เสื้อสูทสีดำ) และผู้ช่วยทูตทหารอากาศ (เสื้อสูทสีเทา)

(ภาพซ้าย) พิธีกรของ บริษัท VINEXAD และล่ามเวียดนาม – ไทย

งานแถลงข่าวกิจกรรม เริ่มต้นด้วยพิธีกรของบริษัท VINEXAD กล่าวแนะนำงานเป็นภาษาเวียดนาม ล่ามชาวเวียดนามแปลเป็นภาษาไทย พิธีกรเรียนเชิญเอกอัครราชทูตฯ กล่าวคำแถลงข่าวเป็นภาษาไทยและล่ามชาวเวียดนามแปลเป็นภาษาเวียดนาม เป็นอันเสร็จสิ้น และเชิญนักข่าวหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรสารและอื่นๆ ถามคำถาม และได้มีนักข่าวหญิงชาวเวียดนามของหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งลุกขึ้นถาม อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายการพาณิชย์ ในที่ประชุมว่า ..

“...ในงานวันแสดงสินค้าไทยในปีที่ผ่านมา นั้น ได้ทราบข่าวว่า ได้มีพ่อค้าชาวไทยบางคนนำสินค้าที่ผลิตในประเทศ จ.. ซึ่งไม่ใช่สินค้าไทยเข้ามาจำหน่ายในงาน ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไรบ้างคะ ..”

ทุกคนในห้องประชุมเจียบกริบ และกำลังรอฟังคำตอบแบบถามกันซึ่ง ๆ หน้าตามสไตล์ของชาวเวียดนามที่ตรงไปตรงมา ซึ่งนั่นมีนัยทางความหมายว่า ชาวเวียดนามให้ความสำคัญกับเรื่อง “คุณภาพและความเป็นไทย – Thai-ness” เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งโดยปกติแล้ว ชาวเวียดนามส่วนมากมีความเชื่อมั่นและนิยมใช้สินค้าอุปโภคและบริโภคที่ผลิตในเมืองไทยแท้ ๆ มานานพอสมควรแล้วระดับหนึ่ง

อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายการพาณิชย์ไทย เจียบอิงไปพักหนึ่ง แล้วหันหน้าไปขอความเห็นไปยังท่านเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮา โน่ย ที่นั่งอยู่ข้าง ๆ และก็ได้รับการพยักหน้าให้ตอบไปเลยตามหลักการทูตและการแถลงข่าว แล้วอัครราชทูตที่ปรึกษาการพาณิชย์ก็ตอบออกไปอย่างช้า ๆ ที่ดูเหมือนค่อนข้างอึดอัดกับคำถามอย่างชัดถ้อยชัดคำนั้น ว่า ...

“... เราให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก แต่คำว่าสินค้าไทยนั้น เราหมายความว่า อาจจะเป็นสินค้าที่บริษัทของชาวไทยผลิตในประเทศไทยเอง หรือว่าไปว่าจ้างผลิตที่ประเทศอื่น ภายใต้แต่อยู่ภายใต้การควบคุมและลิขสิทธิ์ของบริษัทในไทย เราก็ถือว่าเป็นสินค้าไทยค่ะ... แต่หากว่าเราตรวจพบว่า มีใครนำสินค้าที่ไม่ใช่ภายใต้ลิขสิทธิ์สินค้าไทยเข้ามาขายในบริเวณงาน เราก็จะสั่งให้หยุดจำหน่ายและให้เก็บสินค้าออกจากงานไป และหากผู้เข้าชมท่านใดพบเห็นสินค้าดังกล่าว ก็ให้แจ้งกับทางคณะกรรมการด้วย เราจะดำเนินการให้เก็บสินค้าออกไปจากบริเวณงานทันที ...”

ในห้องประชุมเจียบกริบอีกครั้ง เพราะคำตอบนั้น นอกจากเสมือนเป็นการตอบรับแบบปฏิเสธในปรากฏการณ์ไปในตัว และ สถานทูตยังได้โยนส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบยังผู้เข้าชม และบริโภคสินค้าอีกด้วย แต่ผู้วิจัยเห็นว่า คำตอบนี้น่าจะไม่ค่อยเป็นที่พอใจกับผู้ถามมากนัก ด้วยสิ่งที่ชาวเวียดนามคาดหวังจากงานแสดงสินค้าไทยนั้น คือ ได้รับสินค้าที่เป็นของประเทศไทยจริง ๆ และผลิตในเมืองไทยจริง ๆ

โดยทั่วไปแล้ว สินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศทางตอนเหนือของเวียดนามนั้น (ที่นักข่าวสาวชาวเวียดนามระบุชื่อประเทศที่กล่าวถึง) ที่ผ่านลงมาจำหน่ายให้ประเทศเวียดนามนั้น เป็นสินค้าที่ผลิตในบริเวณทางใต้ของประเทศ จ... ที่มีมาตรฐานสินค้าค่อนข้างต่ำกว่าสินค้าที่ผลิตในแถบตะวันออกของ จ.. ด้วยมุ่งผลิตและส่งออกให้คนแถบเมืองหลวงและส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ สามารถพิสูจน์ได้จากการได้ลองใช้สินค้าเหล่านี้แล้ว สินค้าไม่มีความคงทนถาวร คุณภาพเกือบทุกประการไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง โดยทั่วไปแล้วชาวเวียดนามมีความเชื่อมั่นในสินค้าไทยแท้ ๆ เป็นอย่างมาก ในวงครอบครัวและเพื่อนฝูงของผู้วิจัยที่รู้จักคุ้นเคยกันนั้น มีหลักการเบื้องต้นในการซื้อสินค้าไทย คือ ตัวผลิตภัณฑ์จะต้องมีตัวอักษรไทยกำกับ หากจะมีคำอธิบายเป็นภาษาเวียดนามก็จะมี สติกเกอร์มาแปะติดไว้ที่ผลิตภัณฑ์เพื่ออธิบายคุณภาพสินค้าและวิธีใช้ให้ผู้ใช้ได้เข้าใจ แต่ถ้าหากเป็นสินค้าที่บอกว่าเป็นสินค้าไทย แล้วมีตัวหนังสือเวียดนามและตัวหนังสือไทยพิมพ์กำกับไว้บนผลิตภัณฑ์ด้วย ผู้ซื้อจะไม่นิยมซื้อ เพราะถือว่า เป็นสินค้าไทยไม่จริง เป็นเพียงสินค้าไทยที่ผลิตในประเทศเวียดนาม หรือประเทศอื่น ดังตัวอย่าง ..

ภาพที่ 94 สินค้านำเข้าจากประเทศไทย

หากมีคำอธิบายเป็นภาษาเวียดนาม

ก็ต้องจัดทำเป็นสติ๊กเกอร์พิมพ์เพิ่มเติมเท่านั้นจึงจะเชื่อถือได้ว่าเป็นสินค้าไทย

ดังนั้น คำถามของนักข่าวหญิง คือ คำถามที่มีนัยสำคัญทางค่าความเชื่อมั่นในสินค้าไทยสำหรับสำนักงานทศพาณิชย์ ที่จะต้องนำไปไตร่ตรองกับความหมายหลายนัยที่แฝงอยู่ในคำถาม ทั้งที่เป็นรูปแบบการวางแผน การดำเนินการ และกระบวนการประเมินผลงาน เพื่อให้ผู้บริโภคชาวเวียดนามได้เชื่อมั่นในคุณภาพสินค้าไทยที่แท้จริง ถ้าหากสำนักงานการทศพาณิชย์ดำเนินการผิดพลาดด้วยเงื่อนไขประการใดก็ตาม ผลกระทบก็จะส่งผลโดยตรงต่อค่าความเชื่อมั่นในกระบวนการนำสินค้าเข้าสู่ประเทศเวียดนาม กระบวนการผลิตสินค้าและกระบวนการจำหน่ายสินค้าไทยในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในบรรยากาศสภาวะกระแสประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียน (ASEAN) ที่จะเดินทางมาถึงในปี ค.ศ. 2015 นี้

เป็นที่น่าสังเกตว่า มีชาวไทยมาร่วมงานแถลงข่าวเพียง 4 ท่าน คือ เอกอัครราชทูตไทยประจำ กรุง ฮา โนญ, ผู้ช่วยทูตทหารบก, ผู้ช่วยทูตทหารอากาศ และผู้ช่วยทูตการพาณิชย์ ซึ่งล้วนเป็นคนในองค์กรของรัฐเท่านั้น ส่วนหน่วยงานภาคเอกชน หรือคนไทยข้ามชาติอื่นไม่มีผู้มาร่วมงานแถลงข่าวเลย

หลังจากนั้นมา ผู้วิจัยได้มีโอกาสเดินทางไปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ คุณเจริญรัตน์ เจริญวิศิษฐ์ (ก๊ิงกิง) ผู้จัดการทั่วไป บริษัท EUP EASON URAI PAINT CO., LTD. เลขานุการสมาคมฯ และรักษาการนายกสมาคมในขณะนั้น และผู้วิจัยได้ถามถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ของสมาคมฯ กับสำนักงานทศพาณิชย์ และการร่วมมือในงานวันแสดงสินค้าไทย 2012 นั้น คุณเจริญรัตน์ กล่าวว่า ...

ภาพที่ 95 คุณเจริญรัตน์ เจริญวิศิษฐ์ (ก๊ิงกิง) เลขานุการสมาคมฯ (เสื้อสีชมพู)

รักษาการนายกสมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ)

และพนักงานคนไทยในบริษัทฯ

“... ทราบข่าวเรื่องการจัดงานของสถานทูตฯ ผ่านอีเมลล์แล้วครับ ส่วนเรื่องรูปแบบการจัดงานนั้น สมาคมยังไม่ได้รับเชิญให้เข้าไปมีส่วนร่วมอะไรครับ อาจจะเห็นว่า ทางสมาคมยังไม่มีนายกสมาคมก็เป็นไปได้ครับ ... ส่วนความสัมพันธ์ของทางสมาคมกับทางสถานทูตฯ นั้น เราก็ต้องการความช่วยเหลือและสนับสนุนจากสถานทูตครับ โดยเฉพาะสำนักงานการทูตพาณิชย์ครับ อย่างเช่น เรื่องประชาคมอาเซียนที่กำลังจะมาถึงในปี 2012 นี้ ก็ยังไม่เห็นหน่วยงานภาครัฐเคลื่อนไหวอย่างชัดเจนครับ เราก็อยากได้องค์ความรู้และข้อมูลอันเป็นนโยบายจากภาครัฐที่ถูกต้องและชัดเจนเหมือนกันครับ ..”

(เจริญรัฐ เจริญวิศิษฐ์, สัมภาษณ์ – 26 กรกฎาคม 2012)

คุณยุทธพงษ์ วงศ์วัฒน์ [เต๋า ไตโร] ผู้จัดการสาขา บริษัท Jebesen & Jessn Vietnam) Co., Ltd. บริษัทตัวแทนจำหน่ายอุปกรณ์กีฬาของลอฟ และการทำงานรักษาสนามกอล์ฟของสิงคโปร์ กล่าวว่า ...

“ ... ผมก็ทราบข่าวการจัดงานของสถานทูตผ่านทางอีเมลล์ครับ แต่ก็ไม่เห็นโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เห็นตามจุดสำคัญ หรือถนนสายต่าง ๆ นะครับ ... จริง ๆ แล้วงานลักษณะแบบนี้ ควรได้ให้นักลงทุนไทยเราที่มาทำงานหรือลงทุนอยู่แล้วในเวียดนาม ได้มีโอกาสนำสินค้าเข้ามาร่วมแสดงและจำหน่ายด้วย เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าไทยที่ผลิตในเวียดนามร่วมกัน และขณะเดียวกันนักลงทุนหน้าใหม่จากเมืองไทยได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับนักลงทุนรุ่นเก่าเพื่อแสดงเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันก็น่าจะดี เพื่อจะได้สื่อสารกันเข้าใจง่ายขึ้น เพราะการที่นักลงทุนไทยหน้าใหม่มาพบนักลงทุนเวียดนามโดยตรง แต่ยังไม่มีความสามารถทางภาษาอย่างเพียงพอ ต้องสื่อสารกันผ่านล่าม ก็ไม่อาจจะเข้ากันไม่ถูกต้องทั้งหมด ที่สำคัญ พวกเราชาวสมาคมฯ ก็จะได้มีคนไทยช่วยกันทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองให้เพิ่มมากขึ้น ...”

(คุณยุทธพงษ์ วงศ์วัฒน์ [เต๋า ไตโร] ผู้จัดการสาขา บริษัท Jebesen & Jessn Vietnam)

ดูเหมือนว่า สำนักงานการทูตพาณิชย์และนักธุรกิจไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) มีทิศทางการดำเนินงานที่ยังไม่ค่อยสอดคล้องกันนักในแนวนโยบายเพื่อส่วนรวม สำนักงานการทูตพาณิชย์ที่เป็นหน่วยราชการมุ่งที่จะทำงานไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ของระบบราชการไทยแบบดั้งเดิม (Traditional Bureaucratic Model) ที่เลือกใช้วิธีระบบการงานแบบเครือข่ายแบบจ้างเหมา (Contracted Model) มาช่วยเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนนักลงทุนหน้าใหม่ของของไทยเพื่อลดขั้นตอนความไม่แน่นอนต่าง ๆ ด้วยเหตุผลการมีงบประมาณ ที่ชัดเจน และข้อจำกัดในเรื่องกำลังคน จึงเลือกใช้วิธีการทำงานแบบเครือข่ายจ้างเหมา ซึ่งมีลักษณะการดำเนินงานที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย การกระจายตัวของแหล่งข้อมูล ทรัพยากรและความรับผิดชอบในผลสำเร็จเป็นแบบกระจุกตัว เพื่อลดปัญหาความเสี่ยง จึงส่งผลให้องค์กรภาคประชาชนไม่ค่อยได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมแต่ประการใด (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2009 : 87) ประการสำคัญ คือ ทางสำนักงานการทูตพาณิชย์มีหน้าที่เพียงแต่ตั้งคณะกรรมการประเมินคอยตรวจสอบดูแลอย่างใกล้ชิด ก็จะถือได้ว่าการดำเนินกิจกรรมนั้นประสบผลสำเร็จ ลดข้อ

กลางแกลงสงสัยของชาวเวียดนามในเรื่องคุณภาพของสินค้าไทย ดังเช่นที่นักข่าวชาวเวียดนามได้ถามขึ้นในที่ประชุม ในวันแถลงข่าววันงานแสดงสินค้าไทย ณ โรงแรมมีเลีย ในวันที่ 26 กรกฎาคม 2012 นั้นลงมาได้

ความจริงแล้ว ประเด็นเรื่องความหมายของ “สินค้าไทย” ที่แท้จริงเป็นอย่างไร? และความรอบคอบในการตรวจสอบดูแลของคณะกรรมการจัดงานเป็นอย่างไรนั้น เคยมีปรากฏการณ์เช่นนี้มาแล้วครั้งหนึ่ง ในคราวการจัดงานแสดงสินค้าไทยในปี ค.ศ. 2009 ในปีนั้น เป็นปีที่มีบูทแสดงสินค้าเป็นจำนวนมากและมีผู้เข้ามาชมและจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยได้เข้าไปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าของผลิตภัณฑ์ยาหม่องน้ำ เสง กิม อีว และได้ถามถึงประเด็นที่เป็นปัญหาในการนำสินค้ามาแสดงในงานนี้ เจ้าของผลิตภัณฑ์แสดงอาการฉุนเฉียวนิดหน่อยแล้วบอกว่า

“... อาจารย์เชื่อไหมครับว่า ได้แอบมีผู้นำสินค้า จ..น มาจำหน่ายในที่หลายร้าน เป็นร้านของชาวเวียดนามด้วย และพวกเราที่รู้จักกัน จึงไปแจ้งคณะกรรมการจัดงาน และคณะกรรมการจัดงานก็ให้ปิดร้าน แต่พออีกสักหน่อยเขาก็เปิดจำหน่ายอีก ก็ไม่เห็นใครมาทำอะไร ... ไม่รู้ว่าการกรมการไปไหนหมด อย่างนี้เสียชื่อเสียงหมดเลยนะครับ ...”

ภาพที่ 96 คุณกิตติชัย แซ่หว่อง เจ้าของกิจการน้ำมันหม่อง ตรา เสง กิม อีว

สำนักงานการทูตพาณิชย์เป็นหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการค้าขายและการประกอบธุรกิจของชาวไทยในประเทศเวียดนาม ส่วนสมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนามเป็นผู้ประกอบการที่ต้องพึ่งพาอาศัยบทบาทและหน้าที่หน่วยงานของรัฐเพื่อให้กิจการดำเนินไปด้วยความมั่นคง หากทั้ง 2 ฝ่ายไม่ทำงานเชิงรุกและประสานงานกันในรูปแบบของเครือข่าย เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสกระจายข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากรและความสำเร็จในการดำเนินการร่วมกัน ก็อาจจะถูกมองได้ว่า ระบบราชการยังไม่พัฒนาระบบการทำงานให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงไปของระบบการพัฒนาเศรษฐกิจโลก และหน่วยงานเอกชนที่เป็นองค์ปฏิบัติก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะไม่มีแรงผลักดันและความร่วมมือในการทำงานแบบเครือข่ายที่ดีจากองค์กรสนับสนุนในการทำงาน ที่สำคัญไปกว่านั้น ที่สังเกตได้อีกประการหนึ่ง คือ โดยระบบสายงานบังคับบัญชานั้น สำนักงานที่ปรึกษาการพาณิชย์ขึ้นตรงต่อกระทรวงพาณิชย์โดยตรงในประเทศไทยทั้งในด้านบุคลากรและงบประมาณ แต่ในสายงานการบริหารนั้น สำนักงานที่ปรึกษาการพาณิชย์กลับต้องอยู่ภายใต้การกำกับและดูแลโดยสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า โหน่ย ซึ่งสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ จึงเสมือนเป็นหน่วยงานฝากมา สถานเอกอัครราชทูตฯ ไม่สามารถเข้าไปกำกับ และดูแลในเรื่องงบประมาณการบริหารบุคลากร และการบริหารงาน ถ้าหากหน่วยงานทั้งสองทำงานไม่ประสานสอดคล้องกันก็จะประสบปัญหาใน

เรื่องความไม่ลงรอยและความเข้าใจกันอันส่งผลต่อการดำเนินนโยบายทั้งทางด้านการต่างประเทศและการ
ธุรกิจในประเทศ

กิจกรรมวัน “นิทรรศการสินค้า ปี ค.ศ. 2012” พิธีเปิดเริ่มต้นด้วย กิจกรรมการแสดงโหมโรงด้วย
ศิลปะและวัฒนธรรมการรำไทยทั้ง 4 ภาคของไทย – ฟ็อนเงี้ยว (ภาคเหนือ) รำเชิดขวัญ (ภาคกลาง) และรำริ
องเงิง (ภาคใต้) พร้อมวงโปงลางและรำเชิดอีสาน พร้อมเลขานุการจัดการ ท่านบุษบา บุตรรัตน์ (ผู้อำนวยการ
สำนักงานการทูตพาณิชย์) กล่าวรายงานต่อประธานการจัดงาน ท่านอุปทูต บุญรงค์ พงษ์เสถียรศักดิ์ ตัวแทน
ฝ่ายสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โนญย ถึงลักษณะความเป็นมา และลักษณะของการจัดงาน
ที่เน้น นำเสนอสินค้าไทย โดยมุ่งให้ความสำคัญกับสินค้าโอท็อป และสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีจำนวนถึง 122
กิจกรรมร่วมงาน และนอกจากนี้ แยกสำคัญที่เข้าร่วมงานนั้นยังประกอบไปด้วยตัวแทนฝ่ายพนักงานผู้ช่วย
ทูตทั้ง 3 ฝ่าย คือ สำนักงานผู้ช่วยการทูตทหารบก – ทหารอากาศ และทหารเรือ พร้อมด้วย ตัวแทนความ
ร่วมมือของ บริษัทอำนวยการจัดงาน VINEXAD จำกัด โดยมีตัวผู้แทนจากประเทศเวียดนาม คือ รัฐมนตรีช่วย
ว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ Mr. Nguyen Thanh Bien มาร่วมเกียรติในพิธีเปิด รวมทั้ง
คณะผู้แทนจากสถานทูตต่าง ๆ ในเวียดนามที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย ซึ่งประธานพิธีงาน
ได้กล่าวเปิดงาน โดยสรุปว่า

“... งานวันแสดงสินค้าไทยที่ถูกจัดขึ้นในประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะในเมือง ห่า โนญย นี้
มีมาแล้วถึง 11 ครั้ง และครั้งนี้เป็นครั้งที่ 12 ล้วนได้รับความสนใจและความร่วมมือเป็น
อย่างดีจากฝ่ายรัฐบาลประเทศเวียดนาม งานวันแสดงสินค้าล้วนมีความสำคัญกับ
ประเทศไทยที่จะได้มีโอกาสนำเสนอสินค้าไทยแท้ ๆ และหวังว่า ในปีประชาคมอาเซียนที่
จะมาถึง ค.ศ. 2015 นี้ จะเป็นนิมิตหมายอันดีในการไหลของผู้คน สินค้า และวัฒนธรรม
ของระหว่างทั้ง 2 ประเทศ ...”

และขณะเดียวกัน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและการพาณิชย์เวียดนาม ก็ได้กล่าวแสดง
ความคิดเห็นในงานจัดแสดงสินค้าครั้งนี้ โดยสรุปว่า ...

“... ชาวเวียดนามล้วนชมชอบในสินค้าไทยตลอดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน แม้สินค้า
ไทยจะมีราคาสูงกว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศเวียดนามเล็กน้อย แต่คาดหวังว่าในอนาคต
อันใกล้นี้ เมื่อระยะเวลาประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนมาถึง คงจะสามารถทำให้ผู้คน
และสินค้าไหลไปมาหากันและมีราคาพร้อมคุณภาพที่ทุกคนจะสามารถเข้าถึงได้ตามควร”

หลังจากนั้น ผู้เข้าร่วมงานก็ได้แยกย้ายกันชมกิจกรรมต่าง ๆ ในงาน ดังภาพที่นำเสนอ ต่อไปนี้

ภาพที่ 97 บริเวณประตูเข้างาน

ทำเนียบความร่วมมือทางวัฒนธรรม ท่า โน่นย เลขที่ 91 ถนน Tran Hung Dao เมือง ท่า โน่นย – เวียดนาม

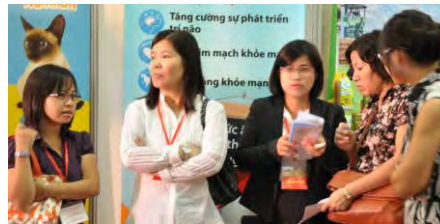
ภาพที่ 98 ท่านอุปทูตประธานงาน (ซ้าย) และท่าน Nguyen Thanh Bien รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า – ประเทศเวียดนาม แกรับเชิญผู้เป็นเจ้าของพื้นที่

ภาพที่ 99 แขกผู้มีเกียรติของทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายประเทศไทย (ซ้าย) และฝ่ายประเทศเวียดนาม และต่างชาติอื่น (ขวา)

ภาพที่ 100 กิจกรรมศิลปวัฒนธรรมไทยบนเวที ทั้ง 4 ภาค

ภาพที่ 101 ทีมคณะกรรมการผู้จัดงาน และสาวงามเวียดนามนិเชิญพวงช่อดอกในไนท์เปิด

ภาพที่ 102 อาหารไทยจากร้านอาหารไทยในเมือง ห่า ไน้อย และสินค้าเบ็ดเตล็ดที่หลากหลาย

ภาพที่ 103 การสาธิตการแกะสลักจากมหาวิทยาลัยสวนดุสิต และการแสดงการสาวไหม จากจังหวัดกาฬสินธุ์

นอกเหนือจากการแสดงและจำหน่ายสินค้าอันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญข้อหนึ่งที่มุ่งนำเสนอให้ชาวเวียดนามได้มีโอกาสลิ้มรส – ทดลอง – และซื้ออาหารไทยและสินค้าไทยไปทดลองบริโภคเพื่อสร้างความคุ้นเคยและยอมรับในคุณภาพที่นำเสนอโดยเจ้าของผลิตภัณฑ์โดยตรงจากประเทศไทยแล้ว สำนักงานยังมีวัตถุประสงค์ที่เป็นผู้อยู่ระหว่าง (Betweeness Centrality) ที่มีคุณสมบัติในการทำหน้าที่เป็นแกนไหลผ่านข้อมูลข่าวสาร (Gate keeper) ในการประสานสายสัมพันธ์ (Linkage) ระหว่างผู้ผลิตในประเทศไทย และผู้จำหน่าย (Distributors) หรือ ตัวแทนจำหน่าย (Agents) ในประเทศเวียดนามในรูปแบบการพบกันโดยตรงในบริเวณพื้นที่งาน โดยใช้ภาษาอังกฤษ หรือล่ามผู้รู้ภาษาเวียดนาม และผู้ประกอบการหลายกิจการก็ประสบความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายการค้าขายในเบื้องต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ในหลายผู้ร่วมงาน ดังนี้

คุณ ภาณุ ชันท์แก้ว พาณิชยจังหวัดน่าน กล่าวถึงมูลเหตุและวัตถุประสงค์ในการเดิมทางมาร่วมกิจกรรมงานในครั้งนี้ว่า ..

“... ผมเป็นหัวหน้าทีมในการพากลุ่มสินค้า โอท็อป จากจังหวัดน่านมาตลาดครับ ความจริงเราเคยไปออกงานที่ประเทศลาวมาแล้ว งานไปได้ดีเพราะการเดินทางและราคาสินค้าไม่แตกต่างกันเท่าไร แต่มงานนี้ ได้รับการประสานงานกับกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศให้จัดทีมมาตลาดน่าสนใจครับ และมีผู้ประกอบการหลายกิจการมาด้วยกัน .. ดีครับ งานแบบนี้ แต่พวกเราไม่มีปัญหาเรื่องภาษาครับ หากใช้ภาษาอังกฤษ พวกเราทั้งสองฝ่ายก็ยังไม่ค่อยดีเท่าไร ครั้นใช้ภาษาเวียดนาม หรือไทย เราก็ไม่ค่อยเข้าใจกันทั้งสองฝ่ายอีกครับ ...”

(ภาณุ ชันท์แก้ว, สัมภาษณ์ – 3 ธันวาคม 2011)

ส่วน คุณ นิชาภา ชาญกอบเกียรติ – ผู้จัดการฝ่ายการเงินและการตลาด ศูนย์ส่งเสริมศิลปะชีพระหว่างประเทศ (องค์กรมหาชน) ได้แสดงความคิดเห็นต่องาน และการมาร่วมงานว่า ...

“... มาสังเกตตลาดคะ ว่าองค์กรเราจะนำสินค้าข้ามชาติมาจำหน่ายได้หรือไม่ คิดว่าน่าสนใจคะ ก็ได้พบกับกลุ่มพ่อค้าคนกลางหลายคน พอมองเห็นหนทางและการขายสินค้าอยู่คะ อยากให้กรมส่งเสริมฯ จัดแบบนี้เรื่อย ๆ และ ประชาสัมพันธ์พ่อค้าคนกลางให้ได้มาก

ครั้งจะมาขายอย่างเดียวคงลำบาก เพราะเรื่องการขนส่งและราคาสินค้า และค่าเงินที่แตกต่างกัน ...”

(นิชาภา ชาญกอบเกียรติ, สัมภาษณ์ – 3 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 104 คุณภาณุ ชันแก้ว – พาณิชย์จังหวัดน่าน (ซ้าย) และคุณ นิชาภา ชาญกอบเกียรติ – ผู้จัดการฝ่ายการเงินและการตลาด ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์กรมหาชน)

ส่วนคุณ นิรมล ตาก้า ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายการตลาด นำออกสินค้าไทย (ภาคเหนือ) ที่ใช้ภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่วกล่าวอย่างมั่นใจว่า ...

“... ขอขอบคุณกรมการส่งเสริมฯ และสถานทูตไทยในเวียดนาม ได้คุยกับผู้นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศของเวียดนาม 2-3 เจ้า เมื่อวานนี้ที่ทางสถานทูตได้นัดหมายให้ จะต้องติดต่อกันในระดับปฏิบัติและทำความเข้าใจเรื่องการขนส่งและราคาเงิน ... แต่อย่างไรก็อยากพบกับผู้ค้าชาวไทยรุ่นพี่ ๆ บ้าง เพื่อจะได้ขอคำแนะนำค่ะ ..”

(นิรมล ตาก้า, สัมภาษณ์ – 3 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 105 นิรมล ตาก้า – ผู้ช่วยผู้จัดการบริษัทส่งออกสินค้าไทย – จ. ลำพูน

ในส่วนของจำหน่ายโดยตรงนั้น มี 1 ทักษะที่ได้แสดงแนวคิดในเรื่องเครือข่ายทางการค้าโดยอาศัยเวลางานแสดงสินค้าโดยประสานงานผ่านกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และสำนักงานสถานทูตไทยให้เป็นประโยชน์ต่อการผลิตและการค้าของคนรุ่นใหม่ ..

“ผมมางานนี้ครั้งแรกครับ ... ผม เรียนการออกแบบมาครับ และอยากเป็นเจ้าของกิจการ จึงร่วมกับเพื่อน ๆ ออกแบบเครื่องใช้และสิ่งประดิษฐ์ประเภท เครื่องประดับที่เราเห็นอยู่ทั่วไปที่คนนิยม โดยเรานั้นออกแบบในรูปแบบที่เคยเป็นที่นิยมในยุคคลาสสิกโรมัน แล้วนำมาประ

ยูกันเข้ากับวัฒนธรรมไทย เช่น พวกแหวน สร้อยข้อมือ สร้อยคอ หรือพวกเครื่องใช้อื่น ลงมือเอง และทำเอง อยากทำตลาดในอาเซียน ราคาแพงนิดหน่อยแต่เน้นแบบอสังการครับ ผมจะคอยไป กับกรมส่งเสริมแบบนี้แหละครับ เพื่อทำตลาด ... มีชาวเวียดนามกลุ่มหัวสมัยใหม่มาคุยอยู่ หลายเจ้าอยู่ครับ ...”

(นิก, สัมภาษณ์ – 3 ธันวาคม 2011)

ส่วน คุณภากร ยอดวิศิษฐ์ศักดิ์ – ผู้จัดการบริษัท Pakorn Leather Ltd.. Part. NEW BANG POO GROUP – ได้แสดงทัศนะในเรื่อง การแสดงสินค้าและเครือข่ายที่ได้สร้างไว้กับกรมส่งเสริมฯ และผู้ร่วมงานนักศึกษาเวียดนาม ว่า ...

“... ผมตามกรมส่งเสริมมานานแล้วครับ สินค้าผมเป็นพวกแฮนด์เมด จากหนังจะเข้และงู หนังเราดีว่าของเวียดนาม แม้มีราคาแพงกว่าแต่ฝีมือและคุณภาพครับ ผมทำตลาดมาได้ 6 ปีแล้วครับ และมีงานขายปลีกอยู่ที่ เวียดนามได้ และจะพยายามมาเปิดตลาดที่ภาคเหนือ มีลูกค้ามาติดต่อเพื่อร่วมหุ้นเปิดตลาดที่เหนือเหมือนกันครับ ... ผมมักจะใช้นักศึกษาใน มหาวิทยาลัยที่พูดไทยได้มาเป็นล่ามครับ ที่นี้ขายดีครับ มีลูกค้าเก่าที่เคยซื้อมาซื้อและดูรูปแบบใหม่ ๆ ครับ ...”

(ภากร ยอดวิศิษฐ์ศักดิ์ – สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 106 นิก – พ่อค้ามือใหม่ รุ่นใหม่ที่อาศัยเครือข่ายรัฐชาติก้าวข้ามพรมแดนค้าขาย (ซ้าย) ส่วนภาพขวามือ ภากร เจ้าของกิจการเครื่องหนังแถบบางปู กับนักศึกษาเวียดนาม เครือข่ายการทำงาน

ภาพที่ 107 กระเป๋าหนังจะเข้ แหวนและกรอบแว่นตาแบบย้อนยุคสมัย “แฮนด์เมด”

ในกรณีของ ภาคกร นั้น เริ่มต้นเปิดตลาดใหม่สินค้าใหม่พร้อม ๆ กันกับเริ่มการสร้างเครือข่ายทางการค้าในประเทศเวียดนามโดยอาศัยการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าที่กรมส่งเสริมทางการค้าระหว่างประเทศได้จัดขึ้นทุก ๆ ปี ในประเทศประเทศเวียดนามตั้งแต่เมื่อหลายปีมาแล้ว โดยเขาได้ตัวสินค้าโดยการแสดงสินค้าและจำหน่ายตรงในราคาถูกที่ถูกพวงไปด้วยด้วยความเป็นสินค้าประทับตรา “ความเป็นไทย – Thai-ness” ที่สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้บริโภคได้ในเบื้องต้น และขณะเดียวกันสินค้าของเขาเองก็มีคุณภาพได้มาตรฐานเมื่อเทียบต้นทุนสินค้ากับสินค้าของชาวเวียดนามเองผลิตเอง หรือสินค้าจีนที่มีมาจำหน่าย พร้อมทั้งมีรูปลักษณ์ที่แปลกใหม่ พร้อมกันนี้ เขาใช้วิธีการอาศัยคนในพื้นที่ คือ อาศัยการสร้างเครือข่ายกับคนในพื้นที่โดยการอาศัยจ้างวานนักศึกษาเวียดนามมาทำงานด้วย และขายสินค้าในราคาต้นทุนให้กับผู้ช่วยงานได้นำไปทดลองใช้ จึงช่วยให้เกิดการโฆษณาประชาสัมพันธ์บอกกันต่อ ๆ ไป และปัจจุบัน ภาคกร ก็ได้รับนักศึกษาชาวเวียดนามที่เคยมาฝึกงานและทำงานชั่วคราวระยะสั้นกับเขามาก่อนมาทำงานประจำด้วย อันนับเป็นวิธีการสร้างเครือข่ายสายสัมพันธ์แบบใกล้ชิด (Closeness Centrality) ปากต่อปากไปยังชาวเวียดนามอื่นที่ยังนักศึกษาทั้งจากมหาวิทยาลัยในเวียดนามได้ และมหาวิทยาลัยในภาคเหนือของเวียดนาม และด้วยพัฒนาการทางการค้าที่ค่อย ๆ เป็นไป จนในที่สุดสินค้าของภาคกรก็ติดตลาดแล้วกลุ่มผู้มีรายได้ในระดับกลางขึ้นไป ภาคกร ก็เริ่มเปิดสาขาในเวียดนามอย่างจริงจัง ซึ่งปัจจุบันนี้เขาได้มีสาขาการจำหน่ายสินค้า จำนวน 2 สาขา แล้วในเวียดนามที่ภาคใต้ ภาคกลาง และกำลังคิดจะหาเครือข่ายการร่วมมือในเวียดนามเหนือ

ในรูปแบบและยุทธวิธีเช่นเดียวกันนี้ หาก “นิก” – เจ้าของกิจการเครื่องประดับสไตล์ยุโรปโบราณได้มาเริ่มต้นเปิดตัวสินค้าใหม่ในประเทศเวียดนามแล้ว และเดินทางตามช่องทางที่ ภาคกร ได้สร้างเครือข่ายไว้ ชาวเวียดนามอาจจะมาเริ่มใช้เครื่องประดับประเภทแหวน สร้อยแขน สร้อยข้อมือราคาประหยัดและแปลกใหม่ จนช่วยให้กิจการของ นิก เจริญก้าวหน้าไปด้วยดีก็เป็นไปได้ หาก นิกและภาคกรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน หรือถือเป็นโอกาสเครือข่ายทางการค้า เพื่อนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนสินค้า หรือร่วมหุ้นทางการค้าต่อไป

คุณ เล แทงห์ หาย (Ms. Le Thanh Hai) และลูกสาววัย 4 ขวบแม่ค้าขายอาหารที่เปิดกิจการในตอนเย็น บ้านอยู่ตอนกลางของถนน เจิ่น เฮือง ด่าว (Tran Huong Dao St.) ได้คุยกับผู้วิจัยขณะที่นั่งทานข้าว ไก่ทอดและน้ำสมุนไพรตะไคร้ไทยอย่างเอร็ดอร่อย พร้อมอุบรจจุลติภณท์ไทยประเภท ยาสระผม แปททินครีมนวดผมและสบู่ลั๊กซ์ วางอยู่บนโต๊ะอาหาร ว่า ...

“... ชอบสินค้าไทย เพราะใช้แล้วมีความรู้สึกว่ามีประสิทธิภาพ อย่างยาสระผม แปททิน นี้สระแล้วจะรู้สึกว่ามันสะอาดนาน มีกลิ่นหอมติดทนนาน ผมนุ่มสลวยดี และสบู่ก็เหมือนกัน คือ เวลาใช้ล้างฟองนุ่ม กลิ่นหอมติดทนนาน ไม่ระคายผิว ... เวลาว่างวันแสดงสินค้าไทยจึงชอบมา แม้นสินค้าจะแพงขึ้นนิดหน่อย แต่ใช้แล้วมั่นใจ ...”

(เล แทงห์ หาย, สัมภาษณ์ – 3 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 108 คุณ เล แหงห์ หาย – ผู้เข้าชมนิทรรศการ

รูปแบบการทำงานเครือข่ายแบบจ้างเหมา (Contracted Model) โดยทางสำนักงานการทูตพาณิชย์ ณ กรุง ห่า โหน่ย เป็นผู้มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงเป็นแกนกลางสำคัญ (Hub) ในการกระจายข้อมูลข่าวสาร (Gate keeper) ไปยังกลุ่มผู้ประกอบการชาวไทย และเป็นช่องทางในการกระจายสินค้าและข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มผู้บริโภคชาวเวียดนาม โดยเป็นผู้มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงในการรับแนวนโยบาย และงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางสินค้าให้กับผู้ประกอบการทั้งรายใหม่และที่ดำเนินกิจการอยู่ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) โดยการว่าจ้างผู้รับเหมาบริษัท Organizer ชื่อ บริษัท VINEXAD จำกัด ที่ทางสำนักงานฯ ได้ให้กรอบแนวคิด นโยบาย และการประเมินผลในการปฏิบัติงานไป อย่างไรก็ตาม แม้นผลการประเมินการจัดงานจะออกมาเป็นประการในความรับผิดชอบก็ยังคงตกเป็นของสำนักงานการทูตพาณิชย์ที่ไม่สามารถจะปฏิเสธได้ ลักษณะการทำงานรูปแบบนี้ อย่างไรก็ตาม ผู้กระทำการ (Actor) ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ทำหน้าที่หลัก (Hub) และผู้กระจายข้อมูลข่าวสารและสินค้า (Gate keeper) ที่มีคุณสมบัติเป็นอยู่อยู่ระหว่าง (Betweenness Centrality) ที่คอยเชื่อมความสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่ายการค้าขายชาวไทยให้มามีโอกาสได้พบกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและสินค้าเพื่อสร้างเครือข่ายทางการค้าระหว่างผู้ประกอบการชาวไทยและ ผู้จ่ายแจกสินค้าชาวเวียดนามหรือชาวต่างชาติอื่น อย่างไรก็ตาม จากปรากฏการณ์ในงานวันแสดงสินค้าไทย ครั้งที่ 12 และครั้งอื่นๆ ที่ผ่านมาได้สามารถช่วยให้เกิดการสร้างเครือข่ายทางการค้าให้กับผู้ประกอบการชาวไทยในเริ่มต้น และเปิดกิจการการค้าในประเทศเวียดนามได้ในหลายกรณีเป็นที่น่าสนใจยิ่งใด ส่วนผลของการพบปะและแลกเปลี่ยนข้อมูลและสินค้าจะประสบผลสำเร็จประการใดนั้น มีปัจจัยที่เป็นหัวใจหลักสำคัญเกี่ยวข้องอีกหลายประการที่รัฐชาติไทยต้องให้ความสำคัญ คือ ความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม กระแสการเคลื่อนไหลของเงิน การขนส่ง และกำแพงภาษี ที่ยังไม่ปรากฏเด่นชัดให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนที่สามารถจะก่อให้เกิดและนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมที่ควรได้เร่งศึกษาวิจัยให้แท้จริง

3.3.2 พรมแดนทางการเศรษฐกิจ : การสร้างเครือข่ายข้ามชาติทางการค้าที่เชื่อมโยงกันกับการลบและสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่สัมพันธ์กันกับอัตลักษณ์กลุ่มในพื้นที่ใหม่

ผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติ (Transnational people) นอกจากจะมีการต่อรอง ต่อสู้และแข่งขันเพื่อการปรับตัวให้ผู้รอดในพื้นที่ใหม่ด้วยวิธีการสร้างพรมแดนทางสังคมและวัฒนธรรมให้ผูกโยงกันกับการสร้างเครือข่ายผ่านการนำเสนอ/ตอกย้ำทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสมดุลแล้ว เขาเหล่านั้น ยังต้องสร้างพรมแดนทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกันกับการสร้างเครือข่ายทางการค้าโดยการสร้าง และลบพรมแดนทางด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ให้เข้าไปสู่กลุ่มเครือข่ายทางการค้าในพื้นที่เจ้าของท้องถิ่นให้เหมาะสมได้หลากหลายลักษณะต่างกันไป (ปฤษฎา รัตนพฤกษ์, 2002: 39) ในส่วนของกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ต่างก็มียุทธวิธีการลบสร้างและนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยให้สัมพันธ์กันกับการสร้างเครือข่ายทางการค้าที่ช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถดำรงธุรกิจอยู่ได้อย่างสมดุล และประสบปัญหาที่หลากหลาย ดังต่อไปนี้

- 1) กาแฟมือถือน เลขที่ 29 ถนน เก ซาว: ชุมชนเครือข่ายแลกเปลี่ยนสินค้าและมูลข้าวสาร ัญญะมณี (Gate keeper)

ภาพที่ 109 ศูนย์การค้าัญญะมณี “Ruby Plaza” หัวถนน เก ซาว – เมือง ห่า ไน่

นับตั้งแต่ นโยบายการเปิดประเทศโดยการใช้เมืองนำการค้า หรือ นโยบาย โดย ฌัย ที่พรรคสังคมนิยมแห่งชาติประเทศเวียดนาม ได้ประกาศใช้แนวนโยบายการพัฒนาประเทศ โดยใช้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่เปิดโอกาสให้นักลงทุนเอกชน และนักลงทุนต่างชาติได้มีโอกาสทำการค้าขายในประเทศเวียดนามได้ ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมานั้น รัฐบาลเวียดนามก็ได้พยายามเลือกเฟ้นหาแนวทางการจัดการธุรกิจที่ตนเองมีอยู่ให้ก้าวเข้าไปสู่ความเป็นสากล เพื่อดึงดูดการลงทุน การค้าและการท่องเที่ยว และ 1 ในนั้น คือ การพยายามจัดการเรื่อง “ัญญะมณี” เพื่อให้เป็นศูนย์กลางทางการค้าัญญะมณีที่สำคัญของโลก โดยรัฐได้เปิดโอกาสให้เอกชนจัดสร้างศูนย์การค้าขนาดใหญ่ที่มีความสมบูรณ์ทั้งในเรื่อง

สถานที่ กระบวนการจัดการ การจำหน่ายและข้อมูลข่าวสาร และเปิดโอกาสให้พ่อค้าลง ทุนรายย่อยเข้าไปมีส่วนร่วมในการนำเสนอและจำหน่ายสินค้า โดยเฉพาะัญญะมณีประเภท “พลอย” ที่ประเทศเวียดนามเป็นเจ้าของบ่อพลอยที่มีคุณภาพหลายแห่งในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในจังหวัด เียน บ้าย (สัมภาษณ์, สมเพชร ยะนา – 10 สิงหาคม 2012) และบ่อย่อยอื่น ๆ และนี่ คือ โอกาสสำคัญของ พ่อค้าพลอยรายย่อยนักเดินทางข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม คือ “สมเพชร ยะนา” หนุ่มใหญ่จากทางภาคเหนือของประเทศไทย ได้เลือกใช้ชุมชน “ร้านกาแฟม็อก – 12 ถนนถ่ ซาว” เป็นเส้นทางสร้างเครือข่ายเพื่อถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและสินค้า (Gate keeper) ระหว่างกลุ่มเครือข่ายัญญะมณีทั้งภายในและต่างประเทศ

สมเพชร ยะนา หนุ่มชนบท วัย 44 ปี จากอำเภอเมือง จังหวัดตาก ภาคเหนือของประเทศไทย ปัจจุบันนี้ สมเพชรเป็นเจ้าของร้านเจียรนัย และจำหน่ายัญญะมณี โดยเฉพาะที่เป็นพลอยหลากหลายตระกูล ร้านของสมเพชร ชื่อ “A A A Gemstones – Jewelry” เปิดดำเนินการค้าอยู่ที่ บ้านเลขที่ 8 ชั้น 2 ถนน Nguyễn Quyền – เขต Hai Bà Tr-ng, เทศบาลมหานคร Hà Nội ที่เป็นบ้านของครอบครัวเขาเอง ร้านของสมเพชรตั้งอยู่บนถนนเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในย่านใกล้สถานีรถไฟเมืองฮานอย ที่นับเป็นร้านเจียรนัยและจำหน่ายพลอยที่ได้รับการยอมรับ และมีชื่อเสียงในเรื่องคุณภาพ ฝีมือและราคาที่เป็นที่รู้จักทั้งชาวเวียดนามและชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวทางภาคเหนือของประเทศเวียดนาม

ภาพที่ 110 สมเพชร ยะนา กับกิจการเจียรนัยและจำหน่ายพลอยหลากหลายสี

อากาศยามเช้า ๆ ของฤดูหนาวปลายฤดูใบไม้ร่วง ของเดือนพฤศจิกายน ปี 2011 ผู้วิจัยได้นัดสัมภาษณ์กับ สมเพชร ยะนา หนุ่มใหญ่วัยกลางคนชาวจังหวัดพะเยาเพื่อสังเกตและบันทึกกิจวัตรประจำวันของเขา พร้อมถามข้อคำถามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวในเวียดนามในระยะเริ่มแรกก่อนการตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ในเวียดนามมาเป็นระยะเวลามากกว่า 20 ปีมาแล้ว โดยปกติแล้ว สมเพชรตื่นแต่เช้าทุกวันหลังจากจัดเตรียมร้านและอุปกรณ์การเจียรนัยพลอยประจำวันแล้ว สมเพชรก็รับประทานอาหารเช้าพร้อมลูกชายและลูกสาวทั้งสอง หลังจากนั้นสมเพชรก็ไปส่งลูกชายและลูกสาวทั้งสองในเรียนประถมศึกษาของรัฐบาลใกล้บ้านเป็นประจำ โรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่เวียดนามเริ่มเรียนตั้งแต่ 7.30 น. และไปเลิกเรียนเอาเวลา 16.30 น. เช่นเดียวกับเมืองไทย แต่นักเรียนประถมและมัธยมของเวียดนามเข้าเรียนช้ากว่า แต่ได้พักช่วงกลางวันยาวกว่า คือ พักกลางวันเป็นระยะเวลา 2 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 11.30 – 13.30 น.

ผู้วิจัยไปถึงร้านสมเพชร ประมาณเกือบ 8.00 น. แล้ว ก็เดินเข้าไปในร้านเห็นสมเพชรนั่งอยู่บนเก้าอี้ติดโต๊ะเจียรนัยพลอย แต่งตัวตามสบายหน้าตาสดชื่น สรวมนว่นขยายเล็ก ๆ ไว้บนตาวากำลังก้มลงมองเม็ดพลอยที่กำลังเจียรนัยอยู่อย่างชะมัดแวววาว เมื่อสมเพชรเห็นผู้วิจัยเดินเข้ามาก็ยิ้มต้อนรับและยกมือไหว้ตามแบบไทย ๆ พร้อมกับเชิญให้ผู้วิจัยนั่งใกล้ ๆ โต๊ะทำงานนั่นเอง

“ผมขอชื่นแต่เช้าครับ อากาศสดชื่นดีและต้องไปส่งลูกที่โรงเรียนด้วยครับ ที่เวียดนามโรงเรียนเปิดเรียนแต่เช้ามากครับ กลับมาแล้วก็นั่งทำงานสบาย ๆ ต่อเลยครับ ถ้าไม่ไปคุยกับเพื่อนพ่อค้าพลอยที่ร้านสภากาแฟใกล้ ๆ นี่เอง” สมเพชรชวนผู้วิจัยคุยพร้อมกับทำงานไปพร้อม ๆ กัน

(สมเพชร, สัมภาษณ์ – 24 พฤศจิกายน 2009)

สักครู่ภรรยาของสมเพชรก็เดินเอาน้ำชาสดชงหอมกรุ่นออกมาเสิร์ฟพร้อมกล่าวทักทายผู้วิจัย ภรรยาของสมเพชรอายุอ่อนกว่าสมเพชรเล็กน้อย ปีนี้อายุ 42 ปี แต่ยังคงอ่อนวัยและสดใสผิวพรรณขาวใสเปล่งปลั่งหน้าตาจิ้มลิ้มด้วยเลือดฝาดธรรมชาติ ไม่แต่งด้วยสีส่นอะไรรอบใบหน้า ผู้วิจัยเลยชวนนั่งเพื่อถามเรื่องบางประการเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัวตัวสมเพชร ภรรยาสมเพชรยิ้มแย้มแล้วลงนั่ง เนื่องจากยังเข้าอยู่ไม่มีแขกเข้ามาซื้อสินค้า ผู้วิจัยเริ่มส่งคำถามขึ้น ๆ เกี่ยวกับดิน ฟ้า อากาศ ลูกชายลูกสาวและชีวิตความเป็นอยู่และทัศนคติต่าง ๆ ที่มีต่อชาวต่างชาติในฐานะที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติ

Nguyễn Ngọc Anh (สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2011) ภรรยาสาวของสมเพชรให้ทัศนะเกี่ยวกับการคบค้าสมาคมกับชาวต่างชาติไว้ว่า...

“... โดยทั่วไปแล้วตามประเพณีของคนเวียดนามในสมัยเก่า ไม่นิยมให้ลูกๆ ได้สนิทสนมกับชาวต่างชาติ เพราะว่ากลัวเขาหลอกและไม่จริงใจและท้ายที่สุดชาวต่างชาติมักจะนำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัวได้ในภายหลัง ที่สำคัญสงครามเวียดนามที่เกิดขึ้นก็เพราะมีชาวต่างชาติเข้ามาบ้านเรา ดังนั้น บางทีเวลาที่ผู้หญิงเวียดนามเลือกแต่งงานกับกับคนต่าง ๆ นั้นมักจะแต่งเพื่อทรัพย์สินเงินทอง มีสามีชาวต่างชาติอายุมากแล้วเวลากลับประเทศของเขา เขาก็จะส่งเงินมาให้หรือถ้าเขาทำงานในประเทศเวียดนามแล้ว ส่วนมากจะมีเงินเดือนมาก...”

เป็นโอกาสเหมาะต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงป้อนคำถามที่ตั้งใจไว้ว่าจะถามอย่างเหมาะสมเจาะ “อ้าว ... แล้วทำไมคุณ แองห์ เองจึงยอมรับรักคุณสมเพชรและคุณพ่อคุณแม่คุณเองก็จึงยอมให้คบหากันและยอมรับให้คุณสมเพชรเป็นลูกเขยล่ะ ...” ผู้วิจัยถามแบบยิ้ม ๆ แต่จริงจัง

คุณแองค์ นั่งเงยแบบเขินอายไปหน่อยหนึ่ง ทำท่าครุ่นคิดพลางชำเลืองมองไปทางสมเพชรซึ่งกำลังเงยหูฟังว่าภรรยาจะตอบว่าอย่างไร ?

“... เออ.. แรก ๆ ดิฉันเองก็ไม่ได้รักชอบพี่สมเพชรทันทีหรอก เพราะช่วงนั้นก็มีคนมาชอบและติดพันดิฉันอยู่หลายคน คนหนึ่งเป็นนักเรียนทุนที่ได้ไปเรียนภาษาด้วยกันที่ประเทศเช็กโกสโลวาเกีย แต่ก็เพียงชอบ ๆ กันอยู่ ยังไม่ได้รับรัก ส่วนสมเพชรช่วงนั้นก็เที่ยวไปเที่ยวมาเยี่ยมยามดิฉันที่บ้านบ่อยมาก และที่สำคัญ ดิฉันสอนภาษาเวียดนามให้พี่สมเพชรด้วย จึงมีเวลาใกล้ชิดกันมาก อีกอย่างดิฉันก็คิดว่าคนชาติไหนก็คงไม่ต่างกันหรอกมันอยู่ที่ตัวเขา ที่สำคัญที่สุดสมเพชรเป็นคนขยันขันแข็งในการทำงาน รักครอบครัว... ไม่เคยมีเรื่องนอกใจ เวลาไปไหน ๆ เรามักจะไปด้วยกันทั้งคู่ครอบครัว..”

ผู้วิจัย : แล้วทำไมคุณพ่อคุณแม่จึงยอมให้แต่งงานกันครับ?

“... แรก ๆ คุณพ่อคุณแม่ก็ไม่เห็นด้วยหรอก แต่เห็นว่าสมเพชรรักดิฉันจริง เช่นตอนครั้งสุดท้ายสมเพชรลาออกจากการงานและกลับไปเมืองไทย ตอนนั้นดิฉันว่าวุ่นมาก และสุดท้ายสมเพชรก็กลับมาเวียดนาม คุณพ่อคุณแม่เห็นว่าสมเพชรรักและจริงจังต่อดิฉัน จึงยอมให้เราแต่งงานกัน แต่ก็มีข้อแม้ว่าหลังจากแต่งงานแล้วสมเพชรต้องอยู่ที่เวียดนาม...”

ผู้วิจัย : “อีกคำถามนะครับ ... แล้วคุณเองก็รักอะไรในตัวผู้ชายไทยคนนี้นะครับ?”

คุณเองก็ก้มหน้าเขิน ๆ ต่อคำถามซึ่ง ๆ หน้า และต่อหน้าสามี แล้วตอบเบา ๆ ว่า

“... Thật thà, hiền lành, chăm chỉ và năng động - สมเพชรเป็นชื่อสัตย์ จริงใจ ขยันและกระตือรือร้นค่ะ, เขาขยันมาก มุ่งมั่นจะทำอะไรแล้วต้องทำให้ได้ ค่ะ ... จึงทำให้เชื่อมั่นในตัวเขา”

สมเพชร ได้รับความเชื่อถือจากชาวเวียดนาม ในเรื่อง อัญมณี ในฐานะที่เป็น “คนไทย” ที่มีฝีมือเป็นเลิศในการเจียรนัยพลอยและเป็นเจ้าของพลอยที่มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือได้ทั้งในด้านราคาและคุณภาพทั้งกับลูกค้าประจำ ลูกค้าจร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายอัญมณี ด้วยสำเนียงพูดภาษาเวียดนามที่คล่องแคล่วใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาและองค์ความรู้ในเรื่องอัญมณีเป็นอย่างดีด้วยมากด้วยประสบการณ์ และการคร่ำหวอดอยู่กับวงการนี้มายาวนานกว่า 10 ปี ในขณะที่พูดคุยกับลูกค้าที่ชาวเวียดนาม หากเมื่อไรใดในกรณีที่ลูกค้าเป็นคนช่างสังเกตและจับสำนวนได้ว่า สมเพชร ไม่ใช่เจ้าของร้านที่เป็นชาวเวียดนาม แล้วลูกค้าสอบถามสมเพชรว่า “คุณสมเพชรเป็นคนชาติไหน ลาวหรือเขมร?”

สมเพชรก็จะตอบคำถามด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส พร้อมกับชี้ไปยังรูปจำลองของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ตั้งประดิษฐานไว้บนหิ้งบูชา ชั้นที่สองรองจากพระพุทธรูปจำลองและรูปบูชาของเทพเจ้าตามความเชื่อของชาวเวียดนามว่า “ผมเป็นคนไทยครับ” นั้นหมายความว่า สำนึกในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยถูกนำเสนอผ่านคำยืนยันและองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในร้านนั้น เป็นเครื่องยืนยันถึงตัวตน คุณภาพของประชากรไทยและผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวเวียดนามหรือชาวต่างชาติอื่นได้เป็นอย่างดี ยิ่งว่า “คนไทยและสินค้าไทย คือ คุณภาพ”

ภาพที่ 111 แผ่นโฆษณาความสัมพันธ์ของอัญมณีไทยและวัฒนธรรมไทย

ภาพที่ 112 พระพุทธรูปที่สมเพชรแสดงไว้ให้เห็นถึงความเป็นไทยผ่านวัฒนธรรมไทยของการเป็นชาวพุทธ

ภาพที่ 113 ลูกค้าประจำสาวชาวเวียดนามที่แวะมาอุดหนุน
ซื้อพลอยกับสมเพชรบ่อย ๆ

คุณ เหวจียน แทงห์ งา (Nguyễn Thanh Nga) ลูกค้าที่วนเวียนกลับมาซื้อสินค้าพลอยเม็ดงามจากสมเพชร ได้บอกผู้วิจัยถึงสาเหตุที่กลับมาซื้อพลอยที่สมเพชรหลายครั้งแล้วว่า

“ ... เชื่อมั่นในคนไทยและสินค้าไทย ว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพจริง เพราะสวมใส่ไปไหนก็จะ มีแต่คนชมเสมอ เมื่อเอาไปให้ร้านพลอยคนเวียดนามดูก็บอกว่าของแท้และเขาตีราคาให้สูง เคยพาเพื่อน ๆ มาซื้อหลายครั้งแล้ว สมเพชรก็เป็นคนใจดี ลดราคาให้เสมอ ..”

(จา, สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2011)

ในขณะที่เดียวกันสมเพชรก็กล่าวยืนยันสำคัญว่า “... คนเวียดนามชอบของแท้ราคาถูก เราก็ขายตัว เฉลี่ยกันไป กะว่าเมื่อเขาซื้อไปแล้ว เขาจะต้องกลับมาอีก ที่สำคัญต้องเป็นของแท้และดีจริง เพราะร้านเราไม่สามารถย้ายหนีลูกค้าไปไหนได้ คนเวียดนามเขาเชื่อมั่นตรงนี้ครับ ...” สมเพชร กล่าวในที่สุด

พรมแดนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยของสมเพชรเลื่อนไหลไปมา ขึ้นอยู่กับว่าบริบทในเรื่องเวลาและสถานที่ที่สมเพชรกำลังดำรงอยู่นั้นสมควรได้นำเสนอเช่นใด เมื่อใดที่ลูกค้า ัญญะมณีของสมเพชรต้องการความมั่นใจว่า สินค้า “พลอย” ที่ลูกค้าสนใจอยู่นั้น สมเพชรก็จะยืนยันและ อธิบายให้ฟังอย่างผู้เชี่ยวชาญว่า อันพลอยที่ผลิตโดยมีมือคนไทย และสิ่งที่ลูกค้าสนใจอยู่นั้น คือ ของแท้และมีคุณค่าสมตามราคาที่ได้กำหนดไว้โดยองค์กรและสมาคมพลอยไทยได้รับประกันแล้ว และขายกันแบบพี่น้อง เพราะเวียดนามและไทยก็มีความสัมพันธ์กันมานานตั้งแต่ประวัติศาสตร์นานมาแล้ว แต่ในส่วนของ การต่อรองกับสถานภาพภายในครอบครัวนั้น สมเพชรกลับเลือกปรับสถานภาพให้อยู่และกลมกลืนกับ สภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่เป็นชาวเวียดนามแท้ ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาษา อาหารและธรรมเนียมปฏิบัติ บางอย่างที่เคยเคร่งครัดของวัฒนธรรมเวียดนาม สมเพชรก็ไม่ได้ละเลย

ในทางตรงกันข้าม การสร้างพรมแดนทางด้านเศรษฐกิจนั้น สมเพชรได้เลือกสร้างพรมแดนทางด้านการค้าที่สัมพันธ์กับการสร้าง และการลบให้ทางเลือนไปทางด้านอัตลักษณ์ ขึ้นอยู่กับบริบททางด้านเวลาและ สถานที่ ณ สถานการณ์นั้น เพื่อให้ธุรกิจทางการค้าสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมดุล ซึ่งโดยปกติแล้ว กิจกรรมการขายและเจียรไนพลอยของสมเด็ญนั้นมีวัฏจักรที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ส่วนใหญ่ คือ การหาพลอยดิบ การ เจียรไน และการจำหน่าย ซึ่ง 3 กิจกรรมนี้จะเกี่ยวข้องและสอดคล้องกันไปโดยตลอด ไม่สามารถแยกออกจาก กันได้ กิจกรรมของสมเพชร และเพื่อน ๆ ที่อยู่ในกลุ่มเครือข่ายเดียวกันนั้น เขาเหล่านั้นจะเป็นผู้จัดหา ผู้เจียรไน และผู้จำหน่ายทั้งปลีก และส่งตามแต่โอกาสจะอำนวย โดยปกติแล้วกลุ่มเพื่อน ๆ เครือข่ายจะมีนัดพูดคุย บริกษาหารือ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของวงการพลอยในโลก และประเทศ เวียดนาม ข่าวเกี่ยวกับผู้ซื้อ และแหล่งพลอยดิบที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ในทุก ๆ วัน ตอนเช้าหลักจากเสร็จ ภารกิจส่วนตัวแล้ว เขาเหล่านั้น จะไปนั่งดื่ม น้ำชา หรือกาแฟ บริเวณห้วมุมถนน เก ซาว เลขที่ 28 – เขต Hai Ba Trung เป็นประจำ ระหว่าง 9.00 – 12.00 น. แล้วแต่ ๆ ละวัน เมื่อใกล้เวลาอาหารเที่ยงอาจจะไปหา อะไรทานตอนเที่ยงด้วยกัน หรือแวะขึ้นไปเยี่ยมศูนย์อัญญะมณีนั่งคุยกันต่อ หรือแยกย้ายกันไปตามภารกิจที่ แต่ละคนมีต่อไป

ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2012 ตอนสาย ๆ ผู้วิจัยมีนัดกับ สมเพชร เพื่อจะตามไปสังเกต จัดบันทึกและ บันทึกภาพการพบปะพูดคุยของกลุ่ม “กาแฟ เก ซาว” ณ หน้าร้าน กาแฟ เก ซาว เลขที่ 28 ห้วมุมถนน เก ซาว เขต Hai Ba Trung, ว่าในการพบปะกันแต่ละครั้งนั้น มีกิจกรรมทางเครือข่ายอะไบบ้าง ? เช่น แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนสินค้า หรือกิจกรรมในการเชื่อมความสัมพันธ์อะไบบ้าง ? และเมื่อผู้วิจัยและ สมเพชร เดินทางไปถึง บริเวณบพทางเดิน หน้าร้านที่วางโต๊ะ เก้าอี้ เป็นแถวเรียงราย 4 – 5

แถว มีแขกคนอื่น ๆ นั่งอยู่บ้างแล้วพอสมควร บ้างดื่มน้ำชา น้ำผลไม้และกาแฟ และบริเวณเสาเลขที่บ้านก็มี หนุมใหญ่ นั่งจิบกาแฟนั่งคุยกันอยู่ก่อนแล้ว พอเราไปจอดรถมอเตอร์ไซด์ที่หน้าร้าน หนุมใหญ่ทั้ง 3 คน ก็หัน มามองและยิ้มทักทายนิดหน่อย

เมื่อผมเข้าไปนั่งร่วมโต๊ะด้วยกันก็ได้รับการแนะนำว่า เป็นอาจารย์นักวิจัยจากเมืองไทยแวะมานั่งเล่น ชม พอลอยด้วย ผู้วิจัยสังเกตเห็นหนุมใหญ่ คุณ วิ นั่งทางซ้ายมือผู้วิจัย ผิวพรรณผ่องใส ในตาเปล่งปลั่ง ที่สำคัญ บนนิ้วกลางมือซ้ายสวมแหวนทองคำ หัวโกเมนเม็ดใหญ่แดงกำสุกเปล่งปลั่ง ส่วนอีกคน คือ เจื่อง นั่งถัดไปก็ ดูแววเป็นกันเองและมั่นใจในตัวเองยิ้มอย่างมีไมตรี คนสุดท้ายขวามือของข้าพเจ้าฯ น่าจะอายุน้อยที่สุด คือ เลี้ยว ไว้หนวดมองดูขรึม ๆ และที่นิ้วมือซ้ายสวมแหวนทองคำ หัวแหวน แชฟไฟร์ สีน้ำเงินสดเม็ดใหญ่ เช่นเดียวกัน ส่วนสมเพชร นั่งด้านขวามือ (นั่งไขว่ห้าง เสื้อ – กางเกงสีฟ้า) ของผู้วิจัยเช่นเดียวกัน จับมือกัน เสร็จตามแบบการทักทายแบบเวียดนาม แล้ว คุณ วิ ก็ถามผมขึ้นด้วยความใส่ใจว่า จะดื่มอะไรดี ? ผมเลือก กาแฟเย็น รสเข้ม หอมกลิ่นนมข้น สไตล์เวียดนาม รสชาติหนักแน่น

ภาพที่ 114 Ruby Plaza – ศูนย์อัญมณีเวียดนาม (ซ้าย) และ (กลาง)

สมเพชร (พ่อค้า – นักเจียระไนพลอย ชาวไทยข้ามชาติ) และเพื่อนชาวเครือข่ายพลอย นั่งดื่มกาแฟ ณ ร้าน มีอก กาแฟ เลขที่ 28 ถนน เก ชาว บ่อย ๆ ตอนสาย ๆ

ภาพที่ 115 ร้าน “มีอก กาแฟ” พร้อมโกเมนและแชฟไฟร์ เม็ดเขื่องบนนิ้วมือของ “สมาชิกกาแฟ เก ชาว”

“... อ้อ คุณ วี ทำไมช่วงนี้ มองดูล้ำซำจัง สงสัยปล่อยพลอยเม็ดใหญ่ได้ละซี ..”

สมเพชร ทักทาย วี ด้วยสำเนียงพูดภาษาเวียดนาม หากคนทั่วไปฟังก็คงจับสำเนียงไม่ออกว่า สมเพชร คือ คนไทยข้ามชาติที่มาทำมาหากินในเมือง ห่า โหน่ย นานมาแล้ว

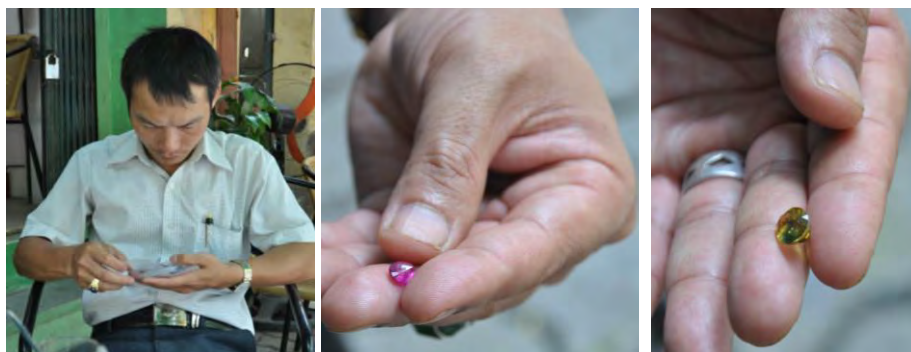
“ .. อ้อ.. สบายดี ไม่มีอะไรใหม่ แต่หมูนี้อยู่เหนื่อย เพราะเปิดร้านอาหารใหม่ อยู่ในที่เดียวกันกับ บ้านนะ ว่าง ๆ แวะไปเล่นซี.. ” วีตอบกึ่งเชิญชวน

ส่วน คุณ เจื่อง กำลังอ่านหนังสือพิมพ์ ญีุ่ญ เชน เวียด นาม (Nhan dan Viet Nam) อันเป็นหนังสือพิมพ์ของรัฐบาล ที่ให้ข่าวทั่วไป คล้ายหนังสือพิมพ์หัวเขียว หัวม่วง ของเมืองไทย ทัก เพชร ขึ้นว่า ...

“... รัฐบาลใหม่ ยิ่งลักษณ์ เป็นไง สมเพชร ... เห็นว่า นายกใหม่ เป็นน้องสาวคนสุดท้องของคุณ ทักษิณ ใช่ไหม ?” เจื่อง ถามหยั่งเชิง แบบรู้ข้อมูลเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการเมืองไทยมาบ้างแล้ว สมเพชร ตอบขึ้นว่า...

“ ... ต้องให้เวลาเขาหน่อยสัก 6 เดือน – 1 ปี... แต่เห็นนโยบายภาพรวมก็ดีนะ ค่าแรงขั้นต่ำจะได้ เป็น 300 บาท ในต้นปีหน้า ...”

หลังจากพูดคุยถาม สภาพดินฟ้า อากาศ และส่วนหนึ่งก็เป็นบรรยากาศทางการเมืองไทย เรื่องเพื่อน คนโน้นคนนี้ มีความเคลื่อนไหวอะไรบ้าง แล้วสุดท้ายก็วกกลับมาเรื่อง พลอยและสินค้าพลอยที่ทุกคน ได้ยินมา และก็ครอบครองอยู่ ตอนสุดท้ายของการสนทนา เลีย ซึ่งดูท่าทางจน ๆ กว่า เพื่อนก็ล้วงมือเข้าไปในกระเป๋าเสื้อด้านซ้าย แล้วก็ควักถุงล่อยปากเหมือนซองบรรจุเม็ดยา จ้างออกมากำหนึ่งให้เพื่อน ๆ ดู ในนั้นล้วนเป็น พลอย หลากสีเม็ดเล็กใหญ่ ที่เจียรนัยแล้วมากกว่า 10 เม็ด แล้วนำมาให้เพื่อนดูและช่วยวิจารณ์ ประเมินราคา

ภาพที่ 116 บรรดาพลอยเม็ดงามทั้งหลายที่

คุณ เลีย นำมาแสดงให้เพื่อนซุ่มและวิจารณ์

ผู้วิจัยสังเกตเห็น ทุกคนต่างมองดูเม็ดพลอยของ เลีย อย่างพิถีพิถันหืออย่างจริงจัง และเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับน้ำพลอย รูปการเจียรนัย และราคาด้วยน้ำเสียงจริงจัง และใบหน้าธรรมดา ๆ ซึ่งต่างจากผู้วิจัยที่รู้สึกอึดอัดจรรยไ้ใจในสินค้าหลากหลายนั้น ด้วยคิดอยู่เสมอว่า สักวันหนึ่ง ตนเองอยากได้ครอบครอง พลอย “ทับทิมสยาม” ที่ได้ยินและล่ำลือมาตลอดนาน แต่ไม่เคยมีโอกาสดูได้เห็น สัมผัส หรือเป็นเจ้าของเพื่อให้เกิดสิริมงคลกับตนเองได้ ด้วยราคาที่แพงที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ทับทิมสยามเม็ดสีแดงเข้มอมดำนั้นมันน่าจะมี ลึกล้ำมาก และสุดท้ายก่อนแยกย้ายกัน วี เป็นคนจ่ายค่าเครื่องดื่มที่เป็นกาแฟร่อย กาแฟเย็นของผู้วิจัย น้ำป๋น และบุหรี ด้วยใบหน้ายิ้มแย้มเป็นกันเอง แต่ผู้วิจัยรู้สึกไม่สบายและหันไปมองสมเพชร และสมเพชร บอกว่า ...

“... ไม่เป็นไรหรอกครับ อาจารย์ เราลัดกันง่าย หรือแล้วแต่โอกาสครับ เพราะพวกเราพบกันบ่อย ๆ เกือบแทบทุกวันอยู่แล้วครับ ...”

ผู้วิจัย สังเกตเห็นว่า การที่พวกเขาเหล่านั้น ออกมาพบปะกันเป็นประจำในพื้นที่เฉพาะ คือ ณ ร้านมี ออกกาแฟ “เฆ ซาว เลขที่ 28” เช่นนี้เป็นเสมือนการสร้างชุมชนเครือข่ายทางข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยน สินค้า และสร้างความคุ้นเคยกันที่เกิดจากการผสมผสานความสัมพันธ์ของคนกลุ่มในท้องถิ่นที่มีแบบฉบับ เพราะในอาชีพให้สามารถมานั่งใช้เวลาพูดคุยกัน โดยไม่ต้องทำให้ฝ่ายใดฝ่ายลำบากใจในเรื่องการต้อนรับ ดูแล (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2000: 98) และร้านกาแฟ สำหรับชาวเวียดนามแล้ว ร้านกาแฟคือ พื้นที่ทาง กายภาพที่ซ้อนทับไว้ด้วยพื้นที่ทางนันทนาการและพื้นที่ทางธุรกิจที่เปิดทางชีวิตที่ทุก ๆ คน สามารถออกมา ใช้ได้อย่างไร้ข้อจำกัด จำกัดอะไร นั่งนานเท่าไร พูดคุยเสียงดังเท่าใด นั่นแหละ คือ การเจรจา การต่อรอง การ แข่งขัน เพื่อจะไปสู่ข้อยุติอย่างเป็นทางการเมื่อวัตถุประสงค์ของการพูดคุย ได้บรรลุโดยการแลกเปลี่ยน ผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน มันจึงเปรียบเสมือนชุมชนที่เป็นพื้นที่หวนเพาะความสัมพันธ์กับคนในองค์กรไว้ มากจนทำให้สามารถตรวจสอบสถานะ หรือทิศทางของกลุ่มคน องค์กร ชุมชนคนค้าอัญมณีที่สามารถ ทำหน้าที่ดัง “หมอแมะ” หรือ “ผู้จับชีพจร” มักซ่อนตัวอยู่ ไม่เปิดเผยตัวเหมือนกับผู้ที่ เป็น Pulse taker ซึ่งกลุ่ม บุคคลเหล่านี้มักจะเป็นผู้ทรงอิทธิพลที่ไม่เป็นทางการ หรือเป็นชมรม สมาคมของกลุ่มบุคคลที่สนใจในเรื่องใด เรื่องหนึ่งร่วมกันเพื่อนำไปสู่กิจกรรมงานอื่น ๆ ที่กว้างขวางออกไป เปรียบเสมือนผู้มีอำนาจและส่วนได้ส่วน เสียในเรื่องนั้น (Adam Burke, 1999: 76-79)

หลังจากนั้น วี ก็ขอตัวลุกขึ้น ค่ำหวนกั๊กน็อกขึ้นมาสวม พร้อมเดินไปที่มอเตอร์ไซด์ ฮอนด้า ดรีม สีเมดมะขาม ที่ผลิตจากประเทศไทย ราคาสูงเกือบ 1 แสนบาท ขึ้นนั่งแล้วหันมามองสมเพชรและผู้วิจัย พร้อม บอกว่า..

“... ตามไปแวะที่ร้าน ไปชิมอาหารแนะนำนะ ผมขอตัวไปก่อน ...”

ผู้วิจัย ไม่แน่ใจว่า เป็นการเชิญชวนกลาย ๆ หากมีโอกาสแล้วให้แวะไปทาน หรืออย่างไร? จึงหันไป ทาสมเพชรแบบสงสัย และสมเพชร ตอบว่า ..

“... เขาเชิญ ครับ อาจารย์ เดี่ยวเราตามไป ..”

ความหมายก็คือว่า สมาชิกในเครือข่ายแต่ละคน หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารทั่วไปและสินค้าที่มีและที่ต้องการได้เสร็จสิ้นลงแล้ว โดยไม่มีระเบียบข้อผูกมัดใด ใครจะแยกย้ายไป ทำอะไรก็ได้ตามเหมาะสม หรือใครมีสัญญาอะไรผูกพันที่เกิดจากการอยากข้อมูลพิเศษหรือสินค้าอันใดเพิ่ม เพื่อให้เกิด ความใกล้ชิดกันระหว่างองบุคคลที่มีต่อคนอื่นที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้เข้าถึงซึ่งข้อมูลข่าวสาร (Closeness Centrality) ก็สามารถแยกไปทำให้ตามจุดมุ่งหมาย ดังนั้น หลังจากนั้น ผู้วิจัยกับสมเพชร จึงได้ตามไปที่บ้าน และร้านของ คุณ ฝาม วัน วี (Pham Van Vy) ทันที

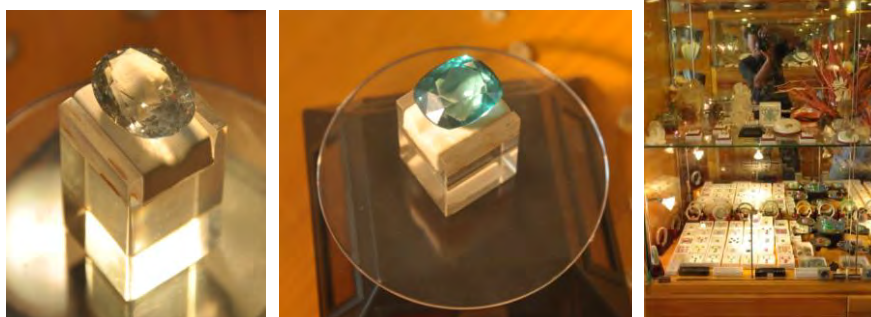
ร้าน คุณ วี เปิดเป็น 2 คูหา ติดกัน อยู่ที่ 2A ซอย 61 ถนน Loc Trung – Ha Ba Trung ร้านทางซ้าย มือเปิดเปิดร้านอัญมณี A Dong Gemstone Co., Ltd. อยู่ส่วนล่าง ส่วนชั้น 2 และ 3 เป็นร้านอาหาร และ ทางด้านขวามือเป็นภัตตาคารอาหารจีนต้นฉบับ ชื่อ A Dong Restaurant Co., Ltd. ร้านอัญมณีเป็นส่วน หนึ่งของภัตตาคารที่ คุณ วี จัดไว้เพื่อให้แขกที่มารับประทานอาหารเสร็จแล้วได้เยี่ยมชมซื้อหา ไม่ว่าจะเป็น แขกเดี่ยว หรือกลุ่ม โดยมีจุดเด่น คือ เป็นร้านให้บริการอาหารจีนแบบฉบับดั้งเดิม และขณะเดียวกันก็ชื่นชอบ ในอัญมณี ประเภทหยกและพลอย โดยเมื่อทานอาหารเสร็จสิ้นลงก็สามารถเดินทะลุเข้าไปชมในห้อง

แสดงและจำหน่ายอัญมณีได้ทันที ภายในห้องอัญมณี ตกแต่ง ประดับประดาและเต็มไปด้วยพลอย หลากหลายชนิด ที่เจียรนัยเสร็จเรียบร้อย ทั้งเม็ดเล็ก กลาง ใหญ่ รวมทั้งหยกตระกูลต่าง ๆ ส่องแสงแวววาว ลานตาไปหมด จัดเก็บไว้ในตู้ มีตั้งแต่ราคาธรรมดา ไปจนถึงราคาหลายล้านบาท

ภาพที่ 117 ทางซ้ายมือ คือ ร้านอัญมณี ADONGEMS ส่วนทางด้านขวามือ

เป็นภัตตาคารอาหารจีน DIAMON 1

ภาพที่ 118 พลอยตระกูลต่าง ๆ และหยก ที่จัดแสดงไว้จำหน่าย

ผู้วิจัย คาดหวังว่า จะมาเยี่ยมร้านคุณ วิ ก็หวังเพียงชมสินค้าเท่านั้น และก็คงไม่ได้ซื้ออะไร เพราะไม่ได้เตรียมใจว่าจะซื้อพลอยหรืออัญมณีอะไร และเมื่อชมพลอยและหยกต่าง ๆ เสร็จก็คิดว่าจะหาโอกาสเหมาะ ๆ บอกลาเจ้าของบ้าน เพราะใกล้เวลาอาหารเที่ยงแล้ว เกรงเจ้าของบ้านจะลำบากใจ ครั้นจะลองทานอาหารพิเศษที่คุณวิได้นำเสนอไว้ คือ เนื้อพะงูเขานึ่ง และ เหลาเนื้อพะงูเขาบสมุนไพรมะ – เป็ยรจีน จากทางตอนใต้ของประเทศจีน ที่คุณ วิ ส่งเข้ามาโดยตรงจากประเทศจีน และมีจำหน่ายแต่เพียงคนเดียวในเมือง ห่าโหน่ย คือ ร้านของคุณ วิ นี่เท่านั้นเอง ก็คงจะไม่สามารถ เพราะแอบขำเลื่องดูเมนูอาหารแล้ว เฉพาะเนื้อพะงูเขานึ่งเพียงจานเดียวราคาก็ ประมาณ 450 บาท (300,000 VND) เข้าไปแล้ว คุณวิได้พาพวกเราขึ้นไปชมห้องอาหารที่จัดไว้เป็นสัดส่วน เหมือนห้องพิเศษและตั้งชื่อห้องเป็นชื่ออัญมณี ในชั้น 2, 3 และ ชั้น 4 เช่น ห้อง มรกต ห้อง เทพาย ห้อง บุษราคัม เป็นต้น และในแต่ละห้องก็จัดตู้โชว์อัญมณีไว้พร้อมชม และจำหน่ายมากมาย และเมื่อชมเสร็จ คุณวิ ก็พาเข้าไปชม อัญมณีที่เขาเก็บสะสมไว้ในห้องอาหารรวม ที่

หลากหลายและลานตารวมราคาหาประมาณมิได้ เสร็จแล้วสุดท้ายคุณวี ก็หันมามองพวกเรา 2 คน แล้วกล่าวขึ้นว่า

“.. เชิญทานอาหารเที่ยงมือแนะนำด้วยกันนะครับ ..”

ผู้วิจัยและสมเพชร อีกอ้อ ๆ เพราะพะวงเรื่องราคา และสุดท้าย คุณวี ก็บอกว่า ขอเลี้ยงตอนรับเพื่อน และแขกต่างชาติในฐานะเพิ่งเปิดร้านมาได้ไม่นาน และสมเพชรยังไม่เคยมาเยี่ยมเขาเลย เราก็เลยคลาย ๆ ความเกร็งลงบ้าง คุณวี เลยได้สั่งให้พนักงานบริการล่าเลี้ยงอาหารพิเศษที่เขาเคยคุยให้ฟังมาเสิร์ฟ เริ่มต้นตั้งแต่วางท้องด้วย อาหารบัลกาเลีย (คุณวี สำเร็จการศึกษาจาก บัลกาเลีย) เบียร์ ไฮเนเกนส์ เนื้อพะงูเขานึ่ง + น้ำจิ้มทรงเครื่องรสชาติจีนรสกลมกล่อม และตามด้วยหม้อไฟ “เหลา” เนื้อพะงูเขาอบสมุนไพรจีนดั้งเดิม และปิดท้ายรายการด้วย ขนมหวานจำพวกเม็ดยาสมุนไพรรวดย่อย สมเพชรและข้าพเจ้าอึ้งอึ้งอาหารมือวิเศษนั้นอย่างมีความสุข และความอร่อยนั้นก็ยิ่งตามมาหลอกหลอนผู้วิจัยให้กลับไปทบทวนรสชาติเนื้อพะงูเขานั้นอีกหลายครั้ง แต่ก็ไม่กล้ากลับไปแวะเวียนอีก

พวกเราพูดคุยกับเจ้าของร้านอย่างออกรสออกชาติ และขณะเดียวกันก็มีหุ่นส่วนของคุณวี เข้ามาร่วมต้นด้วย ชื่อ คุณ เชื่อง ที่พูดภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่ว

ภาพที่ 119 สลัดบัลเกเลีย และเนื้อพะงูเขานึ่ง

ภาพที่ 120 คุณวี คุณ เชื่อง หุ่นส่วนและเครือข่าย

พร้อมด้วยหม้อไฟเนื้อพะงูเขาอบสมุนไพร + เบียร์ร้อนจากเมืองจีน

ขณะที่นั่งทานอาหารอยู่นั้น ผู้วิจัยได้ถาม คุณ วี ไปว่า รู้จักสมเพชร และเพื่อนคนอื่น ๆ ได้อย่างไร ? คุณวี ก็อธิบายให้ฟังอย่างตั้งใจว่า ...

“ ... เขาเริ่มต้นสนใจในอัญมณี เพราะรู้สึกชอบแบบไม่มีเหตุผล ทั้ง ๆ ที่ไปเรียนเป็นวิศวกร และพอดีช่วงที่ไปเรียนกลับมา ทางเวียดนามก็เริ่มเปิดตลาดอัญมณี เลยเข้าไป

ศึกษาด้วยตนเอง ประกอบกับภรรยาที่ค้าขายอยู่ด้วย เลยไปหาความรู้เพิ่มเติมที่เมืองจีน และช่วงนั้นกลับมาทำกิจการเล็ก ๆ และก็ได้รู้จัก สมเพชร ก็คบกัน แนะนำและปรึกษาหาเรือกันเรื่อยมา มีเวลาว่างก็นัดกันไปนั่งร้านกาแฟ และนั่งบอยเข้าก็เลยดูเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตไปเลย มีอะไรที่นอกเหนือจากการโทรศัพท์หากัน แล้วก็เอาสินค้าไปแลกเปลี่ยนกัน ดีราคา หรือช่วยกันซื้อหาก พลอยนั้นราคาสูงเกินไป ...”

ภาพที่ 121 โปปาส ที่คุณวี ค่อย ๆ เก็บเล็กผสมน้อย จนนำมาเรียงรวมกันให้เหมือนสถาปัตยกรรมชาติ
ราคาทั้งสิ้น มากกว่า 2 ล้านบาท

หลังจากทานอาหารและน้ำชาหอมกรุ่นเสร็จ คุณวี ก็ชวนไปชมสินค้าพิเศษ ท่าทางสายตาภาคภูมิใจ สมเพชรเลยสะกิดให้ผู้วิจัยตามไปด้วยที่ห้องแสดงอัญมณีมณี พอเข้าไปในห้อง คุณวีก็เปิดตู้เซฟขนาดกลาง ที่ซ่อนไว้ผนังห้อง แล้วก็บรรจุยกกล่องเก็บอัญมณีเล็ก ๆ ออกมา 1 กล่อง พร้อมวางไว้บนตู้โชว์ทำทางยืม ๆ ผู้วิจัยมองเห็นเข้าไปในกล่อง เป็นพลอยเม็ดสีแดงค่อนข้างใหญ่ พร้อมคุณวี เปิดกล่องแล้วนำพลอยเม็ดนั้นมาวางไว้กลางฝ่ามือ เม็ดแดงกำเริบเล่นแสงไฟดูแวววาวงดงามลึก ๆ แบบที่ข้าพเจ้าไม่ค่อยเห็นมาก่อน ผมจึงหันหน้าไปหาสมเพชร และสมเพชร อธิบายว่า ...

“... อาจารย์ ผมเพิ่งทราบว่า “ทับทิมสยาม” เม็ดนี้มาอยู่กับคุณวี มันถูกขุดได้จากบ่อเถียน บ้าย ที่เวียดนาม ตอนนั้นราคาที่ปากบ่อ เป็นพลอยดิบ เม็ดใหญ่มาก ประมาณ 17 กะรัต ราคาตอนนั้นครั้งแรกมีคนซื้อมา 50,000 เหรียญสหรัฐ และก็มาถูกขายต่อ 100,000 เหรียญสหรัฐ โดยพ่อค้าจีน แล้วส่งไปเจียร์นัยที่กรุงเทพฯ แถวสีลม กลับมาเหลือน้ำหนัก 12 กะรัต พลอยสวยมาก แต่ฝีมือคนเจียร์นัย ยังไม่เท่าไรครับ ไม่รู้เขาได้มาตอนไหน แต่ตอนนี้คุณวี จะปล่อย ประมาณ 200,000 เหรียญสหรัฐครับ (ประมาณ 6 ล้านบาท)”

“... พอดี มีนักการเมืองไทยชื่อดัง ทางภาคตะวันออกของไทยเรา คนหนึ่ง ชื่อ ต้องการซื้อ ผมเลยมาดูวันนี้แหละ หากตกลงกันได้ ในราคาประมาณนี้ ผมก็จะได้จากคุณวี 2 % ครับ และผมก็จะได้จากทาง ผู้แทนฯ ไทยอีก 3% ครับอาจารย์ ..”

ภาพที่ 122 สมเพชรและเครือข่าย คุณวี (จากซ้าย) และ ทับทิมสยาม น้ำหนัก 12 กะรัต (ราคา 6 ล้านบาท)

สายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในเครือข่ายนับถือหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การค้าขายดำเนินไปได้ด้วยความมั่นคง ด้วยสมาชิกในเครือข่ายนั้นทุกคนต่างก็สามารถเข้าถึงกันได้ทุกคนเสมือนดาวกระจายโดยไม่มีใครเป็นจุดศูนย์กลางหรือเชื่อมโยงข้อมูลต่อกันและกัน และทุกคนก็เปรียบเสมือนลูกค้าคนหนึ่งต่อกันและกันที่จะคอยเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนสินค้า รวมทั้งความเป็นมิตรสหาย เครือข่าย “กาแฟมีอก ถนน เก ชาว” เปรียบเสมือนชุมชนของคนท้องถิ่นที่มีคุณลักษณะเหมือนกัน คือ ชุมชนชอบในอัตลักษณ์มะณีได้มาอาศัยพื้นที่พิเศษนี้เป็นจุดนัดหมายเพื่อพบปะ ปรีกษาหารือ แลกเปลี่ยนและสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Peter M. Blau อ้างใน George Ritzer, 1992 : 299-300) อันเป็นวิธีอันหนึ่งที่ชาวเครือข่าย “พลอย” ได้เพียรพยายามรักษาไว้เพื่อเกื้อหนุนผลประโยชน์ในการทำมาหากิน ผู้วิจัยก็เฝ้าภาวนาให้สมเพชรต่อรองราคาระหว่างนักการเมืองไทยคนนั้น และคุณวี เจ้าของร้านอาหารใจดีสามารถแลกเปลี่ยนสินค้ากันได้ และผู้วิจัยก็เพิ่งเข้าใจว่า การที่แต่ละคนต่างก็ช่วยกันจ่ายเงินค่าเครื่องดื่ม บุหรี่และของขบเคี้ยวในร้าน “กาแฟ มีอก – ถนน เก ชาว” นั้น เป็นเพียงจุดเริ่มต้นที่ใช้ในการสร้างสายสัมพันธ์อันที่ก้าวต่อไปของบรรดาสมาชิกในเครือข่ายผู้รัก “กวี ด้า – Quy da” ที่แปลว่า หินที่มีค่า หายาก และมีราคาเหล่านั้น

2) เครือข่ายคนนอกที่เป็นคนใน (The Other within) : กินน้อย ๆ และแบ่งกันกิน

“ ... ขายสีที่ภาคเหนือยากลำบากมากครับอาจารย์ ... บริษัทฯ (TAO) ให้ผมขึ้นมาดูแล และทำตลาดที่ภาคเหนือได้เกือบ 1 ปีแล้วครับ แต่ทำตลาดไม่ค่อยได้ เทียบตะลอน ๆ จนล้าแล้วครับ คนภาคเหนือไม่ค่อยยอมซื้อสินค้าที่เราเดินเข้าไปจำหน่ายจากเซลล์ที่ไม่ค่อยคุ้นเคยและสนิทสนมกันหรอกครับ ผมเคยลองและพยายามหลายหนแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งก่อสร้างในงบประมาณของรัฐบาลแล้ว ผู้บริหารระดับสูงเขาก็ไม่ไหวและสั่งได้ครับ .. การสร้างความคุ้นเคยกับคนเวียดนามโดยเฉพาะกับคนในภาคเหนือแล้ว ต้องมีคนแนะนำให้รู้จักกันครับ จึงจะได้รับการยอมรับ และการค้าก็เหมือนกันครับ...ต่อมา พวกเราเลยถูกแนะนำให้มาพบคุณไพฑูรย์ คุณไพฑูรย์เป็นคนไทยรุ่นแรก ๆ ที่เข้ามาทำมาหากินในเวียดนามจนจะกลายเป็นคนเวียดนามแล้วครับ ที่สำคัญพี่เขาที่มีเครือข่ายค้าขายมากครับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับพ่อค้าและข้าราชการในเมือง หาย ฝ่อง ครับ ... เราจึงอยู่รอดได้...”

ภาพที่ 123 โก้ และรงค์ 2 หนุ่มไทยตัวแทนจำหน่ายจากบริษัทสี ทีเอโอ ประเทศไทย จำกัด

“ไพฑูรย์” ที่โก้ และรงค์ 2 หนุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่กำลังทำงานให้อยู่กับ บริษัท สี ทีเอ โอ จำกัด ที่มีสำนักงานและโรงงานผลิตสีอยู่ที่ภาคใต้ของประเทศเวียดนาม ได้กล่าวถึงนั่น คือ ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติชุดแรก ๆ ที่เดินทางเข้ามาทำมาหากินในยุคประเทศเวียดนามเปิดประตูประเทศใหม่ ในปี ค.ศ. 1989 จนกลายเป็นผู้มีทักษะและความเข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามอย่างลุ่มลึก โดย ไพฑูรย์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทจากประเทศไทย จึงเป็นผู้มีทุนทางองค์ความรู้ด้านนิติศาสตร์และการวางแผนและพัฒนาสังคมเป็นอย่างดี เดินทางเข้ามาทำงานให้กับบริษัทนายทุนข้ามชาติจากประเทศไทย ในฐานะนักกฎหมาย จึงมีความสามารถในการเชื่อมโยงปรากฏการณ์และเงื่อนไขทางกฎหมาย เศรษฐกิจและการเมืองเข้าด้วยกันอย่างดีเยี่ยม เขาเริ่มต้นคุ้นเคยกับภรรยาด้วยเหตุผล คือ เมื่อเขาแยกตัวออกจากบริษัทเดิมที่เคยทำงานอยู่แล้วเริ่มต้นทำธุรกิจเล็ก ๆ ในเมือง หาย ฝ่อง และดำเนินงานไปดีค่อนข้างดี ด้วยการร่วมทุนกับพ่อค้าและนักการเมืองท้องถิ่น เขาและภรรยาในตอนนั้นต่างคนต่างก็ดำเนินธุรกิจที่เป็นของตนเองอยู่แล้ว แต่กิจการธุรกิจนั้นต่างก็พึ่งพาอาศัยกันได้ ไพฑูรย์มีทุนทางปัญญา ส่วนภรรยามีทุนทางเศรษฐกิจและกลุ่มบุคคลที่เป็นเครือข่ายทั้งทางด้านการเมือง และหน่วยงานราชการเป็นอย่างดี ด้วยเป็นบุตรสาวของคหบดี

ที่มีญาติเป็นพ่อค้าใหญ่และนักการเมืองใหญ่ และนอกเหนือไปกว่านั้น ภรรยาก็ได้ทำงานอยู่ในส่วนพาณิชย์ จังหวัด และปัจจุบันตำแหน่งการงานได้เจริญก้าวหน้าในตำแหน่ง รองผู้อำนวยการพาณิชย์จังหวัด หาย ฝ่อง ดังนั้น ควรรักจึงพัฒนาเริ่มต้นมาจากสายสัมพันธ์ทางการค้า และตามมาด้วยความประทับใจส่วนบุคคลที่เพิ่งฟังมาจากการอ้างอิงทางผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน แล้วพัฒนามาเป็นความลงตัวในการสร้างครอบครัวด้วยกัน ไพฑูรย์เล่าว่า ...

“... พบภรรยาเป็นครั้งแรกด้วยเขาเป็นตัวแทนของบริษัทจำหน่ายเบียร์ เขาเก่งและทันสมัย ส่วนตัวของผมเองได้เข้าร่วมหุ้นกับนักธุรกิจและข้าราชการในเมือง หาย ฝ่อง โดยเปิดกิจการไนท์คลับ ผมประทับใจและชอบในความเก่งของเขา ... เรารู้จักกันเพราะการติดต่อกัน โดยเขาเป็นตัวแทนจำหน่ายขายเบียร์ให้กับเรา ...”

(สัมภาษณ์ – ไพฑูรย์ 8 พฤศจิกายน 2011)

ความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ฝ่ายได้ค่อย ๆ เริ่มต้นพัฒนาจากการที่ทั้งสองฝ่ายที่สถานภาพทางทุนทางสังคม – องค์กรความรู้และทุนทางเศรษฐกิจ - การเมืองที่ใกล้เคียงกันและพึ่งพาอาศัยกันทางสายสัมพันธ์เครือข่ายทางการค้า ดังนั้น การยอมรับในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ส่วนบุคคลจึงสามารถพิสูจน์ได้จากการยอมรับในความสามารถซึ่งกันและกันแล้วจึงตามมาเป็นความนิยมชมชอบ ไว้วางใจแล้วผู้ประกอบการและญาติจึงได้ให้การยอมรับในเวลาต่อมา จึงส่งผลให้ไพฑูรย์มีความมั่นใจในสถานภาพของตนเองมากพอสมควร

“... แรก ๆ พ่อแม่เขาไม่ยอมหรือกีดกันสารพัน หว่ามาตัวเปล่าและเป็นคนต่างชาติ แต่ผมไม่หวั่นเพราะลูกสาวเขาชอบเราแล้ว และลูกสาวเขาเป็นคนสมัยใหม่ เราตัดสินใจกันเอง แล้วค่อยไป แล้วจึงค่อยไปแจ้งให้พ่อแม่ได้รับทราบ..”

ส่วนคุณ กาว จ็อก แห่งห์ (Cao Ngoc Hanh) ได้กล่าวถึงไพฑูรย์ในวันที่ผู้วิจัยได้ไปติดตามนิเทศนิสิตวิชาเอกภาษาเวียดนาม ชั้นปีที่ 4 ที่ไปฝึกงานอยู่กับบริษัท ของคุณไพฑูรย์ และคุณ แห่งห์ ว่า...

“...คุณไพฑูรย์เป็นคนเก่ง และมีความขยันเป็นเลิศ พ่อแม่จึงยอมรับได้ แรกๆ คุณพ่อคุณแม่ดิฉันก็ไม่ค่อยชอบพี่เขาเท่าไร เพราะเป็นคนต่างชาติและไม่ค่อยมีฐานะเท่าไร ... พี่เขามีเพื่อนมากจึงมีข้อมูลในการดำเนินธุรกิจมาก..เวลาเขาไปไหน ๆ นาน ๆ คนเดียว ดิฉันก็จะดูแลงานแทนเขา และก็ไว้วางใจในตัวเขา..”

ความชื่นชมของภรรยาไพฑูรย์นี้ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของเขาดังที่ภรรยาเขาได้กล่าวไว้ว่า

“.. ผมนอนน้อยครับ ..โทรศัพท์เปิดไว้ตลอด 24 ชั่วโมง หากกิจการใดมีปัญหาผมไปได้ทันที เพื่อน ๆ จะโทรหาผมได้ตลอดเวลา.. ผมนอนประมาณ ตี 1 -2 ครับ และตื่นเช้า แต่ผมจะได้

ไปพักเอาในตอนบ่าย ประมาณ 2 -3 ชั่วโมงครับ” ไพฑูรย์กล่าวถึงกิจวัตรประจำวันในงานของเขา

ในตอนบ่ายวันหนึ่ง ในคราวไปลงภาคสนาม ครั้งที่ 2 – 2012 ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกต จดบันทึกและสัมภาษณ์คุณ ไพฑูรย์อีกครั้ง โดย คุณไพฑูรย์ ได้เดินทางไปกรุงเทพฯ พร้อมกับพ่อค้าใหญ่ที่นับเป็นเศรษฐกิจของเมือง หาย ฝ่อง ที่มีกิจการทางด้านอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจมอเตอร์ไซด์และรถยนต์นำเข้าที่หือดังจากประเทศในแถบยุโรป โดยที่ไพฑูรย์ได้มีหุ้นส่วนบางกิจการร่วมอยู่ด้วย โดยไพฑูรย์ได้เป็นธุระพาลูกชาย และลูกสะใภ้ของนักธุรกิจ คือ “องค์ เทว – Ong Thue” ไปตรวจสุขภาพและไปทำ “ก๊ฟ” ให้กับลูกสะใภ้ที่กำลังดูแลเรื่องกิจการของบริษัท เกี่ยวกับมอเตอร์ไซด์ให้ องค์ เทว อยู่, ในตอนเดินทางกลับจากประเทศไทย องค์ เทว และคุณไพฑูรย์ได้กรุณาแวะรับผู้วิจัยที่เมืองท่า โนย์ ให้เดินทางร่วมไปยังเมือง หาย ฝ่อง ในขณะร่วมเดินทาง จากการเฝ้าสังเกต และการพูดคุยทั้งในเรื่องทั่ว ๆ ไป เรื่องส่วนตัว และเรื่องธุรกิจที่ทั้ง 2 คน ได้ร่วมกันทำอยู่ให้พออนุมานได้ว่า คุณ ไพฑูรย์มีความสนิทสนม คั่นเคยและใกล้ชิดกับพ่อค้าใหญ่ องค์ เทว คนนี้มากพอสมควร เพราะทุกครั้งเมื่อ องค์ เทว มีปัญหาเรื่องสุขภาพ คุณไพฑูรย์จะอาสาและเป็นธุระในเรื่องสุขภาพขององค์ เทว โดยการพาไปพบหมอที่โรงพยาบาลเอกชนมีชื่อในเมืองไทยทันที ดังเช่นในกรณีเป็นเงื่อนไขเสริมของการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน ดังเช่นการเดินทางไปเมืองไทยในครั้งนี้

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งที่ค้นพบ ในขณะที่ผู้วิจัยได้ร่วมเดินทางไปเมือง หาย ฝ่อง ร่วมกับคุณไพฑูรย์ และองค์ เทว นั้น ผู้วิจัยได้พบว่า ชีวิตของพ่อค้าใหญ่และชีวิตนักธุรกิจนั้นช่วงไม่มีชั่วโมงของเวลาว่างเลยสักครู่หนึ่งก็มีโทรศัพท์เข้าจากเพื่อนเครือข่ายคนนั้น หรือเพื่อนเครือข่ายทางธุรกิจคนนี้เป็นระยะ หรือรายงานเรื่องการดำเนินธุรกิจตรงนั้นตรงนี้เต็มไปหมด ไพฑูรย์เองก็อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน เมื่อกลับถึงบ้าน รถพาหนะก็แวะส่งคุณไพฑูรย์ที่บ้านเพียงครู่หนึ่ง แล้วเขาก็กลับมาขึ้นรถและเลยไปแวะบ้าน องค์ เทว เพื่อตรวจสอบเอกสารการคาร์ดมอเตอร์ไซด์ และกิจการบ้านเช่าร่วมกับองค์ เทว ซึ่งบ้านพักนี้เป็นทั้งสถานที่ทำงานซึ่งเป็นตึกที่พักและสำนักงานร่วมกันที่มีขนาดใหญ่โต โอ่โถงอยู่ในสถานที่เดียวกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างไพฑูรย์และภรรยา และความสัมพันธ์ระหว่างไพฑูรย์กับ องค์ เทว นับเป็นการพัฒนาสถานภาพความเป็น “คนนอก” ของไพฑูรย์เข้าสู่ความเป็น “คนใน” โดยอาศัยวิธีการกลมกลืนตนเอง (Assimilation) ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นโดยวิธีการแต่งงาน และ การความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจเจ้าของพื้นที่โดยอาศัยการเกื้อกูลกันในเรื่องสุขภาพกับผู้มาใหม่ข้ามชาติไปสู่ในการสร้างความเป็นผู้ใกล้ชิด (Closeness centrality) เพื่อการสร้างเครือข่ายในการดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจอย่างสมดุลในพื้นที่ใหม่

หลังจากนั้น ไพฑูรย์ก็พาผู้วิจัยเข้าไปพักโรงแรมที่พัก และครู่หนึ่งต่อมา คุณไพฑูรย์ก็เลยพาผู้วิจัยไปพบกับกลุ่มคนไทยข้ามชาติอีกชุดหนึ่ง ซึ่งได้เดินทางเข้ามาเปิดธุรกิจที่เป็นอิสระ และร่วมทุนกับคุณไพฑูรย์ คือ บริษัทในเครือสี ทีเอโอ จำกัด, บริษัทไพโรสณธ์ เรียวเอสเตทท์ และบริษัทตกแต่งภายใน CVSP – Architects Ltd. Co. ที่ได้มารอรับประทานร่วมกัน ณ อาหารไทย “บี เค เค เรสทัวรองท์” ซึ่งมีคนไทยข้ามชาติรุ่นกลาง ๆ

เป็นเจ้าของกิจการจนได้จึงได้กลับที่พัก โดยในช่วงขณะรับประทานอาหารร่วมกันนั้น ก็ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน โดยทั้ง 3 บริษัท ข้างต้นได้สอบถามถึงความก้าวหน้าของการดำเนินการขออนุมัติสัญญาการเปิดกิจการ และการติดต่อกับเครือข่ายจำนวนสินค้า ดังนี้

ไพฑูรย์ กล่าวว่า ...

“... กรณีการขายสี ทีเอโอ นั้น ในวันพรุ่งนี้ กลุ่มตัวแทนของสถาปนิกจังหวัด จะพา คณะเราไปเจรจาจำหน่ายสี กับตัวแทนของนายอำเภอ หวัง ฟู ห้างเมือง หาย ฝ่อง ออกไปทางใต้ ประมาณ 35 กิโลเมตร ...”

“ ... ส่วน การมอบพื้นที่สร้างอาคารเชื้ออาทรนั้น ตัวแทนของเทศบาลนครหาย ฝ่อง กำลังเจรจาย้ายค่าเวนคืนที่เป็นธรรมอย่างเร่งรัดอยู่ เพราะมีเจ้าของพื้นที่ส่วนน้อย ไม่ยอมย้ายออกจากพื้นที่ ..”

“... และในเรื่องของ การออกแบบแปลนการตกแต่งภายในอาคารทำการของ บริษัท อสังหาริมทรัพย์นั้น ทางบริษัทฯ ให้ขอปรับปรุงเรื่องรายละเอียดนิดหน่อยครับ ..”

ไพฑูรย์นอกจากจะเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นเสมือนผู้ถ่ายโอนข้อมูลข่าวสาร (Gate keeper) แล้วเขายังเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้อยู่ระหว่าง (Between centrality) ที่ทำหน้าที่เป็นช่องทางในการกระจายข้อมูลข่าวสารทางการค้า และเป็นเป็นผู้เชื่อมโยงนักลงทุนข้ามชาติชาวไทยข้ามชาติและนักธุรกิจชาวเวียดนาม ด้วยเข้าสามารถทำหน้าที่เป็นผู้เข้านอก - ออกในในทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการประสานงานกับหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนให้กับนักธุรกิจข้ามชาติชาวไทยที่เดินทางข้ามชาติเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศเวียดนามนั้น นอกจากนี้จะมีข้อจำกัดในเรื่องเครือข่ายทางการค้า (Network Partnerships) ที่เป็นทั้งผู้รับส่งสินค้า (Shipping) และผู้แพร่กระจาย (Distributors) สินค้า

ในเรื่องการต่อสู้และต่อรอง (Negotiation) เพื่อให้สามารถดำรงตนให้จนกลายเป็นผู้ถ่ายโอนข้อมูลข่าวสารและผู้อยู่ระหว่างได้นั้น ไพฑูรย์ได้เล่าสั้น ๆ ในเย็นวันหนึ่งที่อากาศสบาย ๆ ณ ร้านอาหารไทยใน เมือง หาย ฝ่อง เขาได้เล่าให้ฟังถึงการดำรงชีวิตในความเป็นไทยท่ามกลางกระแสพื้นที่ความเป็นเวียดนาม อย่างถ่อมตัว ว่า “... ผมเป็นลูกจ้างเมียครับ...” เขาตอบด้วยน้ำเสียงหัวเราะปนจริงจัง ๆ และมีแว่น้ำเสียงวิตกกังวลและไม่มั่นคงอยู่ลึก ๆ

“... ตัวผมไม่มีอะไรเลย เครื่องประดับสักชิ้นผมก็ไม่ชอบใส่ ซึ่งต่างกับภรรยาผม เขาชอบสะสมเครื่องประดับ หากวันนี้อาจารย์ไม่มาผมก็จะใส่เสื้อผ้าตามสบาย ลูกค้าที่ซื้อสินค้ามอเตอร์ไซด์จากผมหากไม่ใช่เพราะผมเป็นเจ้าเก่า เขาก็จะไม่รู้จักผมหรือครับจากการแต่งกาย ...”

น้ำเสียงนั้นดูภาคภูมิใจแต่ก็ขัดกับวิสัยโดยทั่วไปของคนมีฐานะบางคนที่มีมักจะแสดงความร่ำรวยออกมาให้เห็นด้วยองค์ประกอบภายนอก

“... ทำไมคุณไพฑูรย์ไม่คิดทำห้างสรรพสินค้าบ้างครับ?”

เพื่อนคณะผู้วิจัยคนหนึ่ง ถามไพฑูรย์อย่างค่อนข้างประหลาดใจ ด้วยเห็นว่าบรรดาเจ้าของธุรกิจใหญ่ ๆ ส่วนมากมักจะยินดีลงทุนกับกิจการห้างสรรพสินค้า

“ผมชอบทำกิจการเล็ก ๆ แต่หลายกิจการมากกว่า ไม่อยากตกเป็นเป้าสายตาว่าร่ำรวยเกินไปทั้งจากคนทั่วไป และหน่วยงานราชการ ... และแต่ละกิจการมักจะเป็นชื่อภรรยาผมมากกว่า เพราะการทำกิจการแบบขนาดเล็ก ๆ ต้องอาศัยภรรยา ญาติหรือไม่กี่เพื่อน ๆ ที่เป็นชาวเวียดนามมาช่วยเกื้อหนุน เพื่อลงเสียงปัญหาทางข้อกฎหมายที่จะตามมาภายหลังครับ ...”

(ไพฑูรย์, สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 124 คุณไพฑูรย์ เจ้าของธุรกิจร้านอาหาร เครื่องดื่ม Akiko Bakery Hot Rock Cafe

ณ เลขที่ 112 ถนน Cầu Đất ใจกลางเมืองหาย ฟอง

นั่นหมายความว่า หากพิจารณาถึงสถานภาพของบรรดาคนข้ามชาติที่เดินทางมาดำรงชีพ สร้างหลักปักฐานมีครอบครัวและดำเนินธุรกิจอยู่ในประเทศเวียดนามเหล่านี้ แม้จะเป็นธุรกิจเป็นครัวเรือนขนาดเล็ก เป็นลูกจ้างของชาวเวียดนาม หรือมีกิจการขนาดเล็ก ขนาดกลางหลายประเภท แต่สิ่งหนึ่งที่เขาเหล่านี้ไม่สามารถทำได้ คือ การเป็นเจ้าของกิจการด้วยตัวชื่อของตนเอง ต่างก็อาศัยชื่อของภรรยาหรือเพื่อนสนิทที่เป็นชาวเวียดนามเป็นผู้ขออนุญาตเปิดกิจการ (กฎหมายว่าด้วยการประกอบการค้า - Luật Thương Mại, 2009: 17) และควบคุมดูแลการเงินโดยภรรยาและเพื่อนสนิทที่เพียงแต่อาศัยความ “ไว้วางใจและเชื่อใจกัน” ในกลุ่มเครือข่ายความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน หรือภรรยา หรือญาติข้างฝ่ายภรรยาเท่านั้นเป็นหลักประกันความมั่นคงในแง่พหุนัย แต่ปราศจากความมั่นคงในแง่ดินนัยโดยสิ้นเชิง รวมทั้งการขออนุญาตพักอาศัยอยู่ในประเทศเวียดนาม (กฎหมายว่าด้วยการพักอาศัย - Luật Cư trú, 2008: 23) ก็ต้องอาศัยภรรยาหรือเพื่อนสนิทเหล่านั้นเป็นผู้ค้ำประกันหรือทำหน้าที่เป็นนายจ้างเพื่อขออนุญาตการอยู่อาศัยให้ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยการอยู่อาศัยหรือการประกอบธุรกิจในประเทศเวียดนาม นั่นเป็นประเด็นวิตกกังวลลึก ๆ ที่เกาะกินใจอยู่ลึก ๆ เพราะหากเกิดปัญหาความไม่เข้าใจ ความไม่ลงรอยใด ๆ เกิดขึ้นมา เขาเหล่านี้ก็จะมีสิทธิใด ๆ ในทรัพย์สิน

ที่เกิดกำลังครอบครองอยู่ได้เลย โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการเสียภาษีอากรต่อรัฐบาลเวียดนามที่มีอัตราการจ่ายภาษีที่แตกต่างกันเป็นอย่างมากระหว่างเจ้าของธุรกิจที่เป็นชาวเวียดนามและชาวต่างชาติ (กฎหมายว่าด้วยการจ่ายภาษีอากร – Luật thuế thu nhập cá nhân, 2008: 19 ; Luật thuế thu nhập danh nghiệp, 2008: 25 และ Luật thuế giá trị gia tăng, 2008:34) นั่นก็อาจจะเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ส่งผลให้ไฟฟูร์ย นักธุรกิจใหญ่ที่มีตราประทับว่า “ผมเป็นลูกจ้างเมียครับ” ที่เขาเลือกนำเสนอให้ดูเหมือนเล่นปนจริงทั้งต่อหน้าชาวไทยหรือชาวเวียดนามที่ผู้วิจัยได้สังเกตและได้ยินบ่อย ๆ ดังนั้น สายสัมพันธ์ต่าง ๆ อันเป็นบ่อเกิดของผู้กระจายข้อมูลข่าวสาร (Gate Keepers) และผู้อยู่ระหว่าง (Between Centrality) ให้กับคนไทยข้ามชาติด้วยกัน กับบรรดาเจ้าของกิจการต่าง ๆ ชาวเวียดนามนั้น จึงต้องเริ่มต้นจากทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมพร้อมกับมีคนใกล้ชิด คือ ภรรยา ญาติมิตรภรรยา หรือเพื่อน ๆ สนิทเท่านั้น เพื่อช่วยแนะนำกันต่อ ๆ ไปยังนักธุรกิจอื่น ข้าราชการ หรือนักการเมืองอื่น ๆ ใด

ครอบครัวที่มั่นคง และเพื่อนฝูงที่สนิทชิดเชื้อเป็นสายสัมพันธ์ที่เป็นรากฐานสำคัญของเครือข่ายข้ามชาติในการประกอบธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) การสร้างและลบลักษณะทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ให้สัมพันธ์กับภรรยา ญาติและเพื่อนฝูงในพื้นที่ใหม่ด้วยวิธีที่หลากหลายจนเป็นที่ยอมรับนับเป็นปัจจัยเบื้องต้นของการเริ่มต้นชีวิตที่มั่นคงในประเทศเวียดนามของชาวข้ามชาติเหล่านั้นจนอาจกล่าวได้ว่า เขาเหล่านั้น คือ “คนนอกที่เป็นคนใน” ดังปรากฏการณ์การได้ใจและการยอมรับในอัตลักษณ์ปัจเจกชนของคุณครอง และญาติพี่น้องรอบข้างที่จะเป็นปัจจัยสำคัญช่วยสนับสนุนให้เขาเหล่านั้นสามารถมีวิถีทางวัฒนธรรม หรือคือ การได้รับอนุญาตให้สามารถอยู่และประกอบอาชีพได้ในเวียดนามตามเงื่อนไขและข้อกำหนดของกฎหมายเวียดนาม กล่าวอีกแบบหนึ่ง คือ เมื่อชาวต่างชาติได้ทำพิธีแต่งงานและจดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมายของประเทศเวียดนามกับชาวเวียดนามแล้ว คุณครองสามารถให้การรับรองให้สามีสามารถถือครองวีซ่าในฐานะคู่สมรสของชาวเวียดนามในการดำรงชีพและประกอบอาชีพตามที่กฎหมายเวียดนามกำหนดแตกต่างกันออกไป (กฎหมายว่าด้วยสถานภาพทางครอบครัวของประชาชนเวียดนาม, 2005: 42) ภาวะของ “ความเป็นอื่น – The Other Within” ของชาวไทยข้ามชาติในเวียดนามนั้นถึงแม้ว่าเขาเหล่านั้นจะรู้สึกได้ว่าตัวเองได้รับการมองที่เป็นทั้งความไม่ไว้วางใจและความเป็นมิตรรวมอยู่ด้วยกัน แต่สถานะของวัฒนธรรมข้ามชาติหรือปรากฏการณ์ข้ามพรมแดนก็เปิดโอกาสให้เขาเหล่านั้นประสบผลสำเร็จหรือผิดหวังในสังคมเวียดนามที่กำลังก้าวไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ เขาเหล่านี้มีความจำเป็นที่จะต้องมิจิตสำนึกของมโนทัศน์ “ผู้กระทำการ” (Agency) ที่จะตัดสินใจเลือกใช้หรือกระทำสิ่งใดที่คิดว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดกับชีวิตครอบครัวตนเอง และหน้าที่การงานโดยการแสดงออกมาในรูปแบบวัฒนธรรมการต่อสู้และต่อรองเพื่อสร้างประสานสัมพันธ์ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดต่าง ๆ จากโครงสร้างทางสังคม (Social structure) ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างยิ่ง (Ong, 1999 อ้างใน รัตนนา, 2009: 343) ที่สำคัญไปกว่านั้น เทคนิคและรหัสที่ชาวข้ามชาติได้เลือกใช้ในการชี้นำพฤติกรรมของตนในฐานะมนุษย์ที่เป็นปัจเจกชนนั้นได้ถูกระบอบของความจริงและอำนาจได้ทำหน้าที่สร้างกรอบกำกับแบบแผนการรับรู้ในเรื่องตัวตนและการกระทำให้ชีวิตประจำวันของเขาเหล่านั้นตลอดมาแม้ว่าจะเป็นเรื่องของจิตสำนึกหรือจิตไร้สำนึกก็ตามซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพลวัตที่ไม่มี

วันหยุดนิ่ง (Foucault, อ้างใน รัตนา, 2005: 71 – 83) นอกเหนือไปกว่านี้ ออง (อ้างแล้วใน รัตนา, 2009) ได้เน้นย้ำในเรื่องของตรรกะทางวัฒนธรรมของการสะสมทุน และการเดินทางข้ามชาติ พลัดถิ่น จะชักนำให้ปัจเจกมักจะมีการตอบสนองอย่างอัตโนมัติอย่างไม่มีสูตรสำเร็จและมีแนวโน้มที่จะฉวยโอกาสให้จากประโยชน์มากที่สุดจากเงื่อนไขของสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองที่ปัจเจกจากมาและกำลังเผชิญอยู่ในท่ามกลางความพยายามที่จะยกระดับไปสู่การสร้างฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในบ้านใหม่ ปัจเจกจะถูกเน้นย้ำและถูกกำหนดด้วยการกระทำที่มีลักษณะยืดหยุ่น เคลื่อนที่ ปรับสถานะและจุดยืนไปตามความสัมพันธ์กับระบบตลาด รัฐบาล และตรรกะทางวัฒนธรรมซึ่งถูกผลิตขึ้นในโครงสร้างของการให้ความหมายที่หลากหลายออกไป

“การเป็นคนนอกที่เป็นคนใน” นั้น นอกเหนือจากการมีทักษะฝีมือที่เชี่ยวชาญเฉพาะตัวในการผลิตและจัดการสินค้าที่ชาวไทยผู้ข้ามชาติเหล่านี้ได้ผลิตขึ้นมาและประกันคุณภาพผลิตภัณฑ์เหล่านี้เชื่อมโยงไปยังอัตลักษณ์ของมาตรฐานในความเป็นสินค้าไทยแล้ว เขาเหล่านี้ยังเชื่อมโยงการได้รับการยอมรับและสร้างธุรกิจให้ก้าวไปข้างหน้าในเชิงรุกด้วยการใช้วิธีการสร้างเครือข่ายทางข้อมูลข่าวสารและการกระจายผลประโยชน์ ในยุคโลกไร้พรมแดนทั้งในด้านการอพยพเคลื่อนย้ายทั้งผู้คน เงินทุนและข้อมูลข่าวสารเช่นนี้ การประกอบธุรกิจไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดเล็กภายในครัวเรือนหรือธุรกิจขนาดใหญ่ภายในพรมแดนหรือข้ามชาตินั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการระดมทุน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและแบ่งปันผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน เพียงแต่เขาเหล่านี้ได้นำเสนอในรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันในรายละเอียดของเวลาและสถานที่ที่ซับซ้อนแตกต่างกันออกไป ดังเช่น ...

ประจิตกล่าวถึงความยากลำบากในการในการเริ่มต้นธุรกิจครั้งแรกที่ได้แยกตัวเองออกมาทำธุรกิจไบมีดัดชิ้นส่วนทำรองเท้าด้วยความยากลำบากว่า

“ ... ครั้งแรกเมื่อจัดหาเครื่องมือมาได้เรียบร้อยแล้วก็เริ่มต้นออกหาตลาดด้วยตนเองไปตามโรงงานต่าง ๆ เหนื่อยล้ามากเพราะขาดความเชื่อมั่นและการได้รับความไว้วางใจในคุณภาพ กลับมาปรึกษาหารือกับภรรยาแล้ว จึงได้เลือกไปติดต่อกับลูกค้าเก่า ๆ ครั้งที่ทำงานอยู่กับบริษัทเดิม แต่ก็ต้องกดราคาให้ต่ำลงโดย มีคุณภาพอย่างน้อยต้องเท่าเดิมหรือดีกว่าเดิม เพื่อนฝูงเก่า ๆ ยังคงพึ่งพาอาศัยกันได้อยู่ครับ...”

“ ... หลังจากนั้นมา ผมก็พยายามติดต่อกับเพื่อน ๆ ที่เคยเป็นลูกค้าให้ช่วยเหลือแนะนำเพื่อนฝูงต่อ ๆ กัน ผมก็จะคอยดูแลเรื่องค่าบุญหรือน้ำชาเป็นสัดส่วนเปอร์เซ็นต์ไปตามเหมาะสมครับ ... เดียวนี้ก็มีเครือข่ายเกื้อกูลกันอยู่ครับ ..”

(ประจิต, สัมภาษณ์ – 22 กรกฎาคม 2012)

ประจิตไม่มีสายสัมพันธ์ใด ๆ กับหน่วยงานราชการในประเทศเวียดนาม หากแต่ต้องออกเดินทางข้ามเขตแดนภายในท้องถิ่น (เวียดนาม) ด้วยตัวเอง เมื่อขายสินค้าในครั้งแรกไม่ได้ ประจิตก็ยังคงติดต่อสื่อสารกับ

ลูกค้านั้น ๆ อยู่ต่อไปด้วยการแวะเวียนไม่เยียมเยียนและมีของฝากเล็ก ๆ น้อยเสมอ ของฝากและการแบ่งปันรายได้ก็ยังคงมีความสำคัญและปฏิเสธไม่ได้ในสังคมเวียดนามปัจจุบัน ที่ระบบอุปถัมภ์ตามแนวคิดแบบศักดินาดั้งเดิมยังคงเข้มข้นอยู่

ส่วนสมเพชรกลับมีกลวิธีในการสร้างเครือข่ายทางการค้าผ่านทางด้านอดีตลูกศิษย์ที่เคยสอน และลูกค้าประจำที่เลือกขายให้นั้น จะคิดในราคาถูกลงหรือลดราคาลงในบางประเภท แต่คุณภาพสินค้าต้องมีความเหมาะสม สมเพชรเลือกใช้วิธีการควบคุมคุณภาพของสินค้าให้มีมาตรฐานโดยการไม่นำเสนอของปลอมหรือด้อยคุณภาพกับเพื่อนฝูงและลูกค้า เพราะสินค้าประเภทอัญมณีนั้น ผู้ซื้อจะต้องซื้อด้วยความชื่นชอบส่วนบุคคล ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานใด ๆ มากำหนดราคาให้ถูกต้องเหมาะสมได้ คุณภาพของสินค้าจะเป็นตัวกำหนดเมื่อลูกค้าได้สินค้าดีราคาเหมาะสมก็จะใช้ได้นาน คงทนความสวยและเมื่อสวมใส่เดินทางไปไหน ๆ ก็จะมีคนชมเพราะสินค้าสวยงาม ลูกค้าก็就会有ความภูมิใจและกลับมาซื้ออีกหรือแนะนำกันมาซื้ออีก คุณภาพจึงสำคัญมากอโดยสมเพชรเพื่อตอกย้ำว่า ...

“... มีคุณภาพ ราคาเหมาะสมและขายแบบดาวกระจายครับ คือ ขายมากแม้นกำไรน้อยแต่ลูกค้าก็จะกลับมาอีกครับ เพราะการซื้ออัญมณีเป็นเรื่องของความพอใจส่วนบุคคลครับ”

สมเพชรได้กล่าวอธิบายถึงวิธีการที่จะซื้อพลอยได้ได้คุณภาพและได้ของดีนั้นต้องอาศัยเครือข่ายว่า

“ ... ซื้อขายพลอยต้องมีลูกค้าประจำ หรือลูกค้าจรที่ต้องขายให้เขาด้วยความจริงใจครับ และที่สำคัญต้องมีเพื่อน ๆ ที่ติดต่อสัมพันธ์กันอยู่เป็นประจำครับ... ผมมีลูกศิษย์เก่าซึ่งปัจจุบันกลายเป็นเพื่อนค้าขายที่ดี หากเขาไม่แน่ใจในคุณภาพ เราก็จะมานั่งปรึกษาหารือในร้านกาแฟ แต่ไม่ซื้อตัดหน้ากัน หากใครได้พลอยดีแต่เกินกำลังความสามารถก็จะไป (ลงขันช่วยกัน) ให้กันครับ และเมื่อขายได้ก็ต้องแบ่งปันกันอย่างซื่อสัตย์”

“ ... ผมจะมีเพื่อนอยู่ที่บ่อพลอยทั้งที่ เขียน บ้าย และเหง่ อาน ครับ .. มีอะไรก็กรังกร้างหากัน มีโทรศัพท์แล้วสะดวกครับ ...”

“ ... ส่วนที่เมืองไทยผมก็มีเจ้านายเก่าอยู่แถวสีลม และบ่อพลอยเมืองกาญจน์ครับ หากกลับเมืองไทยเกือบทุกครั้ง ผมก็ไปเสาะแสวงหา ถ้าถูกใจก็ซื้อมาครับ ...”

(สมเพชร, สัมภาษณ์ – 26 กรกฎาคม 2011)

การค้าขายของสมเพชรต้องอาศัยฝีมือและเครือข่ายภาคเอกชน ไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องกับหน่วยงานและคนของรัฐบาลแต่ประการใด

“ ... นอกจากนี้ ตอนนี้ผมเริ่มทำเว็บไซต์เพื่อโฆษณาและค้าขายผ่านอินเทอร์เน็ตครับ ก็มีลูกค้าทั้งที่คนไทยและชาวต่างชาติติดต่อเข้ามาแล้วบ้างเหมือนกันครับ ...” สมเพชรกล่าวเพิ่มเติม

ทั้งประจักษ์ และสมเพชนั้นต่างก็เป็นกลุ่มคนไทยข้ามชาติที่มีทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจ การเมืองต่ำ ธุรกิจสามารถดำเนินไปด้วยความสามารถส่วนบุคคลเฉพาะตัว ญาติฝ่ายของภรรยา และครอบครัวเอกก็สามารถช่วยเหลือได้บ้างเพียงในเรื่องเอกสารและช่วยเหลืองานที่เกี่ยวข้องในฐานะผู้ช่วยเหลือเท่านั้น เพราะสถานภาพทางด้านสังคมล้วนไม่มีตำแหน่งหรือส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับอำนาจรัฐที่เอื้ออำนวยต่อธุรกิจได้ ดังนั้น กลุ่มเครือข่ายข้ามชาติที่สร้างขึ้นมาก็จะถูกจำกัดอยู่ภายในวงพื้นที่จำกัดที่มีอำนาจในการต่อรองอำนาจทางด้านการค้า ดังนั้น กลุ่มคนเหล่านี้จึงมีโอกาสน้อยในการเข้าถึงทรัพยากรทางด้านพื้นที่กายภาพ และเงินทุนได้อย่างเพียงพอ

นอกเหนือจาก สายสัมพันธ์แบบสามีและภรรยาที่ช่วยให้ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าไปสู่ความเป็นคนในแล้ว บทบาทของความเป็น “เพื่อน” ก็มีผลสำคัญในการดำเนินการทางธุรกิจด้วยเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากทางเจ้าหน้าที่ในสถานทูตไทย ประจำ ณ กรุงห่านานี้ ว่ามีร้านอาหารไทยร้านหนึ่งที่เป็นร้านขนาดธุรกิจกำลังเจริญ และที่สำคัญ คือ เป็นกิจการที่คนไทยข้ามชาติร่วมเป็นเจ้าของกับชาวเวียดนามที่ดำเนินกิจการร่วมกันอยู่ เป็นร้านที่มีรสชาติอาหารอร่อยที่ผู้วิจัยควรไปแวะดู และทดลองชิมรสชาติอาหาร ที่ตั้งอยู่แถบถนน เอ็ม เกอร์ ทางไปสนามบินนานาชาติในไฮ นอย ทางนอกเมืองตอนเหนือของเมือง ห่าน นอย

ในวันเดียวกันนั้นผู้วิจัยตัดสินใจที่จะไปค้นหาโดยไม่ได้นัดหมายกับหนุ่มข้ามชาติคนไทยผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนนั้น เมื่อตัดสินใจแล้วผู้วิจัยจึงได้ขับมอเตอร์ไซด์ส่วนตัวคัดโปรด ยี่ห้อชื่อดังของญี่ปุ่น และมีชื่อเสียงในเมืองไทยแต่ผลิตในเมืองจีนแล้วส่งเข้ามาขายในเวียดนามอย่างกว้างขวาง รูปร่างหน้าตาไม่มีผิดแผกไปจากรถในเมืองไทยแต่ประการใด ผู้วิจัยขับลัดเลาะมองหาเลขที่บ้านและสัญลักษณ์ที่มีความเป็นไทยจนปรากฏให้เห็น ชื่อร้าน คือ “THA - VI Thai Restaurant” อยู่เลขที่ 91 ถนน เอ็ม เกอร์

ผู้วิจัยเดินเข้าร้านไปในเวลาประมาณ 11 นาฬิกา และมีลูกค้านั่งอยู่แล้ว 1 โต๊ะยาว ที่เป็นลูกค้าชาวเวียดนาม สังเกตได้จากการพูดจาและการแต่งกาย ผู้วิจัยพยายามสังเกตกับต้น และเจ้าหน้าที่บริการในร้านก็ไม่เห็นคุณลักษณะคนใดที่น่าจะบอกได้ว่าเป็นคนไทย และต่อมาก็ได้เห็นผู้ดูแลร้านเดินยิ้ม ๆ เข้ามาทักทาย ผู้วิจัยเป็นภาษาอังกฤษสำเนียงแบบเวียดนาม ๆ อย่างเป็นกันเอง ผู้วิจัยเลยตอบออกไปเป็นภาษาเวียดนาม สำเนียงแบบไทย ๆ อย่างเป็นกันเองเช่นเดียวกัน ความคุ้นเคยตามมาทันที ผู้วิจัยจึงได้ทราบบว่า หนุ่มไทยมีมีหุ้นส่วนอยู่กับร้านนี้ ชื่อ นนทวัฒน์ มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายเพื่อนสนิทชาวเวียดนาม 2 ครอบครัว คือ ตวัน และ ห่า ซึ่งขณะนี้ผู้วิจัยกำลังคุยอยู่กับ ห่า ผู้จัดการฝ่ายบริการ และห่าได้บอกว่า

“ ... เราทำงานร่วมกัน 3 ครอบครัว โดยเคารพในความคิดซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างมีหน้าที่ และประชุมกันบ่อย ๆ ในแนวทางที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ... การเปิดร้านอาหารไทยในต่างประเทศ ทำด้วยตัวคนไทยคนเดียวโดด ๆ ค่อนข้างลำบาก ร้านอาหารไทยต้องมีเครือข่าย ความสัมพันธ์ที่มีภรรยา หรือเพื่อนสนิทชาวเวียดนามเพื่อจัดการ เรื่องเอกสารการทำธุรกรรม และภาษี ที่สำคัญ คือ ถ้าทำร้านค้าในเวียดนามไม่ว่าจะเป็นขนาดไหน ต้องรู้จักวิธีการขอ

อนุญาต เพราะระบบภาษีในการเปิดร้านขนาดใหญ่หรือสำหรับชาวต่างชาตินั้นแพงมากเป็นถึง 3 เท่าของคนเวียดนาม”

(ตวัน, สัมภาษณ์ 26 พฤษภาคม 2009)

วันต่อมา ผู้วิจัยจึงได้นัดพบกับ นนทวัฒน์ เรื่องปัญญารธรรม ผู้เป็นส่วนหนึ่งของเจ้าของร้านอาหารไทย “THA - VI Thai Restaurant” ได้กล่าวถึงที่มาของร้านให้ผู้วิจัยฟังว่า (นนทวัฒน์, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2011)

“... ผมทำร้านร่วมกับเพื่อนสนิทชาวเวียดนามอีก 2 คน ครับ ชื่อว่า ตวัน (Tuán) กับ ห่า (Hà) เราเชื่อใจซึ่งกันและกันครับ ผมดูแลเรื่องอาหาร ตวันดูแลเรื่องเอกสาร และห่า ดูแลเรื่องการบริหาร ส่วนเรื่องเงินเราจะดูแลและประชุมกันประจำโดยจัดแบ่งผลกำไรตามสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน รายได้หลักของเราอยู่ที่การจัดงานเลี้ยงและรับทัวร์หมู่ โดย ตวัน และห่า จะเป็นคนไปประสานงานกับบริษัททัวร์และหน่วยงานราชการต่าง ๆ”

“... ร้านอาหารไทยที่นี่ ต้องมีเครือข่าย (Network) ที่สัมพันธ์กันกับหน่วยงานราชการ หรือเอกชน หรือบริษัททัวร์ครับ ถ้ารอลูกค้าจรหรือแขกประจำร้านที่เป็นร้านขนาดกลางอย่างพวกเราจะอยู่ไม่ได้ครับ และที่สำคัญการขายผ่านระบบอินเทอร์เน็ตก็มีบทบาทสำคัญครับซึ่งเราก็กาลังใช้อย่างได้ผลอยู่” และ “... ในส่วนบริษัททัวร์ หรือหน่วยงานราชการนั้น แน่นอนครับเราต้องมีคำบุญหรือน้ำชาให้อย่างมีสัดส่วนครับ” นนทวัฒน์กล่าวในที่สุด

บทบาทในความเป็น “เพื่อน” ระหว่างผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติและเพื่อนชาวเวียดนามเป็นสายสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นมาจากเพื่อนร่วมงานที่ได้ทำงานร่วมกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ที่ต่างฝ่ายต่างเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งในฐานะผู้ให้และผู้รับ เมื่อมาประกอบธุรกิจร่วมกันจึงจัดสรรและแบ่งปันบทบาทและหน้าที่ที่แต่ละคนมีความถนัด และขณะเดียวกันผลประโยชน์ที่ได้รับก็มีการจัดสรรแบ่งปันกันอย่างเหมาะสม แม้จะได้ผลกำไรมากหรือน้อยก็แบ่งปันกันอย่างยุติธรรม

เครือข่ายทางด้านธุรกิจที่อาศัยความเป็น “คนนอกที่เป็นคนใน – The other within” ในการสร้างสายสัมพันธ์ผ่านไปยัง “ศูนย์กลางความใกล้ชิด - Betweenness centrality” ผ่านทางภรรยาของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติได้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน คือ ในกรณีของการจำหน่ายสีของ บริษัท ทีเอไอ จำกัด โดยในวันหนึ่งในช่วงต้นฤดูใบไม้ผลิ ประมาณต้นเดือน กุมภาพันธ์ 2011 ขณะที่ผู้วิจัยไปนิเทศนิเทศฝึกงาน ที่เมืองหายฟ่องในร้านอาหารจาร์ต่วน อา คี โกะ ของคุณไพฑูรย์ และในตอนเย็นของ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ คุณไพฑูรย์ก็โทรศัพท์มาหา และชวนให้ผู้วิจัยออกไปเที่ยวกับคุณไพฑูรย์ และคณะตัวแทนของบริษัทสียี่ห้อดังในเมืองไทยที่ได้ไปเปิดกิจการในประเทศเวียดนามนานแล้ว และได้ขยายสาขาไปที่เมืองหายฟ่อง เมืองหายฝ่องเป็นเมืองตลาดท่าเรือน้ำลึก เป็นเมืองเศรษฐกิจ โดยเฉพาะกิจการอสังหาริมทรัพย์และการท่องเที่ยวที่กำลังก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การทำธุรกิจของคุณไพฑูรย์นั้นมักจะได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการจังหวัด ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมาจากคนในสังกัดพรรคคอมมิวนิสต์ของเวียดนามที่เป็นเพื่อนทางธุรกิจกับครอบครัวของภรรยา โดยในกรณีนี้ คุณไพฑูรย์และภรรยาได้มีหุ้นส่วนเป็นตัวแทนจำหน่ายสี เครือบริษัท ที เอ ไอ จำกัด จากเมืองไทย

และในวันพรุ่งนี้ คุณไพฑูรย์และตัวแทนของบริษัทฯ จะเดินทางไปจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับคณะกรรมการบริหารประจำอำเภอ ของอำเภอหนึ่งห่างจากเมืองหาย ฟ่อง ไปทางทิศใต้ประมาณ 25 กิโลเมตร ชื่ออำเภอ วังห์ เป่า (Thị Trấn Vĩnh Bảo) เพื่อพบปะพูดคุยกัน และผู้วิจัยควรได้ไปเที่ยวชมทัศนียภาพชนบทในจังหวัดหาย ฟ่อง ผู้วิจัยรู้สึกตื่นเต้นและดีใจมาก เพราะการที่คนต่างชาติหรือนักท่องเที่ยวจะเดินทางออกไปในพื้นที่ที่รัฐบาลสงวนนิยมเวียดนามที่ไม่ได้จัดไว้เป็นเขตท่องเที่ยววนั้นไม่ใช่เรื่องที่จะสามารถทำได้ด้วยตนเองง่ายนัก และการเดินทางออกไปชนบทในเพื่อการท่องเที่ยว หรือธุรกิจส่วนตัวนั้น ในสถานะที่การคมนาคมและการจราจรที่ยังไม่คึกคักและสะดวกนั้น ค่อนข้างเป็นเรื่องที่ลำบากและมีอุปสรรคเป็นอย่างมากในเรื่องกฎระเบียบบ้านเมืองและภาษา และที่สำคัญที่สุด ผู้วิจัยจะได้เดินทางร่วมไปกับคณะนี้เปรียบเสมือนเป็น “เพื่อนของคนนอกที่เป็นคนใน” ที่สามารถจะมีปฏิสัมพันธ์และสอบถามข้อมูลได้อย่างไม่ต้องสร้างความคุ้นเคย (Rapport) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเสริมที่เป็นพลเมืองเจ้าของประเทศนั้น นับเป็นโอกาสที่ดีที่จะได้ร่วมสังเกต เข้าร่วมกิจกรรมนี้แบบผ่านประสบการณ์ตรง และในวันรุ่งขึ้นผู้วิจัยจะได้สังเกตวิถีและกลยุทธ์วิถีของการขายและการสร้างเครือข่ายข้ามชาติ ที่ส่งผลต่อการสร้างฐานะให้กับคุณไพฑูรย์ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นคนปกติในฐานะคนข้ามชาติในเมืองหาย ฟ่อง ว่าเขาทำอย่างไร? จึงได้สร้างเนื้อสร้างตัวให้อยู่ได้และเป็นที่ยอมรับของชาวเวียดนามในเมืองนี้ นอกเหนือไปกว่านั้นผู้วิจัยจะได้มีโอกาสนั่งรับประทานอาหารเช้าร่วมกับนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอ หรือผู้แทนที่เป็นผู้บริหารในระดับสูงสุดของอำเภอ ที่มีอำนาจทางการเมือง และการจัดการที่มาจากคนในสังกัดของพรรคคอมมิวนิสต์ จึง เป็นโอกาสที่หาได้ยากมากในการที่จะได้เห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ของ “เครือข่ายข้ามชาติ” ที่เป็นปฏิบัติการของชนในโดยตรง และนี่คือ สิ่งที่คุณไพฑูรย์มีและสร้างผ่านกลไกอำนาจรัฐที่สืบต่อเนื่องมาจากสายสัมพันธ์ของภรรยาโดยตรง

รุ่งเช้าวันต่อมา คุณไพฑูรย์แวะมารับผู้วิจัยที่โรงแรม หว่าง หาย ถนน เกว้ เด็ท ซึ่งตั้งอยู่หน้าร้านอาหารจานด่วน อา คี โกะ ของคุณไพฑูรย์เอง และถือโอกาสทานอาหารเข้าด้วยกันแต่เช้ามีด อากาศสดใสในห้องอาหารเช้า ชั้น 5 ของโรงแรมที่มองเห็นบรรยากาศสดใสรอบด้านทั่วเมืองหาย ฟ่อง มองเห็นท้องทะเลสีคราม ๆ อยู่ไกลลิบ ๆ และเมื่อผู้วิจัยนั่งลงในขณะรออาหารเข้าร้อน ๆ ประเภท เฟอ และกาแฟเวียดนามแท้ ๆ หอมกรุ่น ผู้วิจัยจึงสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับกิจการร้านอาหารจานด่วน กิจการโรงงานทำขนม กิจการการเป็นตัวแทนสี่ เครือ ที เอ โอ และกิจการรอสั่งหาวิมทรัยในเหมืองหาย ฟ่อง ของคุณไพฑูรย์ที่สามารถหาที่ดินและสถานที่เข้าทำการเหมาะในเมือง และการขายที่ดีได้อย่างไร?

ภาพที่ 125 โรงแรม ฮว่าง หาย บนเลขที่ 109 ถนน เกว เด็ท

ที่ผู้วิจัยพักอยู่ และอยู่ตรงกันข้าม ร้าน อา คี โกะ ของคุณไพฑูรย์

ที่เป็นร้านอาหารจาววนที่มีขายดีมาก และมีสาขา ถึง 6 แห่งในเมืองหาย ฟองบนเลขที่ 112 ถนน เกว เด็ท

ผู้วิจัย : ตอนนี้คุณไพฑูรย์ทำกิจการอยู่ทั้งหมดเท่าไรครับ?

ไพฑูรย์ : กิจการหลัก ๆ ที่ทำรายได้ได้ดีก็เป็นร้านอาหารและโรงงานทำขนมครับ กำลังปรับปรุงโรงงานให้สมบูรณ์ขึ้น กิจการมอเตอร์ไซด์ขายหุ้นไปแล้วครับ ที่กำลังเริ่มต้นทำใหม่ตอนนี้ก็คือ ผมได้สัมปทานเช่าที่จากอาคารแบบดั้งเดิม 2 ชั้น ของรัฐบาลแถบย่านการค้าถึง 20 ห้อง ค่าเช่าอาคารทั้งหมด เดือนละ 3,000 เหรียญสหรัฐ ผมได้สัญญาเช่า 30 ปีครับ ผมกำลังปรับปรุงทุกห้องให้เป็นห้องชุดสำเร็จรูปที่เช่าอยู่ได้เลยสำหรับคนต่างชาติที่มาทำกิจการในเมืองหาย ฟองที่ โดยทำให้ราคาถูกกว่าโรงแรม ผมคิดราคาต่ำที่ไม่มีใครกล้าทำเพียงห้องละ 1,200 เหรียญสหรัฐ ซึ่งหาเช่าไม่ได้ในเซตนี้ มีกำไรแล้วครับ อย่างน้อยหักค่าใช้จ่ายต่อเดือนเหลือห้องละประมาณ 500 เหรียญ

ผู้วิจัย : ทำไมค่าเช่าจากรัฐบาลตั้ง 20 ห้องจึงถูกจังครับ 3,000 เหรียญ ตกเดือนละประมาณ 9,000 บาทต่อเดือนเอง?

ไพฑูรย์ : อ้อ... มันเป็นอาคารเก่าแล้วเช่าแบบคนเวียดนามครับ ภรรยาผมเป็นรองประธานสำนักงานพาณิชย์จังหวัดหาย ฟอง ครับ **เขามีพวกพ่อและเครือข่ายเป็นคนในวงในของจังหวัดครับ** แต่ผมทำ 3 ห้องด้านล่างให้ใหม่ก่อนและแบ่งให้ KFC เช่าเดือนละ 3,000 เหรียญ ผมเลยได้ค่าเช่าคืนไปจ่ายให้กับรัฐบาลเรียบร้อยแล้วครับ ...” และไพฑูรย์กล่าวต่อว่า “ ...ที่สำคัญ ผมมีเพื่อนเป็นบริษัทออกแบบตกแต่งจากเมืองไทยมาออกแบบให้ และเพื่อนเขาก็กังได้งานการตกแต่งภายในจากบริษัท ไพรสมท์ เรียวเอสเตท จำกัด ที่มาจากเมืองไทยที่ผมเป็นผู้ประสานงานให้กับทางจังหวัด ซึ่งบริษัทนี้เขาได้โครงการสร้างที่พักอาศัยราคาถูกให้กับประชาชนถึงโครงการละกว่า 500 หน่วย กำลังดำเนินเซ็นสัญญากันอยู่ครับ ผมไม่ขอรับอะไรเลยจาก ไพรสมท์ ครับ ถือเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันไป เพราะเป็นคนไทยด้วยกันครับ ผมชอบทำเล็ก ๆ ของผมเองดีกว่า”

ผู้วิจัย : แล้วการรับเป็นตัวแทนสี่ ทำไมรับทำละครับ มันทำกำไรได้ดียังไงครับ?

ไพฑูรย์ : สี่ TAO เขามาตั้งโรงงานในเวียดนามได้หลายปีแล้วครับ แต่ตลาดที่โน่นมันอึดตัว เพราะเป็นบริษัทคู่แข่งทั้งกับเวียดนาม ต่างชาติและกับทางไทยเราเอง เขาจึงคิดขยายโอกาสมายังภาคเหนือด้วย แต่ตลาดภาคเหนือมันมีธรรมชาติแตกต่างจากตลาดภาคใต้ เพราะคนภาคใต้นั้นมีโลกทัศน์ของคนภาคใต้ที่เปิดต้อนรับความเรื่องคุณภาพเป็นหลักมากกว่าคนทางเหนือ

การค้าทางภาคเหนือยังอยู่ภายใต้การควบคุมและดูแลโดยคนของรัฐบาลอยู่ จะค้าขายได้ต้องมีเครือข่ายแนะนำ หรือรู้จักกันดี **และผลประโยชน์ต้องลงตัวชัดเจนครับ** ที่สำคัญความคิดของคนภาคเหนือค่อนข้างจะอนุรักษ์นิยมกว่าภาคใต้ เขากำลังเปลี่ยนแปลงไปช้า ๆ แต่ก็ยังยึดติดอยู่กับระบบแบบเก่า ๆ อยู่..”

(ไพฑูรย์, สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2011)

ผู้วิจัย : บริษัทตัวแทนมีคนลงหุ้นเยอะไหมครับ? และวันนี้มีใครร่วมเดินทางไปกันบ้างครับ?

ไพฑูรย์ : ตอนแรกบริษัทสี ทีเอโอ เสนอมาให้ผมเป็นตัวแทน เราจะได้กำไรอยู่ประมาณ 40% ของต้นทุนครับ แต่ผมว่าการค้าขายในเวียดนาม “เราจะต้องมีเครือข่ายและการแบ่งปันส่วนกันให้ลงตัว ไม่ต้องเหนี่ยวนำคนเดียว ผู้กระจายกันแต่ขอให้ระบบเครือข่ายในการควบคุมที่ชัดเจนตรวจสอบกันได้ภายในตัว ดังนั้นผมและภรรยาเลยไปติดต่อกับผู้ใหญ่ในจังหวัดที่คุ้นเคยกันเพื่อสะดวกและง่ายได้ขออนุญาต โดยแบ่งหุ้นออกกระจายกันไป โดยผมขอแค่ 10% อีก 20% ให้ลูกหลานหลานเธอ และเพื่อนร่วมงานในจังหวัด อีก 10% แบ่งออกไปที่ระดับอำเภอ ปกติอำเภอเขาจะได้ 5% เท่านั้นจากทางผู้ขาย แต่เราให้ 10% ไปเลย ในตัวจังหวัดเรามีเครือข่ายกันหลายคน หาที่เก็บสีกี้ เจ้าหน้าที่ลูกหลานทำ ออกไประดับอำเภอก็มีผู้ใหญ่บ้านเป็นเอเยนต์พักสีกี้ และส่งออกไปขายที่อำเภอโดยตรงเลย เราจะทำให้ครบทุกอำเภอใน หาย ฝอง ครับ”

เมื่อทุกอย่างพร้อม เราออกเดินทางกันประมาณ 8.30 น. โดยมีรถตู้ราชการมารับพวกเรา ผู้วิจัยก็ได้รับการแนะนำให้รู้จักกับ คุณ ฮว่าง ดูเหมือนเป็นตัวแทนทางวิศวกรจังหวัดที่ดูแลเรื่อง Specification ของแบบแปลนและวัสดุก่อสร้างไปด้วยและมีหัวหน้าฝ่ายพัสดุจังหวัดไปด้วย ผู้วิจัยได้ร่วมเดินทางไปด้วยในฐานะเป็นเพื่อนคุณไพฑูรย์ และอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในเมืองไทยที่พูดภาษาเวียดนามได้ จึงพอมีเหตุผลในการร่วมเดินทางไปด้วยได้

ภาพที่ 126 คุณ ฮว่าง (ขวา) วิศวกรโยธาจังหวัดหัวหนานำทีมในนามตัวแทนของ

ผู้ว่าราชการจังหวัดไปร่วมนั่งกินดื่มเพื่อเจรจาความที่ไม่ต้องกล่าวอะไรเลย

ภาพที่ 127 ร้านค้าของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอ วังห้ เบ้า ที่ด้านซ้ายมือของร้านกำลังตกแต่ง
เพื่อเป็นเอเยนต์ พักและจำหน่ายสี ทีเอไอ

ภาพที่ 128 ภาพประวัติศาสตร์ของพิธีกรรมการตกลงซื้อขายสินค้าของคนไทยข้ามชาติชาวไทยในเวียดนามกับ
ข้าราชการชาวเวียดนาม บนโต๊ะอาหารมื้อใหญ่ที่มีการกินดื่มที่เป็นสัญลักษณ์ของการเจรจาตกลง
โดยไม่มีกรกล่าวคำ “ตกลง”

ภาพที่ 129 ทางด้านขวามือของผู้วิจัย (เสื้อยืดสีขาว – ผู้วิจัย) คือ รองนายอำเภอ และ
ซ้ายมือผู้วิจัย คือ หัวหน้าฝ่ายวิศวกรรมโยธาของอำเภอ

ภาพที่ 130 คนสำคัญด้านซ้ายมือ (เสื้อโปโลลายส้ม ฟ้า เขียว – ใบหน้าแดงก่ำด้วยฤทธิ์สุราของงูเห่าของแท้สด ๆ)
คือ คุณไพฑูรย์ และทางด้านขวามือ เลขานุการประจำตัวนายอำเภอซึ่งเป็นตัวแทนของนายอำเภอ
มาเจรจาการซื้อสื้อสำหรับการทำสื้อสถานื่อนามัยทั่วทั้งอำเภอกว่า 85 แห่ง

ภาพที่ 131 เหล้ายาของงูเห่าแดง น้ำอมฤตที่ช่วยทำให้การเจรจาขายราบรื่นและสมบูรณ์แบบ

เมื่อคณะ เดินทางไปถึงก็มีเครือข่ายเอเยนต์สีในอำเภอ คือ ผู้ใหญ่บ้านที่มีสายสัมพันธ์กับทางอำเภอ
เรียบริ้อยแล้วมาต้อนรับ พร้อมกับการรับตัวผู้ใหญ่บ้านไปพร้อมกัน และได้นัดพบกับคณะของนายอำเภอ วัง
เบ้า ที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งซึ่งเป็นร้านอาหารพื้นเมือง พวกเขาไปถึงเวลาใกล้เที่ยงพอดี ร้านอาหารได้ถูก
จัดเตรียมไว้แล้ว มีอาหารเวียดนามพื้นเมืองลือชื่อ เช่น แกงหม้อไฟปลาแม่น้ำ แด็ก ใจ (Sông Lạch Tray) ที่
ลือชื่อกว่ามีเนื้อหวานฉ่ำ ต้มไก่บ้านใส่ผักลดความดันเลือด ปลาทอดสมุนไพรตัวโตเท่าแม่ไก่ ผัดเกลือกกล้วยดิบ
ตะพาบน้ำ ผัดเนื้อหนังงูเห่าแดง และตบท้ายด้วยเราดองยาของงูเห่าแดงและเหล้าดองยารากสมุนไพรหัวกระชายดำ
เวียดนาม

เมื่อตัวแทนคณะนายอำเภอเดินทางมาถึง (นายอำเภอเองไม่ได้เดินทางมาร่วมตามมารยาท) ในงานร่วมรับประทานอาหาร ผู้ขายสินค้าต้องดูแลให้เต็มที่ยาได้มีที่จำหน่ายได้เป็นเด็ดขาด ไม่มีการพูดคุยเรื่องการซื้อขาย มีเพียงการแนะนำตัวว่าใครเป็นใคร ฝ่ายขายได้แนะนำคุณไพฑูรย์อย่างเป็นทางการว่า คุณไพฑูรย์เป็นพ่อค้าใหญ่ที่มีเครือข่ายในจังหวัด และมี 2 หมู่คนไทยที่ถูกแนะนำว่าเป็นวิศวกรสีและตัวแทนจำหน่ายจากภาคใต้ของเวียดนามและตัวแทนมีอำนาจสิทธิ์ขาดจากประเทศไทย ตลอดจนผู้ร่วมทีมอื่น ๆ และผู้มาเยือนก็ได้รับการแนะนำให้รู้จักเจ้าหน้าที่รัฐตัวจริงเสียงจริง หลังจากนั้นก็มีเสียงกินดื่ม และหัวเราะร่วนสนุกสนานงานเลี้ยงจึงเปรียบเสมือนพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์เพื่อแสดงว่า “พวกเรา คือ พวกเดียวกัน” หากเจ้าของหน่วยงานตอบรับการซื้อก็จะเดินทางมารับการเลี้ยงดู แต่หากปฏิเสธก็จะแจ้งว่าไม่สามารถมาร่วมงานเลี้ยงได้ ดังนั้น หลังจากนั้นมา กระบวนการจัดซื้อและส่งมอบสินค้าก็จะดำเนินการโดยทางฝ่ายบริษัทฯ ตามกระบวนการจัดการซื้อขาย

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ลักษณะการค้าขายแบบนี้ คือ วิธีการค้าที่ต้องอาศัย “เครือข่ายความร่วมมือ” ที่มีสายสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีในหลายระดับของอำนาจรัฐที่เกื้อหนุนผู้คนในหน่วยงานราชการและผู้ขาย ผู้ที่มีโอกาสได้เข้าร่วมเป็น “สมาชิก” ในเครือข่ายนี้ต้องได้รับการพิจารณาแล้วว่า คือ ผู้ที่มีสายสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ผลประโยชน์ก็จะถูกจัดสรรให้เป็นไปตามสัดส่วน ไม่มี “คอรัปชั่น มีแต่ คอมมิชชั่น” ซึ่งหมายถึง ค่าอำนวยความสะดวก ปริมาณงานเท่าเดิม คุณภาพงานเท่าเดิม แต่ผลประโยชน์ต้องได้รับการจัดสรรอย่างเท่าเทียมกันอย่างมีอัตราส่วนตามตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละบุคคลยืนอยู่ ดังนั้น “การกินแบบน้อย ๆ และแบ่งกันกิน” จึงไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาใด ๆ เพราะทุกคนทำงานตามบทบาทและสถานภาพที่ตัวเองยืนอยู่ นี่คงเป็นรูปแบบหนึ่งของการค้าและทำมาหากินแบบมี “เครือข่าย” ของคนไทยข้ามชาติในประเทศที่มีการปกครองในระบบสังคมนิยมที่อิงแอบอยู่กับระบบอุปถัมภ์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากการปกครองในระบบศักดินาตามแนวคิดของ “ขงจื้อ” ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในบริเวณภาคเหนือของประเทศเวียดนาม อันเป็นที่ตั้งของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาตินิยม ในสภาวะกระแสทุนนิยมเศรษฐกิจกำลังเปลี่ยนแปลงเพื่อต้อนรับกระแสโลกาภิวัตน์ที่คนไทยข้ามชาติผู้หนึ่งได้มีโอกาสเข้าไปร่วมปะทะสังสรรค์ในกระบวนการนั้น และนอกเหนือจากนี้ ไพฑูรย์ยังมีธุรกิจอื่นที่เขาใช้ระบบเครือข่ายแบบนี้ดำเนินการ และแม้แต่ธุรกิจส่วนตัวของเขาเองเขาก็ใช้วิธีการสร้างเครือข่ายของเขาเองขึ้นมา

หลังจากอาหารเที่ยงมีอันจบสิ้นลง คณะเดินทางก็เดินทางไปเยี่ยมบ้านบรรดาเครือข่ายงาน ไปเยี่ยมที่บ้านเพื่อทำความคุ้นเคยและรู้จัก ผู้วิจัยเองมั่นใจไม่ใช่ผู้ค้าขายร่วมก็พลอยได้รับการดูแล ได้รับเชิญให้เข้าบ้าน นั่งดื่มชา มีของฝากและการให้เกียรติพูดคุย และการต้อนรับที่ดีจากเจ้าของบ้าน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นมนต์เสน่ห์ส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิตชนบทในประเทศเวียดนามที่กระแสการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวกำลังเริ่มดำเนินการอย่างช้า ๆ

หลังจากนั้น คณะเดินทางกลับถึงเมือง หาย ฟ่อง เวลาประมาณ 16.00 น. ทุกคนใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสแยกจากกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า พรมแดนทางด้านเศรษฐกิจที่ถูกสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิดในเรื่อง

“เครือข่าย” ที่ยังคงจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดทั้งในด้านการนำเสนออัตลักษณ์ไทยของผู้ข้ามชาติและสินค้าไทยผ่านสายสัมพันธ์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้ที่คุ้นเคยที่เรียกว่า “คนในที่เป็นคนนอก” ที่มีสายสัมพันธ์แบบพึ่งพาอย่างใกล้ชิด (Closeness centrality) กับบรรดาเพื่อนฝูง และญาติฝ่ายภรรยาที่เป็นข้าราชการในระดับสูงของจังหวัด หาย ฝ่อง และผลประโยชน์นั้นจะต้องถูกจัดสรรอย่างลงตัว ดังเช่น การดำเนินธุรกิจของ ไพฑูรย์ คนไทยข้ามชาติที่มีความสามารถ และทุกวันนี้ธุรกิจหลายอย่างของเขาก็กำลังเติบโตและดำเนินไปได้ด้วยดี ไพฑูรย์บอกว่า “หาเงินล้านบาทแรกนั้นเลือดตาแทบกระเด็น ลำบากยากเข็ญนัก ล้มแล้วล้มอีก ... แต่ล้านต่อ ๆ มานั้นเมื่อสายสัมพันธ์และเครือข่ายของเรามั่นคงแล้ว ดูเหมือนว่าการทำอะไร มองอะไรก็เห็นลู่ทางหมด .. เสียขายที่ผมมีเวลาชีวิตน้อยไปหน่อย ..” น่าจะเป็นคำตอบที่พอจะทำให้มองเห็นได้ว่า ประสบการณ์ในต่างแดนนั้น ต้องอาศัยเวลาและความสามารถเฉพาะตัวในการพิสูจน์ความสามารถตัวเอง จนสามารถสร้างสายสัมพันธ์ทางเครือข่ายธุรกิจได้นั้น ทุกอย่างไม่ได้มาเพราะลาภลอย ๆ ทุกอย่างต้องมีที่มาและมีการปรับตัวเอง และที่เห็นได้ชัดเจน คือ การมีเพื่อน “เครือข่าย” ที่มีทั้งมาให้และมาแลกเปลี่ยนข้อมูล สินค้าและคำปรึกษาหารือ และการมีเพื่อนมากนั้นมักจะเริ่มต้นจาก “การให้ และการไม่รับค่าคอมมิชชั่นจากการช่วยเหลือ และเราจะได้รับสิ่งตอบแทนคืนมาที่มากกว่าในภายหลังจากการมี “เครือข่ายที่แน่นแฟ้น” และนี่ คือ ปรัชญาชีวิตของ ไพฑูรย์ อรรถมัย ภาวศุทธิ ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)

เครือข่ายที่ไพฑูรย์สร้างขึ้นมานั้น มีทั้งเครือข่ายที่สร้างขึ้นระหว่างสมาชิกภายในพรมแดนชาติพันธุ์ คือ ระหว่างผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติด้วยกัน และระหว่างพรมแดนทางชาติพันธุ์ คือ ระหว่างตัวเขาเองกับภรรยา เครือญาติของภรรยา ข้าราชการ นักธุรกิจและนักการเมืองภายในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) โดยในกรณีของการสร้างพรมแดนทางเครือข่ายภายในกลุ่มคนไทยข้ามชาติด้วยกันนั้น ไพฑูรย์มีคุณลักษณะพิเศษ คือ มีความสามารถอ่านและเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้รับต่าง ๆ จากเพื่อน ๆ ทั้งที่เป็นคนไทยในประเทศเวียดนาม และคนไทยในประเทศไทย (Gate keeper) แล้วเขาก็เชื่อมโยงข้อมูลเรื่องการเข้ามาค้าขายกับคุณลักษณะทางธรรมชาติของการค้าขายในประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะในเมือง หาย ฝ่อง ซึ่งเขามองเห็นว่า ในอนาคต จังหวัด หาย ฝ่อง จะเปิดกว้างและมีการพัฒนาในเรื่องการอุตสาหกรรม และการก่อสร้างเป็นอย่างมาก และ “สี” คือสินค้าตัวหนึ่งที่มีความจำเป็นและจะต้องถูกนำมาใช้ในหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นสีทาบ้านเรือน สีที่ใช้ในกิจการอุตสาหกรรม เช่น สีรถมอเตอร์ไซด์ สีรถยนต์ หรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ดังนั้น การมีเครือข่ายกับบริษัทสีในเมืองไทยจึงมีความจำเป็น ดังนั้น การที่บริษัทสี ที เอ โอ จำกัด ได้ส่งตัวแทนมาพบไพฑูรย์ และต่อมาได้มีการสร้างสายสัมพันธ์ทางการค้าให้เกิดขึ้น (Betweenness centrality) และต่อมา คุณไพฑูรย์ ก็ได้อาศัยคุณลักษณะทางเครือข่ายและความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีต่อภรรยาไปสัมพันธ์กันกับหน่วยงานราชการ (Closeness centrality) โดยใช้ผลิตภัณฑ์สีเป็นเครื่องมือสำคัญ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การค้าขายอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ บุคคลในหน่วยงานราชการในจังหวัด ก็ได้ส่งทอดความสัมพันธ์ส่วนตัวประสานกับหน่วยงานราชการในต่างอำเภอเพื่อรวบรวมบรรดาเครือข่าย พร้อมติดต่อเครือข่ายในระดับพ่อค้าขายปลีกที่มีเครือข่ายในตัวอำเภอ เหล่านี้ล้วนเป็นเครือข่ายที่บรรดาพ่อค้าอื่น ๆ หรือ พ่อค้าข้ามชาติอื่น ๆ ไม่สามารถที่จะ

เข้าหาได้ในการทำการค้าในระดับท้องถิ่นชนบท อย่างไรก็ตาม “ผลประโยชน์จะต้องถูกจัดการและแบ่งสันปันส่วน” อย่างลงตัวแบบพึ่งอาอาศัยกัน

3) เครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน – Closeness centrality) : มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน

ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกันนั้น นอกจากจะมีความสัมพันธ์กันในทางร่วมกันสร้างชุมชนในจินตนาการเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับพื้นที่ใหม่แล้ว พวกเขาเหล่านั้นยังสามารถสร้างสายสัมพันธ์ทางธุรกิจด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน “มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน เพราะ เราเป็นคนไทยด้วยกัน” ถึงแม้ว่า เขาเหล่านั้น ไม่เคยรู้จักกันที่เมืองไทยมาก่อน ปรากฏการณ์นี้ เกิดขึ้นในพื้นที่ของ จังหวัด หาย ฝ่อง ซึ่งเป็นเมืองและตลาดท่าเรือน้ำลึกที่ใหญ่ที่สุดทางภาคเหนือ ของประเทศเวียดนาม ได้ปรากฏนักเดินทางข้ามชาติชาวไทยได้มาทำอยู่และทำกินในพื้นที่จังหวัดนี้มายาวนาน ตั้งแต่ประเทศเวียดนามได้เริ่มเปิดประเทศให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุน ทำมาค้าขายในประเทศเวียดนามแล้ว เครือข่ายคนบ้านเดียวกันนี้ มี คุณ ไพฑูรย์ อรรถมัยภาวศุทธิ เป็นผู้อยู่ระหว่าง (Betweeness) ที่นอกจากสามารถเชื่อมประสานความสัมพันธ์ภายในกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยภายในเครือข่ายด้วยตนเองแล้ว คุณไพฑูรย์ยังมีผู้เชื่อมโยงสายสัมพันธ์นักลงทุนข้ามชาติเหล่านี้ไปยัง นักธุรกิจ หน่วยงานเอกชนและองค์กรรัฐบาลเวียดนาม ในจังหวัด หาย ฝ่อง ได้เป็นอย่างดีด้วยน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่ไม่หวังผลตอบแทนโดยไม่เลือกปฏิบัติ ด้วยคุณไพฑูรย์นั้นมีความเข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามเป็นอย่างดี ที่สำคัญไปกว่านั้น คุณไพฑูรย์ยังมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มนักธุรกิจ นักการเมืองและหน่วยงานราชการในประเทศเวียดนาม (Closeness centrality) โดยเฉพาะ เมือง หาย ฝ่อง อย่างแน่นแฟ้นมาก่อน ผ่านสายสัมพันธ์ของภรรยาและญาติของภรรยา

“คนบ้านเดียวกัน” เป็นสายสัมพันธ์ที่เกิดจากความผูกพันทางด้านสำนึกในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในบริบทพื้นที่ใหม่ที่ต้องการการต่อสู้และต่อรอง เป็นที่ทราบกันดีของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในเวียดนามในพื้นที่จังหวัด หาย ฝ่อง ว่าเขาเป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อทุกคน ที่ไม่ว่าจะเป็นคนไทยในประเทศเวียดนามเองหรือเพื่อนฝูงที่จากประเทศไทยที่มุ่งเดินทางมาประกอบธุรกิจในเวียดนามล้วนเป็นที่รับทราบกันดี ไพฑูรย์เป็นคนที่เป็นเพื่อนฝูงมาก และยินดีช่วยเหลือเสมอหากมีผู้มาขอความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ ปัจจุบัน คุณไพฑูรย์ส่วนหนึ่งได้ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของประเทศไทยในส่วนของประเทศเวียดนาม ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน แห่งประเทศไทย (BOI) และที่ผ่านมาเขาก็ได้อุทิศเวลาในสำนักงานฯ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเสมอมา โดยเฉพาะ เมื่อมีกลุ่มนายทุนข้ามชาติชาวไทยได้ร้องขอความช่วยเหลือมา ดังเช่น ปัจจุบันนี้ คุณไพฑูรย์ก็ได้ทำหน้าที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือและประสานงานให้กับ บริษัท อสังหาริมทรัพย์ชื่อดังในประเทศไทยเพื่อไปลงทุนที่จังหวัด หาย ฝ่อง โดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทนใด ๆ คือ บริษัทไพรสมท์ เรียล เอสเตท จำกัด (มหาชน) โดยประสานและให้คำปรึกษาในเรื่องการขอใบอนุญาตลงทุนในโครงการสร้างที่พักอาศัยคล้ายรูปแบบหมู่บ้านเอื้ออาทร (ในประเทศไทย) โดยจังหวัดหาย ฝ่อง จัดหาที่ดิน

ให้เปล่า โดยบริษัทไพรสณฑ์ลงทุนก่อสร้างและขายให้กับรัฐบาล เพื่อรัฐบาลจัดจำหน่ายให้กับประชาชน สัญญาได้รับอนุมัติแล้ว ก่อสร้างโครงการแรก จำนวน 500 หน่วย และจะมีโครงการที่ 2 และ 3 ตามมา และปัจจุบันนี้ กำลังอยู่ในขั้นตอนการจัดหาที่ดิน โดยมีคณะกรรมการนายกเทศมนตรี เมือง หาย ฝ่อง ให้ความช่วยเหลือ

พิศิษฐ์ พัทยานุรักษ์ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ สายงานธุรกิจต่างประเทศ ของบริษัทไพรสณฑ์ เรียลเอสเตท จำกัด (มหาชน) กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“... ตอนแรกเราเข้ามาเอง โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักเหมือนที่เราเคยใช้ในประเทศอินเดียครับ แต่งานไปไม่ได้ ติดขัดเรื่องภาษาและความไม่เข้าใจกันทางวัฒนธรรมการทำงาน ที่ระบบอุปถัมภ์เหนียวแน่นมาก บริษัทฯ เลยติดต่อมายังคุณไพฑูรย์ ซึ่งเชื้อเพื่อต่อพวกเรามาได้ช่วยเป็นธุระและจัดให้เราได้คุยและเจรจาในการขอใบอนุญาต และการจัดหาที่ดินจากจังหวัดให้ครับ เกือบจะได้ลงนามสัญญากันแล้วครับ ในปลายเดือน กันยายน 2009 กรรมการผู้จัดการใหญ่จะเดินทางมาเซ็นสัญญากับทางผู้ว่าราชการ เมืองหาย ฝ่อง ครับ”

(พิศิษฐ์, สัมภาษณ์ 6 พฤษภาคม 2009)

ปัจจุบัน บริษัทไพรสณฑ์ เรียล เอสเตท จำกัด ได้เปิดสำนักงานและเริ่มลงทุนก่อสร้าง ณ เมืองหาย ฝ่อง แล้ว โดยมีนิสิตที่สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี ของวิชาเอกภาษาเวียดนาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ไปร่วมทำงานในตำแหน่งประสานงานโครงการฝ่ายต่างประเทศด้วย 2 คน โดยเริ่มทำงานตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2009 เป็นต้นมา และบริษัทไพรสณฑ์จึงนับเป็นบริษัทในเครือข่ายการลงทุนที่อาศัยรูปแบบการทำงานแบบ “เครือข่ายผู้อยู่ระหว่าง” คือ คุณไพฑูรย์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเอกชนจากประเทศไทย และหน่วยงานทางราชการในเมือง หาย ฝ่อง

ภาพที่ 132 คุณพิศิษฐ์ พัทยานุรักษ์ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ

สายงานธุรกิจต่างประเทศ บริษัทไพรสณฑ์ เรียลเอสเตท จำกัด (มหาชน) (กำลังพูดโทรศัพท์) และผู้ช่วยฯ ที่เป็นเครือข่ายงานธุรกิจของ ไพฑูรย์

เมื่อผู้วิจัย กลับไปลงภาคสนามอีกครั้งหนึ่ง ในช่วงระหว่างต้นเดือน สิงหาคม 2012 ผู้วิจัยได้กลับไป สังเกต สัมภาษณ์และจดบันทึกการทำงานของบริษัทไพรสมท์ อีกครั้งหนึ่ง แต่บริษัท ได้เปลี่ยนผู้จัดการคนใหม่เป็น คุณ จารุพัฒน์ ทรงสายสกุล ผู้จัดการใหญ่ฝ่าย การก่อสร้าง และคุณจารุพัฒน์ ได้กล่าวว่า ...

“ ... ระยะเวลา 2 ปี กว่า ๆ ที่ผ่านมา บริษัทฯ ได้ดำเนินการตามกระบวนการในการขอ ใบอนุญาต และจัดหาที่ดิน เรียบร้อยเกิน 90% แล้วครับ ตอนนี้ มีเพียงที่ดินเวนคืนบางราย ที่ยังเจรจาดำเนินการอยู่ เพราะ ต้องใช้พื้นที่พอสมควร และประชาชนเจ้าของพื้นที่เดิมเขา เข้าไปอาศัยโดยไม่ถูกกฎหมาย ทางเราและจังหวัดกำลังร่วมมือการเจรจาครับ ต้องอาศัยคุณ ไพฑูรย์ในเรื่อง การเข้าหาหน่วยงานราชการครับ ส่วนเรื่องภาษาและวัฒนธรรมนั้น ตอนนี้ เจ้าหน้าที่เราพอเอาตัวรอดได้แล้วครับ แต่การประสานงานกับทางฝ่ายราชการนั้น อย่างไรก็ตามก็ต้องอาศัยสายสัมพันธ์ส่วนตัว และต้องมีช่องทางที่เป็นเครือข่าย “พวกเดียวกัน” ที่ได้รับการ พิสูจน์และยอมรับมาแล้วครับ และเรากำลังเตรียมจัดหาพวกวัสดุที่ได้ในเวียดนาม โดยที่เราไม่ต้องขนกันมาจากเมืองไทย ...”

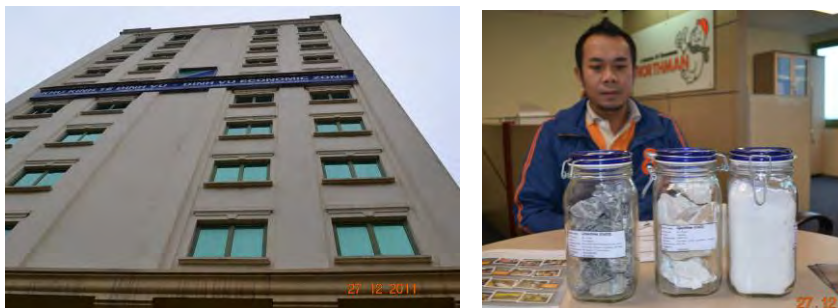
(จารุพัฒน์ ทรงสายสกุล, สัมภาษณ์ – 6 สิงหาคม 2012)

ภาพที่ 133 คุณ จารุพัฒน์ ทรงสายสกุล และคุณไพฑูรย์ อรรถชัยภาณุศิริ

เครือข่ายช่วยเพื่อนไทย “คนบ้านเดียวกัน”

นอกจากนั้น คุณไพฑูรย์ ยังได้เชื้อเชิญและช่วยเหลือ บริษัท NORTHMAN Co., Ltd. 3rd Floor – Harbour View Building, No. Tran Phu Str., Hai Phong City – ซึ่งเป็นบริษัท เครือข่ายจากเมืองไทย ที่มา แสดงหาแร่ หินปูน (Limestone – CaO3) เพื่อสกัดเป็นผงเคมีอุตสาหกรรมหลักไปทั่วโลก โดยบริษัทฯ แม้ก็ กลุ่มเครือข่ายประกอบกิจการอื่นอยู่แล้วในเมือง ห่า โน่ย แต่บริษัทฯ ดำเนินการอยู่ในเมือง หาย ฝ่อง เพราะ พื้นที่สินแร่อำนวย เครือข่ายจึงได้แนะนำให้เข้ามาขอคำแนะนำจากคุณไพฑูรย์ และคุณ จำเนียร (หนึ่งในผู้ อพยพชาวไทยข้ามชาติ รุ่นหลังคุณไพฑูรย์ ที่เป็นเครือข่ายทำงานร่วมกัน) เพื่อติดต่อพ่อค้าคนกลาง และแหล่ง ผลิตหินปูนนี้ กิจการได้ดำเนินมาถึงขั้น ขออนุมัติเปิดบริษัท และเริ่มต้นซื้อสินค้า ทอยส่งกลับเมืองไทย พร้อมแสดงหาแหล่งสินค้าและเตรียมการที่จะหาหนทางเปิดโรงงานถลุงแร่ในประเทศเวียดนาม หากสินแร่มี จำนวนมากพอ และมีคุณภาพที่เป็นมาตรฐาน

ภาพที่ 134 ตึก Harbour View Building (ซ้าย) และธีรดล ชาญณรัญ

ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายบริหาร (ขวา)

ธีรดล (สัมภาษณ์ – 27 ธันวาคม 2012) เล่าถึงการเข้ามาเปิดบริษัทและการมองหาสินค้า ..

“.. บริษัทฯ เราเข้ามาซื้อครับ ไม่ได้มาขาย ดังนั้น จึงไม่วิตกเรื่องการขาย โดยบริษัทแม่อยู่ที่สิงคโปร์ แล้วมาเปิดร่วมหุ้นกับเจ้าของกิจการชาวไทยซึ่งโรงงานตั้งอยู่แถวสระบุรีครับ อย่างไรก็ตาม ประเทศเวียดนามก็นับเป็นแหล่งสินแร่หินปูนที่น่าจะมีปริมาณมาก บริษัทฯ ได้มาสำรวจแล้ว ก็มีบริษัทของทางเวียดนามเป็นรายย่อย ๆ ชุด เราจึงเข้าไปติดต่อซื้อต่ออีกที เพื่อรวบรวมส่งกลับเมืองไทย ระบบการผลิตที่นี้ยังไม่ทันสมัย เราคาดว่า เวียดนามจะเป็นแหล่งแร่สำคัญในอนาคต ครับ..”

ผู้วิจัย เลยถามต่อไปว่า แล้วบริษัทฯ เข้ามาเปิดกิจการได้อย่างไร ? พบปัญหาอะไรไหม ?

“ ... ตอนเปิดบริษัทฯ นั้นไม่ค่อยยากเท่าไรครับ เพราะเจ้าของกิจการมีเพื่อนที่มาเปิดกิจการโรงแรมอยู่ก่อนแล้ว แต่ปัญหามันอยู่ตรงที่ว่า มีบริษัทฯ แล้วจะหาซื้อสินค้าได้อย่างไร? เพราะ เจ้าของกิจการและทีมงานไม่มีใครเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามเลย และจะลงนามหาสินแร่ได้อย่างไร? และกับใคร? เพราะในเวียดนามนั้น เป็นการปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม ที่ไม่ใช่ชาวต่างชาติ อยู่ ๆ จะเดินท่อง ๆ ตะรอน ๆ ขึ้นเขาภูกันนั้นไปโลกนี้ไม่ได้โดยอิสระเหมือนบ้านเรา ... โชคดี ที่เรามีพี่ไฟฟูร์รี่และพี่จำเนียร ที่เป็นกลุ่ม “คนบ้านเดียวกัน” ได้ช่วยงานการติดต่อทางราชการและหาผู้นำทางให้ครับ จึงสามารถเข้าไปท้องที่ต่าง ๆ และติดต่อพ่อซื้อสินค้าจากพ่อค้ารายย่อยเดิมที่เขามีอยู่แล้ว แต่การเข้าไปซื้อสินค้าในดงนักเลงเวียดนามก็มีปัญหาอีกนั่นแหละครับ เขาค้าขายกันอยู่ดี ๆ ก่อนแล้ว และอยู่ ๆ เราไปแย่งซื้อสินค้าจากเขาก็เป็นปัญหาอีกเหมือนกัน ต้องหาเส้นใหญ่ ๆ คือ ตำรวจไปครับ ปัญหาจึงได้ซาลงไปได้บ้าง อยู่นี้ต้องสร้างสายสัมพันธ์เครือข่ายจากตัวใหญ่ ๆ ไปหาตัวไปเล็ก หรือ หากแน่จริงก็ลุยลงไปหาเล็กให้ได้ก่อน และค่อยให้เขาขึ้นไปเจรจากันช่วยเรากับตัวใหญ่ ...”

การสร้างสัมพันธ์ทางการค้าในประเทศเวียดนามที่ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมที่อำนาจราชการที่ถูกถ่ายโอนไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปถึงทุกสถานที่ ทุกเรื่องและทุกประเด็นจะต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจ

เป็นเจ้าหน้าที่โดยตรง หรือเจ้าหน้าที่ประจำท้องที่ในองค์กรส่วนท้องถิ่นเข้าไปกำกับดูแลเสมอ และประชาชนในพื้นที่ก็ตระหนักในเรื่องนี้อยู่แล้วเป็นอย่างดี ดังนั้น การติดต่อสื่อสารในเรื่องการซื้อขายหรือทำธุรกิจใดจึงต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่เสมอทั้งทางตรงและทางอ้อม (ที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีบารมีพอเข้าไปจัดการได้แบบนอกระบบราชการ) ที่สำคัญปัญหาเรื่องการสื่อสารก็เป็นประเด็นสำคัญ เพราะองค์กรในระดับท้องถิ่นนั้น การสื่อสารโดยภาษาต่างชาติอื่น เช่น ภาษาอังกฤษ คนส่วนน้อยหรือคนในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่เท่านั้นที่สามารถสื่อสารกันได้อย่างเข้าใจชัดเจนได้

กิจการขายตรงกำลังเริ่มต้นเป็นที่ได้รับการยอมรับในประเทศเวียดนาม ในเครือบริษัท คังเซน – เคนโก จำกัด กิจการสาขาของเครือ อำพันฤทธิ์ กรุ๊ป (สาขา หาย ฝ่อง) จำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและความงามก็เป็นหนึ่งใน “เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน” ที่เดินทางเข้ามาขายกิจการขายตรงที่กำลังเริ่มเป็นที่นิยมและแพร่หลายในเวียดนาม สำหรับผู้มีรายได้ระดับกลางขึ้นไป กิจการขายตรงของเครืออำพันฤทธิ์ กรุ๊ป ประสบผลสำเร็จมาแล้วในต่างประเทศอินโดนีเซียและลาว แต่ทั้ง 2 ประเทศนี้เป็นประเทศภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย และการติดต่อสื่อสารที่ใช้ภาษาอังกฤษ และภาษาไทยได้สะดวก แต่ประเทศเวียดนาม อยู่ภายใต้การปกครองระบอบสังคมนิยมที่พื้นฐานแนวคิดของประชาชนเดินตามแนวทางขงจื้อ และสมบูรณาญาสิทธิราชเก่าแก่ การดำเนินกิจการและการติดต่อสื่อสารจึงมีความซับซ้อนกว่า ทั้งในเรื่องระบบเอกสารและการสื่อสารพบปะกับลูกค้ากลุ่มเป็นเอเยนต์ อย่างไรก็ตาม เจ้าของกิจการได้รับคำแนะนำให้มาพบกับคุณไพฑูรย์ และกิจการได้รับอนุญาตในนามภรรยาของคุณ ไพฑูรย์ คือ คุณ กวาง จ๊อก แห่งห์ ซึ่งกิจการกำลังดำเนินการไปได้ด้วยดี มีการอบรมลูกค้าสมาชิก และเริ่มนำสินค้าเข้าจากประเทศไทยแล้ว ผู้จัดการใหญ่ ได้กล่าวถึงการดำเนินกิจการ และความช่วยเหลือที่ได้รับว่า ...

“... จากทีมสำรวจเบื้องต้นของบริษัทฯ เราพบว่า ... เวียดนาม เป็นประเทศเปิดใหม่ที่มีประชากรกลุ่มผู้บริโภครายใหม่ที่มีรายได้ระดับกลางขึ้นไปได้เปิดเผยตัวเองผ่านกระแสการบริโภคสินค้าเพื่อสุขภาพ โดยประชาชนกลุ่มนี้ได้หันมาใส่ใจเรื่องความงามและสุขภาพ และมีกำลังให้การบริโภคสินค้าต่างประเทศในอัตราค่อนข้างสูง โดยเฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและความงาม แต่ประเด็นก็คือ ทำอย่างไรเราจึงจะเข้ามาเปิดกิจการในประเทศที่ระบบราชการส่งผลโดยตรงต่อกิจการค้าขาย และการสื่อสารโดยตรงกับลูกค้าที่มีภาษาและวัฒนธรรมที่ซับซ้อนและแตกต่างจากประเทศไทย ... มีเพื่อนแนะนำให้มาพบ คุณไพฑูรย์ และได้หารือกัน คุณไพฑูรย์เป็นคนใจเอื้อเพื่อให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี จึงได้ตกลงร่วมกัน คุณไพฑูรย์และภรรยาช่วยได้เป็นอย่างดีในเรื่อง สถานที่ การติดต่อกับหน่วยงานราชการและการเข้าหาลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย คือ ตัวแทนขายตรง ... ครับ...”

(อิทธิศักดิ์ อำพันฤทธิ์, สัมภาษณ์ – 24 กันยายน 2011)

ภาพที่ 135 คุณอิทธิศักดิ์ อำพันธ์ยุทธ์ ผู้จัดการใหญ่เจ้าของ กิจการอำพันธ์ยุทธ์ กรุ๊ป (สวมสูท – กลาง)
เครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” ของ คุณไพฑูรย์

ภาพที่ 136 คุณประเวศ หัตถกกอง ผู้จัดการใหญ่ สาขา หาย ฝ่อง ของ
บริษัทคังเซน – เคนโก อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (อำพันธ์ยุทธ์ กรุ๊ป) และพนักงานบริษัทฯ
186 Hai Ba Trung, Le Chan – Hai Phong, Viet Nam

บริษัท คังเซน – เคนโก จำกัด เป็นหนึ่งในบริษัทข้ามชาติของคนไทย ที่เข้าไปดำเนินกิจการโดยอาศัยเครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” ที่มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน ด้วยกระบวนการในการเปิดกิจการในต่างประเทศที่ไม่สามารถใช้ภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกันได้โดยตรงนั้น เป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนมาก โดยเฉพาะประเทศที่มีภาษาและวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะและระบบราชการเข้าไปมีส่วนสำคัญในการดำเนินธุรกรรมในทุกชั้นกระบวนการที่นิยมใช้ “ผู้อยู่ระหว่าง - Betweeness” ที่มีช่องทางนอกกรอบเฉพาะเข้าไปมีโอกาสในการสร้างช่องทาง และการจัดสรรปันส่วนที่เรียกว่าค่า “อำนวยความสะดวก” ที่ถือว่าการดำเนินการให้มีความคล่องตัวให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการทำงานแล้ว เครือข่ายที่มีศักยภาพเหล่านั้น จึงทวีความสำคัญและจำเป็นที่จัดช่วยทำให้กระบวนการดำเนินการร่นระยะเวลาไปได้เป็นอย่างมาก และที่สำคัญไปกว่านั้น เมื่อระบบราชการและประชากรเจ้าของประเทศมีคุณลักษณะที่มีความระมัดระวังในเรื่องการติดต่อกับชาวต่างชาติเป็นอย่างมากแล้ว กระบวนการสร้างความไว้วางใจและเชื่อมั่นจึงจำเป็นต้องแสวงหาคบุคคลที่ทำหน้าที่เป็น “ผู้อยู่ระหว่าง - Betweeness” จึงนับว่ามีความสำคัญมาก ซึ่งผู้อยู่ระหว่าง

กลา่งนั้นที่มีคุณภาพนั้น จึงน่าจะเป็นประชากรของเจ้าของประเทศที่มีความสามารถในการติดต่อประสานและเข้าใจในวัฒนธรรมของทั้ง 2 ฝ่าย หรือไม่ก็เป็นชาวต่างชาติที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีแล้วว่าเป็น “พวกเดียวกัน” หรือ “คนนอกที่เป็นคนในแล้ว – The other within” ดังเช่น คุณไพฑูรย์ หรือภรรยาของคุณ ไพฑูรย์ เป็นต้น

คุณไพฑูรย์ นอกจะเป็นมีเครือข่ายการทำธุรกิจร่วมกันชาวเวียดนามทั้งที่เป็นนักการเมือง พ่อค้าและข้าราชการผ่านระบบความสัมพันธ์ของภรรยา และญาติของภรรยาแล้ว ในส่วนของนักเดินทางข้ามชาติชาวไทยที่เดินทางไปประกอบธุรกิจในเมือง หาย ฝ่อง หรือเมืองอื่นที่ใกล้เคียงก็มักจะเป็นเครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” กับคุณ ไพฑูรย์ในทั้งในแง่ของขอความช่วยเหลือ บริการหรือหรือคนไทยด้วยกัน วันที่ผู้วิจัยไปนิเทศนิสิตฝึกงาน 6 พฤษภาคม 2011 และได้โอกาสติดตามคุณไพฑูรย์เข้าไปเยี่ยมกิจการของเขา และตอนเที่ยงจึงได้มีโอกาสเข้าไปทานอาหารเที่ยง ณ ร้าน bkk Trendy Thai Restaurant อันเป็นร้านอาหารไทย ที่มีคนไทยเป็นเจ้าของกิจการร้านเดียวในเมือง หาย ฝ่อง ในที่นั้น ผู้วิจัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนไทยหลายคนที่น่าเป็นมืออาหารที่ประทับใจและอร่อยมากเป็นพิเศษที่ทำให้คณะผู้วิจัยคิดถึงเมืองไทยมากขึ้น เพราะอาหารมือนั้นเป็นทั้งอาหารที่มีรสชาติอาหารและการบริการที่เป็นกันเองและแบบไทยแท้ ๆ และที่สำคัญที่สุดคือเจ้าของร้านไม่ยอมรับค่าอาหารมือนั้น โดยที่มีเจ้าของร้าน คือ คุณจำเนียร หนุ่มใหญ่วัย 41 ปี ได้เข้ามาดูแลและนั่งพูดคุยด้วย จำเนียรเป็นเครือข่ายการทำงานที่สำคัญและเคยได้รับการช่วยเหลือกันเป็นอย่างดีจากไพฑูรย์ ในเบื้องต้นทั้งในเรื่องคำแนะนำ งานเอกสารและทุนช่วยเหลือยามขาดแคลน ตั้งแต่เริ่มเปิดกิจการร้านอาหารไทยร้านแรกในเมือง หาย ฝ่อง ปัจจุบันกิจการของจำเนียรกำลังก้าวหน้าไปได้อย่างดี และกำลังเตรียมการเปิดผับอีกแห่งหนึ่งเพิ่มเติมในเมืองหาย ฝ่อง

ภาพที่ 137 เครือข่าย “คนบ้านเดียวกันของ ไพฑูรย์ (นั่งที่ 2 จาก ซ้าย) กับ (ที่ 1 จากซ้าย) สี ที เอ โอ, จำเนียร (นั่งกลาง – เสื้อยืดคอกกลมขาว)” เจ้าของร้านอาหารไทย บี เค เค เรสทอรองท์ และ คุณสัจจา (ขวามือสุด) เจ้าของบริษัทตกแต่งภายในและวิศวกรรมแบบแปลน

จำเนียร กล่าวกับผู้วิจัยว่า ...

“... แรก ๆ ตอนเปิดร้านอาหาร ผมเกือบแย่เหมือนกันทั้งเรื่องเงินทุนและเอกสารของอนุญาตต่าง ๆ แต่ผมโชคดีที่หนอยนอกจากมีคนใจดีชาวเวียดนามช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทนอะไรทั้งสิ้นในการเปิดร้านแล้ว ก็ยังมีพี่ไพบูลย์ช่วยเหลือหลายอย่างตลอดมา”

บรรยากาศในการทำงานในร้านดูผ่อนคลายสบาย ๆ และสะอาดสะอ้าน ซึ่งจำเนียรก็ย้ำอีกว่า

“ .. ที่นี้เราขายบริการครับ ... หากแขกชาวต่างชาติไม่สามารถหาบรรยากาศที่เหมือนบ้านที่จริง ๆ ได้แล้ว ที่นี้ คือ ที่เขาสามารถมาพักผ่อนหลักจากเหน็ดเหนื่อยกับการทำงานแล้ว เขาสามารถรับและซื้อหาความเป็นบ้านแบบไทย ๆ ได้ที่นี่ครับ ...”

(จำเนียร, สัมภาษณ์ – 25 พฤษภาคม 2009)

ในภาคเรียนที่ 2/2009 นี้ ร้านอาหารไทย “b k k Thai Restaurant” ของจำเนียร ก็ได้เซ็นสัญญารับข้อตกลงในการนิสิตฝึกประสบการณ์ของนิสิต วิชาเอกภาษาเวียดนาม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มมส.) เข้าไปร่วมเป็นเครือข่ายในการฝึกประสบการณ์อาชีพ จำนวน 2 คน นับตั้งแต่ เดือน พฤศจิกายน 2009 – สิ้นเดือน มกราคม 2010 โดยให้การดูแลเรื่องที่พักและอาหารเที่ยงและอาหารเย็น

คุณสัจจา เป็นหนึ่งในนักลงทุนทางด้านตกแต่งภายในและออกแบบแปลนบ้านึงก็เป็นหนึ่งในบรรดาเครือข่ายทำงานที่ได้ช่วยเหลือกันมาในการเปิดกิจการที่ เมืองหาย ฟอง กล่าวว่

“.. หากไม่ได้คุณไพบูลย์ ซึ่งเป็นคนไทยด้วยกัน ผมก็คงลำบากเหมือนกันเรื่องขอเปิดกิจการ เพราะไม่รู้เรื่องกฎหมายเวียดนามเลย ภาษาก็ไม่รู้เรื่อง แถมยังได้รับความอนุเคราะห์เรื่องบ้านพักอีกด้วยหาก”

(สัจจา, สัมภาษณ์ – 29 พฤษภาคม 2009)

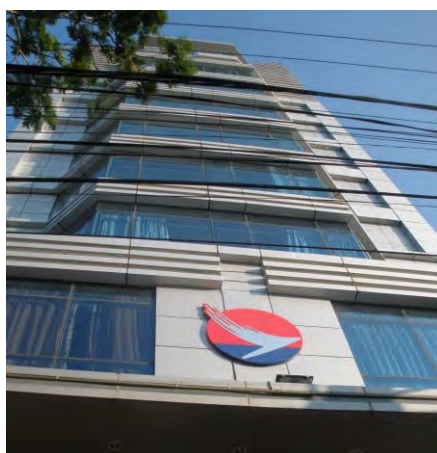
อย่างไรก็ตาม เบื้องหลังของผู้เป็นศูนย์กลางที่อยู่ระหว่าง (Betweeness centrality) คือ คุณไพบูลย์ หรือ ผู้เป็นศูนย์กลางที่ใกล้ชิด คือ ภรรยา – คุณ กาว หง็อก แห่งห์ (Closeness centrality) ที่นอกจากจะอาศัยบารมีของพ่อภรรยา และญาติ ๆ ของคุณ กาว หง็อก แห่งห์ แล้ว ไพบูลย์ก็ยังมีผู้เป็นศูนย์กลางที่ใกล้ชิด (Closeness centrality) ของคุณ ไพบูลย์ ที่เป็นพ่อค้าใหญ่ที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ คุณไพบูลย์และภรรยาดำเนินธุรกิจมาได้อย่างมั่นคงอยู่จนปัจจุบันนี้คนหนึ่ง คือ มหาเศรษฐีใหญ่ของเมืองหาย ฟอง นักธุรกิจที่สำคัญคนนี้มีธุรกิจครอบคลุมไปทั่วเมืองหาย ฟอง ทั้งในด้านกิจการโทรศัพท์ เรือล เอสเตท ที่เป็นเจ้าของอาคารพาณิชย์หลายโครงการ เจ้าของกิจการการจำหน่ายรถมอเตอร์ไซด์และรถยนต์มาจากต่างประเทศและเจ้าของกิจการห้างสรรพสินค้า นักธุรกิจใหญ่นี้เป็นญาติของนักการเมืองใหญ่ที่ให้การสนับสนุนและหนุนหลังบุคคลในคณะรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ปัจจุบัน ชื่อว่า องค์ เทวี่ (Ông Thué) เป็นญาติข้างฝ่ายภรรยาของไพบูลย์และเคยร่วมมือกับไพบูลย์จัดตั้งบริษัทผลิตและจำหน่ายมอเตอร์ไซด์ยี่ห้อที่มีชื่อเสียงในเวียดนาม คือ ชื่อ

การค้า อา ก่อง- @ ซึ่งเป็นรถมอเตอร์ไซด์นำเข้าในเครือ ฮอนด้า จากประเทศญี่ปุ่น จึงนับว่ามีความผูกพันกันเป็นพิเศษ เพราะไฟทวร์ย์นอกจากจะเป็นหุ้นส่วนสำคัญแล้วยังเป็นผู้ช่วยเหลือและพา อง เทว เข้ามารักษาอาการป่วยโรคเรื้อรังทางกระดูกในโรงพยาบาลเอกชนมีชื่อในเมืองไทยจนหายขาด องค์ เทว จึงให้ความใกล้ชิดคุณไฟทวร์ย์เป็นเสมือนเพื่อนเป็นน้องคนหนึ่ง และช่วยผลักดันและสนับสนุนกิจการธุรกิจหลายอย่างของไฟทวร์ย์ให้ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลเวียดนามและแหล่งเงินทุนสนับสนุน เพราะน้องชายของ องค์ เทว เป็นรองผู้ว่าราชการจังหวัด โห่ จี มิงห์ (เมืองธุรกิจทางเวียดนามใต้และอดีตเมืองหลวงของเวียดนามใต้) ที่กำลังเตรียมตัวขึ้นนั่งตำแหน่งเลขานุการ นายกรัฐมนตรีเวียดนามในเร็ววัน

องค์ เทว กล่าวกับผู้วิจัยในขณะที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสนั่งรถยนต์ส่วนตัวของ องค์ เทว ที่เพิ่งเดินทางกลับมาจากประเทศไทยไปเมืองหาย ฝ่อง และกล่าวชมไฟทวร์ย์ต่อหน้าว่า ...

“.... รู้จักไฟทวร์ย์มานานแล้ว เขาเป็นคนดี ขยัน ที่สำคัญเป็นคนมีน้ำใจ ได้ช่วยเหลือและทำงานกันหลายอย่างมาแต่นานมาแล้ว ...”

(องค์ เทว, สัมภาษณ์ 25 พฤษภาคม 2009)

ภาพที่ 138 บ้านและบริษัท ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสื่อสาร ของ องค์ เทว ที่เป็นเครือข่ายธุรกิจของไฟทวร์ย์ ในเมืองหาย ฝ่อง ที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปสัมภาษณ์

116 Nguyen Duc Canh, Cat Dai Ward, Le Chan – Hai Phong

ภาพที่ 139 ผู้วิจัยได้มีโอกาสกระแทกไหล่ องค์ เท่ว มหาเศรษฐีเมืองหาย ฝ่อง
ซึ่งเป็นเครือข่ายทางธุรกิจสำคัญของไพฑูรย์

ภาพที่ 140 ผู้วิจัยกับรถยนต์ โรลล์ รอยส์ (ROLLS ROYCE)
ราคาเกิน 50 ล้านบาทของ องค์ เท่ว

4) เครือข่าย “เราพวกเดียวกัน” : การทำมาหากินแบบ บู้ฟเฟ้

การเดินทางตามหาความฝันที่วาดหวังไว้นั้น นอกจากเป็นเรื่องที่ต้องมีความศรัทธาและมุ่งมั่นแล้ว เรายังนับว่าเป็นเรื่องสำคัญ และเมื่อหากว่าฝันนั้นเป็นความจริงขึ้นมาแล้ว มันกลับกลายเป็นเพียงเรื่องเริ่มต้นเท่านั้น เพราะว่าการที่จะรักษาฝันนั้นให้เป็นฝันที่แท้จริงและยั่งยืนได้นั้น มันซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและที่ยิ่งใหญ่กว่าการเริ่มต้นเท่านั้น และโดยเฉพาะการสร้างฝันในพื้นที่ข้ามชาติให้สมบรูณ์นั้นว่ามีกระบวนการเป็นอย่างไรนั้น? เรื่องนี้มีคำตอบ ดังเช่นปรากฏการณ์ในกรณีของ จำเนียร ชมันังจระ ชาวหลังเขาจากจังหวัดศรีสะเกษ ผู้อพยพชาวข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ในพื้นที่จังหวัด หาย ฝ่อง ได้เล่าถึงเส้นทางเดินการตามฝันที่มุ่งมั่นว่า การสร้างฝันของของลูกชายชาวชนบทที่ขาดแคลนทั้งโอกาสและทุนทรัพย์นั้น เป็นการออกเดินทางไปไขว่คว้าอย่างมีเป้าหมายที่กำหนดไว้ชัดเจนและต้องใช้เวลาในการเดินทางที่เต็มไปด้วยขวากหนามแหลมคม ไว้ว่า

“... ผมคงโชคดีที่เรียนดีมาแต่เกิด แต่ผมโชคดีร้ายที่ครอบครัวอยากจนมาก ๆ ครับ แกมบ้านเกิดก็อยู่หลังภูเขาอีกต่างหาก ชีวิตที่มีแต่ฝันผาและภูเขาล้อมรอบ ฝันผมนั้นไกลมากครับ คือ ฝันอยากพลิกประวัติศาสตร์ของบรรพบุรุษให้เป็นผู้มีอยู่มีกินและมีกิจการเป็นของตนเองที่ไม่ใช่การทำไร่ทำนา .. ดังนั้น เมื่อเรียนจบระดับสูงสุดในหมู่บ้านแล้ว คุณครูคงได้เห็นความมุ่งมั่นของผมก็เลยแนะนำผมว่า ควรจะเข้าไปเรียนระดับมัธยมศึกษาในเมืองดีกว่า แล้วครูก็ได้พยายามหาทุนให้ไปเรียนในเมืองโดยพาไปฝากไปกับเพื่อนครู เมื่อเรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วก็ยังทำอะไรไม่ได้อยู่ดี เพราะไม่มีทุนที่จะเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ผมเลยตัดสินใจว่าจะเข้าไปหางานทำให้กรุงเทพฯ เพื่อทำฝันให้เป็นจริง อย่างไรก็ตาม การตามฝันในเมืองใหญ่สำหรับผู้ไม่มีทุนนั้นเป็นไปได้ยากและใช้เวลา แต่เห็นได้ชัดว่า การจะทำอะไรก็ตามต้องมีเงินก่อนครับ แม้แต่เรียนหนังสือก็ต้องมีเงินพอ ผมจึงไปสมัครเป็นคนล้างชามในโรงแรมก่อน

และขอเป็นโรงแรม 5 ดาวเพื่อให้มีเงินและอาศัยเป็นสถานเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ เพราะโรงแรม 5 ดาว นั้นถือเป็นทั้งโรงเรียนและแหล่งฝึกงานไปในตัว ผมใช้ความขยันอดทนเรียนรู้อย่างจริงจังและมุ่งมั่นและได้ขยับฐานะไปเรื่อย ๆ แต่ก็ไม่ได้เป็นหัวหน้าสักที และผมก็ทราบว่าเป็นเพราะผมขาดปริญญา และที่สุดผมก็เห็นว่า ปริญญา มีความสำคัญสำหรับบ้านเรามาก ผมจึงเก็บเงินอยู่ 4 - 5 ปี เมื่อมีเงินพอแล้ว ผมก็ผลาญออกโดยแจ่งกับโรงแรมอย่างถูกต้อง และบินไปเรียนการโรงแรมและการจัดการที่เมือง ซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย ทำงานทุกวันและเรียนไปด้วยผมแทบเอาชีวิตไม่รอดที่ออสเตรเลีย แต่ผมก็สู้จนเหงื่อหยดสุดท้าย ในที่สุดผมก็ได้ปริญญากลับมาเมืองไทยพร้อมประสบการณ์เต็มเปี่ยม แล้วผมก็กลับมาทำงานที่โรงแรมเดิมอีกที่นี้ยังคงต้อนรับผม และงานก็ก้าวหน้า เงินเดือนดีเมื่อผมมีปริญญาจากเมืองนอก แต่ผมก็ยังสร้างฝันที่ตัวเองฝันไม่ได้สักที คือ ต้องมีกิจการเป็นของตัวเอง และต่อมามีเพื่อนมาชวนให้มาทำงานที่โรงแรม “มารีออท” ที่เวียดนาม ผมไม่รอช้า จึงได้ผันตัวเองมาที่เวียดนามโดยไม่ลังเล เพราะบรรยากาศที่นี่เอื้ออำนวยในการสร้างเนื้อสร้างตัวมากครับ ...”

(จำเนียร, สัมภาษณ์ 22 พฤษภาคม 2011)

อยู่โรงแรม “มารีออท” ที่เมือง หาย ฝ่อง ประเทศเวียดนาม จำเนียรทำหน้าที่ ผู้จัดการฝ่ายอาหารของโรงแรม จึงทำให้รู้จักอาหารเกือบทุกประเภท ประูได้แต่ไม่อร่อย แต่เขาทราบว่าอาหารอร่อยนั้นรสชาติเป็นอย่างไร ? การทำอาหารให้อร่อยเป็นหน้าที่ของแม่ครัว เขาทำงานอยู่หลายปี ทำให้คุ้นเคยกับชาวเวียดนามที่มาทำงานในครัว และมีโอกาสได้รู้จักกับลูกค้าสามีภรรยาคนหนึ่งชอบมาทานอาหารไทยที่โรงแรม คุณกันถูกคอจนเป็นเหมือนพี่น้องไปมาหาสู่กัน จนถึงวันเหมาะสม เมื่อเขามีเงินมากพอจึงตัดสินใจออกไปเริ่มต้นกิจการที่เป็นของตนเอง คือ ร้านอาหารไทย โดยอาศัยสามีภรรยาคนนั้นที่มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิด (Closeness centralit) เป็นผู้ช่วยเหลือเรื่องการขออนุญาต และการเช่าสถานที่ ทุกอย่างเป็นไปได้ด้วยดี และสามีภรรยาคนนั้นก็มีส่วนที่จำเนียรได้จัดสรรไว้ให้ แต่การใช้ชื่อขออนุญาตเปิดร้านนั้น ก็ยังคงต้องอาศัยสามีภรรยา ด้วยเหตุผลทางด้านภาษีและราคาเช่าร้าน อย่างไรก็ตามเมื่อมีร้านเป็นของตัวเองดังที่ฝันไว้แล้ว แต่งานทุกอย่างไม่ได้โรยไปด้วยกลีบกุหลาบ ในช่วง 1 - 2 ปีแรก อาหารไทยยังเป็นของใหม่สำหรับชาวเวียดนามและชาวต่างชาติในเมือง หาย ฝ่อง ในขณะนั้น เงินที่สะสมมาเกือบหมดตัว ไหนจะมีปัญหาเรื่องตำรวจ เรื่องลูกจ้างและภาษีเต็มไปหมด จึงต้องคิดวิธีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และหาเงินลงทุนมาเพิ่มเติม ตอนนั้นความคิดที่เกิดขึ้น คือ ต้องเดินเข้าไปหาพรรคพวกและมิตรสหายที่คุ้นเคย เพราะรอให้เขาเข้ามากินเพียงอย่างเดียวคงยาก เหตุด้วยรอมมาแล้วเป็น 1-2 ปี จะหาลูกค้าชาวจีนนาน ๆ เดินทางผ่านมาก็ลำบาก

ภาพที่ 141 จำเนียร หนุ่มไทยผู้อพยพข้ามชาติที่ขาดทั้งโอกาสและทุนทรัพย์
ในการตามหาฝันของตนเอง

ภาพที่ 142 ด้านหน้าของร้านอาหารไทย “bkk Trendy Thai Restaurant”
ฝันที่เขาสร้างมาด้วยน้ำพักน้ำแรง

จำเนียร กล่าวกับผู้วิจัยว่า การสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีภายในร้านในส่วนพนักงานและคนครัวเพื่อให้เกิดความรู้สึกว่า “เรา คือ ครอบครัวเดียวกัน” ของจำเนียรนั้น น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง จำเนียรกล่าวว่า...

“พนักงานในนี้ ผมเน้นนักศึกษาทั้งชายและหญิงที่กำลังเรียนอยู่ในวิทยาลัยการท่องเที่ยวและการโรงแรมในเมือง หาย ฟอง ครับ โดยรับทั้งที่เป็นเต็มเวลา และบางเวลาครับ เพราะพวกเขาได้รับการเรียนภาคทฤษฎีมาแล้ว ผมอยากให้พวกเขามีรายได้ขณะเรียนหนังสือ หรือเมื่อใครเรียนจบแล้วก็มาทำงานกับผมได้เลย ซึ่งเดี๋ยวนี้อีกมีอยู่ 3 คน ผมจ่ายค่าแรงเขาอย่างยุติธรรมและเวลาทำงานก็ยุติธรรมครับ พนักงานทุกคนต้องรู้จักบริการและพูดภาษาอังกฤษได้ เพราะแขกเราเป็นส่วนมากจะเป็นชาวต่างชาติครับ ดังนั้น พนักงานของเราจึงไม่มีปัญหาเขาจะมีเครือข่ายของเขาด้วย พวกเขาจึงสามารถมาทำงานสลับหมุนเวียนกันไป ปัจจุบัน คนเข้ามาใหม่ก็เรียนรู้จากคนเก่า ไปเรื่อย ๆ”

ดังนั้น บรรยากาศในการทำงานในร้านดูผ่อนคลายสบาย ๆ และสะอาดสะอ้าน ซึ่งจำเนียรก็ย้ำอีกว่า

“ .. ที่นี้เราขายบริการครับ ... หากแขกชาวต่างชาติไม่สามารถหาบรรยากาศที่เหมือนบ้านที่จริง ๆ ได้แล้ว ที่นี้ คือ ที่เขาสามารถมาพักผ่อนหลักจากเหน็ดเหนื่อยกับการทำงานแล้ว เขาสามารถมารับและซื้อหาความเป็นบ้านแบบไทย ๆ ได้ที่นี่ครับ”

“ที่ร้านนี้จะเติมเต็มชีวิตข้ามชาติของนักเดินทางที่เขาขาดหายไป เมื่อไรที่เขาเหล่านั้นหิว กระจาย หรือคิดถึงบ้าน ที่นี้มีให้เขาเหล่านั้น ผมอยากสร้างบรรยากาศแบบเป็นบ้านจริง ๆ ให้เขาเหล่านั้น และตัวผมเองก็เป็นคนข้ามชาติพลัดบ้านเมืองมา ผมจึงเป็นทั้งผู้ให้ในสิ่งที่ผมขาด นั่นก็หมายความว่าผมมีในสิ่งที่ผมขาดแล้วครับ”

(จำเนียร, สัมภาษณ์ – 25 พฤษภาคม 2009)

ภาพที่ 143 โบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสของพนักงานบริการที่กำลังเป็นนักศึกษา
ในวิทยาลัยการโรงแรมของเมือง หาย พอง

ส่วนวิธีการรักษาฝันให้ดำรงอยู่ได้นั้น จำเนียร ได้กล่าวถึงวิธีการรักษาฝันให้เป็นจริงให้ยาวนานนั้นว่า...

“ ... การจะมีเพื่อนที่เป็นชาวเวียดนามจนได้ใจกันที่เรียกว่า “เราเป็นพวกเดียวกันนั้น ต้องคุยภาษาเดียวกัน คือ คุยภาษาเวียดนาม กินแบบชาวเวียดนาม และไปไหน ๆ กับพวกเขาได้.... และผมก็ทำอย่างนั้น การเป็นคนต่างชาติโดยธรรมชาติจะได้รับความสนใจอยู่แล้ว แต่การเป็นคนใจถึงนี่สำคัญกว่า เพราะการผูกใจคนนั้น ตามประเพณีเวียดนามนั้น เราต้องเข้าไปถึงใจเขา คือ ถึงไหนถึงกันเพื่อแสดงถึงความตั้งใจและจริงใจ เขาจะวัดใจเราแล้ววัดอีก จนเป็นที่พอใจแล้วหลังจากนั้นก็ไม่มีการลองของกันอีก เหมือนการยกแก้วชนกัน ยกแล้วยกอีก จนเป็นเห็นเราแพ้หรือเท่ากันกับเขา จึงนับเป็นพี่น้องกันได้ ผมโชคดีขณะออกหาเพื่อน เขามาทานร้านเรา และเราได้สตาฟฟ์อยู่แล้ว อาจจะลดราคาบ้าง มานั่งคุยกับเขา ใส่ใจเขา บริการเขา อันนี้สำคัญครับ และขณะเดียวกันก็ทำให้เรารู้จักคนโน้นคนนี้ ...”

“ ... ความโชคดีผมเริ่มต้นโดยไม่ตั้งใจครับ คือ ตอนก่อนลูกผมเล็ก แฟนผมเลยพามาอยู่ด้วยระยะหนึ่ง ผมก็ดูแลแขกด้วยและดูแลลูกไปด้วย ใส่เปลเซ็นไปมา แล้วอยู่ ๆ ก็มีลูกค้าชาวเวียดนามเข้ามาคุย เขาบอกเขาแปลกใจที่เห็นผู้ชายใส่ใจและเลี้ยงลูกอย่างนี้ ซึ่งหายากใน

เวียดนาม และเขาก็มีลูก เขาจึงประทับใจมาก ... ต่อมาเขามาทานอาหารบ่อยกับครอบครัว ผมก็ลดกั๊ตแกมเขา คุยกับเขาทั้งภาษาอังกฤษและเวียดนามปนกันไป สุดท้ายเราเป็นเพื่อนกัน แล้วผมก็มาทราบตอนหลังว่าเขาเป็นพ่อค้านำเข้า – ส่งออก สินค้า ลูกชายเศรษฐีเมือง หาย ฝ่อง ... ต่อมาเมื่อไร ๆ ก็ได้ฟังปาอาศัยกันจนปัจจุบัน... แล้วเขาก็พาเพื่อน ๆ หลายคนมาในรุ่นเดียวกับเขาที่หลากหลายอาชีพ ... ผมจึงมีสายสัมพันธ์กับชาวเวียดนามหลายคน เพียงแต่ผมใส่ใจเขา ดูแลเขา เลี้ยงเขาเมื่อโอกาสมาถึง ...”

ผู้วิจัยถามต่อไปว่า แล้วช่วงเปลี่ยนของชีวิตที่กลายมาเป็นผู้ประสานงานให้กับบริษัทฯ กิจการต่าง ๆ ของไทยที่เข้ามาทำธุรกิจที่เมือง หาย ฝ่อง ละครับ เป็นอย่างไร ?

“ ... ช่วงเปลี่ยนของชีวิตเหวอครับ.. ผมว่ามันเปลี่ยนตอนผมมีเพื่อน ครับ เดียวนี้ร้านอาหารไทยไม่ใช่สิ่งที่ดีที่สุดที่ผมมี แต่เดี๋ยวนี้ นอกจากผมมีร้านอาหารไทยที่มีรายได้สามารถเลี้ยงตัวมันเองได้อย่างดีแล้ว มันเย็นได้แล้วและมันเดินทางไปตามระบบของมัน ผมแทบไม่ต้องทำอะไรในวัน ๆ เพราะมีผู้ช่วยคอยดูแลให้ ที่สำคัญผมสามารถใช้ร้านอาหารไทยเป็นที่ชุมนุมเพื่อนเครือข่าย ตกตอนเย็นพวกเราจะมารวมกันคุย ถก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยได้ทานอาหารอร่อย ฟรีในบางส่วน ส่วนเครื่องดื่มผมจัดไว้ให้ฟรี ร้านจึงกลายเป็นทำเลทองให้เกิดการสร้างสายสัมพันธ์ครับ เดียวนี้ ผมมีกิจการใหม่เพิ่มขึ้น คือ การทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานให้กับนักลงทุนไทยที่มาลงทุนในเวียดนาม ในเรื่องติดต่อกับหน่วยงานราชการ การจัดหาที่ดิน รวมทั้งการซื้อขายให้เรียบร้อยเลยครับ ..”

“ .. ที่สำคัญนั้น เดียวนี้ ผมมีเพื่อนสนิทอยู่ 5 คน ที่คอยช่วยกันทำงานเป็น จ๊อบ ๆ ไป คือ ผมมีตำรวจเก่าที่เป็นเพื่อนสนิทมาก ผมมีเพื่อนที่เป็นนักเรียนเก่ารัสเซียและเขาก็มีเพื่อน ๆ รุ่นเดียวกันทำงานในองค์กรรัฐ ผมมีเพื่อนเป็นทนายอีก 1 คน วิศวกร 1 คน และนักธุรกิจ 1 คน... 5 คนนี้ เขาจะคอยอำนวยความสะดวกให้ทุกเรื่อง เขามีเส้นสายในหน่วยงานราชการเกือบครบ ตอนนี้ ผมกำลังหาที่ดินให้ ซี.พี. เพื่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมแบบครบวงจร คือ ผลิตภัณฑ์พืช – สัตว์, ผลิตภัณฑ์อาหารและผลิตภัณฑ์อาหาร และจำหน่าย ซึ่งน่าจะเป็นฐานผลิตและจำหน่ายที่สำคัญในแถบตอนใต้ของจีนครับ และกำลังอยู่ในกระบวนการจัดซื้อที่ดินหลายพันไร่ แถบจังหวัด หาย เซียง ไปทางตะวันตกของ ห่า โน้ย หากโครงการนี้สำเร็จ น้ำพักน้ำแรงที่ผมและเพื่อน ๆ ช่วยกันจะทำให้เรามีรายได้ก้อนใหญ่ทีเดียวครับ ... อันนี้ คือ ผลของการมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าของพื้นที่ครับ...”

(จำเนียร ตะเคียนจัน, สัมภาษณ์ – 2 สิงหาคม 2012)

ภาพที่ 144 นายตำรวจนคราชากร 1 ใน 5 คนของเครือข่าย “เราพวกเดียวกัน”
ของจำเนียร ตะเคียนจัน

จำเนียรกล่าวถึงร้านและเป้าหมายของชีวิตว่า

“ความฝันของผม คือ ผมอยากมีโรงแรมขนาดเล็ก ๆ สัก 25 ห้อง และจัดบริหารให้เยี่ยม ผมคงไม่กลับเมืองไทยหรอกครับ แต่จะไปไปมามา ชีวิตผมไม่ยึดติดกับที่ใดที่หนึ่ง ด้วยกลับบ้านสุรินทร์ก็ไม่รู้จะกลับไปทำอะไร อะไร ๆ ก็หาให้พ่อแม่แล้วครับ ผมโชคดีหน่อย ผมได้เพื่อนเวียดนามที่ดีต่อผมมาก แม้ผมไม่มีภรรยาเก่งเหมือนคุณไพฑูรย์แต่ผมก็มีเพื่อนดีครับ ...”

และในตอนเย็นของวันเดียวกันนั้น เวลาประมาณ 21.00 น. หลังจากผู้วิจัยออกไปทานอาหารกับนิสิตเก่าในสาขาวิชาภาษาเวียดนามที่กำลังทำงานอยู่กับ บริษัท คังเซน เคนโก จำกัด ณ ร้านอาหารเวียดนามที่มีชื่อแห่งหนึ่ง และกลับมาที่โรงแรมที่พักที่อยู่ติดกับร้านอาหาร “bkk Trendy Thai Restaurant” ที่ยังคงมีแขกพลุกพล่านอยู่ ผู้วิจัยคิดว่าได้ฝากแบบสอบถามไปกับ จำเนียร ในเรื่อง “การส่งเงินกลับบ้าน” ของจำเนียรและน้องชาย เมื่อเข้าไปในร้าน ได้พบกับ จำเนียร และ 5 เสือครบทีมโดยบังเอิญ เมื่อจำเนียรมองเห็นผู้วิจัย ก็ร้องทัก และเชิญให้ผู้วิจัยเข้าไปร่วมตัวกัน ผู้วิจัยรู้สึกเกรง ๆ ด้วยทราบแล้วว่า หากนั่งลงคงจะต้องได้พิสูจน์ความเป็น “พวกเดียวกัน” ผ่านการดื่มและพูดภาษาเวียดนามสแลงที่ดูเด็ดเป็นแน่ ...

จำเนียร เชิญ พร้อม ทักทายและแนะนำผู้วิจัยเสียงดัง ...

“ อาจารย์ นั่งครับ ดื่มอะไรดี ... นี่เพื่อน ๆ ครับ อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญภาษาเวียดนามในประเทศไทย.... “ จำเนียรกล่าวเป็นภาษาเวียดนามแบบลูกทุ่ง ๆ

ทุกคนหันมามองผู้วิจัยแบบทำหน้าสงสัย และจำเนียรก็แนะนำ เพื่อน ๆ เป็นรายคน พร้อมสรรพคุณ

“ .. คนนี้เป็นตำรวจเก่า พี่ เจื่อง นะครับ รู้เรื่องทุกอย่างในโลกนี้ คนนั้นเป็นวิศวกร ชื่อ เหา ครับ เรื่องควบคุมก่อสร้าง ระเบียบกฎเกณฑ์ คนโน้นเป็นนักเรียนเก่ารัสเซีย ชื่อ หุ่น คนโน้นชื่อ พี่ เทียบ ชำนาญการเรื่องที่ดิน ครับ “

ณ เวทีนั้น จึงมีการปะลองการตีกันทั้งหลาย เบียร์ และใช้ภาษาเวียดนาม – ไทยในการพูด ภาษาสะแลงกัน จนเฮฮาเป็นที่พอใจ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า การสร้างสายสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดกันนั้น วิธีการตีกันนั้นนับเป็นการให้เกียรติ การเชิญชวนและรับการตีเป็นหนทางหนึ่งในการยอมรับซึ่งกันและกัน หากเมามากก็ออกไปหองน้ำเพื่ออาเจียนออกมา แล้วกลับมาตีต่อ สร้างความใกล้ชิดกันมากขึ้น ส่วนการพูดคำสแลงนั้น เป็นการเข้าถึงความหมายทางภาษาที่ลึกซึ้งและทำให้คนได้ใกล้ชิดกันผ่านความเฮฮาในความหมายสองแง่สองง่ามจนรู้สึกว่าเป็น “พวกเดียวกัน” กันได้

เครือข่าย “เราพวกเดียวกัน” เป็นสายสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนที่แต่ละปัจเจกชนมีอำนาจที่แตกต่างกันหลากหลาย จำเนียร เป็นนักลงทุนข้ามชาติที่มีกิจกรรมที่มั่นคงเป็น “ร้านอาหารไทย” แห่งเดียวในเมือง หาย ฝ่อง และมีความสามารถในการนำนักลงทุนไทยเข้ามาทำมาค้าขายในเมือง หาย ฝ่อง ได้ ร้านค้าจึงเปรียบเสมือนพื้นที่เฉพาะแห่งการพบปะ ที่มีอาหารไทยและเครื่องดื่มที่อุดมสมบูรณ์ที่พวกเขาเหล่านั้นสามารถมาพบปะ พูดคุย กินดื่ม และตกลงผลประโยชน์ได้ ส่วนเครือข่ายเพื่อน ๆ หลากอาชีพของ จำเนียร ทั้ง 5 คนนั้น ต่างก็มีอำนาจและความสามารถเฉพาะตัวที่จะสามารถนำพาจำเนียร และเครือข่ายนักธุรกิจให้สามารถเดินทางเข้าไปหา หน่วยงานราชการ นักการเมือง หรือพื้นที่แห่งการดำเนินธุรกิจ โดยมีค่าตอบแทนที่คุ้มทุนกับการพึ่งพาอำนาจสายสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ที่เรียกว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบพึ่งพา (Power-Dependency Relations) ที่สะท้อนจากแบบแผนการพึ่งพาอาศัยระหว่างผู้คน อันเป็นพื้นฐานในการก่อเกิดโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสาน การรวมหมู่ผู้คน หรือการจำแนกแยกแยะผู้คนเป็นกลุ่มหรือประเภท ในขณะที่เดียวกันความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาอาศัยระหว่างกันของคนในกลุ่มจะช่วยบ่มเพาะให้สมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ดังกล่าวให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้อำนาจของสมาชิกในกลุ่มไม่เท่าเทียมกัน โดยหากฝ่ายหนึ่งพึ่งพาอีกฝ่ายหนึ่งมากเกินไป (Over Dependency) อำนาจก็จะไม่สมดุล (Unbalance Power) และฝ่ายที่เป็นที่พึ่งก็จะได้เปรียบเชิงอำนาจต่ออีกฝ่ายหนึ่ง แต่ถ้าหากต่างคนต่างพึ่งพาอาศัยกันอย่างทัดเทียมกันแล้ว อำนาจนั้นก็จะมีสมดุล (จิราลักษณ์ จงสถิตมัน, 2006 : 111-112) ดังในทฤษฎีของ Emerson (1992) ที่กล่าวไว้สอดคล้องกัน คือ อำนาจเป็นศักยภาพในเชิงโครงสร้างที่มาจากความสัมพันธ์ที่พึ่งพาอาศัยระหว่างผู้กระทำด้วยกัน ในขณะที่โครงสร้างอำนาจก็จะเป็นสิ่งที่กำหนดแบบแผนและลักษณะของการแลกเปลี่ยน (Exchange Patterns and Characteristics) ระหว่างผู้กระทำการ (Agency) ที่มีอำนาจไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งมีความสัมพันธ์เชิง

อำนาจแบบไม่เสมอภาค (Unbalance Power Relations) ซึ่งในที่สุดแล้วความไม่เท่าเทียมเสมอภาคดังกล่าว มักจะนำไปสู่กระบวนการที่ทำให้อำนาจมีความสมดุลมากขึ้นจากเดิม

4) เครือข่าย “น้ำใจอารีและบุญคุณที่ต้องทดแทน”

การที่มนุษย์จะมีสายสัมพันธ์ที่ดีและมั่นคงต่อกันนั้นล้วนมาจากปัจจัยและเงื่อนไขที่หลากหลาย บ้างเริ่มต้นจากความบังเอิญ บ้างเริ่มต้นจากเชื้อเพื่อเชื้อเผ่าที่มีต่อกันโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ หรือเริ่มต้นโดยอีกฝ่ายหนึ่งมีความตั้งใจและมุ่งที่จะสร้างสายสัมพันธ์นั้น ๆ กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ในกรณีของ ผู้อพยพเคลื่อนย้ายชาวไทยข้ามชาติ ในภาคเหนือของประเทศเวียดนามในยุคบุกเบิกแรก ๆ ของ คุณยุทธพงษ์ วงศ์วัฒน์ (เต๋า – โตโร) ที่ทำงานเกี่ยวกับอุปกรณ์การดูแลสนามกอล์ฟนั้น ลักษณะของสายสัมพันธ์ทางเครือข่ายเริ่มต้นจาก ในกรณีนี้ทั้งเป็นเกิดจากความเชื้อเพื่อเชื้อเผ่าของผู้ให้บริการที่มีต่อลูกค้าบ่อย ๆ เข้า ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนโดยไม่ทราบมาก่อนว่า บุคคลที่ได้รับการเชื้อเพื่อนนั้นเป็นใคร สุดท้ายสายสัมพันธ์แบบนี้แหละที่สร้างความยั่งยืนให้กับเส้นทางการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพให้น่าดับต่อมาของ เต๋า โตโร

เต๋า โตโร ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสาขา ของบริษัท Jebson & Jensen Vietnam Co., Ltd. Hanoi Branch ตั้งอยู่เลขที่ 101 CT 1 Block, Xuan Dinh Area, Tu Liem District – Hanoi เขาเป็นผู้บริหารระดับสูงที่สามารถติดต่อได้โดยตรงกับ บริษัทเครือข่ายใหญ่ในประเทศสิงคโปร์ ด้วยเต๋าได้ถูกนับให้เป็นคนไทยข้ามชาติงานรุ่นแรก ๆ ที่เข้ามาบุกเบิกการทำสนามกอล์ฟในประเทศเวียดนามกับบริษัทนายจ้างจากประเทศสหรัฐอเมริกา จึงนับเป็นบุคคลที่มีมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์สูงในเรื่องสนามกอล์ฟ พร้อมมีเพื่อนฝูง และรุ่นพี่ที่ทำงานร่วมกันอยู่ทั้งในกรุงเทพฯ และสิงคโปร์ในบริษัทเครือข่ายเดียวกัน โดยมีบริษัทแม่อยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประสบการณ์ต่างประเทศครั้งแรก คือ การเรียนรู้ทั้งสมหวังและเจ็บปวด โดยแรกเริ่มนั้น เต๋าได้เดินทางเข้ามาทำงานเกี่ยวกับการจัดทำและดูแลสนามกอล์ฟในประเทศเวียดนาม ซึ่งแต่ดั้งเดิมนั้น เต๋า ได้เคยฝึกงานและทำงานอยู่กับรุ่นพี่เกี่ยวกับเครื่องจักรกล ประเภทตัดหญ้าในสนามกอล์ฟแถบจังหวัดชลบุรีมาก่อน และเมื่อมีเวลาว่างก็ได้เข้าไปไปอาสนายจ้างชาวฝรั่งเศสที่กำลังจัดทำสนามกอล์ฟ และตกแต่งซึ่งอยู่คนละแผนกกับเต๋า จนเขาได้เรียนรู้ประสบการณ์ตรงในการทำสนามกอล์ฟหลาย ๆ ส่วนไปด้วย และในที่สุด ทำให้เขาได้คุ้นเคยกับนายจ้างชาวฝรั่งเศส ต่อมาในช่วงหลังปี ค.ศ. 1990 ที่ประเทศเวียดนามได้เปิดประตูทางการค้าขึ้น ความต้องการใช้สนามกอล์ฟของชาวญี่ปุ่น เกาหลีและคนในประเทศเวียดนามเพิ่มปริมาณมากขึ้นทุก ๆ วัน ส่งผลให้นายทุนข้ามชาติรายใหญ่ของประเทศไทยได้สัมปทานการลงทุนสนามกอล์ฟร่วมกับรัฐบาลเวียดนาม โดยฝ่ายจังหวัดเป็นผู้ร่วมลงทุนในเรื่องที่ดิน และนายทุนชาวไทยเป็นผู้ได้รับสัมปทานการก่อสร้างสนามกอล์ฟและดำเนินการ เต๋าได้โอกาสเข้าร่วมงานเนื่องจากความสามารถและสายสัมพันธ์ฉันท์คนที่คุ้นเคยกับนายจ้างชาวฝรั่งเศส เต๋าจึงได้ถูกเลือกให้ไปทำงานในด้านการดูแลฝ่ายเครื่องจักรกล ช่วยจัดทำพื้นที่และการปลูกต้นไม้ เต๋าทำอยู่ได้ปีกว่า ๆ ก็เกิดภาวะน้ำท่วมใหญ่ในเวียดนาม และสนามกอล์ฟที่กำลังก่อน

สร้างก็ได้ถูกนำท่วมร่วมไปด้วยเป็นระยะยาวนานนับเดือน ส่งผลต่อการก่อสร้างที่ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ จนกระทั่งหมดสัญญาการก่อสร้าง และด้วยเงื่อนไขและเหตุผลหลายประการ บริษัทฯ ไม่ได้รับการต่อสัญญา และร่วมรับผิดชอบ เพราะถือว่าผิดเงื่อนไขหลายประการ เต๋า โตโร ต้องเป็นผู้รับผิดชอบอยู่ฝ่ายอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ขนย้ายมาจากเมืองไทยพร้อมกับเพื่อนช่างอีก 1 คน เป็นเวลาเกือบ 1 ปีโดยไม่มีการก่อสร้างใด ๆ เพิ่มเติม เจ้านายฝรั่งซึ่งเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างได้ละทิ้งงานไปทำที่สนามอื่นต่อ ผลสุดท้ายนายทุนใหญ่ชาวไทยจึงได้ดิ้นรนส่งหน่วยช่างมาอีกชุดหนึ่งเพื่อดำเนินการต่อให้สิ้นสุดหลังจากที่น้ำท่วมได้ลดลง จนกระทั่งสนามสร้างเสร็จในบางส่วนต้น ๆ สนามกอล์ฟจึงได้เปิดให้บริการพร้อมกับสร้างสนามในหลุมต่อไปเรื่อย ๆ จนครบ 19 หลุม ขณะเดียวกันนั้น เต๋า ก็ได้ทำหน้าที่ดูแลสนามกอล์ฟในส่วนของการให้บริการไปด้วย โดยมีฝ่ายกรรมการดำเนินการจากส่วนของจังหวัดเจ้าของพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานเรื่อย ๆ มา และในที่สุดได้เริ่มมีการแทรกแซงเรื่องระบบการทำงานและการบริหารเงิน กิจการยิ่งดำเนินไปก็ยิ่งพบกับปัญหาภาวะขาดทุนต่อเนื่องจากภาวะความไม่โปร่งใสในการบริหารการเงิน ทางจังหวัดเจ้าของพื้นที่ที่จึงส่งตัวแทนเข้ามาบริหารงาน และสุดท้ายเกิดภาวะความขัดแย้งลงมาสู่ระดับบุคคลที่มีภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จนกลายเป็นความขัดแย้งของบุคลากรภายในองค์กร และเต๋า โตโร เป็นหนึ่งในคนไทยข้ามชาติที่ไม่ได้รับการต่อวีซ่าการทำงานในกิจการร่วมลงทุนสนามกอล์ฟต่อ ดังนั้น จึงส่งผลการลงนามในสัญญาการทำงานต่อไปด้วย และต่อมาได้มีนายช่างชาวไทยข้ามชาติคนคนใหม่เข้ามาทำหน้าที่แทน เต๋า โตโร ซึ่งเต๋าได้อธิบายปรากฏการณ์นี้ว่า ...

“... ช่วงนั้นผมแย่มาก งานกำลังดำเนินไปด้วยดี แต่มีการแซงแซงจากฝ่ายหุ้นส่วนเวียดนาม มีปัญหาโน่นนี่เต็มไปหมด พนักงานก็แบ่งเป็นฝักฝ่าย สุดท้ายทางฝ่ายเวียดนามก็เข้ามาจัดการบริหารสนามกอล์ฟเอง ผมโดนหนัก เพราะมีเจ้าหน้าที่เข้มงวด และขณะนั้น ผมก็มีแฟนที่เป็นชาวเวียดนามที่เอาจริงเอาจังแล้ว กะว่าจะแต่งงาน ... สุดท้าย ผมไม่ได้รับการต่อวีซ่า และนั่นก็หมายความว่า ไม่สามารถอยู่ทำงานที่เวียดนามต่อไปได้ สัญญางานจากฝั่งไทยก็ไม่มีความหมาย ...”

“ ... ต้องกลับเมืองไทย ผมไม่ทราบว่าจะกลับไปเมืองไทย แล้วจะทำอะไร แฟนอยู่ทางนี้จะทำยังไง ผมครุ่นคิดและกลุ้มใจอยู่นานวัน และที่สุดผมตัดสินใจเด็ดขาด ในวันออกเดินทางกลับเมืองไทย ผมเดินทางไปถึงสนามบินตามปกติ และท้ายสุดผมก็ตัดสินใจเอาตัวเครื่องบินทิ้งลงในถังขยะ แล้วก็แอบนั่งรถเมล์กลับเข้ามาในเมืองทันที ... อันดับแรก กลับมาที่บ้านแฟน มานั่งคิดปวดหัวอยู่หลายวัน สุดท้ายก็ตกลงกับแฟนว่า จะไปขอความช่วยเหลือจากลูกค้าสนามกอล์ฟชาวเวียดนามคนหนึ่งที่ชอบมาเล่นกอล์ฟเป็นประจำ และเขาเล่นไม่ค่อยเป็น ผมเลยอาสาเข้าไปช่วยแนะนำ เพราะรู้สึกเข้าใจและเห็นใจเขา ซึ่งปกติแล้วหากเป็นชาวเวียดนามแล้วมาเล่นกอล์ฟก็คงไม่ใช่ธรรมดาแน่ แต่ผมไม่สนใจในขณะนั้น และผมช่วยฝึกให้เขาหัดเล่นกอล์ฟเรื่อยมาจนเขาเล่นได้ และคุยนิตสนมจนเป็นลูกค้าประจำโดยผมไม่ทราบว่าเขาเป็นใคร มาพักหลังผมได้ทราบว่า เขาเป็นรองอธิบดีกรม

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และกำลังรุ่งในตำแหน่งหน้าที่การงาน เพราะมีหัวหน้าที่ยิ่งใหญ่
ในวงการเมืองปัจจุบัน ผมตกใจหมด และมาตอนนี้ เขากลายเป็นเบอร์ 1 ใน 5 ของทหารเสือ
นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ผมจุดได้ตำตอเข้าแล้ว...”

“ ... ผมตัดสินใจเข้าไปพบ (เขา) ท่าน เพราะท่านได้เปรยไว้ว่า มีอะไรให้ช่วยเหลือจะยินดี
มาก มันง่ายเกินคาดครับ ผมเล่าให้ท่านฟังหมดทุกอย่าง ท่านบอกเข้าใจ สุดท้ายบอก เอา
หมาให้มาทำงานกับท่าน ท่านจัดบ้านและห้องทำงานให้ กินอยู่พร้อม เรื่องวิชา ไม่ต้องเป็น
ห่วง แต่ลักษณะงานที่ทำเป็นงานใต้ดิน ผมทำทุกอย่างเพื่อให้อยู่ได้และมีเงิน ผมเรียนรู้งาน
เบื้องหลังความเป็นผู้ยิ่งใหญ่จากท่านด้วยความทุ่มเทและซื่อสัตย์ เป็นระยะเวลาถึง 4 ปีเต็ม
และผมเป็นคนสำคัญในการเตรียมการเรื่องที่ดินของรัฐบาลให้เป็นสนามกอล์ฟแถบชาน
เมืองใกล้สนามบิน โดยในรัฐบาลลงทุนทั้งสิ้นไม่ถึง 100 ล้านบาท และขายได้เป็นทางการ
ประมาณ 200 ล้านบาทเข้ารัฐบาล แต่ขายได้จริง ๆ ให้กับนักธุรกิจชาวเกาหลีได้ ได้เป็นเงิน
ถึง 700 ล้านบาท ผมช่วยทำงานแบบนี้หลายงาน และหลายรูปแบบ และผมก็เริ่มรู้จักและ
คุ้นเคยกับคนสำคัญ ๆ อีกหลายคน ...”

“ ... หลังจากนั้นมา ท่านได้มีโอกาสเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น และท่านได้มีหน้าที่ดูแลสนาม
กอล์ฟเดิมที่ผมเคยถูกไล่ออก และผมเป็นทีมหนึ่งที่ต้องเข้าไปดูแลและจัดการเรื่องสนาม
กอล์ฟ มันเป็นเรื่องที่พิสดารมาก ผมจำหน้าเจ้าหน้าที่ที่เคยมาแจ้งให้ผมทราบว่า ผมไม่ได้
รับการต่อวิชาซึ่งเขาเป็นข้าราชการในจังหวัดนั้นเอง... และขณะเดียวกัน บริษัทฯ ที่ผม
ทำงานด้วยในปัจจุบันนี้ ได้แจ้งผ่านเพื่อนรุ่นพี่ผมที่อยู่ที่กรุงเทพฯ บอกว่าจะมาขยายสาขา
ในเวียดนาม และผมน่าจะมีความเหมาะสม ผมจึงได้ไปสมัครและก็ได้รับเลือกให้เป็นผู้ดูแล
สาขา ที่ผมทำอยู่ปัจจุบัน ... ผมจึงต้องลาออกมาจากเจ้านายเก่า ซึ่งท่านก็ยินดี และก็ให้
ความช่วยเหลือผมเสมอมา ... “

จากพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างเต๋อ และเจ้านายชาวเวียดนามของเขานั้น เป็นลักษณะ
ของความสัมพันธ์ทางเครือข่ายของการพึ่งพาที่เริ่มต้นจากความพึงพอใจส่วนบุคคล (ปัจเจกบุคคล)
ในฐานะสมาชิกของผู้ให้บริการ คือ สนามกอล์ฟได้ปฏิบัติตามปทัสถานของกลุ่ม (สังคม) เพื่อให้
ได้รับการยอมรับจากกลุ่มส่วนรวมในการเข้ามาให้บริการ อันนับเป็นการขยายขอบเขตจากการ
แลกเปลี่ยนระดับบุคคลไปสู่ระดับกลุ่มหรือสังคมโดยมีปทัสถานเป็นกลไกสำคัญ ซึ่งในขณะเดียวกัน
การแสดงพฤติกรรมตามปทัสถานของสังคมดังกล่าว นอกจากจะเป็นการรักษาเสถียรภาพของสนาม
กอล์ฟในภาพรวมแล้ว ตัวผู้กระทำการเองยังได้รับคุณค่าทางน้ำใจจากผู้รับการช่วยเหลือ (สุ
เทพ สุนทรเณสัช, 1997 : 270) นั่น คือ จุดเริ่มต้นของสายสัมพันธ์ทางมิตรภาพที่ส่งผลต่ออนาคต
ของ เต๋อ โตโร ในโอกาสต่อมา

ส่วนหลังจากที่เต่า ประสบปัญหาในเรื่องของวีซ่า แล้วไม่สามารถอยู่ทำงานได้ในประเทศ เวียดนามต่อไป และเขาได้ตัดสินใจเข้าไปขอความช่วยเหลือจากเจ้านายของเขาในเวลาต่อมานั้น นับเป็นเรื่องของ ความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เท่าเทียมกันและไม่เท่าเทียมกัน (Directional Flow) ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนนั้น สามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะร่วมมือกัน (Cooperative) หรือแข่งขันกัน (Competitive) ซึ่งอาจก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่สมดุล (Balance Reciprocity) และไม่สมดุลกัน (Negative Reciprocity) ขึ้น (Boissevain, J., 1974 : 35-39) ในที่นี้หมายถึงการได้รับผลประโยชน์จากกันและกัน ทั้งในลักษณะที่เท่าเทียมกันและไม่เท่าเทียมกัน โดยฝ่ายหนึ่งอาจได้รับมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง แต่นั่นหมายความว่า เต่า เองก็มีทักษะและความสามารถในการจัดการเรื่องพื้นที่และการบำรุงดูสนามกอล์ฟเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และสามารถที่จะจัดการในเรื่องการวางแผนแบบที่ดินในการจัดการเพิ่มมูลค่าทางที่ดินให้กับงานอื่น ๆ อีกได้

ปัจจุบันนี้ เต่า โตดร มีงานทำอย่างมั่นคงในตำแหน่งผู้จัดการสาขา ดูแลเรื่องการจำหน่ายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับสนามกอล์ฟและการดูแลสนามกอล์ฟ ยอดจำหน่ายสินค้ามาตรฐานอเมริกันเป็นไปได้ด้วยดีด้วยสนามกอล์ฟในประเทศเวียดนามได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นจากลูกค้าที่บินตรงมาจากญี่ปุ่น เกาหลี จีน ฮองกง และจีนแผ่นดินใหญ่ ดังนั้น สินค้าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกีฬากอล์ฟก็มีความต้องการเพิ่มขึ้นในทุก ๆ วันเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในกระทรวงนั้น ก็ยังคงมีส่วนเกี่ยวข้องและติดต่อกันเป็นบางเมื่อมีงานที่ต้องเกี่ยวข้องกัน และเมื่อเร็ว ๆ นี้ เพื่อนเศรษฐกิจสตรีท่านหนึ่งที่เป็น 1 ใน 5 ของสื่อ 5 ตัวของผู้บริหารประเทศเวียดนาม ชื่อ Madam Nga ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในวงนักธุรกิจ เป็นอย่างดีในประเทศเวียดนาม และก็เป็นเพื่อนสนิทของเจ้านายเก่าของ เต่า โตโร โดยมาตาม งา ได้รับสัมปทานให้สร้างสนามกอล์ฟ ขึ้นอีก 1 แห่ง ทางภาคเหนือตะวันตกของประเทศเวียดนาม เป็นสนามกอล์ฟขนาดใหญ่ จำนวน 19 หลุมเช่นเดียวกัน และ บริษัท Jebson & Jensen Vietnam Co., Ltd. ก็เป็นหนึ่งในจำนวนบริษัทฯ ที่ส่งรายชื่อเข้าประมูลการจำหน่ายสินค้า เต่า เล่าว่า ...

“... เจ้านายเก่าเขาเรียกผมไปพบ และพูดคุยกับ มาตาม งา แล้ว ผมรู้จักกับ มาตาม งา ตอนที่ผมได้เคยทำงานอยู่สนามกอล์ฟเก่าที่เจ้านายได้เข้าไปดูแล เจ้านายเก่าบอกว่า ไม่น่าจะมีปัญหาในเรื่องการสั่งซื้อสินค้า ซึ่งเป็นสินค้า ล็อตใหญ่ รวมทั้งการดูแลสนามกอล์ฟตลอดไปซึ่ง ผมเองก็ได้ตั้ง บริษัทส่วนตัวเล็ก ๆ ขึ้น เพื่อทำหน้าที่บ่มสนาม และปลูกหญ้า และต้นไม้ รวมทั้งการตกแต่งและดูแลสนามด้วยครับ ผมคิดว่า การมีคนรู้จัก โดยเฉพาะคนใหญ่ ๆ และทำได้จริงในเวียดนามมีความสำคัญมากครับ กับการได้งานที่โครงการใหญ่ ๆ ...”

(เต่า โตโร, สัมภาษณ์ – 29 กรกฎาคม 2012)

นอกจากเต่าจะมีสายสัมพันธ์กับเจ้านายเก่าที่เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่เต่าเคยทำงานให้ บางครั้งทางเจ้านายเก่าก็ขอความร่วมมือมา หรือบางครั้งเต่าก็เข้าไปขอความช่วยเหลือ ซึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือเสมอมา ที่สำคัญนั้น เต่า มีภรรยาที่เก่งมากในเรื่องธุรกิจ โดยภรรยาของเต่าเมื่อสมัยรักกันอยู่นั้นเรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษ และได้เข้าไปครูสอนอยู่ในมหาวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ หมวดยาภาษาต่างประเทศ และต่อได้เข้าเรียนเกี่ยวกับการบัญชีและการจัดการ ในระดับปริญญาโท ปัจจุบัน ภรรยาของเต่าได้ร่วมมือกับเพื่อนเปิดบริษัทการตรวจและจัดทำบัญชี ซึ่งเป็นบริษัทที่มีความจำเป็นในสภาวะที่บ้านเมืองกำลังพัฒนา ดังนั้น กิจการงานต่าง ๆ ของบริษัทที่เต่าทำที่เกี่ยวข้องกับการเงินและบัญชี บริษัทฯ ของภรรยาและเพื่อน ๆ ที่เข้ามาดูแลให้อย่างปลอดภัยและรวดเร็ว

เต่า มีสายสัมพันธ์เป็นที่มีความมั่นคงและเข้มแข็งกลับ กลุ่มบุคคลถึง 2 ฝ่าย คือ เจ้านายเก่าที่เป็นทั้งข้าราชการระดับสูง และมีสายสัมพันธ์ต่อขึ้นไปยังนักการเมือง จึงส่งผลให้กิจการของเต่ามั่นคงและก้าวหน้าไปด้วยดี นอกจากนั้น เต่ายังมีภรรยาที่เป็นข้าราชการที่มีองค์ความรู้ในเรื่อง การจัดการเรื่องเอกสารทางกฎหมาย ที่สำคัญบรรดาเพื่อน ๆ ของภรรยา ต่างก็เป็นเครือข่ายช่วยเหลือกิจการของเต่า บอกกันต่อ ๆ ไปให้เป็นที่รู้จัก โดยลักษณะสายสัมพันธ์ที่เต่ามีอยู่กับทั้งเจ้านายเก่าและภรรยา นั้นเปรียบเสมือนผู้เพาะผ่านสายสัมพันธ์แห่งความเข้มแข็งที่อยู่เบื้องหลัง (Pulse Taker) ให้กับเต่าได้มีพลังความสามารถที่เข้มแข็งในการเข้าไปสร้างสายสัมพันธ์ทางด้านธุรกิจกับปัจเจกชนหรือองค์กรต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างงดงาม

ในด้านสายสัมพันธ์กับกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติด้วยตนเองนั้น โดยส่วนตัวระหว่างบุคคลนั้นมีน้อยมาก เต่าจะมีโอกาสได้เข้ามาร่วมกิจกรรมก็ต่อเมื่อได้รับข่าวสารผ่านทางสมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม – TBA (ภาคเหนือ) ในรอบกิจกรรมวันสำคัญ คือ 5 ธันวาคม - วันชาติไทย หรือ วันแสดงสินค้าไทยเท่านั้น เต่าจึงเป็น**เสมือนกิ่งของเครือข่าย**ที่ออกไปลงละลวยดำเนินธุรกิจอยู่โดดเดี่ยวเฉพาะ และจะกลับเข้ามาหาพวกพ้องในกรณีกิจกรรมในการสร้างและนำเสนออัตลักษณ์ไทยร่วมกันเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เลือกใช้วิธีการสร้างเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการสร้างตัวตนและอาชีพในพื้นที่ใหม่ ผ่านทางมิติการสร้างพรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ในประเด็นการสร้างและนำเสนอความเป็นไทย การสร้างพรมแดนทางสังคม – วัฒนธรรม ในประเด็นการสร้างชุมชนในจินตนาการเพื่อเพื่อสร้างความคุ้นเคยและผูกพันกับพื้นที่ใหม่ และการสร้างพรมแดนทางด้านประกอบธุรกิจ เพื่อสร้างความมั่นคงในการค้า โดยมีองค์ภาครัฐชาติ คือ สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮา โน่ย, สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ภรรยา เพื่อน เป็นผู้กระทำการสนับสนุนและเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ไปยัง ประชาชนเจ้าของประเทศ ชาวต่างชาติอื่นใด ข้าราชการ นักธุรกิจและนักการเมือง อย่างไรก็ตาม หน่วยงานราชการของรัฐบาลไทยอันเป็นองค์ที่มีพลังและอำนาจในการสนับสนุนและช่วยเหลือผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติโดยตรง เพียงแต่ได้เริ่มต้นประยุกต์เอาแนวคิดเรื่อง “เครือข่าย” เข้ามาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติงานประจำ และงานสนับสนุนในเชิงรุกอย่างเต็มที่ อาจจะด้วยปัจจัยและเงื่อนไขทางด้านข้อจำกัดเรื่องบุคลากรและงบประมาณ รวมทั้งองค์ความรู้ที่เป็นภาคปฏิบัติที่ทันสมัยได้เท่าทัน หรือเดินทางล่วงหน้าในเชิงรุกในกระแสประชาคมอาเซียนที่กำลังจะเดินทางมาถึงในปี ค.ศ. 2015 ที่จะมีมาถึงนี้

3.4 บทบาทของเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติที่มีต่อการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ

ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เป็นจำนวนมากสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างสมดุลด้วยมีเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการสร้างสายสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างชาวไทยผู้อพยพข้ามชาติด้วยตนเอง และระหว่างชาวไทยผู้อพยพข้ามชาติกับชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่ เครือข่ายของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้นนับเป็นเรื่องของการสร้างสายสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างมีความสมดุลที่ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมสายสัมพันธ์ทางด้านสังคม – วัฒนธรรม หรือสายสัมพันธ์ทางการประกอบธุรกิจ โดยในเนื้อหาส่วนนี้ จะได้กล่าวถึงบทบาทของเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติที่นับเป็นกลไกสำคัญที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของเขาเหล่านั้นให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอำนาจ และทุนในพื้นที่ใหม่ ทั้งที่เป็นบทบาทในเชิงบวกและเชิงลบที่ปรากฏต่อพวกเขาเหล่านั้น

ในส่วนที่ 3.1, 3.2 และ 3.3 ได้กล่าวถึงวิธีการสร้างเครือข่ายของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่เป็นเสมือนสายสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยด้วยเอง และกับประชากรเจ้าของพื้นที่ โดยมีองค์กรเครือข่ายที่เป็นทางการสำคัญที่มีบทบาทต่อการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการสร้างสายสัมพันธ์ในเครือข่ายอยู่ให้ดำเนินต่อไปได้อยู่ 3 องค์กร คือ สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง หน่า โหน่ย, สำนักงานผู้ช่วยทูตพาณิชย์ สังกัดกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์และอุตสาหกรรม และสมาคมธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ – TBA) โดย 3 องค์กรหลักนี้มีหน้าที่เป็นผู้กระทำการ (Actors) ที่ช่วยสานสายสัมพันธ์ระหว่างผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ให้ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนสินค้า และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยในพื้นที่ใหม่เพื่อแสดงตัวตน และสร้างความคุ้นเคยให้เป็นรับทราบกันระหว่างบุคคลในพื้นที่ทางวัฒนธรรมเก่า และพื้นที่ทางวัฒนธรรมใหม่ผ่านกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมวันชาติไทย , กิจกรรมวันไทยแลนด์ เดย์, กิจกรรมวันแสดงสินค้าไทย และนอกเหนือไปกว่านั้น พวกเขาเหล่านั้นยังได้สร้างเครือข่ายทางการประกอบธุรกิจระหว่างชาวไทยข้ามชาติด้วยตนเอง และระหว่างชาวไทยข้ามชาติกับชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่ใหม่ผ่านรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มเครือข่ายผู้ขึ้นขอใบอนุญาต, กลุ่มเครือข่ายคนบ้านเดียวกัน, กลุ่มเครือข่ายเราพวกเดียวกัน หรือกลุ่มเครือข่ายผู้อพยพอยู่ระหว่าง (Centrality betweenness) เป็นต้น

เครือข่ายการอพยพย้ายถิ่นข้ามชาติเป็นชุดของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal ties) ที่เชื่อมโยงผู้อพยพย้ายถิ่น (Migrants) อดีตผู้ย้ายถิ่น (Former migrants) และผู้ที่ไม่ได้ย้ายถิ่น (Non-migrants) ในถิ่นต้นทาง (Destination area) และถิ่นปลายทาง ผ่านความสัมพันธ์ของเครือญาติ (Kinship) เพื่อน (Friendship) และจิตวิญญาณของความเป็นถิ่นกำเนิดเดียวกัน (Community origin) (Massey et al., 1998: 42 และ สิทธิพร บุญมาก, 2011: 107) กล่าวคือ สายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นอาจเกิดขึ้นได้จากกลุ่มบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ต้นทาง และพื้นที่ปลายทางการอพยพเคลื่อนย้าย หรืออาจเป็นสายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้อพยพด้วยตนเองในพื้นที่อาศัยปลายทางเดียวกัน โดยอาศัยความความสัมพันธ์ที่เกิดจากสายสัมพันธ์ของความเป็น เครือญาติ เพื่อน หรือสายสัมพันธ์ของความสัมพันธ์จิตวิญญาณของความ

เป็นคนที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันผ่านความเชื่อมั่น นับถือและกิจกรรมทางสังคม – วัฒนธรรมให้มีส่วนร่วมกัน โดยรูปแบบของความสัมพันธ์นั้นเป็นไปได้ทั้งรูปแบบความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น (Strong ties) และความสัมพันธ์แบบผิวเผิน ๆ (Weak ties)

ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น (Strong ties) นั้น เกิดจากการมีสายสัมพันธ์ที่เกิดมาจากความเป็นสมาชิกครอบครัวทางสายโลหิต ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง และญาติที่มีความเกี่ยวข้องกันผ่านทางเครือญาติสายโลหิต ส่วนความสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Weak ties) นั้น เกิดจากสายสัมพันธ์ของสมาชิกที่ไม่ได้มาจากสมาชิกครอบครัวสายโลหิต ได้แก่ สมาชิกหมู่บ้าน ชุมชน จังหวัด ภาค ประเทศ หรือเพื่อสนิท (สุทธิพร บุญมาก, 2011: 107) ซึ่งรูปแบบของความสัมพันธ์ทั้งสองประเภทนี้ นับเป็นสายสัมพันธ์ที่เกิดมาจากการที่ผู้อพยพเคลื่อนย้ายได้เข้าไปเกาะเกี่ยวกันเพื่อให้เกิดความเป็นสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งความสัมพันธ์นี้มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นมีโอกาสได้เข้าถึงแหล่งทรัพยากรอำนาจ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การร่วมกันจัดกิจกรรมทั้งที่เป็นกิจกรรมทางสังคม – วัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนสินค้า ที่ส่งผลต่อการสร้างความสมดุลในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ

ดังนั้น เครือข่ายของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นี้ จึงเป็นเสมือนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สมาคม และองค์กรที่เชื่อมโยงผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่เคลื่อนย้ายตนเองเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในกิจการที่หลากหลายทั้งที่เป็นลักษณะของเจ้าของกิจการ ผู้ร่วมกิจการกับชาวเวียดนาม ลูกจ้างหรือพนักงานของกิจการคนไทย หรือชาวต่างชาติอื่น และกิจการในครัวเรือนที่ชาวไทยข้ามชาติเหล่านั้นได้สมรสกับชาวเวียดนามนาม โดยผ่านทางสายสัมพันธ์ในฐานะความเป็นญาติ เพื่อนและความสำนึกในความ เป็นคนไทยด้วยกัน ซึ่งความสัมพันธ์นี้ได้ถูกเชื่อมโยงและมีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพกับพวกเขาเหล่านั้นโดยตรง ดังต่อไปนี้

3.4.1 บทบาทในเชิงบวกของเครือข่ายผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ

การวิจัยครั้งนี้พบว่า บทบาทในเชิงบวกเครือข่ายผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ในส่วนของภายหลังการอพยพย้ายถิ่นข้ามชาติเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณพื้นที่ใหม่ที่รายล้อมไปด้วยชาวไทยข้ามชาติด้วยกันเอง และชาวเวียดนามเจ้าของประเทศแล้วนั้น เครือข่ายนับว่ามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเข้าไปช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เขาเหล่านั้นสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม – วัฒนธรรมและเศรษฐกิจกับคนรอบข้างทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคล กลุ่มสมาคม หรือองค์กรทั้งที่เป็นชาวไทยด้วยกันเองและชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างสมดุลในหลากหลายปรากฏการณ์ ดังนี้

1) การสร้างชุมชนไทยในจินตนาการร่วมกัน

ผู้อพยพย้ายถิ่นข้ามชาติอาจเคลื่อนย้ายตนเองออกจากพื้นที่ต้นทางอาจจะด้วยเหตุปัจจัย และเหตุผลที่แตกต่างกันไปสู่พื้นที่ใหม่ในปลายทางที่หลากหลายแล้ว นอกจากที่พวกเขาจะยังคงมีสายสัมพันธ์กับบ้านเกิดเมืองนอนที่ต้องดำรงรักษาไว้อย่างเหนียวแน่นเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทรัพยากรและทรัพย์สินกลับบ้าน (Remittance) ได้แล้วนั้น พวกเขายังต้องมีการสร้างพรมแดนทางชาติพันธุ์ (Ethnic boundary) ในมิติทางด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social and cultural boundary) เพื่อให้เกิดเครือข่าย

ความสัมพันธ์ทางสังคม การรวมกลุ่ม หรือการจัดองค์กรต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกเพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อันเป็นการจัดระยะห่างระหว่างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อให้เกิดความแตกต่างและไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ อันนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการแข่งขัน ต่อรอง การต่อสู้หรือตอบโต้ที่เลื่อนไหลไปมาไม่จบสิ้น (อ้างแล้วใน ทวิช จตุรพรพฤษ, 2008 : 178) นอกเหนือไปกว่านั้น เขาเหล่านั้นยังต้องสร้างความสัมพันธ์ไปกับเพื่อนใหม่ที่หลากหลายรอบข้าง ด้วยวิธีการสร้างที่ต้องอาศัยสิ่งช่วยผูกพันยึดเหนี่ยวกันในหลายรูปแบบที่เหมาะสมนับเป็นเรื่องสำคัญมาก เพื่อให้ตนเองได้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างสมดุลสมดุ โดยที่พวกเขาเหล่านั้นจะพยายามนำเสนอภาพของบ้านใหม่ที่เหมือนกับบ้านเกิดเมืองนอนของตนทั้งในด้านของสภาพต่าง ๆ ทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเกษตร นั่นคือ แต่โดยเดิมนั้น พวกเขาเหล่านั้นเป็นผู้ที่ไร้รากและไร้ความเชื่อมโยงกับดินแดนใหม่มาก่อน ดังนั้น การสร้างรากเหง้าของตนเองผ่านจินตนาการของบ้านเกิดที่ตนเองมาจากในพื้นที่ใหม่ที่มีความเหมือนกับบ้านเกิด จะก่อให้เกิดความคุ้นเคยต่อดินแดนใหม่ ซึ่งจินตนาการดังกล่าวช่วยสร้างอัตลักษณ์ใหม่ร่วมและความผูกพันกับดินใหม่ (Leonard, 1997 และ Gupta and Ferguson, 1997)) โดยที่เขาเหล่านั้นจะต้องหาช่องทางทางในการสร้างอัตลักษณ์ของคนข้ามแดนที่มีลักษณะประสมประสานจากแหล่งอ้างอิงทางวัฒนธรรมอย่างน้อยสองแหล่งเข้าด้วยกัน คือ วัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมที่เข้ามาเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีหลักในที่ที่อพยพเข้าไปอาศัยอยู่เพื่อการปรับตัวเองให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมในพื้นที่ใหม่ (รัตนา โตสกุล, 2008: 14) สอดคล้องกับแนวคิดเดียวกันนี้ เครือข่ายผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่เรียกว่า “สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (Thai Business Association – TBA) - ภาคเหนือ” ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มนักธุรกิจข้ามชาติชาวไทยในภาคเหนือที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อมีวัตถุประสงค์ในการร่วมมือกันเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านสาธารณกุศลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคม – วัฒนธรรมและธุรกิจระหว่างคนไทยที่พำนักอยู่ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถนำเสนอตัวตน “ความเป็นไทย” และ “ชุมชนไทยในจินตนาการในต่างแดน” ร่วมกันได้อย่างอบอุ่นและเติมเต็มในความโหยหาบ้านเกิดเมืองนอนที่ห่างไกลออกไปในแนวคิดต่าง ๆ ในเรื่อง ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย, บรรยายากสงงานวัดไทยในต่างแดน, การแสดงออกทางศิลปะและวัฒนธรรมไทย, กิจกรรมสาธารณกุศลไทยช่วยไทย และกิจกรรมสาธารณกุศลไทยช่วยเวียดนาม เป็นต้น

ทุก ๆ ปี โดยความร่วมมือกันระหว่างสถานทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮา โน่ย และเครือข่ายคนไทยและนักธุรกิจไทยข้ามชาติ ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) - TBA ได้จัดให้มีกิจกรรมที่นำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยและการแสดงออกถึงความเป็นชุมชนไทยในต่างแดนผ่านกิจกรรมที่สำคัญหลายกิจกรรม คือ กิจกรรมงานวันชาติไทย ทุกวันที่ 5 ธันวาคม ของทุก ๆ ปี ที่มีนัยทางความหมายต่อคนไทยในต่างแดน คือ ถือเป็นงานวันถวายพระพรเนื่องในวันครบรอบวันพระราชสมภพ และการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพล อดุลยเดช มหาราช และในความหมายนัยทางแสดงออกถึงตัวตน

ความเป็นต่อบรรดา คณะทูตานุทูตที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย และแขกรับเชิญสำคัญที่เป็นเจ้าของพื้นที่ประเทศ โดยเนื้อหาสาระสำคัญของกิจกรรมงาน คือ เป็นการรวบรวมบรรดาชาวไทย และนักธุรกิจข้ามชาติชาวไทยให้มีโอกาสได้มาพบปะสังสรรค์ และแสดงออกซึ่งความเป็นพลเมืองไทย โดยการเข้าร่วมถวายพระพรต่อพระประมุขของประเทศ ต่อบรรดาสายตาของแขกที่มีเกียรติสำคัญที่ได้รับเชิญ โดยมีการจัดนิทรรศการนำเสนอ พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจที่สำคัญที่พระองค์ได้ทรงดำเนินการมา จัดแสดงดนตรีที่เป็นผลราชพระราชนิพนธ์ การแสดงดนตรีฟอนรำ และนาฏศิลป์ไทย อาหารคาวหวานไทย การร่วมลงนามถวายพระพร เสมือนหนึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญที่บรรดาชุมชนไทยในต่างแดนได้เตรียมการและจัดขึ้นพร้อม ๆ กันกับพระราชพิธีที่จัดงานวันพ่อแห่งชาติ ณ ห้องสนามหลวงในประเทศไทย เพื่อเป็นการยืนยันถึงความเป็นพลเมืองไทยในต่างแดน

ท่านอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า ไนญ์ กล่าวว่า ..

“... กิจกรรมงานวันชาติไทย 5 ธันวาคม เราจัดเป็นประจำทุกปี เป็นการรวบเอาวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รวมกันไว้กับวันชาติไทย เพราะเราไม่ได้มีการกำหนดวันชาติไว้ กิจกรรมนี้ สถานทูตจะเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ แต่ก็ต้องประสานและร่วมมือกันกับทางสมาคมนักธุรกิจชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ในเรื่อง งบประมาณร่วมสนับสนุนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสม จะต้องมีการประชุมร่วมกันครับ ...”

(อัครราชทูตฯ คมกฤษ วรคามิน – สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 145 คณะผู้แทนไทย (นำโดยท่าน เอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ห่า ไนญ์ – ซ้าย) ยินนำต้อนรับคณะทูตานุทูตมิตรประเทศ และคณะผู้แทนประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และ นิทรรศการพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช (ซ้าย)

ภาพที่ 146 พิธีถวายความจงรักภักดีและถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพล อดุลยเดช

ราม ราชวัลลภ เจ้าของกิจการร้านอาหาร “ช้างไทย” และกิจการร้านจำหน่ายเสื้อผ้าจากประเทศ ไทยในเขต เมือง ห่า ไน่ย กล่าวว่ ...

“... คอยฟังข่าวจากทางสมาคมฯ และสถานทูตครับว่ เมื่อไรจะมีงานวันชาติ อยาก มาร่วมครับ เพราะจะได้พบคนไทย และบรรยากาศความเป็นไทยอย่างเป็นทางการที่นี้ ที่ ร้านเป็นร้านอาหารไทยไว้ต้อนรับคนไทยที่คิดถึงบ้าน และพวกเราจัดร้านให้เป็นแบบไทย ๆ ด้วย เมื่อมางานนี้แล้วนอกจากจะได้ร่วมแสดงความจงรักภักดีแล้ว ทำให้หายคิดถึงบ้าน ได้ครับ ...”

(ราม ราชวัลลภ - สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 147 อัตลักษณ์ไทยที่ถูกนำเสนอผ่าน การแต่งกายชุดไทย อาหารไทยและการแสดงนาฏยดนตรีไทย

ภาพที่ 148 ธนฤต ศิริวัฒนาร – ผู้เชี่ยวชาญการจัดการพื้นที่ ของ The Club House @ Van Tri Golf Club
ชาวไทยข้ามชาติ จังหวัดชัยภูมิ ผู้โยยหาบ้านเกิดเมืองนอน

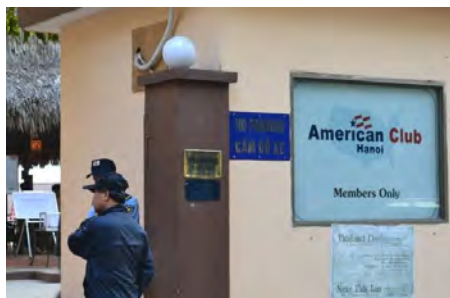
ธนกฤต ศิริวัฒนาร หนุ่มใหญ่ วัย 62 ปี จากจังหวัด ชัยภูมิ ผู้เชี่ยวชาญในการจัดพื้นที่และปลูกต้นไม้ ที่เดินทางข้ามชาติไปหลายประเทศ ปัจจุบันทำงานในฐานะผู้เชี่ยวชาญการปั่นสนามกอล์ฟ ให้กับบริษัทในเครือ แดร์ วู จำกัด – สนามกอล์ฟ Van Tro Club แถบนิคมอุตสาหกรรม Kim No Commune – Dong Anh ได้กล่าวเป็นภาษาอีสานกับผู้วิจัย ถึงความคิดถึงบ้านเกิดเมืองนอนว่า ...

“.. ดีใจหลายได้พบน้อง ... อ้ายมาทำงานอยู่เวียดนาม ได้ประมาณ 3 ปี แล้ว คิดถึงบ้านมาก เป็นสมาชิกของสมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) ได้มาร่วมงานดีใจมาก เพราะได้พบปะคนไทยมากหน้าหลายตา โดยเฉพาะอยากพบคนอีสานมาก มาที่นี้นอกจากได้ลงนามถวายพระพรและได้ร่วมแสดงความจงรักภักดีแล้ว ยังรู้สึกเหมือนได้อยู่ในบรรยากาศแบบไทย ๆ คือ แห่งผู้คนแต่งกายแบบไทย ๆ ได้ยินเสียงภาษาไทย กินอาหารไทย ฟังดนตรีไทย และพบปะคนไทยครับ ...”

(ธนกฤต ศิริวัฒนาร – สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2011)

กิจกรรมงานวันชาติไทย 5 ธันวาคม ของทุก ๆ ปี นั้น นับเป็นบทบาทที่สำคัญที่สุดโดยตรง ที่สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย อันเป็นหน่วยงานราชการของประเทศไทย และเครือข่ายชุมชนไทยผู้อพยพข้ามชาติในนาม “สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) – TBA” ได้ร่วมมือกันจัดขึ้นเป็นประจำทุก ๆ ปี ณ ห้องประชุมใหญ่ โรงเรียน มี เลีย – กรุง ห่า โน้ย ที่มุ่งแสดงออกถึงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ ภูมิพล อดุลยเดช ต่อพสกนิกรไทยไม่ว่าจะพำนักอยู่ในประเทศไทย หรือภายนอกประเทศที่ได้มีโอกาสแสดงออกซึ่งความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณนั้น ขณะเดียวกันกิจกรรมนี้ก็เหมือนการแสดงออกถึงซึ่ง “ความเป็นไทย” ที่ได้ถูกหล่อหลอมในเขาเหล่านั้นได้เกิดการรวมกลุ่มกัน และได้แสดงความเป็นชุมชนไทยออกผ่านทางภาษาไทย การร่วมกิจกรรมถวายพระพรองค์พระมหากษัตริย์ไทย รับประทานอาหารไทย ชมการดนตรีไทย และรำลึกถึงพระมหากษัตริย์ไทย อันนับเป็นจินตนาการร่วมทางชุมชนไทยในต่างแดนของพวกเขาเหล่านั้น เพื่อบรรเทาความโหยหาบ้านเกิดเมืองนอนในชั่วครั้งคราวของเวลาชีวิต

นอกเหนือไปจากการที่ “เครือข่ายผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ” ได้มีบทบาทโดยตรงในการสร้างชุมชนไทยในจินตนาการผ่านทางกิจกรรม “วันชาติไทย 5 ธันวาคม” ของทุก ๆ ปีแล้ว เครือข่ายคนไทยข้ามชาติของพวกเขาเหล่านั้นยังได้มีโอกาสสร้างชุมชนไทยในจินตนาการผ่านทางกิจกรรม “วันไทยแลนด์ เดย์” จึงจัดเป็นประจำในทุก ๆ ปี แล้วแต่ช่วงโอกาสและเวลา แต่โดยส่วนมากแล้วจะจัดใกล้กับวันเทศกาล “ลอยกระทง” ของไทย และในปี ค.ศ. 2011 นี้ โดยสมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรง โดยความร่วมมือของสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย และรวมทั้งกลุ่มคนไทยข้ามชาติเป็นส่วนมากก็ได้ร่วมกันจัดกิจกรรม “วันไทยแลนด์ เดย์” ซึ่งตรงกับวันที่ 3 ธันวาคม 2011 ณ American Club – 19 -23 Hai Ba Trung St., ระหว่างเวลา 06.00 – 21.00 น.

ภาพที่ 149 ประตูทางเข้า อเมริกัน คลับ สถานที่จัดงานวัน “ไทยแลนด์ เดย์”

คุณเจริญรัฐ เจริญวิเศษ (กึ่งกึ่ง) ผู้จัดใหญ่บริษัท ESON URAI PAINT CO., LTD. ซึ่งทำหน้าที่รักษาการแทน นายกสมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ) แทนตำแหน่งที่ว่าง ด้วยนายกสมาคมฯ คนเดิมได้ย้ายสถานที่ทำงานจากโรงแรมมีเลีย กลับประเทศไทยโดยถาวร ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานจัดงานวัน “ไทยแลนด์ เดย์” ในวันที่ 3 ธันวาคม 2011 ณ อเมริกัน คลับ ไว้ว่า ...

“... ปกติแล้วงานวัน “ไทยแลนด์ เดย์” นี้ เป็นงานที่จัดขึ้นมุ่งเพื่อให้คนไทยที่พำนักอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทยได้มีโอกาสเข้าร่วมพบปะกัน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้รู้จักกัน โดยมุ่งความสนุกเพลิดเพลินหลังจากได้คร่ำเคร่งทำงานกันมาเป็นรอบปี ๆ แล้ว โดยมีสมาคมและสมาชิกในเครือข่ายช่วยกันจัดครับ ... ส่วนรูปแบบนั้น เราก็เลือกให้มีกิจกรรมที่แสดงออกถึงศิลปะและวัฒนธรรมไทยเป็นหลัก เช่น ปีนี้ก็มี การออกร้านอาหาร สินค้าไทย หรือผลผลิตที่ผลิตในประเทศเวียดนาม ก็ช่วยกันบริจาคและจำหน่าย เพื่อเก็บเงินไปทำกิจกรรมสาธารณกุศล เช่น ช่วยโรงเรียนคนตามบอดในเวียดนาม หรือสมทบทุนช่วยบริจาคชาวกรุงเทพฯ ที่ประสบภัยน้ำท่วม ... บนเวทีเราก็มี กิจกรรมการแสดงจากเมืองไทย พร้อมดนตรีและ กิจกรรมงานวัด เช่น สอยดาว ตักปลาโยนห่วง ข่ายขนมไทย ๆ เป็นต้นครับ...”

“... พวกเราทุกคนล้วนไกลบ้าน บรรยากาศแบบนี้จึงจำเป็นเพื่อผ่อนคลายความคิดถึงบ้านครับ และอีกประการหนึ่ง คือ งานวันนี้เป็นเสมือนการรวมพลังแสดงออกซึ่งความเป็นไทยเพื่อให้ชาวเวียดนาม หรือชาวต่างชาติอื่นที่สนใจ หรือมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับคนไทยได้มีส่วนร่วมกิจกรรมของพวกเราครับ...”

(เจริญรัฐ เจริญวิเศษ – สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 150 สินค้าบริโภคไทยค่อนข้างเป็นที่ยอมรับในเวียดนามว่ามีคุณภาพสูง

คุณพวงเพชร กัญหา – ตัวแทนสินค้านำเข้าจากประเทศไทย ได้กล่าวถึงความนิยมสินค้าไทยของชาวเวียดนามว่า ...

“... เป็นตัวแทนนำเข้าสินค้าเบ็ดเตล็ดประเภทเครื่องบริโภคประมาณ 2 ปีแล้วค่ะ สินค้าขายดีมากค่ะ แม้นจะมีราคาสูงกว่าสินค้าจีนและสินค้าเวียดนามเอง .. น่าจะเป็นโอกาสดีสำหรับสินค้าไทยค่ะ ..”

(พวงเพชร กัญหา – สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 151 เวลากลางแจ้งการแสดง และผู้เข้าร่วมงานที่เป็นทั้งชาวไทยข้ามชาติ
ชาวเวียดนามและชาวต่างชาติอื่นที่ให้ความสนใจ

ภาพที่ 152 การสาธิตทำขนมไทยและการแต่งกายพื้นเมืองไทยจากตัวแทน
บริษัท SCG จำกัด และบริษัทยาง Vee - Rubber จำกัด

ภาพที่ 153 สินค้าไทยทั้งเป็นสินค้านำเข้าและผลิตในประเทศเวียดนาม

ไก่ และหน่อง – ตัวแทนจากการรวมกลุ่ม 3 บริษัทในเมือง ห่าย ฝ่อง (บริษัท ไพโรสณฑ์ เรียง เอสเตท จำกัด, คังเซ็น เคนโก, ร้านอาหารไทย บี เค เค ไทย เรสท์ดัวร์องท์ และร้านอาหารจานด่วน อาคิ โกะ) กล่าวอย่างยิ้มแย้มและสนุกสนานกับการเปิดร้านดักปลาน้ำโซคว่า ...

“... พวกเราช่วยกันทั้งพี่ ๆ น้อง ๆ 4 บริษัทฯ จาก ห่าย ฝ่อง นำโซคมาให้ชาวไทยทุกคน รางวัลมีตั้งแต่ใหญ่สุด คือ ตู้เย็น ไปจนถึงที่ออฟฟิศมดครับ แต่ทุกอย่างเป็นส่วนสินค้าไทยที่ทั้งผลิตในประเทศไทยเราและที่เวียดนามครับ ... บรรยายกาสงงานวัดแบบสุด ๆ คิดถึงเมืองไทยครับ ..”

(ไก่ และหน่อง – สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2011)

ภาพที่ 154 เกมสียอนหว่ง และดักปลางานวัดไทย

การที่พวกเขาเหล่านั้น ได้อพยพข้ามชาติเข้ามาดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ใหม่โดยการอาศัยเครือข่ายระหว่างพวกเดียวกันให้ผูกพันเป็นสายสัมพันธ์ให้สามารถจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกันได้ในทุก ๆ ปี โดยกิจกรรมที่พวกเขาสามารถร่วมกันสร้างและจัดหามาได้นั้นก็คือ กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่อาจจะเป็นกิจกรรมการแสดงบนเวทีด้วยศิลปะการแสดงไทย, การนำเสนอสินค้าและอาหารไทย, กิจกรรมงานวัดแบบต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองได้รู้สึกถึงพื้นที่นี้ คือ พื้นที่แห่งความเป็นไทยที่เต็มไปด้วยบรรยากาศแบบไทยๆ อันเป็นวิธีการสร้างความมั่นคงทางจิตใจสำหรับผู้ที่อยู่ไกลบ้านเพื่อให้รู้สึกคุ้นเคยและผูกพันกับพื้นที่ใหม่ให้รู้สึกว่าพวกเขาเหล่านั้นมีสภาพทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเกษตรเกิดขึ้น และนอกเหนือไปกว่านั้น อัตลักษณ์ของความเป็นไทยนี้ ก็ส่งผลในด้านการจำแนกความแตกต่างกับคนในพื้นที่ใหม่เพื่อเพิ่มคุณค่าในตนเองและสินค้าด้วย (Leonard, 1997)

2) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและดำเนินการทางธุรกิจการค้า

เครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” กันนับเป็นสายสัมพันธ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและดำเนินการทำธุรกิจการค้าในพื้นที่ประเทศพื้นที่ปลายทางมีความแตกต่างกันทางภาษาและวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง จิตวิญญาณความเป็นถิ่นกำเนิดเดียวกัน (Community origin) เป็นสายสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Weak ties) ที่เกิดขึ้นเมื่อผู้อพยพข้ามชาติที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนแต่มีสำนึกของการเป็นผู้พลพยายยถิ่นในพื้นที่ใหม่ร่วมกัน และขณะเดียวกันก็มีจิตสำนึกที่ดีร่วมกัน คือ เป็นผู้สังกัดอยู่ในรัฐชาติเดียวกัน และเมื่อได้มีโอกาสได้มาพบกันในพื้นที่ต่างแดน และก็มีมักเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ของการ

เป็นผู้มีสถานะผู้อพยพข้ามชาติเข้าด้วยกัน โดยการแสดงความตื่นตันทันทีอยากพูดคุย ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และให้ความช่วยเหลือเมื่อฝ่ายหนึ่งได้รับความเดือดร้อน และสายสัมพันธ์แบบนี้ก็อาจจะกลายเป็นสายสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้น (Strong ties) ได้ ซึ่งเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เท่าเทียมกัน และไม่เท่าเทียมกัน (Directional Flow) ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนที่สามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะร่วมมือกัน (Cooperative) หรือแข่งขันกัน (Competitive) ซึ่งอาจก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่สมดุล (Balance Reciprocity) และไม่สมดุลกัน (Negative Reciprocity) ขึ้น (Boissevain, J., 1974 : 35-39) อย่างไรก็ตาม หากสายสัมพันธ์นั้นได้รับการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องและยาวนาน โดยสายสัมพันธ์นั้นก็จะถูกนับเป็น “พี่น้อง” คนบ้านเดียวกันได้ในอนาคต (Massy et al., 1966 และ จิราลักษณ์ จงสถิตมัน, 2006 : 111-112) ข้อมูลภาคสนามของงานวิจัยนี้เปิดเผยให้เห็นว่า กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่มุ่งเดินทางไปทำธุรกิจนั้น มีการพึ่งพาข้อมูลข่าวสารในการขออนุญาตเปิดกิจการ การทำตลาดและขายฐานการจำหน่ายสินค้ากับ กลุ่มผู้อพยพข้ามชาติในรุ่นแรก ๆ ที่เข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ และสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม ดังปรากฏการณ์ภาคสนามที่เรียกว่า “เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน” ในเขตจังหวัด หาย ผ่อง พื้นที่ชายทะเลท่าเรือน้ำลึกที่สำคัญทางตะวันออก ของเมืองหลวง ห่า ไน๋น ประมาณ 140 กิโลเมตร

“เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน” เป็นองค์กรที่ไม่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเหมือนกับ “สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในเวียดนาม (ภาคเหนือ)” สายสัมพันธ์ของมวลสมาชิกเกิดขึ้นจาก “ความศรัทธาในความสามารถและความมีน้ำใจ” ของผู้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางโดยบังเอิญจากปากต่อปากของผู้ร่วมเครือข่ายที่ได้รับความช่วยเหลือทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร และการดำเนินการเพื่อเปิดกิจการโดยไม่มีการเรียกร้องค่าตอบแทนแต่ประการใดสำหรับนักธุรกิจข้ามชาติจากประเทศไทย จนผู้ที่ถูกกล่าวถึงได้กลายเป็น “จุดศูนย์กลาง – Hub” ที่เป็นผู้กระจายข้อมูลข่าวสารทางการค้า และให้ความช่วยเหลือในกระบวนการจัดการขออนุญาตเปิดกิจการ และการกระจายสินค้า จนเป็นที่รู้จักของหน่วยงานราชการและเอกชนทั้งในประเทศเวียดนาม และประเทศไทย จนได้รับเชิญให้ทำหน้าที่ปรึกษาบอร์ดสำนักงานการลงทุน (ส่วนโครงการในประเทศเวียดนาม) ของ สำนักงานคณะกรรมการการลงทุน ประเทศไทย

คุณไพฑูรย์ อรรถชัยภาวศุทธิ หนุ่มใหญ่วัย 57 ปี จากจังหวัดเพชรบูรณ์ และย้ายตามครอบครัวเข้ามาเรียนหนังสือ และประกอบอาชีพในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีปริญญาโทบริหารธุรกิจด้านการพัฒนาองค์กรและการจัดการ จากมหาวิทยาลัยชื่อดังจากเมืองไทย และเดินทางเข้ามาทำหน้าที่เป็นพนักงานทางด้านกฎหมายให้กับบริษัท เบอริเยคเกอร์ ที่เก่าแก่ของไทย ที่ได้เดินทางไปเปิดตลาดการลงทุนสินค้าทางด้านอุปโภคและบริโภคในประเทศเวียดนามยุคบุกเบิก หลังปี ค.ศ. 1989 ที่ประเทศเวียดนามได้ประกาศการใช้นโยบาย “เปลี่ยนแปลงใหม่ – โดย เมีย” และหลังจากนั้น เมื่อหมดสัญญาการทำงานกับบริษัทฯ ไพฑูรย์ จึงได้แยกตัวออกมาประกอบธุรกิจส่วนตัวร่วมกับเพื่อน ๆ ชาวเวียดนาม จนกระทั่งได้แต่งงานกับลูกสาวข้าราชการระดับสูง ที่เป็นนักธุรกิจไปในตัวด้วย ด้วยความสามารถส่วนตัวทั้งทางด้าน

กฎหมาย การประกอบธุรกิจและมีภรรยาที่เป็นข้าราชการระดับผู้บริหาร (รองผู้อำนวยการ) ของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด หาย ฝ่อง ทำให้ไฟทวร์ย์มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับข้าราชการในจังหวัด รวมทั้งนักธุรกิจในสายของพ่อตา และภรรยา จึงทำให้ไฟทวร์ย์ประกอบธุรกิจหลายรูปแบบ เช่น โรงงานขนม ร้านขายส่งของเบ็ดเตล็ด และร้านอาหารขนมเค้ก กิจการอสังหาริมทรัพย์ (บ้านเช่า) และอาจารย์จวนด่วน จนเป็นที่รู้จักของบรรดาข้าราชการ และพ่อค้าในจังหวัด หาย ฝ่อง ว่าเป็น “คนไทยข้ามชาติที่เป็นคนเวียดนาม” แล้ว

ภาพที่ 155 ร้านขนมและอาหารจวนด่วน “akiko” ที่มีชื่อเสียงของ

คุณไฟทวร์ย์และภรรยาชาวเวียดนาม

นอกเหนือจากนั้น ไฟทวร์ย์ ยังมีสายสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นกับ อัครมหาเศรษฐีของจังหวัดหาย ฝ่อง ชื่อ องค์ เหงวียน ห็อก เทวี่ ที่มีกิจการทางด้าน โทรคมนาคม (VIB – Hoang Huy Group) การส่งออกและนำเข้า และอสังหาริมทรัพย์ โดยไฟทวร์ย์ เป็นหุ้นส่วนกิจการผลิตมอเตอร์ไซด์ นำเข้ายี่ห้อ ฮา ก่อง (@) รถมอเตอร์ไซด์ สกุลสตูดเตอร์ จากประเทศญี่ปุ่น และนอกจากนั้น ไฟทวร์ย์ จะให้ความช่วยเหลือในเรื่อง นำองค์ เทวี่ และเครือญาติเดินทางเข้าไปใช้กิจการทางโรงพยาบาลเอกชนชื่อดังในเมืองไทย ด้วยมาตรฐานทางด้านสุขภาพในประเทศเวียดนามอยู่ในขั้นตอนกำลังพัฒนา จึงส่งผลให้ไฟทวร์ย์มีเครือข่ายทางการค้า และสามารถเข้าหาแหล่งเงินทุนของจังหวัดได้ผ่านกลุ่มนักธุรกิจและหน่วยงานราชการค่อนข้างสะดวก

ภาพที่ 156 อาคารสำนักงาน 8 ชั้นกลางเมือง ของบริษัท Hoang Huy – Finalcial Group
ขององค์เทวี เพื่อนเครือข่ายของคุณไฟทวร์ย์ ในจังหวัด หาย ฝ่อง

ปัญหาความเข้าใจในเรื่องเรื่องภาษา – วัฒนธรรมและกฎหมายการประกอบธุรกิจภายในประเทศเวียดนาม คือ ปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญที่สุดของนักลงทุนข้ามชาติจากประเทศไทย เมื่อนักธุรกิจข้ามชาติชาวไทยที่เดินทางเข้าไปลงทุนเปิดกิจการในประเทศเวียดนามนั้น ปัญหาแรกที่สำคัญที่สุด คือ ผู้ประกอบการและพนักงานชาวไทยขาดความเข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมของชาวเวียดนาม โดยเฉพาะความเข้าใจในภาษาเวียดนามที่เกี่ยวข้องกับภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และภาษาทางการประกอบธุรกิจการค้า การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการติดต่อสารที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้นยังประสบปัญหา เพราะชาวเวียดนามเพิ่งหันมาให้ความสนใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแทนภาษารัสเซีย และภาษาฝรั่งเศสอดีตเจ้าอาณานิคมได้ไม่นาน หลายบริษัทกิจการที่ต้องล้มเหลวในการลงทุนกลับไปด้วยให้ความสำคัญในความเข้าใจในภาษาเวียดนามน้อยเกินไป นอกเหนือไปกว่านั้น การเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมในการทำงานตามแบบอย่างแนวคิดเรื่องขงจื้อซึ่งฝังรากลึกอยู่ในจิตสำนึกของชาวเวียดนาม รวมทั้งระบบศักดินาอุปถัมภ์ และระบบข้าราชการแนวสังคมนิยมที่มีคุณลักษณะเฉพาะตนเองที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการการขออนุญาตการเปิดกิจการและดำเนินงานเป็นไปด้วยความยากลำบากในขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ดังนั้น การดำเนินงานในทุกขั้นตอนจึงต้องพึ่งพิงกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติรุ่นบุกเบิกที่สามารถกลืนกลายตนเอง ต่อสู้และต่อรองกับบุคคลและพื้นที่ใหม่จนสามารถสร้างเครือข่ายแบบแน่นแฟ้นให้เป็นของตนเองได้แล้วให้ช่วยเข้าไปดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ เช่นคุณ ไฟทวร์ย์ ที่ถูกนับเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการประกอบธุรกิจ และเชื่อมสายสัมพันธ์ไปยังคู่ค้าเจ้าของพื้นที่เดิม

ภาพที่ 157 การพบปะกันปรึกษาและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของสมาชิกเครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” ณ ร้านอาหาร bkk Thai Trendy Restaurant มีอยู่เป็นประจำ (ภาพถ่าย – จำเนียร เจ้าของร้านฯ)
(ภาพขวา – ประกอบด้วย ไพฑูรย์ [ขวามือสุด], ไก่และวุฒิ [พนักงาน บ. Northman] และซ้ายมือด้านในสุด บัญชา [เจ้าของบริษัท ออกแบบ]

ไก่ กับวุฒิ 2 หนุ่มจากตัวแทนบริษัทสี่ ทีเอโอ จำกัด ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่จาก บริษัทฯ ที่มีฐานการผลิตและจำหน่ายอยู่ที่ภาคใต้ของประเทศเวียดนามให้ขึ้นมาเปิดตลาดที่ภาคเหนือได้กล่าวถึง เหตุผลที่ต้องเข้ามาพบ ไพฑูรย์ ที่เมือง หาย ผ่อง ว่า ..

“... แรก ๆ เราก็มาเดินตลาดเองครับ โดยเข้าไปติดต่อกับบริษัท หรือห้างร้านต่าง ๆ ที่จำหน่ายอุปกรณ์ทางการก่อสร้าง ซึ่งปกติก็จำหน่ายสี่จากหลากหลายยี่ห้อและบริษัท เหมือนกับการทำตลาดที่เราเคยทำที่ภาคใต้ เราใช้เวลาในการเปิดตลาดอยู่นานถึง 6 เดือน งานไม่เดินและยอดจำหน่ายไม่เป็นไปตามคาดหมาย มีผู้แนะนำให้มาพบคุณ ไพฑูรย์ เมื่อเรามาพบก็ได้รับทราบถึงแนวคิดและข้อมูลที่เราไม่ทราบมาก่อนว่า การค้าขายที่ภาคเหนือต้องมีเครือข่ายและคนที่คุ้นเคยแนะนำให้ งานจึงจะเดิน ... เราจึงแวะเวียนมาเรื่อยครับ และก็เปิดตลาดได้แล้วที่เมือง หาย ผ่อง นี่แหละผ่านทางคุณไพฑูรย์ และภรรยาครับ ...”

“... เราไม่ต้องจ่ายอะไรให้พี่เขาเลยครับ ... คนบ้านเดียวกันครับ พี่เขาว่าอย่างนั้น ...”

(ไก่ และวุฒิ – สัมภาษณ์ 20 กุมภาพันธ์ 2011)

สอดคล้องกับแนวคิดเดียวกันนี้ สัญญา มีสกุล หนุ่มใหญ่สำเร็จปริญญาสถาปนิกจากอเมริกา กล่าวถึงการได้รับข้อมูลข่าวสารและวิธีการขออนุญาตเปิดกิจการการออกแบบก่อสร้าง และตกแต่งภายในในเมือง หาย ผ่อง ว่า ...

“... ผมได้รับคำแนะนำจากเพื่อนสถาปนิกที่เมืองไทยว่า หากจะมาเปิดกิจการที่นี่ ต้องหาเครือข่ายและคนคุ้นเคยกัน สำนักงาน BOI และเพื่อน ๆ แนะนำให้มาพบพี่ไพฑูรย์ทั้งในเรื่อง การตลาด การจัดการขอเปิดกิจการ ตลอดจนการหางาน ... ตอนนั้นขออนุญาตเปิดบริษัท ได้แล้วครับ และก็ไต่ถามจากเครือข่ายของพี่เขา งานเฟสท์แรกเป็นการออกแบบ

สำนักงานราชการ พร้อมตกแต่งภายใน ... ปกติตอนเย็น ๆ พวกเรามักมาพบกันที่ร้านอาหารไทย ... พบคนไทยหลายคนที่นี่ครับ ...”

(บัญชา มีสกุล – สัมภาษณ์ 20 กุมภาพันธ์ 2011)

ส่วน บริษัทกิจการขายตรง ประเภทผลิตภัณฑ์ความงามที่มีฐานการผลิตอยู่ที่เมืองไทยของ เครืออำพันรยทุธ กรุ๊ป บริษัท คังเซน – เคนโก อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด คุณ อธิศักดิ์ อำพันรยทุธ ได้กล่าวถึงการเปิดสาขาใหม่ ในเมืองหาย ฝ่อง ว่า ...

“... เราทำวิจัยตลาดก่อนครับว่า ชนชั้นกลางขึ้นไปของชาวเวียดนามมีความสามารถในการดูแลเรื่องสุขภาพและความงาม และเทรนด์กำลังมาแรงไม่เฉพาะในเมืองไทย ประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือแม้แต่เวียดนามก็เช่นเดียวกัน ... เราไปเปิดตลาดที่อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซียมาแล้วครับ ... อย่างไรก็ตาม ตามผลงานวิจัยนั้น ตลาดของเวียดนามนั้นมีความลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไปจากที่อื่นเป็นพิเศษ คือ เรายังไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างหมดจดในที่นี้ และการเข้าถึงผู้กระจายสินค้าและผู้บริโภค ตลอดจนวิธีการขออนุญาตเปิดกิจการที่ค่อนข้างซับซ้อน ... มีคนแนะนำให้มาพบกับคนไทยที่มีเครือข่ายที่นี่ครับ ... พวกเราจึงมาพบคุณไพฑูรย์ โดยเราส่งผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และเข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามมาก่อน ... ตอนนี้งานเตรียมการและนำสินค้าเข้าเริ่มเดินแล้วครับ คิดว่าอีกไม่นานกิจการคงเดินไปได้ ...” a

(อธิศักดิ์ อำพันรยทุธ – สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2011)

ภาพที่ 158 อธิศักดิ์ อำพันรยทุธ กรรมการผู้จัดการใหญ่ (กลางสวมสูท) และวรพจน์ อินทรคามิ ผู้จัดการสาขา (หาย ฝ่อง) บริษัท คังเซน – เคนโก จำกัด (กลาง – ขวามุมขวา)

ส่วน วรพจน์ จันทรคามิ ผู้จัดการหนุ่มรุ่นบุกเบิก ได้กล่าวถึงภาระงานความรับผิดชอบในเบื้องต้น คือ การขออนุญาต จัดหาอาคารสถานที่ และเตรียมการเปิดตลาดว่า ...

“... แรก ๆ งงวยมากครับ เพราะไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมการติดต่อประสานงาน ทำอะไรไม่ได้เลย จนพี่ไพฑูรย์เข้ามาช่วย จัดหาผู้รู้และเข้าใจภาษาเวียดนามให้ ภาษาอังกฤษใช้ไม่ได้เลยในที่นี้ ตอนนี้ได้พี่ไพฑูรย์ และพี่ จำเนียรช่วยดูแลครับ ... เย็น ๆ ก็จะหาทานอาหารไทยที่ร้านนี้ และก็มีโอกาสเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารการตลาดได้ที่นี้ครับ ...”

(วรพจน์ จันทรคามิ – สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2011)

ส่วนกิจการ “เรียวเอสเตท” โครงการชุมชนเพื่อผู้มีรายได้น้อยของเทศบาลนคร หาย ฝ่อง ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องขนาดใหญ่หลายโครงการ โครงการที่ 1 และโครงการที่ 2 มีจำนวนหน่วยการก่อสร้าง 500 หน่วย โดยความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานราชการ สำนักงานเทศบาลนคร หาย ฝ่อง จัดหาพื้นที่ให้เปล่า และบริษัท ไพโรสนท์ เรียวเอสเตท จำกัด (กิจการเรียวเอสเตท อันดับ 1 ของเมืองไทย ในปี ค.ศ. 2011) เป็นผู้ร่วมลงทุนในโครงการก่อสร้าง เมื่อก่อสร้างเสร็จแล้ว รัฐบาลจะเป็นผู้รับซื้อทั้งหมดและจัดจำหน่ายต่อประชาชนผู้มีรายได้น้อย

ภาพที่ 159 คุณ จารุพัฒน์ ทรางสายสกุล ผู้จัดการใหญ่ (ฝ่ายควบคุมการก่อสร้าง)
(เสื้อแขนยาว – เทา ยืนกลางเยื้องขวา) และคุณ นูรณินทร์ ลักณะกุล – ผู้อำนวยการ
(เสื้อแขนยาว – ขาว ยืนกลาง) บริษัท ไพโรสนท์ – เวียดนาม จำกัด

คุณ จารุพัฒน์ ทรางสายสกุล ผู้จัดการใหญ่ (ฝ่ายควบคุมการก่อสร้าง) กล่าวถึงความ เป็นมาของโครงการ และการประสานงานความร่วมมือกับฝ่ายสำนักงานเทศบาล นคร หาย ฝ่อง ว่า ...

“... เราเคยมีประสบการณ์การก่อสร้างอาคารพักอาศัยในรูปแบบ หมู่บ้านจัดสรร อาคาร พานิชย์ และบ้านพักอาศัย ใน 10 ประเทศในแถบเอเชียมาแล้ว ... ทางบริษัทฯ มองเห็นว่า กิจการเรียวเอสเตทที่เวียดนามมีแนวโน้มก้าวหน้าและมีความเป็นไปได้สูง จึงได้ส่ง ทีมงานเข้ามาลงพื้นที่ ติดต่อและประสานงานกับทางจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานราชการ ใช้ เวลาอยู่เกือบ 3 เดือน (ใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสาร) งานไม่สามารถดำเนินไปได้ กระบวนการติดต่อหน่วยงานราชการติดขัด หยุ่มหิมและเนิ่นนานมาก ... การเดินทางไป – มาของทีมงานไม่ก้าวหน้า สุดท้าย มีผู้แนะนำในมาพบคุณ ไพฑูรย์ และเพื่อนคนไทย ที่นี้ ... หลังจากนั้น เราจึงพบว่า มีหลายเรื่องที่เรามองข้ามไป โดยเฉพาะในเรื่อง ภาษา และวัฒนธรรมการดำรงชีพของชาวเวียดนาม และวัฒนธรรมในการติดต่อหน่วยงาน ราชการ... ตอนนี้งานเดินไปคล่องมาก เราเปิดอาคารสำนักงาน การขออนุญาตการ ก่อสร้าง และมีทางหน่วยงานเทศบาลเป็นผู้จัดการเรื่องที่ดินให้ ... เฟสที่ 1 จะได้เริ่มงาน ก่อสร้างในเร็ววันครับ ...”

(จารุพัฒน์ ทรางสายสกุล – สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2011)

เครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติ โดยเฉพาะ “เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน” ของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทย นับว่ามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเบื้องต้นในเรื่อง การจัดการตลาด การเตรียมสถานที่ การขออนุญาตดำเนินกิจการ ที่สำคัญอย่างยิ่ง ประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ยังคงยึดมั่นในวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมในหน่วยงานราชการที่จะต้องมีผู้แนะนำที่คุ้นเคย หรือมีเครือข่ายในการดำเนินการ การจ่ายค่าอำนวยความสะดวกเป็นช่องทางที่จะต้องเรียนรู้และดำเนินการให้เหมาะสม และนับรวมเป็นค่าลงทุน กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในรุ่นแรก ๆ ที่มีการกลืนกลาย ต่อสู้และต่อรองจนได้รับการยอมรับว่าเป็น “คนนอกที่เป็นคนใน” หรือเป็นพวกเดียวกัน คือ ผู้อยู่ระหว่าง (Centrality Betweeness) ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจให้สำเร็จลุล่วงไปได้เป็นอย่างดี

3) การบูรณาการภาพลักษณ์ของสินค้าผ่านวัฒนธรรมลูกผสมไทย - เวียดนาม

เครือข่ายแบบแบบจำลอง (Contracted Model) มีบทบาทสำคัญอย่างหนึ่งในการบูรณาการเพื่อนำเสนอความเป็น “สินค้าไทยและวัฒนธรรมไทย” ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายของชาวเวียดนามผ่านมาตรฐานความมีคุณภาพ พิธีกรรม ตัวอักษรไทย ดนตรีการแสดงไทยและภาษาไทย โดยในช่วงปลายปีของแต่ละปีนั้น จัดกิจกรรมงานวันแสดงสินค้าไทย (Thailand Trade Exhibition) จะถูกจัดขึ้นทั้งในบริเวณย่านการค้าของภาคใต้ (เมือง ไซ จี มิงห์), ภาคกลาง (เมือง เฮว) , ภาคเหนือ (เมือง ห่า โนญ) และเมือง หาย ฝอง และในปี ค.ศ. 2012 นี้ก็เช่นเดียวกัน สำนักงานสนับสนุนการส่งออก (Department of Promotion) กระทรวงอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ ประเทศไทย (Ministry of Commerce - Thailand) และ สถานทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โนญ (โดยสำนักงานที่ปรึกษาด้านการทูตพาณิชย์) ในความร่วมมือของ (in Collaboration with) บริษัท VINEXAD ได้ถูกจัดขึ้นในระหว่างวันที่ 9 – 12 สิงหาคม ค.ศ. 2012 ณ ทำเนียบความร่วมมือทางวัฒนธรรมไซเวียด – เวียดนาม ณ เลขที่ 91 ถนน Tran Hung Dao เมือง ห่า โนญ คุณบุษบา บุตรรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานการทูตพาณิชย์ ประจำสาขา ณ กรุง ห่า โนญ ได้กล่าวอธิบายถึงรูปแบบการจัดงาน และวัตถุประสงค์ของการจัดงานไว้ว่า

“... วัตถุประสงค์หลักของการจัดงาน “วันนิทรรศการสินค้าไทย ปี ค.ศ. 2012 นี้ ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตสินค้าไทยรายใหม่ ทั้งที่เป็นบริษัทใหม่ หรือเป็นสินค้าตัวใหม่ ๆ ที่ได้รับ “มาตรฐาน มอก.” ได้มีโอกาสเข้ามานำเสนอสินค้าในประเทศเวียดนาม พร้อมเปิดโอกาสให้ตัวแทนผู้ผลิต และผู้ตัวแทนผู้จำหน่ายได้มีโอกาสพบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และตกลงซื้อขายกัน โดยมีหน่วยงานราชการเช่นเรา เป็นตัวกลาง และในปีนี้รูปแบบการจัดก็ได้นำไปจากเดิม คือ ในขณะที่งานการแสดงสินค้าก็ได้จัดให้มีการจำหน่ายสินค้าพร้อมกันไปในตัว เพราะมีจำนวนผู้ที่ให้ความสนใจจากผู้ซื้อสินค้าปลีกอย่างล้นหลาม ด้วยสินค้าไทยจะเป็นที่ยอมรับในเรื่องคุณภาพ หากเปรียบเทียบกับสินค้าอื่น ๆ ของหลายประเทศในเวียดนาม..”

ส่วนผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานนั้น เราเลือกวิธีการจ้างเหมากับเครือข่ายเอกชนในกำกับและความร่วมมือของกระทรวงการค้าและพาณิชย์ของเวียดนาม คือ บริษัท

บริษัท VINEXAD จำกัด ด้วยเหตุผล คือ ถือเป็นผสมผสานรูปแบบการจัดให้มีแบบไทย ๆ และเวียดนามเข้าด้วยกัน ซึ่งน่าจะให้ความรู้สึกที่ดี ๆ จากสื่อและผู้เข้าร่วมชม อันเป็นการ สอดแทรกวัฒนธรรมและวัฒนธรรมเวียดนามเข้าด้วยกันอย่างค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป และ ที่สำคัญ บริษัทเขามีความพร้อมในการจัดการและเป็นมืออาชีพอยู่แล้ว น่าจะดีกว่าเราไป ดำเนินการเองในบ้านเมืองที่เราไม่ค่อยคุ้นเคยทางภาษาและวัฒนธรรมได้เต็มที่ ...”

(บุษบา บุตรรัตน์ - สัมภาษณ์ - 25 กรกฎาคม 2012)

ภาพที่ 160 สินค้าไทยที่นำไปสาธิตในงานวันนิทรรศการการค้าไทยนั้น ต้องได้มาตรฐานการประกันคุณภาพ

ตาม มาตรฐานของกระทรวงอุตสาหกรรมไทย เพื่อยืนยันความมีคุณภาพ

ในกรณีความเห็นของผู้รับผิดชอบ คือ สำนักงานผู้ช่วยทูตพาณิชย์นี้ ในกรณีของการบูรณาการ ทางวัฒนธรรม (Hybridity) จึงน่าจะเป็นทางเลือกในการเริ่มต้นที่ดีอย่างหนึ่งที่ใช้ในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์แบบค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไปให้ผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ได้ค่อย ๆ ซึมซับเอาความแตกต่างทาง วัฒนธรรมแบบก้าวกระโดด และเพื่อต่อยอดแนวคิดนี้ ในการจัด **พิธีกรรม** การแถลงข่าวของ สถาน เอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โหน่ย ในเรื่องรายละเอียดการจัดงานวันแสดงสินค้าไทย ครั้งที่ 12 ณ กรุง ห่า โหน่ย ก็ได้เลือกแถลงข่าวเป็น “ภาษาไทย” อย่างชัดถ้อยชัดคำ มีความหมายกระชับรัดกุม มากกว่าการเลือกใช้ภาษาอังกฤษ หรือ ภาษาไทย แล้วหลังจากนั้น ก็ให้มี “ล่ามชาวเวียดนามที่รู้ ภาษาไทย” ได้แปลเป็นภาษาเวียดนามอีกครั้งหนึ่ง โดยการจัดงานแถลงข่าวนี มีขึ้นที่ ในวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 2012 ณ โรงแรม มีเลีย โดยมีคณะผู้แทนไทย คือ ท่านอนุสรณ์ ชินวัฒน์ เอกอัครราชทูต ไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โหน่ย, คุณ บุษบา บุตรรัตน์ อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายการพาณิชย์ และตัวแทน สำนักงานส่งเสริมการค้า กระทรวงพาณิชย์เวียดนาม คุณ NGUYEN KHAC LUAN ผู้จัดการบริษัท VINEXAD จำกัด ในระหว่างเวลา 14.00 – 15.30 น. และมีตัวแทนของสื่อมวลชนต่าง ๆ เข้าร่วมฟังเป็น จำนวนมาก และในกรณีที่ผู้สงสัยซักถาม ทางหน่วยงานแถลงข่าวก็จะตอบเป็นภาษาไทย และมีล่ามคอย แปลกลับไปเป็นภาษาเวียดนามเช่นเดียวกัน เพื่อยืนยันในอัตลักษณ์ของความเป็นเจ้าของภาษาไทยและ สินค้าไทย

ภาพที่ 161 พิธีกรรมแถลงข่าวงานวันนิทรรศการสินค้าไทย ครั้งที่ 12 ณ ห้องแถลงข่าวโรงแรม มีเลีย ในบรรยากาศท่ามกลางสัญลักษณ์แบบวัฒนธรรมไทยและภาษาไทย

พิธีเปิดงานวันแสดงสินค้าไทยยังคงใช้วิธีการนำเสนอการผสมผสานของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมเวียดนามเพื่อนำไปสู่ความคุ้นเคยและภาคภูมิใจของเจ้าของสินค้าและเจ้าของพื้นที่ ในงานวันเปิดงานนิทรรศการสินค้าไทยในวันพฤหัสบดีที่ 9 สิงหาคม 2012 ระหว่างเวลา 09.00 – 10.15 น. นั้น พิธีการเริ่มต้นตามลำดับ คือ

09.00 – 09.05 น.

- พิธีกรกล่าวต้อนรับแขกผู้มีเกียรติ
- พิธีกรกล่าวต้อนรับแขกผู้มีเกียรติที่เข้ามาร่วมงาน โดยเริ่มต้นจากการแนะนำแขกรับเชิญฝ่ายๆ ไทย ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า ไหน่ย์, ตัวแทนของกระทรวงพาณิชย์ไทย, ผู้บริหารระดับสูงไทยในเวียดนาม, คณะกรรมการจัดงานฝ่ายไทย และชาวไทยในเวียดนาม และตามด้วยคณะตัวแทนจากประเทศเวียดนาม (ผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า), นายกสมาคมเวียดนาม – ไทย, ผู้บริหารระดับสูงของเวียดนาม และแขกผู้มีเกียรติของฝ่ายเวียดนาม

พิธีการกล่าวต้อนรับด้วยภาษาไทย ล่ามชาวเวียดนามแปลเป็นภาษาเวียดนาม และภาษาอังกฤษ

09.10 น. – ตัวแทนฝ่ายเวียดนาม ในนามผู้อำนวยการฝ่ายรับจ้างเหมาจัดงาน กล่าวแสดงความยินดี

09.10 – 09.30 น

- การแสดงดนตรีและศิลปวัฒนธรรมไทย การฟ้อนเชืงขวัญ และฟ้อน 4 ภาคไทย
- ผู้แทนไทย โดย อัครราชทูตเบอร์ 1 บุญรงค์ พงษ์เสถียรศักดิ์ สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า ไหน่ย์ กล่าวต้อนรับ กล่าวแสดงความยินดี กล่าววัตถุประสงค์ของการจัดงาน และขอบคุณคณะผู้จัดงาน และคณะตัวแทนฝ่ายเวียดนามและแขกผู้มีเกียรติ

09.45 น. ผู้แทนฝ่ายเวียดนาม กล่าวแสดงความยินดี

10.00 – 10.10 น.

- ผู้แทนฝ่ายไทยและเวียดนาม ร่วมกันตัดริบบิ้นเปิดงานที่เชิญมาโดย สวทช. ในชุดประจำชาติเวียดนาม จำนวน 9 คน และชมงานแสดงสินค้า และขณะเดียวกันบนเวทีก็เปิดการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมไทยที่น่าสนใจหลายรายการ

ภาพที่ 162 งานนิทรรศการสินค้าไทย ปี 2012 จัดขึ้น ณ ศูนย์ ICE Hanoi, พร้อมพิธีเปิดที่แฝงรูปแบบการนำเสนอวัฒนธรรมแบบผสมผสานไทย – เวียดนาม

ภาพที่ 163 คณะกรรมการผู้ดำเนินงานร่วมนำเสนองาน (Organizer) ที่เลือกนำเสนอการจัดงานแบบผสมผสานชาวเวียดนาม (ซ้าย – Ms. Nguyen Thu Thuy – เลขานุการสำนักงานทูตพาณิชย์) และ Ms. Le Thanh Giang (กลาง – ผู้ช่วยผู้จัดการบริษัท VINEXAD จำกัด)

ในพิธีเปิดงานนิทรรศการสินค้าไทย ปี 2012 ณ ศูนย์วัฒนธรรมเวียดนาม – เลียนไซ ในเช้าวันที่ 9 กรกฎาคม 2012 นั้น พิธีเปิดงานเป็นบรรยากาศแบบผสมผสานระหว่างความหลากหลายทางวัฒนธรรมไทย คือ ฉากหลังงานกลุ่มสีม่วง – ชมพูซึ่งแสดงออกถึงสีส้มและสัญลักษณ์ของความเป็นวัฒนธรรมไทย พร้อมการแสดงศิลปะและดนตรีไทย 4 ภาคอย่างอ่อนช้อยและครื้นเครง ผสมผสานกับสีส้มและสัญลักษณ์ของความเป็นเวียดนาม คือ แดง – เหลือง อันเป็นสีสัญลักษณ์ทางความรุ่งเรืองและกล้าหาญของชาติเวียดนาม พร้อมสวทช. ในชุดประจำชาติ “อ้าว ส่าย” จำนวน 9 คน (เลขมงคลของประเทศไทย) ได้เชิญช่อดอกไม้และริบบิ้นโบว์สีแดงเหลือง เพื่อให้ผู้แทนทั้งสองประเทศได้ร่วมกันตัด – เปิดสายสัมพันธ์ความร่วมมือทางการค้าของทั้ง 2 ประเทศ

คุณ เวียดนาม Ms. Nguyen Thu Thuy – เลขานุการสำนักงานทูตพาณิชย์) และ Ms. Le Thanh Giang ผู้ช่วยผู้จัดการบริษัท VINEXAD จำกัด ผู้ดำเนินงานกล่าวถึงแนวคิดในการจัดงานนี้ว่า

“ ... หลังจากเราเราแนวคิดในเรื่องรูปแบบการจัดงานจากทาง สำนักงานทูตพาณิชย์ ไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย ว่าต้องการได้บรรยากาศและวิธีดำเนินงานให้เป็นรูปแบบ ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมเวียดนาม เพื่อให้ต้องการเกิดความ กลมกลืนในบรรยากาศของความเป็นประเทศบ้านพี่เมืองน้อง จึงได้จัดสีส้ม และกิจกรรม นำเสนอบนเวทีให้ปรากฏออกมาให้เห็นแบบที่เห็นนี้แหละค่ะ คือ โทนสีเป็นแบบ ไทย ๆ (ม่วง + ชมพู) และแบบเวียดนาม (แดง + เหลือง) ซึ่งก็สร้างความเป็นกันเองระหว่างผู้เข้า มาร่วมงานทั้งสองฝ่ายค่ะ ..”

(Nguyen Thu Thuy และ Le Thanh Giang – สัมภาษณ์ 9 กรกฎาคม 2012)

ในบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเรื่อง คุณภาพของสินค้า กระบวนการ ผลิตตลอดจนกระบวนการให้เคลื่อนย้ายสินค้าอันเป็นเป้าหมายหลักที่ทางฝ่ายสำนักงานส่งเสริม การส่งออกสินค้าไทย และสำนักงานทูตพาณิชย์ ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ว่า เพื่อให้หน่วยงานเอกชน หรือราชการทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสพบกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันนั้น บรรยากาศในการพบปะเป็นไปได้อย่างราบรื่นแน่นอนจะประสบปัญหาในเรื่องการสื่อสารที่ทั้ง 2 ฝ่าย ใช้ภาษาคนละตระกูลกัน แต่อย่างไรก็ตามก็มีกระบวนการเรื่องการใช้ล่าม และภาษาอังกฤษ เข้ามาแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้

ภาพที่ 164 ผู้แทนหน่วยงานเอกชนฝ่ายไทย (ขวา) และผู้แทนหน่วยงานเอกชนเวียดนาม (ซ้าย) กำลัง แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเรื่องสินค้าและรายละเอียด

คุณรังสิมา ศิริโรดมรัมย์ ตัวแทนบริษัทผลิตภัณฑ์สมุนไพร เกี่ยวกับสุขภาพและความงาม กล่าวถึง ผลสัมฤทธิ์ของการเดินทางมาร่วมงานครั้งนี้ว่า ...

“ ... ชาวเวียดนามให้ความสนใจผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสุขภาพและความงามที่มาจาก สมุนไพรมากค่ะ ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพและความงามกับตัวแทน ทางเวียดนาม 3-4 ท่าน น่าจะสานงานต่อได้ แต่มีปัญหาเรื่องภาษามาก ค่ะ ... มีชาว เวียดนามหลายท่านไม่สามารถใช้ภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษได้ถึงขั้นเจรจาธุรกิจกัน ..”

(รังสิมา ศิริโรดมรัมย์ – สัมภาษณ์ 9 กรกฎาคม 2012)

หน่วยงานราชการไทย หน่วยงานองค์กรรัฐวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานเอกชนขนาดเล็ก (SME) ก็ได้มาร่วมงานและได้รับรู้ถึงความสามารถของตลาดการค้าเวียดนามไปในทิศทาง

เดียวกัน คือ ตลาดเวียดนามเป็นตลาดทางการค้าที่มีชีวิตชีวา คือ ประชาชนให้ความสนใจในคุณภาพของสินค้าไทยและมีกำลังในการซื้อ หากตลาดการค้าเสรีประชาคมอาเซียนมาถึงในเร็ว ๆ นี้ กำแพงภาษีหมดไป การคมนาคมสะดวกขึ้น กระแสการเงินสอดคล้องกันน่าจะช่วยส่งเสริมให้สินค้าไทยกระจายและเป็นที่ยอมรับไม่ช้า

ภาพที่ 165 คุณภาณุ ชันแก้ว พาณิชย์จังหวัดน่าน (ภาพซ้าย – ชาย) และ คุณ นิชาภา ชาญกอบเกียรติ ผู้จัดการฝ่ายการเงินและการตลาด ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์กรมหาชน) นิรมล ตาก้า (ภาพกลาง – ขวา) ผู้ช่วยผู้จัดการบริษัทส่งออกสินค้าไทย – จ. ลำพูน คุณ นิก (ภาพขวาสุด) เจ้าของกิจการ SME (ขวา) ต่างได้รับความพึงพอใจในแนวทางการทำตลาดในเวียดนาม

คุณ ภาณุ ชันแก้ว พาณิชย์ จังหวัดน่าน ผู้นำทีมสินค้า OTOP กล่าวว่า ...

“... เรามีสินค้าผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ที่กำลังพัฒนาและยกระดับและคุณภาพครับ แต่เรามีปัญหาเรื่องการตลาดและการกระจายสินค้า ค่าขายเพียงในประเทศคงยังไม่พอ เมื่อมาเห็นตลาดที่นี่แล้ว ทำให้มองเห็นเห็นโอกาสและสามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปไตร่ตรองวิเคราะห์ครับ เรามีปัญหาเพียงระบบการจัดการเงินและการขนส่งเท่านั้นครับ”

ภาณุ บันแก้ว – สัมภาษณ์ – 9 กรกฎาคม 2012)

ส่วนคุณ นิชาภา ชาญกอบเกียรติ ตัวแทนของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์กรมหาชน) กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการมาร่วมงานในครั้งนี้ว่า

“... องค์กรมหาชนเรามีจุดมุ่งหมาย คือ พยายามนำเสนอสินค้าผ่านอัตลักษณ์ของความเป็นไทย และเราเห็นว่าที่นี่ “ความเป็นไทย” ขายได้ สังเกตได้จากจำนวนผู้คน และกำลังการซื้อของผู้บริโภค และเห็นว่าสินค้าไทยมีมาตรฐานสู้ได้กับสินค้าชาติอื่น ๆ ... ตลาดบ้านเราอยู่ใกล้ น่าจะมีโอกาสที่ดี ... “

(นิชาภา ชาญกอบเกียรติ – สัมภาษณ์ 9 กรกฎาคม 2012)

นิรมล ตาก้า ผู้ช่วยผู้จัดการบริษัทส่งออกสินค้าไทย – จ. ลำพูน กล่าวไว้ค่อนข้างสอดคล้องกันว่า

..

“... มองหาตลาดส่งออกสินค้าเบ็ดเตล็ดจากเมืองไทยค่ะ เราต้องการหาตัวแทน หรือผู้ส่งผ่านสินค้าที่เวียดนาม และได้พบตัวแทนพ่อค้าคนกลางที่มองหาโอกาสเช่นเดียวกัน

คิดว่าทำได้ค่ะ เพราะเราเคยนำออกสินค้าไปยี่ปั๊ตลาดเอเซียอื่นอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องการความมั่นใจในกำลังซื้อและความนิยมสินค้าไทยเอง ... ตอนนี้ได้พบกับตัวแทน ประมาณ 5-7 คน น่าจะมีโอกาสสานต่อได้ค่ะ ...”

(นิรมล ตาก้า – สัมภาษณ์ 9 กรกฎาคม 2012)

ส่วน นิก – เจ้าของกิจการ SME รายใหม่ที่น่าสนใจค้าพวกเครื่องประดับงานฝีมือมานำเสนอและจำหน่ายนั้น กล่าวถึงแนวโน้มเครื่องประดับและความสนใจของชาวเวียดนามว่า ...

“ ... มองเห็นแนวโน้มทิศทางการบริโภคเครื่องประดับแบบใหม่ ๆ แปลก ๆ ของคนเวียดนามครับ คิดว่าชาวเวียดนามตามกระแสแฟชั่นโลก เพียงแต่ว่าเขาต้องการเวลาในการทำความคุ้นเคยกับสินค้าไทยตัวใหม่ ๆ ครับ ... ขายได้ครับ แม้สินค้าเราจะแพงนิดหน่อย เพราะเป็นสินค้ามือทำครับ ...”

(นิก – สัมภาษณ์ 9 กรกฎาคม 2012)

เครือข่ายแบบเหมาจ้าง (Contracted Model) ที่สำนักงานส่งเสริมการส่งออก กระทรวงอุตสาหกรรมและพาณิชย์ไทย และสำนักงานการทูตพาณิชย์ได้เลือกใช้นั้นนับเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่มี “บทบาท” สำคัญในการช่วยเหลือและกระตุ้นให้หน่วยของรัฐ องค์กรและเอกชนไทยได้มีโอกาสเข้าไปในแสวงหาข้อมูลข่าวสาร การนำเสนอ การแลกเปลี่ยนและจำหน่ายสินค้าไทยโดยตรงต่อผู้บริโภค ผู้กระจายสินค้า และหน่วยงานราชการในประเทศเวียดนามได้อย่างสะดวกและน่าเชื่อถือ ด้วยการเข้าหาตลาดสินค้าในต่างประเทศที่มีภาษาและวัฒนธรรมการบริโภคที่แตกต่างกันนั้นนับเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจกันระหว่างการสื่อสารผ่านภาษาที่ไม่เหมือนกัน พรหมแดนทางด้านกฎหมายและระเบียบทางการค้า การขนส่งสินค้า กำแพงภาษีและความแตกต่างของระบอบการปกครอง ดังนั้น แนวนโยบายทางด้านด้านค้าที่อาศัยการเชื่อมโยงคุณภาพและรูปลักษณะสินค้าผ่านการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของประเทศต้นทางและประเทศปลายทางจึงมีนัยสำคัญที่ช่วยให้การกระจายข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและสินค้าของทั้ง 2 ฝ่ายเป็นไปได้ด้วยความเหมาะสมตามเงื่อนไขและปัจจัยในช่วงระยะเวลาขณะนั้น

4) การเคลื่อนย้ายไปสู่อาชีพใหม่ที่เหมาะสม

เครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” มีบทบาทต่อการเคลื่อนย้ายไปสู่อาชีพที่เหมาะสมในพื้นที่เดียวกัน ความผูกพันกันแบบหลวม ๆ (Weak ties) ในกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ในฐานะผู้มีสำนักร่วมกันทางเชื้อชาติ (Community origin) นั้น เมื่อสายสัมพันธ์ได้ดำเนินไปอย่างมั่นคงได้ระยะหนึ่งก็สามารถส่งผลไปสู่การมีสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้น (Strong ties) และสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นนี้ก็จะมีบทบาทส่งผลต่อการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันไปในทางที่ดีขึ้นอย่างหลากหลาย จากข้อมูลภาคสนามของกลุ่มเครือข่ายข้ามชาติในพื้นที่ จังหวัด หาย ฝ่อง ได้เกิดปรากฏการณ์การเกื้อหนุนซึ่งกันและกันให้เกิดการเคลื่อนย้ายการประกอบอาชีพไปในทางที่เหมาะสมอย่างน่าสนใจ

เมื่อช่วงปลายปี ค.ศ. 2010 ผู้วิจัยได้มีโอกาสเดินทางไปราชการในพื้นที่ จังหวัด หาย ฝ่อง และได้มีโอกาสพบนักธุรกิจไทยข้ามชาติที่สร้างหลักประกันและสร้างครอบครัว โดยการแต่งงานกับสตรีชาวเวียดนาม และประกอบธุรกิจอย่างมั่นคง คือ คุณไพฑูรย์ อรรถภาวศุทธิ และก็เป็นช่วงของการบังเอิญพอดี ในขณะนั้นเอง ได้มีนักธุรกิจหนุ่มหน่วยก้านดี 2 คน เชื้อสายจากจังหวัดทางภาคอีสานของประเทศไทยที่ไปทำงานประจำอยู่กับ บริษัท ที เอ โอ จำกัด ที่มีโรงงานและสำนักงานอยู่ทางภาคใต้ของประเทศเวียดนาม ได้ขึ้นไปเปิดตลาดในบริเวณภาคเหนือของประเทศเวียดนาม และทราบว่าเกิดปัญหา คือ ไม่สามารถเปิดตลาดได้ในพื้นที่ภาคเหนือ ทั้งที่ใช้เวลาในการจัดการอยู่เกิน 6 เดือนแล้ว จึงได้เดินทางขึ้นมา จังหวัด หาย ฝ่อง เพื่อขอคำปรึกษาและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน ผู้วิจัยจึงได้มีโอกาสร่วมวงสนทนาด้วยในฐานะแขกของคุณไพฑูรย์ และเป็นคนไทยข้ามชาติร่วมพื้นที่เดียวกัน

ภาพที่ 166 ไก่และวุฒิ (ขวา – เสื้อสีฟ้า) นั่งติดกับคุณไพฑูรย์ (ขวา)

ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในภาคเหนือของเวียดนาม รุ่นแรก ๆ

ในช่วงต่อมา ผู้วิจัยได้ทราบว่า ไก่และวุฒิ ได้เป็นตัวแทนของบริษัทฯ ได้เข้ามาร่วมทุนเปิดกิจการจำหน่ายสี ที เอ โอ กับคุณ ไพฑูรย์ และร่วมมือไปยังเครือข่ายทางเครือญาติและการค้าของคุณ ไพฑูรย์ และภรรยา เปิดบริษัทตัวแทนจำหน่ายสีขายให้กับหน่วยงานราชการและเอกชนในพื้นที่ จังหวัด หาย ฝ่อง ผ่านสายสัมพันธ์ทางเครือญาติของภรรยาและพ่อตา ของคุณไพฑูรย์ และต่อมา ในต้นปี ค.ศ. 2011 ผู้วิจัยได้เดินทางไปราชการที่จังหวัด หาย ฝ่อง อีกครั้ง ก็ได้พบความก้าวหน้าของการจัดตั้งบริษัทตัวแทนจำหน่ายสีดำเนินไปด้วยดี มีสำนักงานจำหน่ายและจัดเก็บสี โดยรูปแบบการดำเนินการประกอบไปด้วยเครือข่ายทางการค้า 3 ส่วน บริษัท ที เอ โอ จำกัด, คุณไพฑูรย์และภรรยา และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไปร่วมเปิดกิจการภายใต้การดำเนินการของคุณ ไพฑูรย์และภรรยาและเป็นโอกาสดีที่หลังจากผู้วิจัยได้เดินทางมาถึง 1 วัน คุณไพฑูรย์ ไก่และวุฒิ พร้อมตัวแทนฝ่ายหน่วยงานราชการในจังหวัด (ในฐานะผู้ร่วมทุน) จะได้เดินทางไปเจรจาเสนอราคาต่อ คณะกรรมการบริหารฝ่ายจัดซื้อและจัดจ้าง ของอำเภอ วัง บ้าว (Vin Bao) ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด หาย ฝ่อง ประมาณ 35 กิโลเมตร บรรยาการเสนอราคาที่ไม่ต้องมีการเจรจา แต่แสดงออกถึงการยอมรับโดยการส่งตัวแทนมาร่วมรับประทานอาหารเช้าอย่างมีมิตรภาพ และต่อมาทราบว่า ทางตัวแทนได้รับสิทธิจำหน่ายสีสำหรับใช้ทาปรับปรุง สถานีอนามัยทุกหมู่บ้านและตำบลในอำเภอ วัง บ้าว และกิจการจำหน่ายสีดำเนินไปด้วยดีมาตลอด

ภาพที่ 167 คุณไพฑูรย์นั้งเต็ม – กินข้าว ๆ ผู้ช่วยนายอำเภอ วัง บ้าว หน้าตาแดงแปลงปลั่ง (ภาพซ้าย) และ
ไ้กับวุฒิก็นั่งถัดไป (ที่ 2 และ 3) กับผู้ช่วยนายอำเภอ วัง บ้าว
และกำลังพูดคุยกับฝ่ายวิศวกรอำเภอฯ ผังตรงกันข้าม

ต่อมา ในกลางปี ค.ศ. 2012 ผู้วิจัยได้เดินทางไปเข้าไปในพื้นที่การวิจัย ณ จังหวัด หาย ฝ่อง เป็นครั้งสุดท้าย และได้ทราบข้อมูลจากคุณไพฑูรย์ว่า กิจกรรมจำหน่ายสินค้าดำเนินไปด้วยดีทั้งงานบริหารและการจำหน่าย และได้เล้าถึงความปลอดภัยของบุคลากรภายในองค์กรว่า ...

“ ... หลังจากอาจารย์มาตอนก่อนนั้น สำนักงานเราก็ตัดตั้งขึ้นเพื่อจำหน่ายและเก็บสี้ ไ้และวุฒิ ก็ทำงานอยู่ด้วยกัน และมี คุณ Nguyen Manh Hung เป็นผู้ประสานงาน ระหว่างร้านกับผู้ร่วมกิจการที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาตลอด กิจกรรมดำเนินไปด้วยดี และต่อมาได้มี กิจกรรมข้ามชาติของไทยได้เข้ามาเปิดกิจการที่นี่ที่เป็นกิจการที่มีเนื้องานและความมั่นคงของบริษัทค่อนข้างใหญ่และมั่นคง คือ บริษัทในเครือ ไพรสนเทศ เรียลเอสเตท จำกัด และบริษัทในเครือ CHEMEMAN จำกัด (เกี่ยวกับอุตสาหกรรมหินปูน – Lime stones) และ 2 บริษัทนี้ ต้องการพนักงานที่มีความสามารถทั้งด้านภาษาเวียดนามและเข้าใจในวัฒนธรรมเวียดนามเป็นอย่างดี สามารถลงพื้นที่เจรจาพูดคุยและต่อรองกับชาวเวียดนามได้ไปร่วมทำงาน พอดีผมก็ได้มีส่วนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของทั้ง 2 บริษัท และได้คุยกันกับ ไ้และวุฒิ ว่าเห็นควรได้ไปทำงานกับทั้ง 2 บริษัท เพราะน่าจะมีความมั่นคงและรายได้ที่ดีกว่า และปัจจุบัน วุฒิก็ได้ย้ายไปทำงานกับ เคมีแมน แล้ว ส่วนโก ก็ได้ไปทำงานกับ ไพรสนเทศ แล้วครับ และที่สำนักงานสี้ก็มี คุณ หุ่น ดูแลอยู่ครับ ... “

(ไพฑูรย์ อัมภาวะศุทธิ – สัมภาษณ์ 21 กรกฎาคม 2012)

ภาพที่ 168 สำนักงานจำหน่ายและเก็บสี้ ที เอ โอ (ภาพซ้าย) และคุณ หุ่น (ภาพขวา - ขวามือ)
ผู้จัดการคนใหม่ ที่ทำหน้าที่แทนวุฒิและไ้

ภาพที่ 169 ไก่ (ภาพซ้าย – ยืนที่ 1 – ซ้ายมือ) ย้ายไปทำงานร่วมกับ บริษัท ไพโรสคาร์ท รีเลย์เอสเตท จำกัด ส่วน วุฒิ (ภาพขวา) ย้ายไปทำหน้าที่ หัวหน้าสำนักงาน บริษัท เคมีแมน จำกัด ในพื้นที่ จังหวัด หาย ผ่อง

ไก่ กล่าวถึงเรื่องการย้ายเข้าไปทำงานที่บริษัท ไพโรสคาร์ท อย่างง่าย ๆ และสั้น ๆ ว่า ..

“ ... ผมเดินทางอยู่ในเวียดนามที่เกี่ยวข้องกับสี่หลายปีแล้ว และรู้สึกเหนื่อยและพอดรับ และอยากขยับไปในตำแหน่งที่ทำท้าย และอีกอย่างเงินเดือนก็ดีขึ้น พี่ไพบูลย์ก็เห็นด้วย และส่งเสริม ที่สำคัญผาสามารถลงพื้นที่และเจรจาซื้อพวกวัสดุก่อสร้างต่าง ๆ ได้ครับ ... ”

ส่วนวุฒิก็กล่าวถึงการย้ายที่ทำงานสอดคล้องไปในทำนองเดียวกันว่า ...

“... งานใหม่ตำแหน่งและเงินเดือนดีกว่าเดิมครับ ตอนแรก ๆ เจ้าของกิจการมา ผมก็เข้าไปช่วยเพราะต้องการช่วยเหลือเพื่อนพี่ไฟทิวรี และเพื่อนพี่จำเนียรครับ ต่อมากิจการขยายและต้องการผู้ที่ลงพื้นที่ได้จริง ๆ ... ผมจึงเข้ามาสมัครและได้งาน .. งานผมคือติดต่อและประสานงานกับคนในพื้นที่และกลุ่มเอเยนต์ที่เขาก็ออขายอยู่แล้วกับชาวเวียดนาม หรือชาติอื่น ผมชอบงานลุย ๆ แบบนี้ครับ และส่วนสำคัญ คือ เป็นกลุ่มคนไทยด้วยกัน ช่วยเหลือเกื้อหนุนกันครับ ... ”

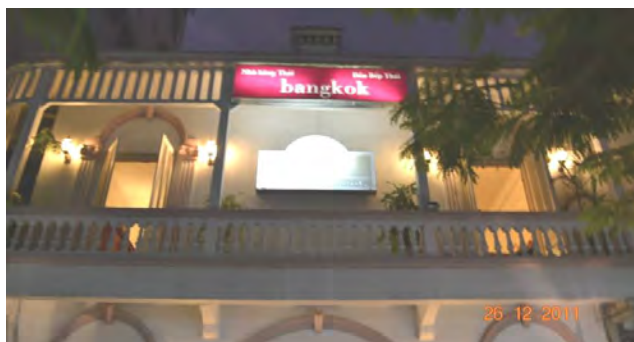
(ไก่และวุฒิ – สัมภาษณ์ 21 กรกฎาคม 2012)

ไก่และวุฒิ คือ กลุ่มสมาชิกในเครือข่ายคนบ้านเดียวกันที่สายสัมพันธ์เริ่มต้นมาจากจากสำนึกของคนร่วมชาติพันธุ์ไทยด้วยกัน ที่เริ่มต้นมาจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และต่อมาก็ได้มาร่วมงานด้วยกัน จนสุดท้ายก็พัฒนาไปสู่สายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นเสมือนญาติพี่น้อง และสายสัมพันธ์ภายในเครือข่ายนี้เองก็ส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายการหางานทำที่เหมาะสมกับความสามารถและความฝันของแต่ละบุคคล ไก่และวุฒิมีโอกาสดำเนินเข้าไปทำงานในที่ใหม่ด้วยวางอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจจากสมาชิกในเครือข่ายที่มองเห็นความสามารถที่เขาทั้ง 2 คนได้แสดงออกมาให้สมาชิกในเครือข่ายได้มองเห็น จึงนับเป็นความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และขณะเดียวกันกิจการใหม่ปลายทางที่เขาทั้ง 2 คน ได้เข้าไปทำนั้นก็มีความต้องการคุณลักษณะความสามารถของคนเช่นไก่และวุฒิ ซึ่งค่อนข้างค้นหาลำบากทั้งในเมืองไทยและเวียดนามเอง และประการสำคัญที่สุด การย้ายเข้าไปทำงานในที่ทำงานใหม่นั้น นอกจากจะเป็นความต้องการและผลประโยชน์ของทั้ง 2 ฝ่ายแล้ว สายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นวางอยู่บนพื้นฐานของ

บทบาทของเครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” ที่ส่งผลโดยตรงมากจากความรู้สึกคุ้นเคย ไว้วางใจ และความเชื่อ (Trust) ถือที่บรรดาผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) มีให้กันและกัน

5) การสร้างอาชีพใหม่โดยอาศัยความแตกต่างที่ลงตัวระหว่างผู้มาใหม่และเจ้าของพื้นที่เดิม

สายสัมพันธ์แบบ “เราพวกเดียวกัน” มีบทบาทโดยตรงต่อการสร้างอาชีพใหม่ระหว่างผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) และชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่เดิม ผู้อพยพเดินทางข้ามชาติเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในพื้นที่ใหม่ที่มีความแตกต่างทั้งทางด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจนั้น จำเป็นจะต้องมีการการต่อสู้และต่อรอง (Negotiation) และการกลืนกลายตนเอง (Assimilation) กับสภาพพื้นที่ใหม่ด้วยวิธีการที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป ดังเช่น ชาวจีนที่โพ้นทะเลที่อพยพเข้าไปอยู่ในแถบประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียที่ไม่ได้ร่วมสร้างประวัติในพื้นที่โดยเลือกวิธีการแต่งงานกับเจ้าของพื้นที่ใหม่เพื่อกลืนกลายตนเองทางวัฒนธรรมให้เกิดความผสมกลมกลืนกัน (Skinner, G.W. (1996) จำเนียร ตะเคียนจัน หนุ่มใหญ่ชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่เดินทางข้ามชาติมาจากภาคอีสานของประเทศไทย เข้ามาทำงานในฐานะพนักงานของโรงแรมชื่อดังในเขตพื้นที่เขตอุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึก จังหวัด หาย ผ่อง รุ่งแรก ๆ และต่อมาเมื่อหมดสัญญากับเจ้าของกิจการเดิม ก็ได้ผันตนเองออกมาประกอบธุรกิจร้านอาหารไทย “b k k Thai Trendy Restaurant” บนแถบถนน มิงห์ คาย – หาย ผ่อง ได้กล่าวถึง “เหตุบังเอิญ” ที่เป็นบ่อเกิดของเครือข่าย “เราพวกเดียวกัน” ระหว่างตัวเขาเองและชาวเวียดนาม เจ้าของพื้นที่ ว่า ...

ภาพที่ 170 ร้านอาหารไทย “b k b Trendy Thai Restaurant – เลขที่ 22 A ถนน Minh Kai – Hong Bangพื้นที่ทางกายภาพของเครือข่าย “เราพวกเดียวกัน” ของจำเนียร ตะเคียนจัน

“ ... ตอนนั้น ผมยังไม่มีเพื่อนสนิทชาวเวียดนามมากนัก นอกจากเพื่อนร่วมรุ่นที่สนิทสนมกันมาจากสถานที่ทำงานเดิม ... พอเปิดร้านแรก ๆ ผมก็ก้มหน้าก้มตาทำงานหนักเพื่อพาร้านให้รอด ด้วยตอนนั้นร้านยังไม่เป็นที่นิยมและรู้จัก รวมทั้งอาหารไทยในยุคนั้นยังไม่เป็นที่เลื่อมใสของคนเวียดนาม และช่วงนั้นผมก็มีลูกอ่อน ต้องปล่อยไว้กับภรรยาที่เมืองไทย ซึ่งนับเป็นงานหนักสำหรับภรรยาและผมก็ไม่สามารถเดินทางไปมาได้สะดวกนัก จึงตัดสินใจหอบลูกและภรรยามาเลี้ยงด้วย ภรรยาก็สื่อสารภาษาเวียดนามไม่ได้ ผมต้องช่วยเขาเลี้ยงด้วย เย็น ๆ อากาศดี เริ่มเปิดร้านผมก็มักเชิญปลุกมาไว้น้ำร้าน เพราะอากาศ

ดี เลี้ยงลูกไปด้วย ดูแลร้านและรับแขกไปด้วย วันแล้ววันเล่า ก็มีครอบครัวชาวเวียดนาม ครอบครัวหนึ่งเข้ามาคุยด้วย หลังจากที่เขามาทานแล้วหลายครั้งกับครอบครัวที่มีลูกหลายคนเช่นเดียวกัน ก็คุยกันไปคุยกันมา แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องนั้นเรื่องนี้ ตอนนั้นผมพูดเวียดนามได้แล้วนะครับ ... เขาบอกว่า เขาแปลกใจที่เห็นผู้ชายเลี้ยงลูกซึ่งชาวเวียดนามไม่ค่อยจะทำ ... เมื่อคุยกันไปกันมาบ่อยเข้าก็เกิดความสนิทสนม ผมก็ลดราคาเขาบ้างในฐานนะแขกประจำ จนรู้สึกกลายเป็นเพื่อนกัน และเขาก็เริ่มพาเพื่อน ๆ รุ่นเดียวกันมาทานในโอกาสพิเศษ ทำให้รู้จักเพื่อน ๆ เขาต่อ ๆ กันไป และเพิ่งมาทราบตอนหลังว่า เขาพวกนี้เป็นกลุ่มลูกพ่อค้าใหญ่ใน หาย ฝ่อง ... และความเป็นคนไทยก็ช่วยให้ผมดูดีขึ้นเช่นเดียวกันครับ ... พอผมมีเรื่องเกี่ยวข้องกับกฎหมาย หรือตำรวจ หรือมีปัญหาเจ้าคนในพื้นทีก็ปรึกษาหารือเขาเหล่านั้น และปัญหาก็คลี่คลายไปในทางที่ดี ... เพื่อเขาช่วยแก้ปัญหาได้ ผมก็เปิดร้านเชิญเขามาทานฟรีบ้าง เหล้ายาปลาปิ้งก็เป็นของร้านอยู่แล้ว กินดื่มให้พอ ... ความสนิทสนมก็ตามมา ... “

จำเนียร กล่าวถึงวิธีการการพิสูจน์ “ความเป็นพวกเดียวกัน” ว่าเป็นวิธีการสร้างอัตลักษณ์กลุ่มให้มีสายสัมพันธ์ระหว่างกันให้เกิดขึ้น เช่น การพูดภาษากลุ่มเดียวกัน กินด้วยกัน เทียวด้วยกัน และสุดท้ายทำงานเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ว่า

ภาพที่ 171 เพื่อนชาวเวียดนาม 2 ใน 5 ของ เครือข่าย “เราพวกเดียวกัน” ของจำเนียร ตะเคียนจัน (ภาพซ้าย – คนซ้าย) และ Le Trong Hau (ตำรวจเก่า) และ Nguyen Quang Trung (วิศวกร)

“... ผมว่า ความสนิทสนมนั้นเบื้องต้นจะเกิดจาก เราสามารถสื่อสารภาษากันได้เข้าถึงเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง เช่น พูดภาษาสแลงกับเขาได้ ดวลกันแก้วต่อแก้วให้เมามายไปเลย ให้เขากินให้อร่อยและกินอิม บริการเหมือนแขกพิเศษ ไปไหนไปกัน และร่วมกิจกรรมในครอบครัว มองความแตกต่างให้เป็นเรื่องธรรมดา .. จนในที่สุดก็กลายเป็น “เราพวกเดียวกัน” ... แต่ใช้เวลานานมากครับ ชาวเวียดนามก็เหมือนกับคนไทยนั่นแหละครับ ...”

“ ... ผมมีเพื่อนสนิทประมาณ 4 – 5 คน ครับ มีทั้งเป็นตำรวจเก่า เป็นพ่อค้าส่งออก – นำเข้า เป็นข้าราชการกลุ่มนักเรียนเก่ารัสเซีย เป็นวิศวกร ... มักจะมาชุมนุมที่ร้านเป็นประจำในช่วงเย็นวันศุกร์ ครับ ..”

จำเนียร กล่าวถึง วิธีการเกิดอาชีพ “นายหน้า” ของเขาและเพื่อน ๆ ชาวเวียดนามว่า มันเป็นเรื่องอาชีพหรือกิจกรรมของผู้ที่ทำหน้าที่อยู่ระหว่างในความแตกต่างของคนสองกลุ่มที่พวกเขาต้องเข้าไปทำหน้าที่ในการสร้างสายสัมพันธ์ของบุคคลทั้ง 2 ฝ่ายที่ไม่สามารถเข้าถึงติดต่อสื่อสารกันได้อาจจะด้วยเหตุผล คือ ความต่างระหว่างภาษา วัฒนธรรม อาชีพ หรือพื้นที่ทางกายภาพให้สามารถเข้าถึงกันได้ เขากล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

“ ... เป็นที่พอทราบกันดีอยู่แล้วว่า ในประเทศเวียดนามโดยเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือนั้น การค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าใดกันที่มียอดหรือจำนวนมากมานั้น ความคุ้นเคยและความไว้วางใจจากผู้ให้การแนะนำมานั้นมีความสำคัญมาก และที่สำคัญกระบวนการดำเนินการทางราชการก็เช่นเดียวกัน ต้องเข้าไปถูกที่และถูกวิธีจึงจะทำให้งานนั้นเดินไปได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น พ่อค้าข้ามชาติชาวไทยที่มาลงทุนในแถบบริเวณจังหวัด หาย ฝ่อง หรือจังหวัดใกล้เคียงจึงมักมองหา “ผู้อยู่ระหว่างกลาง” ที่จะสามารถเชื่อมโยงเขาเหล่านั้นให้เข้าถึงสิ่งที่พวกเขาต้องการ และผมก็เป็นหนึ่งในนั้น ด้วยผมมีเพื่อนสนิทจากหลากหลายอาชีพ ... “

“... เมื่อเร็ว ๆ นี้ มีบริษัทในเครือผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ขนาดยักษ์ใหญ่จากเมืองไทย มองหาทำเลในการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมแบบครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการผลิตลูกพันธุ์สัตว์ผลิตอาหารสัตว์และการฆ่าและสัตว์ ในบริเวณพื้นที่จังหวัดแถบชายฝั่งทะเล ที่เหมาะในการขนย้ายขึ้นไปที่ตลาดตอนใต้ของจีน และกระจายลงไปที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ งานนี้จึงเข้ามาหาพวกผม และเราหาพื้นที่ขนาดใหญ่ให้ได้แล้วแถบจังหวัด หาย เชื่อง ขึ้นไปทางตะวันตกของ หาย ฝ่อง ประมาณ 25 กิโลเมตร เราได้นิดหน่อยจากราคาที่ดินครับ แต่เราจะได้จากส่วนต่างของราคาจริงและราคาเอกสารพอสมควร ครับ .. “

“ นอกจากนั้น ปัญหาเรื่องภาษาและการดำเนินการเอกสารที่รวดเร็วก็มีส่วนสำคัญสำหรับ ดังนั้น เราจึงรับเป็นคนช่วยดำเนินการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์หรือหาวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ เราได้ราคาจากทั้งค่านายหน้า และส่วนต่างครับ หากจะเทียบแล้ว รายได้จากร้านอาหารไทยแล้ว เรายังความคิดโดยไม่เหนื่อยแรงแรงมากนัก และค่าตอบแทนที่ได้จึงได้นำมาแบ่งปันอย่างยุติธรรมครับ ร้านอาหารจึงเสมือนเป็นแหล่งรวมพลให้กับพวกเรา เพื่อนมาพบปะกันและมีอาหารไทยรสชาติอร่อยและการบริการไวคอยพวกเขา .. ทุกคนแฮปปี้ครับ ...”

และสุดท้าย จำเนียร ได้สรุปว่า ...

“ ... อาชีพนี้เกิดโดยไม่ตั้งใจครับ แรก ๆ ก็ช่วยเหลือกันไป แต่เป็นธรรมชาติที่ผู้ขายได้ในวัฒนธรรมของเวียดนามนั้น เขาได้บอกค่า “คอมมิชชั่น” ไว้ให้แล้วครับ และทราบโดยการค้าขายข้ามชาติที่ทั้ง 2 ฝ่าย มีความแตกต่างในเรื่องภาษา วัฒนธรรมและระบอบการเมืองการปกครองที่ต่างกันไปแล้ว อาชีพ “นายหน้า” ก็ยังคงดำเนินอยู่ต่อไปครับ ... “

(จำเนียร ตะเคียนจัน – สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2011)

จำเนียร และเพื่อน ๆ ของเขายังคงคบหาและแวะเวียนมาพูดคุย และร่วมรับประทานอาหาร เครื่องดื่มอย่างสม่ำเสมอตราบเท่าที่ยังมีการค้าขายข้ามชาติดำเนินต่อไป และตราบนั้น บทบาทของเครือข่าย “เราพวกเดียวกัน” ก็ยังทำหน้าที่ในการสร้างสัมพันธ์ให้พวกเขาได้มีสายสัมพันธ์กันเกาะเกี่ยวกันไปอย่างแน่นแฟ้นตลอดไปตราบเท่าที่มีพื้นที่ทางกายภาพ คือ ร้านอาหารไทยที่แสนอร่อยไว้เป็นที่นัดพบ และมีคำ “คอมมิชชั่น” จากการทำหน้าที่เป็นผู้อยู่ระหว่าง (Centrality betweeness) หลังไหลเข้ามาหาพวกเขาจากกลุ่มนายทุนพ่อค้าข้ามชาติ โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้าข้ามชาติจากประเทศไทยเป็นระยะ ๆ ไป

3.4.2 บทบาทในเชิงลบของเครือข่ายผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ

บทบาทของเครือข่ายผู้ข้ามชาติที่มีต่อผู้อพยพชาวไทยข้ามชาตินั้น นอกจากจะบทบาทในเชิงบวกอันเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการช่วยให้พวกเขานั้นสร้างพื้นที่ใหม่ทั้งทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ทางวัฒนธรรมและโดยเฉพาะทางเศรษฐกิจให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงแล้วนั้น เครือข่ายข้ามชาติของพวกเขาก็เหล่านั้น ยังมีบทบาทในเชิงลบต่อพวกเขาที่ทำให้พวกเขาหลายต้องประสบปัญหาต่อวิถีการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพจนกลายเป็นผู้มีคดีความ หรือกิจการประสบปัญหาตั้งแต่เป็นปัญหาเล็ก ๆ น้อย ไปจนกระทั่งเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนจนถึงขั้นปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจการ หรือล้มเลิกกิจการไปในที่สุดก็ ดังมีปรากฏที่เป็นบทเรียนให้พวกเขาเหล่านั้นได้ตระหนักด้วยตนเองดังนี้

1) ขาดโอกาสในการได้รับความช่วยเหลืออย่างมั่นคง

สายสัมพันธ์ภายในเครือข่ายจัดแบ่งออกตามลักษณะของความสัมพันธ์ได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สายสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้น (Strong ties) จัดเป็นสายสัมพันธ์ที่เกิดจากการสืบญาติสายโลหิตในวงศ์ตระกูล เช่น พี่ น้อง พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตาและยาย สายสัมพันธ์เช่นนี้มักจะมี ความผูกพันผ่านจิตสำนึกของความเป็นญาติพี่น้องจึงมีความเหนียวแน่น ส่วนสายสัมพันธ์อีกประเภทหนึ่ง คือ สายสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Weak ties) สายสัมพันธ์แบบนี้ จะเป็นสายสัมพันธ์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ในความเป็นเพื่อนร่วมหมู่บ้าน เพื่อนร่วมสถาบัน เพื่อนร่วมภูมิภาค หรือเพื่อนร่วมรัฐชาติที่เข้ามารู้จักกันผ่านจิตวิญญาณความเป็นคนถิ่นกำเนิดเดียวกัน (Community origin) จึงเป็นเพียงสายสัมพันธ์ที่ต้องการแลกเปลี่ยนสิ่งใดสิ่งหนึ่งระหว่างกัน ซึ่งก็อาจพัฒนาไปเป็นสายสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนยาวนานได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของผลประโยชน์และระยะเวลา (Massey et al., 1998 และ สิทธิพร บุญมาก, 2011: 107) ดังนั้น สายสัมพันธ์แบบผิวเผินนี้ จึงยังคงมีความห่างและความไว้วางใจกันมีระดับที่แตกต่างกันออกไปจากสายสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้น และเมื่อเขาเหล่านั้น ได้ประสบปัญหาเดือดร้อนที่เป็นสภาวะวิกฤตและได้ขอความช่วยเหลือไปยังสายสัมพันธ์แบบผิวเผิน และความช่วยเหลือที่ได้รับก็ยังคงไม่สามารถได้รับอย่างจริงจังและเพียงพอ เนื่องจากการก่อให้เกิดความลำบากใจ และความความไม่มั่นใจจากผู้ให้ความช่วยเหลือ ดังเช่น กรณีของ วิจิตร เหล็กชุมพูน (มีอด ห่า โหน่ย)

มีอด เป็นหนุ่มใหญ่วัยกลางจาก ภาคอีสาน จังหวัดขอนแก่น เมื่อจบระดับมัธยมปลายก็เลือกเดินสายการปรุงอาหารตามแบบอย่างพี่ชายที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปรุงอาหารในโรงแรมมีชื่อเสียงในจังหวัดขอนแก่น ในยุค บ้านเมืองกำลังรุ่งเรืองอดีตสมณายกรัฐมนตรี พล. เอก ชชาติชาย ชุณหะวัณ และหลังจากมีฝีมือในการปรุงอาหารของมีอดทั้งที่เป็นอาหารอีสาน ไทยและจีนแล้ว มีอดก็ออกตระเวน

เดินทางไปตามหาผืนตามหัวเมืองใหญ่ ๆ ในประเทศไทย จนกระทั่งได้โอกาสเดินทางพร้อมกลุ่มเพื่อน ๆ ไปเป็นก๊กข้ามชาติให้กับร้านอาหารไทยในประเทศเวียดนาม โดยเจ้าของร้านเป็นชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม ในในช่วง ปี ค.ศ. 1996 เมื่อฝีมือเข้มแข็งและหมดสัญญากับเจ้านายเดิม และประกอบกับมีอดเป็นผู้รักความก้าวหน้า ความท้าทาย และพร้อมกับมีคนรักเป็นสาวเวียดนามที่กำลังเรียนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของเวียดนาม จึงทำให้หมดตัดสินใจออกไปเปิดกิจการร้านอาหารไทยเล็ก ๆ ร่วมกับแฟนสาวชาวเวียดนาม ณ แถบเขตเศรษฐกิจทางภาคเหนือ ณ เมือง ห่า โน๋น เมืองหลวงของประเทศเวียดนามปัจจุบัน และร้านก็ค่อย ๆ เติบโตมาตามกระแสการเปิดประเทศของประเทศเวียดนามในยุค “เปลี่ยนแปลงใหม่/ โดย เมื่อย” ที่เศรษฐกิจเวียดนามกำลังพัฒนา และมีชาวต่างชาติเริ่มเดินทางเข้าไปประกอบธุรกิจ และการท่องเที่ยวในประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 172 ร้านอาหารไทย “Wiji Thai Restaurant”

เลขที่ 42K Yen Phu, Ba Dinh – Hanoi

ในช่วงระยะเวลาเปิดร้านอาหารร้านแรก ที่เขตพื้นที่วัฒนธรรมอาหารเวียดนาม ถนน ตัง ชุย เติ่น (Tong Duy Tan) ย่านถนนคนเดินนั้น กิจการรุ่งเรืองไปด้วยดีและมีคนคุ้นเคย เพื่อนสนิททั้งชาวไทยข้ามชาติและชาวเวียดนามเป็นจำนวนมาก มีอดเล่าว่า ...

“... พอหมดสัญญากับเจ้าของเดิม ผมตัดสินใจออกมาเปิดร้านเป็นของตนเองเล็ก ๆ กับแฟนชาวเวียดนามครับ พ่อตา - แม่ยายไม่ค่อยชอบผมเท่าไร เพราะผมเป็นคนต่างชาติ และเดิมแฟนเขาก็มีแฟนเป็นตำรวจอยู่แล้ว อาชีพพิตำรวจที่เวียดนามมีอำนาจมากครับ พ่อตาแม่ยายก็คงชอบตำรวจที่เป็นคนชาติเดียวกันมากกว่า เราเปิดร้านเรื่อยมาและมีลูกค้าดีมาก ๆ ผมมีเพื่อนสนิทเป็นคนเวียดนามหลายคน และก็มีลูกค้าคนไทยที่เข้ามา

ทำงานในเมือง ห่า โหน่ย หลายคน โดยเฉพาะกลุ่มรุ่นวัยใกล้เคียงกันหลายคน เย็น ๆ เพื่อนๆ ก็จะแวะมาทานอาหารที่ร้าน และเราก็ไปเที่ยวไหน ๆ ต่อได้ หลังจากปิดร้านแล้วครับ ..“

(วิจิตร เหล็กขุมปูน – สัมภาษณ์ มิถุนายน 2002)

ภาพที่ 173 มือด (ที่ 1 จากซ้าย) และเพื่อนสนิทชาวไทยข้ามชาติจากสำนักงานการทูตไทย ณ กรุง ห่า โหน่ย (สุชาติ – ที่ 2 จากซ้าย และ อื่น – ที่ 3 และ พี เกื่อง (ชาวเวียดนามเกี้ยว) ณ ร้านอาหาร

ภาพที่ 174 มือดและเพื่อนสนิทชาวเวียดนาม (เซิน – ที่ 4 จากขวามือ) และ เฮวะ และ วิงห์ (ที่ 1 และ 2 จากขวา)

ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2002 ที่ผู้วิจัยเริ่มเดินทางเข้าไปเรียนภาษาและวัฒนธรรมเวียดนาม ณ เมือง ห่า โหน่ย โดยในยุคนั้น มีชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ทั้งที่เป็นหน่วยงานราชการและเอกชนนั้น ประมาณ 200 กว่า ๆ และผู้วิจัยก็เป็นลูกค้าประจำของร้านอาหาร “วิจิตร ไทย เรสทัวรองท์” ของมือดเป็นประจำ และก็ได้รู้จักและคุ้นเคยกับเพื่อน ๆ ของมือดทั้งที่เป็นชาวไทยข้ามชาติและชาวเวียดนามเป็นอย่างดี กิจกรรมของมือด รุ่งเรืองและคึกคักไปด้วยแขกทั้งที่เป็นชาวตะวันตก ชาวเวียดนาม และชาวไทย เนื่องจากร้านของมือดเป็นร้านเล็ก ๆ ตกแต่งน่ารัก บรรยากาศดีในตอนอากาศเย็น ๆ เจ้าของร้านปรุงอาหารอร่อยและออกมาพูดคุยกับแขกอย่างเป็นกันเอง ดังนั้น พวกเรา (ชาวไทยข้ามชาติ) จึงมักจะมาชุมนุมที่ร้านของมือด อย่างน้อย 2 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์ และต่อมาร้านของมือดต้องย้ายไปยังสถานที่ใหม่ด้วยปัญหา 2 ประการ คือ ร้านเล็กคับแคบ และเจ้าของร้านต้องการขึ้นราคาค่าเช่าเป็นจำนวนค่อนข้างสูง

ม๊อด จึงย้ายกิจการไปไม่ไกลจากที่เดิมมากนัก ร้าน 1 คูหา 4 ชั้น ม๊อดตกแต่งร้านเป็นอย่างดี พนักงานเพิ่มขึ้น เป็นจำนวนถึง 15 คน แยกเพิ่มจำนวนมากขึ้น บางครั้งหน่วยงานราชการก็มาจัดงานวันปีใหม่ หรือวันลอยกระทงที่ร้านของม๊อด และขณะเดียวกันค่าเช่าร้านของม๊อดก็เพิ่มขึ้นค่อนข้างสูง คือ ค่าเช่าเดือนละ 1,300 เหรียญสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลานี้ ผู้วิจัยได้ทราบข่าวว่าม๊อดระหองระแหงกับภรรยาคนที่ 2 (ภรรยาคนที่ 1 เลิกร้างกันไปด้วยเหตุผลของความไม่เป็นที่พอใจของพ่อตา/แม่ยาย ที่มีต่อม๊อด และคนรักเก่าของภรรยา ก็เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง และสุดท้ายก็ต้องแยกทางกันไป และม๊อดแทบหมดตัว เพราะภรรยาคนที่ 1 เป็นคนดูแลเรื่องการเงินของร้านทั้งหมด) ด้วยเหตุผล คือ ภรรยาไม่ค่อยชอบที่ม๊อดชอบเที่ยวเตร่ตอนกลางคืนกับเพื่อน ๆ และม๊อดก็มีลูกสาวกับภรรยาคนที่ 2 แล้ว รวมทั้งเรื่องความเจ้าชู้ของม๊อดด้วย

เย็นวันหนึ่ง ม๊อด โทรศัพท์มาหาผู้วิจัยว่า มีเรื่องอยากจะปรึกษาด้วย ขอให้ไปแวะหาด้วย ผู้วิจัยจึงได้ไปแวะทานอาหารเย็นหลังจากเรียนหนังสือเสร็จสิ้น ณ ร้านอาหารใหม่ของ ม๊อด ซึ่งดูเป็นร้านที่โอ่โง่ง และขนาดใหญ่กว่าเมื่อเทียบกับร้านอาหารเดิม หลังจากทานอาหารเสร็จ ม๊อด เล่าว่า ...

“ ... ผมเลิกกับภรรยาคนปัจจุบัน (ที่ 2) แล้วครับ ด้วยเหตุผลหลายประการ ทะเลาะไม่พูดคุยกันหลานเกินเดือนแล้ว และในช่วงที่ทะเลาะกันนี้ไอ้ ซาง (ชื่อภรรยา) ก็ยังคงมาทำหน้าที่จัดการเงินที่ร้านตลอดมา และเก็บเอาเงินไปหมดไม่ยอมเอาเข้าบัญชีร้าน เจ้าหนี้ ค่าอาหารสด หรือเครื่องดื่มมาเก็บก็ไม่จ่าย ซึ่งเป็นหนี้ผูกพันมาแต่เดิมก็มีจำนวนมากอยู่ รายได้ที่มีมาเพิ่มขึ้นก็ต้องจ่ายค่าพนักงานที่มีจำนวนมากขึ้น และค่าเช่าร้านก็ต้องจ่ายแพงขึ้น และ ซาง ก็เอาลูกกลับบ้านเกิดไปแล้ว ผมต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูก่อนหน้านี้ พร้อมรถมอเตอร์ไซด์ที่อุตส่าห์ซื้อมาครับ ... “

(วิจิตร เหล็กขุมปูน – ธันวาคม 2004)

เย็นวันนั้น ม๊อด เหมือนคนสิ้นหวัง แทบไม่เหลือทำทางสง่างามในฐานะเจ้าของร้านอาหารไทยที่ร้านเต็มไปด้วยแขกเหลืหลายเชื้อชาติ ด้วยหนี้ก้อนโตที่ภรรยาทั้ง 2 ได้ทิ้งไว้ให้ ผู้วิจัยจากมอดมาด้วยความเศร้าใจ พร้อมกัดใจให้ยืมเงิน จำนวน 1,200 เหรียญสหรัฐอเมริกาไว้ให้ โดย ม๊อดจะทยอยคืน หรือไม่ก็ผู้วิจัยจะไปทยอยทานอาหารไทยสะสมไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะหมดค่าจำนวนเงินนั้น

หลังจากนั้นมา ม๊อดก็กลับตัวเป็นโสดอีกครั้ง และยังคงเปิดร้านอาหารไทยต่อไป และเมื่อผู้วิจัยได้กลับไปเมือง ห่า โน่นย อีกครั้ง ในปี ค.ศ. 2004 ก็ได้ทราบว่า มอดได้ย้ายร้านไปทำเลใหม่ในราคาเช่าตึกที่ถูกลง แต่ทำเลไม่ค่อยดีเหมือน 2 แรก และผู้วิจัยก็ยังได้พบกับกลุ่มเพื่อน ๆ กลุ่มเดิมทั้งที่เป็นหน้าเก่า และหน้าใหม่เพิ่มขึ้น และได้ทราบจากเพื่อนคนไทยที่สนิทกันก็ได้มีส่วนช่วยเหลือเงินกับ ม๊อด อยู่หลายคน แต่ทุกคนก็ช่วยได้ในจำนวนที่ไม่มากนัก เพราะก็เป็นเพียงเพื่อนสนิทกันเท่านั้น ไม่ได้มีหลักประกันสัญญาแต่ประการใด และในที่สุดด้วยภาวะหนี้สินเดิมที่ยังคงติดตามมา ม๊อด จึงได้ตัดสินใจรวมหุ้นกับพี่ “แจ๊ด” คนไทยข้ามชาติที่ทำงานอยู่ในบริษัทสนามกอล์ฟ ที่คุ้นเคยกัน แต่มอดยังคงเป็นผู้จัดการผู้เหมือนเดิม และโชค

ร้านในปีนั้นก็เกิดภาวะเกิดโรคระบาด “ซัด” และใช้หวัดนก อย่างหนักที่เวียดนาม ส่งผลกระทบต่อภาวะรายได้ของร้านที่มอดดูแลอยู่ ลูกค้าลดน้อย รายจ่ายท่วมท้น และหนี้เกาก็ตามมา สุดท้าย มืด จึงยอมขายกิจการทั้งหมดให้พี่ “แจ๊ด” ดำเนินการต่อไป โดยมีภรรยาของพี่แจ๊ด ที่เป็นชาวเวียดนาม เข้ามาดูแลกิจการต่อไป และผู้วิจัย ได้พบ มืด ครั้งสุดท้าย ในวันที่ มืด เดินทางกลับประเทศไทย ณ ท่ารถเมล์ลาว – เวียดนาม บริเวณข้างสถานทูตลาว เลขที่ 1 ถนน เหวียน ซา เลียว – เมืองท่า โน้ย ประจำ ประเทศเวียดนาม มอดกล่าวกับผู้วิจัย ด้วยใบหน้าเศร้าสร้อยว่า

“ ... ผมใช้เส้นทางมาเวียดนามด้วยตัวเปล่า เมื่อ 10 กว่าปีที่ผ่านมามีทั้งทุกข์ สุข สมหวัง เป็นถึงเจ้าของร้านอาหารไทยที่เป็นที่รู้จักพอสมควรในเมือง ท่า โน้ย ผมมาตัวตัวเปล่าจริง ๆ ไม่มีพี่มีน้อง มาหาเพื่อน และมีภรรยาเอาข้างหน้า เมื่อรุ่งเรืองก็มีเพื่อนพ้องมากมาย แต่สุดท้ายเพื่อน ๆ ก็ช่วยเราได้ระดับหนึ่ง ญาติพี่น้องที่เมืองไทยก็อยู่ไกล ช่วยเหลือกันลำบาก ที่นี้ต้นทุนในการลงทุนสูงเหลือเกิน โดยเฉพาะค่าเช่าบ้าน และระบบภาษีที่ไม่สามารถต่อร้องได้ ลูกน้องผม มาทำงานกับผม มีอยู่ไม่กี่คน เงินส่วนมากหมดไปกับค่าภาษีทั้งใต้โต๊ะและบนโต๊ะ และค่าเช่าบ้านที่ดูเด็ดเหลือเกิน ลาก่อนเวียดนาม อาจารย์โชคดีนะครับ ”

(วิจิตร เหล็กขุมปูน – สัมภาษณ์ ธันวาคม ปลายปี ค.ศ. 2005)

ภาพที่ 175 เหลียว และ กูย (ซ้าย) อดีตลูกน้องเก่าของมืด ท่า โน้ย และ
ภาพเจ้านายคนไทยข้ามชาติเดิม (ขวา) ที่พวกเขาตั้งไว้ในห้องปรุงอาหารเพื่อสร้างความมั่นใจว่า
เขาเป็นศิษย์มีครูไทย ณ ร้านอาหารสถานที่ใหม่ ถนน เหยียน พู

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับคำกล่าวอ้างของ มืด ในวันนั้น พี่น้องญาติร่วมสายโลหิต ที่เป็นเสมือนเครือข่ายแบบแน่นแฟ้น (Strong ties) จะตัดกันไม่ขาดและช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้เมื่อต่างฝ่ายต่างมีความสามารถ ส่วนภรรยา หรือเพื่อน ๆ ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนเครือข่ายกันในระดับใด หรือสนิทสนมกันมากมายเพียงใด ก็ยังเป็นคนนอกสายโลหิตที่สามารถตัดขาด หรือช่วยเหลือกันได้ แต่ก็มีขอบเขตและผลประโยชน์ที่ตอบแทนและเกื้อหนุนกันได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เหมือนดังปรากฏการณ์เครือข่ายแบบหลวม ๆ (Weak ties) ที่เกิดจากสำนึกความเป็นเพื่อน เป็นคนร่วมบ้านเกิดเมืองนอน (Community origin) ของ มืด ท่า โน้ย และภรรยาทั้งคนที่ 1 และ คนที่ 2 รวมทั้งกับพวกเรา ชาตินี้ พี่ชาย เชน พี่เฮว และ วิงห์ นั่นเอง และปัจจุบันนี้ มืด ได้เดินทางไปทำหน้าที่เป็น เชฟ ปรุงอาหารไทยและเวียดนาม

อยู่ ณ ประเทศ ไปแลนด์ กับเพื่อนสนิทชาวเวียดนาม ส่วนร้านอาหาร “วิจิตร ไทย เรสทอรองท์” นั้นก็ยังคงเปิดดำเนินการอยู่ โดยย้ายมายังพื้นที่ใหม่ ชื่อร้าน “Wijit Thai Restaurant” บนถนนเลขที่ 42K, Yen Phu St., Ba Dinh – Ha Noi โดยมีภรรยาที่เจ็ด ชื่อ คุณ เฟื่อง เป็นผู้จัดการ และมีเพียงคณะผู้ปรุงอาหารที่ล้วนเป็นลูกน้องเก่า ๆ ของ มีอด ห่า โน้ย ที่สามารถปรุงอาหารไทยได้ แม้รสชาติจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและมีมือของผู้ปรุง

2) การซ่อนเร้นความไม่สมบูรณ์ทางข้อมูลข่าวสารและเอกสารเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ

สายสัมพันธ์ภายในเครือข่ายจะสามารถดำรงอยู่ได้มั่นคงและนานเท่าไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยเกื้อหนุนที่เชื่อมความผูกพันของเครือข่ายเหล่านั้น ทั้งนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคมและการเมืองด้วย เพราะหากสมาชิกของเครือข่ายมีพื้นฐานทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันก็จะส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการสื่อสารสัมพันธ์กัน ปัจจัยที่สำคัญเหล่านั้นประกอบด้วย (เสรีพงศ์พิศ, 1999 : 33 - 34) ดังนี้

- 1) ค่านิยมทางวัฒนธรรม
- 2) ความไว้วางใจกัน (Trust) โดยความไว้วางใจกันนั้นนับเป็นทุนทางสังคมที่จะผูกมัดเชื่อมโยงสมาชิกในเครือข่ายให้ก้าวไปข้างหน้าร่วมกันได้ความมั่นคง
- 3) พันธะผูกพัน (Commitment) ของสมาชิกในเครือข่ายก็มีความสำคัญ แต่ความผูกพันก็จะเกิดมาจากความไว้วางใจของมวลสมาชิก แต่หากความไว้วางใจหดหาย พันธะผูกพันก็จะค่อย ๆ ลางเลือนตามไปด้วย

พันธะผูกพัน (Commitment) ระหว่างมวลสมาชิกภายในเครือข่ายที่มีค่านิยมทางวัฒนธรรมในฐานะผู้เดินทางข้ามชาติด้วยกันจะเจริญก้าวหน้าไปได้ดีนั้น ก็ขึ้นอยู่กับว่าสมาชิกมีความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งกันและกันมากน้อยเพียงใด ซึ่งความไว้วางใจจะระหว่างกันและกันนั้นนับเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดมาจาก ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ หรือประสบการณ์การทำงานของเขาเหล่านั้นที่สร้างสร้างสมมา อย่างไรก็ตาม ผู้เดินทางข้ามชาติที่เดินทางไปสู่พื้นที่ปลายทางนั้น โดยกระบวนการสะสมทุนทางสังคมแล้ว เขาเหล่านั้นจะต้องมีความสามารถ หรือทักษะพิเศษในอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเพียงพอแล้ว เขาเหล่านั้นจึงจะสามารถตัดสินใจเดินทางข้ามชาติเข้าไปดำรงชีวิต และประกอบอาชีพในพื้นที่ใหม่ปลายทางได้ โดยเขาอาจจะเป็นคนตัดสินใจเอง หรือเป็นคนถูกเลือกให้เป็นผู้ร่วมการเดินทางได้ ดังนั้น เขาเหล่านั้น โดยเนื้อแท้แล้วจะได้รับการสะสมพลังความไว้วางใจ (Trust) อยู่ในตนเองแล้วระดับหนึ่งจากบุคคลทั่วไป และความไว้วางใจอันเป็นต้นทุนทางสังคมนี้เอง สามารถส่งผลในทางบวกและทางลบได้เสมอ หากเขาเหล่านั้นไม่ระมัดระวังและสำรวจตรวจสอบว่า ความไว้วางใจที่เขามีต่อบุคคลอื่น ๆ นี้ มีความน่าเชื่อถือได้เพียงใด ดังกรณีของ ปรากฎการณ์ความไว้วางใจในทางลบที่เกิดขึ้นกับของชาวไทยข้ามชาติกลุ่มหนึ่ง จนกลายเป็นตำนานเล่าขานสืบต่อกันมา เป็นดังนี้

ในราว เดือน ตุลาคม 2010 ผู้วิจัย ได้รับโทรศัพท์ทางไกลจาก คุณ ไพฑูรย์ อรรถชัยภาวศุทธิ คนไทยข้ามชาติรุ่นแรก ๆ ที่ได้สร้างหลักปักฐานและสร้างครอบครัวได้อย่างมั่นคงแล้วในบริเวณ จังหวัด หาย

ฝ่อง เมืองท่าชายทะเลน้ำลึกที่สำคัญของประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ว่า ขอรบกวนให้ช่วยแปลเอกสารสำคัญในการยื่นแบบเรื่องประมวลรับเหมาก่อสร้างอาคารและการตกแต่งภายในของสำนักงานทางราชการของ จังหวัด หาย ฝ่อง ให้ด้วย โดยมีเพื่อนเครือข่ายข้ามชาติ ชื่อ บัญชา (นามสมมติ) ที่มีกิจการเครือข่ายสำนักงานมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นเอกสารค่อนข้างเร่งด่วน แล้วทางผู้จัดการบริษัท ฯ จะติดต่อผู้วิจัยมาเองอีกครั้งหนึ่ง และผู้วิจัยก็ได้รับคำอย่างมั่นใจเหมาะ เพราะคุณไพฑูรย์ คือ ผู้มีบุญคุณในเรื่อง การรับนิสิตฝึกงานจากสาขาภาษาเวียดนาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ผู้วิจัยดูแลอยู่ให้มาร่วมฝึกงานถึง 3 รุ่นแล้ว และทุกครั้งที่คุณวิจัยเดินทางไปเทคนิคฝึกงาน คุณไพฑูรย์ก็จะให้การต้อนรับ และดูแลเป็นอย่างดี

หลังจากนั้นมา ประมาณ 2 – 3 วัน คุณบัญชาก็ได้โทรศัพท์ติดต่อผู้วิจัยมาโดยตรงด้วยน้ำคำสุภาพ น่าเชื่อถือและนอบน้อม ขอความอนุเคราะห์ให้ช่วยแปลเอกสารให้และอย่าได้เกรงใจเรื่องค่าแปล เพราะกำลังเตรียมความพร้อมที่จะไปเปิดบริษัทออกแบบและตกแต่งภายใน โดยการร่วมทุนกับเพื่อน ๆ ที่เป็นวิศวกรและสถาปนิก รวมทั้งคุณไพฑูรย์ ด้วย ขณะนี้กำลังดำเนินการเรื่อง การขออนุญาตเปิดบริษัท และประมวลโครงการ โดยผ่านการดำเนินงานร่วมกันไปยังเครือข่ายของ คุณไพฑูรย์ พร้อมต่อนั้นมา ก็มีเอกสารส่งผ่านให้ผู้วิจัยทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) ผู้วิจัยและเพื่อน ๆ ช่วยกันคร่ำเคร่งเร่งแปลเอกสารอย่างเร่งด่วน และเป็นเนื้อหาที่ค่อนข้างยาก เพราะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์ทางวิศวกรรมและการออกแบบ เมื่อแปลเอกสารเสร็จก็รีบส่งไปให้คุณบัญชา อย่างเร่งรีบและทันตามกำหนดการส่งแบบประมวล และทราบว่า บริษัทขณะการประกวดราคาและได้เป็นผู้ออกแบบอาคารและการตกแต่งภายในในราคาที่ค่อนข้างงาม และเหตุก็เงียบหายไปเป็นระยะเวลาหลายเดือน โดยผู้วิจัยและคณะก็ยังไม่ได้รับการโอนค่าแปล แต่คณะผู้แปลก็คิดว่า คงไม่เป็นไร เพราะคุณบัญชาอาจจะกำลังยุ่ง ๆ เรื่องการทำงาน และอีกอย่างก็เป็นการร้องขอมาของคุณไพฑูรย์ด้วย

จนกระทั่งปลายปี ค.ศ. 2010 ในเดือน ธันวาคม ผู้วิจัยได้มีโอกาสเดินทางเข้าไปในสนามการวิจัยในประเด็น “ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนามภาคเหนือ” พร้อมกับคณะที่ประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) และได้มีโอกาสเดินทางเข้าไปในพื้นที่จังหวัด หาย ฝ่อง ที่บริษัทคุณ บัญชา ตั้งอยู่ ได้รับการต้อนรับจากเครือข่ายนักธุรกิจข้ามชาติชาวไทย ณ เมือง หาย ฝ่อง เป็นอย่างดี อันประกอบด้วย คุณไพฑูรย์ เจ้าของธุรกิจ โรงงานผลิตขนมหลากหลายชนิด และร้านอาจารย์จวนด่วน, ตัวแทนบริษัท ไพรสณฑ์ เรียวเอสเตท จำกัด, ตัวแทนบริษัท เคมีแมน จำกัด, ตัวแทน บริษัทขายตรง คังเซ็น – เคนโก จำกัด และเจ้าของร้านอาหาร b k k Thai Trendy Restaurant โดยได้มีโอกาสเข้าไปเยี่ยมสำนักงานใหม่ของบริษัท Acan Design Ltd. – โดยมีคุณบัญชา เป็นผู้จัดการ พร้อมได้รับการแนะนำให้รู้จักทีมคณะทำงาน จากคุณไพฑูรย์ และคุณบัญชา ว่า ...

“ ... บริษัทฯ ได้ยื่นเรื่อง จดทะเบียนประกอบการเรียบร้อยแล้วครับ สำนักงานก็ใช้เลือกใช้อาคารเช่าจากรัฐบาลในราคาถูก ที่ผมและ องค์ เทวี่ เจ้าของกิจการบ้านเช่าที่ผมและมีหุ้นส่วนอยู่ครับ และก็ได้คัดเลือกหาพนักงานที่เรียนจบมาจากออสเตรเลีย ทางด้านการออกแบบ ซึ่งเป็นลูกชายญาติห่าง ๆ ของภรรยาผมมาร่วมทำงานครับ ตอนนี้ เรายื่นชนะการประมูล

รูปแบบ และการตกแต่งภายในแล้ว กำลังเริ่มดำเนินงานครับ งานกำลังเข้ารูป หากงานนี้
ประสบผลสำเร็จอย่างดี เราก็จะเข้าประมูลงานในโครงการอื่น ๆ ที่ใหญ่ขึ้นครับ... “

(ไพฑูรย์ อัมย์ภาวศิริ – สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2010)

“ ... เบื้องแรกต้องขอบคุณ พี่ไพฑูรย์ เป็นอย่างยิ่งที่เป็นทั้งผู้ช่วยเหลือดำเนินการเรื่อง
สถานที่ทำงาน และการขออนุญาตจดทะเบียนกิจการ หากไม่ได้พี่ไพฑูรย์ช่วยแล้ว งานนี้
คงเป็นไปได้ยากครับ ที่สำคัญขอบคุณท่านอาจารย์ ดร. พิมเสน บัวระภา ที่กรุณาช่วย
แปลเอกสารให้ทันเวลาพอดี และต้องขอโทษอาจารย์เป็นอย่างมากที่ยังไม่ได้จัดการเรื่อง
ค่าแปลเอกสารให้ เพราะผมยังไม่ได้กลับเมืองไทยเลย ตั้งแต่มา หาย ฝั่ง เมื่อ 2 เดือนที่
แล้ว ... งานกำลังเดินไปได้ด้วยดีครับ และโอกาสน่าจะสดใสต่อไป ... “

(บัญชา สิทธิอักษร – สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2010)

หลังจากพูดคุยกันในเรื่องรายละเอียดการสัมภาษณ์โดยคณะเพื่อน ๆ นักวิจัยด้วยกัน คุณไพฑูรย์
และคุณบัญชา ก็เชิญชวนเราไปทานอาหารเย็น ณ ร้านอาจารย์ไทย ที่มีเจ้าของเป็นคนไทย และพวกเรา
จะได้พบกับคนไทยข้ามชาติที่เปรียบเสมือน “เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน” ที่ร้านอีกหลายคน ตลอด
ระยะเวลาการเดินทาง คุณบัญชา ปฏิบัติตัวต่อพวกเราอย่างสุภาพ ทั้งการพูดจาและแสดงออก คอยเปิด
ประตูรถยนต์ให้ และเชิญชวนเข้านั่งประจำที่ ทุกครั้งที่พูดกับพวกเรา จะแสดงกิริยาอ่อนน้อมก้มตัวและ
ศรัทธาใจ ๆ เสมอ

บรรยากาศในการร่วมรับประทานอาหารเย็นที่ประกอบด้วย คุณทีมนักวิจัยจาก สำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมการวิจัย (สกว.) ฝ่าย 1 พื้นที่ชายแดนและลักษณะข้ามชาตินิยม และฝ่ายนักธุรกิจ
ไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เป็นไปด้วยความอบอุ่นและครึกครื้น นับเป็นบรรยากาศ
แห่งการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาการ และนักเดินทางข้ามชาติที่เป็นผู้ดำรงชีวิตและประกอบ
อาชีพในสนามพื้นที่ปลายทาง จึงได้มีการสังเกต สัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูลในมุมมองในเรื่อง อัต
ลักษณ์ชาติพันธุ์ ลักษณะข้ามชาตินิยม และการกลืนกลายตนเองให้ดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ได้
อย่างเหมาะสม และได้เวลาอันสมควร พวกเราก็ได้แยกย้ายกันไปพักผ่อน ความทรงจำนี้นั้น ยังประทับใน
ความทรงจำของพวกเราเป็นเท่าทวีคูณ เมื่อในเช้า – สายวันต่อมา คณะนักวิจัยก็ได้เดินทางไปเยี่ยมชม
สังเกต และสัมภาษณ์นักเดินทางข้ามชาติในแต่ละบริษัทอย่างอบอุ่นและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จนได้
ข้อมูลเกือบครบสมบูรณ์แล้วนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้

อีก 10 เดือนต่อมา ในตอนเช้า ๆ ราวกลาง ๆ เดือน ตุลาคม 2011 ขณะที่ผู้วิจัยเดินทางไปทำงาน
ตามปกติในมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยก็ได้รับโทรศัพท์จากเบอร์โทร และน้ำเสียงที่ไม่คุ้นเคย พร้อมขออนุญาต
แนะนำตนเองด้วยน้ำเสียงราบเรียบและคุ้นเคยว่า ...

“ ... ผมขออนุญาตแนะนำตนเองนะครับ ผมชื่อ วิเชียร ถาวรการ (นามสมมติ) เป็นวิศวกร
ก่อสร้าง พร้อมเพื่อน ๆ วิศวกรอีก 3 คน ได้เข้าร่วมหุ้นกับคุณ บัญชา จัดตั้งบริษัท
ออกแบบและตกแต่งภายใน ชื่อ บริษัท Acan Designer Ltd. และจดทะเบียนเปิดกิจการ
ที่ประเทศเวียดนามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยความร่วมมือของ คุณ ไพฑูรย์ อรรถภาว

ศุทธิ เมือง หาย ฝ่อง และประเทศเวียดนาม และที่สำคัญ เพื่อนร่วมหุ้นคนหนึ่งก็เป็นญาติของคุณไผ่ทूरย์ ด้วย ตอนแรกที่ได้รับคำเชิญชวนให้จัดตั้งบริษัทนั้น คุณบัญชา ได้เข้ามาติดต่อและเชิญชวนเรา โดยอ้างคำแนะนำของผู้ใหญ่ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของสำนักงานวิศวกร แห่งประเทศไทย ที่เคยมีประสบการณ์และทำงานอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และบอกว่า สนับสนุนและจะไปร่วมหุ้นกับ คุณไผ่ทूरย์อีกหุ้นส่วนหนึ่ง ด้วยความไว้วางใจในคุณลักษณะ และองค์ความรู้ที่แสดงออก พร้อมประสบการณ์ในการทำงานเป็นวิศวกรออกแบบที่อเมริกา เราก็ตรวจสอบไปยังคุณไผ่ทूरย์ ที่ เมือง หาย ฝ่อง และก็ได้รับการยืนยันว่าจะร่วมลงทุนกันจริง ๆ โดยมีผู้ใหญ่แนะนำมาให้อีกต่อหนึ่ง แต่ต่อมา เมื่อบริษัทดำเนินงานมาได้เกือบ 10 เดือน แล้วพวกเราารู้สึกผิดสังเกตในเรื่องความสามารถในการแก้ไขปัญหาการออกแบบ การบริหารงานในบริษัท และที่สำคัญเรื่อง การจัดการการเงิน มีเงินหายไปโดยไม่เข้าบัญชีของบริษัทเป็นจำนวนมาก พนักงานไม่ได้รับเงินเดือน และที่สำคัญเจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งมายังบริษัท ว่าจะดำเนินคดี หากไม่ไปจ่ายภาษีอากรแก่รัฐ ... พวกเราตกใจมาก จึงเข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริงในเอกสารต่าง ๆ และเราพบว่า คุณบัญชา ไม่มีใบประกอบวิชาชีพวิศวกร และไม่มีใบปริญญา เพียงแต่เคยไปเรียนและเคยทำงานในบริษัทเกี่ยวข้องกับการออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง และที่สำคัญ เขาเลือกใบประกอบวิชาชีพของผมเอง ไปขอยื่นของประกวดราคา ที่ หาย ฝ่อง พวกเราตกใจมาก จึงจะฟ้องถอนหุ้น และเอาผิดกับเขาครับ ... รบกวนอาจารย์ช่วยแปลเอกสารเกี่ยวกับหนังสือมอบอำนาจ หนังสือฟ้อง และขอถอนหุ้นออกจากกิจการบริษัท ครับ “

(วิเชียร ถาวร – โทรศัพท์เล่าเรื่อง 14 สิงหาคม 2011)

ผู้วิจัยรู้สึกตกใจในข่าวที่ได้รับเป็นอย่างมาก และที่ตกใจเพราะว่า กำลังเกิดอะไรขึ้นกับกระบวนการเดินทางข้ามชาติของบรรดานักลงทุนข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม ที่พยายามฝ่าอุปสรรคเดินทางข้ามชาติไปสู่เป้าหมายพื้นที่ใหม่ปลายทาง และก็ได้ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน ที่สามารถสร้างสายสัมพันธ์ด้วยกันขึ้นมานบนพื้นฐานของ “ความศรัทธาเชื่อมั่น” ในประสบการณ์และองค์ความรู้ที่แต่ละคนสร้างสมมา และสุดท้าย “ศรัทธาและพันธะผูกพัน” ที่มีต่อกันนั้น กลับกลายมาเป็นเรื่องฟ้องร้องกันขึ้นระหว่างบุคคลในเครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” ทำให้ผู้วิจัยคิดถึงบรรยากาศในวันที่คณะผู้วิจัยได้เดินทางเข้าไปในสนามเพื่อสังเกต สัมภาษณ์และบันทึกวิถีการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพเหล่านั้นว่า ดูเหมือนบรรยากาศในทุก ๆ สิ่ง เต็มไปด้วยความกระตือรือร้น เอื้ออาทรและช่วยเหลือกันและกัน และเพื่อให้เกิดความแน่ใจ ผู้วิจัยจึงได้โทรศัพท์ไปหา คุณไผ่ทूरย์ ที่จังหวัด หาย ฝ่อง – ประเทศเวียดนาม และได้รับคำยืนยันว่า ...

” ... เป็นความจริงครับอาจารย์ ด้วยความ “เชื่อมั่นและศรัทธา” ในบุคลิกและความสามารถจากคำบอกเล่าในความตั้งใจจริงของคุณสัญญา ผมไม่เคยสงสัยมาก่อนเลยว่า คนที่ได้ตัดสินใจเดินทางไปประกอบธุรกิจข้ามชาติเช่นนั้น อย่างน้อยจะต้องมีองค์ความรู้และทักษะในวิชาชีพที่ได้ร่ำเรียนและมีประสบการณ์มาพอสมควร และไม่เคย

คิดมาก่อนเลยว่าจะมีการปกปิดหรือบิดเบือนเอกสารและความเป็นจริงได้ ลืมคิดไปจริง ๆ ครับ แต่มันก็เกิดขึ้นแล้วครับ ... อย่างไรก็ตาม ผมรบกวนอาจารย์ช่วยกรุณานุเคราะห์ช่วยแปลเอกสารดังกล่าวให้กับคณะฟิวเจอร์ด้วยนะครับ ... “

(ไพฑูรย์ อรรถศรัทธาสุทธิ – โทรศัพท์ 16 สิงหาคม 2011)

หลังจากนั้นมา ผู้วิจัยก็ได้รับเอกสารมอบอำนาจและฟ้องร้องเพื่อให้แปล จำนวน 4 ฉบับ ผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีเนื้อหาข้อกล่าวหา และฟ้องร้อง โดยรวม (เอกสารปกปิด) เอกสารเหล่านั้นมีใจความว่า ...

- 1) ขอถอนหุ้นจากการร่วมหุ้นในบริษัท ทั้งหมด จำนวนผู้ร่วมหุ้น 4 คน
- 2) ให้ดำเนินคดีในข้อกล่าวหาว่า คุณบัญชา ไม่มีใบประกอบวิชาชีพวิศวกร และแอบอ้างใช้ใบประกอบวิชาชีพคนอื่นในการยื่นขอประกวดราคา
- 3) ให้ดำเนินคดีในข้อหายักยอกเงินบริษัท จำนวน 1,500,000 บาท ที่ได้รับมาจากค่ารับเหมาออกแบบและตกแต่ง แต่ไม่นำเข้าบัญชีบริษัท และไม่จ่ายเงินเดือนให้พนักงาน

ต่อมา ในเดือน ธันวาคม 2011 ผู้วิจัยได้เดินทางไปราชการที่ เมือง หาย ผ่อง อีกครั้ง และได้มีโอกาสพบกับคุณไพฑูรย์ อีกครั้ง และได้สอบถามถึงเรื่องกรณีดังกล่าวว่า เรื่องดำเนินไปถึงไหนแล้ว คุณไพฑูรย์เล่าว่า ...

“... ประเด็น คือ คุณสัญญา ไม่มีใบประกอบวิชาชีพวิศวกร และแอบใช้ใบประกอบวิชาชีพผู้ร่วมหุ้นไปขอประมูลรับงาน โดยไม่แจ้งให้เจ้าตัวเขาทราบ และที่สำคัญ คือ ยักยอกเงินของบริษัทไป จำนวน 1,500,000 บาท โดยไม่ทราบที่มาที่ไป ค้างจ่ายเงินพนักงานในบริษัท และไม่จ่ายเงินภาษีอากรของบริษัท ครับ ... และขณะนี้ ก็ยังมีเจ้าของงานที่รับงานเขาไปแล้วไม่ส่งงานตามกำหนด ตามมาทวงกับผมอยู่เสมอ เพราะผมก็เป็นส่วนหนึ่งของกิจการ และการรับงานก็ผ่านผมในส่วนเป็นผู้ประสานงาน ... ตอนนี้ ผมยังหาตัวคุณบัญชาไม่พบหลายวันแล้ว ไม่รู้ว่าเขาพักอยู่ที่ไหน ? ... “

(ไพฑูรย์ อรรถศรัทธาสุทธิ – สัมภาษณ์ 25 ธันวาคม 2011)

ในขณะที่ผู้วิจัย ยังอยู่ในสนามพื้นที่วิจัยนั้น ก็ได้ยินเสียงคุณไพฑูรย์โทรศัพท์ตามงานที่ผู้จ้างเหมาได้ขอให้ทางบริษัทฯ ได้แก้ไขแบบแปลนให้เหมาะสมหลายวันแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้รับงานคืน และคุยกันเรื่อง ภาษีการค้าที่บริษัทคุณสัญญายังค้างจ่ายอยู่

ปรากฏการณ์การ “เครือข่ายข้ามชาติของคนไทยในประเทศเวียดนาม – ภาคเหนือ” ที่ปรากฏในลักษณะ “เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน” นั้น นอกจากมีบทบาทโดยตรงต่อเกื้อหนุนและช่วยเหลือกันในเรื่องแลกเปลี่ยนข่าวสาร การแลกเปลี่ยนสินค้า การย้ายที่ทำงาน และการช่วยเหลือกันในเรื่องการขออนุญาตดำเนินธุรกิจการให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีแล้ว ในทางตรงกันข้าม เครือข่ายข้ามชาตินี้ก็ยังมีบทบาทในทางลบต่อสมาชิกในเครือข่ายได้ หากเครือข่ายนั้นเป็นเพียง

เครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กันแบบผิวเผิน (Weak ties) เท่านั้น แม้กาลเวลาจะผ่านไปเนิ่นนาน ระดับความช่วยเหลือเกื้อกูลกันจะลดระดับลงไปด้วย และถ้าหากมวลสมาชิกในเครือข่ายเกิดความไม่มั่นใจในความสัมพันธ์ที่มีอยู่ ระดับความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนกันก็ลดระดับลงไป และนอกเหนือไปกว่านั้น หากสถานะพันธะผูกพัน (Commitment) ที่มีอยู่นั้นมีการปกปิดซ่อนเร้นระหว่างกันและกัน สถานะนั้นก็ส่งผลให้ความเชื่อถือ (Trust) ที่มีอยู่ระหว่างกันและกันอยู่นั้นลดระดับลงไป และส่งผลต่อวิธีการดำรงชีวิตและการประกอบธุรกิจก็เปลี่ยนแปลงไปทันที

บทที่ 4

การส่งเงินกลับบ้านข้ามชาติ

เนื้อหาในบทที่ 3 ที่ผ่านมานั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่ 1 จะกล่าวถึง วิธีการสร้างและคุณลักษณะของเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในการสร้างเครือข่าย คือ องค์การของรัฐบาลไทย สมาคม และกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ทำหน้าที่กระตุ้นและประสานงานจนก่อให้เกิดสายสัมพันธ์ (Relations) ระหว่างพวกเขาเหล่านั้นเข้าด้วยกันเอง และสายสัมพันธ์ระหว่างพวกเขาเหล่านั้นกับประชากรเจ้าของประเทศรอบข้างผ่านทาง การจัดกิจกรรมทางสังคม – วัฒนธรรม และเศรษฐกิจเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับพื้นที่ใหม่ได้อย่างเหมาะสม จนสามารถช่วยส่งผลให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจอยู่ได้อย่างสมดุล และรายได้ส่วนหนึ่งก็ได้แบ่งปันส่งเงินกลับบ้านตามพันธสัญญาและข้อผูกพัน (Commitments) ที่พวกเขาเหล่านั้นมีอยู่เกี่ยวกับเครือญาติและบ้านเกิดเมืองนอน และในเนื้อหา ส่วนที่ 2 นั้น ได้วิเคราะห์ถึงบทบาทของเครือข่ายผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่ส่งผลในภาพรวมในแง่บวกที่ช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถสร้างจิตวิญญาณความเป็นคนถิ่นกำเนิดเดียวกัน, สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางด้านการค้าและดำเนินธุรกิจ, การบูรณาการภาพลักษณ์ทางสินค้าไทยผ่านวัฒนธรรมผสมผสานไทย – เวียดนาม, การเคลื่อนย้ายไปสู่อาชีพใหม่ที่เหมาะสม และการสร้างอาชีพใหม่ให้พวกเขาจากปัจจัยความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม และขณะเดียวกันเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติก็ส่งบทบาทในแง่ลบกับวิถีชีวิตของพวกเขาเหล่านั้น คือ การขาดโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างมั่นคง และ การซ่อนเร้นความไม่สมบูรณ์ทางข้อมูลข่าวสารและเอกสารเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ

เนื้อหาในบทนี้ จะได้วิเคราะห์ถึงแบบแผนของพฤติกรรมกรรมการส่งเงินข้ามชาติกลับภูมิลำเนาที่สัมพันธ์กันกับปรากฏการณ์ของเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) สถานภาพทางภาระหน้าที่ความรับผิดชอบงานและวิธีการรับเงินเดือน
- 2) ช่องทางในการส่งเงินกลับบ้าน
- 3) ปริมาณของการส่งเงินกลับบ้าน
- 4) วัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้านและสายสัมพันธ์ทางเครือข่าย

การข้ามแดน (Trans - border) หรือลักษณะข้ามชาตินิยม (Transnationalism) เป็นปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายของผู้คน เงินตรา ข้อมูลข่าวสาร สินค้า วัฒนธรรมและความคิดจากพื้นที่ต้นทางไปยังพื้นที่ปลายทางด้วยเหตุปัจจัยทั้งในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับครัวเรือนและเครือข่ายทางสังคมเพื่อหาโอกาสที่ดีให้กับชีวิต และรายได้ที่ขึ้น ซึ่งเมื่อพวกเขาเหล่านั้นเดินทางไปถึงพื้นที่ปลายทางแล้ว เขาเหล่านั้นก็ได้สร้างและนำเสนอพื้นที่ใหม่อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจใหม่เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพให้เกิดความสมดุลด้วยวิธีการที่หลากหลาย (ปฤษฎา รัตนพุกษ์, 1998: 11-22) จึงอาจกล่าวได้ว่า ในสังคมโลกยุคสมัยปัจจุบันนี้นั้น กระแสของการเดินทางเคลื่อนที่ของผู้คน สินค้า เงินตรา และข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วเหมือนกับเขตแดนพื้นที่ทางรัฐชาติได้กำลังเลือนหายไป และส่งผลให้จินตนาการ ความคิดและการรับรู้ของผู้คนที่อยู่ข้าม

แดน ข้ามพื้นที่เป็นไปอย่างฉับไว ทันทต่อการเหตุการณ์มากขึ้น และยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนไม่ได้ถูกจำกัดไว้เฉพาะในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น หรือบ้านเกิดเมืองนอนของตัวเองเท่านั้น แต่มีการเชื่อมโยงข้ามพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปสู่การติดต่อสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น พื้นที่พรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ พื้นที่ทางพรมแดนทางสังคม – วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของคนข้ามแดนจึงมีลักษณะขยายตัว สร้างเพิ่มขึ้นใหม่และครอบคลุมไปไกลเท่าไกลตรวจที่ความสัมพันธ์ของเขาเหล่านั้นในสังคมจะโยงใยไปถึง (Steven Vetovec, S. และ Cohen. R., 1999) อย่างไรก็ตาม ในส่วนของวัฒนธรรมข้ามแดนและข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับมิติทางด้านการเคลื่อนย้ายเงินทุน ทรัพย์สินและสิ่งของนั้น ปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะเป็นบริษัทเงินทุนข้ามชาติ หรือ หน่วยลงทุนระดับปัจเจกชนล้วนมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนย้ายเงินทุนข้ามแดนทั้งในรูปแบบการลงทุนข้ามชาติ การผลิตสินค้า การกระจายสินค้าให้กระจายมากขึ้น รวมทั้งในส่วนปัจเจกชนก็ได้มีการช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจครัวเรือนของปัจเจกชนที่ไปทำงานต่างแดน หรือการแต่งงานกับชาวต่างชาติแล้วกลับเข้ามาช่วยเหลือครอบครัวในท้องถิ่นหรือช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่บ้านเกิด (Remittance) จึงอาจกล่าวได้ว่า การข้ามพรมแดนทางรัฐชาตินั้น เป็นกระบวนการที่ผู้อพยพข้ามพรมแดนหรือข้ามชาติสามารถสร้างและรักษาสายใยความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่เชื่อมโยงบุคคลในพื้นที่ใหม่เข้าด้วยกัน และเชื่อมโยงสังคมในพื้นที่ใหม่ที่เขากำลังพักพิงเข้ากับสังคมที่คนเหล่านี้ถือกำเนิด โดยที่ผู้อพยพข้ามแดนและข้ามชาติเหล่านั้นได้สร้างพรมแดนทางชาติพันธุ์ พรมแดนทางสังคม – วัฒนธรรม และพรมแดนทางเศรษฐกิจในพื้นที่ต่าง ๆ ให้ตัดข้ามกันไปมา อยู่ตลอดเวลา (Nina Glick Schiller and Thomas Faist, 2010: 2 - 3)

การส่งเงินกลับบ้าน (Remittance) เป็นกระบวนการหนึ่งของเคลื่อนย้ายทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นเงิน ค่าจ้าง รายได้ กำไร หรือทุนสะสมแห่งความมั่งคั่งส่วนตัวของผู้อพยพข้ามชาติกลับไปสู่ภูมิลำเนาบ้านเกิดเมืองนอนหรือมาตุภูมิของตนเอง การเคลื่อนย้ายทรัพยากรนี้เป็นเสมือนพันธะสัญญาความผูกพันที่เกิดขึ้น (Commitment) ระหว่างผู้อพยพและครอบครัว หรือองค์กรอื่นที่ใดเกี่ยวข้อง ทรัพย์สินเหล่านี้ได้ถูกส่งไปด้วยวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น เพื่อการสนับสนุนหรือช่วยเหลือญาติพี่น้องที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ จ่ายค่าน้ำกิน เพื่อการลงทุนหรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ ด้วยเหตุผลนี้ ทรัพย์สินที่ถูกส่งไปนั้นอาจจะถูกกำกับให้นำไปใช้ในวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงหรือหลากหลาย ซึ่งยากที่กำหนดหรือระบุให้ชัดเจนลงไปได้ว่าเป็นการโอนกระแสเงินตรา (Transaction) ทรัพย์สิน หรือเป็นจำนวนเงินสดเป็นจำนวนเท่าใด (Samuel, W., 1990) และในกรณีของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น ข้อมูลในภาคสนามได้เปิดเผยให้เห็นถึงแบบแผนและพฤติกรรมของการส่งเงิน กลับบ้านเกิดภูมิลำเนาที่มีลักษณะเฉพาะตามกลุ่มสถานภาพของบุคคล และคุณลักษณะของงานเป็น 4 ประเภท (รายชื่อและรายนามบริษัทที่ปรากฏในงานวิจัยฉบับนี้ ล้วนเป็นรายชื่อและนามสมมติทั้งสิ้น) ดังนี้

1) สถานภาพทางความรับผิดชอบงานและวิธีการรับเงินเดือน

ถึงแม้ว่าราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (เวียดนาม) จะได้เริ่มเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกันในปี ค.ศ. 1979 เป็นต้นมาแล้ว แต่ร่องรอยของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติได้เริ่มเดินทางเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ในราวปี ค.ศ. 1990 หลังจากที

ประเทศเวียดนามได้ประกาศเอกราช โดยการรวมเอาประเทศเวียดนามเหนือ ซึ่งในสมัยนั้นอยู่ภายใต้การปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติเวียดนาม และประเทศเวียดนามใต้ซึ่งอยู่ภายใต้ของรัฐบาลประชาธิปไตยเวียดนามที่มีประเทศสหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนให้เข้าด้วยกันในปี ค.ศ. 1975 แล้วนั้นประเทศไทยก็ได้เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศเวียดนาม ในปี ค.ศ. 1979 และโดยขณะเดียวกันในขณะนั้น ประเทศเวียดนามก็ได้เร่งดำเนินนโยบายการเร่งรัดพัฒนาประเทศทั้งในด้านการฟื้นฟูประเทศภายหลังสงคราม พัฒนาระบบเศรษฐกิจและผู้คน ตามแนวนโยบายตามแนวทางสังคมนิยมอย่างเต็มเปี่ยมตามแบบอย่างประเทศรุ่นพี่ที่ได้ดำเนินการพัฒนาประเทศตามแนวทางสังคมนิยม คือ ประเทศสาธารณรัฐรัสเซีย และประเทศสาธารณรัฐจีนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลา 10 กว่าปีที่ประเทศเวียดนามได้เร่งรัดการพัฒนาประเทศตามแนวสังคมนิยมอย่างเคร่งครัดนั้น กลับก่อให้เกิดปัญหาและความยากลำบากในการฟื้นฟูประเทศ ผู้คนและเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนเกิดความเหนื่อยหน่าย และขาดแรงจูงใจกับการทำงานแบบทวิพหุสินรวม และก่อให้เกิดปัญหาความยากจน ขาดแคลนอาหาร และปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ก่อให้เกิดปัญหาคอรัปชั่นกระจายไปทั่ว แต่ในทางตรงกันข้ามกัน บรรดาข้าราชการและสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเองบางคนกลับมีโอกาสนในการสร้างความร่ำรวยให้ตนเองผ่านช่องว่างของกฎหมาย ก่อให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ จนส่งผลให้เกิดการประกาศใช้แนวนโยบายการพัฒนาประเทศแบบใหม่ที่เรียกว่า “นโยบายการเปลี่ยนแปลงใหม่ - โดย เมื่อย” ที่ได้ประยุกต์เอาแนวคิดทุนนิยมเสรีเข้ามาใช้ในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ คือ ปัจเจกชนมีสิทธิในที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศ ภายใต้การกำกับ ควบคุมและดูแลอย่างใกล้ชิด ในราวปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมา ขณะนั้นในประเทศไทยก็กำลังอยู่ในช่วงระยะเวลาของของผู้นำรัฐไทย คนที่ 17 คือ พณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ได้ประกาศใช้นโยบายการทำสนาามรบให้เป็นสนาามการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านของไทย และในขณะเดียวกันนี้ ก็ได้ปรากฏร่องรอยของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติเข้าได้เดินทางเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในบริเวณพื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศเวียดนาม คือ กลุ่มพ่อค้าพลอย ในราวปี ค.ศ. 1990 ดังคำเล่าของ เกียรติ เปาลานนท์ เจ้าของกิจการร้านอาหารบ้านไทย และที่พักที่เก่าแก่ และเต้า โตโร่ ผู้จัดการสาขา บริษัท Jebson & Jensen Co, Ltd. กิจการอุปกรณ์และสนามกอล์ฟ ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ว่า

“ ... เท่าที่ผมจำได้ คนเก่าแก่ที่สุดที่เหลืออยู่ในเมือง ห่า โนญ คือ พี่ประจักษ์ ที่เข้ามาซื้อพลอย และต่อมาพี่เขาก็ไปทำอีกหลายอย่าง เช่น ทำโต๊ะสนุกเกอร์ และค้าขายหลายอย่าง พี่เขาน่าจะเข้ามาในราวปี ค.ศ. 1990 ครับ เดียวนี้ พี่เค้าแต่งงานกับชาวเวียดนาม มีครอบครัวอยู่แถวหน้าตลาด ด่ง เซวิน ซึ่งเป็นย่านตลาดสดที่ใหญ่ที่สุดในเวียดนามครับ ... พี่เขาแวะมาที่ร้านบ่อย ๆ เพื่อมาดูทีวีไทยและอ่านหนังสือพิมพ์ไทยครับ ...”

(เกียรติ เปาลานนท์ – สัมภาษณ์ 14 สิงหาคม 2010)

ความคิดนี้สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ เต้า โตโร่ ที่เริ่มเข้ามาร่วมทำงานการก่อสร้างสนามกอล์ฟ แห่งที่ 2 ของเวียดนาม กับวิศวกรชาวอเมริกันที่มีนายทุนข้ามชาติชาวไทยเป็นเจ้าของ ในปี ค.ศ. 1993 ว่า ..

“ ... ผมเข้ามาทำงานก่อสร้างสนามกอล์ฟกับเจ้านายชาวอเมริกัน ที่เคยมาสร้างสนามกอล์ฟ แถบจังหวัดชลบุรีมาก่อนครับ โดยเริ่มต้น ผมเคยได้ขออาสาเข้าไปฝึกงานด้วย และทำทุกอย่างที่ทำได้จนชำนาญ ที่สำคัญผมเรียนช่างยนต์มา เลยได้รับโอกาสถูกเลือกให้มาเป็นผู้ดูแลฝ่ายเครื่องยนต์ โดยเฉพาะรถตัดหญ้า และเครื่องยนต์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในสนามกอล์ฟ ... ตอนผมเข้ามาใหม่ ๆ ลำบากมาก ผมอยู่ต่างจังหวัดห่างออกมาจากเมือง ห่า โน้ย ประมาณ 70 กิโลเมตร เข้าไปในเมืองลำบากมากเพราะไม่มีรถวิ่งและถนนแย่มากในสมัยนั้น .. ไม่เคยเข้าไปสถานทูตเลยครับ แต่ทราบว่ามีคนไทยเข้ามาซื้อพลอยที่เวียดนาม แต่ไม่มากนัก เคยพบกัน 2 -3 คนครับ ... “

(ยุทธพงษ์ วงศ์รัตน์ - สัมภาษณ์ – 26 กรกฎาคม 2012)

อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 2012 นี้ ตามข้อมูลการมาลงทะเบียนของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) มีจำนวนรวมกันทั้งสิ้นถึง 236 คน (อัครราชทูตที่ปรึกษา ดุสิต, สัมภาษณ์ 4 พฤษภาคม 2011) และน่าจะมีชาวไทยข้ามชาติอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้มาลงทะเบียนไว้กับทางสถานทูต และคนไทยเหล่านี้ อาจมีจำนวนถึง 300 คน ที่อาศัยกระจายกันอยู่ในหลายจังหวัดบริเวณภาคเหนือ และนับรวมเป็นสถานประกอบกิจการต่าง ๆ มีจำนวนถึง 32 กิจการ/ห้างร้าน/บริษัท (แบบสำรวจและลงทะเบียนการเข้ามาพักอาศัยในประเทศเวียดนาม – ภาคเหนือ สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โน้ย, 2011) อย่างไรก็ตาม โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่โครงการวิจัยนี้ที่สามารถเข้าถึงได้มีทั้งสิ้น จำนวน 88 คน ใน 19 กิจการที่กระจายอยู่ในบริเวณเขตเศรษฐกิจสำคัญ 4 จังหวัด คือ จังหวัด ห่า โน้ย, จังหวัด ห่า เตีย, จังหวัด หาย เซือง และจังหวัดหาย ฝ่อง โดยสามารถจัดแบ่งสถานภาพการทำงานตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบและวิธีการรับเงินเดือนในกิจการต่าง ๆ ที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มกิจการ (ตารางที่ 1) ดังนี้

ตารางที่ 1 สถานภาพทางภาระหน้าที่ความรับผิดชอบงานและวิธีการรับเงินเดือนของ ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ตามลักษณะของประเภทกิจการและคุณลักษณะประจำตำแหน่งของงาน

กลุ่มกิจการ	ประเภทคุณลักษณะตำแหน่งงาน/ระดับเงินเดือน		วิธีการรับเงินเดือน				หมายเหตุ
			รับทั้งที่ในไทยและเวียดนาม		รับที่เวียดนาม		
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1) กลุ่มที่ทำงานในกิจการเอกชนชาวไทย และกิจการของเอกชนชาวเวียดนามที่ไม่ได้สร้างครอบครัวในเวียดนาม	ผู้บริหาร	สูง (50,001 ขึ้นไป)	11	31.43	2	3.77	
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-	-	-	5	9.43	
		เบื้องต้น (10,000 – 35,.000 บาท)	8	22.85	6	11.32	
	พนักงานผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)	1	2.86	-	-	
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-	7	20	6	11.32	
		เบื้องต้น (10,000 – 35,.000 บาท)	8	22.85	8	15.09	
2) กลุ่มที่ทำงานในกิจการเอกชนชาวไทย และกิจการของเอกชนชาวเวียดนาม ที่สร้างครอบครัวในเวียดนาม	ผู้บริหาร	สูง (50,001 ขึ้นไป)			3	5.66	
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-			-	-	
		เบื้องต้น (10,000 – 35,.000 บาท)			-	-	
	พนักงานผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)			-	-	
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-			2	3.77	
		เบื้องต้น (10,000 – 35,.000 บาท)			3	5.66	
3) กลุ่มที่เป็นเจ้าของกิจการและสร้างครอบครัวในเวียดนาม	ผู้บริหาร/เจ้าของกิจการ	สูง (50,001 ขึ้นไป)			2	3.77	
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-			4	7.55	
		เบื้องต้น (10,000 – 35,.000 บาท)			8	15.09	
	พนักงานผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)			-	-	
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-			-	-	
		เบื้องต้น (10,000 – 35,.000 บาท)			-	-	
4) กลุ่มที่เป็นเจ้าของกิจการแต่ไม่ได้สร้างครอบครัวในเวียดนาม	ผู้บริหาร/เจ้าของกิจการ	สูง (50,001 ขึ้นไป)			1	1.88	
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-			3	5.66	
		เบื้องต้น (10,000 – 35,.000 บาท)			-	-	
	พนักงานผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)			-	-	
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-			-	-	
		เบื้องต้น (10,000 – 35,.000 บาท)			-	-	
		รวม	35	ร้อยละ 100	53	ร้อยละ 100	88
		รวมอัตราร้อยละ	39.77		60.23		100

1.1) กลุ่มที่ทำงานในกิจการของเอกชนชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือ ชาวเวียดนามที่ ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม

กลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มนักเดินทางข้ามชาติเข้าไปร่วมทำงานในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) กับกลุ่มนักลงทุนข้ามชาติต่าง ๆ ที่เดินทางเข้าไปขยายกิจการ หรือเปิดกิจการในประเทศเวียดนามด้วยเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกไป จัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยตามลักษณะงาน คือ 1) กลุ่มผู้บริหาร และ 2) กลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญ โดยแต่ละกลุ่มจัดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ตามสถานะความรับผิดชอบงาน และอัตราเงินเดือนที่ได้รับ ดังนี้

1.1.1) กลุ่มผู้บริหาร_จัดเป็นออกเป็น 3 ระดับย่อย คือ

- (1) กลุ่มผู้บริหารรับสูง ระดับเงินเดือน ตั้งแต่ 50,001 บาท ขึ้นไป
- (2) กลุ่มผู้บริหารระดับกลาง ระดับเงินเดือน ระหว่าง 35,001 – 50,000 บาท
- (3) กลุ่มผู้บริหารระดับต้น ระดับเงินเดือนระหว่าง 10,000 – 35,000 บาท

ในกลุ่มผู้บริหารระดับสูง (1) ที่รับเงินเดือนตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไปนั้น แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ **กลุ่มที่ 1** เป็นกลุ่มผู้บริหารที่ได้รับเงินเดือนทั้งในประเทศไทย และรับในตำแหน่งใหม่ในบริษัทสาขาที่ดำเนินการอยู่ในต่างประเทศเวียดนาม เป็นกลุ่มทำงานที่มีจำนวนมากที่สุด คือ มีจำนวนถึง 11 คน คิดเป็นร้อยละ 31.43 โดยกลุ่มผู้บริหารระดับนี้จะได้รับเงินเดือนประจำอยู่ในบริษัทในแม่ในประเทศไทยอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาภายหลังบริษัทแม่ดั้งเดิมได้มองเห็นความสามารถเฉพาะ จึงได้แต่งตั้งไปดำรงตำแหน่งและบริหารงานในกิจการที่เปิดขยายสาขาในประเทศเวียดนาม เงินเดือนที่ได้รับจึงเป็นเงินเดือนประจำตำแหน่งเดิมในประเทศไทยโดยโอนผ่านระบบเงินเดือนเข้าบัญชีธนาคารในประเทศไทย ส่วนเงินเดือนอีกส่วนหนึ่งที่ได้รับในประเทศเวียดนามนั้น จะเป็นค่าค่าดำรงชีพในต่างประเทศเวียดนาม ผ่านเงินสกุลดอลลาร์อเมริกัน หรือเงินสกุลเวียดนามด่ง (VND) โดยการโอนผ่านระบบเข้าบัญชีธนาคารในประเทศเวียดนาม ส่วน **กลุ่มที่ 2** นั้น เป็นกลุ่มผู้บริหารระดับสูงเช่นเดียวกัน แต่เป็นกลุ่มที่ได้รับเงินเดือนในประเทศเวียดนามเท่านั้น กลุ่มนี้มีจำนวน เพียง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.77 โดยกลุ่มผู้บริหารระดับสูงกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มผู้บริหารที่ทางบริษัทได้คัดเลือกเข้ามาทำงานใหม่จากกลุ่มคนไทยข้ามชาติที่ได้เดินทางเข้าไปทำงานอยู่ในประเทศเวียดนามกับกิจการของบริษัทเอกชนอื่นก่อนแล้ว และนับเป็นมีความรู้และความสามารถทางภาษา วัฒนธรรมและค่านิยมกับพื้นที่เป็นอย่างดี ให้ได้เข้ามาร่วมงาน จึงได้รับเงินเดือนผ่านระบบธนาคารในประเทศเวียดนามเท่านั้น

ส่วนกลุ่มผู้บริหาร ระดับกลาง (2) นั้น เป็นกลุ่มผู้บริหารที่ได้รับเงินเดือน ระหว่าง 35,001 – 50,000 บาท มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 9.44 โดยกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ได้รับเงินเดือนเฉพาะอยู่ในบริษัทในประเทศเวียดนามเท่านั้น และกลุ่มผู้บริหารกลุ่มนี้ ส่วนมากเป็นบุคคลที่มีความรู้และความสามารถเฉพาะในเรื่อง ภาษา วัฒนธรรมและค่านิยมพื้นที่เป็นอย่างดีแต่คุณวุฒิและวัยวุฒิยังต่ำกว่ากลุ่มผู้บริหารระดับสูง กลุ่มเหล่านี้ เป็นส่วนมากจะทำงานในกิจการอื่นใดมาก่อนแล้วในประเทศเวียดนาม

ในกลุ่มผู้บริหารระดับต้น (3) มีระดับเงินเดือน ระหว่าง 10,000 – 35,000 บาท) เป็นกลุ่มผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถในระดับหัวหน้างาน หรือหัวหน้าฝ่ายในประเทศไทย และมีความรู้ความสามารถเฉพาะในแต่ละฝ่าย จึงได้รับคัดเลือกให้เดินทางไปทำงานในสาขาที่เปิดใหม่ในต่างประเทศ

เวียดนาม กลุ่มผู้บริหารกลุ่มนี้ จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ **กลุ่มย่อยที่ 1** เป็นกลุ่มที่ได้รับเงินเดือนทั้งกับบริษัทเดิมในประเทศไทย และกับบริษัทสาขาย่อยในประเทศเวียดนาม มีจำนวนทั้งสิ้น 8 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 22.85 โดยการได้รับเงินเดือนประจำในบริษัทแม่เดิมในประเทศไทยนั้น จะถูกโอนผ่านระบบธนาคาร ส่วน **กลุ่มย่อยที่ 2** นั้น จะได้รับเงินเดือนเป็นค่าตอบแทนต่างประเทศในเวียดนาม โดยเงินเดือนจะถูกโอนผ่านธนาคารในประเทศเวียดนามเป็นเงิน สกุลดอลลาร์อเมริกา หรือเงินสกุลเวียดนาม ด่ง (VND) โดยกลุ่มผู้บริหารระดับต้นนี้ มีผู้บริหารอีกจำนวน 6 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 11.32 กลุ่มผู้บริหารกลุ่มนี้ จะเป็นกลุ่มที่มีทักษะและความสามารถเฉพาะทาง ที่บริษัทได้คัดเลือกมาทำงานเฉพาะอย่าง จึงได้รับเงินเดือนที่ประเทศเวียดนามเท่านั้น

1.1.2) กลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญ จัดเป็นออกเป็น 3 ระดับย่อย คือ

- (1) กลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับสูง มีระดับเงินเดือน ตั้งแต่ 50,001 บาท ขึ้นไป
- (2) กลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับกลาง มีระดับเงินเดือน ระหว่าง 35,001 – 50,000 บาท
- (3) กลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับต้น มีระดับเงินเดือนระหว่าง 10,000 – 35,000 บาท

กลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง กลุ่มพนักงานที่เดิมเคยทำงานอยู่กับบริษัทแม่ในประเทศไทยที่เป็นผู้มีความสามารถเฉพาะ จึงได้ถูกคัดเลือกให้เดินทางไปทำงานกับบริษัทสาขาย่อยในประเทศเวียดนาม ซึ่งจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ตามตำแหน่งของการรับเงินเดือน คือ **กลุ่มย่อยที่ 1** รับเงินทั้งในประเทศไทยและเวียดนาม และ **กลุ่มย่อยที่ 2** คือ กลุ่มที่ได้รับเงินเดือนตามตำแหน่งในประเทศเวียดนามแห่งเดียว

ในกลุ่มย่อยที่ 1 นั้น โดยปกติแล้วกลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ถือเป็นผู้ที่มีความสามารถเฉพาะทางในด้านใดด้านหนึ่งของกิจการของบริษัท และได้รับการคัดเลือกให้ไปทำหน้าที่นั้น ๆ ในบริษัทสาขาใหม่ในประเทศเวียดนาม ซึ่งกลุ่มพวกเขาเหล่านี้ก็จะมีเงินเดือนประจำตามตำแหน่งงานอยู่แล้วจากบริษัทแม่ในประเทศไทย และเมื่อเขาเหล่านั้นได้เดินทางข้ามชาติเข้าไปทำงานในประเทศปลายทางก็จะได้รับเงินค่าตอบแทนต่างประเทศเพิ่มเติมเพื่อใช้เป็นค่าครองชีพและรายได้เพิ่มเติม จึงถือได้ว่า กลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ได้รับเงินเดือนใน 2 พื้นที่ คือ ได้รับเงินเดือนในตำแหน่งพนักงานผู้เชี่ยวชาญเดิมในบริษัทแม่ในประเทศไทย และเงินเดือนตำแหน่งที่ 2 คือ ตำแหน่งใหม่ในต่างประเทศเวียดนาม โดยได้รับเงินเดือนโอนผ่านธนาคารในประเทศเวียดนามในสกุลเงินดอลลาร์อเมริกา หรือ เงินสกุลเวียดนาม ด่ง โดยกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดของกลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มย่อยนี้ คือ กลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญในระดับต้น มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 22.85, อันดับรองลงมา คือ พนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับกลาง มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และ จำนวนน้อยที่สุด คือ กลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับสูง มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.86

ในส่วนกลุ่มย่อยที่ 2 นั้น มักจะเป็นกลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามมาแล้ว และบางคนก็เป็นผู้มีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง และได้สมัครเข้ามาทำงานในตำแหน่งที่ประเทศเวียดนามเลยตามประกาศของบริษัท (เงินเดือนมักจะต่ำกว่ากลุ่มที่ได้รับ

เงินเดือน 2 พันบาท) กลุ่มเหล่านี้มีจำนวนค่อนข้างสูง คือ เป็นพนักงานผู้เชี่ยวชาญในระดับต้น จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 15.09 และกลุ่มพนักงานฯ ระดับกลาง มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 11.32

1.2) กลุ่มที่ทำงานในกิจการของชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือ ชาวเวียดนามที่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม

กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่เข้ามาร่วมทำงานกับกิจการของนักลงทุนข้ามชาติที่เป็นทั้งชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่นใด หรือชาวเวียดนาม กลุ่มพวกเขาเหล่านี้เดิมนั้น เป็นผู้เดินทางข้ามชาติเข้ามาทำงานอยู่ในกิจการต่าง ๆ ในประเทศเวียดนามนานมาแล้ว ครั้นเมื่อหมดสัญญาลง จึงได้เคลื่อนย้ายเข้าไปร่วมทำงานกับกิจการต่าง ๆ อื่นใดมาก่อน จึงส่งเสริมให้คนเหล่านี้มีทักษะทั้งในด้านภาษา วัฒนธรรม และทักษะในการทำงานบริหาร หรือกลายเป็นพนักงานผู้เชี่ยวชาญในกิจการของบริษัทนั้น ๆ หรือบริษัทใหม่ของนักลงทุนข้ามชาติชาวไทย หรือชาวต่างชาติอื่นใด งานวิจัยนี้พบว่า กลุ่มผู้เดินทางข้ามชาติเหล่านี้สามารถทำงานในตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง และพนักงานผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเงินเดือนตามตำแหน่งในประเทศเวียดนามเท่านั้น เงินเดือนที่ได้รับเป็นทั้งอัตราเงินสกุลดอลลาร์อเมริกา หากบริษัทนั้น มีบริษัทแม่อยู่ในต่างประเทศตะวันตก และตะวันออก และเงินเดือนที่ถูกโอนผ่านธนาคารของประเทศเวียดนาม เป็นเงินสกุลเวียดนาม ดัง กลุ่มพวกเขาเหล่านี้ มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.66 ส่วนผู้ทำงานในตำแหน่งพนักงานผู้เชี่ยวชาญนั้น มีจำนวน 3 คน ในระดับพนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับต้น คิดเป็นร้อยละ 5.66 และ มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.77 ในระดับกลาง โดยเขาเหล่านั้นนั้น เข้ามาทำงานทั้งในฐานะผู้เชี่ยวชาญ และงานบริหารอื่น เพราะต่างมีครอบครัว และคู่สมรสมีอาชีพและกิจการที่มั่นคงอยู่แล้ว เขาเหล่านั้น จึงต้องออกมาหางานทำเพื่อเป็นรายได้เสริมเพื่อเพิ่มความมั่นคงให้ครอบครัว และบางครั้ง ชาวไทยข้ามชาติกลุ่มนี้ได้มีการรับเงินเดือนเป็นเงินสด เป็นคร่าว ๆ หรือ เดือน ๆ ไป

1.3) กลุ่มที่ทำงานเป็นเจ้าของกิจการและสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม

กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่เป็นเจ้าของกิจการ และสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น ส่วนมากเป็นกลุ่มนักเดินทางข้ามชาติในชุดแรก ๆ ที่เดินทางเข้าไปทำงานร่วมกับบริษัทข้ามชาติชาวไทยที่เดินทางเข้าไปลงทุนกิจการในยุคประเทศเวียดนามเปิดประตูประเทศ ในช่วงปี ค.ศ. 1998 เป็นต้นมา เช่น กลุ่มบริษัท เบอริ่ ยุคเกอร์ จำกัด, กลุ่มบริษัทไทยนคร พัฒนา (เครื่องดื่มกระเทียมแดง, กลุ่มยา ทิฟฟี) กลุ่มบริษัทรับซื้อพลอย, กลุ่มบริษัทจำหน่ายวัสดุขาว, กลุ่มบริษัทผลิตรองเท้า และวัสดุทำรองเท้า หรือ กลุ่มร้านอาหารไทย เป็นต้น และหลังจากกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ได้หมดสัญญาลงกับบริษัททำงานเดิม พวกเขาเหล่านั้น ส่วนมากได้เกิดการสร้างสายสัมพันธ์ส่วนบุคคลกับชาวเวียดนามในช่วงระยะเวลาการทำงาน และในที่สุดก็ได้เลือกสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม ต่อมาจึงได้เริ่มมองหาแนวทางในการประกอบอาชีพส่วนตัว แต่ก็มักจะเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับลักษณะงานที่เคยทำอยู่เดิม และได้รับความเกื้อหนุนจากญาติพี่น้องฝ่ายภรรยาในเรื่อง สถานที่ เงินทุน และกลุ่มลูกค้า

กลุ่มพวกเขาเหล่านี้ มักจะทำหน้าที่เป็นเจ้าของกิจการร่วมกับภรรยา หรือร่วมหุ้นกับญาติพี่น้องภรรยา หรือเพื่อนสนิทชาวเวียดนามที่แตกต่างกันออกไปสถานภาพของแต่ละกลุ่ม และความสามารถส่วนบุคคลของเขาเหล่านั้นเอง จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า เขาเหล่านั้น ดำเนินกิจการในฐานะเจ้าของกิจการขนาดใหญ่ และมีรายได้ในระดับผู้บริหารระดับสูง จำนวน 2 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 3.77, เป็นเจ้าของ

กิจการและผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 4 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 7.55 และเป็นเจ้าของกิจการระดับต้น หรือกิจการภายในครัวเรือน จำนวน 8 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 15.09 แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการเรื่องราวได้ก็ยังคงต้องอาศัยสถาบันทางการเงิน คือ ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม การมีสถานภาพการเป็นเจ้าของกิจการนั้น ก็เชื่อมโยงกับความสามารถในทักษะความสามารถพิเศษของเขาเหล่านั้นที่มีอยู่เดิม เช่น เป็นเจ้าของกิจการร้านอาหาร เพราะเคยผู้ปรุงอาหารมาก่อน, เป็นเจ้ากิจการโรงงานผลิตขนม เพราะได้สำเร็จวิชาขนมมาก่อน, เป็นเจ้าของร้านจำหน่ายพลอย เพราะเคยเป็นนักเจียระไนพลอยมาก่อน, เป็นเจ้าของร้านผลิตใบมีดตัดแบบรองเท้า เพราะเคยทำงานในโรงงานผลิตรองเท้ามาก่อน, บรรพบุรุษเคยทำกิจการบ้านเช่า จึงทำกิจการห้องเช่าและการท่องเที่ยว, เคยทำงานในโรงงานผลิตรองเท้า จึงเป็นผู้จำหน่ายวัสดุขาว และบรรพบุรุษเคยทำกิจการสติกเกอร์ จึงได้เป็นเจ้าของร้านโตะสติกเกอร์ เป็นต้น

1.4) กลุ่มที่ทำงานเป็นเจ้าของกิจการแต่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศไทย

กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ กลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่ได้สร้างครอบครัวมาแล้วในประเทศไทย และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเป็นผู้บริหารกิจการธุรกิจมาก่อน จึงได้เลือกเข้ามาทำงานในฐานะผู้บริหารในหน่วยงานเอกชนใดเอกชนหนึ่ง เมื่อมีความชำนาญในเรื่องภาษาวัฒนธรรมเวียดนาม และการดำเนินการทางธุรกิจในประเทศไทยแล้ว จึงออกมาประกอบกิจการส่วนตัวแต่อาศัยชื่อของเพื่อน ๆ ชาวเวียดนามที่สนิทสนมกันเปิดกิจการ เช่น กิจการร้านอาหาร และดำรงตำแหน่งในฐานะผู้จัดการซึ่งมีรายได้ในระดับ ผู้บริหารระดับสูง มีจำนวน 1 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 1.88 และเป็นเจ้าของและผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 3 คน คิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 5.66

กล่าวโดยสรุป จำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น จำนวน 88 คนนั้น แบ่งเป็นสัดส่วนผู้ที่ทำงานในกิจการของเอกชนชาวไทย หรือชาวเวียดนาม ที่ได้รับเงินเดือนทั้งในประเทศไทยและประเทศเวียดนามนั้น มีจำนวนทั้งสิ้นรวม 35 คน คิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 39.77 ซึ่งบุคคลในกลุ่มเหล่านี้ส่วนมาเป็นผู้บริหารระดับสูงเป็นส่วนมากที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้ามาดูแลกิจการสาขาเปิดใหม่ในประเทศไทย ด้วยมีจำนวนทั้งสิ้น 11 คน และคิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 31.43 และอีกส่วนหนึ่งจะเป็นพนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับต้นที่เข้ามาทำหน้าที่ควบคุมดูแลคุณภาพสายการผลิต และฝึกหัดงานให้กับชาวเวียดนาม ที่มีจำนวน 8 คน และคิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 22.85 ส่วนที่เหลืออีก 16 คน เป็นพนักงานผู้เชี่ยวชาญ คิดเป็นร้อยละ 45.71

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ ในกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่ได้รับเงินเดือนในประเทศไทยเพียงแห่งเดียวนั้น (มีจำนวน 53 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 53) ซึ่งให้เห็นว่า ในสถานะที่นักลงทุนข้ามชาติชาวไทยทั้งในระดับใหญ่ ระดับกลาง และระดับเล็กได้เคลื่อนย้ายฐานผลิตและการขยายกิจการเข้าไปสู่พื้นที่ในประเทศไทยนั้น กิจการดังกล่าวมีความ ต้องการผู้บริหารระดับต้น คือ ผู้บริหารระดับหัวหน้าฝ่ายแผนก หรือส่วนงาน เพื่อเข้าไปควบคุม กำกับและดูแลสายพานการผลิต นับตั้งแต่การจัดซื้อ การผลิต และการส่งออกจำหน่าย และทำงานร่วมกับกลุ่มฝีมือแรงงานชาวเวียดนามในสถานประกอบการ (มีอัตราส่วนร้อยละ 11 – 15) ดังนั้น กลุ่มผู้มีความรู้และทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมที่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา หรือ ปริญญาตรีทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่นับเป็นกลุ่มฝีมือแรงงานเป็นที่ต้องการเพิ่มขึ้นทวีคูณ

นอกจากนี้ ข้อมูลยังได้แสดงให้เห็นว่า นักลงทุนข้ามชาติระดับเล็กในกลุ่ม เจ้าของกิจการขนาดเล็ก หรือกิจการในครัวเรือนที่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามมีจำนวน และแนวโน้มสูงขึ้น ด้วยเขาเหล่านั้น สามารถอาศัยความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในการดำเนินกิจการได้ประหยัดในเรื่องสถานที่ การจดทะเบียน ขออนุมัติดำเนินกิจการได้สะดวกและรวดเร็ว ประหยัดในเรื่องค่าดำเนินการ และการเสียภาษี ดังนั้น การสร้างครอบครัว หรือมีเพื่อนสนิทเป็นชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่จึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจทางหนึ่งในการ ดำเนินธุรกิจข้ามชาติในประเทศเวียดนามในยุคนี้

2) จำนวนเงินส่งเงินกลับบ้าน

การส่งเงินกลับบ้านเป็นพันธะความผูกพันที่เกิดขึ้นระหว่างผู้อพยพข้ามชาติที่เกิดขึ้นกับครอบครัว หรือองค์กรอื่นใดในการเคลื่อนย้ายทรัพยากรที่ไม่ว่าจะเป็นเงินค่าจ้าง รายได้ กำไร หรือทุนสะสมแห่งความมั่งคั่งส่วนตัวของเขาเหล่านั้นให้กลับไปสู่ภูมิภาคบ้านเกิดเมืองนอนหรือมาตุภูมิ ด้วยวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น เพื่อการสนับสนุนหรือช่วยเหลือญาติพี่น้องที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ จ่ายค่าน้ำกิน เพื่อการ ลงทุนหรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ ด้วยเหตุผลนี้ ทรัพยากรที่ถูกส่งไปนั้นอาจจะถูกกำกับให้นำไปใช้ในวัตถุประสงค์ ที่เฉพาะเจาะจงหรือหลากหลาย ซึ่งยากที่กำหนดหรือระบุให้ชัดเจนลงไปได้ว่าเป็นการโอนกระแสเงินตรา (Transaction) หรือเป็นจำนวนเงินสดเป็นจำนวนเท่าใด (Samuel, W., 1990) อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการ เคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือเงินทุนเหล่านี้สามารถที่จัดแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ตามแนวคิดของ วาห์บา (Wahba, 1991) เป็นดังนี้

- 1) Potential Remittance - เป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือส่งเงินข้ามชาติกลับบ้านเกิดเมืองนอนยังภูมิภาคบ้านเกิดเพียงครั้งเดียวในช่วงระยะเวลาชีวิตที่ไปทำงานหรือดำรงชีวิตอยู่ในประเทศปลายทางนั้น ๆ ซึ่งจะกระทำเมื่อใดก็ได้
- 2) Fixed Remittance - เป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือส่งเงินกลับภูมิภาคบ้านเกิดเป็นประจำในจำนวนตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ครอบครัวที่บ้านเกิดจำเป็นต้องใช้ หรือตามพันธะสัญญาที่ได้ก่อไว้กับบุคคลหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ซึ่งทั้งนี้จำนวนหรือปริมาณในการเคลื่อนย้ายนั้นจะมีส่วนสัมพันธ์กับจำนวนรายได้หรือขนาดของครอบครัวในประเทศภูมิภาคบ้านเกิดเดิม
- 3) Discretionary Remittance - เป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือส่งเงินกลับบ้านเกิดในจำนวนที่เกินมากกว่าที่ได้ส่งให้เป็นประจำอยู่แล้ว ซึ่งจำนวนเงินในการเคลื่อนย้ายนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าได้ส่งให้เป็นประจำอยู่แล้วเป็นจำนวนเท่าใด
- 4) Saved Remittances (or retained savings) เป็นการเคลื่อนย้ายทรัพยากรเพื่อไปลงทุน หรือสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศบ้านเกิดเมืองนอนในรูปแบบการลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคมบ้านเกิดในภายภาคหน้า

อย่างไรก็ตาม การส่งเงินกลับบ้านของกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม จำนวน 88 ได้แสดงให้เห็นถึงปริมาณของการส่งเงินกลับบ้านนั้น มีส่วนอย่างสัมพันธ์กันอย่างมากกับสถานภาพ ของการทำงานในกลุ่มกิจการที่หลากหลายที่จัดแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มย่อย (ตารางที่ 2) ดังนี้

กิจการของ เอกชนชาว เวียดนาม ที่ สร้างครอบครัว ในเวียดนาม	พนักงานผู้ เชี่ยวชาญ	กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-						-						-
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)						-						-
		สูง (50,001 ขึ้นไป)						-						-
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-						-	VIB1, Stand/ 55,000 (2 คน)		5,000	11,666.67		16,666.67
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)						-	TCH1/30,000 (3 คน)	20,000		11,250		31,250
	รวม	-	-	-	-	-	-	-	6 คน/ 460,000	20,000 (2 คน)	5,000 (1 คน)	55,416.67 (8 คน)		80,416.67
3) กลุ่มที่เป็น เจ้าของกิจการ และสร้าง ครอบครัวใน เวียดนาม	ผู้บริหาร/ เจ้าของ กิจการ	สูง (50,001 ขึ้นไป)						-		800,000 (2 คน)	250,000	10,000		260,000
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-						-		230,000 (4 คน)		17,500		17,500
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)						-		230,000 (8 คน)		6,750		6,750
	พนักงาน ผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)						-		-		-		
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-						-		-		-		
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)						-		-	-	-		
	รวม	-	-	-	-	-	-	-		14 คน/ 1,260,000	250,000 (1)	34,250 (14 คน)		284,250
4) กลุ่มที่เป็น เจ้าของกิจการ แต่ไม่ได้สร้าง ครอบครัวใน เวียดนาม	ผู้บริหาร/ กิจการ	สูง (50,001 ขึ้นไป)						-		150,000 (1 คน)		12,500		12,500
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-						-		180,000 (3 คน)		41,666.67		41,666.67
		เบื้องต้น						-		-	-	-		

		(10,000 – 35,000 บาท)												
	พนักงานผู้ เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้น ไป)					-							
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-					-							
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)					-							
	รวม	-	-	-	-		-		4 คน/ 333,000		4 คน 54,166.6 7		54,166.67	
รวม (35 + 53 = 88 คน)			1,932, 000			100,00 0	421,999 .99	521,999 .99			292,00 0	574,416 .67	3,33 3.33	889,954.0 1
คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ			58.15%			3%	12.70%				8.78%	17.22%	0.10 %	100%
รวมทั้งสิ้น/เดือน														3,323, 950

ตารางที่ 2 จำนวนเงินส่งเงินกลับบ้านของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ตามลักษณะของประเภทกิจการ และคุณลักษณะประจำตำแหน่งของงาน

หมายเหตุ ** ธนาคารพาณิชย์ในประเทศเวียดนามที่สัมพันธ์กับการโอนเงินกลับบ้านของกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) มี 5 แห่ง (http://www.bot.or.th/Thai/EconomicConditions/AsianEconomies/vietnam/EconData Vietnam/Vietnam_payment%20system/vietnam%20payment%20system.pdf) คือ Vietcombank (VCB), Agribank, Vietinbank (VIB), Techcombank (TCH) และ Standard Charter Bank Ltd.

2.1) กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในที่ทำงานในกิจการเอกชนชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่นหรือกิจการของเอกชนชาวเวียดนามและไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม

ปริมาณการส่งเงินกลับบ้านของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) มีความสัมพันธ์กับระดับตำแหน่งงาน วิธีการรับเงินเดือนและระดับเงินเดือน ในกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่ร่วมทำงานในกิจการของเอกชนทั้งของชาวไทยและชาวเวียดนาม ที่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามนั้นมีจำนวนทั้งสิ้น 62 คน โดยจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

2.1.1) กลุ่มที่เป็นผู้บริหาร

กลุ่มผู้บริหารเหล่านี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับย่อยตามระดับเงินเดือนและสถานะความรับผิดชอบงาน มีจำนวน 19 คน คือ

- (1) ผู้บริหารระดับสูง (ระดับเงินเดือน 50,001 บาท ขึ้นไป) จำนวน 11 คน
- (2) ผู้บริหารระดับกลาง (ระดับเงินเดือน ระหว่าง 35,501 – 50,000 บาท)
จำนวน 5 คน
- (3) ผู้บริหารระดับต้น (ระดับเงินเดือน ระหว่าง 10,000 – 35,000 บาท)
จำนวน 8 คน

อย่างไรก็ตาม รูปแบบวิธีการรับเงินเดือนของผู้บริหารนั้นมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

- **รูปแบบที่ 1** : เป็นกลุ่มที่ได้รับเงินเดือนประจำตำแหน่ง 2 ตำแหน่ง คือ ได้รับเงินเดือนประจำตำแหน่งในประเทศไทยส่วนหนึ่ง และรับเงินเดือน ณ ต่างประเทศเวียดนามอีกส่วน โดยกลุ่มผู้บริหารที่รับเงินเดือนแบบนี้ มี 2 กลุ่มย่อย คือ 1) กลุ่มผู้บริหารระดับสูง และ 2) กลุ่มผู้บริหารระดับต้น

พวกเขาเหล่านั้นนั้น ในเบื้องต้นพวกเขาได้เป็นนักบริหาร ที่ได้ทำงานประจำอยู่ที่สำนักงานในประเทศไทยจนกลายเป็นผู้มีความรู้และทักษะความสามารถเป็นที่ยอมรับของคณะกรรมการบริหาร (แต่ยังขาดทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมเวียดนาม) เมื่อบริษัทแม่ในประเทศไทยได้ขยายสาขาไปยังประเทศเวียดนาม ในเบื้องต้นเขาเหล่านี้จึงได้ถูกเลือกให้เข้าไปทำงาน ด้วยมีทักษะเฉพาะพิเศษเพื่อกำกับ ควบคุมดูแลกิจการ รวมทั้งการบริหารงานบุคคลที่เป็นชาวพื้นเมืองเดิมเจ้าของพื้นที่ที่เขาเข้ามาทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ เขาเหล่านี้จึงได้รับเงินเดือนเพิ่มเติมเป็นค่าดำรงชีพในต่างประเทศอีกตำแหน่งหนึ่งที่มีจำนวนมากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของงานและระดับการทำงาน ดังนั้น กลุ่มบุคคลเหล่านี้ยังคงได้รับเงินเดือนปกติในเมืองไทย ซึ่งส่วนที่ได้รับในเมืองไทยนั้นนั้น จึงเป็นรายได้ที่เกิดจากผลการไปปฏิบัติงานในต่างประเทศ เงินเดือนจึงได้ถูกโอนเข้าบัญชีธนาคารที่มีอยู่แล้วเป็นจำนวนปกติในประเทศไทย โดยพวกเขาเหล่านั้นมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ

1.1) กลุ่มผู้บริหารระดับสูง จำนวน 11 คน มีรายได้เฉลี่ยโอนเข้าสู่บัญชีผ่านธนาคารในประเทศไทย ซึ่งเงินจำนวนนี้ จึงถูกนับเป็นการส่งเงินกลับบ้านแบบ “ภายในประเทศ” มีจำนวน 1,365,000 บาท/เดือน รวมกับจำนวนเงินค่าต่างประเทศที่ได้รับในประเทศเวียดนามโอนผ่านระบบของธนาคารในประเทศเวียดนาม (ประกอบด้วย ธนาคาร Argribank/1, VIB/2 และ TCH/8) ของจำนวนผู้บริหาร

ระดับสูง 11 คน มีจำนวน 505,000 บาท/เดือน และเงินเหล่านี้ได้ถูกส่งกลับบ้านจาก “ภายนอกประเทศ” ในวิธีที่แตกต่างกันโดยเฉลี่ย จำนวน 143,333.33 บาท/เดือน

1.2) กลุ่มผู้บริหารระดับเบื้องต้น เป็นกลุ่มที่ได้รับเงินเดือนประจำในประเทศไทยที่ถูกโอนผ่านระบบธนาคารในประเทศไทยเข้าสู่บัญชี อันนับเป็นการส่งเงินกลับบ้าน “ภายในประเทศ” จำนวน 8 คน เป็นจำนวนเงิน 207,000 บาท และเขาเหล่านั้นยังได้รับเงินเดือนค่าต่างประเทศ เป็นจำนวนเงิน 219,000 บาท และเงินเดือนจำนวนนี้ได้ถูกส่งกลับบ้านที่นับเป็นการส่งเงินกลับบ้าน “จากภายนอกประเทศ” โดยวิธีการที่แตกต่างกันเฉลี่ยเป็น จำนวน 81,833.33 บาท/เดือน

- รูปแบบที่ 2 : คือ กลุ่มที่ได้รับเงินเดือนประจำตำแหน่งในประเทศเวียดนามเพียงแห่งเดียว โดยพวกเขาสามารถจัดเป็นออกกเป็นกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มย่อยที่ 1 คือ เป็นผู้บริหารระดับสูง มีจำนวน 2 คน โดยพวกเขาทั้ง 2 คนนี้เป็นผู้มีทักษะความชำนาญพิเศษในเรื่องภาษาและวัฒนธรรมเวียดนาม และเคยทำงานในฐานะผู้บริหารตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายมาก่อนในบริษัทกิจการอื่น จึงได้รับทาบทามและสมัครเข้ามาทำงานภายในประเทศเวียดนาม (ที่เป็นกิจการของเอกชนนายทุนข้ามชาติไทย และกิจการของนายทุนข้ามชาติเกาหลี) ดังนั้น เขาเหล่านั้นจึงได้รับเงินเดือนประจำตำแหน่ง ณ ประเทศเวียดนามแห่งเดียว (ผ่านระบบธนาคารเวียดนาม เงินเดือนที่ได้รับเฉลี่ย จำนวน 205,000 บาท/เดือน และเขาเหล่านั้น สามารถส่งเงินกลับบ้านจาก “ภายนอกประเทศ” เป็นประจำทุกเดือนโดยเฉลี่ย จำนวน 82,000 บาท/เดือน

2) กลุ่มย่อยที่ 2 เป็นกลุ่มผู้บริหารระดับกลาง มีตำแหน่งระดับหัวหน้าแผนก หรือบริษัทที่มีกิจการขนาดเล็ก ดังนั้น อัตราเงินเดือนที่ได้รับจึงอยู่ในระดับกลาง คือ ระหว่าง 35,501 – 50,000 บาท มีจำนวน 5 คน พวกเขาเหล่านี้ได้รับเงินเดือนผ่านระบบธนาคารของเวียดนาม (ธนาคาร TCH/2, VIB/3) จำนวน 220,000 บาท และสามารถส่งเงินกลับบ้านในหลากหลายรูปแบบ จำนวนเฉลี่ย 66,666.67 บาท/เดือน

3) กลุ่มย่อยที่ 3 เป็นกลุ่มผู้บริหารระดับเบื้องต้น มีจำนวน 7 คน ได้รับเงินเดือนรวม 220,000 บาท/เดือน และพวกเขาสามารถส่งเงินกลับบ้านได้ตามแต่โอกาสที่เหมาะสม จำนวน 90,000 บาท/เดือน

2.1.2) กลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญ

พวกเขาเหล่านี้ เป็นกลุ่มพนักงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในทักษะงานแต่ละประเภท เช่น วิศวกรฝ่ายบำบัดน้ำเสีย, เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินและบัญชี, พนักงานฝ่ายโปรแกรมเมอร์ หรือ วิศวกรฝ่ายผสมสี เป็นต้น เมื่อบริษัทแม่ในประเทศไทยได้ขยายกิจการเข้าไปสู่ประเทศเวียดนาม พวกเขาเหล่านั้นจึงได้รับเลือกให้เดินทางเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อผลิตสินค้า นั้น ๆ หรือถ่ายทอดความรู้ทักษะให้กับกลุ่มพนักงานผู้ผลิตหรือกลุ่มพนักงานแรงงานที่เป็นชาวเวียดนาม โดยพวกเขาเหล่านี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 16 คน (พนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับสูง จำนวน 1 คน, ระดับกลางจำนวน 7 คน และพนักงานและผู้เชี่ยวชาญระดับต้น จำนวน 8 คน) โดยพวกเขาเหล่านี้ได้รับเงินเดือนแยกเป็น 2 รูปแบบ คือ

-รูปแบบที่ 1 การรับเงินเดือนประจำตำแหน่ง 2 ที่ คือ พวกเขาเหล่านี้แต่ดั้งเดิม นั้นเป็นพนักงานผู้เชี่ยวชาญอยู่แล้วในบริษัทแม่ในประเทศไทย และเมื่อบริษัทแม่ได้ขยายกิจการเข้าไปใน ประเทศเวียดนาม และเมื่อพวกเขาเหล่านั้นได้การคัดเลือกและเสนอให้เข้าไปทำงานในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ต่างประเทศ จึงได้รับเงินเดือนประจำอีก 1 อัตรา ในหมวดเงินเดือนตอบแทนต่างประเทศตามระดับ ความสามารถ โดยเงินเดือนประจำในประเทศไทยนั้น ก็จะถูกโอนเข้าบัญชีผ่านธนาคารในประเทศไทย อัน นั้นเป็นการส่งเงินกลับบ้าน “ภายในประเทศ” มีจำนวนทั้ง 3 ระดับ จำนวน 360,000 บาท/เดือน และพวกเขายังมีรายได้ประจำเดือนที่ได้รับ ณ ต่างประเทศเวียดนาม ทั้ง 3 ระดับ (ผ่านระบบธนาคาร TCH/2, VCB/9, TMCH/2, VIB/2) รวม จำนวน 412,000 บาท และสามารถส่งเงินกลับบ้าน ในฐานะ “ภายนอก ประเทศ” ในหลายรูปแบบ จำนวนเฉลี่ย 272,833.33 บาท/เดือน

-รูปแบบที่ 2 เป็นการรับเงินเดือนตำแหน่งเดียวภายในประเทศเวียดนาม โดยกลุ่ม พนักงานผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนี้ เป็นบุคคลกลุ่มใหม่ที่แต่ละบริษัทลงทุนข้ามชาติได้ประกาศรับสมัครเข้ามาทำงาน ใหม่ โดยกำหนดให้เดินทางไปทำงาน ณ ต่างประเทศเวียดนามตามทักษะความสามารถที่เป็นที่ต้องการ เฉพาะที่ และเมื่อเดินทางเข้าไปทำงานในประเทศเวียดนามแล้วก็จะอยู่ภายใต้การดูแลของคณะผู้บริหารที่คน ไทย หรือชาวต่างชาติอื่นตามระดับที่สังกัดอยู่ รายได้ประจำเดือน จำนวน 14 คน และมีเงินเดือนที่จ่ายผ่าน ระบบธนาคาร (TCH/2, Agrib/1, VIB/2) จำนวน 391,000 บาท/เดือน และพวกเขาสามารถส่งเงินกลับบ้าน ที่นับเป็น “ภายนอกประเทศ” จำนวนเฉลี่ย ในหลายรูปแบบเป็นจำนวนเฉลี่ย 232,450 บาท/เดือน

ปริมาณเงินส่งกลับบ้านของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้นมีปัจจัย สำคัญหลักที่ส่งผลกระทบต่อจำนวนเงินส่งกลับบ้าน คือ วิธีการรับเงินเดือน กล่าว คือ หากเงินเดือนในกลุ่มที่รับ เงินเดือนภายในประเทศโดยผ่านระบบธนาคารในประเทศไทย ที่เรียกว่า “การส่งเงินกลับบ้านภายในประเทศ” นั้น จะมีจำนวนเต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะไม่ผ่านระบบการจ่ายค่าส่งเงินกลับบ้าน หรือค่าใช้จ่ายส่วนตัวอื่นใด ในการใช้ชีวิตประจำวัน หรือความเสี่ยงอื่นใดที่จะเกิดจากกระบวนการส่งเงินกลับบ้าน และที่สำคัญ เมื่อมีการ รับเงินเดือนภายนอกประเทศ ค่าใช้จ่ายในเรื่องกระบวนการรับเงิน การส่งเงิน และค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ส่วนตัวก็จะเกิดขึ้นตามมา ส่งผลกระทบต่อจำนวนเงินที่ส่งกลับบ้านได้ตามระดับอัตราเงินเดือน แต่อย่างไรก็ตาม การส่งเงินกลับบ้านของกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในกลุ่มนี้ ก็นับว่า เป็นกลุ่มสร้างรายได้หลักสำคัญจาก “การส่งเงินกลับบ้านจากภายนอกประเทศ” ที่มีจำนวนมากที่สุดในรายงานการวิจัยนี้ คือ มีจำนวนทั้งสิ้น 2,925,120.67 บาท/เดือน และคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 87.47/เดือน ของรายได้ทั้งหมดจากจำนวนผู้ อพยพข้ามชาติทั้ง 4 กลุ่ม คือ 3,343,954 บาท

2.2) กลุ่มที่ทำงานในกิจการเอกชนชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาว เวียดนามที่สร้าง ครอบครัวในประเทศเวียดนาม

ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกลุ่มนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 8 คน โดยจัดแบ่งออกเป็นกลุ่มผู้บริหาร ระดับสูง จำนวน 3 คน, เป็นพนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับกลาง จำนวน 2 คน และเป็นพนักงานผู้เชี่ยวชาญ ระดับต้น จำนวน 3 คน พวกเขาเหล่านี้ส่วนได้เดินทางเข้ามาดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ในประเทศ เวียดนามเป็นระยะเวลาค่อนข้างยาวนานมาแล้ว ด้วยเขาเหล่านั้นเป็นผู้มีคุณสมบัติในทักษะอาชีพพิเศษที่ เป็นที่ต้องการขององค์กรต่าง ๆ เช่น อาชีพทนาย นักปั้นสนามกอล์ฟ และนักซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลสนาม

กอล์ฟ เป็นต้น ส่วนในตำแหน่งพนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับกลาง และระดับต้นนั้น ทั้งหมดเป็นผู้มีทักษะในเรื่องผู้เชี่ยวชาญทางภาษาและวัฒนธรรมไทยและ ผู้ปรุงอาหาร เมื่อพวกเขาเหล่านี้ได้ทำงานอยู่กับเจ้าของกิจการเดิมเป็นระยะเวลายาวนาน จนเกิดการพัฒนากิจการปรับตัวและเรียนรู้ในเรื่อง ภาษา วัฒนธรรมเป็นพิเศษแล้ว เขาเหล่านั้นก็เกิดความสัมพันธ์และสร้างสายสัมพันธ์เป็นพิเศษกับเจ้าของพื้นที่จนกลายเป็นความรัก และตกลงตัดสินใจสร้างครอบครัวร่วมกัน และในเวลาต่อมา พวกเขาบางคนก็ยังคงทำงานอยู่กับนายจ้างเดิม และพวกเขาบางคนเมื่อหมดสัญญากับเจ้าของกิจการเดิม ก็ย้ายไปแสวงหาอาชีพใหม่ที่เหมาะสมในแหล่งอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับทักษะส่วนตัวที่มี ดังนั้น ลักษณะอาชีพและสถานภาพทางครอบครัว รวมทั้งญาติข้างฝ่ายภรรยา และเพื่อนฝูงจึงมีอิทธิพลต่อระดับรายได้เงินเดือน และการส่งเงินกลับบ้านอย่างมีนัยสำคัญ คือทุกคนที่ทำงานในกิจการเอกชน และราชการที่เป็นของนายทุนข้ามชาติชาวไทย , เจ้าของกิจการที่เป็นชาวเวียดนาม หรือชาวต่างชาติอื่นใด ที่ได้รับเงินเดือนในประเทศเวียดนามผ่านระบบธนาคาร และในรูปเงินสดตามความเหมาะสม ดังนี้

2.2.1) กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในกลุ่มผู้บริหารระดับสูง

กลุ่มผู้บริหารระดับสูงนี้ ได้รับเงินเดือนเฉพาะในประเทศเวียดนามผ่านระบบธนาคารในประเทศเวียดนาม (ธนาคาร TCH/2, VIB/1) เป็นจำนวนเงิน 375,000 บาท/เดือน และพวกเขาเหล่านี้สามารถโอนเงินกลับบ้านในลักษณะ “ภายนอกประเทศ” ได้เป็นจำนวน 32,500 บาท/เดือน ด้วยวิธีการนำกลับเองตามโอกาสและเวลาที่เหมาะสมที่ได้กลับบ้าน

2.2.2) กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในกลุ่มพนักงานและผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มพวกเขาเหล่านี้มีจำนวนทั้งสิ้น 5 คน ที่เป็นผู้ที่ได้รับเงินเดือนในประเทศเวียดนามผ่านระบบของธนาคารของเวียดนาม (VIB/1, TCH/2) จำนวน 3 คน และที่รับเป็นเงินสด จำนวน 2 คน (ผู้ปรุงอาหารที่มีวีซ่าไม่ถูกต้องตามกฎหมาย – วีซ่าท่องเที่ยว และวีซ่าติดตามสามี) โดยมีจำนวนเงินเดือนที่ได้รับทั้งสิ้นรวม 460,000 บาท/เดือน และสามารถส่งเงินกลับบ้านโดยระบบการโอนผ่านธนาคาร (ธนาคาร Standard Charter) และนำกลับเองแล้วแต่โอกาส เฉลี่ยจำนวน 47,916.66 บาท

โดยภาพรวม พวกเขาสามารถส่งเงินกลับบ้านแบบ “ภายในประเทศ” รวมทั้งสิ้น จำนวน 80,416.67 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 2.40/เดือน ของเงินส่งกลับบ้านทั้งหมด

2.3) กลุ่มที่เป็นเจ้าของกิจการและสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม

กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มคนไทยในชุดแรก ๆ ที่ได้เดินทางข้ามชาติเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพกับนักลงทุนข้ามชาติขนาดใหญ่จนมีประสบการณ์ทั้งในด้านภาษา วัฒนธรรม และทักษะในการบริหารงานเป็นอย่างดี เพราะมีต้นทุนทางสังคม ที่ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการ, องค์ความรู้ทางด้านประสบการณ์วิชาชีพ หรือบรรพบุรุษเป็นผู้มีประสบการณ์ทางการค้าที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมาก่อน เมื่อเขาเหล่านั้นได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการทำงานร่วมกันกับนายจ้าง และเพื่อนร่วมงานชาวเจ้าของพื้นที่จนกลายเป็นผู้มีพวกพ้อง เพื่อนฝูง และคนรักใคร่ เมื่อภายหลังต่อมาได้หมดสัญญากับเจ้าของนายจ้างเดิม จึงได้เลือกการสร้างครอบครัว และมองหาอาชีพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับประสบการณ์เดิมที่ตนเองมี พร้อมกับได้รับความช่วยเหลือและการสร้างสายสัมพันธ์ทางเครือข่ายกับญาติ

ฝ่ายภรรยา พรรคพวกพ่อค้า ข้าราชการและนักการเมืองท้องถิ่น อันส่งเสริมในธุรกิจการค้าดำเนินไปตามแนวทางของการประกอบอาชีพแบบชาวเวียดนาม จนกระทั่งมีกิจการเป็นของตนเองและครอบครัวที่มีขนาดแตกต่างกันออกไปตามสถานภาพทางสังคม และครอบครัว มีจำนวนทั้งสิ้น 12 คน โดยจัดแบ่งเป็นเจ้าของกิจการ/ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 2 คน, เจ้าของกิจการ/ผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 4 คน และผู้บริหาร/เจ้าของกิจการขนาดเล็กภายในครัวเรือน จำนวน 3 คน มีรายละเอียด เป็นดังนี้

2.3.1) กลุ่มเจ้าของกิจการ/ผู้บริหารระดับสูง

พวกเขาเหล่านี้มีจำนวน 2 คน ที่ดำเนินกิจการขนาดใหญ่ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร และมีภรรยา ญาติฝ่ายภรรยามีส่วนเข้ามาจัดการช่วยเหลือ โดยเรื่องการทำเนิงาน โดยเฉพาะในเรื่องเอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกิจการ การเสียภาษีและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายต่าง ๆ กิจการเหล่านี้เป็นทั้งกิจการร้านอาหาร กิจการบ้านเช่า กิจการการท่องเที่ยว และกิจการการเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้านำเข้าจากประเทศไทย เขาเหล่านี้มีรายได้รวมเฉลี่ย จำนวน 800,000 บาท/เดือน ผ่านระบบการธนาคารของประเทศเวียดนาม และการนำกลับด้วยตนเองตามแต่โอกาสที่เหมาะสม โดยพวกเขาสามารถส่งเงินกลับบ้าน “ภายนอกประเทศ” มีอัตราเฉลี่ย จำนวน 260,000 บาท/เดือน

2.3.2) กลุ่มผู้บริหาร/เจ้าของกิจการขนาดกลาง

พวกเขาเหล่านี้ มีจำนวน 4 คน โดยพวกเขาเหล่านี้มีความสามารถในการบริหารกิจการ และเป็นผู้ใช้ฝีมือแรงงานในกิจการด้วยตนเอง ด้วยเขาเหล่านี้เป็นผู้มีทักษะทางวิชาชีพและประสบการณ์สูงมาแล้ว เช่น เป็นนักเขียนนิตยพลอย, เป็นผู้ปรุงอาหาร, เป็นผู้รับซื้อ – ขายพลอย โดยการอาศัยภรรยาเข้ามาเป็นผู้ดูแลเรื่องเอกสารและการจัดการเงิน พวกเขาเหล่านี้นอกจากจะมีภรรยา และญาติ ๆ ฝ่ายภรรยาเข้ามามีส่วนเกี่ยวหนุนช่วยเหลือในเรื่องสถานที่การดำเนินการแล้ว พวกเขาเหล่านี้ยังมีเพื่อนในวงการอาชีพนี้ทั้งที่เป็นชาวไทย และชาวเวียดนามเข้ามาเป็นเครือข่ายในการดำเนินธุรกิจและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร พวกเขาเหล่านี้มีรายได้จากกิจการรวมทั้ง 4 คน จำนวน 230,000 บาท/เดือน และสามารถส่งเงินกลับบ้านได้ตามแต่โอกาสจะเอื้ออำนวย จำนวน 17,500 บาท/เดือน

2.3.3 กลุ่มผู้บริหาร/เจ้าของกิจการขนาดเล็ก

พวกเขาเหล่านี้มีจำนวน 8 คน มีกิจการขนาดเล็กภายในครัวเรือน เช่น กิจการผลิตใบมีดแบบตัดชิ้นส่วนรองเท้า, ร้านจำหน่ายกาแฟ, โต๊ะสนุกเกอร์, ร้านขายน้ำชาและเครื่องดื่ม, ร้านผลิตรองเท้ามือทำ, ร้านขายของเบ็ดเตล็ด โดย มีรายได้รวมเฉลี่ย จำนวน 230,000 บาท/เดือน และสามารถส่งเงินกลับบ้านได้ตามโอกาสและเวลา จำนวน 6,750 บาท/เดือน

กลุ่มที่ 2 นี้ มีความสามารถในการส่งเงินกลับบ้านในฐานะ “ภายนอกประเทศ” คิดเป็นอัตราเฉลี่ย ร้อยละ 8.50/เดือน ของรายได้ทั้งหมด

2.4) กลุ่มที่เป็นเจ้าของกิจการแต่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม

กลุ่มนักเดินทางข้ามชาติชาวไทยชุดนี้มีจำนวน 4 คน ที่เคยเป็นนักเดินทางข้ามชาติไปทำงานและศึกษาเล่าเรียนในประเทศอื่น ๆ อย่างมีทักษะทั้งในฐานะผู้มีฝีมือในการบริหารงาน (ในตำแหน่งผู้จัดการ) หรือผู้ใช้แรงงานมาก่อนจนเป็นผู้มีทักษะและฝีมือแรงงานสูง และได้เดินทางเข้ามาทำหน้าที่เป็น

ผู้บริหารในกิจการของเอกชนเวียดนามและชาวต่างชาติอื่นในช่วงระยะการกลาง ๆ ของกาเปิดประเทศของเวียดนาม คือ ราว ค.ศ. 1996 – 2000 และพวกเขาเหล่านี้ก็ได้สร้างครอบครัวในประเทศไทยแล้ว และเมื่อพวกเขาเหล่านี้ทำงานอยู่กับนายจ้างเดิมจนกลายเป็นผู้มีทักษะในการบริหารอย่างประสบผลสำเร็จและมีความคุ้นเคยกับพื้นที่ และมีเพื่อนฝูงที่ไว้วางใจกันได้เป็นบุคคลเจ้าของพื้นที่แล้ว ก็ได้อาศัยความช่วยเหลือและคำแนะนำจากผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติรุ่นแรก ๆ ที่เดินทางเข้ามาดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในยุคที่ประเทศเวียดนามได้เริ่มเปิดประเทศตามแนวนโยบาย “เปลี่ยนแปลงใหม่ – โดย มีชัย” ในราวปี ค.ศ. 1989 – 1995 และกลุ่มเพื่อนสนิทให้เข้ามาช่วยดำเนินการในเรื่องการขออนุญาตเปิดกิจการ โดยอาศัยความไว้วางใจในการใช้ชื่อเพื่อนชาวเวียดนามในฐานะหุ้นส่วนในการเปิดกิจการ เพื่อลดภาระเรื่องปัญหาความซับซ้อนในการขออนุมัติ และการเสียภาษีอากรในอัตราผู้ประกอบการชาวเวียดนาม เขาเหล่านี้ (จำนวน 4 คน) มีรายได้จากกิจการในฐานะเจ้าของและผู้จัดการ จำนวน 333,000 บาท/เดือน และพวกเขาสามารถส่งเงินกลับบ้านจาก “ภายนอกประเทศ” ตามแต่โอกาสและเวลารวมกันเฉลี่ย 54,166.67 บาท/เดือน คิดเป็นอัตราเฉลี่ย ร้อยละ 1.62/เดือน ของรายได้ทั้งหมด

อาจกล่าวสรุปได้ว่า ปริมาณการส่งเงินกลับบ้านของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ในทั้ง 4 กลุ่มของคุณลักษณะในการทำงานโดยภาพรวม คือ

1) กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ทำงานร่วมอยู่กับหน่วยงานเอกชนชาวไทย และหน่วยงานเอกชนชาวเวียดนามที่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม มีจำนวนผู้อพยพข้ามชาติทั้งสิ้น จำนวน 35 คน โดยพวกเขาเหล่านั้น คือ กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญ (ระดับสูง, ระดับกลาง และระดับเบื้องต้น) ที่ทำงานกับกิจการของนักลงทุนข้ามชาติทั้งที่เป็นหน่วยงานเอกชนชาวไทยและชาวเวียดนาม โดยมีรูปแบบการรับเงินเดือนเป็น 2 แบบ คือ แบบที่รับเงินเดือนทั้งในอัตราเดิมในประเทศไทยและในอัตราในประเทศเวียดนามด้วย กับอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่รับเงินเดือนในประเทศเวียดนามเพียงอัตราเดียว ซึ่งพวกเขาเหล่านี้เข้ามาดำรงชีวิตและทำงานในประเทศเวียดนามเพื่อหาโอกาสที่ดีในการทำงานและหารายได้ที่ดีให้กับตนเองเพื่อส่งเงินกลับบ้านตามพันธะสัญญาทั้งที่มีไว้กับตนเอง ไว้กับครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือหน่วยงานองค์กรอื่นใด เขาเหล่านี้จึงไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม มีจำนวน 27 คน ดังนั้น รายได้ที่ได้รับเข้ามาจึงถูกนำส่งกลับภูมิลำเนาบ้านเกิดในจำนวนที่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เมื่อได้หักจากค่าใช้จ่ายส่วนตัว และค่าใช้จ่ายอื่นใดในการจัดการส่งเงินกลับบ้าน โดยรายได้รวมกันโดยรวมต่อรายเดือนในกลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ระดับ คือ ผู้บริหาร/พนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับสูง - ระดับกลาง และ ระดับเบื้องต้น ทั้งหมด จำนวน 62 คน โดยจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1) กลุ่มผู้เงินส่งกลับบ้านแบบ “ภายในประเทศ + ภายนอกประเทศ” คือ กลุ่มที่รับเงินเดือนภายในประเทศตามตำแหน่งเดิมโดยผ่านการโอนเข้าบัญชีธนาคารในประเทศไทย จำนวน 35 คน **ในส่วนที่ 1** (ผู้บริหารระดับสูง และระดับเบื้องต้น และพนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับสูง, ระดับกลาง และระดับเบื้องต้น) สามารถส่งเงินกลับบ้านได้แบบ “ภายในประเทศ” รวมเป็นจำนวนเงิน 1,932,000 บาท/เดือน และ **ส่วนที่ 2** คือ ส่วนที่รับตามตำแหน่งในประเทศเวียดนามผ่านระดับบัญชีธนาคารในประเทศเวียดนาม และสามารถส่งกลับบ้านได้แบบ “ภายนอกประเทศ” จำนวน 35 คน รวมเป็นจำนวน 521,999.99 บาท/เดือน ซึ่ง

รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้นต่อจำนวน 35 คน/เดือน คือ จำนวน 2,453,999.99 บาท คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 15.70 ของจำนวนเงินส่งกลับบ้านทั้งหมด และเป็นจำนวน 29,447,999.88 บาท/ปี

1.2) กลุ่มผู้ส่งเงินกลับบ้านแบบจาก “ภายนอกประเทศ” คือ กลุ่มที่รับเงินเดือนตามอัตราในประเทศเวียดนามเพียงแห่งเดียว มีจำนวน 27 คน ที่เป็นทั้งกลุ่มผู้บริหาร (ระดับสูง, ระดับกลาง และระดับเบื้องต้น) และกลุ่มพนักงานผู้เชี่ยวชาญ (ระดับกลาง และระดับเบื้องต้น) พวกเขาเหล่านั้น สามารถส่งเงินกลับบ้านได้ในหลายรูปแบบที่เหมาะสม รวมเป็นจำนวน 471,116.67 บาท/เดือน และคิดเป็นรายได้เงินส่งกลับบ้าน จำนวน 5,653,400.04 บาท/ปี

โดยภาพรวมทั้งหมดของกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) กลุ่มที่ 1 ที่ทำงานร่วมกับหน่วยเอกชนและหน่วยงานราชการในประเทศเวียดนามนั้น สามารถส่งเงินกลับบ้านทั้งในรูปแบบภายในและภายนอกประเทศได้มีมูลค่าเฉลี่ยรวมต่อเดือน คือ จำนวน 2,925,120.67 บาท/เดือน และ คิดเป็นจำนวนเงินเฉลี่ยรวม 35,101,447.93 บาท/ปี อันนับเป็นรายได้เข้าสู่ประเทศที่รัฐบาลแทบไม่ต้องลงทุนและดูแลโดยตรงแต่ประการใด

2) **กลุ่มที่ 2** นั้น มีผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานเอกชนและราชการไทย และเวียดนามที่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม มีจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 8 คน ที่รับเงินเดือนในประเทศเวียดนามที่เดียว ที่เป็นกลุ่มผู้บริหารระดับสูง และระดับกลาง จำนวน 3 คน และเป็นพนักงานผู้เชี่ยวชาญระดับกลางและต่ำ จำนวน 5 คน โดยพวกเขาเหล่านั้นสามารถส่งเงินกลับบ้านแบบจาก “ภายนอกประเทศ” รวมเฉลี่ยเป็นจำนวน 80,416.67 บาท/เดือน และคิดเป็นจำนวนเฉลี่ย 725,000.04 บาท/ปี

3) **กลุ่มที่ 3** เป็นกลุ่มคนไทยข้ามชาติที่มีกิจการเป็นของตนเองและครอบครัวที่สร้างในประเทศเวียดนาม กลุ่มพวกเขาเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีกิจการที่มั่นคงจึงมีรายได้ที่มีจำนวนค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามรายได้เป็นส่วนมากจำนวนหนึ่งพวกเขาจะต้องใช้จ่ายในการดำรงครอบครัวและธุรกิจเวียดนาม ดังนั้นปริมาณเงินส่งกลับบ้านจึงมีอัตราไม่เทียบเท่าชาวไทยข้ามชาติกลุ่มที่ 1 โดยพวกเขาเหล่านั้นสามารถส่งเงินกลับบ้านได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน คิดเป็นจำนวน 284,250 บาท/เดือน หรือคิดเป็นจำนวน เฉลี่ย 3,411,000 บาท/ปี

4) **กลุ่มที่ 4** เป็นกลุ่มคนไทยข้ามชาติที่มีกิจการเป็นของตนเอง และสร้างครอบครัวในประเทศไทยก่อนเดินทางเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในประเทศเวียดนาม มีจำนวน 4 คน เป็นกลุ่มที่มีธุรกิจขนาดกลางและค่อนข้างมั่นคง พวกเขาสามารถส่งเงินกลับบ้านแบบ “ภายนอกประเทศ” รว ม เป็นจำนวนเฉลี่ย 54,116.67 บาท/เดือน หรือ คิดเป็นจำนวนเฉลี่ย 649,400.04 บาท/ปี

3) ช่องทางการส่งเงินกลับบ้าน

“ช่องทางการส่งเงินกลับบ้าน” เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้พยพข้ามชาติที่ช่วยให้เกิดการถ่ายโอนเงินค่าจ้าง รายได้ กำไร หรือทุนสะสมแห่งความมั่งคั่งส่วนตัวให้กลับไปสู่ภูมิภาคบ้านเกิดเมืองนอนหรือมาตุภูมิ การเคลื่อนย้ายทรัพยากรนี้เป็นเสมือนพันธะสัญญาความผูกพันที่เกิดขึ้นระหว่างผู้อพยพและครอบครัวหรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง (Samuel, W., 1990) จากการศึกษา เรื่อง เครือข่ายทางสังคมของ

แรงงานข้ามชาติชาวลาวในประเทศไทย (มณีมัย ทองอยู่ และดุษฎิ อายุวัฒน์, 2005 : 71 – 73) ในส่วนของ การส่งเงินกลับบ้านนั้น พบว่า แรงงานลาวทั้งชายและหญิง จากจำนวนทั้ง 276 คนนั้น มีวิธีการส่งเงินกลับ บ้านอยู่ 7 วิธี ตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ครอบครัวมารับเอง (ร้อยละ 32.0), วิธีผ่านญาติและเพื่อน สนิท (ร้อยละ 28.4), โดยการนำกลับเอง (ร้อยละ 14.8), โดยวิธีผ่านธนาคาร (ร้อยละ 9.9), ผ่านบัญชี นายหน้าโดยผ่านระบบธนาคาร (ร้อยละ 9.9), ผ่านทางจดหมาย (ร้อยละ 2.5) และผ่านธนาณัติ (ร้อยละ 2.5) ซึ่งแรงงานข้ามชาติลาวเหล่านี้ ส่วนมากนั้น เคยเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมายมาก่อน และถูกนำมาขึ้นทะเบียน ให้เป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลต่อภาวะวิธีการเลือกส่งเงินที่เคยทำอยู่แบบดั้งเดิม คือ ยังคงนิยม ใช้วิธีการที่ให้คนในครอบครัวมารับเอง และการการฝากญาติ หรือคนที่สนิทไป เพื่อลดภาวะความกังวล ความคิดถึง และการได้มีโอกาสในพบญาติได้โดยตรง มากกว่าวิธีการส่งผ่านทางธนาคารที่เป็นทางการ ส่วน ผลการศึกษาของของ สุทธิพร บุญมาก (2011) ในเรื่อง “การส่งเงินกลับบ้านของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูใน ร้านต้มยำกุ้ง ประเทศมาเลเซีย” ที่ศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ใช้แรงงานไทยที่ผิดกฎหมายไม่มี ใบอนุญาตให้ทำงาน และ/หรือเอกสารการเข้าประเทศมาเลเซียอย่างถูกกฎหมายที่มีความซับซ้อนในการเดินทาง เข้าไปทำงาน จำนวน 60 คน โดยผลการศึกษาแสดงถึงช่องทางการส่งเงินกลับบ้านนั้น แตกต่างออกไปจาก ผลการศึกษาของ มณีมัย ทองอยู่ และดุษฎิ อายุวัฒน์ (2005) ที่พวกเขาเหล่านั้น ได้เลือกใช้ช่องทาง การส่งเงินกลับบ้านจากลำดับมากไปหาน้อย คือ เขาเหล่านั้นส่งเงินกลับบ้านด้วยวิธีการ 5 ช่องทาง คือ นำกลับเอง (ร้อยละ 35.4), ผ่านเครือข่ายทางสังคม (ร้อยละ 23.6) , ผ่านระบบทางธนาคาร (ร้อยละ 21.8) , ผ่าน ไปรษณีย์ (ร้อยละ 6.5) และผ่านระบบนายหน้า (ร้อยละ 1.8) ซึ่งด้วยเหตุผลหลักสำคัญ คือ พวกเขาเหล่านั้น เป็นส่วนมากอพยพเข้าไปทำงานโดยวิธีผิดกฎหมาย ที่ขาดหลักฐานและเอกสารสำคัญในการแสดงตัว จึง ส่งผลต่อการเลือกใช้วิธีการนำเงินกลับบ้านเอง หรือเลือกใช้เครือข่ายที่สนิทสนมกัน

ส่วนผลการศึกษาในหัวข้อวิจัยนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทย ทั้งสิ้น จำนวน 88 คน และส่วนมากทุกคนเป็นผู้อพยพข้ามชาติที่เดินทางเข้าไปทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมายที่มีสังกัดมี นายจ้าง มีใบอนุญาตให้อยู่และใบอนุญาตให้ทำงานในประเทศเวียดนาม แต่มีผู้อพยพข้ามชาติจำนวน 2 คน ที่มีใบอนุญาตให้อยู่ (วีซ่า) แบบท่องเที่ยวที่อาศัยบริษัทการจัดการท่องเที่ยวอาศัยช่องว่างทางกฎหมาย ออกหนังสืออนุญาตให้อยู่ครั้งละ 3 – 6 เดือน และหนังสืออนุญาตให้อยู่แบบติดตามสามีเข้าไปทำงานใน รูปแบบการรับเงินเดือนแบบเงินสดเป็นรายเดือนไป โดยจำนวนผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติทั้งหมดนี้ จัดแบ่ง ออกเป็น 4 กลุ่มตามประเภทของกิจการและลักษณะของคุณลักษณะงานที่รับผิดชอบ และพวกเขาเหล่านี้ได้ เลือกช่องทางในการส่งเงินกลับบ้านเป็น 3 วิธี คือ การโอนเงินกลับบ้านผ่านสถาบันการเงินธนาคารพาณิชย์, การนำเงินสดกลับเอง และการฝากเงินสดกับเพื่อนสนิท ดังรายละเอียด ดังนี้

[illegible]

เวียดนาม ที่ สร้างครอบครัว ในเวียดนาม		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	พนักงาน ผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 TCH/1, Stand/1	-	1 Satand/1	-	2
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)	-	-	-	-	-	-	-	-	1 TCH/1	2	-	-	3
3) กลุ่มที่เป็น เจ้าของกิจการ และสร้าง ครอบครัวใน เวียดนาม	ผู้บริหาร/ เจ้าของ กิจการ	สูง (50,001 ขึ้นไป)	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1 VIB/1*	-	2	
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	4
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	8
	พนักงาน ผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4) กลุ่มที่เป็น เจ้าของกิจการ แต่ไม่ได้สร้าง ครอบครัวใน เวียดนาม	ผู้บริหาร/ เจ้าของ กิจการ	สูง (50,001 ขึ้นไป)	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	3
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	พนักงาน ผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1) รวมจำนวนวิธีการรับเงินเดือน			35	35	-					31	22				
2) รวมอัตราร้อยละประเภทรับเงินเดือนจำแนกตามตาม ประเภทการรับเงิน คือ 1) รับที่ไทย + เวียดนาม และ 2) รับที่ เวียดนามที่เดียว			100%	39.77%	-					35.23%	24%				
3) รวมจำนวนประเภทส่งเงินกลับบ้านใน 2 ประเภท คือ 1)						14		35			4	2	53		

รับเงินเดือนทั้งในไทย + เวียดนาม (35 คน) และ 2) รับเงินเดือนที่เวียดนาม (53 คน)									
4) รวมอัตราเฉลี่ยร้อยละช่องทางการส่งเงินกลับบ้านตามประเภทการรับเงินเดือน ประเภท 1 + 2		12.96%		32.40%		3.70%	1.85%	49.07%	
5) รวมอัตราส่วนช่องทางการส่งเงินกลับบ้านทั้ง 3 ช่องทาง คือ 5.1) โอนผ่านธนาคาร 5.2) ฝากเพื่อนแล้วแต่โอกาส 5.3) นำกลับเองตามโอกาสและเวลา		16.66%	1.85%	81.47%					

ตารางที่ 3 ช่องทางการส่งเงินกลับบ้านของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ตามลักษณะของประเภทกิจการ และคุณลักษณะประจำตำแหน่งของงาน

****หมายเหตุ :**

สรุปจำนวนร้อยละช่องทางการส่งเงินกลับบ้าน “ภายนอกประเทศ” ของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติทั้งที่เป็นกลุ่มผู้รับเงินเดือน 2 แห่ง (ประเทศไทย + ประเทศเวียดนาม และ จากประเทศเวียดนามแห่งเดียว) โดยช่วงทางวิธีการการโอนผ่านทางสถาบันการเงินที่เป็นธนาคารพาณิชย์ในประเทศเวียดนาม เป็นดังนี้

ที่	ธนาคาร	กลุ่มที่รับเงินเดือน 2 อัตรา (ไทย+เวียดนาม)	กลุ่มที่รับเงินเดือนที่เวียดนาม	รวม	ร้อยละ	หมายเหตุ
1.	Vietcombank (VCB),	6	1	7	19.99	
2.	Agribank	1	2	3	8.57	
3.	Vietinbank (VIB),	5	12	17	48.57	
4.	Techcombank (TCH)	3	4	7	19.99	
5.	Standard Charter Bank	-	1	1	2.86	
	รวม	15	20	35	100%	

1) กลุ่มทำงานในกิจการของเอกชนชาวไทย, ชาวเวียดนามและชาวต่างชาติอื่นที่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม มีจำนวนทั้งสิ้น 62 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1.1) กลุ่มที่รับเงินทั้ง 2 ตำแหน่ง

พวกเขาเหล่านี้เป็นกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่ได้ทำงานประจำอยู่แล้วกับบริษัทเจ้าของกิจการ เมื่อมีการเปิดสาขา หรือกิจการใหม่จึงได้รับเลือกให้มาทำงานในฐานะผู้บริหาร หรือพนักงานผู้เชี่ยวชาญ จึงได้รับเงินเดือนประจำทั้งในประเทศไทยและประเทศเวียดนามที่เงินเดือนโอนผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย และประเทศเวียดนามที่บริษัท ได้เลือกทำนิติกรรมทางการเงินไว้ จำนวน 35 คน พวกเขาเหล่านี้ได้เลือกช่องทางในการส่งเงินกลับบ้านเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1.1.1) การโอนเงินแบบ “ภายในประเทศ” หมายถึงกลุ่มที่รับเงินเดือนประจำตำแหน่งในประเทศไทยที่รับประจำอยู่แล้ว (ขณะเดียวกันก็รับเงินเดือน ณ ต่างประเทศเวียดนามอีก 1 ตำแหน่ง) มีจำนวน 35 คน ซึ่งเงินเดือนของพวกเขาเหล่านี้จะถูกโอนผ่านทางระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยเป็นประจำทุกเดือน

1.1.2) การโอนเงินแบบ “ภายนอกประเทศ” หมายถึง กลุ่มที่ได้รับเงินเดือนเพิ่มเติมจากต่างประเทศเวียดนามอีก 1 ตำแหน่ง โดยเงินเดือนของพวกเขาเหล่านี้ถูกโอนผ่านธนาคารพาณิชย์ในประเทศเวียดนามที่บริษัท ได้เลือกทำนิติกรรมทางการเงินไว้แล้ว มีจำนวน 35 คน ซึ่งพวกเขาเหล่านี้ได้เลือกใช้ช่องทางในการส่งเงินกลับบ้านเป็น 3 ช่องทาง คือ

(1) โดยวิธีการโอนเงินผ่านระบบธนาคาร หรือโอนเงินตามระบบถูกต้องเป็นทางการตามกฎหมาย จำนวน 14 คน โดยมีทั้งที่โอนเป็นประจำทุกเดือน และโอนเป็นบางโอกาสที่เหมาะสม

(2) โดยวิธีการฝากเพื่อนที่รู้จักและสนิทสนมกันในที่ทำงาน ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่เป็นทางการ มีจำนวน 2 คน ซึ่งเพื่อนเหล่านี้เป็นกลุ่มเครือข่ายที่ทำงานในที่เดียวกัน สนิทสนมกันจนเกิดความไว้วางใจกันและกันจนสามารถฝากเงินสดกลับไปให้ที่บ้านได้

(3) โดยวิธีการนำกลับเอง เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมที่สุด แต่ไม่เป็นทางการ มีจำนวนทั้งสิ้น 35 คน และในจำนวนพวกเขาเหล่านี้ ก็มีผู้เลือกใช้วิธีการโอนเงินผ่านระบบธนาคารที่เป็นทางการควบคู่กันไปด้วยรวมอยู่ จำนวน 14 คน นั่นคือ นัยสำคัญที่ทำไมเขาเหล่านั้นไม่เลือกใช้วิธีการที่เป็นทางการ คือ การเลือกโอนเงินผ่านระบบธนาคารทั้งหมดจำนวนที่ต้องการ

1.2) กลุ่มที่ได้รับเงินเดือนประจำ ณ ประเทศเวียดนามเพียงตำแหน่งเดียว

พวกเขาเหล่านี้เป็นกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่เป็นทั้งกลุ่มผู้บริหาร หรือพนักงานที่มีประสบการณ์และความสามารถพิเศษทางภาษา วัฒนธรรมเวียดนาม และประสบการณ์ในการทำงานกับหน่วยงานอื่นมาก่อนทั้งในและนอกประเทศเวียดนาม ดังนั้น เมื่อมาทำงานในประเทศเวียดนามจึงได้รับเงินเดือนประจำตำแหน่งในประเทศเวียดนามเพียงแห่งเดียวเท่านั้น พวกเขาเหล่านี้ได้รับเงินเดือนที่โอนผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ที่บริษัท ได้ทำนิติกรรมทางการเงินร่วมอยู่ด้วย มีจำนวน 25 คน และเป็นการรับเงินเดือนเป็นเงินสด จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 27 คน โดยพวกเขาเหล่านี้ได้เลือกช่องทางในการส่งเงินกลับบ้านเป็น 2 ช่องทาง คือ

1.2.1) ใช้วิธีโอนผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศเวียดนามที่เงินเดือนของพวกเขาเหล่านั้นได้ถูกโอนผ่านเข้าไปอยู่แล้ว และในโอกาสเดียวกันพวกเขาเหล่านั้นก็ใช้ช่องทางเหล่านี้เป็นทางผ่านในการโอนเงินกลับบ้านทั้งที่เป็นการโอนประจำเดือน และโอนเป็นรายกรณีตามแต่โอกาสและเวลา มีจำนวนทั้งสิ้น 2 คน

1.2.2) ใช้วิธีการนำกลับเอง พวกเขาเหล่านี้ได้เลือกใช้ช่องทางในการส่งเงินกลับบ้านโดยการนำกลับเองในรูปเงินสดดอลลาร์อเมริกา หรือเงินบาทไทย (ในกรณีนี้ ต้องนำเงินสดดอลลาร์เวียดนาม หรือเงินสดดอลลาร์อเมริกัน ที่ได้รับมาไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดบาทไทย) มีจำนวนทั้งสิ้น 26 คน (มี 1 คน ที่เลือกการส่งเงินโดยวิธีการโอนผ่านธนาคารเป็นประจำทุกเดือน) ซึ่งโดยปกติพวกเขาเหล่านี้เป็นส่วนมากจะได้รับเงินเดือนคิดเป็นอัตราเงินสดดอลลาร์อเมริกัน (เมื่อทำงานกับบริษัทต่างประเทศในเวียดนาม) เมื่อต้องการนำเงินกลับบ้านพวกเขาเหล่านั้นจะถอนเงินออกมาจากธนาคารเป็นเงินสดดอลลาร์อเมริกันแล้วนำกลับประเทศไทยด้วยตนเอง) ตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด คือ ไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์อเมริกัน (พัชรพงษ์ กุลวงศ์, สัมภาษณ์ – 25 กรกฎาคม 2013)

2) กลุ่มที่ทำงานในกิจการของชาวไทย ชาวเวียดนามและชาวต่างชาติอื่น และสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม

กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกลุ่มนี้ มักจะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถทางภาษา วัฒนธรรม หรือมีความเชี่ยวชาญพิเศษในเรื่องการบริหาร หรือทักษะพิเศษที่มีครอบครัวอยู่แล้วในประเทศเวียดนามแล้ว และได้มีโอกาสเข้าไปร่วมงานกับบริษัทกลุ่มเอกชนที่เป็นทั้งบริษัทของนักลงทุนข้ามชาติชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนามเอง เงินเดือนที่ได้รับมีทั้งรูปแบบการโอนเข้าสู่บัญชีธนาคารพาณิชย์ของเวียดนามเอง หรือในรูปแบบเงินสด ดังนั้น เงินเดือนที่ได้รับจึงเป็นทั้งสกุลเงินดอลลาร์อเมริกัน (หากเป็นกลุ่มบริษัทนักลงทุนจากต่างประเทศ หรือบริษัทร่วมทุนระหว่างชาวต่างประเทศ กับชาวไทย หรือชาวเวียดนาม) หรือเป็นเงินสดเวียดนาม ดัง หากเป็นบริษัทของนายทุนชาวเวียดนามเอง กลุ่มนี้มีจำนวน 8 คน โดยช่องทางที่พวกเขาเหล่านี้ได้เลือกใช้ในการส่งเงินกลับบ้าน มีอยู่ 2 ช่องทาง คือ

2.1) โดยวิธีการโอนผ่านระบบธนาคาร ที่เป็นระบบทางการ มีจำนวน 1 คน ทั้งที่เป็นแบบรายเดือน หรือเป็นครั้งคราวแล้วแต่โอกาสและเวลา

2.2) โดยวิธีการนำกลับเอง วิธีนี้เป็นวิธีที่ไม่เป็นทางการ โดยเขาเหล่านั้น นำเงินเดือนที่ได้รับเป็นสกุลเงินดอลลาร์อเมริกัน หรือเงินสดเวียดนาม ดัง ไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดอเมริกันดอลลาร์ แล้วนำกลับประเทศไทยที่มีจำนวนไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์อเมริกัน/ ครั้ง

3) กลุ่มที่เป็นเจ้าของกิจการและสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม

ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่เดินทางเข้ามาประกอบอาชีพร่วมกับบริษัทข้ามชาติชาวไทยในยุคแรก ๆ เป็นส่วนมาก และต่อมาเมื่อหมดสัญญาจ้างกับเจ้าของกิจการเดิม ก็เลือกวิธีการสร้างครอบครัว หรือสร้างกิจการส่วนตัวขึ้นมาตามแนวทางการพัฒนาทักษะส่วนตัวที่มี หรือไม่ก็ตามแนวทางการประกอบธุรกิจที่ภรรยา หรือญาติของภรรยาดำเนินมาก่อนแล้ว พวกเขาเหล่านี้บางส่วนได้รับเงินเดือนประจำจากกิจการที่ตั้งไว้ หากมีการร่วมทุนกับภรรยา ญาติภรรยา หรือเพื่อนสนิท (ในกรณีที่เป็นกิจการขนาด

กลางขึ้นไป) หรือบางส่วนก็ไม่มีเงินเดือนประจำ แต่เป็นรายได้ของครอบครัว (ในกรณีที่เป็นการขนาดเล็ก ภายในครัวเรือน) ดังนั้น เงินเดือนที่ได้รับทั้งหมดจึงเป็นเงินสกุล เวียดนาม ด่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 14 คน และมีเพียง 1 คน ที่เลือกใช้วิธีการโอนเงินผ่านระบบธนาคารที่เป็นทางการไปยังประเทศไทย แต่เป็นการโอนที่แอบแฝงไว้ในรูปแบบ การโอนเงินเพื่อชำระค่าสินค้า (แต่ชำระให้เกินจำนวนที่เป็นจริง แล้วจึงไปถอนออกจากบัญชีผู้รับที่คุ้นเคยกันอีกครั้งหนึ่ง) ที่เหลือนอกนั้น จำนวน 14 คน ใช้วิธีการการนำเงินกลับบ้านด้วยวิธีการนำเงินสดติดตัวไปเอง ตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด คือ ไม่เกิน ครั้งละ 5,000 เหรียญสหรัฐอเมริกา

4) กลุ่มที่เป็นเจ้าของกิจการแต่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม

ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่มีทักษะความสามารถพิเศษ หรือมีประสบการณ์ในการทำงานยาวนานมาก่อนแล้วกับบริษัทเอกชนข้ามชาติชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือกับบริษัทเอกชนของชาวเวียดนามเอง จนสามารถมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพในประเทศเวียดนาม จึงถือเป็นผู้มีทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมเวียดนาม เมื่อหมดสัญญากับเจ้าของกิจการเดิม จึงได้เลือกประกอบอาชีพที่อาศัยเพื่อนสนิทชาวเจ้าของพื้นที่เดิม ดำเนินธุรกิจส่วนตัวขึ้น เช่น ร้านอาหาร, ร้านเสื้อผ้าจากประเทศไทย, ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น พวกเขาเหล่านี้มีเงินเดือนประจำจากเจ้าของกิจการ (ในนาม) และชื่อเจ้าของกิจการ มักจะเป็นชาวเวียดนามที่เป็นเพื่อนสนิทและไว้วางใจกันเป็นที่สุด เพื่อลดภาระการเสียภาษีต่อหน่วยงานราชการ พวกเขาเข้ามาทำงานเปรียบเสมือนที่ปรึกษากิจการ หรือไม่ก็เป็นพนักงานในร้าน จึงรับเงินเดือนเป็นเงินสด หรือไม่ก็เป็นเงินสกุล เวียดนาม ด่ง พวกเขาเหล่านี้ มีจำนวน 4 คน ได้เลือกช่องทางในการส่งเงินกลับบ้านโดยวิธีการ นำเงินสดกลับมาเอง เป็นสกุลเงิน ดอลลาร์ อเมริกกัน ที่มีจำนวน ครั้งละไม่เกิน 5,000 เหรียญสหรัฐอเมริกา

กล่าวโดยสรุปแล้ว ช่องทางการส่งเงินกลับบ้านของ ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น ที่มีจำนวนทั้งสิ้น 88 คน ที่สามารถจัดแบ่งออกเป็น 4 ประเภทตามคุณลักษณะของงานและความรับผิดชอบต่องาน คือ 1) ทั้งกลุ่มที่ทำงานกับหน่วยงานเอกชนชาวไทยข้ามชาติชาวต่างชาติอื่นใด หรือชาวเวียดนามและพวกเขาเหล่านั้นไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม 2) กลุ่มที่ทำงานกับหน่วยงานเอกชนชาวไทยข้ามชาติ, ชาวต่างชาติอื่นใดและสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม 3) กลุ่มที่เป็นเจ้าของธุรกิจและสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม และ 4) กลุ่มที่เป็นเจ้าของธุรกิจแต่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามนั้น พวกเขาเหล่านี้ได้เลือกใช้วิธีการส่งเงินกลับบ้านเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การโอนผ่านระบบธนาคาร

เป็นวิธีการส่งเงินกลับบ้านที่เป็นระบบทางการที่ถูกต้องตามการจัดการเงิน โดยพวกเขาเหล่านี้มีความผูกพันกับหน่วยงานธนาคารพาณิชย์ทั้งที่เป็นภายในประเทศไทย และต่างประเทศเวียดนามในการทำธุรกรรมทางการเงิน ดังนั้น วิธีการส่งเงินกลับบ้านผ่านระบบธนาคารของพวกเขาเหล่านั้น สามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1.1) การโอนเงินภายในประเทศ

ลักษณะการส่งเงินกลับบ้านแบบนี้ จะเป็นปรากฏการณ์การส่งเงินกลับบ้านของกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่ได้รับเงินเดือนประจำ 2 ตำแหน่ง คือ ส่วนที่ 1 รับเงินเดือนประจำ

ตำแหน่งในประเทศไทยตามตำแหน่งอัตราเงินเดือนเดิมที่พวกเขาเคยรับประจำอยู่แล้วในบริษัทเอกชนที่ทำงานอยู่เดิม และส่วนที่ 2 คือ ส่วนที่รับในต่างประเทศเวียดนาม ที่เป็นตำแหน่งที่พวกเขาเหล่านั้นได้รับคัดเลือกให้ไปทำงานกับสำนักงาน หรือการขยายสาขาในต่างประเทศเวียดนาม ซึ่งส่วนมากมักจะถูกรับเรียกว่า เงินค่าตอบแทนต่างประเทศที่มีจำนวนมากน้อยแล้วแต่คุณลักษณะงานและความภาระความรับผิดชอบ โดยเงินส่วนที่ 1 ที่ได้รับประจำที่ประเทศไทยนั้น จะถูกส่งเงินกลับบ้านผ่านระบบการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยตามระบบที่เป็นทางการตามตำแหน่งเดิมที่มีอยู่แล้ว และค่าตอบแทนที่พวกเขาได้รับนี้ก็เป็นผลมาจากการได้เดินทางไปทำงาน ณ ต่างประเทศ พวกเขาเหล่านั้น ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 35 คน กลุ่มพวกเขาเหล่านี้มีการโอนเงินส่งกลับบ้านแบบ “ภายในประเทศ” ที่มีจำนวนมากที่สุดของกลุ่มผู้เดินทางข้ามชาติทั้งหมด คือ มีจำนวนคิดเป็นอัตราร้อยละ 57.78 ของเงินส่งกลับบ้านทั้งหมด/เดือน ที่มีจำนวนเฉลี่ย 1,932,000 บาท โดยทุกคนกล่าวไปในทำนองสอดคล้องกันว่า

“... เงินเดือนประจำตำแหน่งที่พวกเราเคยได้รับตามตำแหน่งเดิมในประเทศไทยนั้น จะถูกโอนผ่านธนาคาร และมีการหักลบรายจ่ายตามภาระผูกพันที่เราได้ทำไว้ และญาติ หรือผู้เกี่ยวข้องก็สามารถมาถอนเอาไปได้ตามที่เราได้ตกลงกันไว้เป็นประจำทุกเดือนไป ... “

(นิต, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2011 – จังหวัด หาย ชื่อ)

“ ... เงินเดือนในเมืองไทย คือ ส่วนในเมืองไทยที่เราได้รับประจำอยู่แล้วครับ มันถูกโอนเข้าบัญชีธนาคารในเมืองไทยเป็นประจำทุกเดือนไป ส่วนเงินเดือนในเวียดนามนั้น เป็นเสมือนค่าต่างประเทศซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก เราส่วนมากมักจะใช้เพื่อการดำรงชีพที่เวียดนามครับ ก็เหลือกลับบ้านบ้างครับ ... ”

(दनย, สัมภาษณ์ 16 พฤศจิกายน 2011 – หน้า เดียว)

ปรากฏการณ์เช่นนี้ เกิดขึ้นกับผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่เดินทางไปทำงานในประเทศเวียดนามที่รับเงินเดือนใน 2 ที่ คือ ทั้งเงินเดือนเดิมในประเทศไทย และเงินเดือนใหม่ในประเทศเวียดนาม

1.2) การโอนเงินจากต่างประเทศ

วิธีการส่งเงินกลับบ้านแบบ “การโอนผ่านระบบธนาคารจากต่างประเทศ” นั้น เป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติได้เลือกใช้ โดยมีปริมาณและเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1.2.1) กลุ่มที่ทำงานในกลุ่มเจ้าของกิจการบริษัทข้ามชาติชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนามและเขาเหล่านั้นไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามนี้ เป็นกลุ่มที่ได้รับเงินเดือน 2 อัตราในขณะเวลาเดียวกัน คือ รับทั้งที่ประเทศไทย 1 อัตรา และรับในประเทศเวียดนามอีก 1 อัตรา ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 35 คน โดยปกติแล้วพวกเขาเหล่านี้จะได้รับเงินค่าจ้างผ่านระบบการโอนเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นธนาคารที่เจ้าของกิจการได้ทำธุรกรรมทางการเงินร่วมอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว ดังนั้น พวกเขาเหล่านั้นจึงสามารถเลือกใช้บริการจากธนาคารในการโอนเงิน เพื่อลดปัญหาการสอบถามข้อมูลเรื่องราวได้ของเงินโอน หรือวัตถุประสงค์ ตลอดจนการกรอกเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาเวียดนาม และระเบียบทางการเงินต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ประจำธนาคารจะเรียกกรอง ซึ่งนับเป็นกระบวนการที่เป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนเป็นที่เล่าขาน อย่างไรก็ตามระเบียบในการโอนเงินนั้น

มีค่าใช้จ่ายในการโอนที่ค่อนข้างมีจำนวนมาก และเป็นระยะเวลายาวนานในการโอน หากธนาคารต้นทาง และปลายทางที่เป็นคนละธนาคาร การโอนเงินผ่านระบบธนาคารของผู้อพยพข้ามชาติกลุ่มนี้มีจำนวน 14 คน ที่ทำการโอนเงินเป็นประจำทุกเดือน มีจำนวนเงินรวมทั้งสิ้น จำนวน 100,000 บาท/เดือน หรืออัตราเฉลี่ย 7,142.86 บาท/คน/เดือน เขาเหล่านั้นได้อธิบายเหตุผลในการเลือกวิธีส่งเงินกลับบ้านโดยวิธีโอนเงินผ่านธนาคารที่เป็นทางการว่า ...

“... มันสะดวกดีค่ะ เพราะต้องโอนเป็นประจำทุกเดือน เสมือนเป็นการบังคับตนเองให้ส่งเงินกลับไปเก็บไว้ที่บ้าน และไม่ต้องคอยทำทุกเดือน กระบวนการซับซ้อนมากจนจำไม่ไหว และก็ส่วนมากเจ้าหน้าที่เป็นคนเวียดนาม พวกเราก็ไม่ค่อยเข้าใจภาษาเวียดนาม และหากจะใช้ภาษาอังกฤษด้วยกันก็ไม่เข้าใจกันทั้งคู่ อีกอย่าง ทางโรงงานเขาใช้บริการธนาคารนี้ประจำอยู่แล้ว ก็ง่ายในการหาเหตุผลไปอธิบาย เพราะทางธนาคารเข้าใจอยู่แล้วว่าเงินมาจากไหน ...”

“สำรวจ, สัมภาษณ์ – 14 มกราคม 2013 – ไทย โอเรียลตอล สปอร์ต)

“... ต้องการให้เงินไปเข้าบัญชีที่บ้านเป็นประจำครับ แม้จะเป็นเงินจำนวนไม่มาก เพราะการโอนเงินที่เวียดนามยากมาก หากเราไปทำคนเดียว ไม่เหมือนบ้านเรา .. และค่าโอนก็แพงครับ อย่างน้อยก็ 500 บาท เราขึ้นไปต่อครั้ง แม้จำนวนเงินจะน้อย ...”

“ทรงพล, สัมภาษณ์ – 23 ธันวาคม 2012 – ไพรสันท์ เรย์ล เอสเตทท์)

เหตุผลประการสำคัญในการเลือกวิธีโอนเงินผ่านระบบของธนาคารพาณิชย์ภายในประเทศเวียดนาม คือ **ความสะดวกรวดเร็ว และเงินถูกส่งกลับบ้านเป็นประจำ** ขณะเดียวกันก็เลือกใช้ธนาคารพาณิชย์ที่ทำธุรกรรมทางการเงินร่วมกับเจ้าของกิจการที่ผู้อพยพข้ามชาติทำงานร่วมอยู่ด้วยก็จะได้รับความสะดวกเรื่องการกดขึ้นเรื่องที่มาของเงินและเหตุผลในการส่งเงินออกนอกประเทศเวียดนาม และอย่างไรก็ตามจำนวนเงินที่โอนผ่านทางระบบมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการส่งเงินกลับบ้านในวิธีอื่น เช่น เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีวิธีการส่งเงินกลับบ้านโดยวิธีนำกลับเองเป็นเงินสด ซึ่งมีอัตราเฉลี่ยจำนวน 12,057.14 บาท/คน/เดือน ส่วนวิธีโอนผ่านธนาคารนี้ จำนวนเฉลี่ย 7,142.86 บาท/คน/เดือน และเมื่อเทียบกับรายได้ที่พวกเขาเหล่านั้นได้รับประจำในทุก ๆ เดือนในกลุ่มเดียวกัน

1.2.2) กลุ่มที่ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่ทำงานในบริษัทเอกชนข้ามชาติไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือบริษัทเอกชนเวียดนามและไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามที่ได้รับเงินเดือนในประเทศเวียดนามเพียงอัตราเดียว กลุ่มพวกเขาเหล่านี้ได้เลือกใช้วิธีการโอนเงินผ่านระบบธนาคารที่เป็นทางการ มีจำนวนเพียง 2 คนในจำนวนทั้งหมด 27 คนของกลุ่ม และอยู่ในกลุ่มผู้บริหารระดับสูง โดยมีจำนวนเงินโอนเพื่อส่งกลับบ้าน จำนวน 37,000 บาท/เดือน หรือ เท่ากับจำนวน 18,500 บาท/คน/เดือน นับว่าเป็นจำนวนผู้โอน และจำนวนเงินที่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการส่งเงินกลับบ้านโดยวิธีนำเงินสดกลับเอง ซึ่งมีจำนวน 26 คน และมีจำนวนเงินถึง 430,783.34 บาท/เดือน หรือ คิดเป็นอัตราเฉลี่ยจำนวน 16,568.59 บาท/คน/เดือน อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้เลือกวิธีส่งเงินกลับบ้านด้วยวิธีการโอนเงินแบบนี้ต่างก็ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันไปในแนวทางเดียวกัน คือ เพื่อเป็นเก็บเงินที่เป็นระบบสม่ำเสมอที่บ้านเกิด และมีความสะดวกไม่ต้องมีภาระในการเก็บ หรือถือเงินสดกลับเมื่อต้องเดินทางกลับบ้าน

“... ผมมีภาระต้องส่งเสียลูกเรียนที่ฝากไว้กับย่า เพราะเลิกจ้างกับภรรยาครับ จึงต้องส่งให้ เขามีค่าใช้จ่ายผ่านไปทางย่าเป็นประจำทุกเดือน และเป็นค่าเล่าเรียนด้วยครับ ส่วนเวลา เดินทางกลับก็ถือกลับไปเข้าบัญชีส่วนตัว อีกอย่างเงินเดือนผมก็ออกผ่านธนาคารพาณิชย์ นี้อยู่แล้ว เวลาฝากเงินก็ไม่ลำบากต้องอธิบาย เพราะมีเจ้าของบริษัทที่ทำงานให้บริการ ธนาคารนี้อยู่แล้ว จึงสะดวกขึ้น ...”

(ซานิตย์ – สัมภาษณ์ 9 ธันวาคม 2012 – สนามกอล์ฟ เวียร์น จี คลับ)

“... ฝากไปเก็บไว้เป็นเงินส่วนตัว และให้แม่บ้าง .. ปกติเงินเดือนจะถูกโอนผ่านธนาคาร พาณิชย์เวียดนามนี้อยู่แล้ว และบริษัท ก็เป็นที่รู้จักดีอยู่แล้วกับทางธนาคาร เลยโอน ประจำ แม่ค่าโอนจะแพงไปบ้าง แต่เงินก็กลับบ้านอย่างสม่ำเสมอ และหากเก็บไว้ก็จะใช้ จ่ายหมดไปเฉย ๆ ครับ ..”

(วุฒิ – สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2012 – งานวันไทย ในท์)

เหตุผลที่สำคัญหลัก คือ มีความสะดวก และมีเงินส่งกลับบ้านเป็นประจำ หากเก็บเงินไว้มาก ๆ ก็จะใช้ จ่ายไปมากเกินความจำเป็น

1.2.3) กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานเอกชนไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนามที่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม กลุ่มพวกเขาเหล่านี้ ได้เลือกใช้ วิธีการโอนเงินจากต่างประเทศผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ของประเทศเวียดนามเพียง 1 คน จากจำนวน ทั้งสิ้น 6 คน มีจำนวนเงิน 5,000 บาท/เดือน โดยผู้ส่งเงินกลับบ้านให้เหตุผลในการเลือกใช้วิธีการส่งเงินกลับ บ้านด้วยวิธีนี้ว่า มีความสะดวกและเงินส่งกลับบ้านมีความสม่ำเสมอ

“... ผมทำงานที่สถานีวิทยากระจายเสียงแห่งชาติเวียดนาม ภาควิชาภาษาไทยที่เป็น หน่วยงานทางราชการครับ และรับเงินเดือนเป็นเงินสดครับ ส่วนวิธีการส่งเงินกลับบ้านที่ใช้ วิธีการโอนเงิน คือ ที่ครอบครัวผม คือ ทั้งพ่อตา และแม่ยาย เดิมมีบัญชีเงินฝากของธุรกิจ ส่วนตัว คือ การรับเหมาส่งพัสดุไปรษณีย์และมีบัญชีเงินฝากอยู่กับธนาคาร Standard Charters ครับ จึงสะดวกสำหรับผมที่ต้องไปประจำอยู่แล้ว และไม่ถูกหักมากจากพนักงาน ประจำที่ธนาคาร เพราะคุ้นเคยและเห็นหน้ากันอยู่บ่อย ๆ ครับ ... อยากแบ่งเบาให้คุณพ่อ คุณแม่ที่บ้านมีรายได้ประจำเป็นเดือน ๆ ไปครับ ..”

“ทวิช – สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2012 –
สถานีวิทยากระจายเสียงแห่งชาติ เมือง ห่า โน้ย)

1.2.4) กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่มีกิจการเป็นของตนเองและสร้าง ครอบครัวในประเทศเวียดนาม กลุ่มนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 14 คน แต่มีผู้เลือกใช้วิธีส่งเงินกลับบ้านโดยวิธีโอนเงิน ผ่านทางระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศเวียดนามเพียง 1 คน เท่านั้น เป็นจำนวนเงินค่อนข้างมาก คือ โดย เฉลี่ย จำนวน 250,000 บาท/คน/เดือน โดยผู้ส่งเงินอธิบายว่า ...

“... การโอนเงินเป็นจำนวนมากออกนอกประเทศในประเทศเวียดนาม ที่มีระบอบการ ปกครองในประเทศเวียดนามนั้น รัฐบาลไม่มีนโยบายให้กระทำ แต่หากจะนำเงินเข้ามา

ประเทศเวียดนามเพื่อการท่องเที่ยว หรือการค้ามันทำได้สบายมาก ดังนั้น หากผู้ใดจะโอนเงินออกนอกประเทศแล้วนั้น เจ้าหน้าที่ของธนาคารจะซักและตรวจสอบว่า เงินนั้นมาจากไหน ต้องอธิบายรายละเอียดที่มาของเงิน และโอนไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด ยิ่งถ้าหากไม่คุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ หรือผู้บริหารในธนาคารพาณิชย์เวียดนามแล้วนั้น ทำยากมาก ถูกเพ่งเล็ง และที่สำคัญเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ยิ่งโอนมากยิ่งแพงมาก .. ดังนั้น ผมจึงเลือกใช้วิธีโอนเงินกลับไปเก็บ หรือให้พ่อแม่ที่บ้านโดยการโอนแฝงไปกับรายการชำระค่าสินค้าที่สั่งจากประเทศไทย โดยตกลงกับบริษัทในเมืองไทยที่เราสั่งสินค้าที่คุ้นเคยกันก่อน เมื่อเงินไปถึงเมืองไทยแล้ว ก็ให้บริษัทฯ ในเมืองไทย แยกโอนต่อเข้าไปยังบัญชีส่วนตัวผมที่เมืองไทยครับ ... อีกอย่างค่าโอนจะถูกลงเป็นอย่างมาก และสะดวก.. ผมจะเลือกโอนไปเมืองไทยปีละ 1 หรือ 2 ครั้ง แต่มีจำนวนมาก คือ รว 3 - 5 ล้านบาทขึ้นไปครับ ...”

“ไพฑูรย์, สัมภาษณ์ – 3 ธันวาคม 2012 – งานวัน ไทย ในท์)

การทำธุรกรรมทางการเงินที่ประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะเรื่อง การโอนเงินออกนอกประเทศนั้น รัฐบาลเวียดนามยังคงมีนโยบายคุมเข้มเป็นอย่างมาก เพื่อกันการไหลออกของเงินตราภายในประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม หากกิจการของนักลงทุนข้ามชาติไทยในประเทศเวียดนามที่มีการผลิตสินค้าและส่งออกกลับประเทศไทย หรือที่มีการถ่ายโอนเงินตราไปมาระหว่างประเทศไทย และประเทศเวียดนาม ก็มักจะใช้บริการของธนาคาร จากประเทศไทยที่เปิดสาขาที่ประเทศเวียดนาม เช่น ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (สาขา โฮ ฮว๋าน เกียม – เมือง ห่า โนญ/ภาคเหนือของเวียดนาม) และสาขา เมือง โฮ จี มิงห์ (ภาคใต้ของเวียดนาม) หรือธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด ที่ไปร่วมทุนกันกับ กลุ่มบริษัท เครืออาเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด และบริษัทเครือ Vina Milk Ltd. อันเป็นบริษัทเอกชนเวียดนามที่มีเครือข่ายธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศเวียดนามที่มีบุคคลในพรรครัฐบาลถือหุ้นรวมอยู่ด้วย (สุนทร, สัมภาษณ์ – 25 กรกฎาคม 2013 – บริษัท ไทยสยาม จำกัด) และธนาคารเหล่านี้ จะมีผู้จัดการ หรือพนักงานที่เป็นคนไทยเข้าไปทำงานร่วมอยู่ด้วย ก็จะก่อให้เกิดความคล่องตัวในการโอนเงินในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ที่มาของเงินและวัตถุประสงค์ของการโอนเงิน แต่ขณะเดียวกัน ค่าธรรมเนียมในการจัดโอนก็ยังคงมีอัตราสูงตามระเบียบทางการเงินของรัฐบาลเวียดนามอยู่

1.2.5) กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่มีกิจการเป็นของตนเองแต่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม กลุ่มนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 4 คน ไม่มีผู้ใดเลือกใช้วิธีส่งเงินกลับบ้านโดยวิธีการโอนเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์เวียดนาม โดยทุกคนให้ความเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกันว่า เป็นวิธีการที่ยุ่งยากและกลัวการถูกเพ่งเล็งเรื่องรายได้ ..

“ .. เวลาเราเปิดกิจการนั้น เรามักจะใช้ชื่อของเพื่อนสนิทเป็นเจ้าของกิจการครับ ส่วนเราเองก็จะถือวีซ่ามาทำงานเป็นที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญบ้าง เงินเดือนเราจึงรับเป็นเงินสด และนำกลับบ้านตามจำนวนที่รัฐบาลเวียดนามกำหนด คือ ครั้งละไม่เกิน 5,000 เหรียญสหรัฐอเมริกา สะดวกกว่าและไม่ถูกเพ่งเล็งในเรื่องการขนเงินออกนอกประเทศครับ ..”

(จำเนียร, สัมภาษณ์ – 22 ธันวาคม 2012 –
ร้านอาหารไทย บีเคเค เวสต์วอร์งท์)

“... ไปโอนเงินทางธนาคารนั้นจะถูกชักอย่างหนักเรื่องที่มาของเงินและเรื่องว่าโอนไปทำไม
เจ้าหน้าที่เขามีสิทธิ์ถามตามกฎหมาย แต่เขาถามเอาจริงเอาจังเกินเลยไปจริง ๆ ถามแบบ
ไม่กลัวว่าลูกค้าจะหนี และที่สำคัญเราก็สามารถกลับบ้านเป็นเงินสดที่เป็นดอลลาร์
อเมริกันก็มากอยู่เลยไม่ได้ร้อนรอนเท่าไรครับ ..”

(ราม, สัมภาษณ์ – 29 พฤศจิกายน 2012)

2) การนำกลับด้วยตนเอง

วิธีการส่งเงินกลับบ้านแบบ “การนำกลับด้วยตนเอง” เป็นเงินสดสกุลเงิน
อเมริกันดอลลาร์ หรือเงินสกุลไทยบาทนี้ เป็นวิธีส่งเงินกลับบ้านนอกระบบที่เป็นที่นิยมมากที่สุด จาก
จำนวนผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ทั้งหมด จำนวน 88 คน โดยมีผู้
เลือกใช้วิธีการส่งเงินกลับบ้านแบบนี้ จำนวนทั้งสิ้น 86 คน (แต่ก็มีบางคนที่เลือกใช้ทั้งวิธีการโอน
เงินผ่านธนาคาร และวิธีนำเงินสดกลับบ้านด้วยตนเองควบคู่กันไปทั้ง 2 วิธี) คิดเป็นร้อยละ 97.72
ของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติทั้งหมดในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) โดยสามารถจัดแบ่งเป็นกลุ่ม
ๆ ได้เป็น ดังนี้

2.1) กลุ่มที่ทำงานกับกิจการภาคเอกชนไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนามที่ไม่ได้
สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามนั้น พวกเขาเหล่านั้นมองเห็นว่า วิธีนี้เป็นวิธีที่ง่ายและสะดวกที่สุด เพราะ
ตนเองเป็นคนนำเงินตนเองกลับประเทศไทยที่ไม่ต้องร้องขอผู้ใด หรือเสียค่าใช้จ่ายแต่ประการใด สะดวกและ
ปลอดภัย ส่วนความเสี่ยงนั้นมีคือ อาจจะจะทำหล่นหาย ถูกหลอก หรือถูกล้วงกระเป๋า และที่สำคัญก็นำเงิน
กลับไม่เกินตามจำนวนที่กฎหมายการเงินเวียดนามระบุ ซึ่งก็มีจำนวนที่มากพอสมควรอยู่ และโดยปกติพวก
เขาก็จะเดินทางกลับประเทศไทย ปีละอย่างน้อย 1 – 3 ครั้งอยู่แล้ว โดยวิธีการนำกลับด้วยเงินสดสกุล
ดอลลาร์อเมริกัน หรือเงินสดสกุลไทยบาท นั้น พวกเขาใช้วิธีถอนเงินออกมาเป็นเงินดอลลาร์อเมริกันก่อน
หรือถอนเงินออกมาเป็นเงินสด ด่ง เวียดนาม แล้วนำไปแลกเป็นเงินไทยในตลาดมืด แล้วจึงนำกลับ
ประเทศไทยซึ่งมีจำนวนไม่เกินตามกฎหมายการเงินเวียดนาม คือ มีจำนวนไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์อเมริกัน
เมื่อถึงเมืองไทยแล้วจึงนำไปฝากเข้าบัญชีตนเอง หรือบัญชีอื่นตามความต้องการ ดังหลายแนวคิดที่
คล้ายคลึงกันในเหตุผลที่หลากกันออกไป ดังนี้

“ ... วิธีการนำเงินกลับบ้านแบบนี้ สะดวกและปลอดภัย ไม่ต้องวิตกกังวลว่า เงินเรา
จะไปตกค้าง หรือสูญหายที่ใด .. แต่ปัญหาก็อาจจะมีย้างเช่น หล่นหาย โดน
ล้วงกระเป๋า โดนหลอก หรือโดนปล้นได้ค่ะ อันนี้ต้องระวังหน่อย ในช่วงการเดินทาง

(ยุ, สัมภาษณ์ – 15 กุมภาพันธ์ 2012 – บริษัท โอเรียนตอล สपोर्ट จำกัด)

“... สบายใจดีครับ นำกลับเอง หากเราทำหล่นหาย ก็เป็นความรับผิดชอบของตัวเอง
เอง ... และ นาน ๆ เราก็กลับมาครั้ง มีสิทธินำกลับอยู่แล้วครับ ... “

(ไก่, สัมภาษณ์ – 18 เมษายน 2012 – บริษัท ไพโรสไนท์ เรียวเลสสเตท จำกัด)

กลุ่มพวกเขาเหล่านี้ได้เลือกใช้วิธีการนำเงินสดกลับเอง มีจำนวน 35 คน จากจำนวนทั้งหมด 35 คน คือ คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนกลุ่ม คิดเป็นจำนวนเงินรวม 421,999.99 บาท/เดือน และคิดเป็นอัตราเฉลี่ยจำนวน 11,722.22 บาท/คน/เดือน

ส่วนภายในกลุ่มกิจการประเภทเดียวกันนี้ แต่ได้รับเงินเดือนเฉพาะตำแหน่งในประเทศเวียดนาม มีจำนวนทั้งสิ้น 27 คน ก็ได้เลือกใช้วิธีส่งเงินกลับบ้านจากต่างประเทศโดยวิธีนำเงินสดกลับบ้านด้วยตนเองเช่นกัน จำนวน 26 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 96.27 ของกลุ่ม เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น จำนวน 430,783.34 บาท/เดือน และคิดเป็นอัตราเฉลี่ย จำนวน 16,568.59 บาท/คน/เดือน

2.2) กลุ่มทำงานในกิจการของเอกชนชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนามที่ไม่ได้สร้างครอบครัวในเวียดนาม กลุ่มนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 8 คน พวกเขาเหล่านี้ก็เลือกใช้วิธีส่งเงินกลับบ้านด้วยวิธีนำเงินสดกลับบ้านเองเช่นเดียวกัน ด้วยหลักการและเหตุผลคล้ายคลึงกัน คือ “สะดวก และสบายใจ เพราะสามารถทำได้ตามระเบียบทางการเงินของชาวต่างชาติในประเทศเวียดนาม” โดยพวกเขาทุกคน (จำนวน 8 คน) สามารถนำเงินสดกลับบ้านได้รวมกันทั้งสิ้นเป็นจำนวน 55,416.67 บาท/เดือน หรือคิดเป็นอัตราเฉลี่ย จำนวน 6,927.08 บาท/คน/เดือน

2.3) กลุ่มที่เป็นเจ้าของกิจการและมีครอบครัวในประเทศเวียดนาม กลุ่มพวกเขาเหล่านี้ นับเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ตรงในเรื่องการจัดการเงินในวัฒนธรรมของระบบการเงินและบัญชีในประเทศเวียดนาม เพราะต้องดำเนินการบริหารงานและบริหารเงินด้วยตนเอง กลุ่มพวกเขาเหล่านี้มีจำนวน 14 คน อย่างไรก็ตามแล้วแต่พวกเขาเหล่านี้ได้เลือกใช้วิธีการส่งเงินกลับ โดยวิธีนำเงินสดกลับบ้าน เป็นจำนวน 14 คน และมีเพียง 1 คน ที่เลือกใช้วิธีการโอนเงินกลับบ้าน และคิดเป็นจำนวนเงินส่งกลับบ้านเป็นจำนวนทั้งสิ้น 34,250 บาท/เดือน และคิดเป็นอัตราเฉลี่ย จำนวน 2,446.42 บาท/คน/เดือน นับเป็นอัตราส่งเงินกลับบ้านที่ค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับอัตราเฉลี่ยการส่งเงินกลับบ้านของกลุ่มผู้ทำงานในกิจการของนักลงทุนข้ามชาติชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนาม ในกลุ่มที่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม ประเภททำงานได้รับเงิน 2 ตำแหน่ง คือ ตำแหน่งประจำที่ประเทศไทย และตำแหน่งประจำที่เวียดนาม เมื่อพวกเขาเหล่านั้นได้เลือกใช้วิธีการโอนเงินกลับบ้านผ่านระบบธนาคารพาณิชย์เวียดนาม จำนวน 14 คนเช่นเดียวกัน แต่พวกเขาเหล่านั้น สามารถโอนเงินกลับบ้านได้เป็นจำนวนถึง 100,000 บาท/เดือน และคิดเป็นอัตราเฉลี่ย 7,142.86 บาท/คน/เดือน

ประเด็นนัยทางการเงินที่น่าสนใจ คือ ทำไมกลุ่มบุคคลเหล่านี้ผู้ซึ่งมีประสบการณ์การประกอบอาชีพในประเทศเวียดนามมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จึงมีผู้เลือกใช้วิธีส่งเงินกลับบ้านด้วยวิธีการโอนเงินแบบแอบแฝงเพียง 1 คน และเลือกวิธีการนำเงินสดกลับบ้านอีก จำนวน 14 คน แต่ปริมาณการส่งเงินกลับบ้านมีจำนวนน้อยกว่าผู้อพยพเดินทางข้ามชาติเข้ามาประกอบอาชีพเป็นพนักงานลูกจ้างของบริษัทเอกชนต่าง ๆ ค่อนข้างมาก ซึ่งอาจนิรนัย (Inductive) ทางความหมายได้เป็น ดังนี้

1) การประกอบอาชีพในฐานะผู้อพยพข้ามชาติและสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามยังไม่มี ความชัดเจนในเรื่องสถานภาพทางการพำนักอาศัย และสถานภาพทางการประกอบอาชีพ ใช่หรือไม่ ?

2) รายได้จากการประกอบอาชีพยังไม่มี ความมั่นคง ใช่หรือไม่ ?

3) วิธีการส่งเงินกลับบ้านอย่างเป็นทางการผ่านระบบการโอนเงินกับธนาคารพาณิชย์ยังมีความไม่เหมาะสมใช่หรือไม่ ?

จากข้อมูลในภาคสนามเปิดเผยว่า นายทางความหมายของสถานภาพทางการพำนักอาศัยและสถานภาพทางการประกอบอาชีพของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามใช้หนังสืออนุญาตให้อยู่ หรือวีซ่าประเทศ คู่สมรสกับชาวเวียดนาม มีอายุวีซ่าระหว่าง 1 ปี หรือ 3 ปี หรือ 5 ปี ขึ้นอยู่กับลักษณะของประเภทธุรกิจที่ให้การรับรองโดยภรรยา และการจัดตั้งการประกอบการธุรกิจนั้นจะต้องอยู่ในนามของภรรยา ดังนั้น การจัดการเรื่องการเงินจึงมักจะถูกดำเนินโดยภรรยาทั้งทางด้านพหุนัย และนิตินัย ส่วนการปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองและการค้าก็ยังคงไม่ค่อยมีความแน่นอน ที่สำคัญการค้าขายนั้นทำให้ถึงกฎหมายลำบากทั้งจากตัวกฎหมายเอง และบุคคลของราชการที่อาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือในการแสดงหารายได้ และผลกำไรจากการดำเนินกิจการ หากไม่เป็นกิจการที่ใหญ่จริง ๆ และมีเส้นสายจากนักการเมืองระดับใหญ่ก็เป็นไปด้วยความลำบาก จึงส่งผลต่อรายได้ที่มีพอยังชีพเลี้ยงครอบครัวไป ดังคำบ่นอธิบายอย่างภูมิไฉนของคนน้อยใจของพวกเขาเหล่านั้นบางคน ดังคำบอกของ ไพฑูรย์ อัมภาวศุทธิ์ เศรษฐีเจ้าของกิจการหลายอย่างในเมือง หาย ฝ่อง และเพื่อน ๆ คนไทยข้ามชาติอื่น ๆ ว่า ...

“... ผมเป็นลูกจ้างเมียครับอาจารย์ ... ผมไม่ค่อยชอบแต่งตัวหรอก ก็แต่งแบบง่าย ๆ เพียงแต่วันนี้ พวกอาจารย์มาเยี่ยมผมเลยต้องแต่งตัวดีหน่อย ... ส่วนเรื่องวีซ่านั้น จะมีภรรยาเป็นผู้รับรองให้ครับ ต่อเป็นคราว ๆ คราวละ 3 – 5 ปี บ้าง... ยังถือสัญชาติไทยอยู่เพื่อว่าบางวันเกิดอะไรขึ้นผมก็ยังสามารถกลับไปอยู่เมืองไทยได้ .. ยังไม่อยากจะเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นเวียดนามเต็มตัว ... และกลุ่มคนไทยที่มีครอบครัวที่เวียดนามก็คล้าย ๆ กันครับ .. ยังไงบ้างปลายชีวิตก็ยังอยากกลับไปบ้านเราครับ ... ส่วนส่งเงินกลับบ้านนั้น ต้องแอบแฝงวิธีการส่งครับ โดยแอบโอนรวมไปกับการจ่ายค่าสินค้าไปมีเมืองไทย กับบอกเมียบ้างไม่บอกบ้าง หรือหากได้กลับบ้านเอง ก็ถือไปพอเท่าที่ถือไปได้ครับ ... การค้าขายที่นี่ต้องแน่จริง ๆ ครับ ทั้งกับตำรวจ และคู่แข่งครับ ... ”

(ไพฑูรย์, สัมภาษณ์ – 15 กรกฎาคม 2012 – หาย ฝ่อง)

“ ... ค้าขายที่เวียดนามค่อนข้างลำบากครับอาจารย์ การแข่งขันสูงใครดีใครได้ครับ ... งานเอกสารต้องอาศัยเมียทำครับ เพราะผมพูดฟังภาษาเวียดนามได้ดี แต่อ่านและเขียนไม่ค่อยครับ ... วีซ่าต้องทำเป็นรายปี หรือ 2-3 ปีครับ เมียเป็นคนค้าประกันให้ .. ที่นี้มิได้โตะเยอะมากครับ ทั้งการค้ากับหน่วยงานเอกชน หรือราชการก็เช่นกันครับ ดังนั้น ราคาต้องตั้งไว้สูง ๆ และทำให้ได้ เรื่องภาษีนั่น ก็เหมือนกันต้องจ่ายทั้งบนโตะ และได้โตะครับ เพื่อความปลอดภัย เพราะอยู่ดี ๆ อาจมีตำรวจมาตรวจ แล้วก็ต้องจ่ายไปแน่นอนจะถูก หรือผิด ..

ส่วนการส่งเงินกลับบ้านนั้น ผมไม่ค่อยได้ส่งเท่าไรครับ อาจจะมี 1 -2 ปี ครั้ง ครั้งประมาณ 200 – 500 เหรียญครับ .. โดยฝากเพื่อน ๆ ไป กำไรน้อย พอเลี้ยงครอบครัวครับ ... การค้าขายที่นี่ หากไม่ทำใหญ่จริง ๆ อย่าง ฟื๊อ ... ไปเลย ก็จะอยู่ยากหน่อยครับ เพราะระเบียบกฎเกณฑ์เปลี่ยนแปลงบ่อยมาก และเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ใหญ่เกินอำนาจกฎหมายเสมอ ทำอะไรผิดนิดหน่อย ก็ต้องตามง้อ รอแล้วรออีก จนไปจบที่จ่ายใต้โต๊ะครับ จนกลายเป็นประเพณีไปหมด ...”

“ประจิด, สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2012 – บ้านพัก ท่า เดียว)

“... เศรษฐกิจที่เวียดนาม ควบคุมและถูกนำเสนอข้อมูลโดยรัฐบาลทั้งหมด ดังนั้น ภาพที่ปรากฏให้เห็นผ่านสื่อต่าง ๆ ที่เป็นทางการจึงเป็นข้อมูลที่ค่อนข้างเกินจริงครับ เวียดนามมีปัญหาเรื่องคุณภาพของประชากรอยู่ คงอีกหลายสิบปี หากจะเทียบเท่าเมืองไทยครับ ส่วนอสังหาริมทรัพย์ หรือรถไฟความเร็วสูงที่เป็นข่าวใหญ่โต ก็ยังคงเป็นโครงการอยู่ บ้านอาคารชุดที่สร้างไว้มากมาย ขายไม่ค่อยออก เพราะราคาแพง และเป็นการขายเพื่อเก็บกำไรครับ ... ผมทำกิจการเล็ก ๆ ขายและเจียรนัยพลอย อยู่บ้านพอตาให้และซื้อเพิ่มครับ ยังไงก็ต้องอาศัยภรรยาในเรื่องเอกสาร เราทำเองยากครับ .. รายได้พอเลี้ยงครอบครัวครับ แต่ต้องค่อย ๆ ไป ... ทำใหญ่มากกลัวล้มครับ ส่วนเงินส่งกลับบ้านมักจะถือไปครับ ... เวลาผมไปซื้อหรือขายพลอยที่ไทยก็แอบเอาไปเข้าบัญชีที่เปิดไว้ในเมืองไทย ใช้เป็นเงินเก็บและเงินการศึกษาลูกครับ ไม่บอกเมียหรอกครับ.. ผมยังไม่เข้าใจระบบการเงินเวียดนามมากนัก .. อยากกลับบ้านครับ ... “

“สมเพชร, สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2012 – บ้านพัก ท่า โน้ย)

2.4) กลุ่มที่มีธุรกิจเป็นของตนเองแต่ไม่ได้สร้างครอบครัวในเวียดนาม กลุ่มนี้มีจำนวน 3 คน และทุกคนเลือกวิธีส่งเงินกลับบ้านโดยใช้วิธีนำเงินกลับบ้านด้วยตนเองเป็นเงินสดสกุลดอลลาร์อเมริกัน โดยมีเหตุผลเดียวกัน คือ สะดวกและมีจำนวนมากพอ โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 54,166.67 บาท/เดือน หรือ มีอัตราเฉลี่ย จำนวน 10,055.56 บาท/คน/เดือน ดังคำบอกเล่าของจำเนียร ตะเคียนจัน ... “.. นำกลับเป็นเงินสดดอลลาร์ครับอาจารย์ ก็สามารถนำกลับได้ เกือบ 150,000 บาท เพียงพอในการนำกลับแต่ละครั้งครับ เพราะ สัก 2 – 3 เดือน ผมก็กลับไปครั้งหนึ่ง ...”

3) การนำกลับโดยวิธีฝากเพื่อน

การส่งเงินกลับบ้านด้วยวิธีฝากเพื่อนนั้น จากผลการศึกษาเรื่อง “เครือข่ายทางสังคมของแรงงานข้ามชาติลาวในประเทศไทย ของ มณีนัย ทองอยู่ และดุษฎิ อายุวัฒน์ (2005) นั้น พวกเขาเลือกใช้วิธีการฝากผ่านญาติและเพื่อนสนิทมีจำนวนมากเป็นลำดับที่ 2 คือ มีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 28.4 ซึ่งใช้วิธีการฝากเพื่อนที่สนิทหรือญาติที่อยู่ในพื้นบ้านเกิดเมืองนอนเดียวกันที่มีความคุ้นเคยและไว้วางใจกันเป็นอย่างยิ่ง และประการสำคัญนั้น ระหว่างประเทศลาวและไทยมีพื้นที่สับสน การเดินทางข้ามไปมาของชาวลาวมายังประเทศไทยค่อนข้างสะดวก แต่บางคนก็มีปัญหาในการเดินทางไป – กลับซึ่งไม่สามารถทำได้บ่อยนัก แตกต่างออกไปจากปรากฏการณ์ของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่ทุกคนเป็นส่วนมากมาจากคนละพื้นที่บ้านเกิดเมืองนอน ที่ไม่รู้จักคุ้นเคยกันมาก่อน หรือหากรู้จักคุ้นเคยกันมาก่อนก็

เป็นคนในบริษัทเดิมเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม ทุกคนก็มีโอกาสได้กลับประเทศไทยตามสิทธิของแต่ละบริษัท มอบให้อย่างน้อยคนละ 1 – 4 ครั้ง แล้วแต่ตำแหน่งและลักษณะงาน (อรุณฟ้า ปาโท, สัมภาษณ์ – 5 ธันวาคม 2012 – บริษัท คังเซน เคนโก จำกัด) จึงสามารนำเงินสดกลับเองได้

อย่างไรก็ตาม ในกรณีปรากฏการณ์ชาวไทยข้ามชาติในเวียดนามก็ได้เลือกใช้วิธีการส่งเงินกลับบ้านโดยวิธี “ฝากเพื่อน” อยู่ 4 คน มีจำนวนเงิน 3,333.33 บาท/เดือน แล้วแต่โอกาสและเวลา และพวกเขาได้ให้เหตุผลว่า ...

“... เป็นคนบ้านเดียวกันคะ สนทนกันมานานตั้งแต่อยู่บริษัทเดิมที่ในประเทศไทยแล้ว และเมื่อได้มีโอกาสได้ย้ายเข้ามาทำงานที่ประเทศเวียดนาม จึงรู้สึกคุ้นเคยกันมากยิ่งขึ้น ด้วยเป็นคนไทยในต่างแดนเช่นเดียวกัน ที่สำคัญเพื่อนก็ไม่มีปัญหาเรื่องการเงินมาก่อน ต่างพึ่งพาอาศัยกันมานานคะ ..”

(ฝ่าย, สัมภาษณ์ 12 ธันวาคม 2012 – บริษัท วี รับเบอร์ จำกัด)

อัตราส่วนร้อยละวิธีการส่งเงินกลับบ้านของผู้อพยพชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น สามารถกล่าวสรุปเป็นลำดับ ได้ดังนี้

1) จำนวนผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติทั้งหมด มีจำนวน 88 คน แยกออกเป็นกลุ่มผู้ที่ได้รับเงินเดือนทั้งจากตำแหน่งเดิมในประเทศไทย และในประเทศเวียดนาม จำนวน 35 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 39.77 ส่วนผู้ที่รับเงินเดือนในประเทศเวียดนามเพียงตำแหน่งเดียวในทุกกลุ่มประเภทลักษณะงาน มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 60.22

2) รวมอัตราร้อยละวิธีการรับเงินเดือน คือ รับเงินเดือนในประเทศไทย จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของส่วนการรับเงินเดือนภายในประเทศผ่านระบบการโอนผ่านธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ส่วนการรับเงินเดือนผ่านระบบการโอนของธนาคารพาณิชย์ในประเทศเวียดนามนั้นประกอบด้วย 1) กลุ่มรับเงินเดือนตำแหน่งที่ 2 ในประเทศเวียดนาม จำนวน 35 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 39.77, 2) กลุ่มที่รับเงินเดือนในประเทศเวียดนามเพียงอย่างเดียว จำนวน 22 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 35.22 และ 3) กลุ่มที่รับเป็นเงินสด จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 24

3) รวมอัตราร้อยละการส่งเงินกลับบ้านของการส่งเงินกลับบ้าน ดังนี้

3.1) กลุ่มที่ส่งเงินกลับบ้าน “ภายในประเทศ” คือ การรับเงินเดือนเป็นทางการโอนผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย จำนวน 35 อัตรา คิดเป็นร้อยละ 58.15 ของการส่งเงินกลับบ้านทั้งหมด/เดือน คิดเป็นจำนวนเงิน 1,932,000 บาท/เดือน

3.2) กลุ่มที่ส่งเงินกลับบ้าน “ภายนอกประเทศ” คือ การรับเงินเดือนในประเทศเวียดนาม คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 41.85 และรวมเป็นเงินส่งกลับบ้านทั้งสิ้น จำนวน 1,932,000 บาท โดยจำแนกย่อยออกเป็นดังนี้

3.2.1) ส่งเงินกลับบ้านอย่างเป็นทางการโดยการโอนเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศเวียดนาม มีจำนวน 16 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 16.66 คิดเป็นจำนวนเงิน 392,000 บาท/เดือน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 11.79

3.2.2) ส่งเงินกลับบ้านอย่างไม่เป็นทางการโดยการนำเงินสดกลับมาในสกุลเงินดอลลาร์อเมริกา หรือสกุลเงินบาทไทย มีจำนวน 88 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 81.47 คิดเป็นจำนวนเงิน 996,616.67 บาท/เดือน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 29.98

3.2.3) ส่งเงินกลับบ้านอย่างไม่เป็นทางการโดยการฝากเพื่อนสนิทนำเงินสดกลับมาในสกุลเงินดอลลาร์อเมริกา หรือสกุลเงินบาทไทย มีจำนวน 2 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 1.8 คิดเป็นจำนวนเงิน 3,333.33 บาท/เดือน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 0.10

ในกรณีของการส่งเงินกลับบ้านผ่านระบบการโอนเงินโดยธนาคารพาณิชย์ของประเทศเวียดนามนั้น พวกเขาเหล่านั้น เป็นส่วนมากได้เลือกใช้บริการของธนาคารที่เจ้าของกิจการได้ทำนิติกรรมทางการเงินร่วมอยู่ด้วย เพื่อให้เกิดความสะดวกและไว้วางใจในการโอนเงินกลับบ้าน ดังนี้

สรุปจำนวนร้อยละช่องทางการส่งเงินกลับบ้าน “ภายนอกประเทศ” ของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติทั้งที่เป็นกลุ่มผู้รับเงินเดือน 2 ตำแหน่ง (ณ ประเทศไทย และที่ประเทศเวียดนาม) และ จากประเทศเวียดนามเพียงแห่งเดียว โดยช่องทางวิธีการโอนเงินผ่านทางสถาบันการเงินที่เป็นธนาคารพาณิชย์ในประเทศเวียดนามเป็นดังนี้

ที่	ธนาคาร	กลุ่มที่รับเงินเดือน 2 อัตรา (ไทย+เวียดนาม)	กลุ่มที่รับเงินเดือน ที่เวียดนาม	รวม	ร้อยละ	หมายเหตุ
1.	Vietcombank (VCB),	6	1	7	19.99	
2.	Agribank	1	2	3	8.57	
3.	Vietinbank (VIB),	5	12	17	48.57	
4.	Techcombank (TCH)	3	4	7	19.99	
5.	Standard Charter Bank	-	1	1	2.86	
	รวม	15	20	35	100%	

หมายเหตุ ** ธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) มี 5 แห่ง (http://www.bot.or.th/Thai/EconomicConditions/AsianEconomies/vietnam/EconData Vietnam/Vietnam_payment%20system/vietnam%20payment%20system.pdf) คือ Vietcombank (VCB), Agricultural Bank (Agribank), Vietinbank (VIB), Techcombank (TCH)

ธนาคารพาณิชย์ในประเทศเวียดนามที่ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยเลือกใช้ในการโอนเงินเพื่อส่งเงินกลับบ้านอย่างเป็นทางการเป็นอันดับ 1 คือ ธนาคาร Vietinbank (VIB) คือ มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละสูงสุด คือ ร้อยละ 48.57 โดยกลุ่มที่เลือกใช้บริการธนาคารพาณิชย์นี้มากที่สุด เป็นกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาว

ไทยที่ได้รับเงินเดือนที่เวียดนามนามเป็นแห่งเดียว ซึ่งส่วนมากจะเป็นกลุ่มผู้ที่สร้างครอบครัวอยู่ในประเทศเวียดนาม โดยพวกเขาให้เหตุผลว่า เป็นธนาคารพาณิชย์ของรัฐบาลที่ค่อนข้างมีความน่าเชื่อถือและเปิดสาขาอยู่ทั่วไปในทุกจังหวัด แลอำเภอ ในขณะที่เดียวกัน ธนาคารพาณิชย์ที่ถูกเลือกใช้บริการเพื่อโอนเงินกลับบ้านแห่งที่ได้รับความนิยมมากเป็นอันดับที่ 2 คือ ธนาคาร Vietcombank (VCB) และ ธนาคาร Technocombank (TCH) โดยกลุ่มที่เลือกใช้บริการธนาคารพาณิชย์ทั้ง 2 แห่งนี้ คือ กลุ่มที่ทำงานอยู่ในกิจการของกลุ่มนายทุนข้ามชาติชาวไทยที่ได้ทำธุรกรรมทางการเงินอยู่แล้ว เมื่อเงินเดือนของพวกเขาเหล่านี้ได้ถูกโอนผ่านเข้าสู่บัญชีเงินเดือน พวกเขาจึงเลือกใช้บริการของธนาคารเหล่านี้ต่อไปเพื่อความสะดวกทั้งในเรื่องการตอบคำถามว่า เงินรายได้มาจากแหล่งไหน และส่งไปทำไมได้ชัดเจนขึ้น

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า ธนาคารพาณิชย์ไทยทั้ง 2 แห่งที่ได้ไปเปิดสาขาเพื่อทำธุรกรรมในประเทศไทย คือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (ร่วมหุ้นกับบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด และ บริษัทเครือ Vina Milk Ltd. (ของเวียดนาม) ไม่ปรากฏมีผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติไปใช้บริการเลย และเมื่อผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปใช้บริการ และได้มีโอกาสสัมภาษณ์ คุณ พิสิษฐ์ ถาวรเทศ (อดีตผู้จัดการสาขา เมือง ห่า โน่ย – ระหว่างปี ค.ศ. 2002 – 2007) ได้เล่าถึงรายละเอียดว่า ...

“ ... ธนาคารกรุงเทพ สาขา ห่า โน่ย เข้ามาเปิดตลาดในประเทศเวียดนาม เนื่องจากคาดการณ์ว่าในอนาคตอันใกล้นี้ ระบบเศรษฐกิจและการการค้าของประเทศเวียดนามจะพัฒนาไปเป็นอย่างมากในอนาคต และน่าจะมีนักลงทุนชาวไทยเคลื่อนย้ายการลงทุนเข้ามาในประเทศเวียดนามเป็นจำนวนมากอย่างแน่นอน เราจึงควรได้มาคอย ๆ เปิดตลาดไว้ล่วงหน้า อีกอย่างหนึ่ง ชาวเวียดนามค่อนข้างมีความเชื่อมั่นในความเป็นประเทศไทย แม้ว่าปัจจุบันการดำเนินธุรกรรมทางการเงินของเรายังไม่ค่อยมีกำไรมากนัก แต่คงต้องใช้เวลาระยะหนึ่งเพื่อค่อย ๆ สร้างความเชื่อมั่นไป ... ส่วนคนไทยยังไม่ค่อยได้เข้ามาใช้บริการของเรานั้น ก็เนื่องจากมีคนไทยในภาคเหนือยังไม่มากนัก และเราก็มีเพียง 2 สาขา เท่านั้นในประเทศเวียดนาม คือ ที่ภาคใต้ และที่นี่ ... จึงมีชาวไทยแวะเข้ามาใช้บริการการโอนเงินเป็นส่วนมาก และเงินเดือนของข้าราชการไทยที่มาประจำที่นี่ ด้วยมีความสะดวกในเรื่องระเบียบและกระบวนการ ... ประเทศเวียดนามกำลังพัฒนาเรื่องระเบียบทางการเงิน และการบริการ จึงมีระเบียบหยาบหลวมมากมาย เราคาดว่า ในอนาคตอันใกล้นี้ ธนาคารกรุงเทพน่าจะได้รับความนิยม และมีชาวไทยมาใช้บริการเรื่องธุรกรรมทางการเงินมากขึ้น ด้วยเราคือ ธนาคารของคนไทยและประเทศไทยครับ ...”

(พิสิษฐ์ ถาวรเทศ, สัมภาษณ์ 20 พฤษภาคม 2007 –
ธนาคารกรุงเทพ เมือง ห่า โน่ย)

ในกระแสประชาคมอาเซียน () ที่จะมาถึงในปี ค.ศ. 2015 อันใกล้นี้ การดำเนินการธุรกรรมทางการเงินใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเสาหลักทางด้านธุรกิจ (AEC – ASEAN Economic Community) นั้น ความเชื่อมั่นในเรื่องสถาบันทางการเงินที่เป็นธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินประเภทอื่น ๆ ของประเทศไทยน่าจะมีบทบาทสำคัญต่อผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่เดินทางเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในประเทศเวียดนามพร้อมกับบรรดานักลงทุนข้ามชาติชาวไทยและชาวต่างชาติ

อื่น ๆ ที่จะเลือกใช้บริการสถาบันการเงินเหล่านี้ให้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเอื้ออำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ ได้สะดวกยิ่งขึ้น ที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ ธุรกรรมทางการเงินกลับบ้านของพวกเขาเหล่านั้นอย่างสะดวกยิ่งขึ้น

4) วัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้านและสายสัมพันธ์ทางเครือข่าย

ผู้อพยพข้ามชาติ (Transnational Migrations) คือ ผู้ที่เคลื่อนย้ายตนเองไปผ่านพรมแดนรัฐชาติเพื่อทำอยู่และทำกินในประเทศปลายทางนั้นก็เพื่อหาโอกาสที่ดีให้กับตนเองในด้านอาชีพและรายได้เพื่อกลับไปใช้ชีวิตอย่างสงบสุขในบ้านปลายชีวิตที่บ้านเกิดเมืองนอน ตามแนวความคิดการอธิบายความหมายของผู้อพยพย้ายถิ่นที่ไม่ว่าจะเป็น การย้ายข้ามไปยังรัฐชาติที่มีพื้นที่ชายแดนสับสน หรือไม่สับสนตามแนวคิดที่ว่าด้วย “เครือข่ายการย้ายถิ่น – Migrant Network) ที่เป็นการวิเคราะห์การย้ายถิ่นในระดับกลาง (Meso Level) ที่อธิบายปรากฏการณ์การย้ายถิ่นโดยพยายามเชื่อมแนวความคิดการย้ายถิ่นตามแนวทฤษฎีเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่ (Neo classical economic) ที่ให้ความสำคัญในระดับมหัพภาค เข้าด้วยกับแนวทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ (Neo economic) โดยที่ตามแนวคิดของกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่นั้นจะให้ความสำคัญกับปัจจัยสำคัญในการย้ายถิ่นนั้นคือ ปัจจัยผลักดันต่าง ๆ ของประเทศต้นทาง เช่น ความยากจน การขาดแคลนที่ดิน การมีประชากรเพิ่มมากขึ้นของประเทศต้นทาง (Origin country) และปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทาง (Destination country) เช่น โอกาสในการมีงานทำ ค่าจ้างแรงงาน ความทันสมัยของประเทศปลายทาง จึงก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานไปมาระหว่างทั้ง 2 ประเทศ แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์แนวใหม่มองเห็นว่า สาเหตุสำคัญของการอพยพเคลื่อนย้ายของผู้คนนั้นไม่ได้อยู่ที่ระดับมหัพภาคเพียงอย่างเดียว ในระดับจุลภาคที่เกี่ยวกับปัจจัยและเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนที่เกิดความไม่สมดุลกันก็เป็นสาเหตุสำคัญในการอพยพเคลื่อนย้ายเช่นเดียวกัน ที่ตัดสินใจให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งในครัวเรือนได้ย้ายถิ่นไปทำงาน ณ ต่างประเทศเพื่อนำรายได้มารักษาความไม่สมดุลของภาวะเศรษฐกิจครัวเรือนนั้น แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยหลักทั้ง 2 แนวคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นก็ไม่ใช่ทั้งหมดของปัจจัยหลักของการอพยพการย้ายถิ่น แนวคิดเรื่อง “เครือข่ายการย้ายถิ่น – Migrant Network) ที่ให้ความสำคัญกับสายสัมพันธ์ (Relations) ที่เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างสมาชิกทั้งระหว่างในประเทศต้นทางกับประเทศปลายทาง หรือระหว่างกลุ่มทั้งภายในประเทศเอง หรือในต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายคนข้ามไปมา (Masey et al., 1998)

อย่างไรก็ตาม แนวคิดทั้ง 3 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถอธิบายเหตุปัจจัยในการอพยพเคลื่อนย้ายของผู้คนตัดข้ามกันไปมาระหว่างประเทศที่มีพื้นที่ชายแดนสับสน หรือไม่สับสน ได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่แนวคิดทั้ง 3 นั้น โดยเฉพาะแนวคิดที่เกี่ยวกับ “เครือข่ายการย้ายถิ่น” ได้แสดงนัยทางความหมายให้เห็นว่า ความสำคัญทางด้านเครือข่ายจะสามารถช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นดำรงชีวิตและประกอบอาชีพให้เกิดความสมดุลในพื้นที่ใหม่ได้นั้น การสร้างและดำรงสายสัมพันธ์ระหว่างพวกเขาเหล่านั้นด้วยตนเองในชุมชนประเทศปลายทาง หรือระหว่างพวกเขาเหล่านั้นกับบ้านเกิดเมืองนอนล้วนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น กระบวนการส่งเงินกลับบ้าน (Remittance) จึงกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของความสำเร็จในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในประเทศพื้นที่ปลายทางจนเกิดรายได้ที่สามารถ

ส่งกลับบ้านได้หลากหลายวิธีการ อันนับเป็นการสานและสร้างสายสัมพันธ์ (Relation) กับครอบครัวทางบ้าน เพื่อน หรือสังคมบ้านเกิดเมืองนอนตามพันธะผูกพัน (Commitment) ที่ได้กระทำไว้ก่อนเกิดการอพยพ เคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนรับชาติไปทำมาหากิน

ปัจจัยสำคัญที่เป็นเหตุผลให้ผู้อพยพเคลื่อนย้ายได้เกิดการตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายทรัพยากร กลับสู่ท้องถิ่นภูมิลำเนาแบ่งออกได้เป็น 3 สาเหตุหลักสำคัญ (Lucas and Stark, 1985 และ Stark 1991) คือ

1) Pure Altruism คือ ปัจจัยกระตุ้นการเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นที่ผู้อพยพได้ให้ความสำคัญกับภาวะความรับผิดชอบและการใช้จ่ายของครอบครัวที่อยู่ในประเทศบ้านเกิดเมืองนอนมีความสำคัญเป็นอันดับแรก และในส่วนตัวของแรงงานอพยพจะใช้จ่ายทรัพยากรสินเหล่านั้ในส่วนที่เหลือจากการเคลื่อนย้ายทรัพยากรเงินทองกลับประเทศภูมิลำเนาไปแล้ว โดยแรงงานอพยพจะเลือกการเคลื่อนย้ายและจัดส่งทรัพยากรสินเหล่านั้กลับภูมิลำเนาให้ “มากที่สุด” เท่าที่จะทำได้เพียงพอกับข้อผูกพันที่ได้กระทำไว้กับญาติพี่น้องและองค์กรที่เกี่ยวข้องที่ได้กระทำสัญญาผูกมัดกันไว้

2) Pure Self-interest เป็นปัจจัยภาวะความเป็นประโยชน์ส่วนตน นับเป็นรูปแบบปัจจัยกระตุ้นที่ก่อกำเนิดมาจากแรงกระตุ้นต่อทางภาวะทางจิตในการตัดสินใจเคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือส่งเงินกลับภูมิลำเนาเพื่อให้ได้มาซึ่งการเป็นผู้ครอบครองทรัพยากรสินของครอบครัวหลังจากที่เขาได้ขนายทรัพยากรสินให้กับครอบครัวให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกเหนือไปกว่านั้น ภาวะความต้องการในการเพิ่มจำนวนและปริมาณของทรัพยากรสินในครอบครัวภูมิลำเนาให้มากขึ้นก็มีส่วนสำคัญ และนอกเหนือไปกว่านั้น ภาวะแรงขับในการเพิ่มคุณค่าของทรัพยากรสินในจำนวนที่มีอยู่ให้เพิ่มขึ้นก็เป็นปัจจัยสำคัญ

3) Tempered Altruism or Enlightened Self-interest

กลุ่มผู้อพยพเคลื่อนย้ายตนเองไปหางานทำและได้เคลื่อนย้ายทรัพยากรหรือรายได้ส่งกลับมายังครอบครัวจึงเป็นเสมือนการประกันความเสี่ยงให้กับครอบครัวตัวเองหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องที่กำลังถูกรุมเร้าและกระทบโดยภาวะความไม่มั่นคงและแน่นอนของธรรมชาติและ ความอดอยากอันเป็นตัวแปรที่ควบคุมได้ยาก และในขณะเดียวกัน ครอบครัวของแรงงานอพยพยังสามารถที่จะจัดการดูแลและสงคินเงินกู้ตามพันธะผูกพันที่มีร่วมกันในทรัพยากรและก้อนเงินเหล่านั้ในคราวที่กลุ่มผู้ใช้แรงงานกลายเป็นผู้ว่างงานในอนาคตเมื่อเดินทางกลับประเทศท้องถิ่นภูมิลำเนาได้อีกด้วย

ปัจจัยหลักอันเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้อพยพเคลื่อนย้ายตนเองข้ามชาติ 3 ประการที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยในการอธิบายถึง “จุดมุ่งหมาย” อันที่เป็นปรากฏการณ์ที่จับต้องได้ที่ทำให้พวกเขาได้ตัดสินใจ “ส่งเงินกลับบ้าน” อย่างมีความไว้วางใจกับญาติพี่น้อง เพื่อนหรือสังคมบ้านเกิดเมืองนอนที่ ซึ่งนับเป็นวิธีการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างพวกเขาเหล่านั้นได้ดำรงและยั่งยืนตามพันธะสัญญาข้อผูกพัน (Commitment) ที่ได้กระทำไว้ร่วมกัน

ข้อมูลภาคสนามของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ได้แสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการส่งเงินกลับบ้านอันนับเป็น “สายสัมพันธ์ – Relation” ระหว่างผู้ออกเดินทางข้ามชาติไปทำงานที่มีต่อญาติ เพื่อนและสังคมชุมชนบ้านเกิดเมืองนอนตามที่ดินเองได้ตัดสินใจร่วมกับในพันธะผูกพัน มีจำนวนทั้งสิ้น 7 ประการ คือ

- 1) ฝากให้บุคคลในครอบครัวเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน
- 2) เก็บไว้เป็นทุนการศึกษาสำหรับบุตรหรือญาติพี่น้อง
- 3) เก็บฝากไว้กับธนาคารหรือแหล่งเงินทุนอื่นเพื่อเป็นทรัพย์สินส่วนตัว
- 4) ซื้อสินทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์เก็บสะสมไว้
- 5) ร่วมลงทุนกับญาติหรือบุคคลอื่น
- 6) ให้เป็นทุนช่วยเหลือสาธารณกุศล เช่น วัน โรงเรียน หรือโรงพยาบาล เป็นต้น
- 7) ใช้หนี้เดิมที่มีอยู่

รวมจำนวนวัตถุประสงค์และอัตราส่วนร้อยละในการส่งเงินกลับบ้านของผู้อพยพชาวไทยไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ทั้งหมดทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่รับเงินเดือน 2 ตำแหน่งและกลุ่มที่รับเงินเดือนเพียงตำแหน่งเดียวในเวียดนาม เป็นดังนี้

- 1) ฝากให้บุคคลในครอบครัวเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน จำนวน 76 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 39.79
- 2) เก็บไว้เป็นทุนการศึกษาสำหรับบุตรหรือญาติพี่น้อง จำนวน 59 คน คิดเป็นอัตราเฉลี่ยร้อยละ 31.09
- 3) เก็บฝากไว้กับธนาคารหรือแหล่งเงินทุนอื่นเพื่อเป็นทรัพย์สินส่วนตัว จำนวน 35 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 18.32
- 4) ซื้อสินทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์เก็บสะสมไว้ จำนวน 13 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 6.81
- 5) ร่วมลงทุนกับญาติหรือบุคคลอื่น จำนวน 4 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 2.09
- 6) ให้เป็นทุนช่วยเหลือสาธารณกุศล เช่น วัน โรงเรียน หรือโรงพยาบาล เป็นต้น จำนวน 2 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 1.05
- 7) ใช้หนี้เดิมที่มีอยู่ จำนวน 2 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 1.05

ตารางที่ 4 วัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้านของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ตามลักษณะของประเภทกิจการ และคุณลักษณะประจำตำแหน่งของงาน

กลุ่มกิจการ	ประเภทคุณลักษณะตำแหน่งงาน/ระดับเงินเดือน		ช่องทางการส่งเงินกลับบ้าน															หมายเหตุ			
			กลุ่มรับเงินเดือนทั้งไทยและเวียดนาม (35 คน)									กลุ่มรับเงินเดือนเวียดนามทั้งหมด (53 คน)									
	คุณลักษณะตำแหน่ง	ระดับงานและระดับเงินเดือน	1	2	3	4	5	6	7			1	2	3	4	5	6		7		
1) กลุ่มที่ทำงานในกิจการเอกชนชาวไทย และกิจการของเอกชนชาวเวียดนามที่ไม่ได้สร้างครอบครัวในเวียดนาม	ผู้บริหาร	สูง (50,001 ขึ้นไป)	8	10	10	5							1	2							
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-	-	-	-	-	-	-	--	-		5	5	3							
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)	7	3	4	1	-	-	-			6	6	5	2						
	พนักงานผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)	1		1					1		-	-	-	-	-	-	-	-		
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-	7	5	4	2						6	5	3	1						
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)	8	5	2					1		6	6	3	1	3	2	-			
			31	23	20	8	-	-	2			24	24	14	4	3	2	-			
2) กลุ่มที่ทำงานในกิจการเอกชนชาวไทย และกิจการของเอกชนชาวเวียดนามที่สร้างครอบครัวในเวียดนาม	ผู้บริหาร	สูง (50,001 ขึ้นไป)										1	3								
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-																			
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)																			
	พนักงานผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)										1	1								
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-										3	1								
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)										5	5	-	-	-	-	-			
												1	2		1	1					
3) กลุ่มที่เป็นเจ้าของกิจการและสร้างครอบครัวในเวียดนาม	ผู้บริหาร/เจ้าของกิจการ	สูง (50,001 ขึ้นไป)										4	2								
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-										8									
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)																			
	พนักงานผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)																			
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-																			
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)																			
												13	4	-	1	1	-	-			
4) กลุ่มที่เป็นเจ้าของกิจการแต่ไม่ได้สร้างครอบครัวในเวียดนาม	ผู้บริหาร/เจ้าของกิจการ	สูง (50,001 ขึ้นไป)										1	1								
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-										2	2								
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)																			
	พนักงานผู้เชี่ยวชาญ	สูง (50,001 ขึ้นไป)																			
		กลาง (35,001 – 50,000 บาท)-																			
		เบื้องต้น (10,000 – 35,000 บาท)																			
											3	3	-	1	-	-	-				
		รวม	31	23	21	8	-	-	2		45	36	14	5	4	2	-		191		
		รวมเป็นอัตราร้อยละ	16.23%	12.24%	10.99%	4.19%			1.05%		23.56%	18.85%	7.33%	2.62%	2.09%	1.05			100%		

กล่าวโดยสรุปแล้ว ข้อมูลจากตารางวัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้านด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้ง 3 วิธีของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ทั้ง 88 คน ได้เปิดเผยและแสดงให้เห็นว่า ...

1) สายสัมพันธ์ (Relations) ที่สร้างขึ้นผ่านวัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้านของกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่ทำงานร่วมกับกิจการของชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่นหรือชาวเวียดนามกับนั้น ได้ตระหนักในความรับผิดชอบและการใช้จ่ายร่วมกันของครอบครัว (Pure Altruism) มากกว่าสิ่งใด ๆ ทั้งหมด ตามแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ (Neo economic) ที่เป็นปัจจัยทางจุลภาคที่เศรษฐกิจระดับครัวเรือนเกิดความไม่สมดุลในภาวะสิ่งแวดล้อมขณะนั้น จึงได้เกิดการเคลื่อนย้ายผู้คนเพื่อชดเชยรายได้ที่ขาดความสมดุลของครอบครัว แต่ในขณะเดียวกัน บทบาทของ “เครือข่ายผู้อพยพย้ายถิ่น – Migrant Network” ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นเตือนให้สายสัมพันธ์อันเหนียวแน่น (Strong ties) อันเกิดจากพันธะผูกพันของเครือญาติที่อยู่ระหว่างประเทศปลายทางและประเทศต้นทางได้สะสางกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างลงตัว จากข้อมูลในตารางในวัตถุประสงค์ ข้อ 1 ซึ่งพวกเขาเหล่านั้น ให้ความสำคัญกับกับความรับผิดชอบในเรื่อง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในครอบครัวเป็นหลักสำคัญที่สุด คือ มีจำนวนสูงสุดถึง ร้อยละ 39.79 และ ข้อ 2 คือ การเก็บไว้เป็นทุนการศึกษาสำหรับบุตร หรือญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นการเสียสละเพื่อญาติพี่น้องเป็นลำดับต่อมา

อย่างไรก็ตาม พวกเขาเหล่านี้ก็ล้วนเป็นผู้ที่มีทักษะฝีมือพิเศษทั้งในด้านการบริหาร และทักษะพิเศษเฉพาะ คือ เป็นผู้บริหารที่โดดเด่น หรือมีทักษะในอาชีพพิเศษในบริษัทจนได้คัดเลือกให้มาทำงานในกิจการที่เปิดใหม่ในประเทศเวียดนาม หรือ เป็นผู้มีทักษะในเรื่องภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามจนเป็นที่ยอมรับของเจ้าของกิจการ เพราะมีประสบการณ์ในบริษัทเอกชนอื่นในเวียดนามมานาน หรือสำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมเวียดนาม จึงได้ถูกคัดเลือกให้มาร่วมทำงานด้วย พวกเขาเหล่านี้จึงได้ใช้โอกาสของเหล่านั้น เข้ามาทำงานเพื่อสร้างความก้าวหน้า และสร้างรายได้ “ส่วนตน” เพื่อจะได้เก็บสมทรัพย์สินไว้ใช้เมื่อคราวหมดพันธะสัญญากับบริษัทผู้ว่าจ้างในฐานะ “ผู้อพยพข้ามชาติ – Transnational Migrants” แล้วสามารถนำออกมาใช้จ่ายเมื่อเดินทางกลับบ้านเกิดเมืองนอนที่ไม่เคยกลางเลือนไปจากความทรงจำของพวกเขา ที่แสดงให้เห็นจากจำนวนผู้ที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเงินกลับบ้านในข้อ 3 คือ เก็บฝากไว้ในธนาคาร หรือแหล่งเงินทุนอื่นเพื่อเป็นทรัพย์สินส่วนตัว ที่มีอัตราส่วนร้อยละเป็นลำดับที่ 3 ถึง ร้อยละ 18.32 พวกเขาหลายคนได้กล่าวว่า ...

“ ... ทำงานเพื่อส่งกลับไปให้ครอบครัวใช้จ่ายในเมืองไทย บางส่วนก็เก็บไว้เป็นเงินส่วนตัวในธนาคารครับ เพราะคิดว่าคงไม่อยู่ที่นี้ตลอดไป เมื่อหมดสัญญาก็คงไม่ต่อสัญญา หากเห็นว่าพอแล้วสำหรับการทำงานต่างประเทศ เทียบไปเทียบมา ที่ไหน ๆ ก็ไม่เหมือนประเทศไทยครับ ... “

(เครือข่าย, สัมภาษณ์ 12 ธันวาคม 2012 –

บริษัท ESON PAINTING Ltd.)

“ ... คิดว่า คงเดินทางไป – มาทำงานแบบนี้แหละ ก็สนุกดี เพราะเดี๋ยวนี้การเดินทางไปมาก็สะดวกขึ้น ผมอยู่ที่ไหนก็ได้ แต่สุดท้ายก็คงอยากกลับไปอยู่กับครอบครัวญาติพี่น้องที่บ้านเกิด .. ส่วนครอบครัวที่เวียดนามนั้น หากลูก ๆ โตแล้ว และมีงานทำ คงไม่ห่วงมากนัก เราฝัว – เมีย คงสามารถเดินทางไปมาได้สะดวก เมื่อ

ประชาคมอาเซียนมาถึงในเร็ววัน ... หรือบางทีเมียเขาอยากอยู่ที่เวียดนามก็แล้วแต่ใจเขาครับ ส่วนผมคงกลับบ้านเกิดนั่นแหละ ..."

(สมเพชร, สัมภาษณ์ 20 ธันวาคม 2012 -

ร้าน AAA James stone)

2) ในกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติที่มีกิจการเป็นของตนเองที่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม และไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามนั้น มีวัตถุประสงค์ในการส่งเงินกลับบ้านที่ค่อนข้างสอดคล้องกันว่า ถึงแม้ว่าพวกเขาจะจากบ้านเกิดเมืองนอนมาเป็นระยะเวลาค่อนข้างยาวนาน แต่สายสัมพันธ์ทางเครือข่ายที่มีอยู่กับญาติพี่น้องก็เกาะตัวอยู่อย่างเหนียวแน่น (**Strong ties**) ที่แสดงให้เห็นได้จากอัตราส่วนการส่งเงินกลับบ้านในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ ฝากให้บุคคลในครอบครัวเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ที่มีอัตราร้อยละ 46.67 ของทั้งหมด 45 คน และมีอัตราการส่งเงินกลับบ้านในข้อ 2 คือ เพื่อเก็บไว้เป็นทุนการศึกษาของบุตรและญาติพี่น้อง ถึงจำนวนร้อยละ 33.33 ของจำนวน 36 คน นั่นก็หมายความว่า กลุ่มพวกเขาเหล่านี้ยังคงรักษาภาระความรับผิดชอบต่อครอบครัว (**Pure Altruism**) ที่เป็นเครือข่ายที่ประเทศต้นทางตามพันธสัญญา (**Commitment**) ที่ได้สร้างไว้

3) ทุกกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่ทำงานร่วมอยู่กับกิจการทั้ง 4 ประเภท คือ กิจการของนักลงทุนชาวไทยข้ามชาติ, กิจการของนักทุนข้ามชาติชาติอื่น ๆ หรือ กิจการของชาวเวียดนามเอง จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า พวกเขาเหล่านี้มีทักษะทางการบริหาร หรือทักษะแรงงานวิชาชีพเฉพาะด้านที่มีคุณภาพเฉพาะด้าน และไม่น่าจะเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่ขาดทักษะฝีมือแรงงานดังในวัตถุประสงค์ในการส่งเงินกลับบ้าน ข้อที่ 7 ที่ไม่ปรากฏมีการส่งเงินกลับบ้านเพื่อใช้หนี้เดิมที่มีอยู่ หรืออาจตีความได้อีกประการหนึ่ง คือ เขามีรายได้ในระดับที่มาก จนสามารถปลดปล่อยหนี้สินที่มีอยู่ได้หมดสิ้นแล้ว ดังนั้น ในกระแสประชาคมอาเซียน (ASEAN) ที่จะมาถึงอันใกล้นี้นั้น ได้ส่งสัญญาณให้คนไทย และรัฐชาติได้ทราบว่า กลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่สมควรจะเคลื่อนย้ายข้ามชาติไปทำงาน ณ ต่างประเทศเวียดนามนั้น ไม่น่าจะเป็นกลุ่มแรงงานที่ขาดฝีมือแรงงานแต่อย่างใด แต่หากควรเป็นกลุ่มผู้มีทักษะทางฝีมือเฉพาะด้านอันควรที่ "ชาวไทย และรัฐชาติไทย" ได้ตระหนักและเร่งเสริมสร้างความมั่นคงทางคุณภาพมนุษย์ให้เกิดกลุ่มคนเช่นนี้ เพื่อให้สามารถช่วงชิงความพร้อม และข้อได้เปรียบต่อแนวโน้มและสถานการณ์อันใกล้นี้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุป

โครงการวิจัยนี้ เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Fieldwork) โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลในภาคสนามผ่านเรื่องเล่า การบันทึก การสังเกตและการเข้าไปมีส่วนร่วมในปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่เป็นผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่เริ่มอพยพเข้าดำรงชีวิต และประกอบอาชีพอย่างสมดุลมาตั้งแต่ยุคหลังการเปิดประเทศตามแนวนโยบาย “เปลี่ยนแปลงใหม่ – โดย เมีย” ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมาของรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติเวียดนาม โดยผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติเหล่านี้ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ จำนวน 88 คน ใน 19 กิจการ โดยโครงการวิจัยนี้มุ่งที่จะตีความและอธิบายวิธีการสร้างเครือข่ายทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์, เครือข่ายทางสังคม – วัฒนธรรม และเครือข่ายทางเศรษฐกิจ ที่พวกเขาได้เลือกใช้เพื่อให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อสู้และต่อรอง ในการสร้างพื้นที่ใหม่ให้กับตนเองในพื้นที่ปลายน้ำ อย่างมีพลวัติของพื้นฐานการเข้าใจมนุษย์ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์อย่างเป็นธรรมชาติ (Bubrium & Holstein, 1997) ผ่านมุมมองและแนวคิดทฤษฎีที่ได้เลือกประยุกต์ใช้ คือ แนวคิดเรื่องลักษณะข้ามชาตินิยม (Transnationalism) ที่พิจารณาองว่า พวกเขาเหล่านั้น คือ ผู้อพยพเดินทางข้ามพรมแดนรัฐชาติสำคัญด้วยเหตุปัจจัยที่เกิดจากสภาวะความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจของประเทศบ้านเกิดเมืองนอนและประเทศปลายทางในการแสวงหาไปสู่อะไรก็ตาม และการเดินทางนี้ก็เป็นสัญญาข้อผูกมัด (Commitment) ภายในครอบครัวเพื่อหาโอกาสที่ดีให้กับชีวิตและ หารายได้เพื่อให้เกิดความสมดุลทางรายรับให้กับครอบครัว อย่างไรก็ตามพวกเขาเหล่านั้นก็ยังคงมีและสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับผู้คนรอบข้างในพื้นที่ใหม่ โดยการสร้างเครือข่ายที่สัมพันธ์โยงกันไปมาระหว่างพวกเขาด้วยตนเอง หรือกับระหว่างเจ้าของพื้นที่ใหม่ พร้อม ๆ กันกับสร้างเครือข่ายกับบ้านเกิดเมืองนอนโดยการส่งเงินกลับบ้านตามกำลังความสามารถที่มี (Remittance) นอกเหนือจากนั้น งานวิจัยนี้ได้ประยุกต์แนวคิดเรื่อง “เครือข่าย – Network” เพื่อใช้เป็นกรอบในการอธิบายสายสัมพันธ์ (Relations) ที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในความ “เป็นไทย” ผ่านองค์กรภาครัฐ, สมาคม และการรวมกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เพื่อช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นได้แสดงออกซึ่งสัญลักษณ์ของเครือข่ายผ่านกิจกรรมในวงรอบปีวัฒนธรรมต่าง ๆ กิจกรรมงานวันชาติ, กิจกรรมงานวันไทยแลนด์ เดย์, กิจกรรมงานวันแสดงสินค้าไทย เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเคยอาศัยและคุ้นเคยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาเป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2002 เป็นต้นมาในฐานะผู้ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมเวียดนาม ในพื้นที่บริเวณภาคเหนือของเวียดนาม รวมทั้งมีทีมผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นชาวเวียดนามและได้เรียนภาษาไทยในฐานะวิชาโทเป็นผู้ร่วมเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นระยะเวลา 6 เดือน ในบริเวณ 4 จังหวัด ของภาคเหนือ คือ จังหวัดท่า ไน่ (เมืองหลวงของประเทศเวียดนามที่

กำลังมีการพัฒนาทั้งทางด้านการท่องเที่ยว และการอุตสาหกรรม) จังหวัด ห่า เตย (ทางตะวันตกของเมือง ห่า โนย ที่พื้นที่ส่วนหนึ่งได้ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเมืองหลวง และเป็นเมืองย่านอุตสาหกรรม) จังหวัด หาย เตือง (จังหวัดนิคมอุตสาหกรรมเปิดใหม่) และ จังหวัด หาย ฝ่อง (เมืองท่าเรือน้ำลึกที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ รวมทั้งเป็นเมืองท่าอุตสาหกรรม) โดยในพื้นที่เหล่านี้ ได้มีปัจเจกบุคคล และบริษัทลงทุนข้ามชาติของไทยได้เดินทางเข้าไปอยู่อาศัย ลงทุน และสร้างหลักปักฐานในจังหวัดเหล่านี้มาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน มีจำนวนทั้งสิ้น 37 บริษัท/ห้างหุ้นส่วน/กิจการ และมีจำนวนคนไทยผู้เดินทางข้ามชาติเข้าร่วมทำงานอยู่ จำนวนทั้งสิ้น มากกว่า 254 คน (ข้อมูล เอกสารการลงทะเบียนคนไทย ปี ค.ศ. 2012) โดยบริษัท/กิจการ และคนไทยเหล่านี้ กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ในบริเวณในภาคเหนือของประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) แต่ในโครงการวิจัยนี้ สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ จำนวน 19 กิจการ และมีจำนวนคนไทยทั้งสิ้น จำนวน 88 คน เข้าไปร่วมทำงาน หรือดำเนินกิจการออกเป็นหลายลักษณะ โดยสามารถจัดแบ่งกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยให้เป็นหน่วยการวิจัย (Unit of Research Analysis) ตามประเภทคุณลักษณะการร่วมงานในกิจการกิจการ, การถือครองของกิจการ และความรับผิดชอบในงานนั้น ๆ คือ

1) กลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่ทำงานในกิจการของหน่วยงานเอกชนชาวไทย, หน่วยงานเอกชนชาวต่างชาติอื่น หรือกิจการของชาวเวียดนาม ทั้งในตำแหน่งผู้บริหาร หรือพนักงานผู้เชี่ยวชาญตามสัญญาการทำงานในต่างประเทศที่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม จำนวน 62 คน โดยจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มที่ได้รับเงินเดือน 2 ตำแหน่ง คือ รับเงินเดือนในประเทศไทยตามตำแหน่งเดิมที่เคยทำงานอยู่ และเมื่อได้รับคัดเลือกในมาทำงานเพิ่มเติมในประเทศเวียดนามอีก 1 ตำแหน่ง จึงได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นอีก 1 ตำแหน่งในพื้นที่การทำงานใหม่ จำนวน 35 คน และ กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่มีความสามารถทางการบริหาร และมีทักษะพิเศษในการทำงานนั้น ๆ จึงได้รับเงินเดือนเพียงตำแหน่งเดียวในประเทศเวียดนาม จำนวน 27 คน

2) กลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่ทำงานในกิจการของหน่วยงานเอกชนชาวไทย, หน่วยงานเอกชนชาวต่างชาติอื่น หรือกิจการของชาวเวียดนาม ทั้งในตำแหน่งผู้บริหาร หรือพนักงานผู้เชี่ยวชาญตามสัญญาการทำงานในต่างประเทศที่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม และรับเงินเดือนเพียงตำแหน่งเดียวในประเทศเวียดนาม มีจำนวนทั้งสิ้น 5 คน

3) กลุ่มที่เป็นเจ้าของกิจการ และสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม ที่มีสถานภาพเป็นทั้งเจ้าของกิจการหลายขนาด และเป็นพนักงานผู้ที่มีทักษะความสามารถพิเศษ จำนวน 14 คน

4) กลุ่มที่มีกิจการเป็นของตนเอง แต่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม มีจำนวน 4 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และบันทึกจากภาคสนามและบันทึกประจำวันของผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นคำถามการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กัน พร้อมนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้

ข้อค้นพบของการวิจัย

“เครือข่าย - Network” เป็นผลผลิตอันเกิดขึ้นมาจากปรากฏการณ์ลักษณะข้ามชาตินิยม (Transnationalism) ที่ผู้คน สินค้า เงินทุนและวัฒนธรรมได้เคลื่อนย้ายข้ามผ่านพรมแดนรัฐชาติ และพรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรมระหว่างพื้นที่เก่าไปสู่พื้นที่ใหม่ที่ส่งผลพวกเขาเหล่านั้นได้พยายามสร้างสายสัมพันธ์ (Relation) ระหว่างพวกเขาด้วยตนเอง หรือระหว่างพวกเขากับเจ้าของพื้นที่ใหม่ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับพื้นที่ใหม่ในโลกของความเป็นจริงและจินตนาการ และที่สำคัญนั้น โดยปรากฏการณ์เครือข่ายนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการโดยชักจูงและผูกโยงสายสัมพันธ์ระหว่างกันและกันภายในระหว่างกลุ่มตนเองให้เหนียวแน่นเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ และขณะเดียวกันก็สร้างสายสัมพันธ์กับเจ้าของพื้นที่เดิมเพื่อให้เกิดความมิตรภาพและความเข้าใจกันเป็นอย่างดีเพื่อให้สามารถทำอยู่ทำกินได้ ดังนั้น การสร้างเครือข่ายคนข้ามชาตินั้นจึงมักจะถูกนำเสนอผ่านการปรากฏการณ์ทางด้านการสร้างและนำเสนอพรมแดนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ พรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรม และพรมแดนทางด้านธุรกิจ สำหรับกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น พวกเขามีวิธีการสร้างเครือข่ายที่หลากหลายทั้งระหว่างภายในกลุ่มของเขาเอง และระหว่างพวกเขาเองกับกลุ่มประชากรเจ้าของพื้นที่เดิม หรือชาวต่างชาติอื่นใด รวมทั้งเครือข่ายที่พวกเขาได้สร้างขึ้นมานั้นได้มีบทบาททั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของพวกเขาอย่างมีนัยสำคัญตามผลสรุปของการวิจัยครั้งนี้ เป็นดังนี้

เครือข่าย (Network) ของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น เป็นเรื่องราวของสายสัมพันธ์ (Relation) ที่พวกเขาเหล่านั้นได้สร้างขึ้นมา ทั้งที่เป็นสายสัมพันธ์ที่เกิดจากปัจเจกบุคคล กลุ่มพวกเขาเอง สมาคมที่พวกเขารวมกลุ่มกันสร้างขึ้น และหรือผ่านองค์กรของหน่วยงานรัฐชาติไทย โดยอาศัยแนวความความเชื่อ (Trust) ที่พวกเขาเหล่านั้นมีร่วมกัน คือ อัตลักษณ์ของความเป็นไทย การสร้างพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมไทยท่ามกลางวัฒนธรรมเจ้าของพื้นที่ และการสร้างพื้นที่ใหม่ทางการค้าใหม่ทางการค้าภายในกลุ่มพวกเขาเอง หรือกับชาวผู้คนรอบข้างโดยเฉพาะชาวเวียดนาม เพื่อนำไปสู่การมีชีวิตและประกอบอาชีพสมดุลในพื้นที่ปลายทาง อย่างไรก็ตาม วิธีการสร้างเครือข่ายของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น จัดแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- 1) การสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยด้วยกันเอง
- 2) การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกับชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่ หรือชาวต่างชาติอื่นใด
- 3) บทบาทของเครือข่ายต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของพวกเขาเหล่านั้น
- 4) เครือข่ายและการส่งเงินกลับบ้าน

1) การสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยด้วยกันเอง

เครือข่ายจะก่อให้เกิดสายสัมพันธ์ที่คอยผูกมัดเชื่อมโยงกันขึ้นมานั้น มวลสมาชิกเครือข่ายมักจะต้องมีค่านิยมทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกัน จึงส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ (Trust) กัน และความไว้วางใจนี้แหละที่จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้าง ความผูกพัน (Commitment) ผ่านกิจกรรมที่สามารถแสดงออกมาให้

ปรากฏได้ในหลากหลายรูปแบบ (เสรี พงศ์พิศ, 1996) ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น ต่างก็มีค่านิยมทางวัฒนธรรมบ้านเกิดเมืองนอนเดียวกัน เมื่อเดินทางเข้ามาสู่พื้นที่ปลายทางใหม่ในฐานะคนข้ามชาติเช่นเดียวกัน พวกเขาจึงมีสถานภาพไม่แตกต่างกัน และก่อให้เกิดความไว้วางใจกันจนกลายเป็นข้อผูกมัดในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยในการสร้างเครือข่ายของพวกเขาเองให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ในหลายลักษณะ ดังนี้

1.1) สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย : ความเชื่อมั่นและศรัทธา

เครือข่ายลักษณะนี้ สามารถปรากฏเกิดขึ้น และดำรงอยู่ได้ด้วยศรัทธา (Trust) ใน “สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย” ซึ่งนับเป็นแหล่งศูนย์รวมทางวัฒนธรรมจิตใจที่เป็นปัจจัยก่อให้เกิดสายสัมพันธ์ในเครือข่ายของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ให้เข้ามาาร่วมรวมกันเป็นหนึ่งได้ และโดยหลักสำคัญ คือ สถานเอกอัครราชทูตประจำ ณ กรุง ฮ่า โน่ย คือ หน่วยงานหลักรับผิดชอบหลักโดยตรงของหน่วยงานในกระทรวงการต่างประเทศไทยที่ได้ถือและนับเอาวาระวันที่ 5 ธันวาคม ของทุก ๆ ปี เป็นการจัดงาน “วันชาติไทย” ในประเทศเวียดนาม และมีเครือข่ายสมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ – TBA), หน่วยงานสำนักงานการทูตทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ คือ กองทัพบก – กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ เป็นกลุ่มผู้ให้ความร่วมมือ และวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญของกิจกรรมงานวันชาติไทยนี้ คือ การร่วมแสดงความจงรักภักดีของบรรดาข้าราชการและพลกนิกรไทยในฐานะผู้อพยพข้ามชาติ ได้แสดงความจงรักภักดีและน้อมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณที่พระมหากษัตริย์ไทยมีต่อประเทศชาติและพลกนิกรของพระองค์ และนอกจากนั้น กิจกรรมงานวันชาติไทยนี้ ยังเป็นกิจกรรมสัญลักษณ์สำคัญที่ถูกนำเสนอ และแสดงถึง “ความเป็นไทย และรัฐชาติไทย” ที่ถูกนำเสนอโดยอาศัยความรับผิดชอบโดยตรงในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐชาติที่สังกัดในกระทรวงการต่างประเทศได้นำเสนอความเป็นรัฐชาติไทยและความมั่นคงของรัฐชาติไทย ผ่านกิจกรรมแห่ง “ความเป็นไทย” ต่าง ๆ คือ นิทรรศการพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ และสมเด็จพระนางเจ้าบรมราชินีนาถ, อาหารไทย การแต่งกายแบบไทย ๆ ดนตรีไทย งานศิลปะไทย (การแกะสลักผลไม้) และการแสดงนาฏศิลป์ไทยบนเวที และที่สำคัญนอกเหนือไปกว่านั้น คือ กิจกรรมงาน “วันชาติไทย” ถือ เป็นงานวันสร้างสายสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดขึ้นภายในเครือข่ายคนไทยข้ามชาติที่ได้อพยพเดินทางเข้ามาดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ในประเทศเวียดนามที่ยังมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐชาติไทยโดยการเดินทางเข้ามาร่วมงานที่ทุกคนต่างเฝ้ารอคอยด้วยความโหยหาบ้านเกิดเมืองนอน การได้มีโอกาสเข้ามาร่วมกิจกรรมสัก 1 ครั้ง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรอง ต่อสู้ และแข่งขัน และขณะเดียวกันก็ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความคุ้นเคยและผูกพันกับพื้นที่ใหม่ผ่านจินตนาการการสร้างชุมชนไทยในต่างแดน เพื่อบรรเทาสภาวการณ์การโหยหาบ้านเกิดเมืองนอนให้ทุเลาเบาบางลง ซึ่งลักษณะสายสัมพันธ์ทางเครือข่ายที่ถูกสร้างขึ้นแบบนี้ เรียกว่า **เครือข่ายข้ามชาติแบบปรึกษาหารือ (Transnational Consultative Network Model)** อย่างไรก็ตาม สมาชิกเครือข่ายทางใจและศรัทธาเหล่านี้บางกลุ่มก็ไม่สามารถเข้าร่วมกลุ่มด้วยได้ ด้วยเหตุผลที่หลากหลายกันออกไปทั้งเหตุผลทางด้านพื้นที่อาศัย ภารกิจส่วนตัว หรือความรู้สึกส่วนตัวที่เกิดขึ้น เช่น ไม่ค่อยมีเวลา ไม่กล้าเข้าไปร่วมด้วยเป็นเสมือนงานพระราชพิธีที่สำคัญและไม่เหมาะสมกับตนเอง ไกลเกินไป ซึ่งล้วนเป็นเหตุที่เมื่อพื้นที่ห่างไกลไปออกไปจากอำนาจรัฐชาติ ระยะเวลายาวนานออกไปจาก

การร่วมกลุ่มชุมชน หรือพวกเขาเหล่านั้นได้กลืนกลายตนเองกับชนบทรอบนิยม ประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่ใหม่ก็ในวันจะลงเอยออกไปตามลำดับ (คายนี, 1981 และ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2007)

1.2) สายสัมพันธ์ (Relation) “งานของคนไทย”

เครือข่ายประเภทนี้เกิดจากสายสัมพันธ์การจัดงาน “วันไทยแลนด์ เดย์” ซึ่งเป็นงานที่ถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในช่วงเวลาที่เป็นช่วงปลายปีในช่วงฤดูหนาว และมักจะอาศัยช่วงเทศกาลวัน “ลอยกระทง” เข้ามาผนวกด้วย โดยกิจกรรมหรือวัตถุประสงค์หลักในงานวันนี้ คือ เป็นงานที่คนไทยทุกคนจะได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัสบรรยากาศรื่นเริงในวัฒนธรรมแบบไทย ๆ ที่หลากหลายรูปแบบ ในเรื่องสำนึกในแนวคิดหรือความศรัทธาในเรื่อง “งานของคนไทย” นี้ มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างออกไปจากงาน “วันชาติ” ไทย เพราะงานวันชาติไทยนั้น ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่เดินทางไปร่วมงานนั้นมักจะให้ความสำคัญกับ “การความจงรักภักดีแก่องค์พระมหากษัตริย์ไทย” แต่คำตอบที่ได้รับเมื่อเรา (ผู้วิจัย) ได้ถามผู้เข้ามาร่วมงานว่าทำไมถึงได้มาร่วมงานนี้? ผู้อพยพข้ามชาติคนไทยนั้นก็จะตอบด้วยน้ำเสียงรื่นเริงและตื่นเต้นว่า มันเป็น “งานของคนไทย” ซึ่งมีความหมายว่างานนี้จัดแล้วใคร ๆ ที่เป็นคนไทยในต่างแดนก็สามารถมาร่วมงานได้เพียงแค่ซื้อตั๋วเข้าร่วมงาน และขณะเดียวกันก็มีชาวต่างชาติทั้งที่เป็นชาวตะวันตก, ชาวตะวันออก, ชาวตะวันออกเฉียงใต้ หรือชาวอัฟริกัน ก็สามารถหอบลูกจูงหลานมาร่วมงานในชุดลาลองสบาย ๆ เมื่อเข้าไปถามเขาเหล่านั้นว่า ทำไมถึงได้มาร่วมงานนี้ ก็จะได้คำตอบเป็นทำนองเดียวกันว่า “มาดูงานคนไทย หรือมาดูวัฒนธรรมไทย”

สมาคมธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ TBA) ซึ่งเป็นเครือข่ายของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทย ทั้งที่เข้ามาดำเนินกิจการ หรือเข้ามาทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคเอกชนต่าง ๆ ทั้งที่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม หรือไม่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามก็สามารถเข้ามาเป็นสมาชิกที่ได้รับการจดทะเบียนสมาคมถูกต้องตามกฎหมายได้ และก็จะมียกสมาคมที่มาจากการเลือกตั้งเป็นวาระ ๆ ไป ที่คอยทำงานประสานกันกับทั้งหน่วยงานเอกชนมวลสมาชิก และหน่วยงานราชการไทยเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองและในคราวจัดกิจกรรมวัน “ไทยแลนด์ เดย์” นี้ก็เช่นเดียวกัน สมาคมจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานหลัก และร่วมมือกันกับหน่วยงานราชการรัฐไทย คือ สถานทูตไทยประจำ ณ กรุง ฮ่า โน่ย และสำนักงานการทูตทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ รวมทั้ง สำนักราชการทูตพาณิชย์ไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า โน่ย

กิจกรรมในงานวัน “งานคนไทย” นี้ ห้างร้านต่าง ๆ จะได้รับเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมโดยการจัดบูธร้านนำเสนอสินค้าพิเศษที่ตนเองประกอบการอยู่เพื่อนำรายได้ไปสมทบทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวสมาคม เช่น ร้านอาหารไทยหลากหลายชาติ, ร้านพฤษภาทศมาส, ร้านสาธิตการปรุงอาหารไทย – ขนมไทย, ร้านจำหน่ายสินค้าราคาถูกปโภคบริโภคของคนไทย, ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มจากประเทศไทย (เบียร์สิงห์และกระทิงแดง – สินค้าอดนิยมนิยม) และกิจกรรมทางวัฒนธรรมบนเวที โดยกิจกรรมงานนี้เป็นกิจกรรมงานวันหนึ่งที่คอยวัดรอยสายสัมพันธ์ของ “คนไทยในต่างแดน” ให้เข้ามามีโอกาสสัมผัสความเป็นไทย และพบปะสังสรรค์กับคนไทยที่หลากหลายอาชีพเพื่อชดเชยความโหยหาบ้านเกิดเมืองนอน และนอกจากนั้น พวกเขายังได้ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างสนุกสนานรื่นเริงที่ทุกคนเฝ้าหวังว่า トラบใดที่ยังใช้ชีวิตและทำงานอยู่ใน

ประเทศนี้เขาก็ยังจะยังกลับเข้าร่วมงานแบบไทยๆ นี่อีกครั้งหนึ่ง สายสัมพันธ์ทางเครือข่ายแบบนี้ เรียกว่า **การสร้างเครือข่ายร่วมปฏิบัติการข้ามชาติ (Transnational Collaborative Network Model)**

1.3) เครือข่าย “เราคนไทยด้วยกัน”

จิตสำนึก “คนบ้านเดียวกัน” เป็นจิตสำนึกที่เกิดจากสภาวะความโดดเดี่ยวที่ต้องการการพึ่งพาเพื่อชดเชยความขาดที่มีอยู่ ดังนั้น เมื่อคนข้ามชาติเหล่านั้นจากบ้านเมืองมาพบกันในด้าน ความสำนึกร่วมในเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จึงเป็นเรื่องที่ติดตามกันมา ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติเป็นจำนวนมากที่เดินทางเข้ามาทำงาน หรือดำเนินกิจการในประเทศเวียดนามมักจะประสบปัญหาในเบื้องต้นในการดำเนินชีวิตและดำเนินกิจการของตนเอง คือ เป็นผู้ขาดทักษะทางภาษาและวัฒนธรรม และขาดทักษะในการประกอบธุรกิจชาวเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่มีคุณลักษณะเฉพาะที่ยังคงยึดมั่นอยู่ในระบบราชการอุปถัมภ์ และเครือข่ายของระบบอุปถัมภ์นั้น ดังนั้น การดำเนินการขออนุมัติ หรือดำเนินเอกสารต่าง ๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการจึงต้องมีความละเอียดรอบคอบ และเข้าให้ถูกต้องทาง ดังนั้น “เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน” ที่เกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นในนักเดินทางข้ามชาติรุ่นอาวุโสที่เดินทางข้ามชาติเข้ามาดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในประเทศเวียดนาม และสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามมาเป็นระยะเวลายาวนาน พวกเขาเหล่านี้ ที่สามารถดำเนินธุรกิจอย่างสมดุลมาได้ด้วยพวกเขาเหล่านั้นมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับ ข้าราชการ หรือนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ จึงช่วยให้พวกเขาเข้าใจในระบบการทำงานของข้าราชการ และระบบการค้าขายของนักธุรกิจเวียดนาม

บริษัท คังเซน เคนโก จำกัด เป็นบริษัทขายตรง ที่จำหน่ายสินค้าบำรุงสุขภาพ, บริษัท เคมีแมน จำกัด บริษัทผลิตและจัดซื้อแร่เกลือ หรือบริษัท พุกษา เรียล เอสเตทท์ จำกัด บริษัทในเครืออสังหาริมทรัพย์ เหล่านี้ เมื่อเริ่มเดินทางเข้าไปขยายกิจการต่างต้องพึ่งพา “เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน” ที่มี ไพฑูรย์ อรรถภาวสุทธิ์ และ ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่ดำเนินธุรกิจโรงงานขนม อาหารจานด่วน บ้านเช่า สี และร้านค้าเบ็ดเตล็ด ที่มีความเป็นศูนย์กลางของผู้อยู่ระหว่าง (Betweeness centrality) ที่มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับข้าราชการการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการของรัฐ และนักธุรกิจใหญ่เมือง หาย ฝ่อง ดังนั้น การดำเนินการขออนุมัติ การเข้าหาเครือข่าย การจัดหาสถานที่ จึงได้รับความสะดวกและรวดเร็ว จนกิจการข้ามชาติทั้ง 3 นั้น เดินทางไปเส้นทางที่ค่อนข้างมั่นคง

2) การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกับชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่ หรือชาวต่างชาติอื่นใด

2.1) เครือข่ายสายสัมพันธ์งาน “ประสาน 3 ประโยชน์”

การสร้างเครือข่ายที่กล่าวมาแล้ว 3 ประการข้างต้นนั้น เป็นเครือข่ายที่มีการสร้างสัมพันธ์ภายในกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยด้วยกันเองที่ยังคงมีปัจจัยทางองค์กรของรัฐบาลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีเครือข่ายอีกประเภทหนึ่ง ที่เป็นการร่วมมือกันระหว่าง 3 หน่วยงาน คือ หน่วยงานราชการของประเทศไทย (สำนักงานผู้ช่วยการทูตพาณิชย์ไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า โนย), บริษัท การจัดการงานแสดงต่าง ๆ ของประเทศเวียดนาม (กำกับโดยสำนักงานการค้าต่างประเทศเวียดนาม) และ กลุ่มนักธุรกิจไทย

สายสัมพันธ์ทางเครือข่ายที่สร้างขึ้นนี้ เรียกว่า **เครือข่ายข้ามชาติแบบจ้างเหมา (Transnational Contracted Network Model)** ที่มุ่งอาศัยแนวคิดในเรื่อง “การประสานผลประโยชน์” มาเป็นหลักสำคัญ

สำนักงานผู้ช่วยทูตพาณิชย์นั้น ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับดูแลของ สถานทูตไทย ประจำ ณ กรุง ห่า โหญ่ ที่ขึ้นตรงต่อ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนการส่งออก - กระทรวงพาณิชย์ ที่ทำหน้าที่ดำเนินงานเพื่อเพิ่มผลประโยชน์ให้ชาติที่เห็นเกี่ยวข้องกับเรื่องการประกอบธุรกิจของชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนามนั้น คือ ให้คำปรึกษาในการค้าและการลงทุนต่อนักธุรกิจชาวไทยที่ต้องการความช่วยเหลือและสนับสนุน งานกิจกรรมประจำที่ทางสำนักงานผู้ช่วยทูตพาณิชย์ต้องปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง คือ การจัดงาน “วันแสดงวันสินค้าไทย” ณ จังหวัด ห่า โหญ่ และ จังหวัด หาย ฝ่อง โดยเนืองงานเป็นความร่วมมือระหว่าง 3 ภาคงาน คือ สำนักงานผู้ช่วยทูตพาณิชย์รับผิดชอบในเรื่องแนวคิดและงบประมาณที่ได้รับมาจาก รัฐบาลไทยผ่านกระทรวงพาณิชย์ และ บริษัทเอกชนรับผิดชอบเรื่องการจัดงานกิจกรรมงานแสดงสินค้าไทย และส่วนที่ 3 คือ หน่วยงานเอกชนไทยจากประเทศไทยนำสินค้าเข้าไปแสดงและจำหน่ายผ่าน สำนักงานส่งเสริมการส่งออก กระทรวงการต่างประเทศ - กระทรวงพาณิชย์ไทย โดยสายสัมพันธ์ทางเครือข่ายที่สร้างขึ้นนี้ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือทางการค้าทั้ง 2 ประเทศได้มีโอกาสได้พบปะกันโดยตรงที่สามารถเจรจาความร่วมมือทางการค้า โดยมีรัฐชาติไทยเป็นผู้คอยให้ความร่วมมือและประสานงานอยู่ตรงกลาง

อย่างไรก็ตาม ลักษณะการดำเนินงานนั้น สำนักงานผู้ช่วยทูตพาณิชย์ รับผิดชอบการ ดำเนินงานโดยลำพังที่ยังขาดการประสานงานกับองค์กรเอกชน หรือปัจเจกบุคคลที่มีประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจในประเทศเวียดนาม จึงทำให้ผู้ประกอบการจากประเทศไทยขาดโอกาสในการพบปะ หรือปรึกษาหารือข้อคิดเห็นต่าง ๆ จากผู้มีประสบการณ์ทางการค้าในประเทศเวียดนามมาก่อน กับอีกทั้ง สำนักงานผู้ช่วยทูตพาณิชย์ ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการจัดงาน และผู้ประกอบการที่เดินทางไปจากประเทศไทยก็ยังขาดองค์ความรู้และทักษะในเรื่อง ภาษาและวัฒนธรรมการค้าขายแบบเวียดนาม จึงประสบปัญหาทั้งในเรื่องการสื่อสาร วิธีการทำความเข้าใจทางการค้ากับลูกค้าและผู้ประกอบการโดยตรงกับชาวเวียดนาม

2.2) เครือข่าย “ผลประโยชน์ส่วนตัว”

ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยรุ่นแรก ๆ ที่เดินทางเข้าไปใช้ชีวิตและทำงานในประเทศเวียดนามมาแล้วระยะหนึ่งนั้น ในเบื้องต้นมักจะร่วมทำงานและทำสัญญากับ หน่วยงานเอกชนของไทย หรือหน่วยงานราชการของเวียดนามด้วยเป็นผู้มีทักษะในเรื่องการบริหารงาน หรือมีทักษะเชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะในงานนั้น ๆ เช่น เป็นผู้จัดการ, เป็นช่างรองเท้า, ช่างเจียรนัยพลอย, เป็นผู้ปรุงอาหาร หรือเป็นนักกฎหมาย เมื่อพวกเขาเหล่านั้น ทำงานมาได้ระยะหนึ่งจนมีความรู้และทักษะพิเศษเพิ่มเติมในเรื่อง ภาษา และวัฒนธรรมการทำงานในประเทศเวียดนามแล้ว สัญญาการทำงานกับหน่วยงานเดิมสิ้นสุดไป พวกเขาเหล่านั้นได้เลือกสร้างครอบครัวและธุรกิจเฉพาะที่พวกเขาเชี่ยวชาญ โดยอาศัยสายสัมพันธ์แบบใกล้ชิด (Closeness centrality) ผ่านทางภรรยา, ญาติข้างฝ่ายภรรยา หรือเพื่อนสนิท เป็นสื่อสายสัมพันธ์ไปยัง ข้าราชการ, นักการเมือง หรือสักธุรกิจที่กว้างขวางส่งผลให้กิจการของพวกเขาเหล่านั้นเติบโตค่อย ๆ เป็นไปอย่างมั่นคงและสมดุล

ไพฑูรย์ อัมภาวศุทธิ เป็นเจ้าของกิจการหลายกิจการใน เมือง หาย ฝ่อง เช่น เป็นเจ้าของโรงงานผลิตขนมหวานมีชื่อเสียงในเมือง หาย ฝ่อง, มีกิจการร้านอาหารจานด่วนและจำหน่ายขนมหวานสำหรับชนชั้นกลางถึง 7 สาขา, มีร้านขายส่งสินค้า เสื้อ จากประเทศไทย, มีร้านขายส่งสินค้าเบ็ดเตล็ด และกิจการบ้านเช่าในย่านกลางเมือง หาย ฝ่อง อย่างไรก็ตาม กิจการเหล่านี้ สามารถดำเนินการไปด้วยดีและสะดวกก็เนื่องจาก นอกจากไพฑูรย์ ๔ จะเป็นนักกฎหมายที่มีประสบการณ์ในการดูแลการค้าให้กับบริษัทลงทุนข้ามชาติไทยมาก่อนแล้ว เขายังมีภรรยาที่เป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงในสำนักงาน พาณิชย จังหวัด หาย ฝ่อง, เขามีเพื่อนนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นญาติกับภรรยา และที่สำคัญ ไพฑูรย์ มีเพื่อนเป็นนักธุรกิจนำเข้า – ส่งออกสินค้า จากประเทศไทย ที่ไพฑูรย์ เป็นที่พึ่งพาในเรื่องสุขภาพ เมื่อพวกเขาเหล่านั้นประสบปัญหาเรื่องสุขภาพ และต้องไปพบหมอที่ประเทศไทย ดังนั้น ธุรกิจของไพฑูรย์ จึงมีการร่วมหุ้น และแบ่งสรรผลประโยชน์กับ เจ้าของพื้นที่เดิมอย่างลงตัว จึงทำให้กิจการของเขาดำเนินมาได้ และเขายังได้รับความ “เชื่อมั่น” จากนักลงทุนชาวเวียดนามในฐานะคนกลางที่น่าเชื่อถือ เมื่อมีนักลงทุนข้ามชาติชาวไทยเดินทางไปร่วมลงทุนกับชาวเวียดนาม ที่เมือง หาย ฝ่อง ประเทศเวียดนาม

2.3) เครือข่าย “เราพวกเดียวกัน”

ในช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยใช้ชีวิตอยู่ในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น ผู้วิจัยได้มีสุภาษิตอยู่บทหนึ่งของชาวเวียดนามที่มักกล่าวถึงความเป็นเพื่อนพี่น้องกันกันว่า “เพื่อนฝูงมีอะไรต้องแบ่งปัน – *Bản thân mình anh em có cái gì phải chia sẻ*” และผู้วิจัยได้เข้าใจความหมายสุภาษิตนี้ได้ชัดเจนขึ้น เมื่อได้มาคุยกับจำเนียร ตะเคียนจัน เจ้าของร้านอาหาร **bkk Thai Restaurant** ณ เมือง หาย ฝ่อง ประเทศเวียดนาม ถึงเรื่องที่เขาเล่าให้ฟังว่า กว่าเขาจะได้เป็น “พี่น้อง เราพวกเดียวกัน จนสามารถมีอะไรต้องแบ่งปันกัน” นั้นว่า “เบื้องต้นนั้น ต้องให้การยอมรับเขาในความแตกต่างที่เรามี” ต่อจากนั้นมา “ก็ต้องพูดภาษาเดียวกัน กินแบบเดียวกัน และไปด้วยกันอย่างสม่ำเสมอ และรู้จักการแบ่งปัน” แล้วสิ่งเหล่านี้จะได้รับการพิสูจน์แล้วพิสูจน์อีก เหมือนเช่นวัฒนธรรมการชนแก้วเหล้าเบียร์ ที่จะต้องชนแล้วชนอีกจนหมดขวด หรือเมาแยกย้ายกันไป

หลังจากนั้น เมื่อได้ความเป็น “เราพวกเดียวกันแล้ว” สายสัมพันธ์ทางผลประโยชน์เรื่องธุรกิจก็จะตามมา โดยอาศัยความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Power – Dependency Relation) ที่แต่คนก็มีความสามารถที่แตกต่างกันแล้วนำมาผสมผสานกันแล้วจะก่อให้เกิดพลังที่หลากหลาย จำเนียร ตะเคียนจัน มีเพื่อที่หลากหลายอาชีพทั้งที่เป็น ตำรวจเก่า พ่อค้า นักเรียนเก่ารัสเซีย และสถาปนิก เขาได้อาศัยร้านอาหารไทยที่มีเครื่องดื่มและอาหารเลิศรสเป็นฐานในการพบปะสังสรรค์ทั้งเรื่องความเป็นเพื่อน และเรื่องของผลประโยชน์ที่ต่อเนื่องกันเข้ามาแบบเพื่อนต่อเพื่อน จึงเกิดการพึ่งพาแบบสมดุลง (จิราวัณ จงสถิตมั่น, 2006)

2.4) เครือข่าย “เราชาวเดียวกัน”

“ความชื่นชอบในสิ่งเดียวกัน” นับเป็นรากฐานเบื้องต้นในการสร้างเครือข่ายและชุมชน “เราชาวเดียวกัน” โดยเครือข่าย “เราชาวเดียวกัน” ของสมเพชรและเพื่อน ๆ พ่อค้าเครือข่ายชาวจำหน่ายและเจียรนัยพลอยในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยคนนาม สมเด็จ คือ นักเดินทางข้ามชาติชาวไทยที่มีความชื่นชอบในอัญมณีหินสีมีค่า ที่ภาษาเวียดนามเรียกว่า “ด้า กวี่ – Đá quý” โดย สมเพชรเป็นนักเดินทางข้ามชาติชาวไทยรุ่นแรก ๆ ที่มีประสบการณ์ชีวิตในเรื่องการค้าขายพลอยมายาวนาน และปัจจุบันสมเพชรมีร้านเจียรนัยและจำหน่ายพลอยเป็นของตนเองและครอบครัว ในทุก ๆ วันตอนสาย ๆ สมเพชร จะต้องออกไปพบกับเพื่อนชาวเครือข่ายพลอยเพื่อนั่งจิบ ชา กาแฟ แถบถนน เก ชาว เลขที่ 19 เป็นประจำ แต่บางครั้งเวลาและสถานที่ก็เลื่อนกันไปมาแล้วแต่โอกาส แต่มักจะมีร้านประจำอยู่ 2 – 3 ร้าน หากหากันไม่พบก็จะโทรหากัน โดยพวกเขาในกลุ่มเครือข่าย “เราชาวเดียวกัน” นั้น นอกจากพวกเขาจะมีความชื่นชอบในความงามของอัญมณี – พลอยแล้ว มันยังนำมาสู่อาชีพที่มั่นคงให้กับพวกเขา โดยทุกคนต่างก็ถือครอบครองอัญมณีพลอยหลากหลายชนิดและรูปแบบ และเมื่อมีโอกาสก็นำมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์หรือวิจารณ์ และหากชื่นชอบก็อาจซื้อขายและแลกเปลี่ยนกันไปตามราคาความพอใจในแต่ละวันไป

ปรากฏการณ์แบบนี้จะเกิดขึ้นแล้วซ้ำอีก ผลัดเปลี่ยนเวียนกันไปมาเสมือนเป็นชุมชนแห่งการซื้อขายแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนสินค้าที่ไม่ปรากฏพื้นที่ให้เห็นอย่างคงที่และมีรูปร่าง แต่สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความคุ้นเคยกันที่เกิดจากการผสมผสานความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่มีแบบฉบับเฉพาะในอาชีพหรือสิ่งที่ชื่นชอบให้มาคุยกันได้ โดยไม่ต้องให้ใครมาลำบากใจในเรื่องการต้อนรับดูแล (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2000 : 98) เพราะพื้นที่เหล่านั้นเป็นพื้นที่โปรดที่ผู้คนส่วนมาได้มาเลือกใช้ในวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ดื่มกาแฟหลังอาหารเช้าตอนสาย ๆ, นัดหมายพูดคุยธุระส่วนตัว, พักผ่อนหย่อนใจ, อ่านหนังสือพิมพ์ หรือพบปะคนที่คุ้นเคย เป็นต้น และนี่ คือ บรรยากาศของชุมชนกาแฟ ถนน เก ชาว – เขต ฮาย บ่า จิ่ง เมือง ห่า ไหน่

3) บทบาทของเครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่มีต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ

เครือข่ายของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นี้ จึงเป็นเสมือนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สมาคม และองค์กรที่สามารถเชื่อมโยงผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่เคลื่อนย้ายตนเองเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในกิจการที่หลากหลายทั้งที่เป็นลักษณะของเจ้าของกิจการ ผู้ร่วมกิจการกับชาวเวียดนาม ลูกจ้างหรือพนักงานของกิจการคนไทย หรือชาวต่างชาติอื่น และกิจการในครัวเรือนที่ชาวไทยข้ามชาติเหล่านั้นได้สมรสกับชาวเวียดนามนาม โดยผ่านทางสายสัมพันธ์ในฐานะความเป็นญาติ เพื่อนและความสำนึกในความเป็นคนไทยด้วยกัน ซึ่งความสัมพันธ์นี้ได้ถูกเชื่อมโยงและมีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพกับพวกเหล่านั้นโดยตรงทั้งในลักษณะที่เป็นบทบาทเชิงบวกและบทบาทในเชิงลบ

3.1) บทบาทในเชิงบวก

ปรากฏการณ์การ “เครือข่ายข้ามชาติของคนไทยในประเทศเวียดนาม – ภาคเหนือ” ที่ปรากฏเป็นบทบาทเชิงบวกนั้น นับว่าเป็นบทบาทสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตและประกอบกิจการให้มีความสมดุลเสมอมา ปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน ดังเช่น ในปรากฏการณ์ **“การสร้างชุมชนไทยในจินตนาการร่วมกัน”** นั้นหมายความว่า เมื่อเริ่มแรกที่พวกเขาอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาสู่พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมใหม่นั้น เป็นเสมือนพวกเขาเป็นผู้ไร้รากและไร้ความเชื่อมโยงกับดินแดนใหม่ นั้นหมายความว่า การสร้างรากเหง้าของตนเองผ่านจินตนาการของบ้านเกิดเมืองนอนที่ตนเองมาจากมาในพื้นที่ใหม่ให้เหมือนกับบ้านเกิด จะก่อให้เกิดความคุ้นเคยต่อดินแดนใหม่ ซึ่งจินตนาการแบบนี้เปรียบเสมือนการยืนยันการสร้างตัวตนให้ปรากฏเด่นชัดให้เชื่อมโยงกับดินแดนใหม่ (Leonard, 1997 และ Gupta) ดังเช่น หลาย ๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยความร่วมมือในการจัดการจากเครือข่ายของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เช่น สมาคมนักธุรกิจชาวไทยในประเทศเวียดนามภาคเหนือ (TBA) ร่วมกับหน่วยงานทางราชการ คือ สถานทูตไทยประจำ ณ กรุง ฮา โน่ย ร่วมกันจัดขึ้น เช่น กิจกรรมวันชาติไทย, กิจกรรมวัน ไทยแลนด์ เดย์ หรือ กิจกรรมวันแสดงสินค้าไทย เป็นต้น เพื่อให้ชุมชนไทยในต่างแดนได้มีโอกาสในการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งทางด้านการดำรงชีวิตและการค้าร่วมกันในบรรยากาศทางวัฒนธรรมไทย

นอกเหนือจากนั้น ยังมีรูปของแบบเครือข่ายแบบ “คนบ้านเดียวกัน” ที่เกิดขึ้นจากการเกาะตัวแบบหลวม ๆ คือ ไม่ได้เป็นเครือข่ายที่ก่อตั้งขึ้นเป็นทางการแบบ “เครือข่ายของนักธุรกิจ (TBA)” แต่เครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” นี้เกิดจากความ “ศรัทธา – Trust” ในความมีฝีมือและความมีน้ำใจของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยรุ่นแรก ๆ ที่ได้เดินทางเข้ามาดำรงชีวิตและประกอบกิจการค้ามาก่อน ส่งผลให้พวกเขาเหล่านั้น ได้กลายเป็นคนศูนย์กลาง (Hub centrality) ในการ **“แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการดำเนินการทางธุรกิจการค้า”** ในลักษณะการพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งนับเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เท่าเทียมกันและไม่เท่าเทียมกัน (Directional Flow) ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลเหล่านี้ จะวางอยู่บนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนที่สามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะร่วมมือกัน (Cooperative) หรือแข่งขันกัน (Competitive) ซึ่งอาจก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่สมดุล (Balance Reciprocity) และไม่สมดุลกัน (Negative Reciprocity) ขึ้น (Boissevain, J., 1974 : 35-39) อย่างไรก็ตาม หากสายสัมพันธ์นั้นได้รับการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องและยาวนาน โดยสายสัมพันธ์นั้นก็จะถูกนับเป็น “พี่น้อง” คนบ้านเดียวกันได้ในอนาคต (Massy et al., 1966 และ จิราลักษณ์ จงสถิตมัน, 2006 : 111-112) สิ่งที่เกิดปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น นับเป็นบทบาทโดยตรงจากเครือข่ายคนบ้านเดียวกันของคนเหล่านั้นที่ช่วยให้เหล่าบรรดากิจการข้ามชาติใหม่ ๆ สามารถก้าวพัฒนาไปได้ในพื้นที่การประกอบธุรกิจแบบวัฒนธรรมเวียดนาม ดังเช่น กิจการของ บริษัท คังเซน เคนโก จำกัด, บริษัท เคมีแมน จำกัด และบริษัท พกฤษา เรียว เอส เทพท์ จำกัด ที่ได้รับข้อมูลและการช่วยเหลือจาก คุณ ไพฑูรย์ อัมภาวศุทธิ เจ้าของกิจการค้าหลายรูปแบบที่สร้างครอบครัวอยู่ในเมือง หาย ผ่อง และคุณ จำเริญร คะเคียนจัน เจ้าของร้านอาหารไทย b kk Thai Restaurant ในเมือง หาย ผ่อง ที่มีเป็นสมาชิกของเครือข่าย “เราพวกเดียวกัน” ที่เป็นชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่ที่มีอิทธิพลทางการค้าขาย

บทบาทในทางตรงอีกประการหนึ่งของ “เครือข่ายแบบจ้างเหมา – Contracted Network Model) ที่มีสำนักงานผู้ช่วยทูตการพาณิชย์ ประจำ ณ กรุง ห่า โนญ ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง (Hub centrality) คือ “การบูรณาการภาพลักษณ์สินค้าไทยผ่านสัญลักษณ์วัฒนธรรมลูกผสมไทย – เวียดนาม” โดยสำนักงานการทูตพาณิชย์ ได้สนใจในการเลือก “ผู้จัดงาน – Organizer” ที่เป็นหน่วยงานของภาคเอกชน (โดยกำกับของสำนักงานการค้าต่างประเทศเวียดนาม) ของประเทศเวียดนาม ให้ออกแบบการจัดงานแสดงสินค้าที่เป็นลักษณะวิธีการจัดการและพิธีการแบบเวียดนาม และใช้บุคลากรชาวเวียดนามทั้งหมด แต่ตัวสินค้า คือ สินค้าไทยที่ผลิตในประเทศไทย ตามมาตรฐาน มอก. ไทย เพื่อลดช่องว่างทางความคิดของผู้บริโภคชาวเวียดนามว่าเป็น “สินค้าต่างชาติ” ออกไป งานนี้ ถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ตามภาคต่าง ๆ ในประเทศเวียดนาม คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ส่งผลให้นักธุรกิจไทยหน้าใหม่ และสินค้าใหม่ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักในประเทศเวียดนาม ถูกนำเสนอที่มาจากประเทศไทยโดยตรง โดยความร่วมมือและสนับสนุนของสำนักงานส่งเสริมการส่งออก – กระทรวงพาณิชย์ ประเทศไทยร่วมมือกับสำนักงานหาการค้าจังหวัดในประเทศไทย และส่งผลให้เกิดโอกาสในการนำเสนอสินค้าของกลุ่มการค้าต่าง ๆ และบริษัทผู้ผลิตโดยตรงกับผู้บริโภค และคู่การค้าในประเทศเวียดนาม

“การเคลื่อนย้ายเข้าไปสู่อาชีพใหม่ที่เหมาะสมของนักเดินทางข้ามชาติชาวไทย” ก็นับเป็นบทบาทหนึ่งที่สำคัญของเครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” โดยเมื่อแรกเริ่ม เครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” นั้น นับเป็นสายสัมพันธ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและดำเนินการธุรกิจการค้าในพื้นที่ประเทศพื้นที่ปลายทางมีความแตกต่างกันทางภาษาและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก จิตวิญญาณความเป็นถิ่นกำเนิดเดียวกัน (Community origin) เป็นสายสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Weak ties) ที่เกิดขึ้นเมื่อผู้อพยพข้ามชาติที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนแต่มีสำนึกของการเป็นผู้พลพยายถิ่นในพื้นที่ใหม่ร่วมกัน และขณะเดียวกันก็มีจิตสำนึกที่ดีร่วมกัน คือ เป็นผู้สังกัดอยู่ในรัฐชาติเดียวกัน และเมื่อได้มีโอกาสได้มาพบกันในพื้นที่ต่างแดน และมักเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ของการเป็นผู้มีสถานะผู้อพยพข้ามชาติเข้าด้วยกัน โดยการแสดงความตื่นตันทักท้วงพูดคุย ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือเมื่อฝ่ายหนึ่งได้รับความเดือดร้อน และสายสัมพันธ์แบบนี้ก็อาจจะกลายเป็นสายสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้น (Strong ties) ได้ (อ้างแล้วใน Boissevain, J., 1974 : 35-39) ครั้นเมื่อ พวกเหล่านี้ดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ใหม่ยิ่งนานเวลา ประสบการณ์ในเรื่องความเข้าใจทางภาษา วัฒนธรรมการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมการทำงานในประเทศเวียดนามก็ยิ่งสูงขึ้น ดังนั้น เมื่อเกิดมีตำแหน่งงานใหม่ ๆ เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งงานที่เกิดจากการเคลื่อนที่ตำแหน่งงานของพวกเขาเหล่านั้นไปยังตำแหน่งอื่น ๆ ที่แตกต่างกันออกไป หรือตำแหน่งงานใหม่จากบริษัทกิจการที่เดินทางเข้ามาเปิดทำการใหม่ ด้วยสายสัมพันธ์ที่มีอยู่แล้วอย่างหนาแน่นในเครือข่ายก็สามารถก่อให้เกิดการแนะนำ หรือสรรหาผู้ที่มีทักษะที่เหมาะสมที่มีอยู่แล้ว เข้าไปดำรงตำแหน่งในพื้นที่นั้น ๆ อย่างมีความเหมาะสม ดังเช่น กรณีของ ไข่ (ธีรล) ซึ่งเดิมทำงานอยู่ในตำแหน่ง เซลล์ ของบริษัทจำหน่ายสินค้าที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง เขาเดินทางไปเปิดตลาดสินค้าเป็นระยะเวลามากกว่า 6 ปี มีทักษะทางด้านภาษา วัฒนธรรมและวัฒนธรรมการค้าในเวียดนามมาเป็นอย่างดี ต่อมาบริษัทในเครือ เคมีแมน จำกัด ได้มาเปิดกิจการสาขา ณ เมือง หาย ฝอง ผ่านการแนะนำและให้ความช่วยเหลือของ “เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน” และ ไข่ ก็เป็นหนึ่งในเพื่อนสมาชิกที่มีความเหมาะสมในตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายจัดหาและซื้อสินค้าที่มีรายได้มากกว่าตำแหน่งเดิมที่

ทำอยู่ และขณะเดียวกันกับตำแหน่งเดิมที่เคยทำอยู่ ก็ได้เลื่อนสมาชิกในกลุ่มเครือข่ายเดียวกันเข้ามาทำแทนเป็นลำดับไป

บทบาทของเครือข่ายประเด็นสุดท้ายที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง คือ **“การสร้างอาชีพใหม่โดยอาศัยความแตกต่างที่ลงตัวระหว่างผู้มาใหม่และเจ้าของพื้นที่เดิม”**

สายสัมพันธ์แบบ “เราพวกเดียวกัน” มีบทบาทโดยตรงต่อการสร้างอาชีพใหม่ระหว่างผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) กับชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่เดิม โดยการที่ผู้อพยพเดินทางข้ามชาติเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในพื้นที่ใหม่ที่มีความแตกต่างทั้งทางด้านสังคมการเมือง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจนั้น จำเป็นจะต้องมีการการต่อสู้และต่อรอง (Negotiation) และการกลืนกลายตนเอง (Assimilation) กับสภาพพื้นที่ใหม่ด้วยวิธีการที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป ดังเช่นชาวจีนที่โพ้นทะเลที่อพยพเข้าไปอยู่ในแถบประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียที่ไม่ได้ร่วมสร้างประวัติในพื้นที่โดยเลือกวิธีการแต่งงานกับเจ้าของพื้นที่ใหม่เพื่อกลืนกลายตนเองทางวัฒนธรรมให้เกิดความผสมกลมกลืนกัน (Skinner, G.W. (1996) การสร้างอาชีพใหม่ร่วมกันกับเพื่อนในเครือข่ายเจ้าของพื้นที่เดิมของ จำเริญร ตะเคียนจัน หนุมใหญ่ชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่เดินทางข้ามชาติมาจากภาคอีสานของประเทศไทย เข้ามาทำงานในฐานะพนักงานของโรงแรมชื่อดังในเขตพื้นที่เขตอุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึก จังหวัด หาย ผ่อง รุ่งแรก ๆ และต่อมาเมื่อหมดสัญญาจ้างกับเจ้าของกิจการเดิม ก็ได้ผันตนเองออกมาประกอบธุรกิจร้านอาหารไทย “b k k Thai Trendy Restaurant” บนถนนมิงห์ คาย – หาย ผ่อง ได้กล่าวถึงบ่อเกิดของเครือข่าย “เราพวกเดียวกัน” ระหว่างตัวเขาเองและชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่ว่า เบื้องต้นนั้นเขาจำเป็นที่จะต้องพิสูจน์ความเป็น “พวกเดียวกัน” ให้ได้โดยวิธีการสร้างอัตลักษณ์กลุ่มให้มีสายสัมพันธ์ระหว่างกันให้เกิดขึ้น เช่น การพูดภาษากลุ่มเดียวกัน กินด้วยกัน เที่ยวด้วยกัน และสุดท้ายทำงานเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน แลหลังจากนั้น ความหลากหลายที่แตกต่างระหว่างเพื่อนสมาชิกในเครือข่ายก็จะเกื้อหนุนส่งผลให้เกิดอาชีพใหม่ที่เหมาะสม คือ อาชีพ “นายหน้า” ของเขาและเพื่อน ๆ ชาวเวียดนามว่า มันเป็นเสมือนอาชีพหรือกิจกรรมของผู้ที่ทำหน้าที่อยู่ระหว่างในความแตกต่างของคนสองกลุ่มที่พวกเขาต้องเข้าไปทำหน้าที่ในการสร้างสายสัมพันธ์ของบุคคลทั้ง 2 ฝ่ายที่ไม่สามารถเข้าถึงติดต่อสื่อสารกันได้อาจจะด้วยเหตุผล คือ ความต่างระหว่างภาษา วัฒนธรรม อาชีพ หรือพื้นที่ทางกายภาพให้สามารถเข้าถึงกันได้ อาชีพใหม่ที่สร้างรายได้เป็นอย่างดีเป็นกอบเป็นกำให้กับสมาชิกในกลุ่ม “เราพวกเดียวกัน” คือ การหาพื้นที่เป็นจำนวนหลายร้อยไร่ ให้กับบริษัทในเครือผลิต และจำหน่ายสัตว์และอาหารสัตว์ที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย ต้องการพื้นที่ในบริเวณแถบจังหวัด หาย เซื่อง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเป็นฐานการเพาะพันธุ์ – ผลิตลูกสัตว์, การผลิตและจำหน่ายอาหารสัตว์ รวมทั้งการฆ่าและสัตว์ในเขตพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางระหว่างผืนแผ่นดินใหญ่ กับภาคพื้นหมู่เกาะในบริเวณภาคพื้นประชาคม ASEAN ที่กำลังจะเดินทางมาถึงในปี ค.ศ. 2015 นี้ จำเริญร และเครือข่าย รับทำหน้าหน้าที่นี้โดยอาศัยความแตกต่างทางความสามารถของสมาชิกเครือข่ายแต่ละคนมาสนับสนุนการประสานงานผ่านภาษาไทย ไปสู่เจ้าของกิจการบริษัทยักษ์ใหญ่นายทุนข้ามชาติชาวไทยนั้น โดยจำเริญรแจ้งว่า “รายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากงานนี้ เป็นกอบเป็นกำมากพอสมควร แต่อย่างไร เจ้าของกิจการก็ยังจ่ายถูกและได้ที่ดินเพียงพอดตามเจตนารมณ์ที่หวังไว้”

จำเนียร และเพื่อน ๆ ของเขายังคงคบหาและแวะเวียนมาพูดคุย และร่วมรับประทานอาหาร เครื่องดื่มอย่างสม่ำเสมอตราบเท่าที่ยังมีการค้าขายข้ามชาติดำเนินต่อไป และตราบนั้น บทบาทของเครือข่าย “เราพวกเดียวกัน” ก็ยังทำหน้าที่ในการสร้างสัมพันธ์ให้พวกเขาได้มีสายสัมพันธ์กันเกาะเกี่ยวกันไปอย่างแน่นแฟ้นตลอดไป ตราบเท่าที่มีพื้นที่ทางกายภาพ คือ ร้านอาหารไทยที่แสนอร่อยไว้เป็นที่นัดพบ และมีคำ “คอมมิชชั่น” จากการทำหน้าที่เป็นผู้อยู่ระหว่าง (betweenness Centrality) คือ ผู้อยู่ระหว่างความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมไทยและเวียดนาม ตราบเท่าที่มีการหลั่งไหลเข้ามาหาพวกเขาจากกลุ่มนายทุนพ่อค้าข้ามชาติ โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้าข้ามชาติจากประเทศไทยเป็นระยะ ๆ ไป

3.2) บทบาทในเชิงลบ

บทบาทของเครือข่ายผู้ข้ามชาติที่มีต่อผู้อพยพชาวไทยข้ามชาตินั้น นอกจากจะบทบาทในเชิงบวกอันเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการช่วยให้พวกเขานั้นสร้างพื้นที่ใหม่ทั้งทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ทางวัฒนธรรมและโดยเฉพาะทางเศรษฐกิจให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงแล้วนั้น เครือข่ายข้ามชาติของพวกเขาเหล่านั้น ยังมีบทบาทในเชิงลบต่อพวกเขาที่ทำให้พวกเขาหลายต้องประสบปัญหาต่อวิถีการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพจนกลายเป็นผู้มีความ หรือกิจการประสบปัญหาตั้งแต่เป็นปัญหาเล็ก ๆ น้อย ไปจนกระทั่งเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนจนถึงขั้น ปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจการ หรือล้มเลิกกิจการไปในที่สุด ดังมีปรากฏที่เป็นบทเรียนให้พวกเขาเหล่านั้นได้ตระหนักด้วยตนเอง ในเรื่องของ **“การขาดโอกาสในการได้รับความช่วยเหลืออย่างเพียงพอ”** ดังในกรณีของ ม๊อด ห่า โหน่ย ที่นับได้ว่า เขา คือ ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในยุคเริ่มต้น ที่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในหมู่เครือข่ายคนไทยข้ามชาติด้วยกัน ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1996 - 2005 ด้วยมอดเป็นเจ้าของกิจการร้านอาหารไทย “Wijit Thai Restaurant” ที่มีกิจการรุ่งเรืองมาก และในช่วงปี ค.ศ. 2000 - 2005 เป็นปีที่ผู้วิจัยได้เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในเมือง ห่า โหน่ย ร้านของมอดเต็มไปด้วยลูกค้าชาวไทย ชาวตะวันตก ญี่ปุ่น เกาหลี และเวียดนาม ในทุก ๆ วัน และที่ร้านของมอดมีพนักงานชาวเวียดนามถึง 15 คน ให้บริการอาหารไทย จีน เวียดนาม และเครื่องดื่มที่หลากหลาย ต่อมากิจการของ มอด ห่า โหน่ย ได้ถูกรุมร่ำจากปัญหาเรื่อง ภาษี ค่าเช่าที่แสนแพง ความไม่ลงรอยกันระหว่างภรรยาชาวเวียดนามและสวามีที่ทุนหมุนเวียนไม่เกิดสภาพคล่อง ม๊อดต้องไปขอความช่วยเหลือทางการเงินกับเพื่อนสนิทในเครือข่ายข้ามชาติชาวไทยด้วยกันหลายคน ส่วนสถาบันการเงินของเวียดนามก็มีขั้นตอนและข้อห้ามทางกฎหมายหลายประการ ในท้ายที่สุด กิจการร้านอาหาร “วิจิตร ไทย เรสตันรองท์” ก็กลายเป็นประวัติศาสตร์ของนักเดินทางข้ามชาติชาวไทยลูกอีสาน ที่เดินทางเข้าไปดำรงชีวิตและประกอบกิจการด้วยลำแข้ง และมือเปล่า ที่เป็นเพียงเรื่องเล่าขานที่ทุกคนยอมรับนับถือ แต่ไม่สามารถช่วยเหลืออะไรได้มากนัก คำอธิบายของปรากฏการณ์เหล่านี้ คือ สายสัมพันธ์ในเครือข่ายที่ ม๊อด ห่า โหน่ย มีอยู่นั้นเป็นเพียงสายสัมพันธ์แบบผิวเผิน (Weak ties) สายสัมพันธ์แบบนี้ จะเป็นสายสัมพันธ์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ในความเป็นเพื่อนร่วมหมู่บ้าน เพื่อนร่วมสถาบัน เพื่อนร่วมภูมิภาค หรือเพื่อนร่วมรัฐชาติที่เข้ามารู้จักกันผ่านจิตวิญญาณความเป็นคนถิ่นกำเนิดเดียวกัน (Community origin) จึงเป็นเพียงสายสัมพันธ์ที่ต้องการแลกเปลี่ยนสิ่งใดสิ่งหนึ่งระหว่างกัน ซึ่งก็อาจพัฒนาไปเป็นสายสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนยาวนานได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของผลประโยชน์และระยะเวลา (อ้างแล้วใน Massey et al., 1998 และ สิทธิพร บุญมาก, 2011: 107)

ดังนั้น สายสัมพันธ์แบบผิวเผินนี้ จึงยังคงมีความห่างและความไว้อ่อนเชื่อใจกันมีระดับที่แตกต่างกันออกไปจากสายสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้น และเมื่อเขาเหล่านั้น ได้ประสบปัญหาเดือดร้อนที่เป็นสภาวะวิกฤตและได้ขอความช่วยเหลือไปยังสายสัมพันธ์แบบผิวเผิน และความช่วยเหลือที่ได้รับก็ยังคงไม่สามารถได้รับอย่างจริงจังและเพียงพอ เนื่องจากการก่อให้เกิดความลำบากใจ และความความไม่มั่นใจจากผู้ให้ความช่วยเหลือ ดังเช่น กรณีของ วิจิตร เหล็กขุมปูน (ม็อค ท่า โนนย) จึงจบลงด้วยวิบากกรรมของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในต่างแดนที่เจ็บปวด

อีกประเด็นหนึ่งของบทบาทในเชิงลบของเครือข่าย คือ **“การซ่อนเร้นความไม่สมบูรณ์ทางข้อมูลข่าวสารและเอกสารเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ”** พันธะผูกพัน (Commitment) ระหว่างมวลสมาชิกภายในเครือข่ายที่มีค่านิยมทางวัฒนธรรมในฐานะผู้เดินทางข้ามชาติด้วยกันจะเจริญก้าวหน้าไปได้ดีนั้น ก็ขึ้นอยู่กับว่าสมาชิกในเครือข่ายของพวกเขาเองนั้นมีความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งกันและกันมากน้อยเพียงใด ซึ่งความไว้วางใจระหว่างกันและกันนั้นนับเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดมาจากฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ หรือประสบการณ์การทำงานของเขาเหล่านั้นที่สร้างสร้างสมมา (เสรี พงศ์พิศ, 1999 : 33 - 34) อย่างไรก็ตาม ผู้เดินทางข้ามชาติที่เดินทางไปสู่พื้นที่ปลายทางนั้น โดยกระบวนการสะสมทุนทางสังคมแล้ว เขาเหล่านั้นจะต้องมีความสามารถ หรือทักษะพิเศษในอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเพียงพอแล้ว เขาเหล่านั้นจึงจะสามารถตัดสินใจเดินทางข้ามชาติเข้าไปดำรงชีวิต และประกอบอาชีพในพื้นที่ใหม่ปลายทางได้ โดยเขาอาจจะเป็นคนตัดสินใจเอง หรือเป็นคนถูกเลือกให้เป็นผู้ร่วมการเดินทางได้ ดังนั้น เขาเหล่านี้ โดยเนื้อแท้แล้วจะได้รับการสะสมพลังความไว้วางใจ (Trust) อยู่ในตนเองแล้วระดับหนึ่งจากบุคคลทั่วไป และความไว้วางใจอันเป็นต้นทุนทางสังคมนี้เอง สามารถส่งผลในทางบวกและทางลบได้เสมอ หากเขาเหล่านั้นไม่ระมัดระวังและสำรวจตรวจสอบว่า ความไว้วางใจที่เขามีต่อบุคคลอื่น ๆ นี้มีความน่าเชื่อถือได้เพียงใด ดังกรณีของ บัญชา (นามสมมติ) เจ้าของกิจการ บริษัทการออกแบบจากประเทศไทย ที่ได้เข้าไปอาศัยช่องทางในการเปิดกิจการบริษัทออกแบบ ผ่านความไว้วางใจของบรรดาสมาชิกของ “เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน” จนกิจการของบัญชาดำเนินไปอย่างเป็นอย่างดี จนกระทั่งเกือบครบ 1 ปี และสุดท้ายบริษัทฯ ก็ประสบปัญหาเรื่อง ภาษี และเงินรายได้ถูกยกยอกออกไปจากบัญชีบริษัทเป็นจำนวนมาก สมาชิกผู้ก่อตั้งบริษัทขอถอนหุ้น และฟ้องร้องผู้จัดการบริษัท คือ คุณบัญชา ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา

จะเห็นได้ว่า ปรากฏในลักษณะ “เครือข่ายคนบ้านเดียวกัน” นั้น นอกจากมีบทบาทโดยตรงต่อเกื้อหนุนและช่วยเหลือกันในเรื่องแลกเปลี่ยนข่าวสาร การแลกเปลี่ยนสินค้า การย้ายที่ทำงาน และการช่วยเหลือกันในเรื่องการขออนุญาตดำเนินธุรกิจการให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีแล้ว ในทางตรงกันข้ามเครือข่ายข้ามชาตินี้ก็ยังมีบทบาทในทางลบต่อสมาชิกในเครือข่ายได้ หากเครือข่ายนั้นเป็นเพียงเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กันแบบผิวเผิน (Weak ties) เท่านั้น แม้กาลเวลาจะผ่านไปเนิ่นนาน ระดับความช่วยเหลือเกื้อกูลกันจะลดระดับลงไปด้วย และถ้าหากมวลสมาชิกในเครือข่ายเกิดความไม่มั่นใจในความสัมพันธ์ที่มีอยู่ ระดับความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนกันก็ลดระดับลงไป และนอกเหนือไปกว่านั้น หากสภาวะพันธะผูกพัน (Commitment) ที่มีอยู่นั้นมีการปกปิดซ่อนเร้นระหว่างกันและกัน สภาวะนั้นก็

ส่งผลให้ความเชื่อถือนั้น (Trust) ที่มีอยู่ระหว่างกันและกันอยู่นั้นลดระดับลงไป และส่งผลต่อวิธีการดำรงชีวิต และการประกอบธุรกิจก็เปลี่ยนแปลงไปทันที

4) เครือข่ายข้ามชาติและการส่งเงินกลับบ้าน

การส่งเงินกลับบ้าน (Remittance) เป็นกระบวนการหนึ่งของเคลื่อนย้ายทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นเงินค่าจ้าง รายได้ กำไร หรือทุนสะสมแห่งความมั่งคั่งส่วนตัวของผู้อพยพข้ามชาติกลับไปสู่ภูมิลำเนาบ้านเกิดเมืองนอนหรือ มาตุภูมิของตนเอง การเคลื่อนย้ายทรัพยากรนี้เป็นเสมือนพันธะสัญญาความผูกพันที่เกิดขึ้น (Commitment) ระหว่างผู้อพยพและครอบครัว หรือองค์กรอื่นที่ใดเกี่ยวข้อง ทรัพยากรเหล่านี้ได้ถูกส่งไปด้วยวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น เพื่อการสนับสนุนหรือช่วยเหลือญาติพี่น้องที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ จ่ายค่านีสิน เพื่อการลงทุน หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ ด้วยเหตุผลนี้ ทรัพยากรที่ถูกส่งไปนั้นอาจจะถูกกำกับให้นำไปใช้ในวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงหรือหลากหลาย ซึ่งยากที่กำหนดหรือระบุให้ชัดเจนลงไปได้ว่าเป็นการโอนกระแสเงินตรา (Transaction) ทรัพยากร หรือเป็นจำนวนเงินสดเป็นจำนวนเท่าใด (Samuel, W., 1990) และในกรณีของผู้อพยพ ข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น ข้อมูลในภาคสนามได้เปิดเผยให้เห็นถึงแบบแผนและ พฤติกรรมการส่งเงิน กลับบ้านเกิดภูมิลำเนาที่มีลักษณะเฉพาะตามกลุ่มสถานภาพของบุคคล และคุณลักษณะ ของงานเป็น 4 ลักษณะ คือ ...

4.1) สถานภาพทางภาระหน้าที่ความรับผิดชอบและวิธีการรับเงินเดือน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่โครงการวิจัยนี้ที่สามารถเข้าถึงได้มีทั้งสิ้น จำนวน 88 คน ใน 19 กิจการที่ กระจายอยู่ในบริเวณเขตเศรษฐกิจสำคัญ 4 จังหวัด คือ จังหวัด ห่า ไน่ย, จังหวัด ห่า เตีย, จังหวัด หาย เซื่อง และจังหวัดหาย ผ่อง โดยสามารถจัดแบ่งสถานภาพการทำงานตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบและวิธีการรับ เงินเดือนในกิจการต่าง ๆ ที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มกิจการ คือ กลุ่มที่ 1) เป็นกลุ่มผู้บริหาร หรือพนักงาน ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานในกิจการของชาวไทย ชาวต่างชาติอื่นหรือชาวเวียดนามที่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศ เวียดนาม และรับเงินเดือน 2 ตำแหน่ง คือ รับทั้งที่กับตำแหน่งบริษัทเดิมในเมืองไทย และและรับเพิ่มเติมที่ เวียดนามอีก 1 ตำแหน่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 35 คน คิดเป็นร้อยละ 39.77 ส่วนกลุ่มที่รับเงินเดือนในประเทศ เวียดนามเพียงตำแหน่งเดียวนั้น มีจำนวน 27 คน ของผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติทั้งหมด ส่วนกลุ่มที่ 2, 3 และ 4 เป็นกลุ่มที่รับเงินเดือนประจำตำแหน่งที่ประเทศเวียดนามเพียงแห่งเดียว ประกอบด้วย กลุ่มที่ทำงานในกิจการ ของเอกชนชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น และชาวเวียดนามที่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม มีจำนวน 7 คน, กลุ่มที่มีกิจการเป็นของตนเองและสร้างในครอบครัวในประเทศเวียดนาม มีจำนวน 14 คน, กลุ่มที่มีกิจการเป็น ของตนเองแต่ไม่สร้างครอบครัวในเวียดนาม มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 60.23

4.2) จำนวนเงินส่งกลับบ้าน

4.2.1) กลุ่มที่ทำงานในกิจการของชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนาม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1) เป็นกลุ่มที่รับเงินเดือน 2 ตำแหน่ง คือ รับทั้งที่ประเทศไทยในตำแหน่งเดิม จำนวน 35 คน

นั้น สามารถส่งเงินกลับบ้านได้โดยวิธีการ “ส่งภายในประเทศ” คือ เป็นเงินที่โอนผ่านระบบธนาคารเข้าไปในบัญชีที่เมืองไทยเลย มีจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 1,932,000 บาท/เดือน คิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 66.05 ของกลุ่ม และส่วนที่รับในประเทศเวียดนามนั้น สามารถโอนกลับเมืองไทยโดยโอนผ่านระบบธนาคารพาณิชย์แบบเป็นทางการที่เรียกว่า “ส่งเงินกลับจากต่างประเทศ” จำนวน 14 คน เป็นจำนวน 100,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 3.42 และนำกลับมาบ้านเมืองไทยเองเป็นเงินสดทั้ง 35 คน แล้วแต่โอกาสและเวลา จำนวน 421,999.99 บาท/เดือน คิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 14.13 กลุ่มที่ 2) กลุ่มที่รับเงินเดือนในประเทศเวียดนามเพียงตำแหน่งเดียว ส่งเงินกลับบ้านแบบ “ภายนอกประเทศ” โดยการโอนผ่านระบบธนาคาร จำนวน 2 คน คิดเป็นเงิน 37,200 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 1.62 และโอนผ่านระบบธนาคาร จำนวน 26 คน เป็นเงิน 430,783.34 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 14.73 ของกลุ่ม และรวมเป็นจำนวนเงินส่งกลับบ้าน ของกลุ่มนี้ทั้งหมดทั้งสิ้น **จำนวน 2,925,120.66 บาท คิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 88.81/เดือน** ของจำนวนผู้อพยพข้ามชาติทั้งหมด 88 คน

4.2.2) กลุ่มที่ทำงานในกิจการของเอกชนชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนามที่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม มีจำนวน 6 คน สามารถส่งเงินกลับบ้านแบบ “จากภายนอกประเทศ” ผ่านการโอนผ่านธนาคารพาณิชย์เวียดนาม จำนวน 1 คน คิดเป็นเงิน 5,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 8.25 ของกลุ่ม, และนำกลับมาเป็นเงินสดทุกคน จำนวน 6 คน เป็นจำนวนเงิน 55,416.67 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 91.72 ของกลุ่ม **เป็นเงินรวมส่งกลับบ้านทั้งสิ้น จำนวน 60,416.67 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 1.82** ของจำนวนผู้อพยพข้ามชาติทั้งหมด 88 คน

4.2.3) กลุ่มที่มีกิจการเป็นของตนเองและสร้างครอบครัวในเวียดนาม มีจำนวน 14 คน สามารถส่งเงินกลับบ้านแบบ “จากต่างประเทศ” ผ่านการโอนในระบบธนาคาร จำนวน 1 คน เป็นเงิน 250,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 87.95 ของกลุ่ม และนำกลับมาด้วยตนเองเป็นเงินสด จำนวน 14 คน คิดเป็นเงิน จำนวน 34,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 13.05 ของกลุ่ม **และรวมเป็นเงินทั้งสิ้น จำนวน 284,000 บาท/เดือน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 8.55** ของจำนวนผู้อพยพข้ามชาติทั้งหมด 88 คน

4.2.4) กลุ่มที่มีกิจการเป็นของตนเองแต่ไม่ได้สร้างครอบครัวในเวียดนาม มีจำนวน 4 คน ส่งเงินกลับบ้านโดยแบบ “ภายนอกประเทศ” โดยวิธีนำกลับมาเป็นเงินสด จำนวน 4 คน **รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 54,166.67 บาท/เดือน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 1.63** ของจำนวนผู้อพยพข้ามชาติทั้งหมด 88 คน

4.3) ช่องทางส่งเงินกลับบ้าน

ช่องทางส่งเงินกลับบ้านของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) นั้น จำแนกออกได้ เป็นดังนี้

4.3.1) กลุ่มที่รับเงินเดือน 2 ตำแหน่ง คือ เลือกช่องทางการส่งเงินกลับบ้านแบ่งออกเป็น 2 วิธีย่อย ๆ คือ

(1) เงินเดือนที่รับประจำในประเทศไทย ใช้วิธีการโอนเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ที่เรียกว่า “ส่งเงินกลับบ้านภายในประเทศ” ทุกคน จำนวน 35 คน คิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 100

(2) เงินเดือนส่วนที่รับในประเทศเวียดนาม ทุกคนจำนวน 35 คน เลือกวิธีการโอนผ่านระบบการโอนเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ จำนวน 14 คน คิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 12.96 และเลือกใช้วิธีการนำเงินสดกลับบ้านแบบนอกระบบ “ส่งเงินกลับบ้านจากต่างประเทศ” จำนวน 35 คน คิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 32.40

4.3.2) กลุ่มที่รับเงินเดือนในประเทศเวียดนามเพียงอย่างเดียว ทั้งตามลักษณะกลุ่มทำงานกลุ่มที่ 2, 3 และ 4 จำนวน 53 คน เลือกใช้วิธีการโอนผ่านธนาคารตามระบบทางการ “จากต่างประเทศ” คิดเป็นร้อยละ 3.70, ส่งเงินกลับนอกระบบผ่านการฝากเพื่อสนิท จำนวน 1.85 และส่งเงินกลับบ้านนอกระบบ ด้วยการนำเงินสดกลับเอง คิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 49.07

เมื่อพิจารณาช่องทางส่งเงินกลับบ้าน กลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) แบบ “ส่งเงินกลับบ้านจากภายนอกประเทศ” ทั้งหมด จำนวน 88 คน คิดเป็นอัตราส่วน คือ ส่งเงินกลับบ้านผ่านการโอนทางธนาคารพาณิชย์ของประเทศเวียดนามที่เป็นทางการ คิดเป็นร้อยละ 16.66, ส่งเงินกลับบ้านนอกระบบโดยวิธีการฝากเพื่อนที่สนิทกลับ คิดเป็นร้อยละ 1.85 และส่งเงินกลับบ้านนอกระบบ โดยการนำเงินสดกลับบ้านด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 81.47 ซึ่งเป็นวิธีการที่เป็นที่นิยมที่สุด

อาจกล่าวได้ว่า จำนวนเงินส่งกลับบ้านของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) สามารถส่งเงินกลับเป็นเมืองไทย ได้เป็นดังนี้

1) กลุ่มที่ส่งเงินกลับประเทศไทยแบบ “ภายในประเทศ” คิดเป็นจำนวน 1,932,000 บาท/เดือน คิดเป็นอัตราส่วน ร้อยละ 58.12/เดือน และขณะที่การส่งเงินกลับบ้านจาก “ภายนอกประเทศ” คิดเป็นจำนวนเงิน 1,391,950 บาท/เดือน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 41.88/เดือน

2) กลุ่มที่ส่งเงินกลับมาได้จำนวนมากที่สุด คือ กลุ่มที่ทำงานอยู่ในกิจการของชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนาม ที่ไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม คือ ส่งเงินกลับบ้านได้ทั้งหมด เป็นจำนวน 2,925,116.67 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 88.81/เดือน ของจำนวนเงินส่งกลับบ้านทั้งหมด/เดือน นั้น แสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่ไปทำงานในประเทศเวียดนามนั้น เป็นกลุ่มผู้บริหาร และผู้มีทักษะฝีมือแรงงานมากกว่า กลุ่มผู้ใช้แรงงานที่ขาดฝีมือแรงงาน

3) กลุ่มผู้มีกิจการเป็นของตนเองและสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามนั้น ก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ส่งเงินกลับบ้านเป็นที่ 2 รองลงมา มีจำนวน 284,250 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 8.55 ของเงินส่งกลับบ้านทั้งหมด นั้นแสดงให้เห็นว่า รายได้ที่พวกเขาได้รับทั้งหมดต่อเดือน จำนวน 14 คน เป็นจำนวนเงิน 1,260,000 บาท/เดือน นั้น ถูกใช้เพื่อยังชีพในประเทศเวียดนามถึง ร้อยละ 77.44/เดือน และถูกส่งเป็นเงินส่งกลับบ้านเพียง ร้อยละ 22.26/เดือน ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มที่ทำงานอยู่กับกิจการชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนาม ที่มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 13.13/เดือน เท่านั้น

4) เงินส่งกลับบ้านทั้งหมด จำนวน 3,323,950 บาท/เดือน นั้น เป็นเงินที่ส่งในระบบอย่างเป็นทางการ คือ โอนผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ “แบบภายในประเทศ” มีจำนวน มีจำนวน 1,932,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 58.15/เดือน ของเงินส่งกลับบ้านทั้งหมด, การโอนเงินที่เป็นระบบทางการจาก “ภายนอกประเทศ” นั้น มีทั้งหมด จำนวน 392,000 บาท ของจำนวนเงินส่งกลับบ้านทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 11.78/เดือน ของจำนวน, ส่วนการส่งเงินกลับบ้านแบบไม่เป็นทางการ/นอกระบบ (นำเงินสดกลับเอง) มีจำนวน 996,416.67 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 29.92/เดือน ของเงินส่งกลับบ้านทั้งหมด และเงินส่งกลับบ้านนอกระบบอีกประเภทหนึ่ง คือ การฝากเพื่อนสนิทนั้น มีจำนวนทั้งหมด คือ 3,333.33 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 0.10/เดือน ของเงินส่งกลับบ้านทั้งหมด

5) ธนาคารพาณิชย์ในประเทศเวียดนามที่ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เลือกใช้บริการในการโอนเงินข้ามประเทศ ซึ่งมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับการนำเงินกลับบ้านนอกระบบ คือ มีเพียง 5 ธนาคาร เรียงตามลำดับ คือ Vietinbank (VIB), Techcombank (TCH), Agribank, Vietcombank (VCB) และ Standard Charter Bank และธนาคารพาณิชย์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ ธนาคาร Vietinbank (VIB) เพราะเป็นธนาคารพาณิชย์ของรัฐบาล มีสาขาให้บริการมากที่สุด และมักจะเป็นธนาคารที่ถูกเลือกใช้ทำนิติกรรมทางการเงินจากบรรดานักลงทุนข้ามชาติเป็นส่วนมาก ที่สำคัญ ธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีอยู่ จำนวน 3 สาขาในประเทศเวียดนาม คือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, ธนาคารไทยพาณิชย์ที่ร่วมหุ้นกันกับ บริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด และธนาคารทหารไทย ไม่ได้ถูกเลือกใช้บริการ

4.4) วัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้าน

ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยทั้ง 88 คน ใน 4 กลุ่มลักษณะของกิจการ, สถานะความรับผิดชอบ และสถานภาพทางครอบครัวแล้ว พวกเขาเหล่านั้นได้เลือกใช้วิธีการส่งเงินกลับบ้านด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย แต่ท้ายที่สุดแล้ว วัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้านนั้น มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน คือ

- 4.4.1) ฝากให้บุคคลในครอบครัวเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน จำนวน 76 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 39.79
- 4.4.2) เก็บไว้เป็นทุนการศึกษาสำหรับบุตรหรือญาติพี่น้อง จำนวน 59 คน คิดเป็นอัตราเฉลี่ยร้อยละ 31.09
- 4.4.3) เก็บฝากไว้กับธนาคารหรือแหล่งเงินทุนอื่นเพื่อเป็นทรัพย์สินส่วนตัว จำนวน 35 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 18.32
- 4.4.4) ซื้อสินทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์เก็บสะสมไว้ จำนวน 13 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 6.81
- 4.4.5) ร่วมลงทุนกับญาติหรือบุคคลอื่น จำนวน 4 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 2.09
- 4.4.6) ให้เป็นทุนช่วยเหลือสาธารณกุศล เช่น วัน โรงเรียน หรือโรงพยาบาล เป็นต้น จำนวน 2 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 1.05

4.4.7) ใช้หนี้เดิมที่มีอยู่ จำนวน 2 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 1.05

กล่าวโดยสรุปแล้ว ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) สามารถสร้างเครือข่ายข้ามชาติได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นด้วยการที่มีองค์กรของรัฐบาล คือ สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำ ณ กรุง ฮ่า โน้ย และองค์กรเครือข่ายภาคเอกชน คือ สมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) ที่คอยเป็นศูนย์กลางในการสร้างสายสัมพันธ์ (Relation) โดยอาศัยความเชื่อมั่น ศรัทธา และความจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ และการแสดงออกทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และยึดมั่นในสังคมและวัฒนธรรมไทย เพื่อแสดงตนและสร้างพื้นที่ในการดำรงชีวิตและการประกอบธุรกิจในสมดุลงานในพื้นที่ใหม่

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของวิธีการสร้างเครือข่ายภายนอกกลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตและสร้างกิจการค้าขายร่วมกับชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนามเจ้าของประเทศนั้น พวกเขาเหล่านั้น ต้องอาศัยความศรัทธาและเชื่อมั่น (Trust) จากคนรอบข้างด้วยการพิสูจน์ความเป็นคนมีคุณภาพในความเป็นไทยและผลิตภัณฑ์ของสินค้าไทยให้มีความน่าเชื่อถือ เช่น กรณีของการผลิตสินค้าของ สมเพชร เจ้าของพลอย หรือ การผลิตใบมีดตัดรองเท้าของประจิด หรือ การผลิตขนมเค้กของ ไพฑูรย์ ที่ต้องคำนึงถึงคุณภาพมากกว่าผลิตสินค้านำเข้าราคาถูกที่มีเกลื่อนกลาดโดยทั่วไป และขณะเดียวกันพวกเขาเหล่านั้นก็ยังต้องสร้างความ “เป็นพวกเดียวกัน” กับเจ้าของพื้นที่โดยการรู้จักการยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ดังเช่น กรณีของ จำเนียร ตะเคียนจัน ที่มีเพื่อน “พวกเดียวกัน” กับชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่ที่มีความสามารถแตกต่างกันในหลากหลายอาชีพด้วยวิธีการการแสดงความ “เป็นพวกเดียวกัน” และในขณะเดียวกัน กลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยก็ได้พยายามสร้างเครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” ผ่านกระบวนการการให้ความช่วยเหลือทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่ผู้มาใหม่มอบความไว้วางใจและศรัทธาในฝีมือและประสบการณ์เดิมของผู้มาก่อน

บทบาทที่สำคัญของ “เครือข่ายผู้อพยพข้ามชาติชาวไทย” ที่แสดงให้เห็นได้ชัดเจน คือ การสร้างพรมแดนทางอัตลักษณ์ และวัฒนธรรมไทย ที่มีความหมายนอกเหนือไปจากการแสดงตัวตนความเป็นคนไทยที่มี “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรมไทย” ให้โดดเด่นกับชาวต่างชาติอื่น และชาวเวียดนามเจ้าของพื้นที่ที่สามารถแสดงออกให้เห็นได้อย่างชัดเจน ดังปรากฏการณ์ในงาน “วันชาติไทย 5 ธันวาคม” ที่บรรยากาศนั้นได้แสดงออกทางสัญลักษณ์ของความเป็นไทย (Thainess) ในเรื่องความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีองค์กรของชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมไทยมาเป็นปัจจัยประกอบที่สำคัญแล้ว การจัดกิจกรรมที่สำคัญอื่น เช่น การจัดกิจกรรมวัน “ไทยแลนด์ เดย์” ก็ยังเป็นการสร้างพื้นที่ใหม่ทางจินตนาการในเรื่อง “ความเป็นไทย” ในพื้นที่ใหม่ เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นรู้สึกมั่นใจในความมีตัวตน เพื่อจะสร้างความคุ้นเคยกับพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมใหม่ในพื้นที่ปลายทางได้อย่างมั่นคง โดยกิจกรรมในวัน “ไทยแลนด์ เดย์” นั้น จะจบลงไปด้วยบรรยากาศพื้นบ้านของความเป็นไทยที่เต็มไปด้วยคนไทยข้ามชาติทุกหมู่เหล่า มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย เช่น การจำหน่ายสินค้าไทยไทยทั้งที่ผลิตในเมืองไทย, ผลิตในเวียดนาม, อาหารไทย, สาธิตการทำขนมไทย, การแต่งกายแบบไทย ๆ และกิจกรรมบนเวทีทางวัฒนธรรมไทย

บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเครือข่ายคนข้ามชาติไทยในเวียดนาม คือ บทบาทแห่งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนสินค้าและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บทบาทนี้ ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนในเครือข่าย “คนบ้านเดียวกัน” ซึ่งเป็นเครือข่ายไม่เป็นทางการ ที่เกิดจากคนไทยกลุ่มหนึ่งในเริ่มมีสายสัมพันธ์ (Relation) ผ่านความเลื่อมใสศรัทธา (Trust) ในกลุ่มรุ่นพี่ที่มามีดำรงชีวิตและสร้างธุรกิจในครอบครัวในประเทศเวียดนาม ซึ่งพวกเขาเหล่านี้ต่างก็มีเครือข่ายที่แนบแน่นกับกลุ่มนักธุรกิจเจ้าของพื้นที่ผ่านทางญาติฝ่ายภรรยา หรือเพื่อนสนิท ส่งผลให้ “ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยใหม่” ได้เข้าไปอาศัยและพึ่งพาข้อมูล ข่าวสาร และเครือข่ายทางการค้าจาก “ผู้อพยพชาวไทยเก่า” ให้สามารถดำรงชีวิตและกิจการอย่างค่อยเป็นค่อยไป เช่น กรณีของ ไพฑูรย์ อัมภาวศุทธิ์ และ จำเนียร ตะเคียนจัน ผู้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง (Hub) ให้กับกลุ่มผู้ลงทุนข้ามชาติรายใหม่ เช่น บริษัท คงเซน เคนโก จำกัด, บริษัท เคมีแมน จำกัด และบริษัท พฤษภา เรียวเอสเตทท์ จำกัด เป็นต้น และบทบาทที่น่าสนใจของเครือข่ายต่อการประกอบธุรกิจอีกอย่างหนึ่งก็คือ เป็นสร้างอาชีพใหม่ให้กับผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติกับบรรดา “เราพวกเดียวกัน” คือ อาชีพอยู่ระหว่าง (Betweenness Centrality) คือ กลุ่มเครือข่ายเราพวกเดียวกัน ประกอบด้วยผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่ทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามเป็นอย่างดี และมีเพื่อนในเครือข่ายที่มักทักษะเฉพาะด้านเช่น เป็นนักกฎหมาย วิศวกร พ่อค้า และข้าราชการ เป็นต้น พวกเขาเครือข่ายเหล่านี้ ได้ใช้พลังความแตกต่างภายในเครือข่ายเป็นศูนย์กลางในการจัดหาที่ดินที่มีความเหมาะสมตามความต้องการของนักลงทุนข้ามชาติได้อย่างรวดเร็ว คล่องแคล่ว นับเป็นการสร้างรายได้อย่างงามให้กับพวกเขาเหล่านั้นที่ไม่ผ่านกฎหมายของประเทศเวียดนามแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายยังมีบทบาทในเชิงลบเสมือนอีกหน้าหนึ่งของเหรียญเดียวกัน คือ บางครั้งผู้อพยพในกลุ่มเครือข่ายคนไทยข้ามชาติก็หมดโอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ดำรงธุรกิจให้สมดุลจากเพื่อนสมาชิกในเครือข่ายที่มีสายสัมพันธ์แบบหลวม ๆ (Ties Network) คือ สายสัมพันธ์แบบนี้ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของความช่วยเหลือ ดังเช่น มีอด ห่าโหน่ย ต้องปิดกิจการร้านอาหารไทยที่ถือว่าเป็นตำนานและเป็นผู้แทนของผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่เดินทางเข้ามารุ่งเรืองในเมือง ห่า โหน่ย ด้วยมือเปล่าเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี และก็กลับบ้านไปด้วยมือเปล่า เพราะเครือข่ายแบบเพื่อน ๆ ก็สามารถช่วยเหลือเขาได้เพียงระดับเพื่อนเท่านั้น

ส่วนเรื่องของเครือข่ายระหว่างผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยที่มีสายสัมพันธ์ (Relation) กับญาติ เพื่อนและสังคมในพื้นที่ต้นน้ำนั้นถูกแสดงออกผ่านปรากฏการณ์ในเรื่อง การส่งเงินกลับบ้าน (Remittance) ที่สายสัมพันธ์แห่งพันธะผูกพัน (Commitment) ที่พวกเขาเหล่านั้นได้สร้างไว้กับผู้อยู่เบื้องหลังและต้องดำเนินตามนั้น พวกเขาเหล่านั้นสามารถส่งเงินกลับบ้านทั้งที่เป็นการส่งเงินแบบ “ภายในประเทศ” และแบบ “ภายนอกประเทศ” คือ เมื่อพวกเขาได้รับเลือกให้ไปทำงานเพิ่มเติมอีก 1 ตำแหน่งในประเทศเวียดนามที่เป็นประเทศอยู่ในสถานะขาดความสมดุลในเรื่องทักษะของการบริหาร และความชำนาญพิเศษ พวกเขาเหล่านั้นจึงได้รับเงินเดือน 2 อัตรา คือ ทั้งในประเทศไทยตามอัตราเดิมที่มีอยู่ และเพิ่มอีก 1 อัตราในต่างประเทศเวียดนาม และรวมทั้งกลุ่มผู้ที่ได้รับคัดเลือกจากการเข้าไปสมัครทำงานโดยตรงในประเทศเวียดนาม กลุ่มพวกเขาเหล่านี้จึงได้รับเงินเดือนเพียง 1 อัตราในประเทศเวียดนาม อย่างไรก็ตาม กลุ่มพวกเขาเหล่านี้ต่างก็เป็นกลุ่มที่มีทักษะทางการบริหาร และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างในอาชีพนั้น ๆ ค่าตอบแทนที่ได้รับจึงมีอัตราค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับรายรับใน

ประเทศไทย ดังนั้น ในกรณีที่พวกเขาเหล่านั้นได้ส่งเงินกลับบ้านจากภายนอกประเทศ เงินส่งกลับบ้านเหล่านั้นจึงถูกเรียกว่า “เงินส่งกลับบ้านจากภายนอกประเทศ”

กลุ่มที่สามารถส่งเงินกลับบ้านได้มากที่สุด คือ กลุ่มที่ทำงานงานอยู่ในกิจการของนายทุนข้ามชาติไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนาม ซึ่งพวกเขาไม่ได้สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม กลุ่มนี้มีจำนวนมากที่สุด คือ มีจำนวนถึง 62 คน สามารถส่งเงินกลับบ้านได้เป็นจำนวนทั้งสิ้นถึงเดือนละ 2,925,116.67 บาท คิดเป็นร้อยละ 88.81 ของรายได้ทั้งหมด และกลุ่มที่ส่งเงินกลับบ้านได้มากที่สุดรองลงมา คือ กลุ่มผู้ที่มีกิจการในประเทศเวียดนามและสร้างครอบครัวในประเทศเวียดนามอย่างสมดุล คือ พวกเขาเหล่านั้นสามารถส่งเงินกลับประเทศไทยเป็นจำนวนเดือนละ 284,250 บาท คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 8.55

ส่วนช่องทางการส่งเงินกลับบ้านนั้น พวกเขาเลือกใช้วิธีการส่งเงินกลับบ้านแบบนอกระบบ คือ การนำเงินกลับบ้านด้วยตนเอง นั่นแสดงให้เห็นว่า ความสะดวกและการให้บริการทางการเงินในประเทศเวียดนามไม่สอดคล้องกับสถานะการส่งเงินกลับบ้านในระบบที่เป็นจริง และพวกเขาเหล่านั้นล้วนมีวัตถุประสงค์ในการกลับบ้านก็เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ด้วยครัวเรือนยังคงขาดความสมดุลในเรื่องรายรับและรายจ่าย เงินอีกส่วนหนึ่งจะนำไปลงทุนทางการศึกษาให้ญาติและคนรอบข้างเพื่อเตรียมลงทุนทางการศึกษาด้วยตนเอง เพราะยังไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาที่เหมาะสมที่รัฐจัดให้ และสุดท้ายพวกเขาเหล่านั้นก็ได้เลือกเก็บเงินเหล่านั้นไว้เป็นเงินออมส่วนบุคคลเพื่อให้มีความมั่นคงในชีวิต อย่างไรก็ตาม ผู้ที่สามารถเดินทางข้ามชาติไปประกอบอาชีพนั้น คือ บุคคลระดับไม่มีหนี้สินในครัวเรือนขึ้นไป เพราะความสามารถเฉพาะบุคคลและสำเร็จการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงานที่มีทักษะที่ประเทศปลายทางกำลังขาดแคลน

อภิปรายผล

แนวคิดเรื่อง “การศึกษาเครือข่าย – Network Analysis” ได้รับความสนใจในศึกษาและประยุกต์นำเอาไปใช้เป็นนวัตกรรม (Innovation) ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและพฤติกรรมอย่างกว้างขวาง และแพร่หลาย ทั้งในวงการการศึกษา วงการราชการและวงการธุรกิจตั้งแต่ช่วงตอนกลางของ ทศวรรษที่ 1930 เป็นต้นมา และแนวคิดนี้ก็ได้รับการวิเคราะห์ วิจัย และนำไปประยุกต์ใช้ในกิจการอย่างรุ่งเรืองในช่วง ปี ทศวรรษที่ 1990 มาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดย ในกระบวนการศึกษาและวิจัย “เครือข่าย” นั้น ได้อาศัยหลักการทางด้านการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักสำคัญเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงในการวิเคราะห์ข้อมูล (Wasserman, S., Scott, J. and Carrington, Peter J., 2005: 1 -2) แต่อย่างไรก็ตามการวิจัยเชิงคุณภาพก็เป็นองค์ส่วนประกอบส่วนหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้การวิเคราะห์เครือข่ายมีความสมบูรณ์ลึกซึ้งยิ่งหากการศึกษานั้นมุ่งให้ความสำคัญที่ผู้กระทำการ (People/Agency) ในงานศึกษาของ Qingween Xu and Neal A. Palmer (2011) ได้ศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคมกับความพึงพอใจในชีวิตและการมีส่วนร่วมทางการเมือง” ของชุมชนผู้ใช้แรงงานในประเทศจีน พบว่า ระบบเครือข่ายทางสังคมของผู้อพยพมีหลายกลุ่ม และหลายรูปแบบแต่ไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตหรือการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมือง แต่ขณะเดียวกัน เครือข่ายส่วนบุคคลกลับส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน หรือเมืองที่พวกเขาอาศัยอยู่ และในวิธีการเดียวกัน Julia Lane (2009) ได้ศึกษา “ผลกระทบของ

เครือข่ายทางสังคมที่มีต่อการจ้างงานแรงงานอพยพ” ในสหรัฐอเมริกา พบว่า สายสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มแรงงานอพยพส่งผลโดยตรงต่อการมีงานทำของสมาชิกในเครือข่ายมากกว่าผู้ที่ไม่เป็นเครือข่ายกัน นั้นแสดงให้เห็นว่า ผลงานการศึกษาของนักวิจัยทั้ง 2 เรื่อง สอดคล้องกันในประเด็นที่เครือข่ายทางสังคมนั้นส่งผลต่อการตัดสินใจในเรื่องการเลือกที่จะงานกับคนคุ้นเคยและการร่วมแรงร่วมใจในการทำงานหรือการพัฒนา ส่วนเรื่องการเมืองนั้นเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล และแนวการศึกษานี้สอดคล้องกัน การศึกษา เรื่อง การสร้างเครือข่ายแรงงานไทยเชื้อสายมลายูในร้านต้มยำกุ่ม ประเทศมาเลเซีย ของ สิทธิพร บุญมาก (2012) ที่แรงงานไทยเชื้อสายมลายูตัดสินใจเดินทางเข้าไปทำงานอย่างผิดกฎหมายในร้านต้มยำกุ่มด้วยเหตุที่เขาเหล่านั้น มีเครือข่ายการย้ายถิ่นเชื่อมโยงกันไป – มาระหว่างประเทศไทยและประเทศมลายู ที่สำคัญเครือข่ายนั้นมักจะเป็นเครือข่ายคนท้องถิ่นเดียวกันเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยง และเครือข่ายเหล่านั้นต่างก็มีความซับซ้อนในมิติทางประวัติศาสตร์สังคมระหว่างคนไทยเชื้อสายมลายูกับผู้ประกอบการ เครือญาติ เพื่อร่วมงานและตัวแรงงานเอง ซึ่งผลการศึกษานี้ก็ใกล้เคียงกับ การศึกษาวิเคราะห์การตลาดแบบเครือข่าย ของธุรกิจแอมเวย์ โดย ลดาวัลย์ แก้วสินวล (www.amway.com – 3 ธันวาคม 2012) ที่ชี้ให้เห็นว่า ธุรกิจของแอมเวย์ประสบความสำเร็จได้นั้น เพราะบริษัทได้พัฒนารูปแบบจากตลาดการขายตรงไปสู่ตลาดแบบเครือข่าย (Networking Marketing) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตลาดแบบ Volume Plus ที่อาศัยตัวกลาง (Hub/Centrality) คือ นักธุรกิจอิสระสร้างเครือข่ายเข้ามาแทนที่ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก โดยสมาชิกและผู้บริโภค คือ คนกลุ่มเดียวกัน ผลกำไรจึงตกอยู่กับคนภายในกลุ่ม เหมือนดังเครือข่ายการเดินทางเข้าไปทำงานในร้านต้มยำกุ่มในประเทศมาเลเซียของชาวไทยมุสลิม คือ ตัวกลาง และ ผู้ติดต่อ คือ คนกลุ่มเดียวกันที่เกี่ยวข้องกันทางเครือข่ายสังคม คือ คนท้องถิ่นเดียวกัน ญาติกัน และเพื่อนฝูงกัน แทนที่จะไปติดต่อนายหน้าจัดหาแรงงานให้ยุ่งยาก ซึ่งขาดความมั่นใจและมั่นคง

ผลจากการศึกษาวิจัยของ สิทธิพร บุญมาก และลดาวัลย์ ศรีนวล นั้นเป็นพยายามอธิบายและชี้ให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางเครือข่ายทางสังคมที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเสาะแสวงหางานทำ และการพยายามหาความมั่นคงและสมดุลในชีวิตและงานทำจากงานที่ทำอยู่ด้วยวิธีการสร้างเครือข่าย รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการเลือกใช้ลักษณะ “เครือข่าย” ให้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ โดยวิธีการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และในขณะเดียวกัน ก็มีการวิจัยแบบการมีส่วนร่วม (PAR) ของ Douthwaite, B. and others (2006) ได้ทำการวิจัยแบบกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยโดยตรง ในประเด็น “การสร้างสมรรถนะให้กับเกษตรกรด้วยวิธีการสร้างเครือข่ายในประเทศ โคลัมเบีย โดยวิธีการวิเคราะห์เครือข่าย” ซึ่งหมายถึงคณะผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการวิจัยแบบกลุ่มประชาชนผู้เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ลงมือทำการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมในท้องถิ่นที่พวกเขาอาศัยอยู่ว่า ในชุมชนนั้นประกอบไปด้วยเครือข่ายอะไรบ้าง และพวกเขาสังกัดอยู่ในเครือข่ายชนิดใดบ้าง เพื่อจะได้ทราบ ตระหนักและมองเห็นเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชน ที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้กับตนเอง และชุมชน

อย่างไรก็ตาม ในงานโครงการวิจัยนี้ มีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันออกไปจากงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างบนอยู่ในส่วนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยในส่วนที่แตกต่างกันนั้น คือ เป็นเรื่องของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโครงการวิจัยนี้ ที่เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถเหล่านี้เป็นที่ต้องการ หรือขาดแคลนของนักลงทุนข้ามชาติทั้งที่

เป็นชาวไทย, ชาวต่างชาติอื่น หรือชาวเวียดนามเจ้าของประเทศขาดแคลน โดยกลุ่มพวกเขาเหล่านี้มักจะเป็นกลุ่มฝีมือแรงงานระดับกลางขึ้นไปถึงสูง ทั้งที่เป็นกลุ่มผู้บริหาร หรือพนักงานผู้เชี่ยวชาญพิเศษที่สามารถจำแนกออกได้โดยสถานภาพในการดำรงชีวิตและการประกอบธุรกิจเป็น 2 กลุ่ม คือ **กลุ่มที่ 1) กลุ่มผู้มีทักษะทางภา**
วัฒนธรรมและประสบการณ์ในเวียดนามมาก่อน หรือ กลุ่มไทยเก่า ที่ล้วนได้สร้างหลักปักฐานอยู่ในประเทศเวียดนามที่สามารถเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมเวียดนามผ่านกระบวนการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์มาแล้ว ส่วน **กลุ่มที่ 2) เป็นกลุ่มที่มีทักษะในการบริหาร หรือความเชี่ยวชาญพิเศษ หรือไทยใหม่** ที่เริ่มต้นเข้าไปดำเนินธุรกิจเอง หรือทำงานร่วมกับนายจ้างเจ้าของกิจการอื่น ๆ ดังนั้น โจทย์วิจัยจึงต้องการที่จะอธิบายถึงสถานการณ์ที่เป็นปรากฏการณ์ปัจจุบันนี้ ว่าพวกเขาเหล่านั้นมีวิธีการต่อสู้และต่อรองให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพให้เกิดความสมดุลในพื้นที่ใหม่โดยอาศัยวิธีการ “เครือข่าย” ในมิติทางด้านการสร้างพรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์, พรมแดนทางสังคม – วัฒนธรรมและเศรษฐกิจเข้ามาเป็นแนวทางในการนำเสนอให้เห็นภาพในสถานะที่พวกเขาเหล่านั้นสามารถสร้างและดำรงชุมชนในจินตนาการ (Nostalgic image) ได้อย่างรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง ซึ่งผลการวิจัยได้พบว่า กลุ่มผู้กระทำการ (Actors) ทั้ง 2 กลุ่ม (กลุ่มผู้อพยพข้ามชาติไทยเก่าและไทยใหม่) ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันผ่านสายสัมพันธ์ที่ซับซ้อนบนพื้นฐานการสร้างพรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ พรมแดนทางสังคมและวัฒนธรรม และพรมแดนทางธุรกิจ คือ กลุ่มไทยเก่าผู้ซึ่งสร้างหลักปักฐานอยู่ก่อนแล้วนั้น ในเบื้องต้นเขาเหล่านั้นได้พยายามพิสูจน์ตนเองโดยการสร้างและนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ตนเองอย่างเลื่อนไหลทั้งเพื่อเป็นการจำแนกความเหมือนและความแตกต่างระหว่างเขาและเพื่อนรอบข้างตามสถานการณ์กำหนด ในขณะเดียวกัน เขาเหล่านั้นก็ได้พิสูจน์ฝีมือในการเป็นผู้ที่มักทักษะทางฝีมือและความสามารถในการผลิตและค้าขายสินค้าผ่านอัตลักษณ์ “ชยัน อดทนและซื่อสัตย์” ปีแล้วปีเล่า และเมื่อได้รับความไว้วางใจว่าเป็น “พวกเดียวกัน” แล้วกับชาวเจ้าของพื้นที่เดิม คือ ชาวเวียดนาม เขาเหล่านั้นก็อาศัยอัตลักษณ์ชาติพันธุ์นี้เชื่อมโยงไปสู่ “เครือข่ายแห่งการค้าขาย” ไปยังคู่ค้าขายผ่านการสนับสนุนและช่วยเหลือโดยมีภรรยา ญาติภรรยาและเพื่อนสนิท (Closeness centrality/Pulse Takers)

ในส่วนของกลุ่ม “ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติใหม่” ที่เพิ่งเริ่มดำเนินกิจการ หรือเข้าไปทำงานกับหน่วยงานองค์กรเอกชน ก็ได้อาศัยเข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มคู่ค้า โดยผ่านความสัมพันธ์แบบ “คนบ้านเดียวกัน” กับผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติเก่า ที่ทำหน้าที่เป็นผู้อยู่ระหว่าง (Betweeness Centrality) บนพื้นฐานต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่พวกเขาเหล่านั้นมี คือ สามารถใช้ภาษาเวียดนามได้ เข้าใจสังคม – วัฒนธรรมเวียดนามโดยการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ และเข้าใจในวัฒนธรรมการค้าของชาวเวียดนาม (ภาคเหนือ) ซึ่งเป็นคู่ค้าเดิมของเขาเหล่านั้นอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้น ความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย หรือภาวะความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม “ไทยเก่าและไทยใหม่” จะค่อนข้างคล้ายคลึงกัน คือ ความไม่มั่นคงปลอดภัยจากความรู้สึก “เป็นอื่น” ของเจ้าของพื้นที่ที่แสดงออกต่อพวกเขา แต่อยู่คนละระดับ ซึ่งผลการวิจัยนี้ เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับที่ มิเกะ โตโยตะ (http://www.msu-family.com/view_activites.php?ID=2361&pdata_id=381) ที่ได้ศึกษา “การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนและเครือข่ายทางสังคม กรณีศึกษาพ่อค้าขบวนคาราวานชาวอาซา” และพบว่า การการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนนั้นมีความสัมพันธ์กับการสร้างเครือข่ายทางสังคม ด้วยการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนเป็นเรื่องของปัจจัยต้นน้ำ ส่วน

การสร้างเครือข่ายนั้นเป็นยุทธวิธีหรือนวัตกรรมที่ผู้เคลื่อนย้ายใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพื้นที่ปลายน้ำใหม่ โดยเขาเหล่านั้นได้อาศัยวิธีการสร้างเครือข่าย คือ การสามารถใช้ภาษาจีนและการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ระหว่างชาวอาข่อผู้อพยพกับชาวจีนเจ้าของพื้นที่

ส่วนกลุ่ม “เครือข่ายทางสังคมของแรงงานข้ามชาติชาวลาวในประเทศไทย” ที่ มณีมัย ทองอยู่ และดุษฎิ อายุวัฒน์ (2005) นั้น เขาเหล่านั้นเป็นทั้งกลุ่มชาวลาวที่ข้ามแดนเข้ามาทำงานทั้งที่เป็นกลุ่มถูกต้องตามกฎหมายและกลุ่มผู้ผิดกฎหมาย ผลการศึกษานั้นพบว่า ผู้ข้ามแดนทั้งสองกลุ่มอาศัยเครือข่ายทางสังคมเป็นเหตุสำคัญในการตัดสินใจเข้ามาทำงานในประเทศไทย เพราะเขารู้สึกมั่นคงและปลอดภัยเมื่อเข้ามาพร้อมกับกลุ่มเครือข่ายคนบ้านเดียวกัน และเมื่อมีรายได้เป็นกอบกำก็สามารถอาศัยกลุ่มเครือข่ายทางสังคมฝากเงินกลับบ้าน แต่ความต่างของผลการวิจัยนี้ คือ ชาวลาวข้ามแดนเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงาน และการดำเนินชีวิตในประเทศไทยต้องอาศัยรับความช่วยเหลือจากกลุ่มเครือข่ายชาวด้วยกัน หรือเพื่อนกลุ่มชาวไทยในประเทศไทยเท่านั้น ยังไม่ค่อยได้รับการดูแลและสนับสนุนจากองค์กรของรัฐบาลลาวในประเทศไทยที่ชัดเจนเหมือนชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม

อย่างไรก็ตาม ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ) เขาเหล่านั้นก็ยังคงได้รับการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายทางสังคม – วัฒนธรรม จากองค์กรสำคัญอยู่ 2 องค์กร คือ องค์กรของรัฐบาลไทย (สถานทูตไทย ประจำ ณ กรุง ฮ่า นอย) และสมาคมนักธุรกิจไทยในประเทศเวียดนาม – TBA (ภาคเหนือ) โดยใช้กิจกรรมวันสำคัญของชาติ และวันสำคัญทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงพวกเขาเหล่านั้นให้เข้ามารวมกันเป็นเครือข่ายในมิติแนวคิด เรื่อง อัตลักษณ์ไทย – Thai – ness และความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย รวมทั้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย เช่น การร่วมทำบุญ การละเล่นสนุกสนานพื้นเมือง การชมการแสดง และการจับสลากรางวัล เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างพวกเขาเหล่านั้น

นัยทางความหมายของวัตถุประสงค์ของการส่งเงินกลับบ้านแสดงให้เห็นจากข้อ 4.4.1, 4.4.2 และ 4.4.3 ว่า กลุ่มผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยนั้น นอกจากถือว่าเป็นผู้ที่โชคดีที่ได้รับคัดเลือกให้ไปทำงานที่ต่างประเทศด้วยมีทักษะพิเศษทั้งในเรื่องการบริหารและเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญพิเศษแล้ว ยังเป็นเพราะประเทศในภูมิภาคแถบ ASEAN นี้ยังมีความไม่สมดุลกันในเรื่องทักษะฝีมือและแรงงานที่แตกต่างกัน สอดคล้องตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์แนวคลาสสิกที่กล่าวไว้ (Modern Classic Economy Theory) นอกเหนือไปกว่านั้น ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า พวกเขาเหล่านั้นและครอบครัวยังเกิดภาวะความไม่สมดุลทางรายจ่ายที่ยังต้องส่งบุคคลบางคนภายในครอบครัวออกไปหารายได้เพิ่มเติมเพื่อรักษาสภาพความสมดุลของรายจ่ายในสภาวะโลกของความทันสมัยที่รายจ่ายภายในครอบครัวนับวันจะเพิ่มขึ้นตามกระแสบริโภคนิยม (Modern Economy Theory) และในขณะเดียวกัน ภาวะความรับผิดชอบต่อเรื่องส่งเสียญาติหรือบุคคลข้างเคียงยังเข้าไม่ถึงสวัสดิการทางการศึกษาที่ต้องเตรียมเงินทุนไว้ลงทุนทางการศึกษา พร้อมกับสถานะเงินออมของประชาชนก็ยังคงต้องเพิ่มเติมให้มากขึ้น แต่ขณะเดียวกัน มีเพียงผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยเพียง 2 คน ที่ต้องส่งเงินกลับบ้านเพื่อใช้หนี้ให้ครอบครัว นั้นแสดงให้เห็นว่า การเดินทางไปทำงานต่างประเทศนั้นสามารถสร้างรายได้ได้เป็นอย่างดี จนพวกเขาเหล่านั้นสามารถปลดภาระหนี้สินได้เป็นส่วนมาก และกลุ่มบุคคลที่เดินทางไปทำงาน ณ ต่างประเทศนั้น เป็นกลุ่มที่มี

ความสามารถในการลงทุนทางการศึกษาอยู่แล้วระดับหนึ่ง ส่วนครอบครัวที่มีรายได้ในระดับต่ำไม่สามารถที่จะลงทุนในเรื่องการเตรียมความพร้อมทางการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานในต่างประเทศได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

- เสนอให้มีการวิจัยในประเด็น “ชุมชนปฏิบัติการ : ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยในประเทศเวียดนาม – Community of Practice of Thai Transnational Migrants in Viet Nam” โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติที่เดินทางเข้าไปสู่ประเทศเวียดนามจนกลายเป็นชุมชนย่อย ๆ ชุมชนหนึ่งนั้น ที่สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มพนักงานชั่วคราวที่เดินทางไปทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนของรัฐบาลไทยที่ต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลไทยในการปกป้องผลประโยชน์ทั้งทางด้านความมั่นคงปลอดภัย, เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม, ส่วนกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มนายทุนข้ามชาติชาวไทยที่ประกอบด้วยการบริหารและพนักงานที่เดินทางไปเพื่อประกอบอาชีพและสร้างรายได้ให้กับกิจการและพนักงาน ส่วนกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มคนไทยข้ามชาติที่เดินทางไปประกอบธุรกิจส่วนตัวแล้วอาจจะสร้างหรือไม่สร้างครอบครัวในประเทศเวียดนาม โดยงานวิจัยจะได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ถึงบทบาทและหน้าที่ชุมชนปฏิบัติการต่าง ๆ (เช่น พิธีกรรมต่าง ๆ หรือ หน่วยงานความรู้ทางด้านเศรษฐกิจ, สังคมและวัฒนธรรมเวียดนาม เพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบธุรกิจ) ที่จะช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถดำรงตนเองและกิจการในประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามที่กำลังเดินทางอย่างรวดเร็วและมั่นคงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่กระแสเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี การเคลื่อนย้ายผู้คน เงินตราและข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สภาวะลักษณะข้ามชาตินิยม (Transnationalism) กำลังเข้มข้นและไหลเชี่ยว โดยเฉพาะคลื่น “ประชาคมอาเซียน ปี ค.ศ. 2015” ที่กำลังจะไหลปะทะ – บ่า ไปถ้วนทั่วภูมิภาคอาเซียน และขณะเดียวกัน พรมแดนทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ พรมแดนทางด้านสังคม – วัฒนธรรมและพรมแดนทางด้านเศรษฐกิจ จะถูกลบและถูกสร้างใหม่ซ้ำแล้วซ้ำอีก ส่งผลต่อผู้อพยพข้ามชาติทุกชาติทุกภาษา โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เขาเหล่านั้นจะเคลื่อนย้ายตนเองผ่านเข้าไปในพื้นที่ทางภูมิรัฐศาสตร์ และวัฒนธรรม และเขาเหล่านั้นจะต้องมีการปะทะสังสรรค์ ตอรอง ต่อสู้และแข่งขัน เพื่อให้สามารถมีพื้นที่ยืนเป็นของตนเองที่จะสามารถทำอยู่ทำกินได้อย่างสมดุลและมั่นคง จากผลของการศึกษา ประเด็น “เครือข่าย : ผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติในประเทศเวียดนาม (ภาคเหนือ)” สามารถจะอนุมาน (Inductive) เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อประเทศไทย ได้เป็นดังนี้

- 1) รัฐบาลไทยต้องเร่งกระตุ้น เตือน หน่วยงานของรัฐ (กระทรวงการต่างประเทศ – [สถานเอกอัครราชทูต], กระทรวงพาณิชย์ – [สำนักงานผู้ช่วยทูตพาณิชย์]) ได้เร่งปรับยุทธวิธีในการ “รักษาผลประโยชน์ของชาติ และเร่งดำเนินการเพิ่มผลประโยชน์ของชาติ” ในเรื่ององค์ความรู้ภาคปฏิบัติให้เป็นที่พึ่งพาแก่ผู้ประกอบการ พร้อมประยุกต์เอาแนวคิดในเรื่อง “เครือข่าย” จากองค์กรเอกชนเข้าไปประสานช่วยเหลือในระบบการทำงาน

- 2) ราชอาณาจักรไทยต้องเร่งกระตุ้น (กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงพาณิชย์) สร้างศูนย์กฎหมายและการค้าในแต่ละต่างประเทศให้มีความเหมาะสมและยืดหยุ่นกับประเทศนั้น เพื่อสนองตอบต่อการเดินทางเข้าไปลงทุนในแต่ละประเทศ (อย่างเช่น ประเทศสิงคโปร์ และญี่ปุ่น ได้กระทำมาก่อนแล้ว)
- 3) ราชอาณาจักรไทยต้องเร่งกระตุ้นสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างกระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงพาณิชย์ ให้ประสานงานกับกระทรวงวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย หรือ องค์การเอกชนทางด้านสื่อการแสดง ภาพยนตร์ แฟชั่น นักร้อง นักแสดง เพื่อใช้เป็นสื่อทางวัฒนธรรม ในการเผยแพร่โฆษณาประชาสัมพันธ์ อัตลักษณ์ไทย วัฒนธรรมไทยและสร้างสัญลักษณ์ทางสินค้าไทยไปพร้อม ๆ กัน (เช่น ประเทศเกาหลีใต้ ได้ดำเนินการไปก่อนแล้ว)
- 4) ราชอาณาจักรไทย (กระทรวงการต่างประเทศ – สถานเอกอัครราชทูต) ควรเร่งส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิด “เครือข่ายเอกชน” โดยเฉพาะ บัณฑิตบุคคล หรือองค์กรเอกชนที่กำลังทำหน้าที่เป็นผู้กระทำศูนย์กลาง (Centrality/Hub) เพื่อการทำงานร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกันอย่างสมดุล
- 5) ราชอาณาจักรไทยควรเร่งดำเนินนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมให้สถาบันทางด้านการเงิน – โดยเฉพาะ ธนาคารพาณิชย์ไทยที่เป็นของรัฐบาล หรือเอกชนไทยเข้าไปดำเนินการทำธุรกิจในประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียน (ASEAN) อย่างกว้างขวาง เพื่อส่งเสริมการทำนิติกรรมทางและธุรกรรมทางการเงินกับกลุ่มผู้อพยพชาวไทยข้ามชาติ หรือนักลงทุนข้ามชาติชาวไทยในประเทศปลายทาง
- 6) ราชอาณาจักรไทยควรได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้อพยพข้ามชาติชาวไทยได้มีโอกาสเข้าถึงสถาบันทางด้านการเงินจากสถาบันทางด้านการเงินของไทยทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะสถาบันการเงินประเภท SME เพื่อส่งเสริมความมั่นคงสำหรับนักธุรกิจตัวเล็กตัวน้อยในประเทศปลายทางอย่างสะดวกและเหมาะสม เพราะอย่างน้อย พวกเขาเหล่านั้นก็ยังมีเงินกลับบ้าน (ประเทศไทย) ในจำนวนที่ไม่มากนัก
- 7) ราชอาณาจักรไทยควรได้จัดกิจการ “การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมและธุรกิจ” ในประเทศเวียดนามให้กับผู้เตรียมการ หรือผู้สร้างหลักประกันในประเทศเวียดนามแล้ว เพื่อทราบตำแหน่งแห่งที่ของกิจการตนเองว่าเป็นเครือข่ายอะไร ? มีจุดแข็งหรือจุดอ่อนอะไร? และจะสามารถใช้ประโยชน์อะไรได้จากเครือข่าย ?

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกษมศานต์ ชัยศิลป์. (2005). **การพัฒนาเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเยาวชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชินธุสา กาญจนรังสีนันท์ แปลจาก Adam Adam Burke (1999). **Communications & Development : A Practical Guide**. Social Development Division Department for International Development. Email : sdd@dfid.gov.uk DFID homepage : <http://www.dfid.gov.uk> Page 76 - 79 part 3 : Using Different Media.
- เขียน ธีรวิทย์, (1999). **เวียดนาม : สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมืองและการต่างประเทศ**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- โคริน เฟื่องเกษม และคณะ. (1999). **รายงานเขียนและปาฐกถา เรื่อง การต่างประเทศของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน เล่ม 1**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- งามพิศ สัตยสงวน. (1999). **การวิจัยทางมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 4 : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราลักษณ์ จงสถิตมัน. (2006). **สังคมสงเคราะห์กลุ่มชน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- , (1999). **หลักมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 4: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชิดเกียรติ อุตถากร, (1997). **ขบวนการคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) – มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เดชา ตั้งสีฟ้า. (2004). “มองผ่านดวงตาของกะเหรี่ยง “คนอื่น” สู่วิถีชีวิตเพื่อการศึกษาผู้ถูกบังคับพลัดถิ่นในพื้นที่ระหว่างไทย – พม่าในภูมิภาคพัฒนากับอำนาจรัฐไทย. **วารสารไทยคดีศึกษา**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (ตุลาคม 2546 – มีนาคม 2547).
- , (2005). “อ่านคู่มือข้าราชการเขียนพื้นที่วัฒนธรรม: วาทกรรมวัฒนธรรมของรัฐไทยกับพื้นที่ในระหว่างไทย – มาเลเซีย”. **แผ่นดินจินตนาการ**, ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ บรรณาธิการ.
- , (2006). **ลักษณะข้ามชาติ (Transnational)**. ศูนย์ข่าวสันติภาพ, มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตย, คณะรัฐศาสตร์ – มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สิริวุฒิ เสนาคำ, (2001) . “วิวาทะเรื่องวัฒนธรรมลูกผสม”. **ศิลปศาสตร์สาณิก** ปีที่ 1, ฉบับที่ 2 (1 พฤษภาคม 2544).
- ทวิช จตุรพรฤกษ์. (2008) . “อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และกระบวนการกลายเป็นสินค้า : การเมืองวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว”. **สังคมศาสตร์**, ปีที่ 15, ฉบับที่ 1/2545, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัฒนา กิติอาษา. (2007). “บันทึกด้วยหัวใจและหัวใจ: บทเรียนวิถีชีวิตจากการศึกษาภาคสนามคนงานไทยในสิงคโปร์.” **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง**, 3(1), ม.ค. – เม.ย. 2548. หน้า 53-72.

- . (2002). “คนข้ามแดน: นาฏกรรมชีวิตและการข้ามพรมแดนในวัฒนธรรมอีสาน.”. **วารสารสังคมศาสตร์** ฉบับข้ามพรมแดน ปีที่ 16 ฉบับที่ 1/2545: 109-166. (เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. (1998). **เมื่อเวียดนามปฏิรูป**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรุงเทพฯ.
- นฤมล นิราทร. (2000). **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพฯ : โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก.
- เบลชีย์, แคทเทอรีน. (2006). **หลังโครงสร้างนิยม ฉบับย่อ (Poststructuralism: A Very Short Introduction)**. แปลโดย อภิญา เพื่องฟูสกุล, กรุงเทพฯ.
- ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2001). **การจัดการความรู้ของเครือข่ายทางสังคมเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปฤษฎา รัตนพุกษ์. (2011). “ปัญหาข้ามพรมแดนและสภาวะไร้พรมแดน: โลกที่เปลี่ยนไปหรือมุมมองนักวิชาการที่เปลี่ยนไป?” **วารสารสังคมศาสตร์** ฉบับข้ามพรมแดน ปีที่ 16 ฉบับที่ 1/2545.
- . (2002). “ปัญหาข้ามพรมแดนและสภาวะไร้พรมแดน – โลกที่เปลี่ยนไปหรือมุมมองนักวิชาการที่เปลี่ยนไป?” **สังคมศาสตร์**, ปีที่ 15, ฉบับที่ 1/2545, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2003). **การสื่อสารกับสังคมเครือข่าย**. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2002). “ข้ามพรมแดน กับคำถามเรื่องอัตลักษณ์ วัฒนธรรม พื้นที่และความเป็นชาติ”. **สังคมศาสตร์**, ปีที่ 15, ฉบับที่ 1/2545, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี . (2007). “ความอิหลักอิเหลื่อของมโนทัศน์ชาติพันธุ์”. **สังคมศาสตร์** ปีที่ 15, ฉบับที่ 1/2545, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผู้สดี จันทรวิมล, (1998). **เวียดนามในเมืองไทย**. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), กรุงเทพฯ.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2004). **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อ ชุมชนเป็นสุข.
- พัฒนา กิติอาษา. (2002). “คนข้ามแดน – นาฏกรรมชีวิตและการข้ามพรมแดนในวัฒนธรรมอีสาน”. **สังคมศาสตร์**, ปีที่ 15, ฉบับที่ 1/2545, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิทยา ว่องกุล (1999). **สร้างสังคมใหม่ : ชุมชนาธิปไตย - ธัมมาธิปไตย**, กรุงเทพฯ : โครงการวิถิธรรม.
- เพ็ชรี สุมิตร (ผู้แปล), (2002). **ประวัติศาสตร์เวียดนาม ฉบับพิสดาร – Vietnam : Along Histroy by Nguyen Khac Vien**. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- มณีมัย ทองอยู่ และ ดุษฎี อายุวัฒน์. (2005). “เครือข่ายทางสังคมแรงงานข้ามชาติลาวในประเทศไทย.” **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง**, 1(2), พ.ค. – ส.ค. 2548. หน้า 55-86.
- มณีมัย ทองอยู่ และดุษฎี อายุวัฒน์. (2005). “เครือข่ายทางสังคมของแรงงานข้ามชาติชาวลาวในประเทศไทย”. **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม.

- มนูญ ตนะวัฒนา, (1983). **จิตวิทยาพัฒนาชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2008). **อำนาจ พื้นที่ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมืองวัฒนธรรมของรัฐบาลในสังคมไทย**. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ.
- โยธิน ศันสนยุทธ และจุมพล พูลภัทรชีวัน, (1981). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- รัตนา บุญมัยยะ โตสกุล. (2007). “ชาวนาอีสาน ชาติไทย และการพัฒนาสู่ความทันสมัย”. **วารสารสังคมศาสตร์**, ปีที่ 19 ฉบับที่ 1/2550. คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัตนา บุญมัยยะ. (2005). “ภรรยาฝรั่ง: ผู้หญิงอีสานกับการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม” **วารสารลุ่มน้ำโขง** 1 (2) พ.ค. – ส.ค. : 1-53 (ขอแนบ : ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น). ดาวัลย์ แก้วสีนวน (www.amway.com – 3 ธันวาคม 2012)
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2011). **เครือข่าย : นวัตกรรมการทำงานของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น**. คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ศรีประภา เพชรมีศรี, (2009). **การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองเวียดนาม**. สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ศิริพงษ์ บุญถูก. (2001). **การศึกษาเครือข่ายทางสังคมในกิจกรรมการทอดผ้าป่าของสังคมอีสาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2007). **ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2007). **ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุด จอนเจดสิน. **ประวัติศาสตร์เวียดนาม**. โครงการเผยแพร่งานวิชาการ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุทธิพร บุญมาก. (2010). “การสร้างเครือข่ายการย้ายถิ่น”. **วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)**, ปีที่ 33 : 14 – 26 (2555).
- สุเทพ สุนทรภัสช. (1997). **ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย**. เชียงใหม่ : บริษัท สำนักพิมพ์ โกลบอล วิชั่น จำกัด.
- สุภาวค์ จันทวานิช, (2009). **ทฤษฎีทางสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เสรี พงศ์พิศ. (2005). **เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- อคิน รพีพัฒน์, (2008). **วัฒนธรรมศึกษา : ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ**. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, กรุงเทพฯ.
- , (2005). **ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม: การทะลุกรอบและกับดักของความคิดแบบคู่ตรงกันข้าม**. อมรินทร์ปิ่นตึ๊ง, กรุงเทพฯ.
- . (2008). **วัฒนธรรมคือความหมาย: ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ**. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), กรุงเทพฯ.

- อรัญญา ศิริผล. (2011). HIV ในความทุกข์ทนข้ามพรมแดน : บทสะท้อนจากผู้ติดเชื้อชายแดนไทย –
ลาว. ศูนย์วิจัยวิชาการ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อภิญา เพื่องฟูสกุล. (2000). “พื้นที่” ในทฤษฎีทางสังคมศาสตร์”. สังคมศาสตร์, ปีที่ 12 ฉบับที่ 22,
เชียงใหม่.
- (2000). “อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด”. เอกสารทางวิชาการโครงการสังเคราะห์
ความคิดรวบยอดทางทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการ วิจัยแห่งชาติ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์, (1978). ความเข้าใจวัฒนธรรมในงานวิจัยสังคมไทย. เอกสารประกอบการประชุม
ประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 7 “ยกเครื่องเรื่องวัฒนธรรมศึกษา” 26 – 28 มีนาคม 2551 ศูนย์
มานุษยวิทยาสิรินธร.
- , (1995). สถานภาพการวิจัยพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่. สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- , (2005). ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม: การทะลุกรอบและกับดักของความคิดแบบคู่
ตรงกันข้าม. อมรินทร์ ปริ้นส์ติ้ง, กรุงเทพฯ.

ภาษาอังกฤษและภาษาเวียดนาม

- Adams, J.S. (1965). **Inequity in social change**. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (pp. 267-300). New York: Academic Press.
- Adams, Jr., Richard and John Page. (2004). **Do International Migration and Remittances Reduce Poverty in Developing Countries?** World Bank, Washington D.C.
- Adams, Jr., Richard. (1991). **The Effects of International Remittances on Poverty, Inequality and Development in Rural Egypt**, Research Report 86. International Food Policy Research Institute, Washington D.C.
- . (1999). **Remittances, Income Distribution, and Rural Asset Accumulation**. International Food Policy Research Institute, Washington,
- (2005). **Remittances, Household Expenditure and Investment in Guatemala, Policy Research Working Paper 3532**. The World Bank.
- Adams, Richard, and John Page. (2005). **Do International Migration and Remittances Reduce Poverty in Developing Countries?” (Revised April 21)**. Photocopy. The World Bank
- Addison, E.K.U. (2004). **The Macroeconomics Impact of Remittances**. Bank of Ghana.
- Agranoff and McGuire, (2003). **Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments** . Washington, DC : Georgetown University Press
- Appadurai, Arjun. (1990). “Disjuncture and Difference in Global Economy,” in **Global Culture: Nationalism, Globalization and Modernity**. Edited by Mike Featherstone. London: SAGE Publications.
- , (1991). “Global Ethnos cape, Notes and Queries for a Transnational Anthropology.” In Richard G.Fox (ed.), *Recapturing Anthropology*, 191-238. Sata Fe.New Mexico: School of American Research Press.

- , (1996). **Modernity at Large: Cultural dimensions of Globalization**. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- , (2001). **Globalization**. Durham: Duke University Press.
- , (2003). "Sovereignty without Territoriality: Note for a Postnational Geography" in S.M. Low and D. Lawrence – Zuniga. (eds.). **The Anthropology of Space and Place: Locating Culture**. Oxford: Blackwell.
- Alburo, Florian A. (1993). "Remittances, trade and the Philippine economy". **Asian and Pacific Migration Journal**, 2(3): 269-283.
- Aldrich, H. (1982). **The origins and persistence of social networks**. In P.V. Marsden & N. Lin (Eds.), *Social structure and network analysis* (pp. 281-293). Beverly Hills, CA: Sage.
- Allen et al. (1983). "Power, social influence and sense-making: Effects of network centrality and proximity on employee perceptions". **Administrative Science Quarterly** : 38, 277-303.
- Amer, R. 1991. **The Ethnic Chinese in Vietnam and Sino-Vietnamese Relations**. Kuala Lumpur: Forum.
- Amuedo-Dorantes, Catalina, Cynthia Bansak, and Susan Pozo, (2004). **On the Remitting Patterns of Immigrants: Evidence from Mexican Survey Data**. Department of Economics Working Paper, Department of Economics (San Diego, California: San Diego State University).
- Arora., Ashish and Alfonso Gambardella, (2004). **The Globalization of the Software Industry: Perspectives and Opportunities for Developed and Developing Countries**. National Bureau of Economic Research. Working Paper 10538. June 2004.
- Bacharach, S.B., & Lawler, E.J. (1980). **Power and politics in organizations**. San Francisco: Jossey Bass.
- Baker Wayne (1994). **Networking Smart, How to Build Relationships for Personal and Professional Success**. McGraw- Hills.
- Baker, W.E. (1994). "The network organization in theory and practice". In N. Nohria & R. Eccles (Eds.) **Networks and organizations: Structure, form, and action**, pp. 397-429. Boston: Harvard Business School Press.
- Barley, S.R. (1990). "The alignment of technology and structure through roles and networks". **Administrative Science Quarterly**, 35, 61-103.
- Bath, F.. (1959). **Political Leadership among Swat Pathans**. New York: Humanities Press.
- Bath, F. (Ed.). (1969). **Ethnic Group and Boundary**. Boston: Little Brown and Co.
- Berger and Luckmann. (1966). **An Introduction to the Sociology of Region : Classic Land and Contemporary**. Ashgate Publishing Limited, Gower House, England.
- Blau, J.R. & Alba., R.D. (1982). "Empowering nets of participation". **Administrative Science Quarterly**. 27, 363-379.
- Boissevain, Jeremy and J. Clyde Mitchell. (1973). **Network Analysis : Studies in Human Interaction**.
- Boissevain, Jeremy. (1974). **Friends of Friends : Network, Manipulators and Coalitions**. Oxford : Basil Blackwell.
- Boje, D. M., & Whetten. D.A. (1981). "Effects of organizational strategies and contextual constraints on centrality and attributions of influence in interorganizational networks". **Administrative Science Quarterly** : 26, 378-395.

- Borgatta, Edgar F. ; and Borgatta, Marie. (1992). **Encyclopedia of Sociology**. (Volume 4 : S-Z Index). New York : Macmillan Publishing Company.
- Bowler, M. & Brass, D.J., (2006).). **Social Network Analysis: Methods and Applications**. Cambridge, Cambridge University Press.
- Brass, D.J. (1981). "*Structural relationships, job characteristics, and worker satisfaction and performance*". **Administrative Science Quarterly**, 26, 331-348.
- Brass, D.J. (1984). "*Being in the right place: A structural analysis of individual influence in an organization*". **Administrative Science Quarterly**. 29, 518-539.
- Brass, D.J., & Burkhardt. M.E. (1992). "*Centrality and power in organizations*" In N. Nohria & R. Eccles (Eds.), **Networks and organizations: Structure, form, and action** (pp. 19 1-215). Boston: Harvard Business School Press.
- Brown, Richard. (1997). **Estimating Remittance Functions for Pacific Island Migrants**. *World Development*. Vol. 25, No. 4.
- Bubriem and Holstein. (1997). **The New Language of Qualitative Method**. Oxford University Press, Inc.
- Bruce, Steve ; and Yearley, Steven. (2006). **The SAGE Dictionary of Sociology**. London : SAGE Publication Ltd.
- Burke, Adam. (1999). **Practical Guide to Media, Communications and Social Development**. London: DFID.
- Burt, R.S. (1992). **Structural holes: The social structure of competition**. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Carlev, K. & Krackhardt, D. (1990). February 15-18). "*Emergent asymmetric behavior: A socio cognitive examination of asymmetric relationships*". Paper presented at Sunbelt X International Social Network Conference. San Diego.
- Carley, K. (1991). "*A theory of group stability*". **American Sociological Review**. 56, 33 1-354.
- Carling, J. (2004). **Policy Options for Increasing the Benefits of Remittances**. Paper presented at Workshop: Remittances and Development, Ninth Metropolis Conference, Geneva.
- Castells, (2004). "*The strength of weak ties: A network theory revisited*". In P.V. Marsden & N. Lin (Eds.), **Social structure and network analysis** (pp. 105-130). Beverly Hills. CA: Sage.
- CGAP, (2005). **Crafting a Money Transfers Strategy Guidance for Pro-Poor Financial Service Providers**. Occasional Paper. No 10.
- Chami, Ralph, Connel Fullenkamp, and Samir Jahjah. (2005). **Are Immigrant Remittance Flows a Source of Capital for Development**. IMF Staff Papers. Vol 52. No1.
- Clifford, J. (1988). '*Diaspora*' in M. Guibernau and J. Rex, (eds.) *The Ethnicity Reader: Nationalism, Multiculturalism and Migration*. Oxford: Polity Press.
- and G. Marcus, (eds.). (1986). **Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography**. Berkeley: University of California Press.
- , (1994). "*Diaspora*." **Cultural Anthropology**, 9(3), August: 302-338.
- , (1997). **Routes: Travel and Transnational in the Late Twentieth Century**. Cambridge: Harvard University Press.

- Cohen, A. (1969). **Custom and Politics in Urban Africa**. In J. Hutchison & A. D. Smith (Eds.), *Ethnicity* (Vol. II, pp. 83-85). Oxford, New York: Oxford University Press.
- , (1974). **Introduction: The Lesson of Ethnicity**. In A. Cohen (Ed.), *Urban Ethnicity* (pp. ix-xxii). London, New York, Sydney, Toronto, and Wellington: Tavistock Publication.
- , (1976). **Two-Dimension Man. An Essay on the Anthropology of Power and Symbolism in Complex Society California**. Univ. California Press.
- , (1965). **Arab border – villages in Israel: A Study of Continuity and Change in Social Organization**. Manchester: Manchester University Press.
- , (1982). **Belonging: Identity and Social Organization in British Rural Culture**. Manchester: Manchester University Press.
- , (1986). **Symbolizing Boundaries: Identity and Diversity in British Culture**. Manchester: Manchester University Press.
- Cohen, R. (1997) *Global Diasporas: an Introduction*, London: UCL Press and Seattle: University of Washington Press.
- Conway and Steward. (1998). “Power, social influence and sense-making: Effects of network centrality and proximity on employee perceptions”. **Administrative Science Quarterly** : 38, 277-303.
- Cook, K.S. (1982). “Network structures from an exchange perspective”. In P.V. Marsden & N. Lin (Eds.), **Social structure and network analysis** (pp. 177-199). Beverly Hills. CA: Sage.
- Cox Edwards, Alejandra, and Manuelita Ureta. (2003). “International Migration, Remittances, and Schooling: Evidence from El Salvador”. **Journal of Development Economics**, Vol. 72, No. 2, pp. 429–61.
- Cross and Parker. (2002). “Face-to-face: Making network organizations work”. In N. Nohria & R. Eccles (Eds.), **Networks and organizations: Structure, form, and action** : (pp. 288-308). Boston: Harvard Business School Press.
- Da Cruz, Vincent, Wolfgang Fengler, Adam Schwartzman. (2004). **Remittance to Comoros. Volume, Trends, Impact and Implications. Africa Region** , Working Paper Series N075. October
- Đặng Đức Đạm. (1995). **Vietnamese’s Economic 1986 – 1995**. The gioi Publisher, Hanoi.
- Dean, J.W., & Brass, D.J. 1985). “Social interaction and the perception of job characteristics in an organization”. **Human Relations**, 38, 57 1-582.
- Diacon Diane (1995). “Slum Networking : An Innovative Approach to Urban Development”, **Upgrading Urban Communities – A Resource Framework**, [http://web.mit.edu/urbanupgrading/resources/biblogogr.../Slum Networking.htm](http://web.mit.edu/urbanupgrading/resources/biblogogr.../Slum%20Networking.htm).
- Đô Đức Hùng, và người khác. (2001). **Việt Nam những sự kiện lịch sử (Từ thời kỳ - 1958)** . Nhà xuất bản giáo dục, Hà Nội - Việt Nam.
- Douthwaite, B. (2002). **Exchange networks and community politics**. Beverly Hills. CA: Sage.
- Dùng Kinh Quốc. (2002). **Việt Nam những sự kiện lịch sử (1858 – 1918)**. Nhà xuất bản giáo dục : Hà Nội – Việt Nam. .
- Doyle, Robert. (2001). **Community Development in an Age of Globalization : the Partnership Option**. Beverly Hills. CA: Sage

- DPH (1997). **An International Network for the Exchange of Experience and Reflection Encouraging Action**. Paris. www.webdh.net.
- Ekeh, Peter P. (1974) *Social Exchange Theory: The Two Traditions*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Eckhard Deutscher and Gudrun Kochend Orfer - Lucius. "Towards the Global Knowledge and Emerson, Richard. (1976). **Social Exchange Theory**. Available : <http://www.Annualreviews.org/aronline>.
- Emerson R. E., (1992). **Power-dependence relations**. American Sociological Review 27, 31-41.
- . (1988). "*The relational basis of attitudes*". In B. Weilmann & S.D. Berkowitz (Eds.), **Social structures: A network approach** (pp. 99-121). New York: Cambridge University Press.
- Ethier, Jason. (2006). **Current Research in Social Network Theory**. Available : <http://www.ccs.neu.edu/home/perrolle/archive/Ethier-SocialNetworks.html>
- Faist, Thomas. 2004. "*Towards a Political Sociology of Transnationalization: The State of the Art in Migration Research*." **Arch.europ.social.**, /xK/v/3: 331 – 366.
- Federickson, J. (1999). **Psychodynamic Psychotherapy: Learning to Listen from Multiple Perspectives**. Bruner/Mezel, Philadelphia.
- Festinger, L., Schachter, S. & Back, K. (1950). **Social pressures in informal groups: A study of human factors in housing**. Palo Alto, CA: Stanford University Press.
- Fombrun, C.J. (1983). "*Attributions of power across a social network*". **Human Relations**, 36. 493-508. Foundation. April 1996. Memio.
- Fukuhama, F., (1995). **Trust**. New York: Free Press.
- Fulk, J. & Steinfeld, C. (1990). **Organizations and communication technology**. London: Sage.
- Galaskiewicz, J. (1979). **Exchange networks and community politics**. Beverly Hills. CA: Sage.
- Geertz, C., (1963). *The Transformation of Rural Society in the Third World*. Routledge, London.
- . (1966). "*Religion as a Cultural System*". Association of Social Anthropologists (Ed.), **An Anthropological Approaches to the Study of Religion**, (Vol. No.3, pp. 1-46). London: Tavistock.
- Giovanni Andrea Cornia, Vladimir Popov . (2001). **Transition and Institution: The Experience of Gradual and Reformers**. Beverly Hills. CA: Sage.
- Goldsmith, S., Eggers, William D. (2004). **Governing by Network: The New Shape of the Public Sector**. The Brookings Institution, Washington D.C.
- Granovetter, M. (1982). "*The strength of weak ties: A network theory revisited*". In P.V. Marsden & N. Lin (Eds.), **Social structure and network analysis** (pp. 105-130). Beverly Hills. CA: Sage.
- Granovetter, M. (1973). "*The strength of weak ties*". **American Journal of Sociology**. 78, 1360-1380.
- Gubrium, J. F., & Hostein, J. A. (1997). *The New language of Qualitative Method*. New York: Oxford University Press.
- Gupta, A. and Ferguson, J. (eds.), 1997. **Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology**. Durham & London: Duke University Press.
- , (1997). **Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology**. Durham: Duke University Press.

- , (eds.), 1997. **Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology**. Durham & London: Duke University Press.
- Glick Schiller and Fouron, (2008). *"Beyond Methodological Ethnicity: Local and Transnational Pathways of Immigrant Incorporation"* **Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations**. The Center for International Studies, Working Paper.
- Gupta, A. and Ferguson, J. (eds.), (1997). **Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology**. Durham & London: Duke University Press.
- , (1997). **Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology**. Durham: Duke University Press.
- , (eds.), (1997). **Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology**. Durham & London: Duke University Press.
- Hà Văn Thù và Trần Hồng Đức, (1997). **Tóm tắt niên biểu Lịch sử Việt Nam**. Nxb Văn hoá và thông tin, Hà Nội.
- Harary, F. (1959). *"Graph theoretic methods in the management sciences"*. **Management Science**. 5, 387-403.
- Hutchison, J., & Smith, A. D. (1996). **Ethnicity**. In J. Hutchison & A. D. Smith (Eds.), *Preface, Introduction* (Vol. Preface, Introduction, pp. IV-V, 1-14). Oxford, New York: Oxford University Press.
- Ibarra, H. (1993). *"Personal networks of women and minorities in management: A conceptual framework"*. **Academy of Management Review**, 18, 56-87.
- Ibarra, H. (1992). *"Homophily and differential returns: Sex differences in network structure and access in an advertising firm"*. **Administrative Science Quarterly**. 37, 422-447.
- Ibarra, H., & Andrews, S.B. (1993). *"Power, social influence and sense-making: Effects of network centrality and proximity on employee perceptions"*. **Administrative Science Quarterly** : 38, 277-303.
- Ijima, (1965). **Remaining Karen : A Study of Cultural Reproduction and the Maintenance of Identity**. ANU E Press, Australian National University.
- J. Scott. (2000). **Social Network Analysis: A Handbook**. Sage Publications, London.
- Julia Lane. (2009). **Do as the Neighbors: The Impact of Social Networks on Immigrant Employment**. The National Science Foundation - IZA Discussion Paper No. 4423. September. Virginia.
- Kadushin, C. (2004). *"Basic Network Concept"*. **Social Network**, February, 26.
- Kapur, Devesh, (2004). **Remittances: The New Development Mantra?**. G-24 Discussion Paper No.29, UN Conference on Trade and Development (Geneva: United Nations).
- Keys, Charles F. (1979). *"The Karen in Thai History and the History of Keren in Thailand"*. in **Ethnic Adaptation and Identity: The Karen on the Thai Frontier with Burma**, Philadelphia: Institute for The Study of Human issues (ISH).
- , (1992). **Who are the Luu Revisited Ethnic Identity in Laos, Thailand, and China**. Cambridge Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology, The Center for International Studies, Working Paper.

- Kilduff, M. (1992). *"The friendship network as a decision-making resource: Dispositional moderators of social influences on organizational choice"*. **Journal of Personality and Social Psychology**. 62. 168-180.
- & Krackhardt, D. (1993). **Schemas at work: Making sense of organizational relationships**. Unpublished manuscript.
- . (1994). *"Bringing the individual back in: A structural analysts of the internal market for reputation in organizations"*. **Academy of Management Journal**. 37, 87-108.
- Kilduff, Martin ; and Tsai, Wenpin. (2003). **Social Networks and Organizations**. London : SAGE Publication Ltd.
- Kilduff. M. (1990). *"The interpersonal structure of decision making: A social comparison approach to organizational choice"*. **Organizational Behavior and Human Decision Processes** : 47, 270-288.
- Knoke D. and Kuklinski J.H. (1990). **Network Analysis**. Newbury Park London, SAGE publications.
- Krackhardt, D., & Brass, D.J. (1994). *"Intra-organizational networks: The micro side"*. In S. Wasserman & J. Galaskiewicz (Eds.), **Social networks**. Beverly Hills. CA: Sage.
- Krackhardt, D., & Hanson, J.R. (1993, July-August). *"Informal networks: The company behind the chart"*. **Harvard Business Review**, pp. 104.-III.
- Krackhardt. D. (1992). *"The strength of strong ties: The importance of Philos"*. In . Nohria & R. Eccles (Eds.). **Networks and organizations: Structure, form, and action** : (pp. 216-239). Boston: Harvard Business School Press.
- Krebs and Holley. (2004). *"The strength of weak lies: A network theory revisited"*. In P.V. Marsden & N. Lin (Eds.), **Social structure and network analysis** (pp. 105-130). Beverly Hills. CA: Sage.
- Kunstadter, P. (1979). *Ethnic Group, Category, and Identity: Karen in Northern Thailand*. USA: Institute for the Study of Human Issue (ISHI), Philadelphia.
- Hà Văn Thù và Trần Hồng Đức. (1997). **Tóm tắt niên biểu Lịch sử Việt Nam**. Nxb Văn hoá và thông tin, Hà Nội.
- Harary, F., (1959). **Dynamic Social Network Modeling and Analysis: Workshop Summary and Paper**. National Academy Press, Washington.
- Laumann. E.O., & Pappi, F.U. (1976). **Networks of collective action: A perspective on community influence systems**. New York: Academic Press.a
- Lê Thông, (2001). **Địa lý kinh tế - Xã Hội Việt nam**. Nhà xuất bản giáo dục . Hà Nội ; Việt Nam.
- Lê Mậu Hãn, Trần Bá Đệ và Nguyễn Văn Th-, (2003). **Đại C- ông lịch sử Việt Nam - Tập III (1945 – 2000)**. Nxb. Giáo dục, Hà Nội : Việt Nam.
- Lê Thông, Nguyễn Văn Phú và Nguyễn Minh Thuệ, (2001). **Địa lí kinh tế Việt Nam**. Trờng đại học sự phạm Hà Nội, Nxb. Giáo dục. Hà Nội : Việt Nam.
- Leach, E. (1954). **Political Systems of Highland Burma: A Study Kachin Social Structure**. Boston: Beacon Press.
- Leonard. P., (1997). **Postmodern Welfare: Reconstructing an Emancipatory Project**. SAGE Publication Ltd. London.
- Lionnet, Francoise & Shih, Shu – mei (eds.). **Minor Transantionalism**. Durtham and London : Duke U.P.
- Luật doanh nghiệp**. (2008). Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- Luật thuế tiêu thụ đặc biệt**. (2008). Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

- Luật thuế chuyển quyền sử dụng đất và các văn bản hướng dẫn thi hành.** (2008). Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- Lin, N., Ensel, W.M., & Vaughn, J.C. (1981). "Social resources and strength of ties: Structural factors in occupational status attainment". **American Sociological Review**, 46. 393-405.
- Lucas and Stark. (1985). **Migration Remittances And Development: Development Dimension**. OECD. Organization for Economic Co – operation and Development.
- Lucas, R. E., and O. Stark, (1985). "Motivations to Remit: Evidence from Botswana", **Journal of Political Economy**. Vol. 93, No. 5, pp. 901 - 918.
- S. Wasserman and K. Faust. (1994). **Social network analysis: Methods and applications**. Cambridge, England: Cambridge University Press. The New Language of Qualitative Method.
- Skinner, William G. (1996). "Creolized Chinese Societies in Southeast Asia". Anthon Reid (ed.). **Sojourn and Settlers: Histories of Southeast Asia an the Chinese**. Asian Studies Association of Australia. Sydney: Allen & Anwin.
- Stark, O., (1991), "Migration in LDC's: Risk, Remittances, and the Family", **Finance and Development**, Vol. 28, No. 4, December, pp. 41 - 44.
- Stark, O., J. E. Taylor and S. Yitzhaki, (1988). "Migration, Remittances, and Inequality: A Sensitivity Analysis Using the Extended Gini Index". **Journal of Development Economics**. Vol. 28, pp. 309 - 322.
- Susan Koshy, (2005). "The Postmodern Subaltern: Globalization Theory and the Subject of Ethnic, Area, and Postcolonial Studies," in **Minor Transnationalism**, eds., Françoise Lionnet and Shu-mei Shih (Durham: Duke University Press, p.109-31.
- Mai Lí Quảng. (2007). **Hanoi's War: An International History of the War for Peace in Vietnam**. The University of North Carolina Press.
- Martin Kilduff and Wepin Tsai. (2003). **Social Network and Organization**. SAGE Publication Ltd. London, EC2 4 AUU.
- Massey, D., and others. (1998). **Wolds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium**. New York: Oxford University Press.
- Mathews, David. **Elements of a Strong Civil Society and Health Public Life**. Kettering
- McPherson, J.M., Popielarz, PA., & Drobnic, S. (1992). "Social networks and organizational dynamics". **American Sociological Review**. 57. 153-170.
- Miles, RE., & Snow, CC. (1986). "Network organizations: New concepts for new forms". **California Management Review**, 28, 62-73.
- Ministry of Education and Training Socialist Republic of Vietnam. (0995). **Viet Nam Education and Training Directory**. Education Pubishing House.
- Mitchell. J.C. (1969). **Social networks in urban situations**. Manchester: University of Manchester Press.
- Monge, P.R., & Eisenberg, F.M. (1987). "Emergent communication networks". In F.M. Jablin, L.L. Putman, K.H. Roberts, & L.W. Porter (Eds.), **Handbook of organizational communication: An interdisciplinary perspective**: (pp. 304—342). Newbury Park. CA: Sage.
- Nakamura, R. (1999). *Cham in Vietnam: Dynamic of Ethnicity*. Unpublished Doctoral of Philosophy, Washington, Washington.
- Nguyen Lan Cuong. (1996.) **Anthropological characteristics of Dong Son population in Vietnam**. The University of Philippine Press.

- Neergaard, Helle; Shaw, Eleanor; and Carter, Sara. (2005). *"The Impact of Gender, Social Capital and Networks on Business Ownership: A Research Agenda"*. **International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research**. Vol. 11 No. 5, (p.338-357).
- Nelson, R.E. (1989). *"The strength of strong ties: Social networks and intergroup conflict in organizations"*. **Academy of Management Journal**, 32, 377-401. Netherlands : Mouton & Co.
- Nina Glick Shiller and Thomas Faist. (2010). **Migration, Development and Transnationalism**. Bergham Book, New York – Oxford.
- Nohria Nitin and Eccles Robert, editors. (1992). **Networks and Organizations: Structure, Form, and Action**. Harvard Business School Press, Boston, Massachusetts.
- Nohria, Nitin ; and Eccles, Robert G. (1992). **Networks and Organizations : Structure, Form and Action**. Boston : Harvard Business School Press.
- Ong, Aihwa. (1999). **Flexible Citizenship: The Cultural Logics of Transnationality**. Durham: Duke U.P.
- Parker, John ; Mars, Leonard ; Ransome, Paul ; and Stanworth, Hilary. (2003). **Social Theory : A Basic Tool Kit**. New York : Palgrave Macmillan.
- Peffer, J. (1989) . *"A political perspective on careers: Interests, networks, and environments"*. In MB. Arthur. D.T. Hail, & B.S. Lawrence (Eds.), **Handbook of career theory**, (pp. 380- 396). New York: Cambridge University Press.
- Peter P. Ekeh. (1974). *"The strength of strong ties: The importance of Philos"*. In . Nohria & R. Eccles (Eds.). **Networks and organizations: Structure, form, and action** : (pp. 216-239). Boston: Harvard Business School Press.
- Powell, W.W. (1990). *"Neither market nor hierarchy: Network forms of organization"*. In B.M. Staw & L.L. Cummings (Eds.) **Research in organizational behavior**, (Vol. 12, pp. 295-336). Greenwich, CT: JAI Press.
- Putnam, Robert D., **Making Democracy Work; Civic traditions in Modern Italy**. Princeton,
- Qingwen Xu and Neal A. Palmer. (2011). *"Migrant Workers' Community in China: Relationships among Social Networks, Life Satisfaction and Political Participation"*. **Psychology Intervention**. Vol. 20. 3, 2011. pp. 281 – 294.
- Ratha, Dilip, (2003). **Worker Remittances: An Important and Stable Source of External Development Finance**. In *Global Development Finance: Striving for Stability in Development Finance*, 157 75. Washington, D.C. World Bank.
- Rice, R.E.. & Aydin, C. (1991). *"Attitudes toward new organizational technology: Network proximity as a mechanism for social information processing"*. **Administrative Science Quarterly**, 36, 219-244.
- Richer Frank- Juergen, (1999). **Business Network in Asia, Promises, Doubts and Perspectives, Quorum Books**. London.
- Ritzer, George. (1992). **Contemporary Sociological Theory**. 3rd ed. New York : McGraw - Hill, Inc.
- Ritzer, George. (2003). **Contemporary Sociological Theory and Its Classical Roots : The Basics**. New York : McGraw-Hill, Inc.
- Rodriguez, Edgard R. and Horton, Susan. (1996). *"International return migration and remittances to the Philippines"*. In David O'Connor and Leila Farsakh (eds.). **Development Strategy**,

- Employment and Migration, Country Experiences.** Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).
- Russell, S. (1992). "Migration Remittances and Development." **International Migration**, 30 (3-4): 267-287.
- Russell, Sharon Stanton. (1986). "Remittances from International Migration: A Review in Perspective." **World Development**, 14:6: 677-696.
- Sander, C, and Maimbo, S.M. (2003). **Migrant Labor Remittances in Africa: Reducing Obstacles to Development Contributions.** World Bank, November, 2003.
- Sander, C. (2003). **Migrant remittances to developing countries.** A scoping study: Overview and introduction to issues for pro-poor financial services. London, DFID.
- Samuel, W., (1990). **Remittances: Development Impact and Future Prospects.**
 Edited by Samuel Munzele Maimbo, Dilip Ratha. The International Bank Construction for Development, World Bank.
- Scott, J. (1991). **Social network analysis: A handbook.** London: Sage.
- Shaw, M.E., (1964). "Communication networks". in L. Berkowitz (Ed.), **Advances in experimental social psychology**, (Vol. 1, pp. 111-147). New York: Academic Press.
- Sherman, J. D., Smith, H. L., & Mansleide, E.R. (1986). "The impact of emergent network structure on organizational socialization". **Journal of Applied Behavioral Science**, 22, 53-63.
- Shrader, C.B., Lincoln, J.R., & Hoffman, A. (1989). "The network structures of organizations: Effects of task contingencies and distributional form". **Human Relations**, 42, 43-66.
- Sollors, W., Cabot, Henry. B., & Cabot, Anne. M. (Eds.). (1996). **Theory of Ethnicity: A Classical Reader.** Houndmills, Basingstoke, Hampshire RG21 6XS and London: Macmillan Press Ltd.
- Srinivas Hari. "NGO Networking, Organizational, Informational and Electronic Networking of Nongovernmental Organization, Annotated Bibliography of Online Documents",
www.gdrc.org/ngo/ngo.networking.html.
- Starkey Paul, (1997). **Networking for Development.** International Forum for Rural Transport and Development. Oxford University Press, Inc. London.
- Tan, Edita A. (1993). "Labor emigration and the accumulation and transfer of human capital". **Asian and Pacific Migration Journal** 2(3): 303-328.
- Taylor, J.E. and T.J. Wyatt. (1996). "The Shadow Value of Migrant Remittances, Income and Inequality in a Household-Farm Economy" **Journal of Development Studies**, 32, 6: 899-912.
- Tichy, N. & Fombrun, C. (1979). "Network analysis in organizational settings". **Human Relations**, 32, 923-965.
- Tran Quynh Cu and et. al. (2002). **Vietnam nhung su kien lich su (1945 – 1975).** Nha xuất bản gia duc. Hanoi – Vietnam.
- Tran Quoc Vuong. (2000). **Van hoa Viet Nam: Tom toy vaf suy ngam.** Nha xuất bản van hoa dan toc – tap chi van hoa nghe thuật, Hanoi – Viet Nam.
- Trương Hữu Quỳnh, Phan Đại Doãn và Nguyễn Cảnh Himh, (1997). **Vietnam nhung su kien lich su (1983 - 1945).** Nha xuất bản gia duc. Hanoi – Vietnam.
- Turner, Jonathan H. (1994). **Sociology : Concept and User.** New York : McGraw-Hill, Inc.

- Turner, Jonathan H. (2003). **The Structure of Sociological Theory**. 7th ed. Belmont California : Wardsworth.
- Van Dalen, Hendrik P., George Groenewold, and Tineke Fokkema. (2005). **Remittances and their effect on emigration intentions in Egypt, Morocco and Turkey**. Tinbergen Institute Discussion Paper. TI 2005-030/1.
- Vertovec, Steven. (2009). **Transnationalism**. London & New York: Routledge.
- Wahba and Gu. (1991). **Pattern Recognition and Neural Networks**. Taschereau Suzanne and Jose Edgardo L. Campos.
- Wasserman S. and Faust K. (1994). **Social Network Analysis: Methods and Applications**. Cambridge, Cambridge University Press.
- Wasserman, S., Scott, J. and Peter, J. (2005). *“Debating the media, constructing identity: An exploratory analysis of South African discourses”*. In : Olorunnisola, A. & Tomaselli, K (eds). Hampton Press.
- Winichakul, T., (1994). **Siam mapped: A History of the Geo – Body of a Nation**. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Woodward, K., (1997). **Identity and Difference**. University of Chicago Press.
- Wright, P.M., & McMahan, G.C. (1992). *“Theoretical perspectives for strategic human resource management”*. **Journal of Management**, 18, 295-320.
- W. Zhang (2004). **Phase Transitions and Backbones of the Asymmetric Traveling Salesman Problem**, Volume 21, p. 471- 497.

Website

<http://onlineassociate.net/doc/MIGRATION-AND-REMITTANCES/2/>
<http://www.nectec.or.th/pub/it-digest/20060801-v3no15/20060801-v3no15.html>
<http://www.techweb.com/wire/191900624http://thairuralnet.org/sna/>
<http://www.nectec.or.th/pub/it-digest/20060801-v3no15/20060801-v3no15.html>
<http://www.techweb.com/wire/191900624http://thairuralnet.org/sna/>
<http://saisampan.net/index.php?topic=3466.0>
<http://th.wikipedia.org/wiki/>
<http://vietnamnet.vn/>
<http://vnexpress.net/GL/Home/>
<http://dantri.com.vn/>
<http://www.tienphong.vn/Tianyon/Index.aspx>
<http://nhandan.com.vn/>
<http://vdict.com/>
<http://tratu.baambooz.com/>
http://www.vass.gov.vn/dichvu_hotro/tudien
http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Grave_khai_dinh.jpg
http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/nr040810154926/
http://vi.wikipedia.org/wiki/%C4%90%E1%BB%8Ba_l%C3%BD_Vi%E1%BB%87t_Nam
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Vietnam_nationl_convention_center.jpg
http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/
http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/nr040810155159/
http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/geo/
<http://en.wikipedia.org/wiki/File:500,000tjpg>

http://hanoi.vnn.vn/chuyen_de/0008/trangsumoi/bai_21.html
<http://www.baomoi.com/Home/ KinhTe/>
<http://www.atpvietnam.com/2006-2008-Nen-kinh-te-dat-toc-do-tang-truong-cao/2159297.epi>
<http://dantri.com.vn/c76/s76-303924/kinh-te-viet-nam-2009-tin-tuong-trong-hy-vong.html>
<http://khongdau.tinmoi.vn/index.php/kinhdoanh/du-b-o-trien-vong-kinh-te-viet-nam-2009/77384.sn>
http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/geo/
http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/nr040810154926/
http://www.mofa.gov.vn/vi/tt_vietnam/nr040810154926/
<http://www.ninhbinhtourism.com.vn/modules.php?name=News&op=viewst&sid=869>
http://en.wikipedia.org/wiki/Exchange_theory
http://en.wikipedia.org/wiki/George_Caspar_Homans
http://en.wikipedia.org/wiki/Peter_Blau
http://en.wikipedia.org/wiki/Social_network
<http://rirs3.royin.go.th/>
<http://www.annualreviews.org/aronline>
<http://www.ccs.neu.edu/home/perrolle/archive/Ethier-SocialNetworks.html>
<http://www.encyclopedia.com/doc/1O88-exchangetheory.html>
<http://www.encyclopedia.com/doc/1O88-network.html>
<http://www.socialnetworktheory.com/>
<http://www.sociosite.net/topics/texts/homans.php>
<http://www.nectec.or.th/pub/it-digest/20060801-v3no15/20060801-v3no15.html>
<http://www.techweb.com/wire/191900624http://thairuralnet.org/sna/>
http://www.msu-family.com/view_activites.php?ID=2361&pdata_id=381
<http://www.technolomo.com/?p=3257>
<http://www.Amcham vietnam.com/?id=4773>
<http://www.sociosite.net/topics/texts/homans.php>
<http://www.annualreviews.org/aronline>